

EUROPOS SĄJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

METINIS PRANEŠIMAS 2019

TEISMINĖ VEIKLA

EUROPOS SAJUNGOS
TEISINGUMO TEISMAS

METINIS PRANEŠIMAS 2019

TEISMINĖ VEIKLA

Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo veiklos apžvalga

Teisingumo Teismas
2925 Liuksemburgas
Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Bendrasis Teismas
2925 Liuksemburgas
Liuksemburgas
Tel. +352 4303-1

Teisingumo Teismo interneto svetainė: curia.europa.eu

Printed by Court of Justice of the European Union in Luxembourg

Rankraštis parengtas 2020 m. vasario mėn.

Nei institucija, nei joks institucijos vardu veikiantis asmuo neatsako už galimą toliau pateiktos informacijos panaudojimą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos Teisingumo Teismas / Komunikacijos direktoratas –
Elektroninių leidinių ir žiniasklaidos skyrius

© Europos Sąjunga, 2020

Nuotraukos © Europos Sąjunga, 2019–2020

Atgaminti leidžiama nurodant šaltinį.

Be autorių teisių savininkų leidimo draudžiama naudoti arba atgaminti nuotraukas arba kitus dokumentus, kurių autorių teisių savininkė nėra Europos Sąjunga.

Print	QD-AP-20-001-LT-C	ISBN 978-92-829-3371-8	ISSN 2467-0898	DOI 10.2862/097666
PDF	QD-AP-20-001-LT-N	ISBN 978-92-829-3351-0	ISSN 2467-1126	DOI 10.2862/356005

Turinys

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pirmininko įžanginis žodis	8
---	---

I Skyrius | Teisingumo Teismas

A Teisingumo Teismo raida ir veikla 2019 m.	11
B 2019 m. Teisingumo Teismo jurisprudencija	14
I. Pagrindinės teisės	14
1. Teisė kreiptis į nešališką teismą ir teisė į teisingą bylos nagrinėjimą	14
2. <i>Ne bis in idem</i> principas	19
3. Religijos laisvė	19
II. Sąjungos pilietybė	20
1. Diskriminacija dėl pilietybės	20
2. Sąjungos pilietybės netekimas dėl valstybės narės pilietybės netekimo	21
3. Sąjungos piliečio šeimos narių trečiųjų šalių piliečių išvestinė teisė nuolat gyventi šalyje	22
III. Institucinės nuostatos	25
1. Europos Parlamento narių imunitetai	25
2. Europos piliečių iniciatyva	26
IV. Sąjungos teisė ir nacionalinė teisė	28
V. Sąjungos teisme vykstantys procesai	30
1. Bendro pobūdžio bylos	30
1.1. Ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo	30
1.2. Ieškiniai dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės	32
2. Ginčai ekonomikos, pinigų ir bankų srityse	33
VI. Žemės ūkis ir žuvininkystė	37
VII. Judėjimo laisvė	41
1. Laisvas prekių judėjimas	41
2. Laisvas darbuotojų judėjimas	43
3. Įsisteigimo laisvė	46
4. Laisvė teikti paslaugas	48
5. Laisvas kapitalo judėjimas	50

VIII. Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija	54
1. Prieglobsčio politika	54
1.1. Pabėgėlio statusas	54
1.2. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas	58
1.3. Sprendimai grąžinti	65
2. Imigracijos politika	66
IX. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose: Europos arešto orderis	68
X. Transportas	74
XI. Konkurencija	76
1. SESV 101 straipsnis	76
2. SESV 102 straipsnis	78
3. Valstybės pagalba	80
XII. Mokesčių nuostatos	83
XIII. Teisės aktų derinimas	86
1. Autorių teisės	86
2. Pramoninė nuosavybė	91
3. Telekomunikacijos	96
4. Viešieji pirkimai	97
5. Maisto produktai	98
6. Transporto priemonių draudimas	101
7. Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė	103
XIV. Internetas ir elektroninė prekyba	105
1. Asmens duomenų apsauga	105
2. Elektroninė prekyba	109
XV. Socialinė politika	111
1. Vienodas požiūris užimtumo ir socialinės apsaugos srityje	111
2. Darbo laiko organizavimas	115
3. Teisė į mokamas kasmetines atostogas	116
4. Darbuotojų apsauga darbdaviui tapus nemokiam	118
5. Darbuotojų komandiravimas	119
XVI. Visuomenės sveikata	120

XVII. Vartotojų apsauga	121
XVIII. Aplinka	125
1. Atsargumo principas	126
2. Vandenių apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių	127
3. Buveinių direktyva	128
4. Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas	129
5. Atsinaujinančiųjų išteklių energija	130
XIX. Energetika	131
XX. Užjūrio šalys ir teritorijos	132
XXI. Tarptautiniai susitarimai	134
XXII. Europos Sąjungos viešoji tarnyba	136
C Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla 2019 m.	140
I. Gautos bylos	140
II. Baigtos bylos	141
III. Dar neišnagrinėtos bylos	143
D Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistika	144
E Teisingumo Teismo sudėtis	174

II Skyrius | Bendrasis Teismas

A Bendrojo Teismo veikla 2019 m.	181
B 2019 m. Bendrojo Teismo jurisprudencija	183
Jurisprudencijos tendencijos	183
I. Teismo procesas	185
1. Akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvoka	185
2. <i>Locus standi</i>	188

3. Ieškinio pareiškimo terminai	191
4. Nemokama teisinė pagalba	192
II. Institucinė teisė	194
III. Įmonėms taikomos konkurencijos taisyklės	196
1. Įnašas SESV 101 straipsnio taikymo srityje	196
2. Įnašas koncentracijų srityje	201
IV. Valstybės pagalba	202
1. Priimtinumai	202
2. Valstybės pagalbos sąvoka	203
a. Ekonominio pranašumo buvimas	203
b. Priskyrimas – valstybės išteklių naudojimas	204
3. Nacionalinės mokesčių priemonės	207
a. Nacionaliniams uostams skirtos priemonės	207
b. Bendrovių, integruotų į tarptautinę grupę, apmokestinimas	209
4. Investicinės subsidijos viešojo transporto įmonėms	213
5. Valstybės pagalbą reglamentuojančių nuostatų taikymas <i>ratione temporis</i>	216
V. Intelektinė nuosavybė	217
1. Europos Sąjungos prekių ženklas	217
a. Absoliutūs atmetimo pagrindai	217
b. Santykiniai atmetimo pagrindai	220
c. Procesiniai klausimai	223
2. Dizainas	223
3. Augalų veislės	224
VI. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės	225
1. Kova su terorizmu	225
2. Ukraina	227
VII. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	229
VIII. Sveikatos apsauga	230
IX. Energetika	231

X. Cheminės medžiagos (REACH)	232
XI. Dėpingas	234
XII. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais	239
1. Informacijos, susijusios su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką, sąvoka	239
2. Išimtis, susijusi su vidaus naudojimui skirtų dokumentų apsauga	240
3. Bendroji dokumentų, susijusių su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis, konfidencialumo prezumpcija	241
XIII. Viešoji tarnyba	242
1. Sutarties nutraukimas	242
2. Automatiškas išleidimas į pensiją	243
3. Socialinė apsauga	244
4. Informatoriai	245
5. Sąjungos tarnyboje dirbančių asmenų saugumas	246
XIV. Ginčai dėl žalos atlyginimo	247
XV. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones	251
C Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla 2019 m.	255
I. Indėlis į teisminę veiklą	256
a. Bylų medžiagos tvarkymas	256
b. Pagalba nuoseklumui užtikrinti	258
c. Prevenciniai veiksmai, susiję su „Brexit“ be susitarimo rizika	259
II. Veiksmai, kurių imtasi vykdant trečiąją reformos etapą	260
a. Veiksmai, susiję su tuo, kad Bendrąjį Teismą paliko ir kartu pareigas jame pradėjo eiti beprecedentis skaičius teisėjų	260
b. Teismo organizacinės priemonės	261
III. Kitos pagalbos teismui formos	262
IV. Administracinė veikla	263
D Bendrojo Teismo teisminės veiklos statistika	264
E Bendrojo Teismo sudėtis	290

Koen Lenaerts

Europos Sąjungos
Teisingumo Teismo pirmininkas

2019 m. buvo ypatingi dėl kelių sukačių.

Visų pirma sukako 10 metų Lisabonos sutarčiai, kuria, be kita ko, buvo pakeisti Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo pavadinimai ir jų narių skyrimo tvarka, įtvirtintos tam tikros teismo proceso naujovės ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijai suteiktas pirminės teisės statusas.

Taip pat buvo švenčiamos Europos Sąjungos „didžiosios plėtros“, kuri tapo įmanoma Europos kontinentui susijungus po Berlyno sienos griūties 1989 m. lapkričio 9 d., penkioliktosios metinės.

Galiausiai praėjo 30 metų nuo Bendrojo Teismo įkūrimo. Šia proga 2019 m. rugsėjo mėn. buvo surengtas kiliokviumas, leidęs retrospektyviai pažvelgti į svarbų šio teismo vaidmenį plėtojant Sąjungos teisę ir susimąstyti dėl iššūkių, su kuriais Bendrasis Teismas gali susidurti įgyvendinus trečiąjį ir paskutinį Sąjungos teismų sistemos reformos etapą.

Kita priežastis pasidžiaugti – 2019 m. rugsėjo 19 d. įvykusi trečiojo bokšto inauguracija, kurioje dalyvavo jo prakilnybė Liuksemburgo Didysis Hercogas, Deputatų rūmų pirmininkas ir Ministras Pirmininkas, taip pat daug kitų iškilių asmenybių. Šis įvykis užbaigė Teismo rūmų penktąją plėtrą ir leido 750 kolegų įsikurti institucijos pastatų komplekse. Šis bokštas nėra vien pastatas, jis simbolizuoja visų institucijos darbuotojų susibūrimą pirmą kartą po 20-ties metų po tuo pačiu stogu, sustiprinant produktyvius ir draugiškus kasdienius santykius darbe.

Kartu 2019-ieji Europos Sąjungai buvo ir sukrėtimų metai. „Brexit“, kritinė klimato situacija, migracijos krizė, nerimas dėl laisvės, demokratijos ir teisinės valstybės vertybių laikymosi: šie ir kiti klausimai reikalauja tinkamų atsakymų, derančių su Europos projekto tikslais, kurie turi arba galiausiai turės tiesioginį poveikį Teisingumo Teismui ir Bendrajam Teismui pateiktoms nagrinėti byloms.

Šiomis aplinkybėmis labiau nei bet kada turime telkti visas pastangas, nenuilstamai remdami teise grindžiamą Sąjungą ir aktyviai informuodami visuomenę apie Europos integracijos pasiekimus ir pagrindines vertybes, kuriomis ji grindžiama.

Atsižvelgdamas į tai džiaugiuosi dėl vis didesnės tokių iniciatyvų, kaip mūsų institucijos „Atvirų durų“ diena, prie kurios organizavimo kiekvienais metais prisideda daug darbuotojų, sėkmės ir institucijos praturtintos interneto svetainės, kurioje nuo šiol visomis prieinamomis kalbomis leidžiama susipažinti su visais nuo 2018 m. liepos 1 d. Teisingumo Teismui pateiktais prašymais priimti prejudicinį sprendimą.

Instituciniu požiūriu pažymėtina, kad 2019 m. Teisingumo Teismą paliko penki buvę nariai ir jame pareigas pradėjo eiti keturi nauji nariai. 2019 m. birželio 9 d. mirė generalinis advokatas Yves Bot, kuriam reiškiu ypatingą pagarbą už intelektualinį palikimą, visų pirma srityse, susijusiose su Sąjungos baudžiamąja teise.

Be to, Bendrąjį Teismą paliko aštuoni buvę nariai ir pareigas jame pradėjo eiti keturiolika naujų narių, tai lėmė dalinis Teisingumo Teismo sudėties atnaujinimas kas trejus metus ir trečiojo teismų sistemos reformos etapo įgyvendinimas, po kurio šį teismą sudaro du teisėjai iš kiekvienos valstybės narės. Naudodamasis proga norėčiau nuoširdžiai padėkoti teisėjui M. Jaeger, kuris 2019 m. rugsėjo mėn. perdavė pirmininkavimą teisėjui M. van der Woude, už jo, kaip šio teismo pirmininko, per dvylikos metų laikotarpį neišsekantį atsidavimą šiam teismui.

Statistiniu požiūriu 2019 m. buvo išskirtiniai dviem aspektais. Nors bendras bylų, kurias 2019 m. baigė nagrinėti abu teismai, skaičius panašus į praėjusių metų istorinį lygį (1 739 bylos, palyginti su 1 769 bylomis 2018 m.), Teisingumo Teismas išnagrinėjo rekordinį bylų skaičių, t. y. 865 bylas (2018 m. – 760). Bendras abiejuose teismuose gautų bylų skaičius kaip niekada didelis – 1 905 bylos (2018 m. – 1 683, o 2017 m. – 1 656 bylos). Skaičiai ypač įspūdingi Teisingumo Teismo atveju – jame 2019 m. užregistruotos 966 naujos bylos (2018 m. – 849, 2017 m. – 739). Tai paaiškina labai padidėjęs bylų dėl prejudicinio sprendimo priėmimo skaičius (641, palyginti su 568 bylomis 2018 m.) ir dėl Bendrojo Teismo sprendimų ir nutarčių pateiktų apeliacinių skundų skaičius (266, palyginti su 199 apeliaciniais skundais 2018 m.), kurį daugiausia lėmė padidėjęs Bendrojo Teismo našumas 2018 m.

Šiame kontekste reikia pasidžiaugti dėl 2019 m. gegužės 1 d. įsigaliojusio išankstinio apeliacinių skundų priėmimo mechanizmo, dėl kurio turėtų sumažėti Teisingumo Teismo darbo krūvis tam tikrose srityse, kad jis galėtų dar labiau sutelkti dėmesį į savo pirminę užduotį: aiškinti Sąjungos teisę prejudicine tvarka.

Šiame pranešime skaitytojas galės susipažinti su išsamia institucijos veikla ir raida 2019 m. Kaip ir ankstesniais metais, didelė šio pranešimo dalis skirta pagrindinei Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo jurisprudencijai priminti. Analizė papildyta ir iliustruota kiekvieno teismo atskirais statistikos duomenimis ir trumpa įžanga.

Naudodamasis šia proga nuoširdžiai dėkoju savo kolegoms ir visiems institucijos darbuotojams už nuostabų darbą šiais metais!

I Skyrius

Teisingumo Teismas

A | Teisingumo Teismo raida ir veikla 2019 m.

Parengė Pirmininkas **Koen Lenaerts**

Šiame pirmame skyriuje trumpai aptariama Teisingumo Teismo veikla 2019 m. Pirmoje dalyje (A) apžvelgiama teismo ir jo teisminės veiklos raida praėjusiais metais. Antroje dalyje (B), kaip ir kiekvienais metais, pateikiamos pagal sritis suskirstytos pagrindinės jurisprudencijos tendencijos. Trečioje ir ketvirtoje dalyse išsamiai aprašoma kanceliarijos veikla aptariamu laikotarpiu (C) ir praėjusių teisminės veiklos metų statistika (D), o penktoje dalyje pristatoma Teisingumo Teismo sudėtis tais metais (E).

1.1. 2019 m. Teisingumo Teismą paliko keturi jo nariai: Maria Berger (Teisingumo Teismo teisėja 2009–2019 m.), Egils Levits (Teisingumo Teismo teisėjas 2004–2019 m.), jį išrinkus Latvijos Respublikos prezidentu, Allan Rosas (Teisingumo Teismo teisėjas 2002–2019 m. ir penkių teisėjų kolegijos pirmininkas 2004–2009 m.) ir Carl-Gustav Fernlund (Teisingumo Teismo teisėjas 2011–2019 m.). Be to, šiais metais didelį liūdesį sukėlė Yves Bot (generalinis advokatas 2006–2019 m.) mirtis.

Tais pačiais metais Nils Wahl (Švedija, generalinis advokatas 2012–2019 m.), Andreas Kumin (Austrija) ir Niilo Jääskinen (Suomija, generalinis advokatas 2009–2015 m.) pradėjo eiti teisėjų pareigas, o Priit Pikamäe (Estija) – generalinio advokato pareigas.

1.2. Kalbant apie institucijos veiklą, reikia pažymėti, kad 2019 m. beveik visiškai įgyvendintas Europos Sąjungos teismų struktūros reformos, vykdomos pagal 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), trečiasis etapas.

Buvo numatyta, kad per pirmąjį šios reformos etapą (pradėtas įgyvendinti 2015 m. gruodžio mėn.) Bendrąjį Teismą papildys dvylika teisėjų. Jis praktiškai įgyvendintas, trūksta tik vieno paskyrimo į pareigas, kad šis etapas būtų baigtas.

Antrasis etapas, pradėtas vykdyti 2016 m. rugsėjo mėn., buvo svarbus tuo, kad nebeliko Europos Sąjungos tarnautojų teismo, o jo įgaliojimai perduoti Bendrajam Teismui. Kartu buvo numatyta paskirti septynis papildomus Bendrojo Teismo teisėjus (būtent tiek teisėjų dirbo Tarnautojų teisme). Šis antrasis etapas visiškai baigtas 2017 m. spalio mėn.

Vykdamas trečiąjį ir paskutinį reformos etapą – Sąjungos teisės aktų leidybos institucijos pageidavo, kad jis sutaptų su Bendrojo Teismo sudėties daliniu atnaujinimu 2019 m. rugsėjo mėn., – turėjo padidėti šio teismo teisėjų skaičius, kad kiekviena valstybė narė jame turėtų po du teisėjus. Šiomis aplinkybėmis per 2019 m. rugsėjo 26 d. įvykusį iškilmingą posėdį septyni nauji teisėjai pradėjo eiti pareigas.

1.3. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu 2019/629 (OL L 111, 2019, p. 1) nuo 2019 m. gegužės 1 d. buvo padaryti du svarbūs Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto pakeitimai.

Pirmasis pakeitimas padarytas atsižvelgus į sunkumus, su kuriais susidūrė Bendrasis Teismas, nagrinėdamas valstybių narių ieškinius, pateiktus prašant panaikinti Komisijos aktus, susijusius su Teisingumo Teismo sprendimo, priimto pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį arba 3 dalį, neįvykdymu tuo atveju, kai išsiskiria Komisijos ir atitinkamos valstybės narės nuomonės dėl priemonių, kurių ši valstybė ėmėsi, siekdama įvykdyti Teisingumo Teismo sprendimą, tinkamumo. Dėl šios priežasties ginčą dėl vienkartinės sumos ar periodinės baudos, paskirtos valstybei narei pagal šias SESV nuostatas, sumokėjimo nuo šiol sprendžia tik Teisingumo Teismas.

Antruoju pakeitimu, susijusiu su pastaraisiais metais gerokai padidėjusiu Teisingumo Teismui pateikiamų apeliacinių skundų dėl Bendrojo Teismo sprendimų skaičiumi, buvo nustatyta išankstinė apeliacinių skundų priėmimo tvarka bylose, kuriose jau atlikta dviguba kontrolė – iš pradžių nepriklausomos apeliacinės tarybos (t. y. Sąjungos tarnybos ar agentūros, kaip antai Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos, Bendrijos augalų veislių tarnybos, Europos cheminių medžiagų agentūros ar Europos Sąjungos aviacijos saugos agentūros), paskui – Bendrojo Teismo. Nuo šiol pagal šią tvarką Teisingumo Teismas tokiose bylose gali priimti apeliacinį skundą – visą ar jo dalį – tik tais atvejais, jeigu jame keliamas klausimas yra svarbus Sąjungos teisės vienovei, darnai ar raidai.

1.4. Tarybai patvirtinus, Teisingumo Teismas padarė nemažai savo Procedūros reglamento pakeitimų (OL L 316, 2019, p. 103). Dalimi šių pakeitimų siekta atsižvelgti į įgytą patirtį ir patikslinti tam tikrų Teisingumo Teismo procedūros reglamento nuostatų turinį arba prireikus jas papildyti ar supaprastinti. Kitais pakeitimais atsižvelgiama į nesenus pokyčius, susijusius, be kita ko, su pirmojo generalinio advokato skyrimo tvarka ir naujais teisės aktais dėl asmens duomenų apsaugos Europos Sąjungoje, dėl kurių buvo būtina pakeisti įprastas procesinių dokumentų įteikimo ir paskelbimo taisykles.

2019 m. rugsėjo mėn. Teisingumo Teismas taip pat priėmė naują savo Rekomendacijų nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo redakciją (OL C 380, 2019, p. 1). Šiose rekomendacijose primenami pagrindiniai proceso dėl prejudicinio sprendimo priėmimo elementai ir informacija, į kurią, norėdami kreiptis į Teisingumo Teismą, turi atsižvelgti nacionaliniai teismai, taip pat jiems pateikiama praktinė informacija, susijusi su prašymų priimti prejudicinį sprendimą forma ir turiniu. Kadangi tokie prašymai, kai išverčiami, turi būti įteikti visiems Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnyje nurodytiems suinteresuotiesiems asmenims, o Teisingumo Teismo prejudiciniai sprendimai ar nutartys paprastai turi būti skelbiami visomis oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, šiose rekomendacijose didelis dėmesys skiriamas prašymų priimti prejudicinį sprendimą parengimui ir ypač juose nurodytų asmens duomenų apsaugai. Be to, valstybių narių teismai, kai bendrauja su Teisingumo Teismu, skatinami naudotis visomis taikomosios programos *e-Curia*, leidžiančios nedelsiant ir saugiai pateikti procesinius dokumentus ir juos įteikti, suteikiamomis galimybėmis.

Galiausiai 2019 m. gruodžio mėn. Teisingumo Teismas patvirtino savo Praktinių nurodymų šalis dėl Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų pakeitimus (OL L 42 I, 2020, p. 1). Šiais pakeitimais detalizuotas prašymų užtikrinti konfidencialumą pagal apeliacinį skundą pradėtose bylose tvarkymas, procesinių dokumentų perdavimo tvarka ir teismo posėdžių eiga. Jie taip pat atspindi nesenus pokyčius, kaip antai minėtą 2019 m. gegužės 1 d. įsigaliojusią tam tikrų kategorijų apeliacinių skundų išankstinio priėmimo tvarką ir teismo skiriamą didesnę dėmesį asmens duomenų apsaugai.

2. Kalbant apie statistiką – turint omenyje, kad išsamesni komentarai pateikti šio Metinio pranešimo skyriaus C dalyje – pažymėtina, kad, remiantis praėjusių metų statistiniais duomenimis, galima išskirti kelias tendencijas.

Pirmoji, labai aiški, tendencija susijusi su gautų bylų skaičiumi. 2019 m. Teisingumo Teismui pateiktos nagrinėti 966 naujos bylos, o tai yra didžiausias skaičius jo istorijoje ir reiškia 14 % padidėjimą, palyginti su 2018 m. gautų bylų skaičiumi (849 bylos), kuris savo ruožtu irgi buvo rekordinis. Kaip ir pastaraisiais dviem metais, šį padidėjimą iš esmės lėmė tai, kad buvo pateikta daugiau prašymų priimti prejudicinį sprendimą (641 naujas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, palyginti su 568 prašymais 2018 m.), be to, gerokai padaugėjo ir Teisingumo Teismui paduodamų apeliacinių skundų, apeliacinių skundų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo ir apeliacinių skundų dėl įstojimo į bylą (266 bylos, palyginti su 199 bylomis 2018 m.); tiesa, 2019 m. sumažėjo tiesioginių ieškinių (41 byla).

Antroji svarbi šių statistinių duomenų tendencija susijusi su Teisingumo Teismo baigtų bylų skaičiumi, parodančiu ypač intensyvią teismo veiklą. 2019 m. Teisingumo Teismas išnagrinėjo 865 bylas, palyginti su 760 bylų 2018 m. Apžvelgiant praėjusių metų statistinius duomenis į akis ypač krenta didelė bylų dalis, kurią

nagrinėjo Teisingumo Teismo didžioji kolegija (šios sudėties teismas 2019 m. išnagrinėjo 82 bylas), taip pat padaugėjo trijų teisėjų kolegijų išnagrinėtų bylų, kurių skaičius 2019 m. šiek tiek viršijo penkių teisėjų kolegijų išnagrinėtų bylų skaičių (351 byla, palyginti su 343 bylomis).

Galiausiai pažymėtina, kad, nepaisant to, kad padaugėjo naujų bylų, 2019 m. vidutinė bylų nagrinėjimo trukmė buvo labai patenkinama: bylos dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą buvo išnagrinėtos vidutiniškai per 15,5 mėn., o apeliaciniai skundai – per 11,1 mėn. Toks rezultatas galėjo būti pasiektas pirmiausia dėl to, kad buvo dažniau priimamos nutartys remiantis Procedūros reglamento 53, 99, 181 ar 182 straipsniais, taip pat dėl pradėtos taikyti naujos apeliacinių skundų priėmimo tvarkos, leidžiančios greitai priimti sprendimą nepriimti apeliacinio skundo, apeliantui neįrodžius, kad jame keliamas klausimas yra svarbus Sąjungos teisės vienovei, darnai ar raidai.

B | 2019 m. Teisingumo Teismo jurisprudencija

I. Pagrindinės teisės

2019 m. Teisingumo Teismas priėmė nemažai sprendimų dėl pagrindinių teisių Sąjungos teisės sistemoje. Kai kurie iš šių sprendimų aptariami šiame pranešime¹. Šiame skyriuje aptariamuose sprendimuose pateikta svarbių išaiškinimų dėl tam tikrų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija) įtvirtintų teisių ir principų, kaip antai teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ir *ne bis in idem* principo, apimties².

1. Teisė kreiptis į nešališką teismą ir teisė į teisingą bylos nagrinėjimą

Teisingumo Teismas trijuose sprendimuose nagrinėjo Lenkijos teismų reformų pasekmes teisei kreiptis į nešališką teismą, teisei į teisingą bylos nagrinėjimą ir teisėjų nepriklausomumo principui.

2019 m. birželio 24 d. Sprendime **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino Lenkijos Respublikai pareikštą Komisijos ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kuriuo prašyta *konstatuoti, kad Lenkijos Respublika, pirma, taikydama Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus sumažinimo priemonę iki 2018 m. balandžio 3 d. į šį teismą paskirtiems*

1] Aptarti šie sprendimai: 2019 m. kovo 26 d. Sprendimas **SM (Pagal Alžyro kafalos sistemą globojamas vaikas)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)), aptartas II skyriuje „Sąjungos pilietybė“; 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas **Junqueras Vies** (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), aptartas III skyriuje „Institucinės nuostatos“; 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimas **ECB ir kt. / Trasta Komerbanka ir kt.** (C-663/17 P, C-665/17 P ir C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)), aptartas V skyriuje „Sąjungos teisme vykstantys procesai“; 2019 m. gegužės 21 d. Sprendimas **Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės užufruktas)** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)), aptartas VII skyriuje „Judėjimo laisvės“; 2019 m. kovo 19 d. Sprendimas **Ibrahim ir kt.** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ir C-438/17, [EU:C:2019:219](#)), 2019 m. kovo 19 d. Sprendimas **Jawo** (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)), 2019 m. balandžio 2 d. Sprendimas **H. ir R.** (C-582/17 ir C-583/17, [EU:C:2019:280](#)), 2019 m. kovo 14 d. Sprendimas, **M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)** (C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, [EU:C:2019:403](#)), 2019 m. gegužės 23 d. Sprendimas **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)), 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)), 2019 m. lapkričio 12 d. Sprendimas **Haqbin** (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)) ir 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimas **Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – pabėgėlio sesuo)** (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)), aptarti VIII skyriuje „Sienų kontrolė, prieglobstis ir migracija“; 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimas **OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)** (C-508/18 ir C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimas **PF (Lietuvos generalinis prokuroras)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)) ir 2019 m. spalio 15 d. Sprendimas **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)), aptarti IX skyriuje „Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose: Europos arešto orderis“; 2019 m. liepos 29 d. Sprendimas **Bayerische Motoren Werke ir Freistaat Sachsen / Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), aptartas XI skyriuje „Konkurencija“; 2019 m. liepos 29 d. sprendimai **Funke Medien NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)), **Pelham ir kt.** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)) ir **Spiegel Online** (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)), aptarti XIII skyriuje „Teisės aktų derinimas“; 2019 m. rugsėjo 24 d. sprendimai **Google (Nuorodų pašalinimo teritorinė taikymo sritis)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)) ir **GC ir kt. (Nuorodų į jautrius duomenis pašalinimas)** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)), aptarti XIV skyriuje „Internetas ir elektroninė prekyba“; 2019 m. sausio 22 d. Sprendimas **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimas **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)), 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas **TSN ir AKT** (C-609/17 ir C-610/17, [EU:C:2019:981](#)) ir 2019 m. birželio 20 d. Sprendimas **Hakelbracht ir kt.** (C-404/18, [EU:C:2019:523](#)), aptarti XV skyriuje „Socialinė politika“. XXI skyriuje „Tarptautiniai susitarimai“ taip pat aptarta 2019 m. balandžio 30 d. Nuomonė 1/17 **ES ir Kanados IEP susitarimas** ([EU:C:2019:341](#)).

2] Be to, Teisingumo Teismas ne kartą pareiškė nuomonę dėl nediskriminavimo principo, įtvirtinto 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvoje 2000/78/EB, nustatančioje vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79), ir 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23). Ši jurisprudencija aptarta XV skyriaus 1 skirsnyje „Vienodas požiūris užimtumo ir socialinės apsaugos srityje“.

pareigas einantiems teisėjams ir, antra, suteikdama Respublikos prezidentui diskreciją pratęsti to teismo teisėjų teisminių įgaliojimų vykdymo sulaukus naujai nustatyto pensinio amžiaus terminą, neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą.

Komisija kaltino Lenkijos Respubliką, kad šiomis priemonėmis, pažeisdama teisėjų nepriklausomumo principą, ypač jų nepakeičiamumo principą, ji neįvykdė iš nurodytos nuostatos valstybėms narėms kylančių įsipareigojimų.

Sprendime Teisingumo Teismas pirmiausia išreiškė nuomonę dėl galimybės taikyti ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą ir jos taikymo srities. Šiuo klausimu jis priminė, kad pagal šią nuostatą visos valstybės narės įpareigojamos numatyti teisių gynimo priemonės, būtinas veiksmingai teisminei gynybai, kaip tai suprantama, be kita ko, pagal Chartijos 47 straipsnį, Sąjungos teisei priklausančiose srityse užtikrinti. Konkrečiai kalbant, kiekviena valstybė narė pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą turi užtikrinti, kad institucijos, kurios priskirtos prie jos teisių gynimo priemonių Sąjungos teisei priklausančiose srityse sistemos, kaip „teismai“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, ir kurios dėl to gali priimti sprendimus dėl klausimų, susijusių su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu, atitiktų veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus, o nagrinėjamu atveju tai taikoma Lenkijos Aukščiausiam Teismui. Siekiant užtikrinti, kad toks teismas galėtų suteikti tokią gynybą, itin svarbu, kad jis išliktų nepriklausomas, kaip tai patvirtinta Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje. Teismų nepriklausomumo reikalavimas, kuris yra neatsiejamas nuo teismo paskirties, yra teisės į veiksmingą teisminę gynybą ir pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą esmė, o ši teisė ypač svarbi, nes yra visų teisių, kurias teisės subjektai turi pagal Sąjungos teisę, apsaugos ir valstybių narių bendrų vertybių, nurodytų ESS 2 straipsnyje, tarp jų teisinės valstybės vertybės, išsaugojimo garantas.

Antra, Teisingumo Teismas patikslino šio reikalavimo apimtį. Šiuo klausimu jis nurodė, jog būtinybė užtikrinti nepriklausomumą ir nešališkumą reikalauja, kad egzistuotų taisyklės, be kita ko, dėl atitinkamų institucijų sudėties, jų narių paskyrimo, įgaliojimų trukmės ir susilaikymo, nusišalinimo ir atšaukimo priežasčių, kad teisės subjektams nekiltų jokių pagrįstų abejonių dėl to, jog šioms institucijoms nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl jų neutralumo susikertančių interesų atžvilgiu. Visų pirma ši būtina teisėjų laisvė nuo bet kokio išorinio poveikio ar spaudimo reikalauja tam tikrų garantijų, padedančių apsaugoti asmenis, kuriems pavesta užduotis priimti teismo sprendimus, kaip antai nepašalinamumo garantijos. Pagal nepašalinamumo principą, be kita ko, reikalaujama, kad teisėjai galėtų eiti savo pareigas, kol sulauks privalomo pensinio amžiaus arba kol baigsis jų įgaliojimai, jeigu nustatyta šių įgaliojimų trukmė. Nors minėtas principas nėra absoliutus, jo išimtys gali būti taikomos, tik kai tai pateisinama teisėtais ir privalomaisiais pagrindais, laikantis proporcingumo principo.

Šiuo atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijama reforma lėmė pareigas ėjusių Aukščiausiojo Teismo teisėjų teisminių įgaliojimų vykdymo nutraukimą pirma laiko, todėl ji gali būti leidžiama, tik jei pateisinama teisėtu tikslu ir yra proporcinga šiam tikslui, su sąlyga, kad ji nesukelia teisės subjektams pirma nurodytų pagrįstų abejonių. Teisingumo Teismas nusprendė, kad Aukščiausiojo Teismo teisėjų pensinio amžiaus mažinimo priemonės taikymas pareigas einantiems šio teismo teisėjams neatitinka šių sąlygų, nes nėra pateisinamas teisėtu tikslu. Todėl jis nusprendė, kad taikant šią priemonę pažeidžiamas teisėjų nepašalinamumo principas, kuris yra neatsiejamas nuo jų nepriklausomumo.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl naujuoju Aukščiausiojo Teismo įstatymu Respublikos prezidentui suteiktos diskrecijos pratęsti šio teismo teisėjų teisminių įgaliojimų vykdymo sulaukus šiame įstatyme nustatyto naujo pensinio amžiaus terminą. Jis pažymėjo, kad nors tik valstybės narės turi nuspręsti, ar leisti tokį įgaliojimų vykdymo pratęsimą, vis dėlto pasirinkdamos tokį mechanizmą jos privalo užtikrinti, kad tokio pratęsimo sąlygos ir tvarka nepažeistų teisėjų nepriklausomumo principo. Šiuo klausimu akivaizdu, kad vien aplinkybės, jog tokiai institucijai, kaip Respublikos prezidentas, suteikiami įgaliojimai nuspręsti dėl šio galimo pratęsimo, nepakanka, kad būtų galima konstatuoti to principo pažeidimą. Vis dėlto svarbu įsitikinti, kad šių sprendimų priėmimo materialinės sąlygos ir procedūrinės taisyklės būtų tokios, kad teisės subjektams negalėtų kilti jokių pagrįstų abejonių dėl atitinkamų teisėjų nepriklausomumo. To siekiant svarbu, kad minėtos

sąlygos ir taisyklės būtų nustatytos taip, kad šie teisėjai būtų apsaugoti nuo galimų mėginimų daryti poveikį ar spaudimą iš išorės, kurie gali kelti grėsmę jų nepriklausomumui. Taigi tokios taisyklės turi visų pirma leisti užkirsti kelią ne tik bet kokiai tiesioginei įtakai, daromai teikiant nurodymus, bet ir netiesioginei įtakai, galinčiai pakreipti atitinkamų teisėjų sprendimus kuria nors linkme.

Dėl naujo Aukščiausiojo Teismo įstatymo Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal šį įstatymą sprendimą dėl šio teismo teisėjų įgaliojimų vykdymo termino pratęsimo priima Respublikos prezidentas savo nuožiūra ir šis sprendimas neprivalo būti motyvuotas ir negali būti skundžiamas teismine tvarka. Dėl šiamo įstatyme numatyto Nacionalinės teisėjų tarybos dalyvavimo prieš Respublikos prezidentui priimant sprendimą Teisingumo Teismas pabrėžė, kad dėl tokios institucijos dalyvavimo teisėjų įgaliojimų vykdymo sulaukus įprasto pensinio amžiaus termino pratęsimo procedūroje ši procedūra iš tiesų gali tapti objektyvesnė. Vis dėlto tai taikytina tik tuo atveju, jei tenkinamos tam tikros sąlygos, be kita ko, jei ši įstaiga pati yra nepriklausoma nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių ir nuo institucijos, kuriai turi pateikti išvadą, ir jei tokia išvada teikiama remiantis objektyviais ir tinkamais kriterijais ir yra tinkamai motyvuota, kad ta institucija, priimdama savo sprendimą, turėtų objektyvią informaciją. Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas manė, kad pakanka konstatuoti, jog Nacionalinės teisėjų tarybos išvados, atsižvelgiant į jų motyvų nebuvimą, negali padėti Respublikos prezidentui objektyviai išsiaiškinti, kaip įgyvendinti naujuoju Aukščiausiojo Teismo įstatymu jam suteiktą diskreciją, kuri gali sukelti teisės subjektams pagrįstą abejonių dėl to, ar atitinkamiems teisėjams nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl šių teisėjų neutralumo, kai jų nagrinėjamoje byloje susikerta interesai. 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimu **Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino Komisijos Lenkijos Respublikai pareikštą ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir *konstatavo, kad ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, nes, pirma, nustatė skirtingą vyrų ir moterų pensinį amžių Lenkijos teisėjams ir prokurorams ir, antra, sumažino bendrosios kompetencijos teismų teisėjų pensinį amžių ir suteikė teisingumo ministrui teisę pratęsti šių teisėjų įgaliojimų vykdymo terminą.*

2017 m. liepos 12 d. Lenkijos įstatymu bendrosios kompetencijos teismų teisėjų ir prokurorų pensinis amžius, taip pat *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas) teisėjų išėjimo į išankstinę pensiją amžius buvo sumažintas iki 60 metų moterims ir iki 65 metų vyrams, nors anksčiau šis amžius buvo 67 metai vyrams ir moterims. Be to, šiuo įstatymu teisingumo ministrui buvo suteikti įgaliojimai pratęsti bendrosios kompetencijos teismų teisėjų įgaliojimų vykdymo terminą sulaukus naujai nustatyto kiekvienai lyčiai skirtingo pensinio amžiaus. Manydama, kad šios nuostatos prieštarauja Sąjungos teisei³, Komisija Teisingumo Teisme pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Pirma, dėl šiamo įstatyme įtvirtintų lytimi pagrįstu skirtumų, susijusių su Lenkijos teisėjų ir prokurorų pensiniu amžiumi, jis iš pradžių pažymėjo, kad šių teisėjų ir prokurorų gaunamoms ištarnauto laiko pensijoms taikomas SESV 157 straipsnis, pagal kurį kiekviena valstybė narė užtikrina, kad būtų taikomas principas už vienodą darbą abiejų lyčių darbuotojams mokėti vienodą užmokestį. Nagrinėjamos pensijų sistemos taip pat patenka į Direktyvos 2006/54⁴ (toliau – vyrų ir moterų lygybės direktyva) nuostatų dėl vienodo požiūrio profesinėse socialinėse apsaugos sistemose taikymo sritį. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiame įstatyme įtvirtintos sąlygos lemia tiesioginę diskriminaciją dėl lyties, kiek tai susiję su momentu, kada suinteresuotieji asmenys gali pradėti veiksmingai naudotis atitinkamose pensijų sistemose numatytais lengvatomis. Galiausiai jis atmetė Lenkijos Respublikos argumentą, kad teisėjams ir prokurorams numatyti moterų ir vyrų

3| SESV 157 straipsnis, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23) 5 straipsnio a punktas ir 9 straipsnio 1 dalies f punktas, taip pat ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, siejama su Chartijos 47 straipsniu.

4| 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23).

amžiaus, kuriam sukakus jie įgyja teisę gauti ištarnauto laiko pensiją, skirtumai yra pozityvios diskriminacijos priemonė. Iš tikrųjų šie skirtumai negali kompensuoti nepatogumų, su kuriais susiduria pareigūnės savo karjeroje, padėti joms profesiniame gyvenime ir išspręsti problemų, kurių jos gali patirti per savo karjerą. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjamais teisės aktais pažeidžiamas SESV 157 straipsnis ir vyrų ir moterų lygybės direktyva.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo priemonę, kuria teisingumo ministrui suteikti įgaliojimai leisti ar neleisti toliau eiti bendrosios kompetencijos teismų teisėjų pareigas sulaukus naujo sumažinto pensinio amžiaus. Remdamasis, be kita ko, 2019 m. birželio 24 d. Sprendime **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)**⁵ nustatytais principais, jis visų pirma nusprendė, kad ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa taikytina, nes Lenkijos bendrosios kompetencijos teismams gali tekti priimti sprendimą dėl klausimų, susijusių su Sąjungos teise. Todėl šie teismai turi atitikti reikalavimus, susijusius su veiksminga teismine apsauga. Tačiau siekiant užtikrinti, kad jie sugebės suteikti šią apsaugą, itin svarbu išsaugoti jų nepriklausomumą,

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad vien aplinkybės, jog tokiam subjektui, kaip teisingumo ministras, suteikiami įgaliojimai nuspręsti dėl galimo teisminių įgaliojimų vykdymo sulaukus įprasto pensinio amžiaus termino pratęsimo, nepakanka, norint konstatuoti nepriklausomumo principo pažeidimą. Vis dėlto jis konstatavo, kad šių įgaliojimų priimti sprendimus materialinės įgyvendinimo sąlygos ir procedūrinės taisyklės gali sukelti pagrįstą abejonų dėl to, ar atitinkamiems teisėjams nedaro įtakos išorės veiksniai, ir dėl šių teisėjų neutralumo. Iš tiesų, pirma, kriterijai, kuriais remdamasis teisingumo ministras turi priimti sprendimą, yra pernelyg neaiškūs ir jų neįmanoma patikrinti, o minėtas sprendimas neturi būti motyvuotas ir negali būti skundžiamas teismine tvarka. Antra, laikotarpiu, kurį teisėjams gali tekti laukti teisingumo ministro sprendimo, trukmė priklauso nuo ministro nuožiūros.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad, sumažinus bendrosios kompetencijos teismų teisėjų įprastą pensinį amžių ir suteikus teisingumo ministrui diskreciją leisti ar neleisti šio naujo pensinio amžiaus sulaukusiems teisėjams toliau eiti pareigas – dar dešimt metų moterims ir penkerius metus vyrams, buvo pažeistas teisėjų nepašalinamumo principas. Iš tiesų, kartu taikant šias priemones teisės subjektams gali kilti pagrįstų abejonų, kad nauja sistema iš tikrųjų galėjo būti siekiama leisti teisingumo ministrui pašalinti tam tikrų grupių teisėjus, sulaukusius naujai nustatyto įprasto pensinio amžiaus, ir palikti kitus teisėjus toliau eiti pareigas. Be to, kadangi nenustatytas joks terminas priimti ministro sprendimą, o atitinkamas teisėjas eina pareigas, kol bus priimtas toks sprendimas, galimas neigiamas ministro sprendimas gali būti priimtas jau po to, kai suinteresuotasis asmuo kurį laiką ėjo pareigas sulaukęs naujai nustatyto pensinio amžiaus.

2019 m. lapkričio 19 d. Sprendime **A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)** (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, [EU:C:2019:982](#)), priimtame taikant pagreigtą procedūrą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad *Chartijos 47 straipsnyje garantuojama ir Direktyvoje 2000/78⁶ (toliau – nediskriminavimo direktyva) specifinėje kovos su diskriminacija srityje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisinę gynybą draudžia suteikti išimtinę jurisdikciją spręsti su Sąjungos teisės taikymu susijusius ginčus institucijai, kuri nėra nepriklausoma ir nešališka teismas.*

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamosiose bylose trys Lenkijos teisėjai (iš Vyriausiojo administracinio teismo ir Aukščiausiojo Teismo) teigė, kad buvo pažeistas diskriminacijos dėl amžiaus užimtumo srityje draudimas, nes jie buvo anksčiau laiko išleisti į pensiją pagal 2017 m. gruodžio 8 d. naująjį Aukščiausiojo Teismo įstatymą. Nors po neseniai padarytų pakeitimų šis įstatymas nebetaikomas

5| 2019 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

6| 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

teisėjams, kurie, kaip ieškovai pagrindinėse bylose, jo įsigaliojimo dieną jau ėjo pareigas Aukščiausiąjame Teisme, ir dėl to minėti ieškovai liko eiti pareigas šiame teisme arba buvo į jas sugrąžinti, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tebemanė, kad egzistuoja procesinė problema. Iš tiesų, nors nagrinėjami ginčai paprastai priklausė naujai įsteigtos Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos jurisdikcijai, jam kilo klausimas, ar dėl abejonių šios institucijos nepriklausomumu jis turėtų netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl jurisdikcijos pasidalijimo ir prireikus pats išnagrinėti šiuos ginčus iš esmės.

Nusprendęs, kad šiuo atveju taikytini Chartijos 47 straipsnis ir ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, Teisingumo Teismas, vėl remdamasis 2019 m. birželio 24 d. Sprendime **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)**⁷ nustatytais principais, pabrėžė konkrečias aplinkybes, kurias turi išnagrinėti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kad galėtų įvertinti, ar Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegija suteikia pakankamas nepriklausomumo garantijas.

Šiuo klausimu jis pirmiausia nurodė, kad vien dėl to, jog Drausmės bylų kolegijos teisėjus skiria Respublikos prezidentas, neatsiranda jų priklausomumas nuo politinės valdžios ir negali kilti abejonių dėl jų nešališkumo, jeigu po paskyrimo šiems teisėjams nedaroma jokio spaudimo ir vykdydami savo pareigas jie negauna jokių nurodymų. Be to, tai, kad ankstesniame šios procedūros etape dalyvauja Nacionalinė teisėjų taryba, kuriai pavesta siūlyti teisėjų kandidatūras, gali objektyviai apriboti Respublikos prezidento diskreciją, tačiau su sąlyga, kad pati ši institucija yra pakankamai nepriklausoma nuo įstatymų leidžiamosios ir vykdomosios valdžių ir nuo Respublikos prezidento. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad svarbu atsižvelgti tiek į faktines, tiek į teises aplinkybes, susijusias ir su sąlygomis, kuriomis buvo paskirti naujos Lenkijos teisėjų tarybos nariai, ir su tuo, kaip ši institucija praktiškai atlieka jai priskirtą teismų ir teisėjų nepriklausomumo sergėtojo vaidmenį. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad reikia patikrinti Nacionalinės teisėjų tarybos pasiūlymų teisminės kontrolės apimtį, nes Respublikos prezidento sprendimams dėl teisėjų skyrimo tokia kontrolė netaikoma.

Antra, Teisingumo Teismas pabrėžė kitus elementus, tiesiogiai apibūdinančius Drausmės bylų kolegiją. Pavyzdžiui, jis nurodė, kad, atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes, kuriomis buvo priimtos labai ginčytos naujojo Aukščiausiojo Teismo įstatymo nuostatos, kurias jis 2019 m. birželio 24 d. Sprendime **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)) pripažino pažeidžiančiomis Sąjungos teisę, tai, kad Drausmės bylų kolegijai buvo suteikta išimtinė jurisdikcija spręsti ginčus dėl Aukščiausiojo Teismo teisėjų išleidimo į pensiją pagal šį įstatymą, kad ją turi sudaryti tik naujai paskirti teisėjai arba kad, atrodo, ji turi ypač plačią autonomiją Aukščiausiąjame Teisme, yra vertinimui svarbūs elementai.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nors kiekvienas iš nagrinėtų elementų, vertintinas atskirai, nebūtinai sukels abejonių dėl šios institucijos nepriklausomumo, jų derinys galėtų lemti kitokią išvadą. Jis pabrėžė, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į visas jam žinomas svarbias aplinkybes, turi nustatyti, ar jos gali lemti tai, kad nauja Aukščiausiojo Teismo Drausmės bylų kolegija neatrodo nepriklausoma ir nešališka, o tai kels grėsmę pasitikėjimui, kurį demokratinėje visuomenėje teismai turi kelti teisės subjektams.

Jei tai pasitvirtintų, pagal Sąjungos teisės viršenybės principą jis privalėtų netaikyti nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią šiai Drausmės bylų kolegijai suteikiama išimtinė jurisdikcija nagrinėti ginčus, susijusius su Aukščiausiojo Teismo teisėjų išleidimu į pensiją, kad šiuos ginčus galėtų nagrinėti teismas, atitinkantis nepriklausomumo ir nešališkumo reikalavimus, kuris turėtų jurisdikciją atitinkamoje srityje, jeigu nurodyta nacionalinės teisės nuostata nebūtų užkirtusi tam kelią.

7| 2019 m. birželio 24 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Komisija / Lenkija (Aukščiausiojo Teismo nepriklausomumas)** (C-619/18, [EU:C:2019:531](#)).

2. *Ne bis in idem* principas

2019 m. balandžio 3 d. Sprendime **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17, [EU:C:2019:283](#)) Teisingumo Teismas iš esmės išaiškino Chartijos 50 straipsnyje įtvirtintą principą „*ne bis in idem*“. Šis sprendimas priimtas nagrinėjant draudimo bendrovės Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie S.A. ir Lenkijos konkurencijos institucijos ginčą dėl šios institucijos sprendimo šiai bendrovei dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi skirti baudą už nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimą ir už Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimą.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal *ne bis in idem* principą nedraudžiama nacionalinei konkurencijos institucijai tuo pačiu sprendimu skirti įmonei baudą už nacionalinės konkurencijos teisės pažeidimą ir už EB 82 straipsnio (dabar – SESV 102 straipsnis) pažeidimą. Vis dėlto esant tokiai situacijai nacionalinė konkurencijos institucija turi įsitikinti, kad kartu vertinamos baudos būtų proporcingos nusižengimo pobūdžiui.

Šiuo aspektu Teisingumo Teismo pažymėjo, jog iš jo jurisprudencijos matyti, kad minėtu principu siekiama neleisti pakartotinai skirti sankcijos įmonei ar jos persekioti, jeigu ankstesniu nebeskundžiamu sprendimu šiai įmonei jau buvo skirta sankcija arba ji buvo išteisinta.

Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad *ne bis in idem* principas netaikomas esant situacijai, kai nacionalinė konkurencijos institucija, remdamasi Reglamento Nr. 1/2003⁸ 3 straipsnio 1 dalimi, lygiagrečiai taiko nacionalinę konkurencijos teisę ir Sąjungos konkurencijos taisykles ir pagal šio reglamento 5 straipsnį nubaudžia įmonę, tuo pačiu sprendimu jai skirdama baudą už šios teisės pažeidimą ir už šių taisyklių nesilaikymą.

3. Religijos laisvė

Kiek tai susiję su religijos laisve, reikia atkreipti dėmesį į 2019 m. sausio 22 d. Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendimą **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)), priimtą dėl teisės aktų, pagal kuriuos Didysis penktadienis yra apmokama švenčių diena ir „švenčių dienos kompensacija“, kai dirbama tą dieną, skiriama tik tiems darbuotojams, kurie yra tam tikrų krikščionių bažnyčių nariai, suderinamumo su Chartijos 21 straipsniu ir Nediskriminavimo direktyva⁹.

Be to, 2019 m. vasario 26 d. Sprendime **Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs** (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo, ar Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu galima ženklinti produktus iš gyvūnų, kuriems pagal Reglamento Nr. 1099/2009¹⁰ leidžiančią nukrypti nuostatą, kuria siekiama užtikrinti religijos laisvės paisymą, buvo atliktas ritualinis skerdimas be išankstinio apsvaiginimo¹¹.

8| 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

9| Šis sprendimas aptartas XV skyriaus 1 skirsnyje „Vienodas požiūris užimtumo ir socialinės apsaugos srityje“.

10| 2009 m. rugsėjo 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žuodžių gyvūnų apsaugos (OL L 303, 2009, p. 1).

11| Šis sprendimas aptartas VI skyriuje „Žemės ūkis ir žuvininkystė“.

II. Sąjungos pilietybė

Teisingumo Teismas priėmė kelis sprendimus Sąjungos pilietybės srityje, įskaitant sprendimą dėl diskriminacijos pilietybės pagrindu¹², sprendimą, susijusį su Sąjungos pilietybės netekimu dėl valstybės narės pilietybės netekimo, ir du sprendimus dėl trečiųjų valstybių piliečių, Sąjungos piliečio šeimos narių, išvestinės teisės gyventi šalyje.

1. Diskriminacija dėl pilietybės

2019 m. birželio 13 d. Sprendime **TopFit ir Biffi** (C-22/18, [EU:C:2019:497](#)) Teisingumo Teismas išaiškino SESV 18, 21 ir 165 straipsnius, nagrinėdamas neprofesionalaus sportininko, turinčio Italijos pilietybę, ir Vokietijos nacionalinės lengvosios atletikos federacijos ginčą dėl *dalyvavimo Vokietijos nacionaliniuose neprofesionalių sportininkų čempionatuose veteranų grupėje sąlygų*.

Teisingumo Teismo teigimu, šios nuostatos draudžia nacionalinės sporto federacijos taisykles, pagal kurias Sąjungos pilietis, kuris yra kitos valstybės narės pilietis, daug metų gyvenantis valstybės narės, kurioje įsteigta ši federacija, teritorijoje, kur jis dalyvauja neprofesionalių sportininkų bėgimo rungtyje veteranų grupėje, negali dalyvauti toje rungtyje nacionaliniame čempionate tokiomis pačiomis sąlygomis kaip tos valstybės piliečiai arba gali dalyvauti, tačiau tik „neįskaitinėse“ varžybose arba „nereitinguojamas“ ir jam draudžiama dalyvauti finalinėse varžybose ir laimėti nacionalinio čempiono vardą, nebent tokios taisyklės grindžiamos objektyviomis priežastimis ir yra proporcingos teisėtam tikslui, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad Sąjungos pilietis, kaip antai šioje byloje nurodytas judėjimo laisve pasinaudojęs neprofesionalus sportininkas, turi teisę pagrįstai remtis SESV 18 ir 21 straipsniais, kai priimančiosios valstybės narės visuomenėje dalyvauja sporto varžybose kaip neprofesionalus sportininkas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo sporto, kaip integracijos į priimančiosios valstybės narės visuomenę veiksnio, reikšmę, kurią atspindi SESV 165 straipsnis.

Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad nacionalinės sporto federacijos taisyklės, kurios reglamentuoja Sąjungos piliečių teisę dalyvauti sporto varžybose, patenka į Sutarties normų, visų pirma SESV 18 ir 21 straipsnių, taikymo sritį. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad Sutartyje numatyta pagrindinių teisių apsaugos garantija ir diskriminacijos dėl pilietybės draudimas taikomi ir ne valstybinio pobūdžio taisyklėms, kuriomis siekiama kolektyviai reglamentuoti pagal sutartį vykdomą darbą ir paslaugų teikimą. Šis principas taip pat taikomas, kai grupė arba organizacija turi tam tikrų galių fiziniams asmenims ir gali jiems nustatyti sąlygas, kurios trukdo naudotis pagrindinėmis Sutarties garantuojamomis laisvėmis.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje byloje yra taikomas skirtingas požiūris, galintis apriboti aptariamo neprofesionalaus sportininko judėjimo laisvę, kaip tai suprantama pagal SESV 21 straipsnį, nes tokiame sportininkui, net jeigu jis įvykdė reikalavimus, susijusius su minimalių rezultatų pasiekimu, ir ne mažiau kaip vienus metus turi teisę dalyvauti sporto varžybose nacionalinės lengvosios atletikos federacijos klubo,

¹² Šiuo klausimu taip pat reikia nurodyti 2019 m. birželio 18 d. Sprendimą **Austrija / Vokietija** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)), kuriame Teisingumo Teismas turėjo priimti sprendimą dėl rinkliavos už infrastruktūros naudojimą privačių asmenų variklinėms transporto priemonėms ir Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams taikomo atleidimo nuo mokesčio. Kadangi šios rinkliavos ekonominė našta *de facto* tenka tik kitoje nei Vokietija valstybėje narėje registruotų transporto priemonių savininkams ir vairuotojams, Teisingumo Teismas nusprendė, kad dėl šios rinkliavos atsiranda skirtingas požiūris dėl pilietybės. Šis sprendimas aptartas VII skyriaus 1 skirsnyje „Laisvas prekių judėjimas“.

kurio narys jis yra, vardu, dėl jo pilietybės gali būti neleista dalyvauti nacionaliniame neprofesionalių sportininkų trumpų distancijų bėgimo rungčių čempionate veteranų grupėje arba jam gali būti leista jame dalyvauti tik iš dalies. Teisingumo Teismas pridūrė, kad tokios sporto federacijos taisyklės taip pat gali nulemti tai, jog sportininkai, kurie yra kitos valstybės narės nei Vokietijos Federacinė Respublika piliečiai, būtų mažiau palaikomi sporto klubų, kurių nariai jie yra, negu nacionaliniai sportininkai, nes šie klubai bus mažiau suinteresuoti investuoti į sportininką, kuris neturi teisės dalyvauti nacionaliniuose čempionatuose, todėl sportininkai, kitų valstybių narių piliečiai, gali ne taip gerai integruotis į sporto klubą, kuriam jie priklauso, taigi ir į valstybės narės, kurioje yra jų gyvenamoji vieta, visuomenę.

Teisingumo Teismo teigimu, Sąjungos piliečių judėjimo laisvės apribojimas gali būti pateisinamas tik jeigu yra pagrįstas objektyviomis priežastimis ir proporcingas nagrinėjamomis taisyklėmis siekiamam teisėtam tikslui, o tai turi patikrinti nacionalinis teismas. Tiesa, nacionalinio čempiono vardas tam tikroje sporto rungtyje pagrįstai gali būti suteikiamas tik piliečiui, nes šis nacionalinės priklausomybės veiksnys gali būti laikomas būdingu pačiam nacionalinio čempiono vardui. Vis dėlto svarbu, kad apribojimai, susiję su šio tikslo siekimu, atitiktų proporcingumo principą, nes šis tikslas nepateisina bet kokio apribojimo, susijusio su nepiliečių dalyvavimu nacionaliniuose čempionatuose. Nacionalinis teismas, turi iširti, ar yra kitų pateisinamų priežasčių, atsižvelgdamas į tikslą, išplaukiantį iš SESV 21 straipsnio 1 dalies, siejamos su SESV 165 straipsniu, – didinti atvirumą leidžiant dalyvauti varžybose ir svarbą integruoti gyventojus, ypač tuos, kurie ilgai gyvena priimančiojoje valstybėje narėje. Bet kuriuo atveju, kadangi galioja sportininko nepiliečio dalyvavimo nacionaliniame čempionate, bent jau kvalifikacinėse varžybose ir (arba) nereitinguojant, tvarka, visiškas draudimas tokiam sportininkui dalyvauti šiuose čempionatuose dėl jo pilietybės bet kuriuo atveju atrodo neproporcingas.

2. Sąjungos pilietybės netekimas dėl valstybės narės pilietybės netekimo

2019 m. kovo 12 d. Sprendime **Tjebbes ir kt.** (C-221/17, [EU:C:2019:189](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, *ar valstybės narės pilietybės netekimas „ex lege“, dėl kurio netenkama ir Europos Sąjungos pilietybės, suderinamas su SESV 20 straipsniu, siejama su Chartijos 7 ir 24 straipsniais.* Pagrindinėje byloje Nyderlandų užsienio reikalų ministras atsisakė nagrinėti Nyderlandų piliečių, turinčių ir trečiosios valstybės pilietybę, prašymus išduoti pasą, motyvuodamas tuo, kad šie asmenys (vienas iš jų nepilnametis) neteko Nyderlandų pilietybės *ex lege*. Nyderlandų ministro atsisakymas buvo pagrįstas įstatymu dėl Nyderlandų pilietybės, pagal kurį pilnametis asmuo netenka Nyderlandų pilietybės, jeigu jis turi ir kitos valstybės pilietybę ir dešimt metų nepertraukiamai nuolat gyveno ne Sąjungos teritorijoje. Be to, pagal tą patį įstatymą nepilnametis asmuo netenka Nyderlandų pilietybės, jei jo tėvas ar motina netenka šios pilietybės dėl to, kad nuolat negyvena Sąjungoje.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei iš esmės nedraudžiama numatyti pilietybės netekimo dėl bendrojo intereso priežasčių, net jei dėl to atitinkamas asmuo netenka Sąjungos piliečio statuso. Iš tiesų valstybė narė gali teisėtai manyti, kad pilietybė yra valstybės ir jos piliečių faktinio ryšio išraiška, ir susieti tokio faktinio ryšio nebuvimą arba jo nutrūkimą su pilietybės netekimu. Taip pat teisėta, jei valstybė narė nori išsaugoti vienodą tos pačios šeimos narių pilietybę ir tuo tikslu numato, kad nepilnametis asmuo netenka pilietybės, jei jos netenka vienas iš jo tėvų.

Vis dėlto tam, kad tokie teisės aktai, kaip nagrinėjamas Nyderlandų įstatymas, būtų suderinami su SESV 20 straipsniu, siejama su Chartijos 7 ir 24 straipsniais, pagal juos kompetentingos nacionalinės institucijos, įskaitant nacionalinius teismus, prireikus turi turėti galimybę kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti atitinkamos valstybės narės pilietybės netekimo *ex lege* pasekmes ir prireikus *ex tunc* grąžinti suinteresuotiesiems asmenims pilietybę, kai jie paprašo išduoti kelionės dokumentą ar bet kurį kitą jų pilietybę patvirtinantį dokumentą.

Atlikdami šį vertinimą, nacionalinės institucijos ir nacionaliniai teismai privalo patikrinti, ar toks pilietybės netekimas, dėl kurio netenkama Sąjungos piliečio statuso, atitinka proporcingumo principą, kiek tai susiję su šio pilietybės netekimo pasekmėmis suinteresuotojo asmens ir tam tikrais atvejais jo šeimos narių situacijai, atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Toks nagrinėjimas reikalauja įvertinti suinteresuotojo asmens individualią situaciją, taip pat jo šeimos situaciją, siekiant nustatyti, ar pilietybės netekimas sukeltų pasekmių, kurios, palyginti su nacionalinių įstatymų leidėjo siekiamu tikslu, neproporcingai paveiktų įprastą jo šeimos gyvenimą ir profesinę veiklą, atsižvelgiant į Sąjungos teisę, visų pirma į teisę į pagarbą šeimos gyvenimui, įtvirtintą Chartijos 7 straipsnyje.

Kiek tai susiję su suinteresuotojo asmens individualios situacijos aplinkybėmis, kurios gali būti reikšmingos atliekant tokį vertinimą, Teisingumo Teismas, be kita ko, nurodė, kad netekęs pilietybės *ex lege* ir kartu praradęs Sąjungos piliečio statusą suinteresuotasis asmuo patirtų apribojimų įgyvendindamas savo teisę laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje ir dėl to jam galėtų kilti ypatingų sunkumų atvykti į vieną ar kitą valstybę narę, siekiant išlaikyti faktinius reguliarius ryšius su šeimos nariais, vykdyti profesinę veiklą ar imtis reikiamų veiksmų, kad galėtų vykdyti tokią veiklą. Viena vertus, taip pat svarbi aplinkybė, kad suinteresuotasis asmuo negalėjo atsakyti trečiosios valstybės pilietybės, ir, kita vertus, reikia atsižvelgti į didelę riziką, kad bus iš esmės pakenkta suinteresuotojo asmens saugumui ir jo judėjimo laisvei, nes jis nebegalėtų trečiosios valstybės, kurioje gyvena, teritorijoje pasinaudoti konsulinių įstaigų teikiama apsauga pagal SESV 20 straipsnio 2 dalies c punktą.

Be to, kiek tai susiję su nepilnamečiais asmenimis, pasakytina, kad kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į tai, kad galbūt esama aplinkybių, rodančių, jog tai, kad šis nepilnametis neteko atitinkamos valstybės narės pilietybės, neatitinka Chartijos 24 straipsnyje įtvirtinto vaiko interesų pirmumo dėl pasekmių, kurių šis pilietybės netekimas sukelia šiam nepilnamečiui, atsižvelgiant į Sąjungos teisę.

3. Sąjungos piliečio šeimos narių trečiųjų šalių piliečių išvestinė teisė nuolat gyventi šalyje

2019 m. kovo 26 d. Sprendime **SM (Pagal Alžyro kafalos sistemą globojamas vaikas)** (C-129/18, [EU:C:2019:248](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išnagrinėjo klausimą, ar nepilnametis, kurį pagal Alžyro kafalos sistemą globoja Sąjungos piliečiai, yra Sąjungos piliečio „tiesioginis palikuonis“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 punkto c papunktį¹³. Du Prancūzijos pilietybę turintys sutuoktiniai, gyvenantys Jungtinėje Karalystėje, paprašė šios valstybės valdžios institucijų suteikti leidimą atvykti įvaikintam vaikui – nepilnamečiui Alžyro pilietei, kurios globa buvo jiems patikėta Alžyre, taikant kafalos sistemą. Šis tam tikroms Islamo tradicijos šalims bendras šeimos teisės institutas numato vieno ar kelių suaugusiųjų pareigą rūpintis vaiko išlaikymu, auklėjimu ir apsauga bei vaiko perdavimą jų nuolatinei teisei globai. Jungtinės Karalystės valdžios institucijos atsisakė išduoti šį leidimą.

Teisingumo Teismas visų pirma pabrėžė, kad nors Sąjungos piliečio „tiesioginio palikuonio“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 punkto c papunktį, pirmiausia susijusi su biologiniu giminytės ryšiu, atsižvelgiant į reikalavimą plačiai aiškinti šią sąvoką, išplaukiantį iš minėtos direktyvos tikslo palengvinti ir sustiprinti Sąjungos piliečių laisvę judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, ji taip pat turi būti suprantama kaip apimanti šio piliečio įvaikintą vaiką, jei nustatoma, kad įvaikinimas sukuria teisinį

13| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

atitinkamo Sąjungos piliečio ir vaiko giminystės ryšį. Tačiau jis nusprendė, jog kadangi Alžyro *kafalos* sistema nesukuria vaiko ir jo globėjo giminystės ryšio, vaikas, kuris pagal šią sistemą perduotas teisinei Sąjungos piliečio globai, negali būti laikomas Sąjungos piliečio „tiesioginiu palikuoniu“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 2 punkto c papunktį.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad toks vaikas patenka į tos pačios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodytą sąvoką „kitas šeimos narys“. Iš tiesų ši sąvoka gali apimti vaiko, kuris buvo patikėtas Sąjungos piliečiams pagal teisinės globos sistemą, pavyzdžiui, Alžyro *kafalos* sistemą, ir kuriuo šie piliečiai apsiima rūpintis, jį auklėti ir suteikti jam apsaugą, remdamiesi įsipareigojimu, prisiimtu pagal vaiko kilmės šalies teisę, situaciją.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino pagal šią nuostatą nacionalinėms valdžios institucijoms tenkančią pareigą. Jis nurodė, kad pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punktą, siejamą su Chartijos 7 straipsniu ir 24 straipsnio 2 dalimi, jos privalo palengvinti galimybę tokiam vaikui įvažiuoti ir gyventi šalyje kaip kitam Sąjungos piliečio šeimos nariui, atlikdamos proporcingą ir pagrįstą visų reikšmingų ir svarbių bylos aplinkybių vertinimą ir atsižvelgdamos į visus susijusius interesus ir ypač į atitinkamo vaiko interesus. Atliekant šį vertinimą taip pat reikia atsižvelgti į galimą konkretų ir individualų pavojų, kad atitinkamas vaikas gali būti prievartos, išnaudojimo ar prekybos žmonėmis auka, tačiau tokio pavojaus negalima preziumuoti, atsižvelgiant vien į tai, kad globos pagal Alžyro *kafalos* sistemą procedūra pagrįsta ne tokiu išsamiu suaugusiojo pasirengimo ir vaiko interesų vertinimu nei tas, kuris atliekamas priimančiojoje valstybėje narėje vaiko įvaikinimo ar globos tikslais.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tuo atveju, kai, atlikus tokį vertinimą, nustatoma, kad vaikas ir jo globėjas Sąjungos pilietis iš tiesų gyvena kaip šeima ir kad šis vaikas priklauso nuo savo globėjo, vadovaujantis pagrindine teise į pagarbą šeimos gyvenimui, kartu ir pareiga atsižvelgti į vaiko interesus, iš esmės reikalaujama šiam vaikui suteikti teisę atvykti ir apsigyventi šalyje, kad vaikas galėtų gyventi kartu su savo globėju tą globėją priimančiojoje valstybėje narėje.

2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendime **Chenchooliah** (C-94/18, [EU:C:2019:693](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino Direktyvos 2004/38 15 straipsnį, kuriame numatyta, kad šios direktyvos VI skyriuje „Teisės įvažiuoti į šalį ir teisės gyventi šalyje apribojimai dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežasčių“ nustatytos tam tikros procedūros¹⁴, pagal analogiją taikomos bet kuriam sprendimui, kuriuo apriojamas Europos Sąjungos piliečio ar jo šeimos narių laisvas judėjimas ir kuris priimtas dėl kitų priežasčių nei viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežastys. Teisingumo Teismas nusprendė, kad šis straipsnis taikomas sprendimui išsiųsti iš šalies trečiosios valstybės pilietį dėl to, kad jis nebeturi teisės gyventi šalyje pagal šią direktyvą, susiklosčius tokiai situacijai: šis trečiosios valstybės pilietis susituokė su Sąjungos piliečiu, kai pastarasis naudojosi judėjimo laisve, t. y. atvyko į priimančiąją valstybę narę ir joje gyveno kartu su šiuo trečiosios valstybės piliečiu, bet vėliau grįžo į pilietybės valstybę narę. Teisingumo Teismas pridūrė, kad tai reiškia, jog direktyvoje nustatytos tam tikros garantijos, taikomos priimant sprendimą apriboti Sąjungos piliečio ar jo šeimos narių laisvą judėjimą dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos priežasčių¹⁵, taikomos ir priimant pagrindinėje byloje nagrinėjamą sprendimą išsiųsti iš šalies; šiame sprendime jokių atvejų negali būti nustatytas draudimas atvykti į šalį.

14| T. y. 30 ir 31 straipsniuose numatytos procedūros.

15| T. y. 30 ir 31 straipsniuose numatytos svarbios garantijos.

Šis teismo sprendimas priimtas nagrinėjant Airijoje gyvenančios Mauricijaus pilietės ir *Minister for Justice and Equality* (teisingumo ir lygybės ministras) ginčą dėl sprendimo ją išsiųsti iš šalies pagal 1999 m. Airijos imigracijos įstatymo 3 straipsnį jos sutuoktiniui, Sąjungos piliečiui, grįžus į pilietybės valstybę narę, t. y. į Portugaliją, kur jis atlieka laisvės atėmimo bausmę. Pagal nacionalinę teisę sprendime išsiųsti iš šalies buvo automatiškai nustatytas draudimas atvykti į šalį neribotą laiką.

Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad, kai Sąjungos pilietis grįžta į pilietybės valstybę narę, taigi priimančiojoje valstybėje narėje nebesinaudoja pagal Sąjungos teisę suteikta teise laisvai judėti, priimančiojoje valstybėje narėje likęs ir su juo nebegyvenantis jo sutuoktinis, trečiosios valstybės pilietis, nebeturi „naudos gavėjo“ statuso, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą¹⁶.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad net jei dėl šio statuso praradimo atitinkamas trečiosios valstybės pilietis netenka tam tikrą laiką turėtų teisių judėti ir gyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje, nes nebeatitinka naudojimosi jomis sąlygų, šis praradimas vis dėlto nereiškia, kad Direktyva 2004/38 nebetaikoma priimančiajai valstybei narei priimant sprendimą išsiųsti šį trečiosios valstybės pilietį iš šalies remiantis tokiu motyvu. Iš tiesų Direktyvos 2004/38 15 straipsnyje¹⁷, esančiame jos III skyriuje „Teisė gyventi šalyje“, numatytos nuostatos, kurios taikomos, kai netenkama teisės laikinai gyventi šalyje pagal šią direktyvą, pavyzdžiui, kai Sąjungos pilietis ar jo šeimos narys, kuris anksčiau naudojosi teise gyventi šalyje iki trijų mėnesių ar ilgiau, nebeatitinka naudojimosi šia teise gyventi šalyje sąlygų, todėl iš principo gali būti išsiųstas iš priimančiosios valstybės narės.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2004/38 15 straipsnį tam tikros jos VI skyriaus nuostatos, būtent nuostatos dėl pranešimų apie sprendimus ir dėl naudojimosi teisinėmis teisių gynimo priemonėmis, taikytinos tik pagal analogiją¹⁸. Tačiau kitos šio VI skyriaus nuostatos netaikytinos priimant sprendimą pagal šios direktyvos 15 straipsnį. Iš tiesų minėtos kitos nuostatos taikomos tik tuomet, kai atitinkamam asmeniui pagal šią direktyvą faktiškai suteikiama teisė laikinai ar nuolat gyventi priimančiojoje valstybėje narėje.

Galiausiai Teisingumo Teismas pridūrė, kad pagal Direktyvos 2004/38 15 straipsnio 3 dalį sprendime išsiųsti iš šalies, kuris gali būti priimtas pagrindinėje byloje, joku atveju negali būti nustatytas draudimas atvykti į šalį¹⁹.

16| 3 straipsnio 1 dalis.

17| 15 straipsnis.

18| 30 ir 31 straipsniai.

19| 15 straipsnio 3 dalis.

III. Institucinės nuostatos

Šiame skyriuje aptariami du sprendimai²⁰: vienas iš jų susijęs su Europos Parlamento narių imunitetais, o kitas – su Europos piliečių iniciatyva.

1. Europos Parlamento narių imunitetai

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Junqueras Vies** (C-502/19, [EU:C:2019:1115](#)), pateiktame gavus prašymą priimti prejudicinį sprendimą, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patikslino *Europos Parlamento nariams suteiktų imunitetų taikymo sritis* „*ratione personae, ratione temporis ir ratione materiae*“²¹.

Toje byloje *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) pateikė Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus dėl Protokolo 9 straipsnio išaiškinimo. Šie klausimai pateikti nagrinėjant į Europos Parlamentą per 2019 m. gegužės 26 d. rinkimus išrinkto politiko ieškinį dėl nutarties atsisakyti išimties tvarka suteikti jam leidimą išeiti iš įkalinimo įstaigos. Suinteresuotasis asmuo buvo suimtas prieš šiuos rinkimus vykstant baudžiamajam procesui dėl jo dalyvavimo organizuojant referendumą dėl apsisprendimo; tas referendumas buvo surengtas 2017 m. spalio 1 d. Katalonijos autonominiame regione. Jis paprašė pirma nurodyto leidimo, kad galėtų atlikti pagal Ispanijos teisę nustatytą formalumą, reikalaujamą įvykdyti po rezultatų paskelbimo, t. y. centrinėje rinkimų komisijoje duoti priesaiką arba pasižadėti laikytis Ispanijos Konstitucijos ir vėliau atvykti į Europos Parlamentą dalyvauti naujos Europos Parlamento kadencijos steigiamojoje sesijoje. Po to, kai buvo kreiptasi į Teisingumo Teismą, 2019 m. spalio 14 d. *Tribunal Supremo* apkaltinamuoju nuosprendžiu skyrė suinteresuotajam asmeniui trylikos metų laisvės atėmimo bausmę ir tam pačiam laikotarpiui nustatė jam absoliutų draudimą vykdyti viešas funkcijas ir eiti viešas pareigas.

Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad asmuo, išrinktas į Europos Parlamentą, įgyja Parlamento nario statusą nuo oficialaus rinkimų rezultatų paskelbimo momento ir todėl jam taikomi pagal Protokolo 9 straipsnį garantuojami imunitetai.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors pagal 1976 m. Rinkimų akto²² 8 ir 12 straipsnius rinkimų procedūrą ir rezultatų paskelbimą iš esmės reglamentuoja valstybių narių teisės aktai, Europos Parlamento narių rinkimai remiantis tiesiogine visuotine rinkimų teise laisvu ir slaptu balsavimu²³ yra konstitucinio atstovaujamosios demokratijos principo, kurio taikymo sritis apibrėžta pačioje Sąjungos teisėje, išraiška. Iš Sutarčių ir 1976 m. Rinkimų akto matyti, kad Europos Parlamento nario statuso įgijimą lemia tik suinteresuotojo asmens išrinkimas ir jis įgyjamas dėl valstybių narių oficialaus rinkimų rezultatų paskelbimo. Be to, iš SESV 343 straipsnio matyti, kad Sąjunga, taigi, ir jos institucijos bei jų nariai, naudojami imunitetais, kurie yra būtini jų uždaviniams atlikti.

20| Taip pat reikia atkreipti dėmesį į du 2019 m. kovo 26 d. priimtus Teisingumo Teismo sprendimus: *Ispanija / Parlamentas* (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)) ir *Komisija / Italija* (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)); jie susiję su institucijų kalbų vartojimą reglamentuojančiomis taisyklėmis. Šie sprendimai aptarti XXII skyriuje „Europos viešoji tarnyba“.

21| Imunitetai, numatyti SESV 343 straipsnyje ir Protokolo (Nr. 7) dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų (OL C 326, 2012, p. 266, toliau – Protokolas) 9 straipsnyje.

22| Prie 1976 m. rugsėjo 20 d. Tarybos sprendimo 76/787/EAPB, EEB, Euratomas pridėtas Aktas dėl atstovų į Europos Parlamentą rinkimų remiantis tiesiogine, visuotine rinkimų teise (OL L 278, 1976, p. 1), iš dalies pakeistas 2002 m. birželio 25 d. ir 2002 m. rugsėjo 23 d. Tarybos sprendimu 2002/772/EB, Euratomas (OL L 283, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 4 t., p. 137).

23| ESS 14 straipsnio 3 dalis.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmenys, kurie, kaip Junqueras Vies, yra išrinkti Europos Parlamento nariais, nuo rinkimų rezultatų paskelbimo turi kelionės imunitetą, susijusį su jų, kaip narių, statusu ir numatytą Protokolo 9 straipsnio antroje pastraipoje. Šiuo imunitetu siekiama leisti jiems, be kita ko, atvykti ir dalyvauti naujos Europos Parlamento kadencijos steigiamojoje sesijoje. Iš tiesų, skirtingai nuo pirmoje pastraipoje numatyto sesijos imuniteto, kuris jiems suteikiamas tik nuo šios steigiamosios sesijos pradžios ir per visą Europos Parlamento sesijų laikotarpį, kelionės imunitetas taip pat apima narių keliones į Europos Parlamento susirinkimo vietą, įskaitant pirmąjį susirinkimą.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad Protokole numatytais imunitetais siekiama užtikrinti sklandžią institucijų veiklą ir jų nepriklausomumą. Šiomis aplinkybėmis šio Protokolo 9 straipsnio antroje pastraipoje numatytas kelionės imunitetas leidžia įgyvendinti Chartijos 39 straipsnio 2 dalimi užtikrinamą teisę būti kandidatu, taip leisdamas kiekvienam nariui, kai tik jis paskelbtas išrinktu, neatsižvelgiant į tai, ar jis įvykdė vidaus teisėje numatytus formalumus, dalyvauti Europos Parlamento steigiamojoje sesijoje, nesudarant jam kliūčių atvykti.

Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad bet kuriam Europos Parlamento nariui suteiktas kelionės imunitetas reiškia, kad turi būti panaikinta bet kuri suėmimo priemonė, kuri buvo nustatyta iki paskelbiant apie jo išrinkimą, kad jis galėtų atvykti ir dalyvauti Europos Parlamento steigiamojoje sesijoje. Todėl, jei kompetentingas nacionalinis teismas nuspręstų, kad būtina toliau taikyti tokią priemonę, jis turėtų kuo skubiau paprašyti Europos Parlamento panaikinti šį imunitetą, remiantis Protokolo 9 straipsnio trečia pastraipa.

2. Europos piliečių iniciatyva

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimu **Puppinck ir kt. / Komisija** (C-418/18 P, [EU:C:2019:1113](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atmetė Europos piliečių iniciatyvos (EPI) „Vienas iš mūsų“ organizatorių apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo²⁴, kuriuo šis teismas atmetė jų ieškinį dėl 2014 m. gegužės 28 d. Komisijos komunikato, susijusio su šia EPI, panaikinimo²⁵.

Remiantis Europos Sąjungos sutartimi²⁶ ir Reglamentu Nr. 211/2011²⁷, ne mažiau kaip milijonas Sąjungos piliečių iš ne mažiau kaip iš ketvirtadalio valstybių narių gali imtis iniciatyvos paraginti Komisiją, neperžengiant jos kompetencijos ribų, pasiūlyti Sąjungos teisės aktų leidėjui priimti teisės aktą, siekiant įgyvendinti Sutartis. Prieš pradėdami rinkti reikiamą kiekį parašų, EPI organizatoriai turi ją užregistruoti Komisijoje, o ši privalo konkrečiai išnagrinėti jos dalyką ir tikslus.

Patrick Grégor Puppinck ir kiti šeši asmenys sudaro Europos piliečių iniciatyvos „Vienas iš mūsų“, Komisijoje užregistruotos 2012 m., komitetą²⁸. Šios Europos piliečių iniciatyvos tikslas yra uždrausti ir nutraukti Sąjungos teikiamą finansavimą veiklai, kurią vykdant naikinami žmogaus embrionai (visų pirma mokslo tyrimų, paramos vystymuisi ir visuomenės sveikatos srityse), įskaitant tiesioginį ar netiesioginį abortų finansavimą. Po to, kai

24| 2018 m. balandžio 23 d. Bendrojo Teismo sprendimas **One of Us ir kt. / Komisija** (T-561/14, [EU:T:2018:210](#)).

25| 2014 m. gegužės 28 d. Komisijos komunikatas COM(2014) 355 *final*, susijęs su Europos piliečių iniciatyva „Vienas iš mūsų“.

26| ESS 11 straipsnio 4 dalis.

27| 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos (OL L 65, 2011, p. 1, ir klaidų ištaisymas OL L 94, 2012, p. 49).

28| COM(2014) 355 *final*.

Sąjungos piliečių iniciatyva „Vienas iš mūsų“ buvo užregistruota, dėl jos buvo surinkta milijonas reikiamų parašų, paskui 2014 m. pradžioje ji buvo oficialiai pateikta Komisijai. 2014 m. gegužės 28 d. Komisija komunikate pažymėjo, kad neketina imtis jokių veiksmų dėl šios Europos piliečių iniciatyvos.

Tada EPI organizatoriai paprašė Europos Sąjungos Bendrojo Teismo panaikinti Komisijos komunikatą, be kita ko, teigdami, kad ši institucija, atsakydama į užregistruotą EPI, privalo pateikti Sąjungos teisės akto pasiūlymą. Bendrasis Teismas patvirtino Komisijos sprendimą.

Nagrinėdamas apeliacinį skundą Teisingumo Teismas iš pradžių pažymėjo, kad, remiantis ESS 11 straipsnio 4 dalimi, EPI siekiama „paraginti“ Komisiją pateikti atitinkamą pasiūlymą įgyvendinant Sutartis, o ne įpareigoti šią instituciją imtis EPI numatyto veiksmo ar veiksmų. Jis pridūrė, kad iš įvairių Reglamento Nr. 211/2011 nuostatų matyti, jog gavusi EPI Komisija turi nurodyti, kokių veiksmų prireikus ketina imtis ir dėl kokių priežasčių imasi ar nesiima tokių veiksmų, o tai patvirtina, kad ji neprivalo pateikti Sąjungos teisės akto pasiūlymo dėl EPI.

Paskui Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Sutartis Komisijai suteikta teisėkūros iniciatyvos teisė reiškia, jog ši institucija turi nuspręsti, ar pateikti teisės akto pasiūlymą, ar ne, išskyrus atvejį, kai ji pagal Sąjungos teisę privalėtų pateikti tokį pasiūlymą. Ši Komisijos teisėkūros iniciatyvos teisė yra viena iš institucinės pusiausvyros principo, būdingo Sąjungos institucinei struktūrai, išraiškų. Pagal šį principą kiekviena institucija vykdo savo įgaliojimus, paisydama kitų institucijų įgaliojimų. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis Reglamentu Nr. 211/2011, EPI siekiama suteikti Sąjungos piliečiams teisę, panašią į tą, kurią pagal SESV 225 ir 241 straipsnius turi Europos Parlamentas ir Taryba, prašyti Komisijos pateikti atitinkamą pasiūlymą, siekiant įgyvendinti Sutartis. Kadangi ši Europos Parlamentui ir Tarybai pripažinta teisė nepažeidžia Komisijos teisėkūros iniciatyvos teisės, tas pats pasakytina ir apie EPI.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad, priešingai, nei teigia apeliantai, tai, jog Komisija neprivalo imtis veiksmų dėl EPI, nereiškia, kad tokia iniciatyva praranda veiksmingumą. Iš tiesų, viena vertus, EPI mechanizmas yra viena iš dalyvaujamosios demokratijos priemonių, kuriomis, priėmus Lisabonos sutartį, buvo papildyta atstovaujamosios demokratijos sistema, kuria grindžiamas Sąjungos veikimas, ir kuriomis siekiama skatinti piliečių dalyvavimą demokratiname procese ir piliečių bei Sąjungos institucijų dialogą. Kita vertus, dėl EPI, kuri buvo užregistruota pagal Reglamentą Nr. 211/2011 ir kuri pateikta laikantis visų jame numatytų procedūrų ir reikalavimų, Komisijai atsiranda tam tikrų konkrečių pareigų, išvardytų to reglamento 10 ir 11 straipsniuose. Anot Teisingumo Teismo, EPI mechanizmo konkreti pridėtinė vertė yra ne rezultato tikrumas, o ja Sąjungos piliečiams sukuriama galimybė inicijuoti politinius debatus Sąjungos institucijose, nelaukiant, kol bus pradėta teisėkūros procedūra.

Be to, Teisingumo Teismas patvirtino Bendrojo Teismo požiūrį, kad dėl su EPI susijusio komunikato, kaip antai ginčijamo komunikato, Komisija turi plačią diskreciją, todėl jam taikytina ribota teisminė kontrolė, siekiant nustatyti, be kita ko, ar jo motyvai yra pakankami ir ar nepadarėta akivaizdžių vertinimo klaidų.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, be kita ko, patvirtino Bendrojo Teismo motyvus, kad Komisija, remdamasi Pasaulio sveikatos organizacijos leidiniu, nepadarė jokios akivaizdžios vertinimo klaidos, kai nusprendė, jog Sąjungos teikiamas visų saugių ir veiksmingų sveikatos priežiūros paslaugų, įskaitant abortų srityje, finansavimas padeda mažinti nesaugių abortų skaičių, taigi gimdyvių mirtingumo ir ligų riziką.

IV. Sąjungos teisė ir nacionalinė teisė

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18, [EU:C:2019:1114](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą nusprendė dėl klausimo, ar *nacionaliniai teismai turi teisę ar net privalo skirti areštą nacionalinių valdžios institucijų pareigūnams, kurie nuolat atsisako vykdyti teismo sprendimą, įpareigojantį juos vykdyti įsipareigojimus pagal Sąjungos teisę*.

Į Teisingumo Teismą buvo kreiptasi nagrinėjant Vokietijos aplinkos apsaugos organizacijos *Deutsche Umwelthilfe* ir Bavarijos federalinės žemės ginčą dėl šios nuolatinio atsisakymo imtis būtinų priemonių įgyvendinant Direktyvą 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės²⁹, kad būtų laikomasi nustatytos azoto dioksido ribinės vertės Miuncheno mieste. Pirmą kartą 2012 m. įpareigota iš dalies pakeisti šiam miestui taikytiną oro kokybės veiksmų planą, vėliau antrą kartą 2016 m., įspėjus apie gresiančią baudą, įpareigota vykdyti įsipareigojimus, įskaitant nurodymą uždrausti tam tikrų dyzelinu varomų transporto priemonių eismą įvairiose miesto zonose, Bavarijos federalinė žemė vis dėlto atsisakė vykdyti šiuos nurodymus, todėl trečią kartą 2017 m. jai buvo skirta 4 000 EUR dydžio bauda; šią ji sumokėjo. Kadangi Bavarijos federalinė žemė ir toliau atsisakydavo vykdyti šiuos nurodymus ir viešai paskelbė, kad nevykdys įsipareigojimų, *Deutsche Umwelthilfe* pateikė naują skundą, juo prašė, pirma, vėl skirti 4 000 EUR baudą (prašymas patenkintas 2018 m. sausio 28 d. nutartimi) ir, antra, skirti areštą Bavarijos federalinės žemės aukštiems pareigūnams (t. y. aplinkos ir vartotojų apsaugos ministrei arba, jei ne jai, šios federalinės žemės ministrui pirmininkui). Prašymas skirti areštą buvo atmestas tos pačios dienos nutartimi. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Bavarijos federalinės žemės vyriausiasis administracinis teismas, į kurį kreipėsi Bavarijos federalinė žemė, patvirtino, pirma, sprendimą dėl baudos skyrimo, ir, antra, nusprendė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl galimo arešto skyrimo. Konstatavęs, jog nurodymai mokėti baudas negalėjo pakeisti Bavarijos federalinės žemės elgesio, nes baudos buvo priskiriamos prie federalinės žemės kasos pajamų, tad dėl jų žemė nepatirdavo jokių finansinių nuostolių, o areštas nebuvo skirtas dėl vidaus konstitucinių priežasčių, minėtas teismas pateikė Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, juo siekė iš esmės išsiaiškinti, ar Sąjungos teisė, būtent Chartijos 47 straipsnyje užtikrinama teisė į veiksmingą teisinę gynybą, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nacionaliniai teismai turi teisę ar net privalo taikyti tokią priemonę.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis, kai nacionalinė valdžios institucija nuolat atsisako vykdyti teismo sprendimą, kuriuo jai nurodoma įvykdyti aiškų, tikslų ir besąlygišką įpareigojimą, kylantį iš Sąjungos teisės, konkrečiai Direktyvos 2008/50, kompetentingas nacionalinis teismas turi skirti areštą federalinės žemės aukštiems pareigūnams, jei yra įvykdytos dvi sąlygos. Pirma, vidaus teisėje turi būti įtvirtintas tokios priemonės taikymo teisinis pagrindas, kuris būtų pakankamai prieinamas, tikslus ir kurio taikymą būtų galima numatyti. Antra, turi būti laikomasi proporcingumo principo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad valstybės narės, įgyvendindamos Sąjungos teisę, turi paisyti teisės į veiksmingą teisminę gynybą, kuri užtikrinama pagal Chartijos 47 straipsnį, o aplinkos srityje – pagal Orhuso konvencijos³⁰ 9 straipsnio 4 dalį. Minėta teisė yra dar svarbesnė tuo atveju, kai, nesiėmus pagal Direktyvą 2008/50 reikalaujamų priemonių, kyla pavojus žmonių sveikata. Dėl nacionalinės teisės akto, lemiančio situaciją, kai teismo sprendimas nevykdomas, pažeidžiama šios teisės esmė ir ji tampa visiškai

29| 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/50/EB dėl aplinkos oro kokybės ir švaresnio oro Europoje (OL L 152, 2008, p. 1).

30| 1998 m. birželio 25 d. Orhuse pasirašyta ir Europos bendrijos vardu 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB patvirtinta konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimanč sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (OL L 124, 2005, p. 1).

neveiksminga. Teisingumo Teismas priminė, kad esant tokiai situacijai nacionalinis teismas turi aiškinti nacionalinę teisę taip, kad ji kuo labiau atitiktų šiomis nuostatomis siekiamus tikslus arba, jei tai neįmanoma, netaikyti bet kokios nacionalinės nuostatos, prieštaraujančios tiesiogiai veikiančiai Sąjungos teisės nuostatai.

Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kad laikantis pastarojo įpareigojimo neturi būti pažeista kita pagrindinė teisė, t. y. teisė į laisvę, kuri įtvirtinta Chartijos 6 straipsnyje ir kuri apribojama skiriant areštą. Kadangi teisė į veiksmingą teisminę gynybą nėra absoliuti ir gali būti ribojama, pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį reikia palyginti nagrinėjamas pagrindines teises. Siekiant įvykdyti šios nuostatos reikalavimus, teisės aktas, pagal kurį teismui leidžiama atimti asmens laisvę, visų pirma turi būti pakankamai prieinamas, tikslus ir jo taikymą turi būti galima numatyti siekiant išvengti bet kokios savivalės pavojaus, o tai turi nustatyti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas. Be to, kadangi areštas reiškia laisvės atėmimą, laikantis iš proporcingumo principo kylančių reikalavimų, jį galima skirti tik tuomet, kai nėra mažiau ribojančios priemonės (pavyzdžiui, didelių piniginių baudų, prireikus skiriamų pakartotinai per trumpą laiką, kurios galiausiai negrįžtų į biudžetą, iš kurio buvo sumokėtos), o tai taip pat turi išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas. Tik tuo atveju, jei būtų nuspręsta, kad teisės į laisvę apribojimas dėl paskirto arešto atitinka minėtus reikalavimus, pagal Sąjungos teisę būtų ne tik leidžiama, bet reikalaujama taikyti tokią priemonę. Kartu reikia nurodyti, kad Direktyvos 2008/50 pažeidimą taip pat gali konstatuoti ir Teisingumo Teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, dėl ko gali kilti valstybės atsakomybė už padarytą žalą.

Šiame skyriuje taip pat reikia priminti 2019 m. spalio 3 d. Sprendimą **Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland ir kt.** (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)) dėl fizinių ir juridinių asmenų, kuriems požeminių vandenų tarša daro tiesioginį poveikį, galimybės nacionaliniuose teismuose remtis tam tikromis Direktyvos 91/676 dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių³¹ nuostatomis.

Konkurencijos srityje Sprendime **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)) dėl Portugalijos deliktinės atsakomybės teisėje galiojančių senaties taisyklių, taikomų ieškiniams dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo, atitikties SESV 102 straipsniui Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtas straipsnis ir veiksmingumo principas draudžia tokias nacionalinės teisės nuostatas, nes dėl jose numatyto senaties termino naudojimosi teise pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo, grindžiamus galutiniu sprendimu, kuriuo konstatuotas Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimas, gali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas³². Sprendime **Otis Gesellschaft ir kt.** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)) Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis daro tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams ir kiekvienam asmeniui, patyrusiam žalą dėl sutarties ar veiksmų, kurie gali riboti arba iškraipyti konkurenciją, be kita ko, suteikia teisę reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei tarp tos žalos ir konkurencijos taisyklių pažeidimo yra priežastinis ryšys³³.

31| Šis sprendimas aptartas XVIII skyriaus 2 skirsnyje „Vandenų apsauga nuo taršos nitratais“.

32| Šis sprendimas aptartas XI skyriaus 2 skirsnyje „SESV 102 straipsnis“.

33| Šis sprendimas aptartas XI skyriaus 1 skirsnyje „SESV 101 straipsnis“.

V. Sąjungos teisme vykstantys procesai

Šiame skyriuje pirmiausia reikia nurodyti du sprendimus dėl įsipareigojimų neįvykdymo perkeltiant direktyvą konstatavimo, taip pat apeliacinėje byloje priimtą sprendimą dėl ieškinio dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės. Be šių trijų sprendimų, paminėtini trys Teisingumo Teismo sprendimai, priimti dėl ginčų ekonomikos, pinigų ir bankų srityje³⁴.

1. Bendro pobūdžio bylos

1.1. Ieškinys dėl įsipareigojimų neįvykdymo

2019 m. liepos 8 d. Sprendime **Komisija / Belgija (SESV 260 straipsnio 3 dalis – Spartieji ryšių tinklai)** (C-543/17, [EU:C:2019:573](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą išaiškino ir taikė SESV 260 straipsnio 3 dalį³⁵. Teisingumo Teismas patenkino ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, Komisijos pareikštą Belgijai, ir priteisė iš šios valstybės narės sumokėti 5 000 EUR už dieną periodinę baudą, skaičiuojamą nuo šio sprendimo paskelbimo dienos, nes ji iš dalies neperkėlė į nacionalinę teisę Direktyvos 2014/61³⁶ dėl sparčiųjų elektroninių ryšių tinklų ir „a fortiori“ nepranešė Komisijai apie atitinkamas nacionalines perkėlimo priemones.

Valstybės narės turėjo perkelti Direktyvą 2014/61 į savo nacionalinę teisę iki 2016 m. sausio 1 d. ir pranešti Komisijai apie šiuo tikslu patvirtintas priemones.

Manydama, kad Belgija per nustatytą terminą neviseškai perkėlė Direktyvą 2014/61 į nacionalinę teisę ir nepranešė apie atitinkamas nacionalines perkėlimo priemones, 2017 m. rugsėjo 15 d. Komisija kreipėsi į Teisingumo Teismą su ieškiniu dėl įsipareigojimų neįvykdymo. Ji taip pat prašė priteisti iš Belgijos sumokėti periodinę baudą, skaičiuojamą nuo sprendimo paskelbimo dienos, nes ši neįvykdė įsipareigojimo pranešti apie šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Periodinės baudos dydis iš pradžių buvo nustatytas 54 639 EUR už dieną, o vėliau sumažintas iki 6 071 EUR už dieną, atsižvelgiant į nuo ieškinio pareiškimo dienos Belgijos padarytą pažangą perkeltiant Direktyvą 2014/61. Komisija nurodė, kad spragų vis dar yra tik Briuselio-sostinės regione.

Pirma, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui (Belgijos prašymu Komisija šį terminą pratęsė) nepatvirtinusi nacionalinių Direktyvos 2014/61 perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių ir nepranešusi apie šias perkėlimo priemones Komisijai Belgija neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą.

34| Šiame skyriuje taip pat galima paminėti valstybės pagalbos srityje priimtą 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą **Bayerische Motoren Werke ir Freistaat Sachsen / Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)), kuriame Teisingumo Teismas patvirtino, kad dėl nutarties, kuria Bendrasis Teismas patenkino prašymą leisti įstoti į bylą, negali būti pateiktas nei pagrindinis apeliacinis skundas, nei priešpriešinis apeliacinis skundas. Šis sprendimas aptartas XI skyriaus 3 skirsnyje „Valstybės pagalba“.

35| Pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį Teisingumo Teismas gali skirti atitinkamai valstybei narei piniginę sankciją (vienkartinę sumą arba periodinę baudą), jeigu ji nevykdo pareigos pranešti Komisijai „apie Sąjungos direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones“.

36| 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/61/ES dėl priemonių sparčiųjų elektroninių ryšių tinklų diegimo sąnaudoms mažinti (OL L 155, 2014, p. 1).

Antra, nagrinėdamas SESV 260 straipsnio 3 dalies apimtį Teisingumo Teismas priminė šios nuostatos, įterptos Lisabonos sutartimi siekiant ne vien labiau paskatinti valstybes nares perkelti direktyvas į nacionalinę teisę per nustatytą terminą, bet ir supaprastinti ir pagreitinti piniginių sankcijų skyrimo procedūrą, taikomą, kai valstybės narės neįvykdo įsipareigojimo pranešti apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę nacionalines priemones, formuluotę ir tikslą.

Teisingumo Teismas išaiškino, kad šia nuostata siekiama dviejų tikslų. Viena vertus, siekiama garantuoti Komisijos prerogatyvas, kad būtų užtikrintas veiksmingas Sąjungos teisės taikymas, ir apsaugoti valstybių narių teisę į gynybą ir jų procesinę padėtį, kai kartu taikomi SESV 258 straipsnis³⁷ ir SESV 260 straipsnio 2 dalis³⁸. Kita vertus, siekiama leisti Teisingumo Teismui vykdyti savo teismines funkcijas, t. y. per vieną ir tą patį procesą įvertinti, ar atitinkama valstybė narė įvykdė įsipareigojimus pranešti, taip pat prirėikus įvertinti konstatuoto įsipareigojimų neįvykdymo sunkumą ir skirti piniginę baudą, kurią jis mano esant labiausiai tinkamą nagrinėjamo atvejo aplinkybėmis.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „pareiga pranešti apie į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas“, kaip ji suprantama pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, reiškia valstybių narių pareigą pateikti pakankamai aiškią ir konkrečią informaciją apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Kad įvykdytų teisinio saugumo pareigą ir užtikrintų visų šios direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę visoje teritorijoje, valstybės narės privalo nurodyti kiekvieną direktyvos nuostatą perkeliančias nacionalinės teisės nuostatas. Kai toks pranešimas pateiktas, Komisija, prašydama skirti atitinkamai valstybei narei šioje nuostatoje numatytą piniginę baudą, turi įrodyti, kad tam tikros perkėlimo priemonės akivaizdžiai nepatvirtintos arba neapima visos tos valstybės narės teritorijos. Vis dėlto vykstant pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį pradėtam teismo procesui Teisingumo Teismas neprivalo nagrinėti, ar nacionalinės priemonės, apie kurias pranešta Komisijai, užtikrina tinkamą tos direktyvos perkėlimą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata nagrinėjamo atveju yra taikytina, nes Belgija iš dalies neįvykdė pareigos pranešti. Tą dieną, kai Teisingumo Teismas pradėjo nagrinėti faktines aplinkybes, vis dar nepatvirtinusi priemonių, būtinų, kad kai kurios Direktyvos 2014/61 nuostatos³⁹ būtų perkeltos į nacionalinę teisę Briuselio-sostinės regione, ir a fortiori nepranešusi apie tokias perkėlimo priemones Komisijai Belgija ir toliau iš dalies neįvykdė įsipareigojimų.

Konstatavęs, kad Belgijai skirta periodinė bauda yra tinkama finansinė priemonė, siekiant užtikrinti, kad ši valstybė narė įvykdys įsipareigojimus pagal Direktyvą 2014/61 ir Sutartis, Teisingumo Teismas, naudodamasis savo diskrecija, įvertino nagrinėjamo pažeidimo sunkumą ir trukmę, siekdamas nustatyti periodinės baudos dydį. Atlikęs šį vertinimą Teisingumo Teismas priteisė iš Belgijos mokėti Komisijai 5 000 EUR už dieną periodinę baudą, skaičiuojamą nuo sprendimo paskelbimo dienos iki tol, kol ši valstybė narė nutrauks konstatuotą įsipareigojimų neįvykdymą.

2019 m. lapkričio 12 d. Sprendime **Komisija / Airija (Derrybrien vėjo jėgainės)** (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį skyrė Airijai pinigines sankcijas už tai, kad

37| SESV 258 straipsnyje numatyta Komisijos pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo nagrinėjimo procedūra.

38| SESV 260 straipsnio 2 dalyje numatyta procedūra, taikoma tais atvejais, kai valstybė narė neįvykdo sprendimo, kuriuo konstatuojamas įsipareigojimų neįvykdymas. Piniginę sankciją (vienkartinę sumą ar periodinę baudą) gali skirti Teisingumo Teismas.

39| T. y. 2 straipsnio 7–9 ir 11 dalys, 4 straipsnio 5 dalis ir 8 straipsnis.

ji nesiėmė konkrečių priemonių įvykdyti 2008 m. liepos 3 d. Sprendimui „Komisija / Airija“⁴⁰; tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad Airija pažeidė Direktyvą 85/337⁴¹, nes vėjo jėgainės Derrybrien (Airija) buvo pastatytos iš anksto neįvertinus jų poveikio aplinkai.

Paskelbus 2008 m. sprendimą, Airija įtvirtino įteisinimo procedūrą, kuria siekė leisti vėjo jėgainių Derrybrien eksploatuotojui įvykdyti Direktyvos 85/337 reikalavimus. Vis dėlto, kadangi vėjo jėgainių eksploatuotojas pats nepakluso šiai procedūrai, o Airijos valdžios institucijos jos nepradėjo savo iniciatyva, Komisija kreipėsi į Teisingumo Teismą su antruoju ieškiniu dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Teisingumo Teismas pirmiausia nagrinėjo pareigas, valstybėms narėms tenkančias tuo atveju, kai projektą leista vykdyti pažeidžiant Direktyvoje 85/337 nustatytą pareigą atlikti išankstinį jo poveikio aplinkai vertinimą. Teisingumo Teismas priminė, kad pagal lojalaus bendradarbiavimo principą valstybės narės turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų ištaisyta padėtis, susidariusi dėl neatlikto poveikio aplinkai vertinimo. Iš tiesų jos privalo atlikti vertinimą įteisinimo sumetimais net ir po to, kai įrenginys pradėtas eksploatuoti. Atliekant tokį vertinimą reikia atsižvelgti ne tik į būsimą nagrinėjamo įrenginio poveikį, bet ir į poveikį aplinkai, atsiradusį užbaigus įrenginį. Dėl tokio vertinimo gali būti pakeičiami arba atšaukiami leidimai, suteikti pažeidžiant pareigą atlikti išankstinį vertinimą.

Tačiau, nepaisant teisės aktų reformos, kuria įtvirtinta įteisinimo procedūra, Airija neatliko vėjo jėgainių poveikio aplinkai naujo vertinimo ir taip pažeidė 2008 m. sprendimą.

Teisingumo Teismas atmetė įvairius argumentus, Airijos pateiktus siekiant pasiteisinti. Viena vertus, anot jo, Airija negali remtis nacionalinėmis nuostatomis, ribojančiomis galimybę pradėti įteisinimo procedūrą, įtvirtintą siekiant, kad būtų įvykdytas 2008 m. sprendimas. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad nacionalinės valdžios institucijos turi ištaisyti padėtį dėl neatlikto poveikio vertinimo ir kad iš Direktyvos 85/337 kylančios pareigos taikomos ir vėjo jėgainių eksploatuotojui tiek, kiek jis buvo Airijos kontroliuojamas. Kita vertus, nors vėjo jėgainių Derrybrien statybų leidimai tapo galutiniai, Airija negali remtis su įgytomis teisėmis susijusiais vėjo jėgainių eksploatuotojo teisiniu saugumu ir teisėtais lūkesčiais, kad išvengtų pasekmių, atsiradusių objektyviai konstatavus, kad nebuvo laikytasi Direktyvos 85/337. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad projektai, dėl kurių leidimo nebegalima pareikšti tiesioginio ieškinio, negali būti tiesiog laikomi teisėtais, kiek tai susiję su pareiga atlikti poveikio aplinkai vertinimą.

Atsižvelgdamas į įsipareigojimų neįvykdymo sunkumą ir trukmę, kadangi daugiau nei vienuolika metų po 2008 m. sprendimo priėmimo nebuvo imtasi priemonių, reikalingų jam įvykdyti, ir į Airijos mokumą, Teisingumo Teismas priteisė iš šios valstybės narės sumokėti Europos Komisijai 5 000 000 EUR vienkartinę sumą ir 15 000 EUR dydžio periodinę baudą už kiekvieną dieną, skaičiuojamą nuo sprendimo paskelbimo dienos iki 2008 m. sprendimo įvykdymo dienos.

1.2. Ieškiniai dėl Sąjungos deliktinės atsakomybės

2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendimu **HTTS / Taryba** (C-123/18 P, [EU:C:2019:694](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino bendrovės „HTTS Hanseatic Trade Trust & Shipping GmbH“ (toliau – apeliantė) apeliacinį skundą dėl 2017 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo **HTTS / Taryba** (T-692/15, [EU:T:2017:890](#), toliau – skundžiamas sprendimas). Tuo sprendimu Bendrasis Teismas atmetė prašymą atlyginti žalą, kurią apeliantė manė patyrusi dėl

40| 2008 m. liepos 3 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Komisija / Airija** (C-215/06, [EU:C:2008:380](#)).

41| 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248).

to, kad dviem Tarybos reglamentais⁴² buvo įtraukta į asmenų ir subjektų, kuriems turi poveikį Iranui skirtos lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymo priemonės, sąrašus (toliau – ginčijami sąrašai). Kitaip nei Bendrasis Teismas, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad Taryba, siekdama įrodyti, jog nepadarė Sąjungos teisės pažeidimo, dėl kurio kyla Sąjungos deliktinė atsakomybė, negalėjo remtis aplinkybėmis, į kurias nebuvo atsižvelgta įtraukiant apeliančią į šiuos sąrašus.

Apeliantė yra pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė, ji veikia kaip laivybos agentė ir techninė laivų valdytoja. Jos ir Tarybos ginčas yra vienas iš ginčų, nagrinėjamų keliose bylose dėl ribojamųjų priemonių, nustatytų vienai laivybos kompanijai ir su ja susijusiems tam tikriems fiziniams ar juridiniams asmenims, tarp jų – apeliantei, siekiant kovoti su branduolinių ginklų platinimu Irane. Pirmą kartą apeliančės pavadinimas į ginčijamus sąrašus įtrauktas 2010 m. liepos mėn., šis įtraukimas nebuvo ginčijamas. Antrą kartą ji įtraukta į sąrašą 2010 m. spalio mėn., tačiau šį įtraukimą Bendrasis Teismas panaikino (2011 m. gruodžio 7 d. Sprendimas **HTTS / Taryba**, T-562/10, [EU:T:2011:716](#)). Vis dėlto skundžiamu sprendimu šis teismas atmetė jos prašymą atlyginti žalą, atsiradusią dėl šių įtraukimų į sąrašą.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad skundžiamame sprendime padarytos kelios teisės klaidos. Jis, be kita ko, pabrėžė, kad taikant Sąjungos deliktinės atsakomybės sąlygą, susijusią su pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo buvimu, būtina derinti (o tai ypač svarbu ribojamųjų priemonių srityje) privačių asmenų interesus būti apsaugotiems nuo institucijų neteisėtų veiksmų ir šių institucijų diskreciją, pripažintą siekiant, kad nebūtų stabdoma jų veikla. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, kaip ir kitus ieškinius, teisės akto ar veiksmo, dėl kurio gali kilti Sąjungos deliktinė atsakomybė, neteisėtumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į teisines ir faktines aplinkybes, buvusias priimant tą teisės aktą ar atliekant tą veiksmą. Jis taip pat manė, kad pakankamai aiškaus Sąjungos teisės normos pažeidimo buvimas būtinai turi būti vertinamas atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis institucija veikė tą konkrečią dieną. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad siekdama užginčyti tokio pažeidimo buvimą institucija gali remtis tik aplinkybėmis, į kurias atsižvelgė priimdama atitinkamą aktą.

Taigi Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą ir grąžino jam bylą, kad jis išnagrinėtų, ar galėjo būti padarytas pakankamai aiškus Sąjungos teisės normos pažeidimas, nevertindamas aplinkybių, į kurias Taryba neatsižvelgė, įtraukdama apeliančią į minėtus sąrašus, tačiau nurodė nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo.

2. Ginčai ekonomikos, pinigų ir bankų srityse

2019 m. vasario 26 d. Sprendime **Rimšėvičs ir ECB / Latvija** (C-202/18 ir C-238/18, [EU:C:2019:139](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) patenkino du ieškinius, pareikštus pagal Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto (toliau – ECBS ir ECB statutas) 14 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą. Šie ieškiniai buvo pirmieji, pareikšti šiuo pagrindu; juos pareiškė ECB ir I. Rimšėvičs dėl sprendimo, kuriuo *Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs* (Korupcijos prevencijos ir kovos su korupcija tarnyba, Latvija) nušalino šį asmenį nuo Latvijos centrinio banko valdytojo pareigų, nes jis įtariamas reikalavęs duoti kyšį ir jį priėmęs.

Visų pirma Latvijos Respublika teigė, kad Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinių, ir tvirtino, kad vieninteliai sprendimai, dėl kurių galima pareikšti tokį ieškinį, yra sprendimai, kuriais galutinai nutraukiamas teisinis ir institucinis ryšys tarp nacionalinio centrinio banko valdytojo ir šio banko. Šiuo klausimu Teisingumo

⁴² 2010 m. liepos 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 668/2010, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 423/2007 dėl ribojančių priemonių Iranui 7 straipsnio 2 dalis (OL L 195, 2010, p. 25), ir 2010 m. spalio 25 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 961/2010 dėl ribojamųjų priemonių Iranui, kuriuo panaikinamas Reglamentas Nr. 423/2007 (OL L 281, 2010, p. 1).

Teismas pabrėžė, kad ECBS ir ECB statuto 14 straipsnio 2 dalimi siekiama užtikrinti nacionalinių centrinių bankų valdytojų veiklos nepriklausomumą. Jeigu būtų galima nuspręsti be priežasties atleisti iš pareigų nacionalinių centrinių bankų valdytojus, būtų smarkiai pakenkta jų nepriklausomumui, taigi ir paties ECB nepriklausomumui. Nacionalinio centrinio banko valdytojui nustatytas laikinas draudimas eiti pareigas gali būti spaudimo jam priemonė. Viena vertus, toks draudimas gali sukelti itin rimtų pasekmių valdytojui, kuriam jis taikomas, jeigu nėra tikslaus jo termino. Kita vertus, dėl laikinumo jis gali būti dar veiksmingesnė spaudimo priemonė, jeigu jis gali būti bet kuriuo metu panaikintas atsižvelgiant ne tik į tyrimo eigą, bet ir į atitinkamo valdytojo elgesį. Taigi Teisingumo Teismas pripažino turintis jurisdikciją nagrinėti ieškinį dėl tokios priemonės, kaip laikinas draudimas eiti nacionalinio centrinio banko valdytojo pareigas.

Dėl ECBS ir ECB statuto 14 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje numatyto ieškinio pobūdžio pasakytina, kad Teisingumo Teismas jį kvalifikavo kaip ieškinį dėl sprendimo atleisti iš pareigų nacionalinio centrinio banko valdytoją panaikinimo. Šiuo klausimu jis, be kita ko, pažymėjo, kad ECBS ir ECB statuto 14 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje numatytą ieškinį, kaip ir tą, kuris numatytas SESV 263 straipsnyje, gali pareikšti asmuo, nagrinėjamu atveju nuo pareigų nušalintas valdytojas, dėl jam skirtos sprendimo ir kad abu šie ieškiniai turi būti pareikšti per tą patį dviejų mėnesių terminą.

Tiesa, šio statuto 14 straipsnio 2 dalies antra pastraipa nukrypstama nuo Sutartyse, būtent SESV 263 straipsnyje, numatyto bendro nacionalinių teismų ir Sąjungos teismo kompetencijos pasidalijimo, nes pagal šį straipsnį ieškinys gali būti pareikštas tik dėl Sąjungos teisės aktų. Vis dėlto šią nukrypti leidžiančią nuostatą galima paaiškinti ypatinga ECBS institucine aplinka, kurioje ji taikoma. Iš tiesų ECBS yra savitas teisinis darinys Sąjungos teisėje; jame dalyvauja ir glaudžiai bendradarbiauja nacionalinės institucijos, t. y. nacionaliniai centriniai bankai, ir Sąjungos institucija, t. y. ECB, ir jam būdinga kitokia Sąjungos teisės sistemos ir nacionalinės teisės sistemų sąveika ir nežymūs šių sistemų skirtumai. ECBS ir ECB statuto 14 straipsnio 2 dalyje atsižvelgta į pasekmes, kurias lėmė ši labai integruota sistema, kurios, kurdami ECBS, siekė Sutarčių rengėjai, ir ypač į tai, kad nacionalinio centrinio banko valdytojas atlieka dvejopas funkcijas – jis yra valstybės tarnautojas, tačiau veikia Europos centrinių bankų sistemoje ir, jeigu yra valstybės narės, kurios valiuta yra euras, centrinio banko valdytojas, dalyvauja pagrindinio ECB valdymo organo posėdžiuose. Būtent dėl šio mišraus statuso ir siekiant užtikrinti nacionalinių centrinių bankų valdytojų veiklos nepriklausomumą ECBS, klausimas dėl nacionalinės valdžios institucijos sprendimo atleisti iš tokių pareigų gali būti išimties tvarka pateiktas Teisingumo Teismui.

Galiausiai dėl bylos esmės Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad jis neturi vietoj kompetentingų nacionalinių teismų priimti sprendimo dėl kaltinamo valdytojo baudžiamosios atsakomybės ar kištis į prieš jį pradėtą ikiteisminį tyrimą. Kita vertus, Teisingumo Teismas, įgyvendindamas jam pagal ECBS ir ECB statuto 14 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą suteiktą jurisdikciją, turi patikrinti, ar atitinkamam valdytojui skirtas laikinas draudimas eiti pareigas yra nustatytas tik esant pakankamai įrodymų, kad jis padarė sunkų nusižengimą, kuriuo galima pateisinti tokią priemonę. Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į Latvijos Respublikos pateiktus įrodymus, negalima daryti išvados, jog I. Rimšēvičs nušalinimas nuo pareigų grindžiamas tokiais įrodymais, todėl panaikino ginčijamą sprendimą.

2019 m. lapkričio 5 d. Sprendime **ECB / Trasta Komerbanka ir kt.** (sujungtos bylos C-663/17 P, C-665/17 P ir C-669/17 P, [EU:C:2019:923](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) *panaikino Bendrojo Teismo nutartį*⁴³, kurioje *pastarasis teismas, pirma, nutarė: kadangi ieškinį pareiškusiai bendrovei nebeatstovavo advokatas, turintis teisėtai išduotą įgaliojimą, kaip tai suprantama pagal Procedūros reglamentą*⁴⁴, *nebuvo pagrindo priimti sprendimo dėl*

43| 2017 m. rugsėjo 12 d. Nutartis **Fursin ir kt. / ECB** (T-247/16, nepaskelbta Rink., [EU:T:2017:623](#)).

44| Bendrojo Teismo procedūros reglamento 51 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad advokatai, kurie atstovauja privatinės teisės reglamentuojamam juridiniam asmeniui, turi pateikti kanceliarijai to asmens išduotą įgaliojimą.

jos ieškinio, kuriuo prašyta panaikinti Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimą panaikinti jos veiklos leidimą⁴⁵, ir, antra, iš dalies atmetė ECB pateiktą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą tiek, kiek jis buvo susijęs su kitų ieškovų, t. y. kelių šios bendrovės akcininkų, ieškiniu.

Ieškinį pareiškusi bendrovė *Trasta Komerbanka* yra Latvijos kredito įstaiga, teikianti finansines paslaugas pagal leidimą, kurį jai suteikė Finansų ir kapitalo rinkos komisija (toliau – FKRK). Gavęs FKRK pasiūlymą panaikinti ieškinį pareiškusios bendrovės veiklos leidimą ir šios bendrovės pastabas, ECB 2016 m. kovo 3 d. priėmė ginčijamą sprendimą⁴⁶. 2016 m. kovo 14 d. FKRK prašymu kompetentingas Latvijos teismas priėmė sprendimą, kuriuo nurodė pradėti ieškinį pareiškusios bendrovės likvidavimo procedūrą ir paskyrė likvidatorius. Sprendimu, kuris nebegali būti skundžiamas, šis teismas taip pat atmetė šios kredito įstaigos prašymą palikti jos valdymo organui atstovavimo įgaliojimus, kad būtų galima pateikti ECB administracinei peržiūros valdybai⁴⁷ prašymą dėl peržiūros, o Europos Sąjungos teisme pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo. Apie pradėtą ieškinį pareiškusios bendrovės likvidavimo procedūrą ir šios kredito įstaigos vadovybės pakeitimą likvidatoriumi 2016 m. kovo 17 d. buvo paskelbta Latvijos Respublikos oficialiajame leidinyje. Tą pačią dieną likvidatorius priėmė sprendimą atšaukti visus ieškinį pareiškusios bendrovės išduotus įgaliojimus. 2016 m. kovo 21 d. notaras Oficialiajame leidinyje paskelbė apie visų iki 2016 m. kovo 17 d. suteiktų įgaliojimų atšaukimą. Atmetus ieškinį pareiškusios bendrovės prašymą peržiūrėti ginčijamą sprendimą, ji ir keli jos akcininkai 2016 m. gegužės 13 d. Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo. ECB dėl šio ieškinio pateikė nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą.

Dėl ieškinį pareiškusios bendrovės byloje C-669/17 P pateikto skundo Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nusprendęs, kad dėl Latvijos teisės nuostatų taikymo nepažeidžiama šios bendrovės teisė į veiksmingą teisminę apsaugą, ir padaręs išvadą, kad Bendrajame Teisme bendrovės vardu ieškinį pareiškęs advokatas nebeturėjo tinkamai šios bendrovės vardu tam įgalioto asmens išduoto įgaliojimo, nes jo įgaliojimą ad litem atšaukė likvidatorius. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė FKRK ir likvidatoriaus ryšius, kuriems būdingas pasitikėjimas, ir tos komisijos vaidmenį priimant ginčijamą sprendimą. Šie veiksniai kartu su FKRK teise prašyti atšaukti likvidatorių, jeigu juo jau nebepasitiki, lėmė likvidatoriaus interesų konfliktą ir tai, kad kompetencija dėl galimo įgaliojimo, kurį bendrovė išdavė, kad dėl šio sprendimo būtų pareikštas ieškinyje Sąjungos teisme, panaikinimo negali būti perkelta likvidatoriui, nepažeidžiant šios bendrovės pagrindinės teisės į veiksmingą teisminę apsaugą, kaip tai suprantama pagal Chartijos 47 straipsnį. Kadangi ieškinį pareiškusios bendrovės apeliacinis skundas priimtinas ir pagrįstas, Teisingumo Teismas nusprendė šią bylą grąžinti Bendrajam Teismui, kad jis priimtų sprendimą iš esmės dėl *Trasta Komerbanka* pareikšto ieškinio.

Dėl apeliacinių skundų bylose C-663/17 P ir C-665/17 P, kuriuos atitinkamai padavė ECB ir Komisija, Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nusprendęs, kad ginčijamas sprendimas buvo tiesiogiai susijęs su ieškinį pareiškusios bendrovės akcininkais. Pirmą, teikdamas pirmenybę klaidingam kriterijui, grindžiamam ginčijamo sprendimo poveikio „intensyvumu“, Bendrasis Teismas nenustatė – kaip privalėjo – galimai tiesioginio šio sprendimo poveikio ieškinį pareiškusios bendrovės akcininkų teisinei padėčiai. Antra, Bendrasis Teismas klaidingai atsižvelgė ne į teisinį, o į ekonominį ginčijamo sprendimo poveikį šios bendrovės akcininkų padėčiai. Vis dėlto akcininkų teisės gauti dividendų ir dalyvauti valdant ieškinį pareiškusią bendrovę, kaip pagal Latvijos teisę įsteigtą bendrovę, ginčijamas sprendimas tiesiogiai nepaveikė,

45| 2016 m. kovo 3 d. Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimas ECB/SSM/2016–529900WIP01NFDAWTJ81/1 WOANCA-2016-0005 dėl *Trasta Komerbanka* suteikto veiklos leidimo panaikinimo. Šis veiklos leidimas – tai banko licencija. Terminas „leidimas“ vartojamas 2013 m. spalio 15 d. Tarybos reglamente (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika (OL L 287, 2013, p. 63).

46| Ginčijamas sprendimas priimtas remiantis Reglamento Nr. 1024/2013 4 straipsnio 1 dalies a punktu ir 14 straipsnio 5 dalimi.

47| Ši valdyba numatyta Reglamento Nr. 1024/2013 24 straipsnyje.

nes *Trasta Komerbanca* likvidavimas pradėtas remiantis teismo sprendimu, priimtu pagal Latvijos teisės nuostatą, nenumatytą Sąjungos teisės aktuose. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė: kadangi ginčijamas sprendimas nėra tiesiogiai susijęs su šios bendrovės akcininkais, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, reikia pritarti ECB pateiktam nepriimtinumui grindžiamam prieštaravimui tiek, kiek jis susijęs su šių akcininkų ieškiniu, ir todėl atmesti šį ieškinį kaip nepriimtina.

2019 m. gruodžio 3 d. Sprendime **Iccrea Banca** (C-414/18, [EU:C:2019:1036](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pabrėžė išimtinę Sąjungos teismų jurisdikciją vertinti teisėtumą Bendros pertvarkymo valdybos (Valdybos) sprendimų ir nacionalinės pertvarkymo institucijos aktų, priimtų rengiant tokius sprendimus, susijusius su banko, kuris vadovauja kredito įstaigų tinklui, mokėtinais įnašais į Bendrą pertvarkymo fondą (BPF). Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nacionalinis teismas negalėjo panaikinti nacionalinio sprendimo, kuriuo pranešama apie Valdybos sprendimą, remdamasis jos padaryta klaida. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad apskaičiuojant įnašus į nacionalinius pertvarkymo fondus yra atsižvelgiama į įstaigų, kurios sudaro kooperacinių kreditų bankų grupę, kaip antai grupę, sudarytą iš *Iccrea Banca* ir kooperacinių bankų, kuriems ji teikia įvairias paslaugas, tačiau jų nekontroliuoja, įsipareigojimus.

Iccrea Banca yra bankas, kuris vadovauja kredito įstaigų (vadinamųjų antrosios pakopos bankų) tinklui, teikia paslaugas kooperacinio kredito bankams Italijoje ir veikia kaip kreditų kooperacinės sistemos centrinė finansų įstaiga. Dėl to jis, be kita ko, suteikia šiems bankams kelių rūšių prieigos prie užtikrinto finansavimo struktūros sistemos paslaugas, kuriomis galima pasinaudoti Europos Centriniam Banke ir rinkoje. Keliais paeiliui priimtais sprendimais Italijos bankas pareikalavo, kad *Iccrea Banca* sumokėtų įprastus, ypatingus ir papildomus įnašus į Italijos nacionalinį pertvarkymo fondą už 2015 ir 2016 m. Be to, Italijos bankas iš jo pareikalavo sumokėti *ex ante* įnašus į BPF už 2016 m. Šis įnašas buvo nustatytas Valdybos sprendimu, remiantis Italijos banko perduotais duomenimis.

Iccrea Banca apskundė šiuos Italijos banko sprendimus *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija), ginčydamas reikalaujamų įmokų apskaičiavimo tvarką. Jis teigė, be kita ko, kad dėl Italijos banko atsirado klaida Valdybai apskaičiuojant *ex ante* įnašus į BPF, nes perduodamas duomenis Valdybai jis neatskleidė integruotos sistemos, kurioje veikė *Iccrea Banca*, ypatingo pobūdžio. *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti Sąjungos teisės aktus šioje srityje.

Pirma, dėl Italijos banko dalyvavimo vykstant procedūrai prieš priimant Valdybos sprendimus dėl *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimo Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismui suteikiama išimtinė jurisdikcija kontroliuoti Sąjungos įstaigų ar organų, tarp kurių yra Valdyba, priimtų aktų teisėtumą. Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad, kiek tai susiję su *ex ante* įnašų į BPF apskaičiavimu, tik Valdyba naudojasi galutiniais sprendimų priėmimo įgaliojimais ir kad nacionalinės pertvarkymo institucijos gali teikti operatyvinę paramą Valdybai. Todėl tik Sąjungos teismas per Valdybos sprendimo, kuriuo nustatytas individualus įstaigos *ex ante* įnašo į BPF dydis, teisėtumo patikrinimą yra kompetentingas prireikus įvertinti, ar nacionalinės pertvarkymo institucijos priimtas aktas rengiant tokį sprendimą turėjo trūkumų, kurie galėjo turėti įtakos šiam Valdybos sprendimui, o nacionalinis teismas negali patikrinti šio nacionalinio akto. Tokia išvada buvo padaryta remiantis 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Berlusconi ir Fininvest** (C-219/17, [EU:C:2018:1023](#)) pateiktais išaiškinimais.

Taigi pagal Sąjungos teisę draudžiama, kad *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* priimtų sprendimą dėl Italijos banko dalyvavimo vykstant procedūrai prieš priimant Valdybos sprendimus dėl *ex ante* įnašų į BPF už 2016 m. apskaičiavimo teisėtumo.

Antra, dėl procedūros Valdybai priėmus sprendimus, apie kuriuos Italijos bankas pranešė *Iccrea Banca*, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės pertvarkymo institucijos neturi teisės iš naujo nagrinėti Valdybos atliktų skaičiavimų, kad būtų pakeista šių įnašų suma, todėl po to, kai buvo priimtas Valdybos

sprendimas, jos negali šiuo tikslu peržiūrėti įstaigos rizikos. Be to, Teisingumo Teismo nuomone, jei nacionalinis teismas galėtų panaikinti nacionalinės pertvarkymo institucijos pateiktą pranešimą apie Valdybos sprendimą dėl *ex ante* įnašo į BPF įstaigai apskaičiavimo, remdamasis klaidingu poveikio šiai įstaigai vertinimu, kuriuo grindžiamas šis skaičiavimas, jis taip užginčytų Valdybos pateiktą vertinimą ir galiausiai trukdytų įgyvendinti šį Valdybos sprendimą. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė: kadangi *Iccrea Banca* yra tiesiogiai ir konkrečiai susijęs su Valdybos sprendimais, tačiau nepareiškė ar pavėluotai pareiškė⁴⁸ ieškinį dėl šių sprendimų panaikinimo Bendrajame Teisme, jis negali remtis minėtų sprendimų negaliojimu nacionaliniame teisme nagrinėjant ieškinį dėl nacionalinių priemonių.

Dėl argumentų, susijusių su *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* kompetencija, Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtas teismas galėjo jam pateikti prejudicinį klausimą tik dėl Italijos banko sprendimų, kuriais *Iccrea Banca* nurodoma sumokėti įnašus į Italijos nacionalinį pertvarkymo fondą.

Trečia, kiek tai susiję su tais pačiais sprendimais, Teisingumo Teismas aiškino Direktyvos 2014/59, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema⁴⁹, 103 straipsnio 2 dalį ir Deleguotojo reglamento 2015/63 dėl *ex ante* įnašų, skirtų pertvarkymo finansavimo struktūroms⁵⁰, 5 straipsnio 1 dalies a ir f punktus. Šiuo klausimu jis nusprendė, kad įsipareigojimai, susiję su antrosios pakopos banko ir grupės, kurią jis sudaro su kitais kooperaciniais bankais, kuriems teikia įvairias paslaugas, tačiau jų nekontroliuoja, narių sandoriais ir neapimantys ne konkurso tvarka ir nesiekiant pelno suteiktų paskolų, kuriomis siekiama paskatinti valstybės narės centrinės arba regioninės valdžios institucijų viešosios politikos tikslų įgyvendinimą, nėra neįtraukiami apskaičiuojant įnašus į nacionalinį pertvarkymo fondą.

VI. Žemės ūkis ir žuvininkystė

Šiame skyriuje verta nurodyti tris sprendimus⁵¹, kurių vienas susijęs su prekyba jautiena, sertifikuota kaip „halal“, gauta iš gyvūnų, paskerstų be išankstinio apsvaiginimo, kitas – dėl bendro žemės ūkio produktų rinkų organizavimo, o trečias – dėl valstybių narių įsipareigojimų, susijusių su paraiška dėl subsidijos iš Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF).

48| Žr. 2018 m. lapkričio 19 d. Bendrojo Teismo nutartį *Iccrea Banca / Komisija ir Valdyba* (T-494/17, [EU:T:2018:804](#)).

49| 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190).

50| 2014 m. spalio 21 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/63, kuriuo papildomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES nuostatos dėl *ex ante* įnašų, skirtų pertvarkymo finansavimo struktūroms (OL L 11, 2015, p. 44).

51| Taip pat paminėtinas ketvirtas 2019 m. spalio 1 d. Sprendimas *Blaise ir kt.* (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)), kuriame Teisingumo Teismas nagrinėjo Sąjungos teisės aktą dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką. Šis sprendimas aptartas XVIII skyriaus 1 skirsnyje „Atsargumo principas“.

2019 m. vasario 26 d. Sprendime *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* (C-497/17, [EU:C:2019:137](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar *Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu, numatytu reglamentuose Nr. 834/2007⁵² ir Nr. 889/2008,⁵³ gali būti ženklinami produktai iš gyvūnų, kuriems buvo atliktas ritualinis skerdimas be išankstinio apsvaiginimo*. Ši problema kilo, kai Prancūzijos valdžios institucijos atmetė Prancūzijos asociacijos *Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs* prašymą, be kita ko, uždrausti reklamuoti jautienos produktus, sertifikuotus kaip „halal“ ir pažymėtus ženklu „ekologinis žemės ūkis“, ir jais prekiauti. Asociacija tvirtino, kad šiuo ženklu negali būti žymima gyvūnų, paskerstų be išankstinio apsvaiginimo, mėsa, nes toks skerdimo metodas neatitinka „aukštų gyvūnų gerovės standartų“ laikymosi reikalavimo, įtvirtinto Reglamente Nr. 834/2007.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamentas Nr. 834/2007, visų pirma jo 3 straipsnis ir 14 straipsnio 1 dalies b punkto viii papunktis, siejamas su SESV 13 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį neleidžiama Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu ženklinti produktų iš gyvūnų, kuriems buvo atliktas ritualinis skerdimas be išankstinio apsvaiginimo laikantis Reglamente Nr. 1099/2009,⁵⁴ visų pirma jo 4 straipsnio 4 dalyje, nustatytų sąlygų.

Kaip matyti iš Reglamento Nr. 834/2007 1 ir 10 konstatuojamųjų dalių ir pirma minėtų jo nuostatų, ekologinės gamybos metodui būdingas aukštų gyvūnų gerovės standartų laikymasis, taip pat ir skerdžiant gyvūnus. Be to, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 834/2007 tikslą išlaikyti ir pateisinti vartotojų pasitikėjimą produktais, paženklintais kaip ekologiški produktai, svarbu užtikrinti, kad vartotojai galėtų būti tikri, jog Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu pažymėti produktai buvo pagaminti laikantis aukščiausių standartų, ypač gyvūnų gerovės srityje.

Nors nė vienoje Reglamento Nr. 834/2007 ar Reglamento Nr. 889/2008 nuostatoje aiškiai nenurodytas gyvūnų skerdimo metodas ar metodai, kuriuos taikant būtų galima kuo labiau sumažinti gyvūnų kančias, Reglamentas Nr. 834/2007 negali būti atsietas nuo Reglamento Nr. 1099/2009, kurio pagrindinis tikslas – žuđomų gyvūnų apsauga, atitinkantis SESV 13 straipsnį.

Šiuo klausimu pasakytina, kad šio Reglamento Nr. 1099/2009 4 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su jo 20 konstatuojamąja dalimi, įtvirtintas gyvūnų apsvaiginimo prieš žuđant principas ir netgi nustatytas įpareigojimas taip elgtis. Nors Reglamento Nr. 1099/2009 4 straipsnio 4 dalyje, siejamoje su šio reglamento 18 konstatuojamąja dalimi, pripažįstama ritualinio skerdimo praktika, kai gyvūnai gali būti žuđomi be apsvaiginimo, taikant šį skerdimo metodą, kuris Sąjungoje leidžiamas tik kaip išimtis ir tik tam, kad būtų paisoma religijos laisvės, gyvūno skausmo, nerimo ir kančių neįmanoma sumažinti taip veiksmingai, kaip skerdžiant apsvaiginus. Šie konkretūs skerdimo metodai, būtini religinėms apeigoms atlikti, kiek tai susiję su aukšto žuđomų gyvūnų gerovės lygio užtikrinimu, nėra lygiaverčiai skerdimo apsvaiginus metodui, kuris iš esmės yra privalomas pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį. Taigi Europos Sąjungos ekologinės gamybos logotipu neleidžiama ženklinti produktų iš gyvūnų, kuriems buvo atliktas ritualinis skerdimas be išankstinio apsvaiginimo.

52| 2007 m. birželio 28 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklavimo, panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 2092/91 (OL L 189, 2007, p. 1).

53| 2008 m. rugsėjo 5 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 889/2008, kuriuo nustatomos išsamios Reglamento (EB) Nr. 834/2007 įgyvendinimo taisyklės (OL L 250, 2008, p. 1), iš dalies pakeistas 2010 m. kovo 24 d. Reglamentu (ES) Nr. 271/2010 (OL L 84, 2010, p. 19).

54| 2009 m. rugsėjo 24 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1099/2009 dėl žuđomų gyvūnų apsaugos (OL L 303, 2009, p. 1).

2019 m. lapkričio 13 d. Sprendime *Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė* (C-2/18, [EU:C:2019:962](#)) Teisingumo Teismas konstatavo, kad *Reglamentas Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio rinkų organizavimas*⁵⁵, *nedraudžia nacionalinės teisės nuostatų, pagal kurias, siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika, žaliao pieno pirkėjams draudžiama mokėti skirtingą pirkimo kainą gamintojams, kurie turi būti laikomi priklausančiais tai pačiai grupei pagal parduodamo per dieną žaliao pieno kiekį, už tokios pačios sudėties ir kokybės pieną, pristatomą tokiu pačiu būdu*, jeigu tokios nuostatos yra tinkamos nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti. Dėl tų pačių kovos su nesąžininga komercine praktika tikslų Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad valstybės narės gali priimti nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias žaliao pieno pirkėjui draudžiama nepagrįstai mažinti su gamintoju sutartą pirkimo kainą, o bet koks kainos sumažinimas daugiau negu 3 % galimas tik leidus kompetentingai nacionalinės valdžios institucijai.

Pagrindinė byla yra Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės pradėta konstitucinės justicijos byla, kurioje prašyta nustatyti, ar Lietuvos ūkio subjektų, perkančių-parduodančių žalią pieną, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas neprieštarauja Konstitucijai. Šiame įstatyme, be nuostatų dėl dviejų minėtų draudimų, buvo numatyta, kad žaliao pieno pardavėjai suskirstomi į dešimt grupių pagal parduodamo per dieną žaliao pieno kiekį. Įstatyme taip pat buvo įtvirtintas reikalavimas, kad pirkdami žalią pieną atitinkami ūkio subjektai sudarytų rašytinę sutartį, kaip tai numatyta Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 1 dalyje. Visomis šiomis priemonėmis iš esmės buvo siekiama kovoti su nesąžininga žaliao pieno pirkėjų komercine praktika silpnėsne laikomos šalies, t. y. pieno sektoriaus ūkininkų, atžvilgiu, atsižvelgiant į specifinius sektoriaus ypatumus. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar du minėti draudimai yra suderinami su Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalyje įtvirtintu laisvų derybų principu.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies d punktą bendra žemės ūkio politika priskiriama pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai, o valstybės narės turi teisėkūros įgaliojimus, kuriais remdamosi gali naudotis savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija. Šiuo aspektu jis pabrėžė, kad bendro rinkos organizavimo nustatymas nekliaudo valstybėms narėms taikyti nacionalinių normų, kuriomis siekiama kito bendrojo intereso tikslo nei tas, kurio siekiama šiuo organizavimu, net jei šios normos gali turėti poveikį vidaus rinkos veikimui atitinkamame sektoriuje. Šiuo klausimu jis nurodė, kad, priimdama Reglamentą Nr. 1308/2013 ir ypač šio reglamento 148 straipsnį, Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija taip, kad išsamiai sureglamentuotų žaliao pieno pristatymo sutarčių šalių sutartinius santykius, ir kad iš šiame reglamente pateiktų nuorodų į tam tikrus nesąžiningus komercinius veiksmus negalima nustatyti, kad šis reglamentas apima tikslą kovoti su nesąžiningais veiksmais. Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad jeigu minėtas straipsnis būtų aiškinamas taip, kad valstybės narės negali imtis priemonių, skirtų kovoti su nesąžiningais veiksmais pieno sektoriuje, tai prieštarautų Reglamentu Nr. 1308/2013 siekiamam tikslui užtikrinti perspektyvią gamybos plėtrą, taip užtikrinant deramą pieno sektoriaus ūkininkų gyvenimo lygį, laikantis bendros žemės ūkio politikos tikslų, taip pat tikslui išsaugoti veiksmingą konkurenciją žemės ūkio produktų rinkose. Teisingumo Teismas pripažino, kad valstybės narės turi joms likusią kompetenciją imtis priemonių kovai su nesąžininga komercine praktika, kuriomis siekiama reguliuoti laisvomis derybomis paremtą kainų nustatymo procesą, net jei šios priemonės turi įtakos laisvų derybų dėl kainos, mokėtinų už žaliao pieno pristatymą, principui, įtvirtintam Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnyje.

Vis dėlto jis pažymėjo, kad tokios priemonės turi būti proporcingos jomis siekiamam tikslui. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad nurodytos Lietuvos teisės nuostatos gali užkirsti kelią rizikai, kad sutarties šalis, kuri laikoma silpnėsne šalimi, t. y. pieno sektoriaus ūkininkas, būtų priversta sutikti su nepagrįstu kainų

⁵⁵ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013, p. 671), iš dalies pakeistas 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/2393 (OL L 350, 2017, p. 15).

sumažinimu, ir taip kovoti su galinčia pasitaikyti nesąžininga komercine praktika ir kad, atsižvelgiant į bendros žemės ūkio politikos tikslus ir tinkamą bendro atitinkamos rinkos organizavimo veikimą, tokios teisės nuostatos neviršija to, kas būtina jomis siekiamiems tikslams įgyvendinti; vis dėlto tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Coöperatieve Producentenorganisatie en Beheersgroep Texel** (C-386/18, [EU:C:2019:1122](#)) Teisingumo Teismas patikslino *valstybių narių pareigas, susijusias su paraiška dėl subsidijos iš Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF)*, kurią žvejybos produktų gamintojų organizacija (toliau – gamintojų organizacija) pateikė prieš tai, kai valstybė narė numatė galimybę pateikti tokią paraišką, ir po to, kai tos organizacijos gamybos ir prekybos planas jau buvo parengtas ir įgyvendintas.

Šioje byloje *PO Texel*, kuri yra gamintojų organizacija, 2015 m. gegužės 19 d. Nyderlandų valdžios institucijoms pateikė paraišką dėl subsidijos, kad gautų iš EJRŽF teikiamą finansinę paramą išlaidoms, patirtoms rengiant ir įgyvendinant 2014 m. gamybos ir prekybos planą. Nors 2015 m. vasario 25 d. Komisija patvirtino Nyderlandų Karalystės pateiktą veiksmų programą laikotarpiui nuo 2014 m. sausio mėn. 1 d. iki 2020 m. gruodžio 31 d., ši valstybė tik 2016 m. rugpjūčio 25 d. numatė galimybę pateikti paraišką dėl subsidijos. Taigi *PO Texel* paraiška buvo atmesta motyvuojant tuo, kad paraiškos dėl subsidijos pateikimo dieną Nyderlandų Karalystė dar nebuvo numaciusi galimybės pateikti tokią paraišką, be to, *PO Texel* minėtą paraišką pateikė tik įgyvendinusi savo planą. Nagrinėdamas bylą, Ekonominių bylų apeliacinis administracinis teismas (Nyderlandai) pateikė Teisingumo Teismui klausimų dėl valstybių narių įsipareigojimų, susijusių su tokia paraiška dėl subsidijos.

Pirma, Teisingumo Teismas pabrėžė būtinybę gamintojų organizacijoms teikti reikiamą finansinę paramą, kad jos galėtų atlikti svarbesnį vaidmenį įgyvendindamos tuomet paskutine bendros žuvininkystės politikos reforma, įsigaliojusia 2014 m. sausio 1 d., siekiamus tikslus⁵⁶. Paskui Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 508/2014⁵⁷ (toliau – EJRŽF reglamentas) 66 straipsnio 1 dalyje imperatyviai suformulavęs, jog EJRŽF „remia“ gamybos ir prekybos planų rengimą ir įgyvendinimą, Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino nustatyti pareigą valstybėms narėms imtis reikiamų priemonių, kad gamintojų organizacijoms būtų skirtas finansavimas iš EJRŽF gamybos ir prekybos planams rengti ir įgyvendinti. Kad įvykdytų šią pareigą, valstybės narės privalo nacionalinės teisės sistemoje numatyti, kad gamintojų organizacijos gali teikti paraiškas dėl subsidijos iš EJRŽF ir priimti reikiamas įgyvendinimo priemones, susijusias su išlaidų tinkamumu finansuoti ir, svarbiausia, kriterijais dėl šių išlaidų tinkamumo finansuoti pradžios datos ir dėl kiekvienai iš tų organizacijų skiriamos subsidijos dydžio skaičiavimo tvarkos.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Nyderlandų Karalystė tokią galimybę nacionalinės teisės sistemoje numatė tik 2016 m. rugpjūčio 25 d., nusprendė, kad toks Nyderlandų valdžios institucijų pademonstruotas neveikimas negali būti laikomas valstybėms narėms suteikta diskrecija įgyvendinant atitinkamas jų veiksmų programas. Dėl tos priežasties Teisingumo Teismas nusprendė, kad EJRŽF reglamento 66 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog pagal ją valstybei narei draudžiama atsisakyti tenkinti gamintojų organizacijos paraišką dėl subsidijos išlaidoms, kurių ji patyrė rengdama ir įgyvendindama gamybos ir prekybos planą, motyvuojant tuo, kad paraiškos pateikimo momentu ta valstybė narė nacionalinės teisės sistemoje dar nebuvo numaciusi galimybės pateikti tokią paraišką.

56| Sąjungos teisės aktų leidėjas šią būtinybę pabrėžė 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1379/2013 dėl bendro žvejybos ir akvakultūros produktų rinkos organizavimo, kuriuo iš dalies keičiami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1184/2006 ir (EB) Nr. 1224/2009 ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 104/2000 (OL L 354, 2013, p. 1), 7 konstatuojamojoje dalyje.

57| 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 508/2014 dėl Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo ir kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EB) Nr. 2328/2003, (EB) Nr. 861/2006, (EB) Nr. 1198/2006 bei (EB) Nr. 791/2007 ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas Nr. 1255/2011 (OL L 149, 2014, p. 1).

Antra, dėl klausimo, ar EJRŽF reglamento 66 straipsnio 1 dalyje gamintojų organizacijoms tiesiogiai suteikiama teisė į finansinę paramą, Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos reglamento nuostata gali asmenims suteikti teises, kuriomis jie gali remtis teisme, tik jeigu ta nuostata yra aiški, tiksli ir besąlyginė. Tačiau, atsižvelgiant į EJRŽF reglamento 66 straipsnio sąlygiškumą, ši nuostata turi būti aiškinama taip, kad ja tiesiogiai nesuteikiama teisė į finansinę paramą iš EJRŽF.

Trečia, dėl Reglamento Nr. 1303/2013⁵⁸ (toliau – BSP reglamentas) 65 straipsnio 6 dalies aiškinimo, kad negalima naudotis finansine parama, kai veiksmai buvo visiškai įgyvendinti prieš pateikiant paraišką dėl finansavimo vadovaujančiajai institucijai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad gamybos ir prekybos planų rengimas ir įgyvendinimas turi būti vertinamas ne kaip grupė savarankiškų atskirai įgyvendinamų veiksmų, bet kaip vienas tęstinis veiksmas, dėl kurio nuolat patiriama veiklos išlaidų. Todėl tokio plano rengimas ir įgyvendinimas negali būti laikomi „visiškai įgyvendintais“ prieš programavimo laikotarpio pabaigą 2020 m. gruodžio 31 d. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismas nusprendė, kad BSP reglamento 65 straipsnio 6 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiama skirti subsidijos iš EJRŽF gamybos ir prekybos planui rengti ir įgyvendinti, jeigu paraiška dėl subsidijos pateikta po to, kai tas planas buvo parengtas ir įgyvendintas.

VII. Judėjimo laisvė

1. Laisvas prekių judėjimas

2019 m. birželio 18 d. Sprendime **Austrija / Vokietija** (C-591/17, [EU:C:2019:504](#)) dėl Austrijos Respublikos SESV 259 straipsniu grindžiamo ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad *Vokietijos Federacinė Respublika pažeidė SESV 18, 34, 56 ir 92 straipsnius, nes nustatė infrastruktūros naudojimo rinkliavą privačių asmenų variklinėms transporto priemonėms ir kartu numatė variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimą bent jau suma, lygia šiai infrastruktūros naudojimo rinkliavai, Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams*. Grįsdama savo ieškinį Austrijos Respublika pateikė keturis pagrindus. Pirmasis ir antrasis pagrindai buvo grindžiami SESV 18 straipsnio pažeidimu, kurį lėmė, pirma, infrastruktūros naudojimo mokesčio ir variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimo Vokietijoje registruotoms transporto priemonėms bendras poveikis ir, antra, infrastruktūros naudojimo rinkliavos taikymas ir mokėjimo tvarka. Trečiasis pagrindas buvo grindžiamas SESV 34 ir 56 straipsnių pažeidimu dėl visų priemonių, skundžiamų pirmajame ir antrajame pagrinduose. Ketvirtasis pagrindas buvo grindžiamas SESV 92 straipsnio pažeidimu, kurį lėmė infrastruktūros naudojimo rinkliava ir variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimo Vokietijoje registruotoms transporto priemonėms bendras poveikis.

Dėl pirmojo pagrindo, grindžiamo SESV 18 straipsnio pažeidimu dėl ginčijamų nacionalinių priemonių bendro poveikio, Teisingumo Teismas, tiek laiko, tiek materialiniu požiūriais nurodęs ryšį tarp ginčijamų nacionalinių priemonių, kuris pateisino jų bendrą vertinimą pagal Sąjungos teisę, visų pirma konstatavo skirtingą vertinimą dėl pilietybės. Dėl nagrinėjamo mokesčio rinkimo Teisingumo Teismas iš tiesų pažymėjo, kad visi Vokietijos greitkelių naudotojai apmokestinami infrastruktūros naudojimo rinkliava, neatsižvelgiant į jų transporto priemonių registracijos vietą. Vis dėlto Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkams variklinių

⁵⁸ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013, p. 320).

transporto priemonių mokestis sumažinamas suma, bent jau lygia infrastruktūros naudojimo rinkliavos, kurią jie turi sumokėti, sumai, todėl šios rinkliavos ekonominė našta *de facto* tenka tik kitoje valstybėje narėje nei Vokietija registruotų transporto priemonių savininkams ir vairuotojams. Taigi dėl kartu taikomų ginčijamų nacionalinių priemonių pastarieji asmenys, kurie naudojami Vokietijos greitkeliais, vertinami mažiau palankiai nei Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkai, kiek tai susiję su šių greitkelių naudojimu, nors dėl šio naudojimo jų padėtis yra panaši. Teisingumo Teismo nuomone, šis skirtumas lemia tokį patį rezultatą kaip skirtingas vertinimas dėl pilietybės.

Teisingumo Teismas priminė, kad nustatydamas variklinių transporto priemonių mokesčius valstybės narės turi laikytis, be kita ko, vienodo požiūrio principo ir juos nustatyti taip, kad šių mokesčių taikymo tvarka nebūtų diskriminavimo priemonė.

Valstybės narės, remdamosi turima diskrecija apibrėžti viešosios infrastruktūros finansavimo tvarką, gali pakeisti savo kelių infrastruktūros finansavimo sistemą, jei šis pakeitimas atitinka Sąjungos teisę, įskaitant SESV 18 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytą nediskriminavimo principą. Vis dėlto Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal šioje byloje nagrinėjamą kompensavimo mechanizmą diskriminuojami kitose valstybėse narėse nei Vokietija registruotų transporto priemonių savininkai ir vairuotojai, nes Vokietijos Federacinė Respublika neįrodė, kad minėtas mechanizmas atitinka šios valstybės narės skelbtą tikslą pereiti nuo infrastruktūros finansavimo mokesčiais sistemos prie finansavimo iš visų naudotojų sistemos, kadangi šios valstybės narės nustatytas variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimas iš tiesų dėl to reiškia Vokietijoje registruotų transporto priemonių savininkų atleidimą nuo infrastruktūros naudojimo rinkliavos.

Dėl antrojo pagrindo, grindžiamo SESV 18 straipsnio pažeidimu dėl infrastruktūros naudojimo rinkliavos mokėjimo tvarkos ir taikymo, Teisingumo Teismas pažymėjo, jog aplinkybė, kad veiksmai, kuriais padaromi tam tikri pažeidimai, kaip antai nevisiškas rinkliavos sumokėjimas ar neteisingos informacijos pateikimas, gali būti konstatuoti tik dėl kitose valstybėse narėse nei Vokietija registruotų transporto priemonių savininkų ir vairuotojų, nepatvirtina Austrijos Respublikos teiginio, kad šios nuostatos daugiausia taikomos pastariesiems. Jis taip pat konstatavo, kad tikslas užtikrinti pažeidėjams, kurie naudojami kitoje valstybėje narėje nei Vokietija registruotomis transporto priemonėmis, paskirtų baudų sumokėjimą numatant galimybę reikalauti, kad jie sumokėtų užstatą, pateisina iš to išplaukiantį nevienodą šių pažeidėjų ir pažeidėjų, kurie naudojami Vokietijoje registruotomis transporto priemonėmis, vertinimą ir kad ši priemonė yra proporcinga minėtam tikslui.

Dėl trečiojo pagrindo, grindžiamo SESV 34 ir 56 straipsnių pažeidimu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamos nacionalinės priemonės gali trukdyti kitų valstybių narių kilmės prekėms patekti į Vokietijos rinką. Iš tiesų infrastruktūros naudojimo rinkliava, faktiškai taikoma tik tas prekes vežančioms transporto priemonėms, gali padidinti vežimo išlaidas, todėl ir minėtų prekių kainą, o tai gali turėti įtakos jų konkurencingumui.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad ginčijamos nacionalinės priemonės gali trukdyti kitų valstybių narių nei Vokietija paslaugų teikėjams ir gavėjams patekti į Vokietijos rinką. Iš tiesų infrastruktūros naudojimo mokestis dėl variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimo, kuris sudaro vieną iš ginčijamų nacionalinių priemonių, gali padidinti šių paslaugų teikėjų teikiamų paslaugų Vokietijoje kainą arba sąnaudas, tenkančias šiems paslaugų gavėjams dėl to, kad jiems reikia atvykti į šią valstybę narę tam, kad galėtų pasinaudoti paslauga.

Galiausiai dėl ketvirtąjo pagrindo, grindžiamo SESV 92 straipsnio pažeidimu, Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad ginčijamomis nacionalinėmis priemonėmis, pagal kurias variklinių transporto priemonių mokesčio sumažinimu suma, bent jau lygia sumokėtos infrastruktūros naudojimo rinkliavos sumai, Vokietijos vežėjams kompensuojama visa našta, tenkanti dėl infrastruktūros naudojimo rinkliavos, kurią turi mokėti visi vežėjai, o užsienio vežėjams tokia kompensacija netaikoma, pakeičiama užsienio vežėjų padėtis, nes ji padaroma mažiau palanki už Vokietijos vežėjų padėtį. Todėl ginčijamos nacionalinės priemonės buvo pripažintos prieštaraujančiomis SESV 92 straipsniui.

Šiame skyriuje taip pat paminėtinas 2019 m. rugsėjo 18 d. Sprendimas **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybė narė gali uždrausti vaistinei išduoti (parduoti) receptinius vaistus pagal užsakymą, parengtą sveikatos priežiūros specialisto, turinčio teisę skirti vaistus ir verstis veikla kitoje valstybėje narėje, jeigu tokia užsakyme nenurodyta konkretaus paciento pavardė⁵⁹.

2. Laisvas darbuotojų judėjimas

2019 m. balandžio 11 d. Sprendime **Tarola** (C-483/17, [EU:C:2019:309](#)) Teisingumo Teismas, aiškindamas Direktyvą 2004/38 dėl Sąjungos piliečių teisės judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje⁶⁰, nutarė, kad teise į laisvą judėjimą pasinaudojęs valstybės narės pilietis, kuris kitoje valstybėje narėje įgijo darbuotojo statusą dėl veiklos, kurią joje vykdė dvi savaites ne pagal terminuotą darbo sutartį, prieš tapdamas bedarbiu ne savo noru, išsaugo darbuotojo statusą papildomą ne trumpesnę kaip šešių mėnesių laikotarpį. Vis dėlto taip pat reikia, kad kompetentingoje įdarbinimo tarnyboje jis būtų užregistruotas kaip darbo ieškantis asmuo.

Pagrindinė byla buvo susijusi su Rumunijos piliečiu, kuris kelis kartus Airijoje dirbo trumpais laikotarpiais, įskaitant dviejų savaičių laikotarpį 2014 m. liepos mėn. Vėliau jis socialinės apsaugos ministrui pateikė prašymą skirti bedarbio pašalpą (angl. jobseeker's allowance). Ministras šį prašymą atmetė, iš esmės motyvuodamas tuo, kad suinteresuotasis asmuo negalėjo įrodyti, jog turėjo įprastą gyvenamąją vietą Airijoje, ir nurodė, kad trumpas 2014 m. liepos mėn. išdirbtas laikotarpis negali paneigti šios išvados. Airijos teismuose suinteresuotasis asmuo tvirtino, kad pagal Direktyvą 2004/38 jis turėjo teisę gyventi Airijoje kaip darbuotojas šešis mėnesius po to, kai buvo nutraukta jo profesinė veikla 2014 m. liepos mėn.

Šioje direktyvoje numatyta,⁶¹ kad visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės nei ta, kurios pilietybę jie turi, teritorijoje ilgiau kaip tris mėnesius, jeigu jie yra pagal darbo sutartį ar savarankiškai dirbantys asmenys priimančiojoje valstybėje narėje. Be to, ja kiekvienam veiklos laikinai nevykdančiam Sąjungos piliečiui užtikrinamas darbuotojo statuso ir atitinkamai teisės gyventi priimančiojoje valstybėje narėje išsaugojimas tam tikromis aplinkybėmis, visų pirma kai jis yra bedarbis ne savo noru. Kalbant konkrečiau, ieškovas pagrindinėje byloje rėmėsi nurodytos direktyvos nuostata, kurioje numatytas darbuotojo statuso išsaugojimas „po to, kai tapo bedarbiu ne savo noru per pirmuosius dvylika mėnesių“⁶².

Teisingumo Teismas paaiškino šią nuostatą, nurodydamas, kad ji taikoma tuomet, kai Sąjungos pilietis, neišdirbęs vieno metų, tampa bedarbiu dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių. Taip yra visuomet, kai darbuotojas buvo priverstas nutraukti savo veiklą priimančiojoje valstybėje narėje nesibaigus metams, nepriklausomai nuo vykdytos veiklos pobūdžio ir sudarytos darbo sutarties rūšies, t. y. neatsižvelgiant į tai, ar jis buvo sudaręs terminuotą sutartį, kurios terminas yra ilgesnis kaip vieni metai, neterminuotą sutartį ar bet kokios kitos rūšies sutartį.

59| Šis sprendimas aptartas XVI skyriuje „Visuomenės sveikata“.

60| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47).

61| Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies a punktas.

62| Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 3 dalies c punktas.

Be to, darbuotojo statusas išsaugomas pagal šią nuostatą, tik jeigu, pirma, prieš tapdamas bedarbiu ne savo noru atitinkamas pilietis iš tikrųjų turėjo darbuotojo statusą ir, antra, jis kompetentingoje užimtumo tarnyboje buvo užregistruotas kaip darbo ieškantis asmuo. Taip pat jis šį statusą išsaugo tik tokios trukmės laikotarpiu, kokį turi teisę nustatyti priimančioji valstybė narė, su sąlyga, kad jis nėra trumpesnis nei šeši mėnesiai.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvą 2004/38⁶³ bet kuris Sąjungos pilietis, gyvenantis priimančiosios valstybės narės teritorijoje, SESV taikymo srityje turi būti vertinamas taip pat, kaip ir šios valstybės narės piliečiai. Taigi, jeigu pagal nacionalinę teisę asmenims, kurie tik trumpai vykdė veiklą, nesuteikiama teisė į socialinę paramą, ji nesuteikiama ir kitų valstybių narių darbuotojams. Kiek tai susiję su pagrindine byla, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi nustatyti, ar pagal nacionalinę teisę ir laikantis vienodo požiūrio principo ieškovas pagrindinėje byloje turi teisę į bedarbio pašalpą, kurios jis reikalauja.

2019 m. spalio 10 d. Sprendime **Krah** (C-703/17, [EU:C:2019:850](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad *valstybės narės universiteto tvarka, pagal kurią, siekiant nustatyti „postdoc“ vyresniųjų dėstytojų šiame universitete darbo užmokesčio kategoriją, ribojamas kitoje valstybėje narėje jų įgytų ankstesnių lygiavertės tarnybos laikotarpių įskaitymas, yra kliūtis įgyvendinti SESV 45 straipsnyje garantuojamą laisvą darbuotojų judėjimą*. Tačiau pagal SESV 45 straipsnį ir Reglamento Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo⁶⁴ 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiama tokia tvarka, jeigu tarnyba kitoje valstybėje narėje nebuvo lygiavertė, o tik naudinga *postdoc* vyresniojo dėstytojo darbui atitinkamame universitete atlikti.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme nagrinėjamoje byloje Vokietijos pilietė, istorijos mokslų daktarė, penkerius metus dirbo dėstytoja Miuncheno universitete. Nuo 2000 m. pabaigos ji dirbo Vienos universitete, iš pradžių – dėstytoja, vėliau – vyresniąja dėstytoja, o nuo 2010 m. spalio 1 d. – *postdoc* vyresniąja dėstytoja. 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimu Vienos universitetas nusprendė, kad, siekdamas nustatyti *postdoc* vyresniųjų dėstytojų darbo užmokesčio pakopą, jis iš ankstesnių atitinkamos tarnybos laikotarpių įskaitys ne daugiau kaip ketverius metus, nedarydamas skirtumo tarp kituose Austrijos ir užsienio universitetuose įgytų laikotarpių. Tačiau ši ketverių metų riba netaikoma profesinei patirčiai, įgytai dirbant *postdoc* vyresniuoju dėstytoju Vienos universitete. Pagal šį sprendimą ieškovės darbo užmokesčio pakopa buvo nustatyta remiantis ankstesne ketverių metų profesine patirtimi.

Paklaustas, ar 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimas yra suderinamas su nediskriminavimo dėl pilietybės principu, Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo, kad šis sprendimas nėra laikomas nei tiesiogiai diskriminuojančiu dėl pilietybės, nei netiesiogiai diskriminuojančiu kitų valstybių narių pilietybę turinčius darbuotojus. Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtas sprendimas yra kliūtis įgyvendinti pagal SESV 45 straipsnio 1 dalį užtikrinamą laisvą darbuotojų judėjimą, jeigu dėl jo naudojimas šia laisve tampa mažiau patrauklus.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad pagal 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimą įskaitoma ankstesnė ne ilgesnė kaip ketverių metų atitinkama profesinė tarnyba. Ši sąvoka apima ne tik profesinę tarnybą, kuri yra lygiavertė ar net tapati tai, kuri atliekama einant *postdoc* vyresniojo dėstytojo pareigas Vienos universitete, bet ir visų kitų rūšių veiklą, kuri yra tiesiog naudinga šiam darbui atlikti.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad lygiavertės ankstesnės profesinės tarnybos įskaitymo apribojimas iki ketverių metų yra kliūtis įgyvendinti laisvą darbuotojų judėjimą. Iš tikrųjų šis apribojimas gali atgrasyti *postdoc* vyresnįjį dėstytoją, įgijusį ilgesnę nei ketverių metų lygiavertę profesinę patirtį, išvykti iš savo kilmės valstybės

⁶³ | Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 1 dalis.

⁶⁴ | 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Sąjungoje (OL L 141, 2011, p. 1). Šio reglamento 7 straipsnio 1 dalis yra konkreti SESV 45 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto nediskriminavimo principo išraiška specifinėje darbo sąlygų ir darbo srityje.

narės ir kandidatuoti į tokias pareigas Vienos universitete. Tokiam vyresniajam dėstytojui iš tiesų taikomos mažiau palankios darbo užmokesčio sąlygos nei tos, kurios taikomos *postdoc* vyresniesiems dėstytojams, kurie tokias pačias pareigas Vienos universitete ėjo tokį pat tarnybos laikotarpį.

Vis dėlto, kiek tai susiję su neįsiskaitymu visos patirties, kuri yra tik naudinga, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nėra kliūtis įgyvendinti darbuotojų laisvą judėjimą, nes tokios patirties neįsiskaitymas neturi atgrasomojo poveikio laisvam judėjimui.

Galiausiai, kiek tai susiję su kliūtis įgyvendinti laisvą judėjimą, kylančios dėl lygiavertės profesinės patirties dalinio įsiskaitymo, pateisinimu, Teisingumo Teismas patvirtino, kad teisėtas darbo užmokesčio politikos tikslas yra atlyginti už įgytą patirtį, kuri leidžia darbuotojui geriau atlikti savo darbą. Vis dėlto, atsižvelgiant į konkrečias pagrindinės bylos aplinkybes, 2011 m. lapkričio 8 d. sprendimas neatrodė tinkamas šio tikslo įgyvendinimui užtikrinti, todėl Teisingumo Teismas pripažino jį prieštaraujančiu SESV 45 straipsniui.

2019 m. gruodžio 18 d. Sprendime **Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne Bratislava** (C-447/18, [EU:C:2019:1098](#)) Teisingumo Teismas pripažino, kad *pagal Reglamento Nr. 492/2011 dėl laisvo darbuotojų judėjimo 7 straipsnio 2 dalį, kurioje numatyta, kad darbuotojas, vienos valstybės narės pilietis, kitose valstybėse narėse naudojasi tomis pačiomis socialinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai*, draudžiamas valstybės narės teisės aktas, pagal kurį papildomos išmokos tam tikriems aukšto lygio sportininkams, atstovavusiems šiai valstybei narei arba jos teisinėms pirmtakėms tarptautinėse sporto varžybose, mokėjimui taikoma sąlyga, kad jos prašantis asmuo turėtų šios valstybės narės pilietybę.

Nagrinėjamoje byloje Čekijos piliečiui (šią pilietybę pasirinkusiam iširus Čekijos ir Slovakijos Federacinei Respublikai), kuris nuolat gyveno dabartinės Slovakijos teritorijoje ir pelnė aukso ir sidabro medalius Europos ir pasaulio ledo ritulio čempionatuose kaip Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos nacionalinės rinktinės narys, buvo atsisakyta mokėti papildomą išmoką, skiriamą tam tikriems aukšto lygio sportininkams, atstovavusiems Slovakijai, motyvuojant tuo, kad jis neturi Slovakijos pilietybės. Be to, Slovakijos Respublikai ir Čekijos Respublikai stojant į Europos Sąjungą, suinteresuotasis asmuo dirbo pradinėje mokykloje ir šiame darbe liko po įstojimo.

Teisingumo Teismas pirmiausia konstatavo, kad aptariama išmoka nepatenka į Reglamento Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo taikymo sritį⁶⁵. Iš tiesų, jis padarė išvadą, jog šios išmokos neapima sąvoka „senatvės išmoka“, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį, apibrėžiančią socialinės apsaugos sritis, kurioms taikomas nurodytas reglamentas. Teisingumo Teismas šiuo klausimu pažymėjo, kad pagrindinis papildomos išmokos tikslas yra atlyginti jos gavėjams už sporto laimėjimus atstovaujant savo šaliai, o tai paaiškina, kad, pirma, nurodyta išmoka tiesiogiai finansuojama valstybės, o ne iš nacionalinės socialinės apsaugos sistemos finansavimo šaltinių ir nepriklauso nuo jos gavėjų sumokėtų įmokų ir, antra, ji mokama tik labai nedideliame skaičiu sportininkų. Jis taip pat nurodė, kad šios išmokos mokėjimas siejamas ne su gavėjo teise gauti senatvės pensiją, o tik su jo pateiktu atitinkamu prašymu.

Paaiškinęs, kad suinteresuotasis darbuotojas, kuris, nors ir nepakeitė savo nuolatinės gyvenamosios vietos, dėl savo pilietybės valstybės ir nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės įstojimo į Sąjungą atsidūrė darbuotojo migranto padėtyje, Teisingumo Teismas nusprendė, kad byloje nagrinėjama išmoka patenka į sąvoką „socialinė lengvata“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 492/2011 7 straipsnio 2 dalį. Šiuo klausimu jis pripažino, kad atlyginant darbuotojui migrantui už atstovaujant priimančiajai valstybei narei arba jos teisinėms pirmtakėms pasiektus išskirtinius rezultatus tokiomis pačiomis sąlygomis kaip darbuotojams, kurie yra šios valstybės narės piliečiai, galima palengvinti šio darbuotojo integravimąsi į tą valstybę narę, taigi padėti pasiekti laisvo

65| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72; klaidų ištaisymas OL L 188, 2013, p. 10).

darbuotojų judėjimo tikslą. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad mokant pagrindinėje byloje nagrinėjamą išmoką jos gavėjams ne tik užtikrinamas finansinis saugumas, kompensuojant už ribotą dalyvavimą darbo rinkoje laikotarpiu, skirtu aukšto meistriškumo sporto pratyboms, bet kartu (ir svarbiausia) išreiškiamas ypatingas visuomenės pripažinimas už sportinius laimėjimus atstovaujant šaliai.

Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė, kuri moka tokią išmoką vietiniams darbuotojams, negali atsisakyti ją mokėti darbuotojams, kitų valstybių narių piliečiams, nes priešingu atveju tai būtų diskriminacija dėl pilietybės.

3. Įsisteigimo laisvė

2019 m. birželio 19 d. sprendimuose **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) ir **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)) Teisingumui Teismui (pirmoji kolegija) teko patikslinti jurisprudenciją, įtvirtintą 2005 m. gruodžio 13 d. didžiosios kolegijos Sprendime **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#)). Jo buvo prašoma išaiškinti *SESV 49 straipsnį, siejamą su SESV 54 straipsniu, dviejose bylose, susijusiose su valstybėje narėje įsteigtos patronuojančiosios bendrovės galimybe apskaičiuojant pelno mokestį atskaityti kitose valstybėse narėse įsteigtų patronuojamųjų ar žemesnės grandies patronuojamųjų bendrovių nuostolius*.

Nagrinėjamose Švedijos mokesčių teisės nuostatose buvo numatytos dvi tvarkos: viena – vadinamiesiems reikalavimus atitinkantiems įmonių susijungimams, kita – finansiniam perkėlimui grupės viduje, kuris leidžia bendrovei atsižvelgti į kitų bendrovių patirtus nuostolius. Abiejose bylose Švedijos patronuojančiosios bendrovės prašė *Skatterättsnämnden* (Mokestinių ginčų komisija) išaiškinimo, kad sužinotų savo patronuojamųjų bendrovių nerezidenčių veiklos nutraukimo mokestines pasekmes. Byla *Memira Holding*, buvo susijusi su prijungimu, kuris apėmė veiklos nutraukimą be patronuojamosios bendrovės likvidavimo, o byla *Holmen* – arba su patronuojamosios bendrovės likvidavimu, arba su patronuojamosios bendrovės atvirkštiniu prijungimu prie žemesnės grandies patronuojamosios bendrovės, po kurio naujas junginys buvo likviduotas.

Šiuo klausimu pagal reikalavimus atitinkančių susijungimų tvarką teisė atskaityti nuostolius priklauso nuo atitinkamus nuostolius patyrusios patronuojamosios bendrovės apmokestinimo Švedijoje. Pagal perkėlimų grupės viduje tvarką savo ruožtu reikalaujama, kad nuostolių patyrusi patronuojamoji bendrovė tiesiogiai priklausytų patronuojančiajai bendrovei. Gavęs apeliacinį skundą dėl išaiškinimų *Högsta förvaltningsdomstolen* (Aukščiausiasis administracinis teismas, Švedija) pateikė Teisingumo Teismui prejudicinius klausimus, remdamasis Sprendimu A⁶⁶, ir manydamas, kad jame nenurodyta, ar teisė atskaityti „galutinius nuostolius“, kaip jie suprantami pagal Sprendime *Marks & Spencer*⁶⁷ įtvirtintą jurisprudenciją, reiškia, kad patronuojamoji bendrovė turi tiesiogiai priklausyti patronuojančiai bendrovei, ir ar vertinant patronuojamosios bendrovės nuostolių galutinį pobūdį reikia atsižvelgti į patronuojamosios bendrovės rezidavimo valstybės teisės aktuose numatytas galimybes kitiems teisės subjektams atsižvelgti į šiuos nuostolius, jei taip, kaip į šiuos teisės aktus reikia atsižvelgti.

Byloje *Memira Holding* bendrovei ieškovei priklausė nuostolinga patronuojamoji bendrovė Vokietijoje, kurios balanse po veiklos vykdymo nutraukimo buvo tik skolų ir tam tikro likvidaus turto. Ši bendrovė ketino prisijungti minėtą patronuojamąją bendrovę tarptautinio prisijungimo būdu, o tai reikšė veiklos vykdymo nutraukimą jos nelikviduojant ir bendrovės ieškovės veiklos Vokietijoje nutraukimą. Pagal Vokietijos teisę toks nuostolių perkėlimas įmonei, apmokestinamai Vokietijoje, susijungimo atveju negalimas.

66| 2013 m. vasario 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas **A** (C-123/11, [EU:C:2013:84](#)).

67| 2005 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Marks & Spencer** (C-446/03, [EU:C:2005:763](#)).

Teisingumo Teismas priminė, kad pagal jo jurisprudenciją nagrinėjamas apribojimas neabejotinai gali būti pateisinamas. Vis dėlto jis būtų neproporcingas, jei nuostoliai būtų galutiniai, o patrunuojamoji bendrovė nerezidentė būtų išnaudojusi galimybes į juos atsižvelgti savo rezidavimo valstybėje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas patikslino, kad aptariamais nuostoliais negali būti laikomi galutiniais, jeigu galima teigti, kad jie ekonominiu požiūriu gali būti perduoti tretiesiems asmenims. Vadinasi, negalima atmesti galimybės, kad trečiasis asmuo mokesčių tikslais atsižvelgs į patrunuojamosios bendrovės nuostolius pastarosios rezidavimo valstybėje, į patrunuojamosios bendrovės perleidimo kainą įtraukdamas mokesčių lengvatos, kuri apima nuostolių atskaitymą ateityje, vertę. Todėl, kadangi bendrovė ieškovė neįrodė, jog ši galimybė neegzistuoja, vien to, kad šios valstybės teisė neleidžia perkelti nuostolių susijungimo atveju, savaime nepakanka, kad patrunuojamosios bendrovės nuostoliai būtų laikomi galutiniais.

Byloje *Holmen* bendrovė ieškovė Ispanijoje turėjo kelias žemesnės grandies patrunuojamąsias bendroves, iš kurių viena patyrė didelių nuostolių ir buvo numatyta nutraukti jos veiklą. Šie nuostoliai negalėjo būti atskaityti nei Ispanijoje, nes buvo teisiškai neįmanoma perkelti likviduotos bendrovės nuostolių likvidavimo metais, nei Švedijoje dėl sąlygos, kad galutinius nuostolius patyrusi patrunuojamoji bendrovė turi priklausyti tiesiogiai.

Teisingumo Teismas priminė, kad sąlyga, dėl kurios tam tikrais atvejais gali būti netaikoma tarpvalstybinė grupės lengvata, gali būti pateisinta privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, patikslintais Sprendime *Marks & Spencer*, tačiau ši sąlyga turi būti tinkama siekiamiems tikslams įgyvendinti ir neviršyti to, kas būtina jiems pasiekti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas išskyrė du atvejus.

Pirmasis atvejis yra toks, kai patrunuojančiosios bendrovės, prašančios leisti taikyti grupės lengvatą, ir žemesnės grandies patrunuojamosios bendrovės, patyrusios nuostolių, kurie gali būti laikomi galutiniais, tarpinė patrunuojamoji bendrovė ar tarpinės patrunuojamosios bendrovės įsteigtos ne toje pačioje valstybėje narėje. Šiuo atveju negalima atmesti galimybės, kad grupė gali pasirinkti valstybę narę, kurioje bus panaudoti galutiniai nuostoliai, pasirinkdama arba pagrindinės patrunuojančiosios bendrovės, arba bet kurios potencialios tarpinės patrunuojamosios bendrovės valstybę narę. Tokia galimybė pasirinkti leistų taikyti grupės mokesčio tarifo optimizavimo strategijas, o dėl to atsirastų abejonių dėl subalansuoto apmokestinimo kompetencijos paskirstymo tarp valstybių narių ir kiltų pavojus, kad nuostoliai gali būti atskaityti daug kartų.

Antrasis atvejis yra toks, kai patrunuojančiosios bendrovės, prašančios leisti taikyti grupės lengvatą, ir žemesnės grandies patrunuojamosios bendrovės, patyrusios nuostolių, kurie gali būti laikomi galutiniais, tarpinė patrunuojamoji bendrovė ar tarpinės patrunuojamosios bendrovės įsteigtos toje pačioje valstybėje narėje. Tokiomis aplinkybėmis grupės mokesčio tarifo optimizavimo pavojus pasirenkant valstybę narę, kurioje nuostoliai atskaitomi, ir pavojus, kad į nuostolius bus atsižvelgta kelis kartus keliose valstybėse narėse, yra tokie patys kaip tie, kuriuos Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *Marks & Spencer*. Būtų neproporcinga, jei valstybė narė nustatytų tiesioginio priklausymo sąlygą, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, kai šio sprendimo 55 punkte nustatytos sąlygos yra tenkinamos⁶⁸.

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime ***Comune di Bernareggio*** (C-465/18, [EU:C:2019:1125](#)) Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal SESV 49 straipsnį, kuriuo užtikrinama įsisteigimo laisvė, draudžiama nacionalinė priemonė, pagal kurią perleidžiant komunos vaistinė konkurso būdu besąlyginę pirmenybės teisę suteikiama vaistininkams – šios vaistinės darbuotojams.

68] Sprendimo *Marks & Spencer* 55 punktas suformuluotas taip: „Šiuo klausimu Teisingumo teismas mano, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama ribojanti priemonė peržengia ribas, būtinas pagrindiniams tikslams pasiekti, kai: patrunuojamoji bendrovė nerezidentė išnaudojo atsižvelgimo į nuostolius galimybes, kurios egzistuoja jos valstybėje, paprašydama mokesčio sumažinimo atitinkamais mokesčiais metais bei ankstesniais mokesčiais metais, tam tikrais atvejais perkeldama šiuos nuostolius trečiajam asmeniui ar įskaičiuodama minėtus nuostolius į patrunuojamosios bendrovės ankstesnių verslo metų pelną, ir nėra galimybių į užsienio patrunuojamosios bendrovės nuostolius atsižvelgti valstybėje, kurioje ji įsteigta, vėlesniais jos ar trečiojo asmens, kai pastarajam perleidžiama patrunuojamoji bendrovė, verslo metais“.

2014 m. Italijos Bernareggio komuna paskelbė konkursą dėl komunos vaistinės pardavimo. Dviejų konkurso dalyvių pasiūlymas buvo ekonomiškai naudingiausias, todėl jie buvo nurodyti kaip laikini laimėtojai. Vis dėlto konkurso laimėtoju buvo pripažintas vaistininkas, dirbantis komunos įmonėje, valdančioje Vimerkato (Italija) vaistines. Nors šis vaistininkas nedalyvavo konkurse, jam buvo suteikta pirmenybė taikant Italijos teisės nuostatą, pagal kurią, perleidžiant nuosavybės teisę į komunos vaistinę, joje pagal darbo sutartį dirbantys vaistininkai turi pirmenybės teisę. Tuomet abu minėti konkurso dalyviai pateikė skundą Italijos teismuose, siekdami, kad būtų panaikintas sprendimas dėl sutarties sudarymo.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad besąlyginė pirmenybės teisė, suteikta komunos vaistinėje dirbantiems vaistininkams konkurso būdu perleidžiant šią vaistinę (taip suteikiant pranašumą kiekvienam komunos vaistinėje dirbančiam vaistininkui), gali atgrasyti ar net užkirsti kelią vaistininkams iš kitų valstybių narių įgyti nuolatinę buveinę profesinei veiklai Italijos teritorijoje vykdyti. Todėl jis padarė išvadą, kad tokia pirmenybės teisė yra pagal SESV 49 straipsnį garantuojamos įsisteigimo laisvės apribojimas.

Paskui Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar šį apribojimą būtų galima pateisinti. Kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamos pirmenybės teisės tikslu, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šia teise siekiama užtikrinti geresnį farmacinių paslaugų valdymą, pirma, užtikrinant pagal darbo sutartį dirbančių vaistininkų darbo santykių tęstinumą ir, antra, įvertinant tokių vaistininkų įgytą valdymo patirtį. Toks tikslas, kiek jis atitinka SESV 52 straipsnio 1 dalyje aiškiai nurodytą visuomenės sveikatos apsaugos tikslą, gali pateisinti įsisteigimo laisvės apribojimą.

Vis dėlto Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokia besąlyginė pirmenybės teisė, darant prielaidą, kad ja iš tiesų siekiama apsaugoti visuomenės sveikatą, nėra tinkama užtikrinti, kad šis tikslas bus pasiektas. Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tikslas užtikrinti pagal darbo sutartį dirbančių vaistininkų darbo santykių tęstinumą nėra tinkamas visuomenės sveikatos apsaugos tikslui pasiekti. Antra, dėl vaistininkų įgytos valdymo patirties įvertinimo jis pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama pirmenybės teisė nėra grindžiama jokių konkrečiu realiai įgytos patirties vertinimu, suteiktų paslaugų kokybe ar komunos vaistinėje konkrečiai vykdytomis funkcijomis, todėl nėra tinkama nurodytam tikslui pasiekti. Be to, jis pabrėžė, kad bet kuriuo atveju šia pirmenybės teise viršijama tai, kas būtina profesinės patirties įvertinimo tikslui pasiekti. Iš tiesų šis tikslas gali būti pasiektas mažiau ribojančiomis priemonėmis, pavyzdžiui, per konkursą skiriant papildomus balus konkurso dalyviams, pateikusiems patirties valdant vaistinę įrodymų.

4. Laisvė teikti paslaugas

2019 m. liepos 4 d. Sprendime **Komisija / Vokietija** (C 377/17, [EU:C:2019:562](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Vokietijos Federacinė Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal Direktyvą 2006/123⁶⁹, nes paliko galioti privalomus tarifus už architektų ir inžinierių planavimo paslaugas.*

Byla buvo susijusi su Vokietijos teisės aktu, nustatančiu minimalių ir maksimalių architektų ir inžinierių teikiamų planavimo paslaugų tarifų sistemą. Vokietijos Federacinės Respublikos teigimu, minimaliais tarifais, be kita ko, buvo siekiama įgyvendinti šių paslaugų kokybės ir vartotojų apsaugos tikslus, o maksimalūs tarifai buvo skirti šiai apsaugai užtikrinti, garantuojant skaidrius honorarus ir užkertant kelią pernelyg dideliems tarifams.

69| 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36).

Teisingumo Teismo nuomone, nagrinėjami tarifai patenka į Direktyvos 2006/123 nuostatos, kuria valstybės narės įpareigojamos patikrinti, ar pagal jų teisės sistemą veiklos vykdymui taikomi reikalavimai, kad paslaugų teikėjas laikytųsi privalomų minimalių ir (arba) maksimalių tarifų, taikymo sritį⁷⁰. Tam, kad atitiktų šios direktyvos tikslus, tokie reikalavimai turi būti nediskriminaciniai, būtini ir proporcingi privalomiesiems bendrojo intereso pagrindams⁷¹.

Kadangi Vokietijos Federacinės Respublikos nurodyti tikslai Teisingumo Teismo praktikoje pripažįstami kaip privalomieji bendrojo intereso pagrindai, Teisingumo Teismas atliko Vokietijos tarifų sistemos tinkamumo ir proporcingumo analizę.

Visų pirma, kalbėdamas apie minimalius tarifus, Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimą **Cipolla** (C-94/04 ir C-202/04), pažymėjo, kad minimalių tarifų už planavimo paslaugas buvimas, atsižvelgiant į Vokietijos rinkos požymius, iš esmės gali padėti užtikrinti aukštą planavimo paslaugų kokybę. Iš tiesų, atsižvelgiant, viena vertus, į labai didelį planavimo paslaugų rinkoje veikiančių ūkio subjektų skaičių ir, kita vertus, į šiai rinkai būdingą ypač nevienodą planavimo paslaugų teikėjų ir vartotojų informuotumą, gali kilti rizika, kad šie paslaugų teikėjai gali konkuruoti siūlydami paslaugas sumažintomis kainomis ar netgi panaudodami „nepalankią atranką“ pašalinti ūkio subjektus, teikiančius kokybiškas paslaugas. Tokiomis aplinkybėmis minimalių tarifų nustatymas gali padėti apriboti tokią riziką, nes taip sudaromos kliūtys siūlyti paslaugas per mažomis kainomis, kad ilgainiui būtų galima užtikrinti tokių paslaugų kokybę.

Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad minimalūs tarifai nėra tinkami siekiamų tikslų įgyvendinimui užtikrinti. Anot Teisingumo Teismo, tai, kad nėra numatyta, jog teikti planavimo paslaugas gali tik tam tikros profesijos atstovai, kuriems taikoma privaloma priežiūra, numatyta pagal profesinius teisės aktus arba atliekama profesinių asociacijų, rodo Vokietijos teisės aktų nenuoseklumą atsižvelgiant į tikslą išlaikyti aukštą kokybės lygį. Iš tiesų minimalūs tarifai negali būti tinkami tokiam tikslui pasiekti, jeigu pats paslaugų, kurioms jie taikomi, teikimas nėra susietas su minimaliomis garantijomis, užtikrinančiomis minėtų paslaugų kokybę.

Antra, dėl maksimalių tarifų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors tokie tarifai gali prisidėti prie vartotojų apsaugos, Vokietijos Federacinė Respublika nepagrindė priešasčių, dėl kurių kainų už įvairių rūšių paslaugas gairių pateikimas klientams, kaip mažiau ribojanti priemonė, būtų nepakankamas, kad tas tikslas būtų pasiektas tinkamai. Iš to matyti, kad reikalavimas nustatyti maksimalius tarifus negali būti laikomas proporcingu tam tikslui.

2019 m. liepos 4 d. Sprendime **Baltic Media Alliance** (C-622/17, [EU:C:2019:566](#)) Teisingumo Teismas konstatavo, kad priemonė, kuria, remiantis viešosios tvarkos pagrindais, nustatoma pareiga laikinai transliuoti ar retransliuoti televizijos programą iš kitos valstybės narės tik įtrauktą į už papildomą mokestį platinamus televizijos programų paketus, nepatenka į Direktyvos 2010/13⁷² 3 straipsnio taikymo sritį. Pagal šią nuostatą valstybės narės įpareigojamos užtikrinti televizijos programų iš kitų valstybių narių priėmimo laisvę ir savo teritorijoje neriboti tokių programų retransliavimo dėl priešasčių, kurios patenka į šia direktyva koordinuojamas sritis, tarp kurių – priemonės, užtikrinančios, kad nebūtų kurstoma neapykanta.

70| Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies g punktas.

71| Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalis.

72| 2010 m. kovo 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) (OL L 95, 2010, p. 1).

NTV Mir Lithuania yra Lietuvos visuomenei skirta televizijos programa, kurios didžioji programų dalis transliuojama rusų kalba. Lietuvos radijo ir televizijos komisija priėmė sprendimą, juo žiniasklaidos paslaugų teikėjai buvo įpareigoti per 12 mėnesių laikotarpį Lietuvos teritorijoje transliuoti arba retransliuoti šią televizijos programą tik už papildomą mokestį platinamuose televizijos programų paketuose. Šis sprendimas buvo priimtas remiantis tuo, kad vienoje iš *NTV Mir Lithuania* programų buvo pateikta tikrovės neatitinkanti, tautinę nesantaiką ir neapykantą Baltijos šalims kurstanti informacija. Jungtinėje Karalystėje įregistruota bendrovė *Baltic Media Alliance*, kuri turi Jungtinės Karalystės išduotą licenciją transliuoti *NTV Mir Lithuania*, manė, kad šis sprendimas priimtas pažeidžiant Direktyvą 2010/13, nes juo buvo ribojamas televizijos programos iš kitos valstybės narės perdavimas.

Kiek tai susiję su Direktyvos 2010/13 3 straipsnyje numatytu draudimu nustatyti retransliavimo ribojimus, Teisingumo Teismas visų pirma nurodė, kad, kaip matyti iš šios direktyvos konteksto, tikslų ir genezės, pagal šią direktyvą terminas „ribojimas“ turi specifinę reikšmę, kuri yra siauresnė už SESV 56 straipsnyje vartojamos sąvokos „apribojimas“ reikšmę. Šis terminas neapima kiekvieno priimančiosios valstybės narės priėmimo ir retransliavimo laisvės apribojimo. Taigi pagal Direktyvą 2010/13 iš principo nedraudžiama taikyti nacionalinės teisės normos, kuria bendrai siekiama bendrojo intereso tikslo, jeigu ja nenustatoma televizijos programų antrinė kontrolė greta kontrolės, kurią turi atlikti perduodančioji valstybė narė.

Nurodęs ankstesnę jurisprudenciją⁷³, Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad apribojimo pagal Direktyvos 2010/13 3 straipsnį nesukuria nacionalinė priemonė, kuria bendrai siekiama viešosios tvarkos tikslo ir kuri reglamentuoja televizijos programos platinimo tvarką priimančiosios valstybės narės vartotojams, jeigu tokia tvarka netrukdo tokios programos perdavimo tiesiogine prasme. Iš tiesų tokia priemonė nesukuria antrinės perdavimo kontrolės.

Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad priemonė, kaip antai nagrinėta pagrindinėje byloje, nepatenka į Direktyvos 2010/13 3 straipsnio taikymo sritį. Viena vertus, nagrinėjamu sprendimu buvo įgyvendinamas bendrojo intereso tikslas, nes juo siekta kovoti su Lietuvos valstybę menkinančios informacijos platinimu, apsaugoti Lietuvos informacinę erdvę ir garantuoti bei apsaugoti visuomenės interesą būti tinkamai informuoti. Kita vertus, jis nekliudo pačiam televizijos programų iš kitų valstybių narių retransliavimui Lietuvos teritorijoje, nes minėta televizijos programa vis dar gali būti teisėtai transliuojama šioje teritorijoje ir Lietuvos vartotojai vis dar gali ją žiūrėti, jeigu užsisako už papildomą mokestį platinamą televizijos programų paketą.

Laisvo paslaugų teikimo srityje taip pat reikia atkreipti dėmesį į 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimą **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)), susijusį su valstybėje narėje įsteigta įmone, kuri keliuose valstybėse narėse teikia paslaugas tarptautiniuose traukiniuose⁷⁴.

5. Laisvas kapitalo judėjimas

2019 m. vasario 26 d. Sprendime **X (Trečiosiose šalyse įsteigtos bendrovės tarpininkės)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad *SESV 63 straipsnio 1 dalis dėl laisvo kapitalo judėjimo* nedraudžia valstybės narės teisės nuostatų, pagal kurias trečiojoje šalyje įsteigtos bendrovės gautos pajamos ne iš pačios bendrovės veiklos, kaip „investicinio pobūdžio tarpinės pajamos“, kaip tai suprantama pagal šias teisės nuostatas, proporcingai turimoms kapitalo dalims įtraukiamos į šios valstybės narės rezidentų mokesčių

73| 2011 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas **Mesopotamia Broadcast ir Roj TV** (C-244/10 ir C-245/10, [EU:C:2011:607](#)).

74| Šis sprendimas aptartas XV skyriaus 5 skirsnyje „Darbuotojų komandiravimas“.

mokėtojo mokesčio bazę, kai šiam mokesčių mokėtojui priklauso ne mažiau kaip 1 % šios bendrovės kapitalo dalių ir kai šioms pajamoms toje trečiojoje šalyje taikomas mažesnis apmokestinimo lygis nei atitinkamoje valstybėje narėje, nebent egzistuoja teisinis pagrindas, be kita ko, numatantis sutartinius įsipareigojimus, leidžiančius šios valstybės mokesčių institucijoms prireikus patikrinti su šia bendrove susijusios informacijos, pateiktos siekiant įrodyti, kad šio mokesčių mokėtojo turimos šios bendrovės kapitalo dalys nėra dirbtinis darinys, tikrumą.

Manydamas, kad šios nuostatos taikytinos tik tarptautiniais atvejais, Teisingumo Teismas visų pirma nusprendė, kad šios nuostatos gali atgrasyti investuotojus, neribotai apmokestinamus atitinkamoje valstybėje narėje, nuo investavimo į tam tikrose trečiosiose šalyse įsteigtas bendroves, todėl jos yra laisvo kapitalo judėjimo apribojimas, iš principo draudžiamas pagal SESV 63 straipsnio 1 dalį.

Toliau Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar šis apribojimas gali būti pateisinamas atsižvelgiant į SESV 65 straipsnį, pagal kurį skirtingas mokestinis vertinimas gali būti laikomas suderinamu su laisvu kapitalo judėjimu, kai jis susijęs su objektyviai nepanašiomis situacijomis. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamų teisės nuostatų tikslas – kuo labiau suvienodinti bendrovių rezidenčių, investavusių kapitalą į bendrovę, įsteigtą trečiojoje šalyje, kurioje „mažas“ apmokestinimo lygis, padėti ir bendrovių rezidenčių, investavusių savo kapitalą į kitą atitinkamos valstybės narės bendrovę rezidentę, padėti, siekiant, be kita ko, kuo labiau neutralizuoti pirmųjų mokestinį pranašumą, kurį jos galėtų įgyti dėl savo kapitalo investavimo trečiosiose šalyse, todėl nagrinėjamas skirtingas vertinimas nėra pateisinamas objektyviai skirtinga padėtimi.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar skirtingas mokestinis vertinimas gali būti pateisinamas privalomuoju bendrojo intereso pagrindu. Manydamas, kad šiomis teisės nuostatomis siekiama užkirsti kelią sukčiavimui ir mokesčių vengimui, jis nusprendė, kad šios teisės nuostatos yra tinkamos šiam tikslui pasiekti. Iš tiesų pagrindinėje byloje nagrinėjamomis teisės nuostatomis, kuriose numatyta, kad trečiojoje šalyje, kurioje „mažas“ apmokestinimo lygis, įsteigtos bendrovės pajamos įtraukiamos į atitinkamoje valstybėje narėje neribotai apmokestinamos bendrovės mokesčio bazę, gali būti neutralizuojamas galimo dirbtinio pajamų pervedimo į tokią trečiąją šalį poveikis.

Vis dėlto, Teisingumo Teismo teigimu, šios teisės nuostatos tiek, kiek jose preziumuojama, kad egzistuoja dirbtiniai veiksmai vien dėl to, kad įvykdytos šiose teisės nuostatose numatytos sąlygos, ir atitinkamam mokesčių mokėtojui nesuteikiama galimybė paneigti šią prezumpciją, iš principo viršija tai, kas būtina jų tikslui pasiekti.

Tačiau pabrėždamas, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos susijusios ne su valstybėmis narėmis, o su trečiosiomis šalimis, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybės narės pareiga leisti mokesčių mokėtojui pateikti įrodymų dėl trečiojoje šalyje įsteigtos bendrovės kapitalo dalių turėjimo galimų komercinių priežasčių turi būti vertinama atsižvelgiant į administracinių ir įstatyminių priemonių, leidžiančių prireikus patikrinti tokių įrodymų tikrumą, egzistavimą. Todėl nacionalinis teismas turi išnagrinėti, ar, be kita ko, egzistuoja valstybės narės ir trečiosios šalies sutartiniai įsipareigojimai, kurie yra atitinkamų nacionalinių institucijų bendradarbiavimo ir keitimosi informacija teisinis pagrindas, kuris realiai leistų valstybės narės institucijoms prireikus patikrinti su trečiojoje šalyje įsteigta bendrove susijusios informacijos, pateiktos siekiant įrodyti, kad šio mokesčių mokėtojo turimos šios bendrovės kapitalo dalys nėra dirbtinis darinys, tikrumą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas taip pat pateikė Teisingumo Teismui preliminarūs klausimus, susijusius su „standstill“ išlygos, numatytos SESV 64 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią valstybė narė, esant santykiams su trečiosiomis šalimis, gali taikyti kapitalo judėjimo apribojimus, susijusius, be kita ko, su tiesioginėmis investicijomis, net jeigu šie apribojimai prieštarauja SESV 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam laisvo kapitalo judėjimo principui, su sąlyga, kad minėti apribojimai jau egzistavo 1993 m. gruodžio 31 d.,

taikymo sritimi. Pagrindinėje byloje mokesčių teisės nuostatos, kuriose nustatytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas apribojimas, po 1993 m. gruodžio 31 d. buvo iš esmės pakeistos priėmus įstatymą; tas įstatymas įsigaliojo, bet anksčiau, nei pradėtas taikyti praktikoje, buvo pakeistas teisės nuostatomis, iš esmės identiškomis toms, kurios buvo taikomos 1993 m. gruodžio 31 d. Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokiu atveju SESV 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas taikomas, nebent minėto pakeitimo taikymas buvo atidėtas pagal nacionalinę teisę, todėl, nepaisant jo įsigaliojimo, jis nebuvo taikomas tarptautiniam kapitalo judėjimui, numatytam SESV 64 straipsnio 1 dalyje, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

2019 m. gegužės 21 d. Sprendime **Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės užufruktas)** (C-235/17, [EU:C:2019:432](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad *panaikinusi „ex lege“ Vengrijoje esančios žemės ūkio arba miško paskirties žemės užufrukto teises, priklausančias tiesiogiai ar netiesiogiai kitų valstybių narių piliečiams, Vengrija pažeidė įsipareigojimus pagal kartu aiškinamus SESV 63 straipsnį ir Chartijos 17 straipsnį.*

2013 m. Vengrija priėmė įstatymą (toliau – 2013 m. įstatymas), pagal kurį *ex lege* panaikinamos juridinių ar fizinių asmenų, negalinčių įrodyti artimo giminystės ryšio su žemės ūkio arba miško paskirties žemės savininku, anksčiau įgytos užufrukto teisės į šią žemę arba mišką, nenumatant už tai kompensacijos. Grįsdama šį įstatymą Vengrija nurodė: kadangi užufrukto sutartimis buvo siekta apeiti draudimą nuosavybės teise įsigyti žemės ūkio paskirties žemę, kuris galiojo prieš Vengrijai įstojant į Sąjungą, ir kadangi jomis nesilaikyta tuo metu taikomų nacionalinės teisės nuostatų valiutų kursų kontrolės srityje, tos sutartys buvo negaliojančios *ab initio* dar prieš šį įstojimą. Ji taip pat nurodė įvairius žemės ūkio politikos tikslus, t. y. užtikrinti, kad dirbama žemės ūkio paskirties žemė priklausytų tik fiziniams asmenims, kurie ją dirba, o ne ją turi spekuliaciniais tikslais, užkirsti kelią žemės padalijimui ir išlaikyti kaimo gyventojus bei tvarią žemdirbystę, taip pat suformuoti tokius žemės ūkius, kurie būtų tvaraus dydžio ir konkurencingi.

Nusprendęs, kad nereikia nagrinėti 2013 m. įstatymo atsižvelgiant į SESV 49 straipsnį, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis įstatymas, pagal kurį numatytas kitų valstybių narių nei Vengrijos piliečiams, negalinčių įrodyti artimo giminystės ryšio su žemės ūkio arba miško paskirties žemės savininku, priklausančių šios žemės užufrukto teisių panaikinimas *ex lege*, vien dėl savo tikslo riboja pagal SESV 63 straipsnį garantuojamą suinteresuotųjų asmenų teisę į laisvą kapitalo judėjimą. Iš tiesų šiuo nacionalinės teisės aktu iš jų atimama tiek galimybė toliau naudotis užufrukto teise, tiek galimybė ją perleisti. Be to, minėtas teisės aktas ateityje gali atgrasyti nerezidentus nuo investavimo Vengrijoje.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas manė, kad reikia nagrinėti, ar minėtas apribojimas galėjo būti pateisinamas privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais arba SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais ir ar jis atitinka proporcingumo principą, juo nuosekliai ir sistemiskai siekiant nurodytų tikslų.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad Chartija užtikrinamos teisės turi būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, ir kad dėl to jų turi būti paisoma, kai nacionalinės teisės aktai patenka į šios teisės taikymo sritį. Taip yra tuomet, kai tam tikri nacionalinės teisės aktai gali riboti vieną ar kelias SESV garantuojamas pagrindines laisves ir atitinkama valstybė narė remiasi SESV 65 straipsnyje nurodytais pagrindais arba Sąjungos teisėje pripažįstamais privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kad pateisintų tokį apribojimą. Taigi atitinkamiems nacionalinės teisės aktams numatytos išimtys gali būti taikomos tik tuomet, jeigu jos suderinamos su pagrindinėmis teisėmis, kurių laikymąsi užtikrina Teisingumo Teismas. Kai valstybės narės naudojasi Sąjungos teisėje numatytomis išimtimis, kad pateisintų Sutartyje užtikrintos pagrindinės laisvės apribojimus, laikoma, kad jos „įgyvendina Sąjungos teisę“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

Teisingumo Teismas nagrinėjo 2013 m. įstatymo suderinamumą su Sąjungos teise, atsižvelgdamas tiek į Sutartyje ir Teisingumo Teismo jurisprudencijoje numatytas išimtis, tiek į Chartijoje garantuojamas pagrindines teises, įskaitant jos 17 straipsnyje garantuojamą teisę į nuosavybę (kaip teigė Komisija, nagrinėjamu atveju šis straipsnis buvo pažeistas).

Dėl Chartijos 17 straipsnio Teisingumo Teismas nurodė, kad šio straipsnio 1 dalyje suteikiama apsauga yra susijusi su teise, turinčia turtinę vertę, kuri, atsižvelgiant į atitinkamą teisės sistemą, lemia įgytą teisinį statusą, leidžiantį šių teisių turėtojui ir jo naudai savarankiškai jas įgyvendinti. Anot Teisingumo Teismo, akivaizdu, kad nagrinėjama uzufrukto teisė turi turtinę vertę ir šiam turėtojui suteikia įgytą teisinį statusą, net jei tokių teisių perleidimas būtų ribojamas ar draudžiamas pagal taikytiną nacionalinę teisę. Iš tiesų pagal sutartį įgyjant tokias žemės ūkio paskirties žemės uzufrukto teises iš principo kartu sumokama tam tikra kaina. Šios teisės jų turėtojams suteikia galimybę gauti iš tokios žemės naudą, visų pirma ekonominę, arba prireikus ją išnuomoti trečiosioms šalims, todėl patenka į Chartijos 17 straipsnio 1 dalies taikymo sritį.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad 2013 m. įstatymu panaikintos uzufrukto teisės turi būti vertinamos kaip „įgytos teisėtai“, kaip tai suprantama pagal šią Chartijos nuostatą. Minėtos teisės buvo nustatytos tokiu laikotarpiu, kai tokių teisių nustatymas buvo nedraudžiamas pagal galiojančius teisės aktus, ir Vengrija neįrodė, kad šios teisės negaliojo dėl galiojusios teisės aktų valiutų kursų srityje nesilaikymo. Be to, šias teises Vengrijos kompetentingos institucijos sistemingai įrašydavo į žemės registrus ir jų egzistavimas buvo patvirtintas 2012 m. priimtu įstatymu.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad 2013 m. įstatymas yra ne turto naudojimo apribojimas, bet nuosavybės atėmimas, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, nors viešosios valdžios institucija neįgyja atitinkamų uzufrukto teisių, o jų panaikinimo pasekmė yra visų nuosavybės teisių į nagrinėjamą žemę grąžinimas jos savininkams.

Vis dėlto atlikdamas šią analizę Teisingumo Teismas pažymėjo, kad naudojimasis Chartijoje užtikrintomis teisėmis gali būti apribotas, jei šie apribojimai numatyti įstatymo, nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini ir iš tiesų atitinka Sąjungos pripažintus bendruosius interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti. Kartu aiškinamos Chartijos 17 straipsnio 1 dalis ir 52 straipsnio 1 dalis leidžia manyti, kad, viena vertus, kai nuosavybės atėmimą siekiama pateisinti remiantis visuomenės poreikiais, Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatyto proporcingumo principo laikymasis turi būti užtikrinamas būtent atsižvelgiant į šiuos poreikius ir bendrojo intereso tikslus, kuriuos jie apima. Toks aiškinimas reiškia, kad, nesant tokių visuomenės poreikių, kuriais būtų galima pateisinti nuosavybės atėmimą, arba, jei tokie poreikiai nustatyti, nesilaikoma sąlygų, nustatytų Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje, būtų pažeista tos nuostatos garantuojama teisė į nuosavybę.

Šiuo klausimu, nors Teisingumo Teismas pripažino, kad nacionalinės teisės aktai gali riboti laisvą kapitalo judėjimą siekiant tikslų, kaip antai nurodytų Vengrijos 2013 m. įstatymui pagrįsti, jis nusprendė, jog negali būti laikoma (nebent bus įrodyta kitaip), kad minėtu įstatymu veiksmingai siekiama tokių tikslų ir jis yra tinkamas jiems įgyvendinti. Teisingumo Teismas pridūrė, kad bet kuriuo atveju juo viršijama tai, kas būtina šiems tikslams pasiekti. Dėl tų pačių priežasčių Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad nėra viešojo intereso priežasčių, galinčių pateisinti nuosavybės atėmimą, kylantį iš atitinkamų uzufrukto teisių panaikinimo.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad 2013 m. įstatymas neatitinka Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrame sakinyje nustatyto reikalavimo, kad turi būti laiku ir teisingai atlyginta už tokį nuosavybės atėmimą. Iš tiesų šiame įstatyme nėra jokios nuostatos dėl atlyginimo panaikintų uzufruktų teisių turėtojams, o paprastos nuorodos į bendras civilinės teisės nuostatas, kurių pateikė Vengrija, nepakanka šiam reikalavimui patenkinti. Tokia nuoroda reikštų, kad atlygintinų sumų, kurios uzufrukto teisių turėtojams galėtų priklausyti, išieškojimą turėtų pradėti minėtų teisių turėtojai, pasinaudodami procedūromis, kurios gali būti ilgos ir brangios. Tokios

civilinės teisės normos nesuteikia galimybės lengvai ir pakankamai tiksliai ar nuspėjamai nustatyti, ar pasibaigus tokioms procedūroms tikrai bus galima gauti kompensaciją ir prirėkus – koks bus tokių kompensacijų pobūdis ir dydis.

VIII. Sienų kontrolė, prieglobstis ir imigracija

1. Prieglobsčio politika

Atsižvelgiant į Europoje jau kelerius metus siaučiančią migracijos krizę ir dėl jos į Sąjungą atvykusį didelį skaičių tarptautinės apsaugos prašytojų, Teisingumo Teismui ir toliau tenka nagrinėti daug su Sąjungos prieglobsčio politika susijusių bylų. Šiuo klausimu verta nurodyti aštuonis sprendimus: du iš jų susiję su pabėgėlio statusu, penki – su tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimu, o paskutinis – su sprendimai grąžinti.

1.1. Pabėgėlio statusas

2019 m. gegužės 14 d. Sprendime **M ir kt. (Pabėgėlio statuso panaikinimas)** (C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, [EU:C:2019:403](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė dėl *Direktyvos 2011/95⁷⁵ (toliau – Pripažinimo direktyva) 14 straipsnio 4–6 dalių, kuriose įtvirtintos prielaidos, kurioms esant valstybės narės gali panaikinti ar atsisakyti suteikti pabėgėlio statusą, galiojimo atsižvelgiant į SESV 78 straipsnio 1 dalį ir Chartijos 18 straipsnį, kuriuose daroma nuoroda į Ženevos konvenciją dėl pabėgėlių statuso (toliau – Ženevos konvenciją)⁷⁶. Šis sprendimas susijęs su trimis ginčais, kilusiais tarp trečiųjų šalių piliečių ir atitinkamų kompetentingų nacionalinių valdžios institucijų dėl jų pabėgėlio statuso panaikinimo arba dėl minėtų institucijų atsisakymo suteikti šį statusą, motyvuojant tuo, kad jie buvo nuteisti už itin sunkius nusikaltimus ir kad jie kelia pavojų atitinkamos valstybės narės saugumui ar visuomenei. Konkrečiau kalbant, Teisingumo Teismas sprendė dėl to, ar dėl šios direktyvos 14 straipsnio 4–6 dalių iš tokių trečiųjų šalių piliečių, kurie atitinka materialias sąlygas, numatytas minėtos direktyvos 2 straipsnio d punkte, atimama galimybė būti „pabėgėliu“ ir ar dėl to jomis pažeidžiamas Ženevos konvencijos 1 straipsnis.*

Pirmiausia Teisingumo Teismas nusprendė, kad jis turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl trijų prašymų priimti prejudicinį sprendimą. Jis pažymėjo, kad nors Sąjunga nėra Ženevos konvencijos susitariančioji šalis, SESV 78 straipsnio 1 dalimi ir Chartijos 18 straipsniu ji vis dėlto įpareigojama laikytis šios konvencijos nuostatų, todėl Pripažinimo direktyva, remiantis šiomis pirminės teisės nuostatomis, turi būti laikomasi šių nuostatų, ir Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šios direktyvos 14 straipsnio 4–6 dalių galiojimą, atsižvelgiant į šias nuostatas.

75| 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

76| 1951 m. liepos 28 d. Ženevoje pasirašyta Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 189 tomas, p. 137, Nr. 2545 (1954)), įsigaliojusi 1954 m. balandžio 22 d., papildyta ir pakeista 1967 m. sausio 31 d. Niujorke priimtu Protokolu dėl pabėgėlių statuso, kuris įsigaliojo 1967 m. spalio 4 d.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad minėtos direktyvos 14 straipsnio 4–6 dalys turi būti aiškinamos taip, kad nebūtų pažeistas Ženevos konvencijoje numatytas minimalus apsaugos lygis, kaip to reikalaujama pagal SESV 78 straipsnio 1 dalį ir Chartijos 18 straipsnį, ir todėl padarė išvadą, kad šios nuostatos galioja.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad nors Pripažinimo direktyvoje įtvirtinta norminė sistema, kurią sudaro valstybėms narėms, taigi ir Sąjungai bendros sąvokos ir kriterijai, vis dėlto ji grindžiama Ženevos konvencija ir jos tikslas, be kita ko, yra tai, kad būtų visiškai laikomasi šios konvencijos 1 straipsnio. Taigi, sąvoka „pabėgėlis“, įtvirtinta Pripažinimo direktyvos 2 straipsnio d punkte, iš esmės sutampa su Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 dalyje pateikta apibrėžtimi. „Pabėgėlio statusas“, kaip jis suprantamas pagal šios direktyvos 2 straipsnio e punktą, savo ruožtu atitinka formalų buvimą „pabėgėliu“, kuris yra deklaratyvaus pobūdžio, bet ne tai lemiantį statusą, o tai pagal minėtos direktyvos 13 straipsnį reiškia, kad trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės, tenkinantis materialias sąlygas, nustatytas tos pačios direktyvos III skyriuje, vien dėl to turi pabėgėlio statusą, kaip tai suprantama pagal jos 2 straipsnio d punktą ir minėtos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, ir šiuo atžvilgiu valstybės narės neturi diskrecijos. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pabėgėlio statuso suteikimo pasekmė yra ta, kad, remiantis Pripažinimo direktyvos 2 straipsnio b punktu, atitinkamas pabėgėlis naudojasi tarptautine apsauga, kaip tai suprantama pagal šią direktyvą, todėl jis turi visas teises ir lengvatas, numatytas minėtos direktyvos VII skyriuje, kuriame yra įtvirtintos teisės, tapačios įtvirtintoms Ženevos konvencijoje, ir labiau apsaugančias teises, kurioms lygiaverčių teisių šioje konvencijoje nėra. Atsižvelgdamas į šias įvairias aplinkybes, jis nusprendė, kad buvimas „pabėgėliu“, kaip tai suprantama pagal Pripažinimo direktyvos 2 straipsnio d punktą ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, nepriklauso nuo oficialaus pripažinimo pabėgėliu suteikiant „pabėgėlio statusą“, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio e punktą, siejamą su jos 13 straipsniu.

Antra, konstatavęs, kad Sąjungos teisėje yra numatyta platesnė pabėgėlių, esančių vienoje iš situacijų, nurodytų Pripažinimo direktyvos 14 straipsnio 4 ir 5 dalyse, apsauga, nei užtikrinama pagal Ženevos konvenciją, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šio 14 straipsnio 4 ir 5 dalys neturėtų būti aiškinamos taip, kad, atsižvelgiant į šioje direktyvoje įtvirtintos sistemos kontekstą, dėl pabėgėlio statuso panaikinimo ar atsisakymo jį suteikti atitinkamas trečiosios valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės, tenkinantis sąlygas, įtvirtintas šios direktyvos 2 straipsnio d punkte, siejamame su jos III skyriumi, nustoja būti pabėgėliu, kaip tai suprantama pagal minėto 2 straipsnio d punktą ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį. Iš tiesų tai, kad atitinkamas asmuo patenka į vieną iš Pripažinimo direktyvos 14 straipsnio 4 ir 5 dalyse nurodytų situacijų, nereiškia, kad jis nebetenkina materialių sąlygų, nuo kurių priklauso jo buvimas pabėgėliu, susijusių su pagrįsta baime būti persekiojamam savo kilmės valstybėje. Tokiu atveju šis asmuo, žinoma, netenka minėto statuso, todėl neturi ar netenka visų teisių ir lengvatų, skelbiamų Pripažinimo direktyvos VII skyriuje. Vis dėlto, kaip aiškiai numatyta minėtos direktyvos 14 straipsnio 6 dalyje, šis asmuo gali naudotis ar toliau naudotis tam tikromis Ženevos konvencijoje nustatytomis teisėmis, o tai patvirtina, kad jis gali toliau būti ar yra pabėgėlis, kaip tai suprantama, be kita ko, pagal minėtos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, nepaisant pabėgėlio statuso panaikinimo ar atsisakymo jį suteikti.

Galiausiai, kiek tai susiję su šia 14 straipsnio 6 dalimi, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal ją valstybė narė, kuri pasinaudoja šios direktyvos 14 straipsnio 4 ir 5 dalyse numatytomis galimybėmis, privalo pabėgėliui, esančiam minėtos valstybės narės teritorijoje, bent jau leisti naudotis Ženevos konvencijoje įtvirtintomis teisėmis, į kurias daroma aiški nuoroda šio 14 straipsnio 6 dalyje, taip pat minėtoje konvencijoje numatytomis teisėmis, naudojimasis kuriomis nesiejamas su reikalavimu turėti teisėtą gyvenamąją vietą. Be to, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pastaroji nuostata neturėtų būti aiškinama taip, kad ja valstybės narės skatinamos nesilaikyti tarptautinių pareigų, kaip antai išplaukiančių iš minėtos konvencijos, taip apribojant teises, kuriomis šie asmenys naudojasi pagal šią konvenciją. Jis pridūrė, kad taikant šios direktyvos 14 straipsnio 4–6 dalis nepažeidžiama atitinkamos valstybės narės pareiga laikytis reikšmingų Chartijos nuostatų.

Teisingumo Teismas užbaigė savo nagrinėjimą, pabrėždamas, kad kai pagal Ženevos konvenciją asmenims, patenkantiems į vieną iš situacijų, nurodytų Pripažinimo direktyvos 14 straipsnio 4 ir 5 dalyse, pagal minėtos konvencijos 33 straipsnio 2 dalį gali būti taikoma grąžinimo ar išsiuntimo į kilmės valstybę priemonė, nepaisant to, kad joje kyla pavojus jų gyvybei ar laisvei, tokie asmenys, remiantis šia direktyva, negali būti išsiųsti, jei dėl to kiltų pavojus, kad bus pažeistos jų pagrindinės teisės, įtvirtintos Chartijos 19 straipsnio 2 dalyje. Šių asmenų atžvilgiu atitinkamoje valstybėje narėje, žinoma, gali būti priimtas sprendimas panaikinti pabėgėlio statusą, kaip tai suprantama pagal minėtos direktyvos 2 straipsnio e punktą, arba sprendimas atsisakyti suteikti šį statusą, tačiau tokiais sprendimais neturėtų būti daromas poveikis jų buvimui pabėgėliais, jei jie tenkina materialias sąlygas, reikalaujamas, kad jie būtų laikomi pabėgėliais, kaip tai suprantama pagal tos pačios direktyvos 2 straipsnio d punktą, siejamą su jos III skyriaus nuostatomis, taigi ir pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį.

2019 m. gegužės 23 d. Sprendime **Bilali** (C-720/17, [EU:C:2019:448](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 1 dalis, siejama su šios direktyvos 16 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad valstybė narė turi panaikinti papildomos apsaugos statusą, jeigu ji šį statusą suteikė, nepaisydama to, kad tokio suteikimo sąlygos neįvykdytos, remdamasi faktais, kurie, kaip vėliau paaiškėjo, yra klaidingi, nors atitinkamam asmeniui negali būti priekaištaujama dėl to, kad suklaidino minėtą valstybę narę šiuo klausimu.*

Nagrinėjamu atveju papildomos apsaugos statusas ir terminuotas leidimas gyventi šalyje, suteikti suinteresuotajam asmeniui, vėliau buvo panaikinti *ex officio*, nes, pirma, buvo suklysta nustatant numanomą šio asmens pilietybę ir, antra, grąžinimo į kilmės šalį arba į šalį, kurioje yra jo įprastinė gyvenamoji vieta, atveju jam niekada nebūtų kilęs realus pavojus patirti Pripažinimo direktyvos 15 straipsnyje apibrėžtą didelę žalą.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 3 dalies b punkte numatytas papildomos apsaugos statuso netekimas, tik jei suinteresuotasis asmuo pateikė neteisingus faktus arba nutylėjo faktus ir tai turėjo lemiamą reikšmę suteikiant tokį statusą. Be to, nė vienoje kitoje nuostatoje aiškiai nenurodyta, kad šis statusas turi ar gali būti panaikintas, jeigu nagrinėjamas sprendimas suteikti statusą buvo priimtas remiantis klaidinga informacija, suinteresuotajam asmeniui nepateikus neteisingų faktų arba nenutylėjus faktų.

Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad taip pat aiškiai neatmetama galimybė, jog šis statusas gali būti prarastas, jeigu priimančioji valstybė narė išsiaiškina, kad šį statusą suteikė remdamasi klaidinga informacija, dėl kurios suinteresuotasis asmuo nėra kaltas. Viena vertus, Teisingumo Teismas nurodė, kad asmens, kuris papildomos apsaugos statusą įgijo remiantis klaidinga informacija ir niekada neatitiko tokio statuso įgijimo sąlygų, situacija neturi jokio ryšio su situacija, dėl kurios teikiama tarptautinė apsauga. Todėl papildomos apsaugos statuso netekimas tokiomis aplinkybėmis atitinka Pripažinimo direktyvos tikslą ir bendrą struktūrą, visų pirma jos 18 straipsnį, kuriame numatyta, kad papildomos apsaugos statusas suteikiamas tik minėtas sąlygas atitinkantiems asmenims. Iš tiesų, jeigu atitinkama valstybė narė teisiškai negalėjo suteikti šio statuso, ji tuo labiau privalo jį panaikinti, kai nustatoma jos klaida.

Kita vertus, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog, kiek tai susiję su tarptautinės apsaugos prašymais, pateiktais (kaip nagrinėjamu atveju) po to, kai įsigaliojo Direktyva 2004/83⁷⁷, valstybės narės turi panaikinti, nutraukti ar atsisakyti pratęsti trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės papildomos apsaugos statusą, jeigu jis nustoja būti papildomą apsaugą galinčiu gauti asmeniu pagal Pripažinimo direktyvos 16 straipsnį, t. y. kai aplinkybės, į kurias atsižvelgus buvo suteikta

77| 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų (OL L 304, 2004, p. 12).

ši apsauga, nustoja egzistuoti arba pasikeičia tiek, kad apsauga tampa nereikalinga. Priimančiosios valstybės narės žinių apie asmeninę suinteresuotojo asmens situaciją pasikeitimo (kaip ir faktinių aplinkybių pasikeitimo trečiojoje šalyje) pasekmė gali būti tai, kad nebėra pagrindo jo pirminei baimei patirti didelę žalą, jeigu šis turimos informacijos apie tai, ar suinteresuotasis asmuo atitinka papildomos apsaugos statuso suteikimo sąlygas, pasikeitimas yra pakankamai svarbus ir galutinis. Todėl tais atvejais, kai priimančioji valstybė narė turi naujos informacijos, rodančios, kad, priešingai jos pirminiam trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės, kuriam ji suteikė papildomą apsaugą, situacijos vertinimui, pagrįstam klaidinga informacija, tam asmeniui niekuomet nebuvo kilusi grėsmė patirti didelę žalą, ši valstybė narė tuo remdamasi turi padaryti išvadą, kad aplinkybės, į kurias atsižvelgus buvo suteiktas papildomos apsaugos statusas, pasikeitė tiek, kad palikti šį statusą nebėra pagrindo. Be to, aplinkybė, kad priimančiosios valstybės narės klaida padaryta ne dėl suinteresuotojo asmens kaltės, negali pakeisti išvados, kad šis asmuo iš tiesų niekuomet neatitiko papildomos apsaugos statuso suteikimo sąlygų.

Teisingumo Teismo teigimu, tokį Pripažinimo direktyvos aiškinimą patvirtina Ženevos konvencija, nes aiškinant šios direktyvos 19 straipsnį turi būti atsižvelgiama į iš šios konvencijos išplaukiančius reikalavimus. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į Ženevos konvencijoje Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui patikėtą vaidmenį, šio biuro dokumentai laikomi ypač svarbiais. Nors nė vienoje minėtos konvencijos nuostatoje aiškiai nenumatytas pabėgėlio statuso netekimas tais atvejais, kai vėliau paaiškėja, kad šis statusas niekuomet neturėjo būti suteiktas, Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras vis dėlto mano, kad tokiu atveju sprendimas suteikti pabėgėlio statusą iš esmės turi būti panaikintas.

Be to, Teisingumo Teismas nurodė, kad papildomos apsaugos statuso netekimas pagal Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 1 dalį neturi įtakos klausimui, ar atitinkamas asmuo netenka teisės gyventi atitinkamoje valstybėje narėje ir gali būti išsiųstas į savo kilmės šalį. Viena vertus, kitaip nei minėto statuso netekimas pagal Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 3 dalies b punktą, šio statuso netekimas pagal šios direktyvos 19 straipsnio 1 dalį nepriskiriamas nei prie atvejų, kuriais valstybės narės pagal Direktyvos 2003/109⁷⁸ 4 straipsnio 1a dalį turi atsisakyti suteikti ilgalaikio gyventojų statusą tarptautinės apsaugos gavėjams, nei prie atvejų, kuriais valstybės narės pagal pastarosios direktyvos 9 straipsnio 3a dalį gali šiems gavėjams panaikinti ilgalaikio gyventojų statusą. Kita vertus, pagal Pripažinimo direktyvą priimančiosios valstybės narės gali, laikydamosi nacionalinės teisės normų, suteikti nacionalinę apsaugą ir teises, leidžiančias asmenims, kurie neturi papildomos apsaugos statuso, gyventi atitinkamos valstybės narės teritorijoje.

Teisingumo Teismas dar pridūrė, kad šiomis aplinkybėmis atitinkama valstybė narė turi paisyti visų pirma pagrindinės konkretaus asmens teisės į privatą ir šeimos gyvenimą, kuri garantuojama Chartijos 7 straipsniu. Šiuo klausimu svarbi aplinkybė yra tai, kad, kitaip nei asmuo, atitinkantis Pripažinimo direktyvos 19 straipsnio 3 dalyje nurodytą atvejį, asmuo, kurio papildomos apsaugos statusas buvo panaikintas remiantis šios direktyvos 19 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 16 straipsniu, tyčia nesuklaidino kompetentingos nacionalinės institucijos suteikiant šį statusą.

78| 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso (OL L 16, 2004, p. 44; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 272).

1.2. Tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimas

Šiame pranešime nurodyti Teisingumo Teismo sprendimai dėl tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimo susiję su tokių prašymų nagrinėjimo, vertinimo ir pakartotinio nagrinėjimo tvarka, jų priimtinumu, prašytojų perdavimo už minėtą nagrinėjimą atsakingai valstybei narei sąlygomis ir šios valstybės narės nustatymu, taip pat su sankcijomis, kurios gali būti taikomos tarptautinės apsaugos prašytojui, kaltam dėl agresyvaus elgesio.

2019 m. kovo 19 d. Sprendime **Jawo** (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), atsižvelgdamas į Reglamentą Nr. 604/2013⁷⁹ (toliau – reglamentas „Dublinas III“) ir Chartiją, pareiškė nuomonę dėl to, *kokiomis sąlygomis galima konstatuoti, kad tarptautinės apsaugos prašytojas slapstosi, todėl jo perdavimo valstybei narei, kuri paprastai atsakinga už jo prašymo nagrinėjimą, terminas gali būti pratęstas, taip pat dėl tokio perdavimo teisėtumo, kai esama rizikos, kad pasibaigus prieglobsčio procedūrai suinteresuotasis asmuo dėl tarptautinės apsaugos gavėjų gyvenimo sąlygų toje valstybėje narėje patirs nežmonišką ar žeminamą elgesį.*

Nagrinėjamu atveju Gambijos pilietis į Europos Sąjungą atvyko per Italiją, kur pateikė prieglobsčio prašymą, o iš ten vėliau išvyko į Vokietiją, kur pateikė naują prašymą. Paprašiusios Italijos institucijų atsiimti suinteresuotąjį asmenį, Vokietijos institucijos atmetė jo prieglobsčio prašymą ir nurodė išsiųsti jį į Italiją. Pirmasis bandymas perduoti žlugo, nes prašytojo nebuvo jam skirtose gyvenamojoje patalpoje. Vokietijos institucijos, manydamos, kad jis slapstosi, įspėjo Italijos valdžios institucijas, kad neįmanoma įvykdyti perdavimo ir kad terminas pagal reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 2 dalį pratęsiamas. Šiame straipsnyje numatyta, kad perdavimo terminas yra šeši mėnesiai, tačiau gali būti pratęstas ne ilgiau kaip iki aštuoniolikos mėnesių, kai pareiškėjas slapstosi. Vėliau suinteresuotasis asmuo nurodė, kad buvo išvykęs aplankyti draugo ir nežinojo, kad būtina pranešti apie savo nebuvimą. Tuo pat metu jis apskundė sprendimą dėl perdavimo, o skundą atmetus – apeliacine tvarka kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismą. Apeliaciniame skunde jis nurodė, kad, atsižvelgiant į tai, jog jis nesislapstė, Vokietijos institucijos neturėjo teisės pratęsti jo perdavimo Italijai termino. Jis taip pat rėmėsi tuo, kad Italijoje prieglobsčio srityje yra sisteminių trūkumų, o tai yra kliūtis jį perduoti šiai valstybei.

Pirma, Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad „slėpimosi“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 2 dalį, visų pirma implikuoja tyčią, todėl ši nuostata iš esmės taikoma tik tada, kai prašytojas tiksliai vengia nacionalinių institucijų, kad užkirstų kelią perdavimui. Vis dėlto Teisingumo Teismas pridūrė, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą reglamento „Dublinas III“ veikimą ir atsižvelgti į didelius sunkumus, su kuriais minėtos institucijos gali susidurti, turėdamos įrodyti prašytojo ketinimus, galima preziumuoti, kad jis slapstosi, kai perdavimas negali būti įvykdytas dėl to, kad prašytojas išvyko iš jam paskirtos gyvenamosios vietos apie savo nebuvimą neinformavęs nacionalinių institucijų ir prirėkęs prieš tai nepaprašęs leidimo. Tačiau ši prezumpcija taikoma tik jeigu prašytojas pagal Direktyvos 2013/33⁸⁰ (toliau – Priėmimo direktyva) 5 straipsnį buvo tinkamai informuotas apie atitinkamas savo pareigas. Be to, prašytojui turi būti palikta galimybė įrodyti, kad kompetentingų institucijų neinformavo apie savo nebuvimą dėl pagrįstų priežasčių, o ne ketindamas jų išvengti.

79| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31).

80| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (OL L 180, 2013, p. 96).

Antra, Teisingumo Teismas patvirtino, kad atsižvelgiant į tai, ką jis jau yra nusprendęs Sprendime *Shiri*⁸¹, skųsdamas sprendimą dėl perdavimo prašytojas gali remtis tuo, jog, kadangi nesislapstė, reglamento „Dublinas III“ 29 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas šešių mėnesių terminas baigėsi.

Trečia, dėl perdavimo termino pratęsimo tvarkos Teisingumo Teismas nusprendė, kad prašančiajai valstybei narei ir atsakingai valstybei narei nėra būtina iš anksto konsultuotis. Taigi norint šį terminą pratęsti ne ilgiau kaip 18 mėnesių pakanka, kad pirmoji valstybė narė prieš pasibaigiant šešių mėnesių terminui praneštų antrajai valstybei narei apie tai, kad prašytojas slapstosi, ir kartu nurodytų naują perdavimo terminą.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal Chartijos 4 straipsnį draudžiama perduoti tarptautinės apsaugos prašytojus, kai asmenų, kuriems tokia apsauga suteikta, gyvenimo sąlygos valstybėje narėje, kuri paprastai yra atsakinga už jų prašymo nagrinėjimą, gali reikšti nežmonišką ar žeminamą elgesį.

Pirmiausia Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad šis klausimas patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Be to, jis pabrėžė, kad, atsižvelgiant į bendrą Europos prieglobsčio sistemą ir visų pirma į reglamentą „Dublinas III“, grindžiamą tarpusavio pasitikėjimo principu, reikia daryti prielaidą, kad elgesys su prašymą pateikusiaisiais asmenimis atitinka jų pagrindines teises. Vis dėlto, kaip Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs Sprendime *N. S. ir kt.*⁸² ir kaip buvo kodifikuota reglamento „Dublinas III“ 3 straipsnio 2 dalyje, negalima atmesti galimybių, kad dėl sisteminių ar bendrųjų trūkumų arba trūkumų, paliečiančių tam tikras asmenų grupes valstybėje narėje, į kurią numatyta perduoti prašytoją, jam kyla nežmoniško arba žeminamo elgesio toje valstybėje narėje grėsmė, o tai yra minėto perdavimo kliūtis. Šiuo klausimu pažymėtina, kad nors reglamento „Dublinas III“ 3 straipsnio 2 dalyje numatyta tik situacija, kokia buvo nagrinėta Sprendime *N. S. ir kt.*, kai ši grėsmė kilo dėl prieglobsčio procedūros sisteminių trūkumų, vis dėlto perdavimas neįmanomas tokiu atveju, kai yra rimta ir pagrįsta priežastis manyti, jog tokia grėsmė kils paties perdavimo momentu, per prieglobsčio procedūrą arba jai pasibaigus.

Galiausiai Teisingumo Teismas nurodė, kad nacionalinis teismas, kuriam paduotas skundas dėl sprendimo perduoti, remdamasis objektyviais, patikimais, tiksliais ir tinkamai atnaujintais duomenimis ir atsižvelgdamas į Sąjungos teisės garantuojamą pagrindinių teisių apsaugos lygį, turi įvertinti, ar esama tariamų trūkumų. Šie trūkumai turi būti pasiekę ypač aukštą reikšmingumo ribą. Kalbant apie asmenų, kuriems suteikta tarptautinė apsauga, gyvenimo sąlygas, ši riba būtų pasiekta, jei dėl nacionalinių institucijų abejingumo asmuo, nepriklausomai nuo savo valios ir asmeninio pasirinkimo, patektų į nepaprastai sunkią materialinę padėtį, dėl kurios negalėtų patenkinti elementariausių savo poreikių ir kuri kenktų jo fizinei ar psichinei sveikatai arba žmogaus orumui. Vis dėlto nepakanka aplinkybės, kad šeiminio solidarumo formos, kuriomis naudojasi atitinkamos valstybės narės piliečiai siekdami įveikti socialinės sistemos trūkumus, paprastai negalimos asmenims, kuriems suteikta tarptautinė apsauga, norint konstatuoti, kad prašytojas, perduotas minėtai valstybei narei, patektų į tokią padėtį. Trūkumų, kurių išryškėja įgyvendinant tokių asmenų, kuriems suteikta apsauga, integracijos programas, taip pat nepakanka tokiam teiginiui pagrįsti. Bet kuriuo atveju vien to, kad socialinė apsauga ir (arba) gyvenimo sąlygos prašančiojoje valstybėje narėje yra geresnės nei valstybėje narėje, kuri paprastai atsakinga už prašymo nagrinėjimą, nepakanka padaryti išvada, kad pastarojoje valstybėje narėje kyla grėsmė patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį.

81| 2017 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Shiri* (C-201/16, [EU:C:2017:805](#)).

82| 2011 m. gruodžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimas *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, [EU:C:2011:865](#)).

2019 m. kovo 19 d. Sprendime **Ibrahim ir kt.** (C-297/17, C-318/17, C-319/17 ir C-438/17, [EU:C:2019:219](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) *tiksliau išaiškino papildomą prašymo suteikti tarptautinę apsaugą nepriimtino pagrindą, įtvirtintą Direktyvos 2013/32 (toliau – Procedūrų direktyva) 33 straipsnio 2 dalies a punkte*⁸³. Šia nuostata išplečiama anksčiau Direktyvoje 2005/85⁸⁴ numatyta galimybė atmesti prašymą kaip nepriimtina, kai prašytojui buvo suteiktas pabėgėlio statusas kitoje valstybėje narėje, leidžiant jį atmesti ir tuo atveju, kai jam buvo suteikta papildoma apsauga. Pagrindinėse bylose ši apsauga keliems trečiųjų šalių piliečiams buvo suteikta atitinkamai Lenkijoje ir Bulgarijoje. Vėliau šie asmenys atvyko į Vokietiją, kur 2012–2013 m. pateikė prieglobsčio prašymus. Po to, kai nesėkmingai kreipėsi į Lenkijos ir Bulgarijos kompetentingas institucijas, kad šios atsiimtų minėtus asmenis savo žinion, Vokietijos valdžios institucijos prieglobsčio prašymus atmetė jų nenagrinėjusios iš esmės, o tai suinteresuotieji asmenys ginčijo teisme.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė dėl Procedūrų direktyvos taikymo srities *ratione temporis*. Jos 52 straipsnio pirmoje pastraipoje įtvirtintose pereinamojo laikotarpio nuostatose numatyta, kad, pirma, šią direktyvą perkeliančios nacionalinės nuostatos taikomos tarptautinės apsaugos prašymams, pateiktiems „po 2015 m. liepos 20 d. [arba anksčiau]“, ir, antra, „iki 2015 m. liepos 20 d.“ pateikti prašymai reglamentuojami nacionalinėmis nuostatomis, priimtomis pagal Direktyvą 2005/85. Teisingumo Teismas nusprendė, kad nepaisant neaiškumų, kurių šios dvi taisyklės gali kelti, valstybės narės gali numatyti, kad papildomą nepriimtino pagrindą perkianti nacionalinė nuostata taikoma nedelsiant dėl prieglobsčio prašymų, dėl kurių dar nebuvo priimtas galutinis sprendimas ir kurie buvo pateikti iki 2015 m. liepos 20 d. ir iki šios nacionalinės nuostatos įsigaliojimo. Dėl teisinio saugumo ir lygybės prieš įstatymą priežasčių vis dėlto būtina, kad tuo pačiu laikotarpiu šioje valstybėje narėje pateikti prašymai būtų nagrinėjami nuspėjamai ir vienodai. Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, kad toks neatidėliotinas taikymas neleidžiamas, kai tiek prieglobsčio prašymas, tiek prašymas perimti savo žinion buvo pateikti iki Procedūrų direktyvos įsigaliojimo. Tokioje situacijoje, kaip nagrinėjama vienoje iš pagrindinių bylų, prieglobsčio prašymas ir prašymas perimti savo žinion pagal reglamento „Dublinas III“ 49 straipsnį dar visiškai patenka į Reglamento Nr.343/2003⁸⁵ taikymo sritį, o Procedūrų direktyvos 33 straipsnyje numatytos tik situacijos, patenkančios į reglamento „Dublinas III“ taikymo sritį.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad tuo atveju, kai trečiosios šalies piliečiui buvo suteikta papildoma apsauga ir jis vėliau pateikia prieglobsčio prašymą kitoje valstybėje narėje, ji gali atmesti šį prašymą kaip nepriimtina ir neprivalo prieš tai atlikti reglamente „Dublinas III“ numatytų perėmimo ar atsiėmimo procedūrų.

Galiausiai Teisingumo Teismas nagrinėjo sąlygas, kuriomis iš valstybės narės pagal Chartiją galėtų būti atimta galimybė, numatyta Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies a punkte. Šiuo klausimu, darydamas nuorodą į savo tos pačios dienos Sprendimą *Jawo*⁸⁶, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tuo atveju, kai prašytojas gali vienoje valstybėje narėje patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, prieštaraujantį Chartijos 4 straipsniui, ši aplinkybė yra kliūtis jo perdavimui į šią valstybę narę, nesvarbu, ar tokio elgesio grėsmė iškilis perdavimo momentu, per prieglobsčio procedūrą arba jai pasibaigus. Pagal analogiją Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė negali remtis papildomu nepriimtino pagrindu, kai dėl numatomų gyvenimo sąlygų

83| 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

84| 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse (OL L 326, 2005, p. 13).

85| 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 343/2003, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus (OL L 50, 2003, p. 1; 2004, m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 109).

86| 2019 m. kovo 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Jawo* (C-163/17, [EU:C:2019:218](#)).

valstybėje narėje, kurioje jam buvo suteikta papildoma apsauga, jam, kaip šios apsaugos gavėjui, kiltų rimtas pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį. Vis dėlto šie trūkumai turi būti tokie dideli, kad dėl jų atitinkamo asmens materialinė padėtis taptų ypač sunki.

Pripažinimo direktyvos pažeidimų, neprilygstančių Chartijos 4 straipsnio pažeidimams, nepakanka. Be to, tai, kad valstybėje narėje, kuri suteikė suinteresuotajam asmeniui papildomą apsaugą, tokios apsaugos gavėjai negauna pragyvenimą užtikrinančios paslaugos arba, palyginti su kitomis valstybėmis narėmis, jos teikiamos gerokai mažesnio masto, nors šie asmenys netraktuojami kitaip negu šios valstybės narės piliečiai, neleidžia konstatuoti šio 4 straipsnio pažeidimo, išskyrus atvejį, kai prašytojas dėl jo ypatingo pažeidžiamumo, nepriklausomai nuo savo valios ir asmeninio pasirinkimo, patektų į nepaprastai sunkią materialinę padėtį.

Be to, Teisingumo Teismas patikslino, kad kai papildomą apsaugą suteikusi valstybė narė sistemingai be jokio tikrinimo atsisako suteikti pabėgėlio statusą prašytojams, kurie vis dėlto atitinka Pripažinimo direktyvoje numatytas sąlygas, prašytojų vertinimas negali būti laikomas atitinkančiu iš Chartijos 18 straipsnio, susijusio su prieglobsčio teise, kylančias pareigas. Būtent ši valstybė narė turi iš naujo pradėti procedūrą dėl pabėgėlio statuso suteikimo, o valstybė narė, kuriai buvo pateiktas naujas prašymas, gali jį savo ruožtu atmesti, remdamasi Procedūrų direktyvos 33 straipsnio 2 dalies a punktu, aiškinamu atsižvelgiant į tarpusavio pasitikėjimo principą.

2019 m. balandžio 2 d. Sprendime **H. ir R.** (C-582/17 ir C-583/17, [EU:C:2019:280](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar prieš pateikdamos prašymą atsiimti tarptautinės apsaugos prašytoją kompetentingos valdžios institucijos privalo nustatyti už jo prašymo nagrinėjimą atsakingą valstybę narę, visų pirma remdamasi reglamento „Dublinas III“ 9 straipsnyje numatytu atsakomybės kriterijumi. Šiame straipsnyje numatyta, kad jei prašytojo šeimos nariui buvo leista gyventi valstybėje narėje kaip asmeniui, kuriam suteikta tarptautinė apsauga, ta valstybė yra atsakinga už prašymo nagrinėjimą. Nagrinėjamu atveju Nyderlandų valdžios institucijos paprašė Vokietijos valdžios institucijų atsiimti dvi Sirijos pilietes, kurios kiekviena pirmąjį tarptautinės apsaugos prašymą pateikė Vokietijoje, tada išvyko iš šios valstybės ir pateikė po naują prašymą Nyderlanduose. Suinteresuotosios nurodė, kad jų sutuoktiniai gyvena Nyderlanduose ir jiems suteikta tarptautinė apsauga, tačiau Nyderlandų valdžios institucijos atsisakė atsižvelgti į šiuos argumentus ir nagrinėti jų prašymus, motyvuodamos tuo, kad vykstant atsiėmimo procedūrai pareiškėjas negali remtis reglamento „Dublinas III“ 9 straipsniu.

Teisingumo Teismas priminė, kad atsiėmimo procedūra taikoma reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 5 dalyje arba 18 straipsnio 1 dalies b–d punktuose nurodytiems asmenims, tada patvirtino, kad situacija, kai trečiosios šalies pilietis pateikia tarptautinės apsaugos prašymą pirmojoje valstybėje narėje, vėliau iš jos išvyksta ir pateikia naują prašymą antrojoje valstybėje narėje, patenka į šios procedūros taikymo sritį, neatsižvelgiant į tai, ar pirmojoje valstybėje narėje pateiktas prašymas buvo atsiimtas, ar jis jau buvo pradėtas nagrinėti šioje valstybėje narėje pagal Procedūrų direktyvą.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad nors aplinkybė, jog sprendimas dėl perdavimo priimtas užbaigiant perėmimo savo žinion arba atsiėmimo procedūrą, neturi poveikio teisės į veiksmingą teisės gynimo priemonę dėl tokio sprendimo, kuri garantuojama pagal reglamento „Dublinas III“ 27 straipsnio 1 dalį, apimčiai, vis dėlto šioms dviem procedūroms taikoma skirtinga tvarka ir šis skirtumas atsispindi šio reglamento nuostatose, kuriomis galima remtis grindžiant tokią teisės gynimo priemonę. Iš tiesų, vykstant perėmimo savo žinion procedūrai, vadovaujantis reglamento „Dublinas III“ III skyriuje įtvirtintais kriterijais atliekama už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra yra esminė, ir valstybė narė, kurioje toks prašymas buvo pateiktas, gali kitai valstybei narei pateikti prašymą perimti savo žinion, tik jei mano, kad toji yra atsakinga už šio prašymo nagrinėjimą. Tačiau per atsiėmimo procedūrą šie atsakomybės kriterijai neturi reikšmės, nes svarbu tik tai, kad prašomoji valstybė narė atitiktų sąlygas, numatytas 20 straipsnio 5 dalyje (t. y. kad ji būtų valstybė narė, kurioje prašymas buvo pateiktas pirmą kartą ir kurioje vyksta valstybės narės, atsakingos už šio prašymo nagrinėjimą, nustatymo procedūra) arba reglamento

„Dublinas III“ 18 straipsnio 1 dalies b–d punktuose (t. y. kad ji būtų valstybė narė, kuriai buvo pateiktas pirmasis prašymas ir kuri, pasibaigus atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrai, pripažino savo atsakomybę už šio prašymo nagrinėjimą).

Teisingumo Teismas pridūrė, kad tai, jog vykstant atsiėmimo procedūrai reglamento „Dublinas III“ III skyriuje išdėstyti atsakomybės kriterijai neturi reikšmės, patvirtina ta aplinkybė, jog šio reglamento 22 straipsnyje išsamiai numatyta, kaip šie kriterijai turi būti taikomi vykstant perėmimo savo žinion procedūrai, tačiau šio reglamento 25 straipsnyje, susijusiame su atsiėmimo procedūra, nėra jokios panašios nuostatos ir tik reikalaujama, kad prašomoji valstybė narė atliktų reikalingus patikrinimus, kad būtų priimtas sprendimas dėl prašymo atsiimti.

Teisingumo Teismas taip pat pabrėžė, kad priešingas aiškinimas, pagal kurį toks prašymas gali būti pateiktas tik tuo atveju, jei prašomoji valstybė narė pagal reglamento „Dublinas III“ III skyriuje išdėstytus atsakomybės kriterijus gali būti pripažinta atsakinga valstybe, prieštarauja šio reglamento bendrai struktūrai, iš kurios matyti ketinimas nustatyti dvi savarankiškas procedūras (t. y. perėmimo savo žinion procedūrą ir atsiėmimo procedūrą), taikomas skirtingais atvejais ir reglamentuojamas skirtingomis nuostatomis. Toks priešingas aiškinimas, be kita ko, gali sukliudyti įgyvendinti reglamento „Dublinas III“ tikslą išvengti antrinio tarptautinės apsaugos prašytojų judėjimo, nes tai reikštų, kad valstybės narės, kurioje buvo pateiktas antrasis prašymas, kompetentingos institucijos faktiškai galėtų peržiūrėti išvadą, kurią baigusios už prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrą padarė pirmosios valstybės narės kompetentingos institucijos dėl pastarosios valstybės atsakomybės. Beje, toks aiškinimas galėtų pažeisti esminį reglamento „Dublinas III“ principą, įtvirtintą jo 3 straipsnio 1 dalyje, pagal kurį tarptautinės apsaugos prašymą turi nagrinėti tik viena valstybė narė.

Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad reglamento „Dublinas III“ III skyriuje išdėstytais atsakomybės kriterijais negali būti remiamasi grindžiant skundą dėl sprendimo perduoti, priimto per atsiėmimo procedūrą.

Vis dėlto, kadangi reglamento „Dublinas III“ 8–10 straipsniuose įtvirtintais atsakomybės kriterijais siekiama padėti apsaugoti vaiko interesus ir atitinkamų asmenų šeiminių gyvenimą, kai atitinkamas asmuo antrosios valstybės narės kompetentingai institucijai pateikė akivaizdžių įrodymų, kad pagal reglamento „Dublinas III“ 9 straipsnyje nustatytą atsakomybės kriterijų ji turėtų būti laikoma už prašymo nagrinėjimą atsakinga valstybe narė, ta valstybė narė, paisydama lojalaus bendradarbiavimo principo, turi pripažinti savo atsakomybę, esant situacijai, kuri patenka į reglamento „Dublinas III“ 20 straipsnio 5 dalies (t. y. kai pirmojoje valstybėje narėje dar nėra pasibaigusi atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra) taikymo sritį. Taigi tokiu atveju trečiosios šalies pilietis gali išimties tvarka remtis šiuo kriterijumi, kai skundžia sprendimą jį perduoti.

2019 m. liepos 29 d. Sprendime **Torubarov** (C-556/17, [EU:C:2019:626](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino *Procedūrų direktyvos nuostatą, kurioje apibrėžiama teisė į veiksmingą teisių gynimo priemonę, kuria galėtų naudotis tarptautinės apsaugos (pabėgėlio statuso ar papildomos apsaugos) prašytojai dėl sprendimų atmesti jų prašymus, apimtis*⁸⁷. Teisingumo Teismas nusprendė, kad kai teismas, išsamiai ir *ex nunc* išnagrinėjęs visas tarptautinės apsaugos prašytojo pateiktas reikšmingas faktines ir teises aplinkybes, konstatavo, kad pagal Pripažinimo direktyvoje numatytus kriterijus šiam prašytojui jo prašyme nurodytu pagrindu turi būti suteikta tokia apsauga, o vėliau administracinė arba kvaziteisminė institucija, nenustačiusi naujų aplinkybių, pateisinančių prašytojo tarptautinės apsaugos poreikį naują įvertinimą, priima priešingą sprendimą, šis teismas turi pakeisti šį sprendimą, kuris neatitinka jo ankstesnio sprendimo, ir priimti savo sprendimą dėl tarptautinės apsaugos prašymo, prireikus netaikydamas nacionalinio įstatymo, pagal kurį taip veikti jam draudžiama.

87| 46 straipsnio 3 dalis.

Šioje byloje į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trečią kartą nagrinėjant tą pačią bylą kreipėsi Rusijos pilietis, kuris savo kilmės šalyje persekiojamas pagal baudžiamąją teisę ir kuris pateikė tarptautinės apsaugos prašymą Vengrijoje, motyvuodamas tuo, kad Rusijoje jis bijo būti persekiojamas dėl savo politinių pažiūrų ar patirti smurtą. Vengrijos valdžios institucija, atsakinga už šio prašymo nagrinėjimą, tris kartus jį atmetė, nepaisydama to, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas du kartus panaikino jos sprendimus dėl atmetimo, o išnagrinėjęs antrąjį suinteresuotojo asmens skundą ir įvertinęs visą bylos medžiagą padarė išvadą, kad jo tarptautinės apsaugos prašymas pagrįstas. Šiomis aplinkybėmis suinteresuotasis asmuo trečiame skunde prašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo pakeisti ginčijamus sprendimus ir priimti savo sprendimą dėl tarptautinės apsaugos, kuri jam turi būti suteikta. Vis dėlto 2015 m. Įstatymu dėl masinės imigracijos valdymo teisėjų įgaliojimai pakeisti administracinius sprendimus, susijusius su tarptautinės apsaugos suteikimu, buvo panaikinti.

Remdamasis Sprendimu *Alheto*⁸⁸, Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Procedūrų direktyva nesiekia suvienodinti procedūrinių taisyklių, kurios turi būti taikomos valstybėse narėse, priimant naują sprendimą dėl tarptautinės apsaugos prašymo po to, kai buvo panaikintas pirminis administracinis sprendimas tokį prašymą atmesti. Vis dėlto iš šios direktyvos tikslo užtikrinti kuo skubesnį tokio pobūdžio prašymų nagrinėjimą, pareigos užtikrinti nagrinėjamos direktyvos nuostatos veiksmingumą, taip pat iš Chartijos 47 straipsniu pagrįsto poreikio užtikrinti veiksmingą teisinę gynybą matyti, kad kiekviena valstybė narė turi pritaikyti savo nacionalinę teisę taip, kad, panaikinus pirminį sprendimą ir grąžinus bylą už to prašymo nagrinėjimą atsakingai kvaziteisminei ar administracinei institucijai, naujas sprendimas būtų priimtas per trumpą laiką ir atitiktų teismo sprendime dėl panaikinimo išdėstytą vertinimą.

Teisingumo Teismas konkrečiai pabrėžė, jog numatęs, kad jurisdikciją priimti sprendimą dėl skundo dėl sprendimo atmesti tarptautinės apsaugos prašymą turintis teismas privalo, jei reikia, išnagrinėti prašytojo „tarptautinės apsaugos poreikius“, Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė suteikti tokiam teismui, manančiam, kad turi informacijos apie visas šiuo klausimu būtinas faktines ir teises aplinkybes, ir atlikusiam išsamų ir *ex nunc*, t. y. visapusiškai ir atnaujintą šių aplinkybių nagrinėjimą, įgaliojimus priimti privalomą sprendimą dėl to, ar prašytojas atitinka Pripažinimo direktyvoje nustatytus tarptautinės apsaugos suteikimo reikalavimus. Tokiu atveju, kai šis teismas įsitikina, kad tarptautinės apsaugos prašymas turėtų būti patenkintas, panaikina kompetentingos nacionalinės institucijos sprendimą atmesti šį prašymą ir grąžina jai bylą, ši institucija, išskyrus atvejus, kai atsiranda naujų faktinių arba teisinių aplinkybių, dėl kurių objektyviai gali prireikti atlikti naują vertinimą, nebeturi diskrecijos savo nuožiūra priimti sprendimą suteikti prašomą apsaugą ar jos nesuteikti, remdamasi tais pačiais motyvais, kurie buvo nurodyti atitinkamam teismui.

Taigi nacionalinės teisės aktas, dėl kurio susiklostė tokia situacija, kai nacionalinis teismas neturi pagrindo, kuris jam leistų nurodyti laikytis jo sprendimo, faktiškai galėtų atimti iš tarptautinės apsaugos prašytojo teisę į veiksmingą teisių gynimo priemonę, nes dėl jo priimtas galutinis ir privalomas teismo sprendimas galėtų likti neįvykdytas.

2019 m. lapkričio 12 d. Sprendime *Haqbin* (C-233/18, [EU:C:2019:956](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pirmą kartą nusprendė dėl Priėmimo direktyvos 20 straipsnio 4 dalimi valstybėms narėms suteiktos teisės nustatyti sankcijas, taikytinas tarptautinės apsaugos prašytojui pripažinus kaltu dėl sunkaus apgyvendinimo centro, į kurį jis buvo priimtas, taisyklių pažeidimo arba akivaizdžiai agresyvaus elgesio, apimtų. Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata, siejama su Chartijos 1 straipsniu, neleidžia valstybėms narėms šiais atvejais skirti sankcijas, kuria iš prašytojo atimama, net laikinai, teisė į materialines priėmimo sąlygas, susijusias su gyvenamuoju būstu, maistu ar apranga.

88| 2018 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Alheto* (C-585/16, [EU:C:2018:584](#)).

Afganistano pilietis Z. Haqbin atvyko į Belgiją kaip nelydimas nepilnametis. Pateikus tarptautinės apsaugos prašymą, jis buvo apgyvendintas apgyvendinimo centre. Šiame centre jis dalyvavo didelėse muštynėse tarp įvairios etninės kilmės gyventojų. Po šių įvykių apgyvendinimo centro direktorius nusprendė penkiolikos dienų laikotarpiui atimti iš jo teisę į materialines priėmimo sąlygas apgyvendinimo įstaigoje. Šiuo laikotarpiu, kuriuo iš jo buvo atimta nagrinėjama teisė, Z. Haqbin, kaip pats teigia, nakvojo viename iš Briuselio parkų ir pas draugus.

Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas, gavęs Z. Haqbin apeliacinį skundą dėl pirmosios instancijos teismo nutarties, kuria buvo atmestas jo skundas dėl sprendimo atimti iš jo atitinkamą teisę, pateikė Teisingumo Teismui klausimą dėl galimybės Belgijos valdžios institucijoms atimti iš tarptautinės apsaugos prašytojo, esančio tokioje padėtyje kaip Z. Haqbin, teisę į materialines priėmimo sąlygas arba ją apriboti. Be to, atsižvelgiant į šio prašytojo konkrečią padėtį, pateiktas klausimas, kokiomis sąlygomis tokia sankcija gali būti skiriama nelydimam nepilnamečiui.

Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Priėmimo direktyvos 20 straipsnio 4 dalyje numatytos sankcijos iš principo gali būti susijusios su materialinėmis priėmimo sąlygomis. Vis dėlto tokios sankcijos, atsižvelgiant į tos pačios direktyvos 20 straipsnio 5 dalį, turi būti objektyvios, nešališkos, motyvuotos ir proporcingos konkrečiai prašytojo padėčiai ir bet kuriuo atveju turi išsaugoti jo orumo nežeminantį gyvenimo lygį.

Taigi teisės naudotis visomis materialinėmis priėmimo sąlygomis arba materialinėmis priėmimo sąlygomis, susijusiomis su gyvenamuoju būstu, maistu ar apranga, atėmimas, net ir laikinai, būtų nesuderinamas su pareiga garantuoti prašytojui orumo nežeminantį gyvenimo lygį. Iš tiesų tokia sankcija atimtų iš jo galimybę patenkinti savo būtiniausius poreikius. Be to, ji pažeistų proporcingumo reikalavimą.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad valstybės narės įpareigojamos nuolat ir nepertraukiamai užtikrinti orumo nežeminantį gyvenimo lygį ir kad už tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimą atsakingos valdžios institucijos turi užtikrinti galimybę nustatyta tvarka naudotis tokį gyvenimo lygį galinčiomis garantuoti materialinėmis priėmimo sąlygomis – tai yra jų atsakomybė. Taigi jos negali tik, kaip tai numatė Belgijos kompetentingos valdžios institucijos, pateikti prašytojui, iš kurio buvo atimta atitinkama teisė, galinčių jį priimti privačių benamių centrų sąrašą.

Kiek tai susiję su sankcija, kuria apribojama galimybė naudotis materialinėmis priėmimo sąlygomis, kaip antai teisės į dienpinigius panaikinimas arba apribojimas, Teisingumo Teismas patikslino, kad kompetentingos valdžios institucijos bet kuriuo atveju turi užtikrinti, jog tokia sankcija, atsižvelgiant į konkrečią prašytojo padėtį ir visas bylos aplinkybes, atitiktų proporcingumo principą ir nepažeistų šio prašytojo orumo. Šiuo klausimu jis priminė, kad valstybės narės gali Priėmimo direktyvos 20 straipsnio 4 dalyje numatytais atvejais numatyti kitas priemones, nesusijusias su materialinėmis priėmimo sąlygomis, pavyzdžiui, apgyvendinti prašytoją atskiroje apgyvendinimo centro dalyje arba perkelti jį į kitą apgyvendinimo centrą. Be to, kompetentingos valdžios institucijos, laikydamosi šioje direktyvoje nustatytų sąlygų, gali nuspręsti sulaukyti prašytoją.

Jeigu prašytojas yra nelydimas nepilnametis, vadinasi, pažeidžiamas asmuo, kaip tai suprantama pagal Priėmimo direktyvą, kompetentingos valdžios institucijos, nustatydamos sankcijas pagal šios direktyvos 20 straipsnio 4 dalį, turi papildomai atsižvelgti į ypatingą nepilnamečio padėtį ir į proporcingumo principą. Šios sankcijos, atsižvelgiant, be kita ko, į Chartijos 24 straipsnį, turi būti taikomos pirmiausia atsižvelgiant į vaiko interesus. Vis dėlto Priėmimo direktyva netrukdo tam, kad šios valdžios institucijos nuspręstų atitinkamą nepilnamečių patikėti už jaunimo apsaugą atsakingoms tarnyboms arba teisminėms institucijoms.

1.3. Sprendimai grąžinti

2019 m. kovo 19 d. Sprendime **Arib ir kt.** (C-444/17, [EU:C:2019:220](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino Direktyvos 2008/115⁸⁹ (toliau – Grąžinimo direktyva) 2 straipsnio 2 dalies a punktą, pagal kurį valstybėms narėms leidžiama, esant abiem šioje nuostatoje nurodytoms situacijoms, prie jų išorės sienų ir toliau taikyti supaprastintas grąžinimo procedūras, ir jos neprivalo laikytis visų šioje direktyvoje numatytų procedūros etapų, kad galėtų greičiau išsiųsti trečiųjų šalių piliečius, sulaikytus kertant tokią sieną. Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši nuostata, siejama su Reglamento 2016/399⁹⁰ 32 straipsniu, netaikoma trečiosios šalies piliečio, sulaikyto prie pat vidaus sienos ir neteisėtai esančio valstybės narės teritorijoje, situacijai, net jeigu ši valstybė narė pagal šio reglamento 25 straipsnį atnaujino šios sienos kontrolę dėl didelės grėsmės viešajai tvarkai arba vidaus saugumui minėtoje valstybėje narėje.

Konstatavęs, kad pagal Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktą valstybėms narėms neleidžiama netaikyti šios direktyvos neteisėtai jų teritorijoje esantiems trečiųjų šalių piliečiams dėl to, kad jie neteisėtai atvyko per vidaus sieną, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar aplinkybė, kad valstybė narė pagal Reglamento 2016/399 25 straipsnį atnaujino savo vidaus sienų kontrolę, lemia tai, kad į Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punkto taikymo sritį patenka trečiosios šalies piliečio, neteisėtai esančio šios valstybės narės teritorijoje ir sulaikyto netoli tokios vidaus sienos, situacija.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma: kadangi minėtoje nuostatoje numatyta išimtimi nukrypstama nuo Grąžinimo direktyvos taikymo srities, ji turi būti aiškinama siaurai. Tačiau, kaip matyti iš jos formuluotės, kuri šiuo aspektu nekelia jokių abejonių, ši nuostata susijusi su trečiosios šalies piliečio, kuris yra prie valstybės narės „išorės sienos“ arba netoli tokios sienos, situacija. Joje niekur neminima tai, kad tokiai situacijai galėtų būti prilyginama trečiosios šalies piliečio, kuris yra prie vidaus sienos, kurios kontrolė buvo atnaujinta pagal Reglamento 2019/399 25 straipsnį, arba netoli tokios vidaus sienos, situacija, net jeigu šios direktyvos priėmimo dieną Reglamento Nr. 562/2006⁹¹ 23 ir 28 straipsniuose jau buvo numatyta, kad, pirma, valstybės narės išimties tvarka gali atnaujinti savo vidaus sienų kontrolę, jei kyla didelė grėsmė jų viešajai tvarkai arba vidaus saugumui, ir, antra, tokiu atveju *mutatis mutandis* taikomos atitinkamos šio reglamento nuostatos, susijusios su išorės sienomis.

Antra, kiek tai susiję su Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punkto tikslu, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šalyje neteisėtai esančio trečiosios šalies piliečio, kuris buvo sulaikytas prie pat vidaus sienos, situacijos nereikia skirtingai vertinti pagal tai, ar buvo atnaujinta minėtos sienos kontrolė, nes vien valstybės narės vidaus sienų kontrolės atnaujinimas nelemia to, kad trečiosios šalies pilietis, neteisėtai esantis šalyje ir sulaikytas kertantis šią sieną arba prie pat jos, gali būti greičiau arba lengviau išsiunčiamas iš Šengeno erdvės teritorijos nedelsiant nugabenant prie išorės sienos nei tuo atveju, jeigu jis būtų sulaikytas policijos patikrinimo metu, kaip tai suprantama pagal Reglamento 2016/399 23 straipsnio a punktą, toje pačioje vietoje, neatnaujinus minėtų sienų kontrolės.

89| 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (OL L 348, 2008, p. 98).

90| 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/399 dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 77, 2016, p. 1).

91| 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 562/2006, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) (OL L 105, 2006, p. 1).

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad būtinybę siaurai aiškinti Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punkto taikymo sritį patvirtina šios nuostatos konteksto analizė ir konkrečiai sisteminis Reglamento 2016/399 aiškinimas. Remiantis šio reglamento 2 straipsniu, sąvokos „vidaus sienos“ ir „išorės sienos“ skiriasi viena nuo kitos, o minėto reglamento 32 straipsnyje numatyta tik tai, kad jeigu valstybė narė atnaujinama vidaus sienų kontrolę, *mutatis mutandis* taikomos tik šio reglamento nuostatos, susijusios su išorės sienomis. Tačiau minėtame 32 straipsnyje nenumatyta, kad tokiu atveju turi būti taikomas Grąžinimo direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktas.

2. Imigracijos politika

2019 m. spalio 3 d. Sprendime **X (Ilgalaikiai gyventojai – Pastovūs, reguliarūs ir pakankami ištekliai)** (C-302/18, [EU:C:2019:830](#)) Teisingumo Teismas išaiškino Direktyvą 2003/109, kiek joje numatyta, kad valstybės narės reikalauja, kad ilgalaikio gyventojų statusą siekiantys įgyti trečiųjų šalių piliečiai įrodytų, kad jie patys ir nuo jų priklausomi šeimos nariai turi pastovių ir reguliarių išteklių, kurių pakanka patiems išsilaikyti ir savo šeimos nariams išlaikyti, nesikreipiant į atitinkamos valstybės narės socialinės pagalbos sistemą⁹². Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „ištekliai“ reiškia ne tik ilgalaikio gyventojų statusą siekiančio įgyti pareiškėjo nuosavus išteklius, ji taip pat gali apimti ir išteklius, kurių šiam pareiškėjui suteikia trečiasis asmuo, jeigu, atsižvelgiant į individualią atitinkamo pareiškėjo padėtį, jie yra pastovūs, reguliarūs ir pakankami.

Šis sprendimas priimtas byloje dėl ginčo tarp Kamerūno piliečio X ir *Belgische Staat* (Belgijos valstybė) dėl prašymo leisti apsigyventi ir suteikti ilgalaikio gyventojų statusą. Savo prašyme X rėmėsi savo brolio ištekliais ir pateikė jo pasirašytą rašytinį įsipareigojimą užtikrinti, kad X ir jo išlaikomi šeimos nariai turėtų pastovių, reguliarių ir pakankamų pragyvenimo lėšų. Prašymas buvo atmestas remiantis tuo, kad X neturėjo nuosavų išteklių, ir vien tai, jog jį išlaikys brolis, nereiškė, kad jis turi reguliarių ir pastovių pajamų.

Teisingumo Teismas, konstatavęs, kad nagrinėjamoje nuostatoje vartojama sąvoka „ištekliai“ yra autonomiška Sąjungos teisės sąvoka, pažymėjo, kad vien šios nuostatos formuluotė neleidžia nustatyti atitinkamų išteklių pobūdžio ir kilmės. Iš tiesų, kai kuriose Direktyvos 2003/109 kalbinėse versijose vartojama sąvoka, tapati žodžiui „ištekliai“, o kitose – sąvoka, tapati žodžiui „pajamos“. Taigi Teisingumo Teismas pateikė išaiškinimą, pagrįstą šios direktyvos tikslu ir nagrinėjamos nuostatos kontekstu, ir nusprendė, be kita ko, kad iš esmės nurodyta direktyva neleidžia nustatyti papildomų sąlygų, susijusių su šioje nuostatoje numatytų išteklių kilme.

Toliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad iš nurodytos nuostatos formuluotės, tikslo ir konteksto, taip pat iš jos palyginimo su panašiomis direktyvų 2004/38⁹³ ir 2003/86⁹⁴ nuostatomis, matyti, kad pirmojoje nuostatoje nurodytų išteklių kilmė nėra lemiamas kriterijus atitinkamai valstybei narei, siekiant patikrinti, ar jie yra pastovūs, reguliarūs ir pakankami. Iš tiesų, nors direktyvų 2003/109 ir 2004/38 taikymo sritis skiriasi, jose nurodytos „išteklių“ sąlygos gali būti aiškinamos analogiškai, kaip nedraudžiančios suinteresuotajam asmeniui

92| 5 straipsnio 1 dalies a punktas.

93| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46, ir klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47).

94| 2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyva 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą (OL L 251, 2003, p. 12; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 224).

remtis trečiojo asmens – savo šeimos nario – suteiktais ištekliais. Be to, iš Direktyvos 2003/86 matyti, kad lemiamą reikšmę turi ne išteklių kilmė, o jų pastovumas ir pakankamumas, atsižvelgiant į konkrečią suinteresuotojo asmens padėtį.

Galiausiai Teisingumo Teismas pridūrė, kad kompetentinga nacionalinė institucija turi išnagrinėti, ar trečiojo asmens arba pareiškėjo šeimos nario suteikti ištekliai turi būti laikomi pastoviais, reguliariais ir pakankamais. Šiuo tikslu gali būti atsižvelgta į tokio trečiojo asmens arba šeimos nario priimtą teisiškai privalomą įsipareigojimą padengti išlaidas, šeimos ryšį tarp pareiškėjo ir jį išlaikyti pasirengusio šeimos nario ar narių, taip pat pastarųjų asmenų išteklių pobūdį ir pastovumą.

2019 m. gruodžio 12 d. Sprendime *Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Šeimos susijungimas – pabėgėlio sesuo)* (C-519/18, [EU:C:2019:1070](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė, siekdama pabėgėlio seseriai suteikti leidimą dėl šeimos susijungimo, gali reikalauti, kad ji dėl savo sveikatos būklės negalėtų patenkinti savo poreikių. Minėtas negalėjimas patenkinti poreikių turi būti vertinamas atsižvelgiant į ypatingą pabėgėlių padėtį ir atskirai nagrinėjamą asmeninę situaciją. Be to, toks susijungimas gali būti leidžiamas tik tuo atveju, jei atlikus minėtą vertinimą būtų nustatyta, kad atitinkamo asmens materialinę paramą iš tiesų užtikrina pabėgėlis arba kad pabėgėlis yra šeimos narys, labiausiai galintis užtikrinti reikalaujamą materialinę paramą.

Pagrindinėje byloje Irano piliečio, įgijusio pabėgėlio statusą Vengrijoje, sesuo pateikė prašymą išduoti leidimą gyventi šalyje šeimos susijungimo tikslu. Nors ieškovė kenčia nuo depresijos, dėl kurios jai buvo reikalingas reguliarus medicininis stebėjimas, jos prašymas buvo atmestas remiantis, be kita ko, tuo, kad ji neįrodė, jog dėl sveikatos būklės ji negalėjo patenkinti savo poreikių, kaip to reikalaujama pagal Vengrijos teisės aktus.

Atsakydamas į klausimą dėl šių teisės aktų suderinamumo su Direktyva 2003/86, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad joje pabėgėliams numatytos palankesnės sąlygos naudotis teise į šeimos susijungimą. Konkrečiai kalbant, valstybės narės gali pasirinkti ir numatyti suteikti šią teisę pabėgėlio šeimos nariams, pavyzdžiui, broliams ir seserims, kurie Direktyvoje 2003/86 nėra tiesiogiai išvardyti kaip asmenys, kuriems tokia teisė į šeimos susijungimą turi arba gali būti pripažinta. Taigi Teisingumo Teismas pabrėžė valstybių narių turimą didelę diskreciją tiek priimant sprendimą, ar išplėsti šią direktyvos taikymo asmenims sritį, tiek nustatant, kuriems šeimos nariams tai taikyti.

Vis dėlto ši diskrecija apribota pareiga įsitikinti, kad atitinkamas šeimos narys yra pabėgėlio „išlaikomas“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad ši sąlyga, kuri tiesiogiai numatyta Direktyvoje 2003/86, visoje Sąjungoje turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai. Reikia atsižvelgti į Teisingumo Teismo jau pateiktus paaiškinimus dėl Direktyvoje 2004/38 numatytos panašios sąlygos, nepamirštant ypatingos pabėgėlių padėties. Taigi negalima sistemingai reikalauti, kad pabėgėlis prašymo dėl šeimos susijungimo pateikimo dieną užtikrintų materialinę paramą savo šeimos nariui. Galbūt šis pabėgėlis neturi fizinių galimybių siųsti būtinas lėšas arba bijo kelti pavojų šeimos narių saugumui su jais užmegzdamas ryšį. Taigi, Teisingumo Teismo nuomone, tam, kad būtų galima laikyti, jog pabėgėlio šeimos narys yra jo išlaikomas, reikalingos dvi sąlygos. Pirmą, toks šeimos narys, atsižvelgiant į jo ekonomines ir socialines sąlygas, turi negalėti tenkinti savo esminių poreikių tuo momentu, kai pateikia prašymą leisti atvykti pas pabėgėlį. Antra, turi būti nustatyta, kad materialinę paramą jam iš tikrųjų teikia pabėgėlis arba kad, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, kaip antai atitinkamo šeimos nario giminytės ryšį su pabėgėliu, jo kitų šeimos santykių pobūdį ir tvirtumą, taip pat kitų giminaičių ekonominę padėtį, šis pabėgėlis yra šeimos narys, labiausiai galintis užtikrinti reikalaujamą materialinę paramą.

Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad, atsižvelgiant į valstybių narių veiksmų laisvę šioje srityje, jos gali nustatyti papildomų reikalavimų, susijusių su priklausomumo ryšio tarp pabėgėlio ir jo šeimos narių pobūdžiu. Pavyzdžiui, jos gali reikalauti, kad pastarieji būtų pabėgėlio išlaikomi dėl tam tikrų konkrečių motyvų, pavyzdžiui, dėl jų sveikatos būklės. Vis dėlto ši galimybė apribota dviem aspektais. Pirmą, tokiais nacionalinės teisės aktais turi būti paisoma tiek Chartijoje garantuojamų pagrindinių teisių, tiek proporcingumo principo.

Antra, prašymus dėl šeimos susijungimo ir sąlygą būti pabėgėlio išlaikomam kompetentingos nacionalinės institucijos turi išnagrinėti atsižvelgdamos į asmeninę situaciją ir visas svarbias aplinkybes. Be to, šios institucijos turi atsižvelgti į tai, kad kiekvieno asmens poreikių apimtis gali labai skirtis, taip pat į ypatingą pabėgėlių padėtį, be kita ko, specifinius sunkumus, su kuriais jie susiduria gaudami įrodymus savo kilmės šalyje.

IX. Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose: Europos arešto orderis

Kiek tai susiję su teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, verta nurodyti aštuonis sprendimus dėl Europos arešto orderio, iš kurių keturi priimti pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą (PPU). Penkiuose sprendimuose konkrečiai nagrinėta sąvoka „išduodančioji teisminė institucija“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų sprendimą 2002/584/TVR⁹⁵ dėl Europos arešto orderio.

Sujungtose bylose, kuriose priimtas 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimas **OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)** (C-508/18 ir C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad sąvoka „išduodančioji teisminė institucija“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 6 straipsnio 1 dalį, t. y. institucija, kuri yra kompetentinga išduoti Europos arešto orderį, netaikoma valstybės narės prokuratūroms, dėl kurių kyla rizika, kad priimant sprendimą dėl Europos arešto orderio išdavimo vykdomoji valdžia, kaip antai teisingumo ministras, joms gali tiesiogiai ar netiesiogiai duoti konkrečius pavedimus arba nurodymus. Tačiau tą pačią dieną priimtame didžiosios kolegijos Sprendime **PF (Lietuvos generalinis prokuroras)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad ta pati sąvoka apima valstybės narės generalinį prokurorą, kuris, būdamas struktūriškai nepriklausomas nuo teisminės valdžios, turi kompetenciją vykdyti baudžiamąjį persekiojimą ir kurio statusas šioje valstybėje narėje užtikrina jam nepriklausomumą nuo vykdomosios valdžios išduodant Europos arešto orderį.

Šiose skirtingose bylose buvo kalbama apie Europos arešto orderių, kuriuos baudžiamojo persekiojimo tikslais išdavė Vokietijos prokuratūros atitinkamai dėl Lietuvos piliečio (byla OG) ir dėl Rumunijos piliečio (byla PI), ir Europos arešto orderio, kurį baudžiamojo persekiojimo tikslais išdavė Lietuvos generalinis prokuroras dėl Lietuvos piliečio (byla PF), vykdymą Airijoje.

Kiekviename iš šių sprendimų Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad sąvoka „teisminė institucija“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 6 straipsnio 1 dalį, turi būti aiškinama autonomiškai ir kad ji reiškia ne tik valstybės narės teisėjus ar teismus, bet apima ir institucijas, dalyvaujančias vykdamos tos valstybės narės baudžiamąjį teisingumą, skirtingai nuo vykdomajai valdžiai priskirtinų ministerijų ar policijos institucijų. Taigi ši sąvoka gali apimti valstybės narės institucijas, kurios nebūtinai yra teisėjai ar teismai, bet dalyvauja vykdamos toje valstybėje narėje baudžiamąjį teisingumą. Kadangi Europos arešto orderis palengvina laisvą prieš priimant nuosprendį teismo priimtų sprendimų, susijusių su baudžiamojo persekiojimo vykdymu, judėjimą, reikia konstatuoti, kad institucijos, kurios pagal nacionalinę teisę yra kompetentingos priimti tokius sprendimus, gali patekti į Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio taikymo sritį. Todėl tokia institucija, kaip prokuratūra ar prokuroras, turinti kompetenciją baudžiamajame procese vykdyti asmens, kuris, kaip įtariama, padarė nusikalstamą veiką, persekiojimą, siekdama, kad jam būtų iškelta byla teisme,

95| 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34).

turi būti pripažįstama kaip dalyvaujanti vykdant teisingumą atitinkamoje valstybėje narėje, ir Teisingumo Teismas konstatavo, kad taip yra atitinkamai Vokietijos prokuratūrų (bylos OG ir PI) ir Lietuvos generalinio prokuroro (byla PF) atvejais.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, kad Europos arešto orderio sistemoje numatyta dviejų lygių procesinių ir pagrindinių teisių, kuriomis asmeniui, kurį prašoma perduoti, turi būti suteikta galimybė pasinaudoti gynyba. Prie pirmojo lygio teisminės gynybos, numatytos priimant nacionalinį sprendimą, prisideda antrojo lygio teisminė gynyba, kurią reikia užtikrinti išduodant Europos arešto orderį. Kalbant apie priemonę, kuri, kaip Europos arešto orderis, gali pažeisti atitinkamo asmens teisę į laisvę, įtvirtintą Chartijos 6 straipsnyje, pažymėtina, jog ši gynyba reiškia, kad sprendimas, atitinkantis veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus, turėtų būti priimtas bent vienu iš dviejų minėtų gynybos lygių.

Taigi, kai pagal išduodančiosios valstybės narės teisę kompetencija išduoti Europos arešto orderį suteikiama institucijai, kuri, dalyvaudama vykdant tos valstybės narės teisingumą, nėra teisėjas ar teismas, toks nacionalinio teismo sprendimas, kaip nacionalinis arešto orderis, kuriuo remiantis išduodamas Europos arešto orderis, turi savo ruožtu atitikti tokius reikalavimus. Teisingumo Teismo nuomone, toks sprendimas leidžia vykdančiajai teisminei institucijai įsitikinti, kad sprendimas išduoti Europos arešto orderį baudžiamojo persekiojimo tikslais pagrįstas nacionaline procedūra, kuriai taikoma teisminė kontrolė, ir kad asmeniui, dėl kurio buvo priimtas nacionalinis arešto orderis, buvo suteiktos visos garantijos, būtinos tokiems sprendimams priimti.

Antrasis gynybos lygis reiškia, kad teisminė institucija, pagal nacionalinę teisę kompetentinga išduoti Europos arešto orderį, visų pirma tikrina, ar laikomasi būtinų Europos arešto orderio išdavimo sąlygų, ir nustato, ar, atsižvelgiant į kiekvieno atvejo ypatumus, toks išdavimas yra proporcingas pagal nacionalinę teisę. Be to, išduodančioji teisminė institucija turi turėti galimybę vykdančiajai teisminei institucijai pateikti patikinimą, jog, atsižvelgiant į garantijas, teikiamas pagal išduodančiosios valstybės narės teisės sistemą, vykdydama Europos arešto orderio išdavimo funkcijas ji veikia nepriklausomai. Konkrečiai dėl šio nepriklausomumo reikalaujama, kad jos veiklos nuostatuose būtų nustatytos organizacinio pobūdžio taisyklės, pagal kurias, priimant sprendimą išduoti tokį arešto orderį, išduodančiajai teisminei institucijai nekiltų jokios rizikos, kad gali būti duoti konkretūs vykdomosios valdžios nurodymai. Galiausiai, jei pagal išduodančiosios valstybės narės teisę kompetencija išduoti Europos arešto orderį patikėta institucijai, kuri, dalyvaudama vykdant tos valstybės narės teisingumą, vis dėlto nėra teismas, dėl sprendimo išduoti tokį arešto orderį, visų pirma dėl tokio sprendimo proporcingumo, toje valstybėje narėje turi būti galima pasinaudoti teisminės gynybos priemone, visiškai atitinkančia veiksmingos teisminės gynybos reikalavimus.

Taikant skubos tvarkos procedūrą 2019 m. gruodžio 12 d. priimtuose sprendimuose **Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės generalinė prokuratūra ir Openbaar Ministerie (Liono ir Tūro prokurorai)** (C-566/19 PPU ir C-626/19 PPU, [EU:C:2019:1077](#)), **Openbaar Ministerie (Švedijos prokuratūra)** (C-625/19 PPU, [EU:C:2019:1078](#)) ir **Openbaar Ministerie (Bruselio Karaliaus prokuroras)** (C-627/19 PPU, [EU:C:2019:1079](#)) Teisingumo Teismas *papildė savo naujausią jurisprudenciją⁹⁶ dėl Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio ir pateikė išaiškinimą dėl Europos arešto orderį „išduodančiosios teisminės institucijos“ nepriklausomumo reikalavimo ir veiksmingos teisminės gynybos, kuri turi būti garantuojama asmenims, dėl kurių išduotas toks arešto orderis, reikalavimo.*

96| Žr., be kita ko, 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimą **OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)** (C-508/18 ir C-82/19 PPU, [EU:C:2019:456](#)), 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimą **PF (Lietuvos generalinis prokuroras)** (C-509/18, [EU:C:2019:457](#)) ir 2019 m. spalio 9 d. Sprendimą **NJ (Vienos prokuratūra)** (C-489/19 PPU, [EU:C:2019:849](#)).

Pagrindinėse bylose nagrinėjamus Europos arešto orderius Prancūzijos (bylos C-566/19 PPU ir C-626/19 PPU), Švedijos (byla C-625/19 PPU) ir Belgijos (byla C-627/19 PPU) prokuratūros išdavė baudžiamojo persekiojimo (trijose pirmose bylose) ir bausmės vykdymo (paskutinėje byloje) tikslais. Kilo šių Europos arešto orderių vykdymo klausimas, kuris, be kita ko, priklausė nuo to, ar šio prokuratūros turėjo „išduodančiosios teisminės institucijos“ statusą.

Iš pradžių Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar Prancūzijos prokuratūros statusas užtikrina jai nepriklausomumą išduodant Europos arešto orderius, ir nusprendė, kad užtikrina.

Jis pažymėjo, jog iš jam pateiktų įrodymų matyti, kad Prancūzijos prokurorai turi diskreciją nepriklausomai, visų pirma nuo vykdomosios valdžios, vertinti Europos arešto orderio išdavimo būtinybę ir jo proporcingumą ir kad jie įgyvendina šią diskreciją objektyviai, atsižvelgdami į visus kaltę patvirtinančius ir ją paneigiančius įrodymus. Jų nepriklausomumo nepaneigia nei tai, kad jie palaiko valstybinį kaltinimą, nei tai, kad teisingumo ministras gali jiems teikti bendruosius su baudžiamąja politika susijusius nurodymus, nei tai, kad jiems vadovauja ir juos kontroliuoja jų tiesioginiai vadovai, kurie patys yra prokuratūros nariai, vadinasi, jie privalo paisyti šių asmenų nurodymų.

Tada Teisingumo Teismas patikslino naujausioje jurisprudencijoje nustatytą reikalavimą, pagal kurį sprendimą išduoti Europos arešto orderį, jeigu jį priėmė dalyvaujanti vykdančią teisminę instituciją, kuri nėra teismas, išduodančiojoje valstybėje narėje turi būti galima apskųsti teismine tvarka, paisant veiksmingos teisminės gynybos reikalavimų.

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokios teisminės gynimo priemonės buvimas nėra sąlyga, būtina tam, kad institucija būtų pripažinta išduodančiąja teismine institucija, kaip tai suprantama pagal Pagrindų sprendimą dėl Europos arešto orderio.

Antra, Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybės narės turi užtikrinti, kad jų teisės sistemose būtų veiksmingai užtikrintas reikalaujamas teisminės gynybos lygis, nustatydamos proceso taisykles, kurias jos įgyvendina ir kurios skirtingose sistemose gali skirtis. Šiuo klausimu pažymėtina, kad teisės pateikti atskirą skundą dėl sprendimo išduoti Europos arešto orderį įtvirtinimas yra tik viena galimybė. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad veiksmingos teisminės gynybos, garantuojamos asmeniui, kurio baudžiamojo persekiojimo tikslais kita nei teismas institucija yra išdavusi Europos arešto orderį, reikalavimai yra įvykdyti, jei išduodančiojoje valstybėje narėje teismas vykdo šio orderio išdavimo sąlygų ir, be kita ko, jo proporcingumo kontrolę.

Nagrinėtu atveju Prancūzijos ir Švedijos sistemos atitiko šiuos reikalavimus, nes pagal nacionalines proceso taisykles prokuratūros sprendimo išduoti Europos arešto orderį proporcingumo teisminė kontrolė galėjo būti atliekama iš anksto – arba net beveik tuo pačiu metu, kai priimamas sprendimas, – taip pat vėliau. Konkrečiai kalbant, tokį proporcingumo vertinimą turi atlikti nacionalinis teismas, priimančias nacionalinį sprendimą, kuriuo vėliau gali būti grindžiamas Europos arešto orderis.

Jei prokuratūra Europos arešto orderį yra išdavusi ne baudžiamojo persekiojimo, o įsisteisėjusiu nuosprendžiu skirtos laisvės atėmimo bausmės įvykdymo tikslais, Teisingumo Teismo nuomone, pagal veiksmingos teisminės apsaugos reikalavimus juo labiau nereikalaujama, kad būtų numatytas atskiras skundas dėl prokuratūros sprendimo. Taigi tai, kad Belgijos sistemoje toks skundas nenumatytas, nereiškia, kad ji neatitinka šių reikalavimų. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kai Europos arešto orderiu siekiama įvykdyti bausmę, teisminė kontrolė atliekama priimančią vykdytiną teismo sprendimą, kuriuo grindžiamas šis arešto orderis. Vykdančioji teisminė institucija gali daryti prielaidą, kad sprendimas išduoti tokį arešto orderį priimtas po teismo proceso, per kurį prašomas perduoti asmuo pasinaudojo savo pagrindinių teisių apsaugos garantijomis. Be to, šio arešto orderio proporcingumas taip pat kyla iš paskelbto apkaltinamojo nuosprendžio, nes Pagrindų sprendime dėl Europos arešto orderio numatyta, kad toks apkaltinamasis nuosprendis turi apimti mažiausiai keturių mėnesių trukmės laisvės atėmimo bausmę ar įkalinimą.

2019 m. birželio 24 d. Sprendime **Popławski** (C-573/17, [EU:C:2019:530](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo klausimą, ar pagal Sąjungos teisės viršenybės principą Europos arešto orderį vykdanči teisminė institucija turi netaikyti su Pagrindų sprendimu nesuderinamų nacionalinės teisės nuostatų. Be to, jis patikslino teisinės pasekmės, kylančios dėl valstybės narės deklaracijos pagal Pamatinio sprendimo 2008/909⁹⁷ 28 straipsnio 2 dalį, pateiktos po šio sprendimo priėmimo. Pagal šią nuostatą „priimant šį pamatinį sprendimą kiekviena valstybė narė gali pateikti deklaraciją, kad tais atvejais, kai galutinis [vykdytinas] nuosprendis priimtas iki jos nurodytos datos, ji, kaip išduodančioji ir vykdančioji valstybė, toliau taikys galiojančius teisės aktus dėl nuteistųjų perdavimo, kurie taikomi iki 2011 m. gruodžio 5 d. <...>“.

Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su Europos arešto orderio, kurį Nyderlanduose gyvenančio Lenkijos piliečio laisvės atėmimo bausmės įvykdymo Lenkijoje tikslais Lenkijos teismas išdavė 2013 m. spalio mėn., vykdymo Nyderlanduose procedūra. 2015 m. spalio mėn. Nyderlanduose vykdamas šį Europos arešto orderį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė pirmą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, į jį Teisingumo Teismas atsakė 2017 m. birželio 29 d. Sprendimu **Popławski**⁹⁸. Tame sprendime Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 4 straipsnio 6 dalis, kurioje įtvirtintas Europos arešto orderio neprivalomojo nevykdymo pagrindas, turi būti aiškinama taip, kad ji draudžia šią nuostatą įgyvendinantį valstybės narės teisės aktą, pagal kurį tuo atveju, jeigu perduoti užsienietį, turintį leidimą nuolat gyventi šios valstybės narės teritorijoje, reikalauja kita valstybė narė, siekdama įvykdyti įsiteisėjusio teismo nuosprendžiu šiam asmeniui skirtą laisvės atėmimo bausmę, tokio perdavimo, pirma, neleidžiama vykdyti ir, antra, numatyta tik pirmosios valstybės narės teisminių institucijų pareiga informuoti antrosios valstybės narės teismines institucijas, kad jos pasirengusios perimti šio teismo sprendimo vykdymą, neužtikrinant atsisakymo perduoti momentu veiksmingo vykdymo perėmimo ir, be to, neturint galimybės apskųsti tokį atsisakymą, jei šis perėmimas pasirodytų neįmanomas.

Antrajame Sprendime **Popławski** Teisingumo Teismas, remdamasis, be kita ko, Pamatinio sprendimo 2008/909 28 straipsnio 2 dalies tekstu ir šio pamatinio sprendimo bendra struktūra, pirmiausia nurodė, kad deklaracija, kurią pagal šią nuostatą valstybė narė pateikė priėmus šį pamatinį sprendimą, negali sukelti teisių pasekmių.

Be to, jis priminė dėl nacionalinio teismo pareigos, pagrįstos Sąjungos teisės viršenybės principu, tuo atveju, kai nacionalinės teisės nuostata prieštarauja Sąjungos teisės, kaip antai Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio ir Pamatinio sprendimo 2008/909, nuostatoms, kurios neveikia tiesiogiai, apimties. Tokiu atveju šis teismas neprivalo remdamasis vien Sąjungos teise netaikyti savo nacionalinės teisės nuostatos, prieštaraujančios tokiai Sąjungos teisės nuostatai.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad, nors pagrindų sprendimai negali veikti tiesiogiai, pasibaigus šių pagrindų sprendimų perkėlimo terminui dėl jų privalomojo pobūdžio nacionalinėms valdžios institucijoms vis dėlto kyla pareiga aiškinti nacionalinę teisę laikantis Sąjungos teisės, išskyrus jei tektų ją aiškinti contra legem ir pažeidžiant bendruosius teisės principus, visų pirma teisinio saugumo ir negaliojimo atgaline data principus. Dėl pareigos Nyderlandų teisę aiškinti taip, kad ji atitiktų Pagrindų sprendimą dėl Europos arešto orderio, Teisingumo Teismas priminė, kad savo ankstesniame 2017 m. birželio 29 d. Sprendime **Popławski** jis konstatavo, jog nacionalinio teismo pareiga užtikrinti visišką šio Pagrindų sprendimo veiksmingumą reiškia, kad Nyderlandų Karalystė privalo vykdyti nagrinėjamą Europos arešto orderį arba atsisakymo atveju užtikrinti veiksmingą Lenkijoje D. A. Popławski paskirtos bausmės vykdymą.

97| 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (OL L 327, 2008 12 5, p. 27).

98| 2017 m. birželio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Popławski** (C-579/15, [EU:C:2017:503](#)).

Antra, Teisingumo Teismas taip pat patikslino, kaip reikia aiškinti Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 4 straipsnio 6 punktą. Šiuo klausimu, pirma, dėl šioje nuostatoje vykdančiajai valstybei narei nustatytos pareigos užtikrinti, kad atsisakymo vykdyti Europos arešto orderį atveju ji faktiškai perimtų prašomam perduoti asmeniui skirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymą, jis priminė, kad ši pareiga reiškia, jog ši valstybė narė prisiima tvirtą įsipareigojimą įvykdyti šią bausmę. Taigi vien aplinkybė, kad ši valstybė pareiškė esanti „pasirengusi“ perimti bausmės įvykdymą, negali būti laikoma aplinkybe, galinčia pateisinti tokį atsisakymą. Todėl prieš atsisakydama vykdyti Europos arešto orderį vykdančioji teisminė institucija turi patikrinti galimybę realiai įvykdyti laisvės atėmimo bausmę pagal savo vidaus teisę. Šiomis aplinkybėmis tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi įvertinti, ar šioje byloje Nyderlandų teisė gali būti aiškinama ne contra legem, o taip, kad pagal ją Pagrindų sprendimas dėl Europos arešto orderio būtų prilyginamas panašiam teisiniui sutartiniam pagrindui, kaip jis suprantamas pagal nagrinėjamą nacionalinės teisės nuostatą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali pagrįstai konstatuoti, jog neturi galimybės aiškinti šios nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, kad ministras, kuris turėtų imtis veiksmų atsisakymo perduoti asmenį atveju, pateikė tokį šios nuostatos išaiškinimą, kuris neatitinka šios teisės. Vadinas, jeigu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis Nyderlandų teisėje pripažintais aiškinimo būdais, konstatuotų, kad Pagrindų sprendimas dėl Europos arešto orderio gali būti laikomas konvencija nagrinėjamoms nacionalinės teisės nuostatos taikymo tikslu, jis turi taikyti taip aiškinamą šią nuostatą pagrindinėje byloje, neatsižvelgdamas į tai, kad ministras prieštarauja šiam aiškinimui.

Antra, dėl Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 4 straipsnio 6 punkte numatytos vykdančiosios teisminės institucijos diskrecijos įgyvendinant šioje nuostatoje numatytą Europos arešto orderio neprivalomojo nevykdymo pagrindą Teisingumo Teismas priminė, kad ši institucija turi turėti galimybę atsižvelgti į šiuo neprivalomojo nevykdymo pagrindą siekiamą tikslą leisti vykdančiajai teisminei institucijai suteikti ypatingą reikšmę galimybei padidinti prašomo perduoti asmens galimybes socialiai reintegrui atlikus skirtą bausmę. Vykdančiajai teisminei institucijai suteikta galimybė remiantis šia nuostata atsisakyti perduoti prašomą perduoti asmenį gali būti įgyvendinta, tik jeigu ta teisminė institucija, patikrinusi, ar, pirma, prašomas perduoti asmuo yra vykdančiojoje valstybėje arba yra jos pilietis ar gyventojas ir, antra, laisvės atėmimo bausmė, paskirta tam asmeniui išduodančiojoje valstybėje narėje, gali būti iš tikrųjų vykdoma vykdomo valstybėje narėje, mano, kad egzistuoja teisėtas interesas, pateisinant išduodančiojoje valstybėje narėje paskirtos bausmės vykdymą vykdančiosios valstybės narės teritorijoje. Todėl pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalo kiek įmanoma aiškinti savo nacionalinę teisę taip, kad galėtų pasiekti Pagrindų sprendimu dėl Europos arešto orderio siekiamą tikslą atitinkantį rezultatą. Jei tai neįmanoma, minėtas teismas turėtų bent jau aiškinti savo nacionalinę teisę taip, kad galėtų priimti sprendimą, kuris neprieštarautų šiuo pagrindų sprendimu siekiamam tikslui ir leistų išvengti D. A. Poplawski nebaudžiamumo. Taip būtų tuo atveju, jei šis teismas aiškintų šią teisę taip, kad atsisakymas vykdyti dėl D. A. Poplawski išduotą Europos arešto orderį turi būti siejamas su garantija, kad jam paskirta laisvės atėmimo bausmė Lenkijoje būtų faktiškai įvykdyta Nyderlanduose, net jei toks atsisakymas pateikiamas automatiškai.

2019 m. spalio 15 d. Sprendime **Dorobantu** (C-128/18, [EU:C:2019:857](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) atsižvelgdamas į Chartijos 4 straipsnyje numatytą kankinimo ir nežmoniško ar žeminamo elgesio arba baudimo draudimą, išaiškino *Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio*⁹⁹ nuostatą, kurioje nurodyta, kad šis aktas nekeičia pareigos gerbti Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje įtvirtintas pagrindines teises ir pagrindinius teisės principus.

99| Pagrindų sprendimo dėl Europos arešto orderio 1 straipsnio 3 dalis.

Ginčas pagrindinėje byloje kilo dėl Europos arešto orderio, kurį dėl savo piliečio išdavė Rumunijos teismas, vykdomo Vokietijoje. Vokietijos teismui, kaip šio Europos arešto orderio vykdančiajai institucijai, kilo klausimas, į kuriuos kriterijus reikia atsižvelgti, siekiant įvertinti, ar šio piliečio, jei būtų perduotas Rumunijos institucijoms, kalinimo sąlygos atitiktų Chartijos 4 straipsnyje įtvirtintus reikalavimus. Šioje byloje Teisingumo Teismas turėjo galimybę patikslinti jurisprudenciją, suformuotą sprendimuose *Aranyosi ir Căldăraru*¹⁰⁰ ir *Generalstaatsanwaltschaft (Kalinimo sąlygos Vengrijoje)*¹⁰¹.

Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė dėl vykdančiosios teisminės institucijos vykdomos kalinimo sąlygų išduodančiojoje valstybėje narėje kontrolės intensyvumo ir apimties. Šiuo klausimu jis padarė išvadą, kad kai ši institucija turi objektyvių, patikimų, tikslių ir tinkamai atnaujintų duomenų, patvirtinančių sisteminius ar apibendrintus kalinimo sąlygų išduodančiosios valstybės narės įkalinimo įstaigose trūkumus, siekdama įvertinti, ar yra svarių ir pagrįstų motyvų manyti, kad asmeniui, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis, kai jis bus perduotas šiai valstybei narei, kils realus pavojus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, ji turi atsižvelgti į visus svarbius materialinius kalinimo sąlygų įkalinimo įstaigoje, kurioje konkrečiai numatyta kalinti šį asmenį, aspektus. Atsižvelgiant į tai, kad nežmoniško ir žeminamo elgesio draudimas yra absoliutus, ši kontrolė nėra apribota tik akivaizdžiais trūkumais.

Be to, turint omenyje, pirma, tokios kontrolės konkretų ir tikslų pobūdį ir, antra, Pagrindų sprendimu jai nustatytus terminus, vykdančioji teisminė institucija neturi išnagrinėti kalinimo sąlygų visose išduodančiosios valstybės narės įkalinimo įstaigose, kuriose atitinkamas asmuo galėtų būti kalinamas. Siekdama patikrinti kalinimo sąlygas įkalinimo įstaigoje, kurioje konkrečiai ketinama kalinti šį asmenį, ji turi prašyti išduodančiosios teisminės institucijos informacijos, kuri, kaip ji mano, yra būtina, ir iš esmės turi pasikliauti šios institucijos suteiktomis garantijomis, jei nėra konkrečių duomenų, leidžiančių manyti, kad kalinimo sąlygos pažeidžia Chartijos 4 straipsnį.

Tarp materialinių aspektų, kuriuos turi įvertinti vykdančioji teisminė institucija, yra kaliniui tenkanti asmeninė erdvė įkalinimo įstaigos kameroje, sanitarinės sąlygos ir kalinio judėjimo laisvės šioje įstaigoje apimtis.

Antra, konkrečiai dėl kaliniui tenkančios asmeninės erdvės Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, Sąjungos teisėje nesant nustatytų minimalių reikalavimų šioje srityje, vykdančioji teisminė institucija turi atsižvelgti į minimalius reikalavimus, kylančius iš Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (EŽTK)¹⁰² 3 straipsnio, nes šioje nuostatoje įtvirtinta teisė atitinka Chartijos 4 straipsnyje garantuojamą teisę. Remdamasis Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, Teisingumo Teismas nusprendė, kad aplinkybė, jog bendroje kameroje kaliniui tenkanti asmeninė erdvė yra mažesnė nei 3 m², leidžia atsirasti tvirtai EŽTK 3 straipsnio pažeidimo prezumpcijai, o ji paprastai gali būti paneigta, tik jei šios asmeninės erdvės sumažinimas yra trumpalaikis, epizodinis ir nereikšmingas ir kartu užtikrinama judėjimo už kameros ribų laisvė ir veikla, taip pat jeigu apskritai kalinimo sąlygos atitinkamoje įstaigoje yra patenkinamos. Teisingumo Teismas, beje, patikslino, kad apskaičiuojant tokią erdvę neturi būti įtrauktas sanitariniams įrenginiams skirtas plotas, tačiau reikia atsižvelgti į erdvę, kurią užima baldai; bet kuriuo atveju kaliniai turi turėti galimybę laisvai judėti kameroje.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad visapusiškai vertindama sąlygas, kuriomis numatyta kalinti asmenį, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis, vykdančioji teisminė institucija gali atsižvelgti į tai, ar egzistuoja kalinimo sąlygų išduodančiojoje valstybėje narėje *a posteriori* kontrolė, pavyzdžiui, teisminė. Vis

100| 2016 m. balandžio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)).

101| 2018 m. liepos 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Generalstaatsanwaltschaft (Kalinimo sąlygos Vengrijoje)* (C-220/18 PPU, [EU:C:2018:589](#)).

102| 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta konvencija.

dėlto ši institucija negali atmesti to, kad esama realaus pavojaus patirti nežmonišką ar žeminamą elgesį, remdamasi vien tuo, kad toje valstybėje narėje atitinkamas asmuo gali pasinaudoti teisių gynimo priemone, leidžiančia jam apskųsti jo kalinimo sąlygas, arba kad egzistuoja teisės aktai ar struktūrinės priemonės, skirti kalinimo sąlygų kontrolei sustiprinti.

Galiausiai, ketvirta, Teisingumo Teismas nusprendė, kad vykdančiosios teisminės institucijos išvados, kad egzistuoja svarių ir pagrįstų motyvų manyti, jog atitinkamam asmeniui, kai jis bus perduotas išduodančiajai valstybei narei, kils toks pavojus dėl kalinimo sąlygų įkalinimo įstaigoje, kurioje numatoma jį įkalinėti, negali atsvirti, siekiant priimti sprendimą dėl tokio perdavimo, argumentai, grindžiami veiksmingu teismų bendradarbiavimu baudžiamosiose bylose, taip pat tarpusavio pasitikėjimo ir tarpusavio pripažinimo principais. Iš tiesų absoliutus nežmoniško ar žeminamo elgesio draudimas neleidžia remiantis šiais argumentais kaip nors apriboti pagrindinės teisės nepatirti nežmoniško ar žeminančio elgesio. Taigi būtinybė užtikrinti, kad atitinkamas asmuo nepatirtų nežmoniško ar žeminamo elgesio, išimties tvarka pateisina tarpusavio pasitikėjimo ir tarpusavio pripažinimo principų apribojimą.

X. Transportas

Šiame skyriuje verta nurodyti du sprendimus. Pirmasis sprendimas susijęs su sąvokos „ypatinga aplinkybė“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 261/2004 dėl kompensavimo ir pagalbos keleiviams atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, išaiškinimu. Antrasis sprendimas susijęs su sąvokos „vežimo sutartis“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų, išaiškinimu.

2019 m. balandžio 4 d. Sprendime **Germanwings** (C-501/17, [EU:C:2019:288](#)) Teisingumo Teismas išaiškino sąvoką „ypatinga aplinkybė“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 261/2004¹⁰³, ir konstatavo, kad orlaivio padangos sugadinimas dėl ant kilimo ir tūpimo tako gulinčio varžto yra tokia aplinkybė. Tačiau, jeigu dėl tos pačios aplinkybės lėktuvas į paskirties vietą pavėluoja atvykti tris valandas ar daugiau, oro vežėjas privalo mokėti kompensaciją keleiviams, jeigu nepanaudojo visų turimų priemonių to skrydžio ilgo vėlavimo laikui sutrumpinti.

Pagrindinėje byloje ginčas kilo tarp keleivio ir oro vežėjo *Germanwings* dėl to, kad šis atsisakė šiam keleiviui, kurio skrydis buvo atidėtas ilgam laikui, išmokėti kompensaciją. Oro vežėjas atsisakė patenkinti prašymą išmokėti kompensaciją, remdamasis tuo, kad atitinkamas skrydis buvo atidėtas dėl orlaivio padangos sugadinimo dėl ant kilimo ir tūpimo tako gulinčio varžto – aplinkybės, kuri turi būti laikoma „ypatinga“¹⁰⁴, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 261/2004, ir dėl kurios jis atleidžiamas nuo pareigos išmokėti šiame reglamente numatytą kompensaciją¹⁰⁵.

Bylą nagrinėjęs apygardos teismas siekė išsiaiškinti, ar atitinkamas sugadinimas yra „ypatinga aplinkybė“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 261/2004.

103| 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 261/2004, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisyklės atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju, panaikinant Reglamentą (EEB) Nr. 295/91 (OL L 46, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 7 sk., 8 t., p. 10).

104| Reglamento Nr. 261/2004 5 straipsnio 3 dalis.

105| Reglamento Nr. 261/2004 5 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnis.

Visų pirma Teisingumo Teismas nurodė, kad oro vežėjas neprivalo mokėti kompensacijos keleiviams, jei gali įrodyti, kad skrydis atšauktas arba atvykimas atidėtas trims ar daugiau valandų dėl „ypatingų aplinkybių“, kurių nebūtų buvę galima išvengti net ėmusi visų pagrįstų priemonių, ir, susiklosčius tokioms aplinkybėms, kad ėmėsi prie situacijos pritaikytų veiksmų ir panaudojo visas turėtas personalo, materialines ir finansines priemones, kad išvengtų atitinkamo skrydžio atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui dėl tos aplinkybės, tačiau negalima reikalauti, kad, atsižvelgiant į jo įmonės pajėgumus tuo metu, tokia auka būtų nepakeliama.

Teisingumo Teismas priminė, kad „ypatingomis aplinkybėmis“, kaip jos suprantamos pagal Reglamentą Nr. 261/2004, gali būti laikomi tie įvykiai, kurie dėl savo pobūdžio ar atsiradimo priežasčių nėra būdingi įprastai oro vežėjo veiklai ir kurių jis realiai negali kontroliuoti.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad nors oro vežėjai nuolat susiduria su orlaivių padangų sugadinimais, vien dėl ant oro uosto kilimo ir tūpimo tako gulinčio pašalinio objekto atsitreškimo atsiradęs padangos sugadinimas negali būti laikomas dėl savo pobūdžio ar atsiradimo priežasčių būdingu normaliai atitinkamo oro vežėjo veiklai. Be to, jis realiai negali kontroliuoti šios aplinkybės, todėl ji turi būti laikoma „ypatinga aplinkybe“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 261/2004.

Vis dėlto norėdamas, kad būtų atleistas nuo pareigos mokėti kompensaciją pagal Reglamentą Nr. 261/2004, oro vežėjas turi įrodyti, kad panaudojo visas turėtas priemones, kad išvengtų atitinkamo skrydžio atidėjimo ilgam laikui dėl padangos, sugadintos dėl ant oro uosto kilimo ir tūpimo tako gulinčio pašalinio objekto, keitimo; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Šiuo aspektu dėl padangų sugadinimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad oro vežėjai oro uostuose, kuriuose vykdo veiklą, gali turėti sutartis dėl padangų pakeitimo, pagal kurias jie būtų aptarnaujami pirmenybės tvarka.

2019 m. lapkričio 7 d. Sprendime **Kanyeba ir kt.** (C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#)) Teisingumo Teismas nagrinėjo, pirma, sąvoką „vežimo sutartis“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų¹⁰⁶ 3 straipsnio 8 punktą, ir, antra, nacionalinio teismo įgaliojimus konstatavus sutarties sąlygos nesąžiningumą, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13 dėl nesąžiningų sąlygų¹⁰⁷.

Šis sprendimas priimtas nagrinėjant tris Belgijos nacionalinės geležinkelių bendrovės (BNGB) ginčus su trimis keleiviais, kilusius dėl papildomų mokesčių, kurių iš pastarųjų reikalaujama už tai, kad jie važiuo traukiniu be bilieto. Minėtiems keleiviams atsisakius ištaisyti savo padėtį – nedelsiant sumokėti kelionės kainą, padidintą priemoka, arba vėliau sumokėti fiksuotą sumą, BNGB padavė juos į teismą, siekdama, kad iš jų būtų priteistos dėl tokių jos vežimo sąlygų pažeidimų mokėtinos sumos. Šiomis aplinkybėmis BNGB teigė, kad jos santykiai su minėtais keleiviais yra ne sutartinio, o administracinio pobūdžio, nes jie nenusipirko bilieto. Nagrinėdamas šiuos ginčus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo teiravosi, pirma, dėl transporto bendrovės ir keleivio, kuris naudojasi šios bendrovės paslaugomis neįsigijęs bilieto, teisinių santykių pobūdžio ir, antra, dėl klausimo, ar BNGB reikalaujami papildomi mokesčiai gali būti pripažinti netaikytiniais remiantis pagal nesąžiningas sąlygas reglamentuojančius teisės aktus tokiam keleiviui numatyta apsauga.

Pirma, Teisingumo Teismas patikslino sąvoką „vežimo sutartis“, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 1371/2007 3 straipsnio 8 punktą. Atsižvelgdamas į šios nuostatos formuluotę, jis visų pirma pažymėjo, kad tokia sutartis iš esmės reiškia geležinkelio įmonės pareigą teikti keleiviui vieną ar daugiau transporto paslaugų ir keleivio pareigą sumokėti kainą, nebent transporto paslauga teikiama nemokamai. Taigi, viena

¹⁰⁶ | 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1371/2007 dėl geležinkelių keleivių teisių ir pareigų (OL L 315, 2007, p. 14).

¹⁰⁷ | 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

vertus, geležinkelio įmonė, leisdama laisvai patekti į traukinį, ir, kita vertus, keleivis, įlipdamas į šį traukinį, kai nori keliauti, išreiškia savo suderintą valią pradėti sutartinius santykius, todėl iš esmės yra įvykdytos sąlygos, būtinos tam, kad vežimo sutartis būtų laikoma sudaryta. Tada Teisingumo Teismas išnagrinėjo minėtos nuostatos kontekstą ir konstatavo, kad, atsižvelgiant į tokią formuluotę ir tokį kontekstą, sąvoka „vežimo sutartis“ laikoma nesusijusia su tuo, ar keleivis turi bilietą, ir suprantama kaip apimanti situaciją, kai keleivis, siekdamas keliauti, įlipa į laisvai prieinamą traukinį neįsigijęs bilieto. Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad Reglamentu Nr. 1371/2007 siekiamo tikslo apsaugoti geležinkelių keleivius būtų nepaisoma, jei būtų manoma, kad toks keleivis vien dėl to, kad įlipdamas į traukinį neturi bilieto, gali būti nelaikomas sutartinių santykių su geležinkelio įmone, kuri leido laisvai patekti į jos traukinius, šalimi, nes tokiomis aplinkybėmis šis keleivis dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių galėtų netekti teisių, kurios pagal šį reglamentą siejamos su vežimo sutarties sudarymu. Be to, Teisingumo Teismas pridūrė, kad, Reglamente Nr. 1371/2007 nesant nuostatų šiuo klausimu, toks sąvokos „vežimo sutartis“, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 3 straipsnio 8 punktą, aiškinimas nedaro neigiamos įtakos šios sutarties galiojimui ar padariniams, kurių gali kilti dėl to, kad viena iš šalių neįvykdo sutartinių įsipareigojimų, kuriuos reglamentuoja taikytina nacionalinė teisė.

Antra, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvos 93/13 1 straipsnio 2 dalį sutarčių sąlygoms, be kita ko, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomąsias nuostatas, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos ir kad nacionalinis teismas turi patikrinti, ar nagrinėjamai sąlygai taikoma ši direktyvos taikymo srities išimtis. Vis dėlto remdamasis prielaida, kad sąlyga patenka į šią taikymo sritį, Teisingumo Teismas nagrinėjo nacionalinio teismo įgaliojimus¹⁰⁸ ir konstatavo, kad sutarties sąlyga yra nesąžininga, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 93/13. Viena vertus, dėl pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytoje sutartyje numatytos netesybų sąlygos Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį draudžiama, kad konstatavęs tokios netesybų sąlygos nesąžiningumą nacionalinis teismas sumažintų vartotojui pagal tą sąlygą numatytas netesybas. Kita vertus, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal šią nuostatą taip pat draudžiama, kad nacionalinis teismas, taikydamas savo sutarčių teisės principus, pakeistų tą sąlygą dispozityvia nacionalinės teisės nuostata, išskyrus atvejus, kai panaikinus nesąžiningą sąlygą sutartis negali išlikti ir kai dėl visos sutarties panaikinimo vartotojui kyla labai neigiamų pasekmių.

Šiame skyriuje taip pat reikia pažymėti, kad Sprendime **Austrija / Vokietija** (C-591/17) Teisingumo Teismas nagrinėjo Vokietijos nustatytą rinkliavą už naudojimąsi greitkeliais ir atleidimą nuo šios rinkliavos, taikomą tik Vokietijoje registruotoms transporto priemonėms. Šis sprendimas aptartas VII skyriaus 1 skirsnyje „Laisvas prekių judėjimas“.

XI. Konkurencija

1. SESV 101 straipsnis.

2019 m. kovo 14 d. Sprendime **Skanska Industrial Solutions ir kt.** (C-724/17, [EU:C:2019:204](#)) Teisingumo Teismas išnagrinėjo prašymą priimti prejudicinį sprendimą, pateiktą dėl Sutarties nuostatų, susijusių su karteliais, ir nusprendė, kad bendrovės, kurios įsigyja visas kartelyje dalyvavusių bendrovių akcijas, likviduoja šias pirmąsias bendroves ir tęsia jų komercinę veiklą, galima pripažinti atsakingomis už šiuo karteliu padarytą žalą.

¹⁰⁸ | Jie išplaukia iš Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies.

Nagrinėtu atveju kartelis Suomijoje buvo įgyvendintas 1994–2002 m. Šis kartelis, susijęs su rinkų pasidalijimu, kainomis ir pasiūlymų teikimu, apėmė visą šios valstybės narės teritoriją, taip pat galėjo daryti poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai. 2000–2003 m. bendrovės atsakovės įsigijo visas kelių kartelio dalyvių akcijas, paskui, pasibaigus savanoriško bankroto procedūroms, jas likvidavo. 2009 m. rugsėjo 29 d. sprendimu Suomijos aukščiausiasis administracinis teismas konstatavo, kad kartelio dalyvės pažeidė Suomijos teisės aktus dėl konkurencijos ribojimo ir Sutarties nuostatas dėl kartelių. Remdamasis šiuo sprendimu Suomijos Vantos miestas iš įsigijusių bendrovių ketino gauti kompensaciją už kartelio padarytą žalą. Tačiau ją skirti buvo atsisakyta, motyvuojant tuo, kad Suomijos teisės normose, reglamentuojančiose civilinę atsakomybę, nustatyta, jog atsakingas yra tik tas juridinis asmuo, kuris padarė žalą.

Pirmuoju ir antruoju klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Sutarties nuostatas dėl kartelių reikia aiškinti taip, kad, esant tokiai situacijai, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, įsigijusias bendroves galima pripažinti atsakingomis už šio kartelio padarytą žalą.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad subjekto, turinčio atlyginti kartelio padarytą žalą, nustatymo klausimas tiesiogiai reglamentuojamas Sąjungos teisėje. Kadangi atsakomybė už žalą, padarytą dėl Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimų, yra asmeninio pobūdžio, už dėl pažeidimo padarytą žalą turi atsakyti šias taisykles pažeidusi įmonė. Subjektai, turintys atlyginti pagal SESV 101 straipsnį draudžiamo kartelio ar veiksmų padarytą žalą, yra įmonės, kaip jos suprantamos pagal šią nuostatą, dalyvavusios šiame kartelyje ar vykdžiusios šiuos veiksmus.

Sąvoka „įmonė“, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnį, apima bet kokią ekonominę veiklą vykdančią subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ir finansavimo būdą, ir reiškia ekonominį vienetą, net jeigu teisiniu požiūriu šį ekonominį vienetą sudaro keli fiziniai arba juridiniai asmenys.

Taigi, kai Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą padaręs subjektas patiria teisinio ar organizacinio pobūdžio reformas, šie pasikeitimai nebūtinai lemia, kad sukurta nauja įmonė nėra atsakinga už pirmtakės padarytus šių taisyklių pažeidimus, jei ekonominiu požiūriu abu subjektai sutampa. Iš tiesų, jei įmonės, atsakingos už dėl tokio pažeidimo padarytą žalą, galėtų išvengti atsakomybės paprasčiausiai pakeitusios savo tapatybę restruktūrizavimu, perdavimais arba kitomis teisinėmis arba organizacinėmis reformomis, būtų pakenkta šia sistemai siekiamam tikslui ir minėtų taisyklių veiksmingumui.

Šiuo atveju matyti, kad tarp įsigijusių bendrovių ir nagrinėjamame kartelyje dalyvavusių bendrovių yra ekonominis tęstinumas. Taigi įsigijusios bendrovės perėmė pastarųjų bendrovių atsakomybę už šio kartelio padarytą žalą.

2019 m. gruodžio 12 d. priimtame prejudiciniame Sprendime **Otis Gesellschaft ir kt.** (C-435/18, [EU:C:2019:1069](#)) Teisingumo Teismas taip pat pateikė svarbių paaiškinimų dėl ryšio tarp Sąjungos teisės nuostatų ir nacionalinės teisės nuostatų, reglamentuojančių ieškinius dėl kartelio sukeltos žalos atlyginimo, nuspręsdamas, jog SESV 101 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad viešasis subjektas, teikęs skatinamąsias paskolas su karteliu susijusių produktų pirkėjams, gali reikalauti atlyginti kartelio padarytą žalą.

Oberster Gerichtshof (Aukščiausiasis Teismas, Austrija) nagrinėjama byla buvo iškelta *Land Oberösterreich* (toliau – ieškovė) kartu su kitais asmenimis pareiškus ieškinį penkioms liftų ir eskalatorių įrengimo ir priežiūros rinkoje veikiančioms bendrovėms, kurių dalyvavimas atliekant antikonkurencinius veiksmus sudarius kartelį anksčiau buvo įrodytas. Ieškovė nepatyrė žalos kaip produktų, dėl kurių sudarytas kartelis, pirkėja. Tačiau dėl kartelio išaugus statybos sąnaudoms, ji turėjo teikti didesnes subsidijas skatinamųjų paskolų, skirtų finansuoti kartelio paveiktiems statybos projektams, forma nei nesant kartelio, todėl negalėjo panaudoti šio skirtumo kitais pelningesniais tikslais. *Oberster Gerichtshof* teigimu, principai, nacionalinėje teisėje

reglamentuojantys vien turtinės žalos atlyginimą, jos atlyginimą apriboja tik žala, kurios atsiradimui buvo bandoma užkirsti kelią pažeista norma, todėl žala gali būti neatlyginta asmenims, kurie kartelio paveiktoje rinkoje neveikia nei kaip tiekėjai, nei kaip pirkėjai.

Oberster Gerichtshof paklaustas apie tokio ribojimo suderinamumą su SESV 101 straipsniu, Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad SESV 101 straipsnio 1 dalis turi tiesioginį poveikį privačių asmenų tarpusavio santykiams, ir kiekvienam asmeniui, patyrusiam žalą dėl sutarties ar veiksmų, kurie gali riboti arba iškraipyti konkurenciją, be kita ko, suteikia teisę reikalauti atlyginti patirtą žalą, jei tarp tos žalos ir konkurencijos taisyklių pažeidimo yra priežastinis ryšys. Be to, Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad nacionalinės taisyklės, reglamentuojančios šios teisės įgyvendinimo tvarką, neturi daryti neigiamos įtakos veiksmingam SESV 101 straipsnio taikymui.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei teisę į kartelio sukeltos žalos atlyginimą turėtų tik kartelio paveiktoje rinkoje veikiantys tiekėjai ir pirkėjai, būtų labai sunku užtikrinti apsaugą nuo neigiamų konkurencijos taisyklių pažeidimo pasekmių. Būtent dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamo nacionalinėje teisėje numatyto atlygintinos žalos apribojimo ieškovė negali gauti nurodomos žalos atlyginimo, nes ji nėra tiekėja ar pirkėja kartelio paveiktoje rinkoje. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, jog nebūtina, kad asmens patirta žala specifiskai būtų susijusi su pagal SESV 101 straipsnį siekiamu apsaugos tikslu, nes priešingu atveju kartelio dalyviai neprivalėtų atlyginti visos žalos, kurią jie galėjo sukelti.

Taigi, Teisingumo Teismo nuomone, SESV 101 straipsnis reiškia, kad kiekvienas asmuo, kuris neveikia kaip tiekėjas ar pirkėjas kartelio paveiktoje rinkoje, tačiau rinkoje siūlomų produktų pirkėjams teikė subsidijas skatinamųjų paskolų forma, gali reikalauti atlyginti žalą, kurią patyrė dėl to, kad šių subsidijų suma buvo didesnė, nei būtų buvusi, jei nebūtų buvę šio kartelio, ir jis šio skirtumo negalėjo panaudoti kitais pelningesniais tikslais. Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nacionalinis teismas turi nustatyti, ar ieškovė turėjo galimybę pelningiau investuoti lėšas ir ar įrodė, kad egzistuoja priežastinis ryšys tarp šios žalos ir nagrinėjamo kartelio.

2. SESV 102 straipsnis

Dominuojančios pozicijos srityje reikėtų išskirti sprendimą, susijusį su taisyklių, kuriomis reglamentuojami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo.

2019 m. kovo 28 d. Sprendime **Cogeco Communications** (C-637/17, [EU:C:2019:263](#)) Teisingumo Teismas pareiškė poziciją dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, susijusio su *Direktyvos 2014/104*¹⁰⁹ dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo, SESV 102 straipsnio ir lygiavertiškumo bei veiksmingumo principų išaiškinimu.

Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su ieškiniu dėl žalos, kurią *Cogeco Communications Inc.* patyrė dėl antikonkurencinių bendrovės *Sport TV Portugal SA* veiksmų, atlyginimo. Po to, kai Konkurencijos institucijos sprendimu *Sport TV Portugal* buvo skirta bauda už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi televizijos *premium* sporto kanalų rinkoje nuo 2006 m. iki 2011 m., 2015 m. vasario 27 d. buvo pareikštas ieškiny.

¹⁰⁹ | 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo (OL L 349, 2014, p. 1).

Ginčui pagrindinėje byloje taikytina Portugalijos teisė, reglamentuojanti deliktinę atsakomybę, numato trejų metų senaties terminą, kuris, *Sport TV Portugal* teigimu, turėjo būti pradėtas skaičiuoti nuo tada, kai *Cogeco Communications* gavo visą reikalingą informaciją, kad galėtų įvertinti, ar ji turi teisę į žalos atlyginimą; nagrinėjamu atveju teisės pareikšti ieškinį senatis jau yra suėjusi. Nors Direktyvoje 2014/104 yra nuostatų, susijusių su senaties terminu ieškinių dėl žalos atlyginimo už antikonkurencinius veiksmus atveju, ji ieškinio pareiškimo dieną į Portugalijos teisės sistemą dar nebuvo perkelta. Kadangi ginčo sprendimas priklauso nuo to, ar taikoma Direktyva 2014/104, Portugalijos teismas pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu.

Dėl šios Direktyvos 2014/104 taikymo *ratione temporis* Teisingumo Teismas nusprendė, kad tais atvejais, kai valstybės narės nutarė, kad jų nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis perkeliama procesinė šios direktyvos nuostatos, netaikomos ieškiniams dėl žalos atlyginimo, pareikštiems iki šių nacionalinės teisės nuostatų įsigaliojimo, ieškiniams, pareikštiems po 2014 m. gruodžio 26 d., tačiau iki minėtos direktyvos perkėlimo termino pabaigos, toliau taikomos tik nacionalinės procesinės normos, kurios jau galiojo iki minėtos direktyvos perkėlimo. Tas pats *a fortiori* pasakytina ir apie nacionalines nuostatas, valstybių narių priimtas pagal Direktyvos 2014/104 21 straipsnį tam, kad būtų laikomasi šios direktyvos esminių nuostatų, nes, kaip matyti iš šios direktyvos 22 straipsnio 1 dalies teksto, šios nacionalinės nuostatos negali būti taikomos atgaline tvarka. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 2014/104 turi būti aiškinama taip, kad ji ginčui pagrindinėje byloje netaikoma.

Taigi, nesant Sąjungos teisės nuostatų, susijusių su ieškiniiais dėl žalos atlyginimo už antikonkurencinius veiksmus, kiekviena valstybė narė savo teisės sistemoje turi nustatyti teisės reikalauti atlyginti žalą, atsiradusią dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, įgyvendinimo taisykles, įskaitant su senaties terminais susijusias taisykles, su sąlyga, kad bus laikomasi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų. Šios taisyklės neturi daryti neigiamos įtakos veiksmingam SESV 102 straipsnio taikymui.

Šiuo klausimu reikia atsižvelgti į bylą, susijusią su konkurencijos teise, ypatumus ir ypač į aplinkybę, kad norint pateikti ieškinį dėl žalos, padarytos dėl Sąjungos konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo reikia iš principo atlikti sudėtingą faktų ir ekonominę analizę.

Taikydamas veiksmingumo principą Teisingumo Teismas konstatavo, kad jei senaties terminas, kuris pradedamas skaičiuoti prieš užbaigiant procedūras, po kurių nacionalinė konkurencijos institucija ar apeliacinė institucija priima galutinį sprendimą, yra per trumpas, palyginti su tokių procedūrų trukme, ir jo skaičiavimas vykstant šioms procedūroms negali būti nei sustabdytas, nei nutrauktas, gali būti taip, kad toks senaties terminas baigsis dar iki minėtų procedūrų pabaigos. Dėl tokio termino naudojimosi teise pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo, grindžiamus galutiniu sprendimu, kuriuo konstatuojamas Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimas, gali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, jog SESV 102 straipsnis ir veiksmingumo bei lygiavertiškumo principai turi būti aiškinami taip, kad jie draudžia tokius nacionalinės teisės aktus, kuriuose, pirma, numatyta, kad senaties terminas pateikti ieškinius dėl žalos atlyginimo yra treji metai ir kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai žalą patyręs asmuo sužino apie savo teisę į žalos atlyginimą, net jei pažeidimą padarė asmuo nėra žinomas, ir, antra, nenumatyta jokios galimybės sustabdyti ar nutraukti šio termino skaičiavimą vykstant procedūrai nacionalinėje konkurencijos institucijoje.

Be to, išskirtinas kitas sprendimas, priimtas byloje **Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie** (C-617/17), susijęs su *ne bis in idem* principo aiškinimu vykstant tiek pagal nacionalinę teisę, tiek pagal Sąjungos teisę pradėtas procedūras dėl konkurencijos teisės pažeidimo. Šis sprendimas aptartas I skyriaus 2 skirsnyje „*Ne bis in idem* principas“.

3. Valstybės pagalba

Valstybės pagalbos srityje reikia aptarti tris sprendimus. Pirmasis susijęs su priemonėmis, kurias patvirtino Vokietija elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, gamintojų naudai; antrasis – su regionine pagalba dideliems investiciniams projektams ir trečiasis – su valstybės priemonėmis, patvirtintomis kaip atsakas į geležinkelių sektoriaus valstybės įmonės finansinius sunkumus.

2019 m. kovo 28 d. Sprendime **Vokietija / Komisija** (C-405/16 P, [EU:C:2019:268](#)) Teisingumo Teismas, pirma, patenkino Vokietijos pateiktą apeliacinį skundą dėl 2016 m. gegužės 10 d. Bendrojo Teismo sprendimo **Vokietija / Komisija** (T-47/15, [EU:T:2016:281](#)), kuriuo tas teismas atmetė jos ieškinį dėl 2014 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimo (ES) 2015/1585¹¹⁰ panaikinimo kaip nepagrįstą, ir, antra, panaikino ginčijamą sprendimą. Kitaip nei Komisija ir Bendrasis Teismas, Teisingumo Teismas konstatuoja, kad *elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių ir iš kasyklų dujų (toliau – EEG elektros energija), gamintojų naudai Vokietijos patvirtintos priemonės*¹¹¹ *negalėjo būti kvalifikuojamos kaip valstybės pagalba, nes nereikalavo valstybės išteklių.*

2012 m. EEG įstatymu, kurio tikslas – užtikrinti EEG elektros energijos gamintojams didesnę kainą nei rinkos kaina, visų pirma buvo nustatyta pareiga visiems tinklo operatoriams pirkti EEG elektros energiją įstatyme nustatytais tarifais ir ją prekiauti elektros energijos rinkoje. Jei gauta kaina jiems neleido padengti finansinės naštos, tenkančios dėl pirkimo įstatyme nustatytų tarifų, remdamiesi vadinamuoju „EEG papildomo mokesčio“ mechanizmu jie galėjo reikalauti, kad tiekėjai, aprūpinantys galutinius vartotojus, jiems pervestų skirtumą proporcingai parduotam kiekiui. Minėti tiekėjai savo ruožtu turėjo galimybę, bet ne pareigą, perkelti EEG papildomą mokestį galutiniams vartotojams.

Ginčijamame sprendime Komisija, be kita ko, nusprendė, kad taip patvirtintos priemonės, kurios buvo neteisėtos, nes apie jas jai nebuvo pranešta¹¹², yra valstybės pagalba, tačiau bus suderinamos su vidaus rinka, jei Vokietija įvykdys įsipareigojimą. Sprendime Bendrasis Teismas, be kita ko, konstatavo, kad Komisija teisingai nusprendė, jog 2012 m. EEG įstatymas reikalauja panaudoti valstybės išteklius. Anot Bendrojo Teismo, iš tiesų 2012 m. EEG įstatymo mechanizmais pirmiausia įgyvendinama viešoji EEG elektros energijos gamintojų paramos politika. Be to, lėšos, sukauptos dėl EEG papildomo mokesčio, kurios išlieka dominuojančioje viešosios valdžios institucijų įtakoje ir buvo prilyginamos mokesčiui, buvo su valstybiniais ištekliais susijusios lėšos. Galiausiai minėtus mechanizmus valdyti įgalinti subjektai veikia ne savo sąskaita ir laisvai, bet kaip pagalbos, suteiktos iš valstybės lėšų, valdytojai.

Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas mano, kad ir Bendrasis Teismas skundžiamame sprendime, ir Komisija ginčijamame sprendime padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad nagrinėjamos priemonės reikalauja valstybės išteklių.

110| 2014 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1585 dėl pagalbos schemos SA.33995 (2013/C) (ex 2013/NN) [kurią Vokietija įgyvendino siekdama paremti iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagamintą elektros energiją ir daug energijos vartojančias įmones] (OL L 250, 2015, p. 122, toliau – ginčijamas sprendimas).

111| *Gesetz zur Neuregelung des Rechtsrahmens für die Förderung der Stromerzeugung aus erneuerbaren Energien* (Įstatymas, kuriuo iš naujo reglamentuojamas elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių, skatinimo teisinis pagrindas; *BGBI.* 2011 I, 1634; toliau – 2012 m. EEG įstatymas). Šis įstatymas galiojo tik nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2014 m. liepos 31 d., paskui jis pakeistas 2014 m. EEG įstatymu, kuris buvo patvirtintas 2014 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimu.

112| SESV 108 straipsnio 3 dalis.

Šiuo klausimu jis visų pirma konstatuoja: kadangi 2012 m. EEG įstatyme nenustatyta pareiga perkelti EEG papildomą mokestį galutiniams vartotojams, Bendrasis Teismas negalėjo konstatuoti, kad jis yra „prilyginamas, atsižvelgiant į jo poveikį, vartojimo mokesčiui“. Be to, jis mano, kad nebuvo įrodyta nei tai, kad valstybė turėjo įgaliojimus disponuoti dėl EEG papildomo mokesčio gautomis lėšomis, nei tai, kad ji vykdė viešą subjektų, atsakingų už šių lėšų valdymą, kontrolę. Iš tiesų, viena vertus, Bendrasis Teismas tik patvirtino, kad viešosios valdžios institucijos turėjo dominuojančią įtaką iš papildomo mokesčio sukauptoms lėšoms, tačiau nepadarė išvados, kad valstybė galėjo disponuoti šiomis lėšomis, t. y. nuspręsti jas panaudoti kitaip, nei numatyta 2012 m. EEG įstatyme. Kita vertus, nors Bendrojo Teismo konstatuotos aplinkybės, žinoma, leido daryti išvadą, kad viešosios valdžios institucijos vykdė tinkamo 2012 m. EEG įstatymo įgyvendinimo kontrolę, vis dėlto jos neleidžia daryti išvados apie iš EEG papildomo mokesčio sukauptų lėšų viešosios kontrolės buvimą.

Dėl tų pačių priežasčių Teisingumo Teismas konstatavo, kad Komisija neįrodė, jog 2012 m. EEG įstatyme numatytoms lengvatoms buvo reikalingi valstybės ištekliai ir kad dėl šios priežasties tai yra valstybės pagalba, todėl tuo remdamasis panaikino ginčijamą sprendimą.

2019 m. liepos 29 d. Sprendime **Bayerische Motoren Werke ir Freistaat Sachsen / Komisija** (C-654/17 P, [EU:C:2019:634](#)) Teisingumo Teismas, patvirtinęs apeliacinę tvarką apskųstą sprendimą¹¹³, pateikė paaiškinimų dėl *regioninės pagalbos dideliems investiciniams projektams suderinamumo su vidaus rinka vertinimo procedūros ir kriterijų*. Atmesdamas Komisijos pateiktą priešpriešinį apeliacinį skundą, Teisingumo Teismas taip pat patvirtino, kad *dėl nutarties, kuria Bendrasis Teismas patenkino prašymą leisti įstoti į bylą, negali būti pateiktas nei pagrindinis apeliacinis skundas, nei priešpriešinis apeliacinis skundas*.

2010 m. lapkričio 30 d. Vokietijos Federacinė Respublika, remdamasi Reglamento Nr. 800/2008¹¹⁴ 6 straipsnio 2 dalimi, pranešė apie 49 mln. EUR nominalios sumos pagalbą, kurią ji ketino skirti gamyklos statybai Leipcige (Vokietija), kur *Bayerische Motoren Werke AG* (toliau – BMW) gamintų elektrinius automobilius. Po formalios tyrimo procedūros, pradėtos pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį, Komisija priėmė sprendimą, juo pagalba, apie kurią pranešta, pripažįstama suderinama su vidaus rinka tik tuo atveju, jeigu ji neviršys 17 mln. EUR (2009 m. kainomis), o likusi dalis yra nesuderinama su vidaus rinka. BMW pareiškė ieškinys dėl šio sprendimo panaikinimo buvo atmetas teismo sprendimu, dėl kurio pateiktas pagrindinis apeliacinis skundas.

Reaguojant į BMW pateiktą pagrindinį apeliacinį skundą buvo pateiktas Komisijos priešpriešinis apeliacinis skundas dėl Bendrojo Teismo nutarties, kuria *Freistaat Sachsen* buvo leista įstoti į bylą palaikyti BMW reikalavimų¹¹⁵, panaikinimo. Vis dėlto Teisingumo Teismas atmetė priešpriešinį apeliacinį skundą kaip nepriimtina, nes Sąjungos teisėje nėra jokio teisinio pagrindo, kuriuo šaliai būtų suteikta teisė pateikti Teisingumo Teismui apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo leisti įstoti į bylą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad Sąjungos teisė, konkrečiai – Chartijos 47 straipsnis, aiškinamas atsižvelgiant į šios Chartijos 18 straipsnyje ir 19 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas garantijas, neįpareigoja nustatyti dviejų instancijų teismo nagrinėjimo. Iš tikrųjų svarbiausia yra galimybė pareikšti ieškinį teisme. Veiksmingos teisminės gynybos principu asmeniui suteikiama teisė kreiptis į teismą, o ne teisė į procesą keliose instancijose. Nagrinėtu atveju Komisija turėjo galimybę pateikti argumentus dėl prašymo įstoti į bylą priimtumo vykstant procesui Bendrajame Teisme.

113| 2017 m. rugsėjo 12 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Bayerische Motoren Werke / Komisija** (T-671/14, [EU:T:2017:599](#)).

114| 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008, skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su [vidaus] rinka taikant [SESV 107 ir 108 straipsnius] (OL L 214, 2008, p. 3).

115| 2015 m. gegužės 11 d. Bendrojo Teismo pirmininko nutartis **Bayerische Motoren Werke / Komisija** (T-671/14, nepaskelbta Rink., [EU:T:2015:322](#)).

Kalbant apie bylos esmę ir ypač apie pagalbos, apie kurią pranešė Vokietijos Federacinė Respublika, suderinamumo su vidaus rinka vertinimą, pažymėtina, jog Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad ši pagalba viršija Reglamento (EB) Nr. 800/2008 6 straipsnio 2 dalyje nustatytą atskiros pranešimo ribą (22,5 mln. EUR), ir kadangi vien dėl šios priežasties tokia pagalba nepatenka į šio reglamento taikymo sritį, jai netaikomas atleidimas nuo atskiros pranešimo, numatytas minėto reglamento 3 straipsnyje ir 13 straipsnio 1 dalyje. Be to, šiuo klausimu jis patikslino, kad pagalba, viršijanti minėtą atskiros pranešimo ribą, atliekant individualų tyrimą pagal SESV 107 straipsnio 3 dalį dėl viso jos dydžio, įskaitant dalį, kuri neviršija minėtos ribos, turi būti vertinama kaip „nauja pagalba“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 659/1999¹¹⁶ 1 straipsnio c punktą. Konkrečiai kalbant, šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad ši pagalbos dalis negalėjo būti laikoma pagal Reglamentą Nr. 800/2008 leistina su vidaus rinka suderinama pagalba. Iš tikrųjų, be to, kad šiame reglamente nėra konkrečiai vertinamas atitinkamos pagalbos suderinamumas jame nustatytų sąlygų atžvilgiu, jo 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta atskiros pranešimo riba yra visiškai procedūrinio pobūdžio. Be to, per individualų tyrimą Komisijos atliktas pagalbos suderinamumo su vidaus rinka vertinimas negali skirtis atsižvelgiant į tai, ar jis buvo atliktas remiantis Reglamente Nr. 800/2008 arba 2009 m. Komisijos komunikate dėl regioninės pagalbos dideliems investicijų projektams nuodugnaus vertinimo kriterijų¹¹⁷ nustatytomis sąlygomis, antraip būtų pažeista SESV 107 straipsnio 3 dalis, kuri yra tiek to reglamento, tiek to 2009 m. komunikato teisinis pagrindas.

Priminęs, kad Komisija turi išimtinę kompetenciją pagal SESV 107 straipsnio 3 dalį vertinti pagalbos priemonių suderinamumą su vidaus rinka, Teisingumo Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Reglamentas Nr. 800/2008 neturi įtakos šiai išimtinai kompetencijai. Taigi Komisija yra vienintelė, turinti teisę pripažinti remiantis minėtu reglamentu suteiktą pagalbą suderinama su vidaus rinka pagal šią nuostatą, neatsižvelgiant į tai, ar pagalbos suma viršija, ar neviršija to reglamento 6 straipsnio 2 dalyje nustatytą atskiros pranešimo ribą.

2019 m. gruodžio 19 d. prejudiciniame Sprendime **Arriva Italia ir kt.** (C-385/1121, [EU:C:2019:1121](#)) Teisingumo Teismas išaiškino *valstybės pagalbą reglamentuojančių Sąjungos teisės normų taikymą valstybės priemonėmis, kurios priimtos ir įgyvendintos kaip atsakas į geležinkelių sektoriaus valstybės įmonės finansinius sunkumus*.

Consiglio di Stato (Valstybės Taryba, Italija) nagrinėjama byla susijusi su dviem Italijos valstybės priemonėmis, patvirtintomis 2015–2016 m. kaip atsakas į finansinius sunkumus, su kuriais susidūrė vietos geležinkelių infrastruktūros valdytoja, teikianti, be kita ko, keleivių vežimo paslaugas. Šias priemones sudarė, pirma, 70 mln. EUR biudžeto dotacija, skirta šio valdytojo finansiniams poreikiams tenkinti (toliau – finansinė priemonė), ir, antra, sunkumų patiriančios valdytojos kapitalo dalies, kuri anksčiau priklausė tik valstybei, perdavimas nacionalinę geležinkelių infrastruktūrą eksploatuojančiai ir keleivių vežimo paslaugas teikiančiai viešojo sektoriaus grupei be finansinio atlygio ir nerengiant konkurso, bet šiai viešojo sektoriaus grupei įsipareigojant atkurti atitinkamos valdytojos finansinę pusiausvyrą (toliau – įstatinio kapitalo perdavimo priemonė).

Consiglio di Stato turėjo priimti sprendimą dėl teismo sprendimo atmesti įvairių geležinkelio įmonių skundą dėl ministerijos dekreto, numatančio įstatinio kapitalo perdavimo priemonę, pagrįstumo. Pareiškėjos mano, kad dekretas neteisėtas dėl to, kad apie tas dvi priemones kaip apie valstybės pagalbą Komisijai nebuvo iš anksto pranešta.

¹¹⁶ 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 659/1999, nustatantis išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339).

¹¹⁷ OL C 223, 2009, p. 3.

Atsakydamas į *Consiglio di Stato* pateiktą klausimą dėl nacionalinių priemonių kvalifikavimo kaip valstybės pagalbos, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, kriterijų taikymo Teisingumo Teismas, kiek tai susiję su finansine priemone, priminė, kad valstybės išteklių panaudojimo faktas turi būti konstatuotas, jei pagalbos gavėjui buvo suteikta teisė pasinaudoti atitinkama suma, o atitinkami ištekliai nebūtinai turi būti faktiškai pervesti. Teisingumo Teismo nuomone, būtent prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti šiuos dalykus. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad taip suteikto pranašumo atrankusis pobūdis galėtų būti paneigtas tik įrodžius, jog Italijos valstybė veikė kaip sunkumų patiriančio subjekto akcininkė, tinkamai įvertinus finansinės priemonės rentabilumą. Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagalbą gavusios bendrovės išlikimo, kuris tapo įmanomas patvirtinus finansinę priemonę, pakanka siekiant konstatuoti konkurencijos iškreipimo pavojų, juo labiau kad dėl pagalbą gavusios bendrovės vykdomos veiklos anksčiau nebuvo surengta konkurso.

Antra, dėl įstatinio kapitalo perdavimo priemonės kvalifikavimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į konkrečius jos požymius, negalima atmesti galimybės, kad tokia priemone galėtų pasinaudoti arba kapitalo dalis perimanti viešojo sektoriaus bendrovė, arba sunkumų patirianti valdytoja, arba net abi bendrovės. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV 345 straipsnyje įtvirtintų nuosavybės sistemų paisymas neleidžia viešosios nuosavybės sistemoms, taigi dėl nagrinėjamos priemonės padarytiems pakeitimams, netaikyti valstybės pagalbos taisyklių. Dėl klausimo, ar dėl įstatinio kapitalo perdavimo suteikiamas atrankusis pranašumas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iki perdavimo Italijos valstybė jo rentabilumo nevertino. Iš šiam teismui pateiktos bylos medžiagos nematyti, kad taikant privataus investuotojo kriterijų pranašumą gavusi valstybės įmonė būtų galėjusi gauti tokį patį pranašumą, koks įprastomis rinkos sąlygomis jai buvo suteiktas iš valstybės išteklių. Vis dėlto Teisingumo Teismas paliko prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui atlikti būtinus patikrinimus.

Galiausiai Teisingumo Teismas išnagrinėjo, kokių pasekmių sukelia kvalifikavimas kaip valstybės pagalbos, dėl kurių *Consiglio di Stato* pateikė antrąjį klausimą. Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, kad tuo atveju, jei nagrinėjamos priemonės turėtų būti kvalifikuojamos kaip valstybės pagalba, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėtų atsižvelgti į visas pasekmes, kylančias dėl to, kad, pažeidžiant SESV 108 straipsnio 3 dalį, apie tas pagalbos priemones nebuvo iš anksto pranešta Komisijai, taigi ir dėl jų neteisėtumo.

XII. Mokesčių nuostatos

2019 m. vasario 26 d. sprendimuose **N Luxembourg 1 ir kt.** (sujungtos bylos C-115/16, C-118/16, C-119/16 ir C-299/16, [EU:C:2019:134](#)) bei **T Danmark ir Y Denmark** (C-116/16 ir C-117/16, [EU:C:2019:135](#)) Teisingumo Teismas iš esmės turėjo nuspręsti dėl bendrojo *Sąjungos teisės principo, pagal kurį teisės subjektai negali sukčiaudami arba piktnaudžiaudami remtis Sąjungos teisės normomis, išaiškinimo*, taip pat dėl, pirma, palūkanų ar autorinių atlyginimų ir, antra, dividendų „savininko“ sąvokos, kaip tai suprantama atitinkamai pagal Direktyvą 2003/49¹¹⁸ ir Direktyvą 90/435¹¹⁹, iš dalies pakeistą Direktyva 2003/123¹²⁰.

118| 2003 m. birželio 3 d. Tarybos direktyva 2003/49/EB dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (OL L 157, 2003, p. 49; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 9 sk., 1 t., p. 380).

119| 1990 m. liepos 23 d. Tarybos direktyva 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms (OL L 225, 1990, p. 6; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 9 sk., 1 t., p. 147).

120| 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 2003/123/EB iš dalies keičianti Direktyvą 90/435/EEB dėl bendrosios mokesčių sistemos, taikomos įvairių valstybių narių patronuojančioms ir dukterinėms bendrovėms (OL L 7, 2003, p. 41; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k. 9 sk., 2 t., p. 3).

Šiose bylose Teisingumo Teismo buvo prašoma išnagrinėti draudimo piktnaudžiauti teise siekiant šiose dviejose direktyvose numatyto atleidimo nuo mokesčio apimtį, kiek tai susiję su tarpvalstybiniais dividendų ar palūkanų pervedimais tarp susijusių bendrovių, įsteigtų skirtingose valstybėse narėse. Šiuo klausimu reikia pažymėti, jog tam, kad būtų taikoma atleidimo nuo mokesčių tvarka, dividendus ar palūkanas gaunantis subjektas turi atitikti tam tikras sąlygas, tarp kurių – turėti minėtų pervedimų „gavėjo“ statusą. Vis dėlto pagrindinėse bylose kilo klausimas, kaip vertinti bendrovių grupių vidaus pervedimus, kai dividendus išmokanti bendrovė iš tikrųjų išmoka dividendus ar palūkanas vienai ar kelioms bendrovėms, kurios formaliai atitinka tam tikrose direktyvose reikalaujamas sąlygas, bet pačios perveda visą arba beveik visą gautą sumą tikrajam savininkui, kuriam netaikoma atleidimo nuo mokesčio tvarka, nes jis yra įsisteigęs už Sąjungos teritorijos ribų.

Klostantis pagrindinių bylų faktinėms aplinkybėms Danija buvo priėmusi ne konkrečias perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatas, kuriomis siekta kovoti su piktnaudžiavimu teise, o tik nuostatas, kuriomis perkeliamos nagrinėjamose direktyvose numatytos atleidimo nuo mokesčių taisyklės. Šiose nacionalinėse taisyklėse buvo numatyta, kad mokestis prie šaltinio neturi būti taikomas tarpvalstybiniais pervedimams tarp bendrovių, kurios atitinka minėtose direktyvose numatytas sąlygas. Vis dėlto pagrindinėse bylose Danijos mokesčių administratorius atsisakė taikyti šį atleidimą nuo mokesčio už aptariamus dividendus ar palūkanas. Jis nurodė, kad kitose valstybėse narėse, ne Danijoje, įsteigtos bendrovės, gavusios palūkanų ar dividendų iš Danijos bendrovių, iš tikrųjų nebuvo faktinės minėtų pervedimų tikrosios savininkės, kaip tai suprantama pagal direktyvas 2003/49 ir 90/435. Atsižvelgdamas į tai, minėtas mokesčių administratorius Danijos dividendus skirstančias bendroves įpareigojo išskaičiuoti mokestį prie šaltinio. Teisminiuose ginčuose dėl šio mokesčio kilo įvairių klausimų, susijusių su sąvoka „tikrasis savininkas“, su nacionalinėje teisėje įtvirtinto teisinio pagrindo atsisakyti taikyti atleidimą nuo mokesčio remiantis piktnaudžiavimu teise būtinybe ir, jeigu toks teisinis pagrindas yra, su galimą piktnaudžiavimą sudarančiais veiksmiais ir su jais susijusių įrodymų sąlygomis.

Dėl sąvokos „savininkas“, visų pirma vartotos Direktyvoje 2003/49, Teisingumo Teismas, remdamasis ne tik jos tikslu, bet ir EBPO pavyzdinės sutarties siekiant išvengti dvigubo pajamų ir pelno apmokestinimo komentarais, nusprendė, kad ji susijusi ne su formaliai identifikuotu savininku, bet su subjektu, kuris ekonomiškai naudojasi gautomis palūkanomis ir dėl to turi galimybę laisvai nuspręsti dėl jų panaudojimo. Nors Direktyvoje 90/435 formaliai nenurodoma sąvoka „savininkas“, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šioje direktyvoje numatytas atleidimas nuo mokesčio prie šaltinio taip pat buvo taikomas ir faktiniams Sąjungos valstybėje narėje įsteigtiems dividendų savininkams.

Be to, dėl sąlygų, kuriomis būtų galima atsisakyti taikyti nagrinėjamą atleidimą nuo mokesčių konstatavus piktnaudžiavimą teise, Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos teisėje yra bendrasis teisės principas, jog teisės subjektai negali sukčiaudami arba piktnaudžiaudami remtis Sąjungos teisės normomis. Taigi valstybė narė turi atsisakyti leisti pasinaudoti tokiomis nuostatomis, kai jomis remiamasi ne siekiant įgyvendinti šių nuostatų tikslus, bet norint pasinaudoti Sąjungos teisės lengvata, nors galimybės pasinaudoti šia lengvata sąlygos buvo įvykdytos tik formaliai ir minėtų nuostatų taikymas būtų nesuderinamas su jų tikslais.

Konstatavęs, kad nagrinėjami sandoriai, dėl kurių Danijos mokesčių administratorius teigia, kad jie yra piktnaudžiavimas teise, todėl gali būti nesuderinami su nagrinėjamomis direktyvomis siekiamu tikslu, patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad leidimas sukurti finansinius darinius, kurių vienintelis ar pagrindinis tikslas yra pasinaudoti mokesčių lengvatomis taikant Direktyvą 2003/49 ar Direktyvą 90/435, neatitinka tokių tikslų. Šio bendrojo principo taikymui neturėtų būti priešpastatyta valstybių narių suteikta teisė pasinaudoti konkurenciniu pranašumu dėl pajamų apmokestinimo suderinimo nebuvimo. Žinoma, palankiausios apmokestinimo sistemos ieškojimas pats savaime neturėtų pagrįsti bendrosios sukčiavimo ar piktnaudžiavimo prezumpcijos. Vis dėlto iš Sąjungos teisės kylančia teise ar nauda neturėtų būti leista pasinaudoti tada, jei atitinkamas sandoris ekonominiu aspektu yra visiškai apsimestinis ir juo siekiama išvengti atitinkamos valstybės narės teisės aktų taikymo. Šiuo klausimu nacionalinės valdžios

institucijos ir teismai turi atsisakyti leisti pasinaudoti atitinkamose direktyvose numatytais teisėmis, kuriomis remiamasi sukčiaujant ar piktnaudžiaujant, nes nacionalinių ar sutartyse įtvirtintų nuostatų, skirtų piktnaudžiavimo prevencijai, nebuvimas neturi reikšmės šiai atsisakymo pareigai.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nacionalinės valdžios institucijos ir teismai, remdamiesi bendroju sukčiavimo ar piktnaudžiavimo draudimu, turi atsisakyti leisti mokesčių mokėtojai sukčiaujant ar piktnaudžiaujant pasinaudoti Direktyvoje 2003/49 ir Direktyvoje 90/435 numatyto atleidimo nuo mokesčio prie šaltinio už palūkanas ar dividendus, patronuojamosios bendrovės paskirstytus savo patronuojančiajai bendrovei, net ir nesant nacionalinės teisės ar sutartyje įtvirtintų nuostatų dėl tokio atsisakymo.

Teisingumo Teismas taip pat nagrinėjo klausimą, kokie yra piktnaudžiavimą teise sudarantys veiksmai ir kaip galima juos nustatyti. Darydamas nuorodą į suformuotą jurisprudenciją Teisingumo Teismas konstatavo, kad, siekiant įrodyti piktnaudžiavimą, būtinas, pirma, objektyvių aplinkybių visetas ir, antra, subjektyvus elementas, kurį sudaro siekis gauti naudos iš Sąjungos teisės akto, dirbtinai sukuriant sąlygas, būtinas šiai naudai gauti. Fiktyviu dariniu gali būti laikoma bendrovių grupė, kuri buvo sukurta dėl ekonominės realybės neatspindinčių motyvų ir kurios struktūra yra tik formali, o jos pagrindinis tikslas ar vienas iš pagrindinių tikslų yra gauti mokestinės naudos, prieštaraujančios taikytinos mokesčių teisės tikslui ar paskirčiai. Taip yra, be kita ko, tuomet, kai dėl subjekto tarpininko įterpimo į grupės struktūrą tarp bendrovės, kuri moka palūkanas ar dividendus, ir grupės bendrovės, kuri yra tikroji jų savininkė, išvengiama mokesčio už minėtas palūkanas ar dividendus mokėjimo. Įrodymas apie darinį, kuriuo siekiama nepagrįstai pasinaudoti Direktyvos 2003/49 1 straipsnio 1 dalyje ir Direktyvos 90/435 5 straipsnyje numatyto atleidimo nuo mokesčio, yra tai, kad visas minėtas palūkanas ar dividendus arba jų daugumą gavusi bendrovė per labai trumpą laiką nuo jų gavimo perveda subjektams, kurie neatitinka Direktyvos 2003/49 ar Direktyvos 90/435 taikymo sąlygų.

Galiausiai Teisingumo Teismas nagrinėjo taisykles, susijusias su įrodinėjimu, kad buvo piktnaudžiauta teise, pareiga. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas sprendime, susijusiame su Direktyva 2003/49, konstatavo, kad iš šios direktyvos matyti, jog šaltinio valstybė narė gali pareikalauti, kad palūkanų gavusi bendrovė įrodytų, jog ji yra tikroji jų savininkė. Šiuo klausimu atitinkamoms mokesčių institucijoms niekas netrukdo reikalauti iš mokesčių mokėtojo pateikti įrodymų, kurie, jų nuomone, reikalingi atitinkamoms rinkliavoms ir mokesčiams teisingai nustatyti, ir prireikus atsisakyti taikyti prašomą atleidimą nuo mokesčio, jei tokių įrodymų nepateikta. Sprendime, susijusiame su Direktyva 90/435, Teisingumo Teismas konstatavo, kad šioje direktyvoje nėra taisyklių, susijusių su įrodinėjimu, kad buvo piktnaudžiauta teise, pareiga. Vis dėlto Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šaltinio valstybės narės mokesčių institucija, kuri, remdamasi piktnaudžiavimo buvimo motyvu, ketina atsisakyti taikyti Direktyvoje 90/435 numatytą atleidimą nuo mokesčių, turi įrodyti, kad atlikti tokį piktnaudžiavimą sudarantys veiksmai. Nors tokia institucija neturi nustatyti tikrųjų savininkų, ji privalo nustatyti, kad tariama tikroji savininkė yra tik bendrovė tarpininkė, kuriai padedant buvo piktnaudžiaujama teise.

Šiame skyriuje taip pat reikia išskirti 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą **X (Tarpinės bendrovės, įsteigtos trečiosiose šalyse)** (C-135/17, [EU:C:2019:136](#)) dėl valstybės narės teisės nuostatų, kuriomis, laikantis tam tikrų sąlygų, siekiama į šios valstybės narės rezidentų mokesčių mokėtojų mokesčio bazę įtraukti trečiojoje šalyje įsteigtos bendrovės pajamas, gautas ne iš pačios bendrovės veiklos¹²¹, ir 2019 m. birželio 19 d. sprendimus **Memira Holding** (C-607/17, [EU:C:2019:510](#)) ir **Holmen** (C-608/17, [EU:C:2019:511](#)) dėl patronuojančiosios bendrovės galimybių pelno mokesčio tikslais atskaityti kitose valstybėse narėse įsteigtų patronuojamųjų bendrovių patirtus nuostolius¹²².

121| Šis sprendimas aptartas VII skyriaus 5 skirsnyje „Laisvas kapitalo judėjimas“.

122| Šie sprendimai aptarti VII skyriaus 3 skirsnyje „Įsisteigimo laisvė“.

XIII. Teisės aktų derinimas

1. Autorių teisės

Autorių teisių srityje verta aptarti tris tą pačią dieną Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos priimtus sprendimus. Du pirmieji sprendimai susiję su išimtinėmis autorių teisėmis atgaminti ir viešai skelbti savo kūrinius, be kita ko, internete bei su šių teisių išimtimis ir apribojimais. Trečiasis sprendimas susijęs su fonogramų gamintojų išimtinėmis teisėmis atgaminti ir platinti savo fonogramas bei su šių teisių išimtimis ir apribojimais. Ketvirtasis sprendimas susijęs su klausimu, ar parsisiunčiamų elektroninių knygų pateikimas naudotis neribotą laiką patenka į sąvoką „viešas paskelbimas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2001/29¹²³ (toliau – Autorių teisių direktyva).

2019 m. liepos 29 d. Sprendime **Funke Medien NRW** (C-469/17, [EU:C:2019:623](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino *išimtinės autorių teises atgaminti savo kūrinius ir juos viešai paskelbti, taip pat šių teisių išimtis ir apribojimus, kurie numatyti Autorių teisių direktyvoje, nagrinėdamas situaciją, susiklosčiusią dėl valstybės narės parengtų konfidencialių ataskaitų apie karinę padėtį paskelbimo dienraščio interneto portale.*

Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp bendrovės *Funke Medien*, kuri valdo Vokietijos dienraščio *Westdeutsche Allgemeine Zeitung* interneto portalą, ir Vokietijos Federacinės Respublikos dėl to, kad *Funke Medien* paskelbė Vokietijos vyriausybės parengtas tam tikras „riboto naudojimo“ ataskaitas apie karinę padėtį. Vokietijos Federacinė Respublika, manydama, kad *Funke Medien* pažeidė jos turimas autorių teises į šias ataskaitas, apygardos teisme pareiškė šiai bendrovei ieškinį dėl veiksmų nutraukimo; šis teismas, o vėliau – aukštesnysis apygardos teismas, į kurį buvo kreiptasi apeliacine tvarka, ieškinį patenkino. Kasaciniame skunde, pateiktame *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), *Funke Medien* toliau reikalavo atmesti ieškinį dėl veiksmų nutraukimo.

Iš pradžių Teisingumo Teismas priminė, kad tokios ataskaitos apie karinę padėtį gali būti saugomos pagal autorių teisę tik su sąlyga, kad šios ataskaitos yra jų autoriaus intelektualinis kūrinys, atspindintis autoriaus asmenybę ir laisvus bei kūrybingus pasirinkimus rengiant minėtas ataskaitas. Nacionalinis teismas kiekvieną konkrečiu atveju turi patikrinti, ar ši sąlyga įvykdyta.

Pirmiausia nagrinėdamas klausimą, ar pagal Autorių teisių direktyvos nuostatas valstybėms narėms suteikiama diskrecija šias nuostatas perkelti į nacionalinę teisę, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nuostatos, numatančios autorių išimtinės teises atgaminti¹²⁴ ir viešai paskelbti savo kūrinius¹²⁵, yra priemonės, kuriomis visiškai suderinamas juose nurodytų teisių materialinis turinys. Tačiau Teisingumo Teismas nurodė, kad Autorių teisių direktyvos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo minėtų teisių, susijusių su naujienų pranešimais ir citatomis¹²⁶, nėra priemonės, kuriomis visiškai suderinama jose numatytų išimčių ar apribojimų taikymo sritis. Vis dėlto įgyvendindamos šias nuostatas valstybės narės turi naudotis diskrecija, nepažeisdamos Sąjungos teisėje nustatytų apribojimų, kad išlaikytų deramą pusiausvyrą tarp, pirma, teisių turėtojų intereso apsaugoti savo

123| 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230).

124| Autorių teisių direktyvos 2 straipsnio a punktas.

125| Autorių teisių direktyvos 3 straipsnio 1 dalis.

126| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 3 dalies c punkte nurodyta antra alternatyva ir d punktas.

intelektinės nuosavybės teisę¹²⁷, užtikrintą Chartiją, ir, antra, kūrinių ar kitų saugomų objektų naudotojų teisių ir interesų, ypač jų saviraiškos ir informacijos laisvės¹²⁸, užtikrintos taip pat pagal Chartiją, ir bendrojo intereso.

Be to, dėl saviraiškos ir informacijos laisvės Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad, be Autorių teisių direktyvoje nustatytų išimčių ir apribojimų¹²⁹, ši saviraiškos ir informacijos laisvė negali pateisinti šioje direktyvoje nenumatyto nukrypimo nuo autorių išimtinių teisių atgaminti savo kūrinius ir juos viešai skelbti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad Autorių teisių direktyvoje numatytų išimčių ir apribojimų sąrašas yra baigtinis.

Galiausiai Teisingumo Teismas teigia, kad būtent nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas atitinkamo atvejo aplinkybes, turi nustatyti autorių išimtinių teisių atgaminti savo kūrinius ir juos viešai skelbti ir Autorių teisių direktyvos nukrypti leidžiančiose nuostatose numatytų saugomų objektų naudotojų teisių, susijusių su naujienų pranešimu ir citatomis, pusiausvyrą, ir tai darydamas jis turi vadovautis šių nuostatų aiškinimu, kuris, atsižvelgiant į jų formuluotę ir išsaugant jų veiksmingumą, visiškai atitinka Chartijoje užtikrintas pagrindines teises.

2019 m. liepos 29 d. Sprendime **Spiegel Online** (C-516/17, [EU:C:2019:625](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) taip pat išaiškino *išimties autorių teises atgaminti ir viešai skelbti savo kūrinius, taip pat Autorių teisių direktyvoje numatytas šių teisių išimtis ir apribojimus, paskelbus naujienų interneto svetainėje rankraštį ir rinkinyje publikuotą straipsnį, kuriuos galima parsisiųsti visuomenei naudojant hipersaitą*.

Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp bendrovės *Spiegel Online*, valdančios naujienų interneto portalą tuo pačiu pavadinimu, ir Volker Beck, kuris buvo *Bundestag* (Federalinis parlamentas, Vokietija) narys, dėl to, kad *Spiegel Online* savo interneto svetainėje paskelbė V. Beck rankraštį ir rinkinyje jo publikuotą straipsnį. Manydamas, kad rankraščio ir straipsnio viso teksto pateikimas *Spiegel Online* interneto svetainėje yra autorių teisių pažeidimas, V. Beck apygardos teisme užginčijo šį pateikimą. Minėtas teismas patenkino V. Beck reikalavimus. Atmetus *Spiegel Online* apeliacinį skundą, šis pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

Į pateiktą klausimą, ar Autorių teisių direktyvos nuostatomis, pagal kurias leidžiama nukrypti nuo išimtinių autorių teisių ir kurios susijusios su naujienų pranešimais¹³⁰ ir citatomis¹³¹, valstybėms narėms paliekama diskrecija jas perkelti į nacionalinę teisę, Teisingumo Teismas atsakė, kad šios nuostatos nėra visiško suderinimo priemonės. Vis dėlto valstybėms narėms suteikta diskrecija įgyvendinant šias nuostatas turi būti naudojamosi laikantis Sąjungos teisėje nustatytų apribojimų, siekiant išlaikyti deramą pusiausvyrą tarp, pirma, teisių turėtojų intereso apsaugoti jų intelektualinės nuosavybės teisę¹³², užtikrintą Chartiją, ir, antra, kūrinių ar kitų saugomų objektų naudotojų teisių ir interesų, ypač jų saviraiškos ir informacijos laisvės¹³³, užtikrintos taip pat pagal Chartiją, ir bendrojo intereso.

127| Chartijos 17 straipsnio 2 dalis.

128| Chartijos 11 straipsnis.

129| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 2 ir 3 dalys.

130| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 3 dalies c punkte nurodyta antra alternatyva.

131| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas.

132| Chartijos 17 straipsnio 2 dalis.

133| Chartijos 11 straipsnis.

Dėl saviraiškos ir informacijos laisvės Teisingumo Teismas yra patikslinęs, kad, be Autorių teisių direktyvoje nustatytų išimčių ir apribojimų¹³⁴, ši saviraiškos ir informacijos laisvė negali pateisinti šioje direktyvoje nenumatyto nukrypimo nuo autorių išimtinių teisių atgaminti savo kūrinius ir juos viešai skelbti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad šioje direktyvoje numatytų išimčių ir apribojimų sąrašas yra baigtinis.

Be to, Teisingumo Teismo teigimu, būtent nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas atitinkamo atvejo aplinkybes, turi nustatyti autorių išimtinių teisių atgaminti savo kūrinius¹³⁵ ir juos viešai skelbti¹³⁶ ir Autorių teisių direktyvos nukrypti leidžiančiose nuostatose numatytų saugomų objektų naudotojų teisių, susijusių su naujienų pranešimu ir citatomis, pusiausvyrą, ir tai darydamas jis turi vadovautis šių nuostatų aiškinimu, kuris, atsižvelgiant į jų formuluotę ir išsaugant jų veiksmingumą, visiškai atitinka Chartijoje užtikrintas pagrindines teises.

Pirma, dėl Autorių teisių direktyvos nukrypti leidžiančios nuostatos, susijusios su naujienų pranešimais, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės norma, ribojanti šioje nuostatoje numatytos išimties ar apribojimo taikymą tais atvejais, kai pagrįstai neįmanomas išankstinis prašymas leisti naudoti saugomą kūrinį, siekiant pranešti apie tuo metu vykstančius įvykius. Vis dėlto, jei atsitinka įvykis, paprastai ir visų pirma atsižvelgiant į informacinę visuomenę, būtina, kad su tuo įvykiu susijusi informacija būtų perduodama greitai, todėl tai prieštarauja reikalavimui gauti išankstinį autoriaus sutikimą, dėl kurio būtų pernelyg sunku arba apskritai neįmanoma laiku pateikti visuomenei svarbią informaciją.

Antra, nagrinėdamas Autorių teisių direktyvos nukrypti leidžiančią nuostatą, susijusią su citatomis, Teisingumo Teismas nusprendė, kad visų pirma šioje nuostatoje vartojama sąvoka „citas“ apima nuorodą – pateiktą kaip hipersaitas – į atskirai parsisiunčiamą dokumentą. Šiomis aplinkybėmis jis priminė savo jurisprudenciją, pagal kurią hipersaitai prisideda prie tinkamo interneto, kuris turi ypatingą reikšmę saviraiškos ir informacijos laisvei, užtikrinamai pagal Chartiją, funkcionavimo ir keitimosi nuomonėmis ir informacija šiame tinkle, kuriam būdingas didžiulis informacijos kiekis. Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad kūrinys jau buvo teisėtai padarytas viešai prieinamas, jeigu jis konkrečiu pavidalu anksčiau buvo viešai paskelbtas gavus autoriaus leidimą arba pagal nesavanorišką licenciją ar net pagal teisėtą leidimą. Nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į konkrečią jo nagrinėjamą bylą ir visas tos bylos aplinkybes, turi nuspręsti, ar kūrinys buvo teisėtai padarytas viešai prieinamas.

2019 m. liepos 29 d. Sprendimu **Pelham ir kt.** (C-476/17, [EU:C:2019:624](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino *fonogramų gamintojų išimties teises atgaminti ir platinti savo fonogramas, taip pat šių teisių išimtis ir apribojimus, numatytus Autorių teisių direktyvoje ir Direktyvoje 2006/115*¹³⁷, *kai kalbama apie dainos garsinio fragmento („sampling“) paėmimą, siekiant panaudoti jį kuriant naują muzikos kūrinį.*

R. Hütter ir F. Schneider-Esleben (toliau – Hütter ir kt.) yra muzikos grupės *Kraftwerk* nariai. 1977 m. jie paskelbė fonogramą, kurioje buvo daina „Metall auf Metall“. M. Pelham ir M. Haas yra dainos „Nur mir“, kurią 1997 m. išleistose fonogramose įrašė bendrovė *Pelham*, kompozitoriai. Hütter ir kt. teigia, kad *Pelham* elektroniniu būdu iš dainos „Metall auf Metall“ nukopijavo apytiksliai dvi sekundes ritmo sekos garsinį fragmentą (*sample*) ir nenutrūkstamai pakartodami panaudojo jį dainoje „Nur mir“. Hütter ir kt. laikėsi nuomonės, kad taip *Pelham* pažeidė Hütter ir kt. kaip fonogramų gamintojų gretutines autorių teises.

134| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 2 ir 3 dalys.

135| Autorių teisių direktyvos 2 straipsnio a punktas.

136| Autorių teisių direktyvos 3 straipsnio 1 dalis.

137| 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/115/EB dėl nuomos ir panaudos teisių bei tam tikrų teisių, gretutinių autorių teisės, intelektinės nuosavybės srityje (kodifikuota redakcija) (OL L 376, 2006, p. 28).

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, kai naudotojas atgamina fonogramos garsinį fragmentą, net ir labai trumpą, iš esmės turi būti laikoma, jog tai yra šios fonogramos atgaminimas „iš dalies“, o toks atgaminimas priskiriamas prie Autorių teisių direktyvoje numatytų tokios fonogramos gamintojui suteiktų išimtinių teisių.

Vis dėlto Teisingumo Teismas priminė, kad Chartijoje įtvirtintą intelektualinės nuosavybės teisę¹³⁸ reikia palyginti su kitomis Chartijoje užtikrinamomis pagrindinėmis teisėmis, įskaitant menų laisvę¹³⁹, kuri, kaip saviraiškos laisvės¹⁴⁰ dalis, suteikia galimybę dalyvauti viešuose visų rūšių kultūrinės, politinės ir socialinės informacijos bei idėjų mainuose. Teisingumo Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į Chartiją, fonogramų gamintojui suteikta išimtinė teisė leisti arba uždrausti atgaminti savo fonogramą¹⁴¹ reiškia, kad jis gali neleisti trečiajai šaliai naudoti jo fonogramos garsinio fragmento, net ir labai trumpo, siekiant įtraukti šį fragmentą į kitą fonogramą, išskyrus atvejus, kai šis garsinis fragmentas yra įtrauktas pakeista forma, kurios neįmanoma atpažinti klausantis.

Be to, dėl šios išimtinės teisės Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Autorių teisių direktyvos 2 straipsnio c punktas yra priemonė, kuria visiškai suderinamas jame nurodytos teisės materialinis turinys. Iš tiesų išimtinė teisė atgaminti kūrinių, kuria naudojasi fonogramų gamintojai Sąjungoje, aiškiai apibrėžta minėtoje direktyvoje, be to, ji nėra susieta su jokia sąlyga, o jos vykdymui ar veiksmingumui nebūtina priimti jokios kitos priemonės.

Be to, dėl fonogramų gamintojui suteiktos išimtinės teisės padaryti savo fonogramas, įskaitant jų „kopijas“¹⁴², prieinamas Teisingumo Teismas nusprendė, kad sąvoka „kopija“, kuri taip pat vartojama ir Ženevos konvencijoje¹⁴³ ir kurią reikia aiškinti nuosekliai, turi būti aiškinama taip, kad ji neapima fonogramos, kurioje, nors ir yra iš kitos fonogramos perkeltų garso fragmentų, nėra įtraukti visi toje kitoje fonogramoje įrašyti garsai ar esminė jų dalis.

Be to, nagrinėdamas galimybę nukrypti nuo fonogramų gamintojų išimtinės teisės atgaminti savo fonogramas Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė narė nacionalinėje teisėje negali numatyti minėtos teisės išimties ar apribojimo, išskyrus nurodytuosius Autorių teisių direktyvoje¹⁴⁴. Šiuo klausimu jis priminė, kad Direktyvoje 2001/29 numatytų išimčių ir apribojimų sąrašas yra baigtinis.

Galiausiai dėl Autorių teisių direktyvoje įtvirtintos sąvokos „citavimas“¹⁴⁵ Teisingumo Teismas nusprendė, kad ši sąvoka neapima situacijos, kai neįmanoma atpažinti su nagrinėjama citata susijusio kūrinio. Vis dėlto, kai naujo muzikos kūrinio kūrėjas naudoja iš fonogramos paimtą garsinį fragmentą (*sample*), pagal kurį vidutinis klausytojas gali atpažinti kūrinių, iš kurio šis garsinis fragmentas buvo paimtas, šio garsinio fragmento

138| Chartijos 17 straipsnio 2 dalis.

139| Chartijos 13 straipsnis.

140| Chartijos 11 straipsnis.

141| Autorių teisių direktyvos 2 straipsnio c punktas.

142| Direktyvos 2006/115 9 straipsnio 1 dalies b punktas.

143| 1971 m. spalio 29 d. Ženevoje pasirašytos Konvencijos dėl fonogramų gamintojų apsaugos nuo neteisėto jų fonogramų atgaminimo 1 straipsnio c punktas ir 2 straipsnis.

144| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnis.

145| Autorių teisių direktyvos 5 straipsnio 3 dalies d punktas.

naudojimas pagal bylos aplinkybes gali būti laikomas „citavimu“ pagal Autorių teisių direktyvą, siejamą su Chartijos 13 straipsniu, jeigu minėtu naudojimu siekiama sukurti sąveiką su kūriniu, iš kurio paimtas garsinis fragmentas, ir jeigu tenkinamos Autorių teisių direktyvoje numatytos sąlygos.

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Nederlands Uitgeversverbond ir Groep Algemene Uitgevers** (C-263/18, [EU:C:2019:1111](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad internetu parsisiunčiamų elektroninių knygų pateikimas visuomenei naudotis neribotą laiką patenka į sąvoką „viešas paskelbimas“, kaip tai suprantama pagal Autorių teisių direktyvą.

Dvi asociacijos – *Nederlands Uitgeversverbond* (toliau – NUV) ir *Groep Algemene Uitgevers* (toliau – GAU), kurių tikslas – apsaugoti Nyderlandų leidėjų interesus, pareiškė *rechtbank Den Haag* (Hagos apylinkės teismas, Nyderlandai) ieškinį, jame, be kita ko, prašė uždrausti bendrovei *Tom Kabinet* pateikti elektronines knygas „skaitymo klubo“, kurį ši bendrovė sukūrė savo interneto svetainėje, nariams arba atgaminti šias knygas. NUV ir GAU tvirtina, kad tokia veikla pažeidžia jų narių autorių teises į šias elektronines knygas. Jų nuomone, siūlydama įsigyti „naudotas“ elektronines knygas šiame skaitymo klube *Tom Kabinet* atlieka neteisėtą šių knygų viešą paskelbimą. Tačiau *Tom Kabinet* teigia, kad tokia veikla susijusi su platinimo teise, kuriai pagal minėtą direktyvą taikoma išnaudojimo taisyklė, jeigu atitinkamas objektas, šiuo atveju elektroninės knygos, Sąjungoje buvo parduotos paties teisės turėtojo arba su jo sutikimu. Ši taisyklė reiškia, kad po to, kai buvo parduotos nagrinėjamos elektroninės knygos, NUV ir GAU nebeturi išimtinės teisės leisti arba uždrausti jas platinti.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad internetu parsisiunčiamų elektroninių knygų pateikimas naudotis neribotą laiką priskirtinas ne prie Autorių teisių direktyvos 4 straipsnio 1 dalyje numatytos „viešo platinimo“ teisės, bet prie šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje numatytos „viešo paskelbimo“ teisės, kurios išnaudojimas negalimas pagal šio straipsnio 3 dalį.

Kad pagrįstų šį teiginį, Teisingumo Teismas, be kita ko, remdamasis Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (PINO) priimtos autorių teisių sutartimi, kuria remiantis buvo priimta ir ši direktyva, bei šios direktyvos parengiamaisiais dokumentais, padarė išvadą, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas ketino šią taisyklę taikyti tokių materialių objektų, kaip knygos, materialioje laikmenoje platinimui. Tačiau šios išnaudojimo taisyklės taikymas elektroninėms knygoms gali paveikti savininkų interesą gauti tinkamą atlyginimą daug labiau nei jos taikymas knygoms materialioje laikmenoje, nes elektroninių knygų nematerialių skaitmeninių kopijų būklė nepablogėja naudojant, o tai reiškia, kad galimoje naudotų daiktų rinkoje jos yra puikūs naujų kopijų pakaitalai.

Konkrečiai dėl sąvokos „viešas paskelbimas“ Teisingumo Teismas nurodė, kad ši sąvoka turi būti suprantama plačiai, kaip apimanti bet kokį paskelbimą visuomenei, nesančią toje vietoje, iš kurios skelbiama, taigi ir bet kokį tokio pobūdžio kūrinio transliavimą ar retransliavimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis. Ši sąvoka susieja du kumuliacinius elementus, t. y. kūrinio paskelbimą ir jo paskelbimą viešai.

Dėl pirmojo aspekto pažymėtina, kad iš pasiūlymo dėl Autorių teisių direktyvos aiškinamojo memorandumo matyti, jog „lemiamas veiksmas yra kūrinio pateikimas visuomenei, t. y. jo pateikimas visuomenei prieinamoje svetainėje; šis veiksmas yra pirmesnis už realų perdavimą užsakomuoju būdu“, ir kad „nėra svarbu, ar asmuo iš tikrųjų parsisiuntė šį kūrinį“. Taigi, Teisingumo Teismo nuomone, atitinkamų kūrinių padarymas prieinamų bet kuriam asmeniui, kuris užsiregistruoja skaitymo klubo interneto svetainėje, turi būti laikomas kūrinio „paskelbimu“, ir nėra būtina, kad atitinkamas asmuo pasinaudotų šia galimybe, realiai parsisiųsdamas elektroninę knygą iš šios interneto svetainės.

Dėl antrojo elemento pažymėtina, kad reikia atsižvelgti ne tik į tai, kiek asmenų turi prieigą prie to paties kūrinio tuo pat metu, bet ir į tai, kiek iš jų turi prieigą vienas po kito. Šiuo atveju, kaip nurodo Teisingumo Teismas, asmenų, tuo pat metu arba vienas po kito turinčių prieigą prie to paties kūrinio per šią skaitymo klubo platformą, skaičius yra didelis. Todėl, su sąlyga, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikrins visus svarbius veiksnius, aptariamas kūrinys turi būti laikomas viešai paskelbtu.

Be to, Teisingumo Teismas priminė, jog tam, kad būtų laikomas „viešai paskelbtu“, saugomas kūrinys turi būti paskelbtas taikant specialų techninį būdą, kuris skirtųsi nuo naudotų iki šiol, arba, jei nesiskiria, jis turi būti paskelbtas „naujai visuomenei“, t. y. visuomenei, į kurią autorių teisių turėtojai dar neatsižvelgė, kai leido pradinį viešą savo kūrinio paskelbimą. Šiuo atveju, kadangi elektroninė knyga paprastai padaroma prieinama kartu su naudojimo licencija, pagal kurią leidžiama atitinkamą elektroninę knygą parsisiuntusiam vartotojui ją tik skaityti naudojant savo įrangą, reikia manyti, kad toks paskelbimas, kokį atlieka Tom Kabinet, yra viešas paskelbimas, į kurį autorių teisių turėtojai dar neatsižvelgė, todėl tai yra paskelbimas naujai visuomenei.

2. Pramoninė nuosavybė

Sąjungos prekių ženklų teisės srityje reikia aptarti keturis sprendimus. Pirmasis susijęs su valstybių narių teismų teritorinė jurisdikcija pažeidimo ir galiojimo srityje. Antrajame sprendime Teisingumo Teismas paaiškino sąvoką „nesąžiningumas“, kai pateikiama Sąjungos prekių ženklo paraiška. Trečiajame sprendime pateikta paaiškinimų dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) įgaliojimų panaikinti savo sprendimus, kuriais buvo padaryta akivaizdi procedūrinė klaida, priskirtina EUIPO. Galiausiai ketvirtasis sprendimas susijęs su Europos Sąjungos prekių ženklo naudojimu iš tikrųjų.

2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendime **AMS Neve ir kt.** (C-172/674, [EU:C:2019:674](#)) Teisingumo Teismas, nagrinėdamas prašymą priimti prejudicinį sprendimą, *paaiškino Reglamento Nr. 207/2009¹⁴⁶ dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (toliau – Prekių ženklų reglamentas) 97 straipsnio 5 dalyje esančios sąvokos „valstybė narė, kurioje buvo atliktas ar grėsi būti atliktas teisių pažeidimas“, nustatančios valstybių narių teismų teritorinę kompetenciją bylose dėl teisių pažeidimų ir prekių ženklų registracijos galiojimo, apimtį.* Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su ieškiniu dėl teisių į Europos Sąjungos prekių ženklą pažeidimo, pareikšto trečiajam asmeniui, kuris naudojo prekių ženklui tapačius ar į jį panašius žymenis reklamoje ir pasiūlymuose pirkti interneto svetainėje arba socialinių tinklų platformose. Ieškinys buvo pareikštas Jungtinės Karalystės teisme, kuris nustatė, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti šį ieškinį, tvirtindamas, kad teritorinę jurisdikciją turintis teismas yra tos šalies, kurioje trečioji šalis priėmė sprendimą skelbti tokią reklamą ir siūlyti pirkti prekes toje interneto svetainėje arba minėtose platformose ir kurioje ėmėsi veiksmų tokiam sprendimui įgyvendinti, teismas.

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad ieškovui suteikta galimybė pasirinkti jurisdikciją turintį teismą, remiantis Prekių ženklų reglamento 97 straipsnio 1 dalimi pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją vietą arba remiantis to straipsnio 5 dalimi pagal pažeidimo atlikimo vietą, negali būti suprantama taip, kad dėl tų pačių teisių pažeidimų ieškovas gali pareikšti kelis ieškinius pagal to straipsnio 1 ir 5 dalis, o tiesiog nurodo toje 5 dalyje numatyto teismo alternatyvų pobūdį, palyginti su to straipsnio kitose dalyse nurodytomis teismo vietomis. Nustatydamas tokią alternatyvią teismo vietą, teisės aktų leidėjas suteikia Europos Sąjungos prekių ženklo savininkui galimybę pareikšti tikslinius ieškinius, kurių kiekvienas būtų susijęs su teisių pažeidimais vienos valstybės narės teritorijoje. Kai keli ieškiniai dėl teisių pažeidimo tarp tų pačių šalių yra susiję su to paties žymens naudojimu, bet su skirtingomis teritorijomis, tokie ieškiniai neturi tokio paties dalyko ir jiems

146| 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 78, 2009, p. 1).

netaikomos *lis pendens* taisyklės. Taigi tokiomis aplinkybėmis skirtingų valstybių narių teismai negali priimti „prieštaringų sprendimų“, kaip tai suprantama pagal Prekių ženklų reglamento Nr. 207/2009 17 konstatuojamąją dalį, nes ieškovo pareikšti ieškiniai susiję su skirtingomis teritorijomis.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo: kai Sąjungos prekių ženklų teismas, kuriame remiantis Prekių ženklų reglamento 97 straipsnio 5 dalimi pareikštas ieškinys dėl teisių pažeidimo, turi įvertinti savo jurisdikciją priimti sprendimą dėl teisių pažeidimo egzistavimo valstybės narės, kurioje jis yra įsikūręs, teritorijoje, jis privalo įsitikinti, kad būtent toje teritorijoje buvo atlikti teisių pažeidimai, kuriais kaltinamas atsakovas. Jeigu tokie pažeidimai yra elektroninėmis priemonėmis platinama reklama ir pasiūlymai pirkti prekes, be prekių ženklo savininko sutikimo pažymėtas Europos Sąjungos prekių ženklui tapačiu ar į jį panašiu žymeniu, reikia konstatuoti, kad šie veiksmai buvo atlikti ten, kur yra vartotojai ir prekybininkai, kuriems reklama ar pasiūlymai pirkti yra skirti, neatsižvelgiant į tai, kad atsakovas yra įsisteigęs kitoje teritorijoje, kad jo naudojamas elektroninio tinklo serveris yra kitoje teritorijoje arba kad prekės, kurioms skirta tokia reklama ir pasiūlymai pirkti, yra kitoje teritorijoje. Taigi reikia vengti, kad teisių į Sąjungos prekių ženklą pažeidėjas galėtų prieštarauti minėto straipsnio taikymui ir taip pakenkti jo veiksmingumui, remdamasis vieta, kur reklama ir pasiūlymai pirkti buvo paskelbti internete, kad būtų atmesta bet kokio kito teismo, kuris nesusijęs su ta vieta ir kuris nėra jo gyvenamosios ar įsisteigimo vietos teismas, jurisdikcija. Teisingumo Teismo teigimu, jei žodžių junginys „valstybė narė, kurioje buvo atliktas teisių pažeidimas“ būtų aiškinamas kaip nuoroda į valstybę narę, kurios teritorijoje minėtus komercinius veiksmus atlikęs asmuo tvarkė savo interneto svetainę ir kur reklama ir pasiūlymai pirkti buvo paskelbti visuomenei, pakaktų, kad Sąjungoje įsisteigę klastotojai, pasitelkdami elektronines priemones ir norintys, kad Europos Sąjungos prekių ženklų savininkai, kurių teisės pažeistos, negalėtų naudotis alternatyvia teismo vieta, pasirūpintų, kad informacijos paskelbimo internete vieta ir jų įsisteigimo vieta sutaptų. Be to, ieškovui gali būti pernelyg sudėtinga ar net neįmanoma žinoti, kur yra vieta, kur atsakovas priėmė sprendimus ir ėmėsi priemonių dėl jų įgyvendinimo.

Taigi tokie komerciniai veiksmai, kokie yra nagrinėjami pagrindinėje byloje, turi būti laikomi „atliktais“ vietoje, kur jie įgijo reklamos ar pasiūlymo parduoti pobūdį, t. y. ten, kur komercinis turinys buvo padarytas faktiškai prieinamas vartotojams ir prekybininkams, kuriems jis buvo skirtas. Tačiau tai, ar ši reklama ir pasiūlymai lėmė atsakovo prekių pirkimą, nėra svarbu.

2019 m. rugsėjo 12 d. Sprendimu **Koton Ma azacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret / EUIPO** (C-104/18 P, [EU:C:2019:724](#)) Teisingumo Teismas panaikino Bendrojo Teismo sprendimą¹⁴⁷ ir *paaiškino sąvoką „nesąžiningumas“, kai pateikiama Europos Sąjungos prekių ženklo paraiška*.

Iki 2004 m. J. Nadal Esteban ir įmonė *Koton Ma azacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret*, kuriai priklausė vaizdiniai prekių ženklai KOTON, palaikė verslo santykius. 2011 m. balandžio 25 d. J. Esteban pateikė paraišką registruoti žodinį žymenį STYLO & KOTON kaip Europos Sąjungos prekių ženklą Nicos sutarties¹⁴⁸ 25, 35 ir 39 klasių prekėms ir paslaugoms. Patenkinus *Koton Mağazacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret* pateiktą protestą, grįstą prekių ženklais KOTON, įregistruotais 18, 25 ir 35 klasių prekėms ir paslaugoms, prekių ženklas STYLO & KOTON buvo įregistruotas 39 klasės paslaugoms. Tuomet *Koton Mağazacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret* pateikė prašymą pripažinti registraciją negaliojančia, remdamasi Prekių ženklų reglamento 52 straipsnio 1 dalies b punktu, pagal kurį pareiškėjo nesąžiningumas paduodant prekių ženklo paraišką laikomas absoliučiu negaliojimo pagrindu.

147| 2017 m. lapkričio 30 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Koton Mağazacilik Tekstil Sanayi ve Ticaret / EUIPO – Nadal Esteban (STYLO & KOTON)** (T-687/16, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2017:853](#)).

148| Peržiūrėta ir iš dalies pakeista 1957 m. birželio 15 d. Nicos sutartis dėl tarptautinės prekių ir paslaugų klasifikacijos ženkluo registruoti.

Bendrasis Teismas patvirtino Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) sprendimą atmesti prašymą pripažinti registraciją negaliojančia ir nusprendė, kad nesąžiningumo nebuvo galima konstatuoti, nes tarp prekių ar paslaugų, kurioms įregistruoti prekių ženklai, nebuvo nei tapatumo, nei panašumo, dėl kurio galėtų kilti galimybė supainioti. Gavęs apeliacinį skundą Teisingumo Teismas turėjo paaiškinti sąvoką „nesąžiningumas“.

Visų pirma Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors, atsižvelgiant į jos įprastą reikšmę bendrinėje kalboje, sąvoka „nesąžiningumas“ reiškia nesąžiningą tikslą ar ketinimą, ši sąvoka, be kita ko, turi būti suprantama prekių ženklų teisės taikymo kontekste, kuris susijęs su komercine veikla. Teisės aktais dėl Europos Sąjungos prekių ženklo konkrečiai siekiama prisidėti kuriant neiškraipytos konkurencijos sistemą Sąjungoje, kurioje kiekviena įmonė, siekianti pritraukti klientus savo prekių ar paslaugų kokybe, turi turėti galimybę įregistruoti kaip prekių ženklus žymenis, leidžiančius vartotojams neklystamai atskirti jos prekes ar paslaugas nuo kitos kilmės prekių ar paslaugų. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad prekių ženklo registraciją reikia naikinti dėl nesąžiningumo, jei iš reikšmingų ir neprieštaringų įrodymų matyti, kad to prekių ženklo savininkas pateikė paraišką įregistruoti šį prekių ženklą ne siekdamas sąžiningai dalyvauti konkurencinėje kovoje, bet ketindamas, nesilaikydamas sąžiningos praktikos, pažeisti trečiųjų asmenų interesus arba, net negalvodamas apie konkretų trečiąjį asmenį, įgyti išimtinę teisę kitais tikslais nei tie, kurie atitinka prekių ženklo funkcijas, visų pirmą esminę kilmės nuorodos funkciją.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, jog iš 2009 m. birželio 11 d. Sprendimo **Chocoladefabriken Lindt & Sprüngli** (C-529/07, [EU:C:2009:361](#)) nematyti, kad nesąžiningumą galima konstatuoti tik tuo atveju, kai vidaus rinkoje tapačioms ar panašioms prekėms naudojamas tapatus ar panašus žymuo, kurį galima supainioti su prašomu įregistruoti žymeniu. Iš tiesų gali būti atvejų, kai paraiška įregistruoti prekių ženklą gali būti laikoma pateikta nesąžiningai, nepaisant to, kad pateikiant šią paraišką joks trečiasis asmuo vidaus rinkoje nenaudojo tapataus ar panašaus žymens tapačioms ar panašioms prekėms. Kai prašymas pripažinti registraciją negaliojančia grindžiamas Prekių ženklų reglamento 52 straipsnio 1 dalies b punktu, visiškai nereikalaujama, kad pareiškėjas būtų ankstesnio prekių ženklo, kuriuo žymimos tapačios ar panašios prekės ar paslaugos, savininkas. Be to, paaiškinėjus, kad pateikiant ginčijamo prekių ženklo paraišką trečiasis asmuo bent vienoje valstybėje narėje naudojo šiam prekių ženklui tapatų ar į jį panašų žymenį, nebūtina įrodinėti, kad visuomenė galėjo supainioti šiuos žymenis. Nesant galimybės supainioti trečiojo asmens naudoto žymens ir ginčijamo prekių ženklo arba tuo atveju, kai trečiasis asmuo nenaudoja ginčijamam prekių ženklui tapataus ar panašaus į jį žymens, kitos faktinės aplinkybės prireikus gali būti svarbūs ir nuoseklūs įrodymai, patvirtinantys pareiškėjo nesąžiningumą.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas, atlikdamas visapusišką vertinimą, neatsižvelgė į visas svarbias faktines aplinkybes, buvusias pateikiant paraišką, nors šis momentas buvo lemiamas. Iš tiesų, kadangi buvo prašoma pripažinti visą ginčijamo prekių ženklo registraciją negaliojančia, šis prašymas turėjo būti nagrinėjamas atsižvelgiant į J. Esteban ketinimą tuo momentu, kai jis prašė įregistruoti šį prekių ženklą. Todėl Teisingumo Teismas panaikino skundžiamą sprendimą.

2019 m. spalio 31 d. Sprendimu **Repower / EUIPO** (C-281/18 P, [EU:C:2019:916](#)) Teisingumo Teismas atmetė apeliacinį skundą dėl Bendrojo Teismo sprendimo¹⁴⁹ ir pateikė *paaiškinimą dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) įgaliojimų panaikinti savo sprendimus, kuriais buvo padaryta akivaizdi procedūrinė klaida, priskirtina EUIPO*.

149| 2018 m. vasario 21 d. Sprendimas **Repower / EUIPO – repowermap.org (REPOWER)** (T-727/16, [EU:T:2018:88](#)).

Nagrinėtu atveju ieškovė *Repower* EUIPO įregistravo žodinį prekių ženklą REPOWER. Įstojusios į bylą šalies *repowermap.org* prašymu EUIPO anuliavimo skyrius iš dalies patenkino prašymą pripažinti šio prekių ženklo registraciją negaliojančia tam tikroms prekėms ir paslaugoms. EUIPO apeliacinė taryba atmetė dėl šio sprendimo pateiktą apeliaciją. Po to, kai įstojusi į bylą šalis pateikė ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme, Apeliacinė taryba nauju sprendimu panaikino savo sprendimą atmesti apeliaciją, motyvuodama tuo, kad jis buvo nepakankamai motyvuotas ir kad dėl šios priežasties padaryta „akivaizdi procedūrinė klaida“, kaip tai suprantama pagal Prekių ženklų reglamento 80 straipsnio 1 dalį.

Priimdamas sprendimą dėl *Repower* ieškinio, pareikšto dėl sprendimo, kuriuo panaikintas pradinis Apeliacinės tarybos sprendimas, Bendrasis Teismas konstatavo, kad EUIPO negalėjo grįsti minėto sprendimo Prekių ženklų reglamento 80 straipsnio 1 dalimi, nes motyvų trūkumas nėra „akivaizdi procedūrinė klaida“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą¹⁵⁰. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad sprendimas, kuriuo panaikintas pradinis Apeliacinės tarybos sprendimas, galėjo būti grindžiamas bendroju teisės principu, leidžiančiu atšaukti neteisėtus administracinius aktus. Konstatavęs, kad ši klaida dėl teisinio pagrindo pasirinkimo nepateisina sprendimo, kuriuo panaikinamas pradinis Apeliacinės tarybos sprendimas, panaikinimo, Bendrasis Teismas atmetė *Repower* ieškinį.

Teisingumo Teismas primena, kad, aiškinant sąvoką „akivaizdi procedūrinė klaida“, kaip ji suprantama pagal Prekių ženklų reglamento 80 straipsnio 1 dalį, reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas mano, kad iš Prekių ženklų reglamento struktūros matyti, jog šio reglamento 80 straipsnio 1 dalyje numatytos procedūrinės klaidos, be kita ko, yra susijusios su minėtame reglamente įtvirtintomis procedūrinėmis nuostatomis, kaip antai pareiga motyvuoti. Tokį aiškinimą patvirtina ir to paties reglamento 80 straipsnio 1 dalies tikslas – nustatyti EUIPO pareigą panaikinti sprendimus, kuriuose yra akivaizdi procedūrinė klaida, kad būtų užtikrintas geras administravimas bei procesinis efektyvumas. Šis aiškinimas taip pat atspindi suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pagal kurią pareiga motyvuoti sprendimus yra esminis reikalavimas, kuris turi būti atskiriamas nuo motyvų pagrįstumo klausimo, susijusio su ginčijamo akto teisėtumu iš esmės.

Taigi Teisingumo Teismas, priešingai nei Bendrasis Teismas, nusprendė, kad bet koks pareigos motyvuoti pažeidimas, kaip antai motyvų trūkumas ar nepakankamas motyvavimas, yra procedūrinė klaida, kaip tai suprantama pagal Prekių ženklų reglamento 80 straipsnio 1 dalį, dėl kurios EUIPO turi panaikinti sprendimą, kuriame yra akivaizdi klaida.

Darytina išvada, kad ši nuostata taikytina nagrinėjamu atveju ir kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą. Vis dėlto Teisingumo Teismas daro išvadą, kad padaryta teisės klaida nėra tokio pobūdžio, kad dėl jos būtų galima panaikinti skundžiamą sprendimą, nes jo rezoliucinė dalis, kuria atmestas *Repower* ieškinys, kuriuo ginčijamas sprendimas dėl panaikinimo, yra pagrįsta kitais motyvais.

2019 m. gruodžio 12 d. priimtu Sprendimu **Der Grüne Punkt / EUIPO** (C-143/19 P, [EU:C:2019:1076](#)) Teisingumo Teismas panaikino apskųstą Bendrojo Teismo sprendimą¹⁵¹ dėl jo padarytos teisės klaidos, kolektyviniam Europos Sąjungos prekių ženklui taikant sąvoką „naudojimas iš tikrųjų“.

150| Reglamento Nr. 207/2009 80 straipsnio 1 dalies pirmame sakinyje numatyta, kad, jei EUIPO padarė įrašą registre arba priėmė sprendimą, kuriame yra akivaizdi procedūrinė klaida, priskirtina EUIPO, ši užtikrina, kad įrašas būtų anuliuojamas, o sprendimas – panaikintas.

151| 2018 m. gruodžio 12 d. Sprendimas **Der Grüne Punkt / EUIPO – Halston Properties (Apskritimo su dviem rodyklėmis vaizdas)** (T-253/17, [EU:T:2018:909](#)).

Nagrinėtu atveju apeliantė Der Grüne Punkt buvo įregistravusi kolektyvinį vaizdinį prekių ženklą, vaizduojantį apskritimą su dviem rodyklėmis ir susijusį su pakuočių atliekų surinkimo ir utilizavimo sistema. Gavęs prašymą panaikinti registraciją, Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) anuliavimo skyrius iš dalies patenkino šį prašymą, remdamasis tuo, kad šis prekių ženklas nebuvo iš tikrųjų naudojamas prekėms, kurioms jis buvo įregistruotas, išskyrus pakuotes.

Bendrasis Teismas atmetė apeliantės pareikštą ieškinį dėl EUIPO apeliacinės tarybos sprendimo panaikinimo.

Grįsdama savo apeliacinį skundą apeliantė nurodė, kad Bendrasis Teismas nesilaikė sąvokos „naudojimas iš tikrųjų“, kaip ji suprantama pagal Prekių ženklų reglamento 15 straipsnio 1 dalį, aiškinimo ir tinkamai neatsižvelgė į šio reglamento 66 straipsnyje išdėstytas kolektyvinių prekių ženklų charakteristikas.

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad kolektyvinio prekių ženklo pagrindinė funkcija yra atskirti asociacijos, kuri yra jo savininkė, narių prekes ar paslaugas nuo kitų įmonių prekių ar paslaugų. Taigi, priešingai nei individualaus prekių ženklo atveju, kolektyvinio prekių ženklo funkcija nėra nurodyti vartotojui prekių ar paslaugų, kurioms jis įregistruotas, „kilmės tapatybę“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Prekių ženklų reglamento 66 straipsnyje visiškai nereikalaujama, kad gamintojai, paslaugų teikėjai ar prekybininkai, kurie priklauso asociacijai, turinčiai kolektyvinį prekių ženklą, priklausytų tai pačiai įmonių grupei, kuri gamina ar tiekia prekes arba teikia paslaugas kontroliuojant vienai įmonei. Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad kolektyviniai prekių ženklai, kaip ir individualūs prekių ženklai, yra naudojami prekyboje. Taigi tam, kad būtų laikoma, jog jie naudojami „iš tikrųjų“, kaip tai suprantama pagal Prekių ženklų reglamento 15 straipsnio 1 dalį, toks naudojimas turi atitikti atitinkamų įmonių tikslą sukurti ar išsaugoti prekių ir paslaugų realizavimo rinką.

Be to, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad kolektyvinis prekių ženklas yra naudojamas pagal jo pagrindinę funkciją nuo to momento, kai šis naudojimas leidžia vartotojui suprasti, kad nurodytos prekės ar paslaugos yra kilusios iš įmonių, priklausančių asociacijai, kuri yra prekių ženklo savininkė, ir taip atskirti šias prekes ar paslaugas nuo šiai asociacijai nepriklausančių įmonių prekių ar paslaugų. Šiuo atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad iš Bendrojo Teismo išvadų matyti, jog kolektyvinis prekių ženklas yra naudojamas pagal jo pagrindinę funkciją, atsižvelgiant į tai, kad ginčijamų prekių gamintojas ar platintojas priklauso apeliantės licencinės sutarties sistemai.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėto prekių ženklo naudojimo iš tikrųjų vertinimas turi būti atliekamas visų pirma vertinant naudojimo tam tikrame ekonomikos sektoriuje, siekiant išlaikyti ar įgyti prekių ženklu saugomų prekių ar paslaugų rinkos dalį, pagrįstumą, prekių ar paslaugų pobūdį, rinkos ypatybes, taip pat prekių ženklo naudojimo apimtį ir dažnumą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad Bendrasis Teismas nagrinėjamu atveju netaikė šių kriterijų. Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti, ar šiuo atveju tinkamai įrodytas naudojimas, t. y. nagrinėjamo prekių ženklo žymėjimas ant pakuočių atliekų surinkimo netoli esančioje vietoje ir jų ekologinio šalinimo sistemai priklausančių įmonių prekių pakuočių, atitinkamuose ekonomikos sektoriuose yra laikomas pateisinamu, kad būtų išlaikyta ar sukurta prekių rinkos dalis. Teisingumo Teismo tvirtinimu, negalima atmesti galimybės, kad gamintojo ar platintojo nuoroda ant plataus vartojimo prekių pakuočių apie priklausymą tokiai perdirbimo sistemai gali daryti įtaką vartotojų sprendimams pirkti ir taip prisidėti prie rinkos dalių, susijusių su šiomis prekėmis, išlaikymo ar sukūrimo.

Kadangi Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą taikydamas sąvoką „naudojimas iš tikrųjų“, Teisingumo Teismas panaikino skundžiamą sprendimą ir EUIPO apeliacinės tarybos sprendimą.

3. Telekomunikacijos

Šioje srityje reikia aptarti du sprendimus. Pirmasis – 2019 m. spalio 1 d. Sprendimas **Planet49** (C-673/17), susijęs su interneto svetainės naudotojo sutikimu saugoti informaciją ar suteikti galimybę naudotis informacija pasinaudojant slapukais. Šis sprendimas aptartas XIV skyriaus 1 skirsnyje „Asmens duomenų apsauga“.

Antrasis – 2019 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas **AW ir kt. (Skambučiai numeriu 112)** (C-417/671, [EU:C:2019:671](#)), jame Teisingumo Teismas nusprendė, jog *valstybės narės turi pareigą užtikrinti (su sąlyga, kad tai techniškai įmanoma), kad telekomunikacijų įmonės sudarytų galimybę skubios pagalbos iškvietimo skambučius numeriu 112 tvarkančiai institucijai nemokamai naudotis skambinančiojo vietos nustatymo duomenimis, įskaitant atvejus, kai skambinama iš mobiliojo ryšio telefono be SIM kortelės*. Be to, šie duomenys turi būti pakankamai patikimi ir tikslūs, kad pagalbos tarnybos galėtų atvykti. Galiausiai Teisingumo Teismas paaiškino sąlygas, kurioms esant Sąjungos teisės pažeidimo atveju kyla valstybės atsakomybė.

17 metų amžiaus mergina buvo pagrobta Panevėžio (Lietuva) priemiestyje, vėliau išžaginta ir gyva sudeginta automobilio bagažinėje. Būdama uždaryta bagažinėje, ji mobiliojo ryšio telefonu apie dešimt kartų skambino Lietuvos Bendrajam pagalbos centrui bendruoju Europos skubios pagalbos iškvietimo telefono ryšio numeriu 112 ir prašė pagalbos. Tačiau Bendrojo pagalbos centro įranga nerodė mobiliojo ryšio telefono, kuris buvo naudojamas, numerio, o tai sutrukdė šio centro darbuotojams nustatyti nukentėjusiosios buvimo vietą. Nebuvo galima nustatyti, ar aukos naudotame mobiliojo ryšio telefone buvo SIM kortelė ir kodėl Bendrasis pagalbos centras nematė jos numerio.

Aukos artimieji pateikė skundą, jame prašė įpareigoti Lietuvos valstybę atlyginti jų neturtinę žalą. Jie kaltino Lietuvos Respubliką tuo, kad ši praktiškai tinkamai neįgyvendino Direktyvos 2002/22¹⁵² 26 straipsnio 5 dalies, pagal kurią valstybės narės turi užtikrinti, kad atitinkami ūkio subjektai sudarytų galimybę skubios pagalbos iškvietimo skambučius tvarkančiai institucijai nemokamai naudotis skambinančiojo vietos nustatymo duomenimis, kai tik ta institucija gauna tokį skambutį.

Nagrinėdamas bylą Vilniaus apygardos administracinis teismas (Lietuva) kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl šios pareigos leisti naudotis skambinančiojo numeriu 112 vietos nustatymo duomenimis apimties.

Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2002/22 26 straipsnio 5 dalyje numatyta pareiga taikoma valstybėms narėms (su sąlyga, kad tai techniškai įmanoma), įskaitant atvejus, kai skambinama iš mobiliojo ryšio telefono be SIM kortelės.

Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvos 2002/22 26 straipsnio 5 dalies paskutinį sakinį valstybėms narėms suteikiama tam tikra diskrecija nustatyti kriterijus, susijusius su duomenų apie skambinančiojo numeriu 112 buvimo vietą tikslumu ir patikimumu. Tačiau kriterijai, kuriuos jos apibrėžia, turi užtikrinti (kiek tai techniškai įmanoma) galimybę nustatyti skambinančiojo buvimo vietą taip patikimai ir tiksliai, kad pagalbos tarnybos iš tiesų galėtų atvykti jam padėti. Kadangi toks vertinimas yra labai techninio pobūdžio ir glaudžiai susijęs su nacionalinio judriojo ryšio tinklo ypatumais, jį turi atlikti nacionalinis teismas.

152| 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva) (OL L 108, 2002, p. 51; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 367), iš dalies pakeista 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11).

Galiausiai dėl sąlygų, kurios turi būti įvykdytos, kad kiltų valstybės atsakomybė už žalą, padarytą dėl Sąjungos teisės pažeidimo, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad viena iš sąlygų yra tiesioginio priežastinio ryšio tarp šios teisės pažeidimo ir šių asmenų patirtos žalos buvimas. Vis dėlto valstybė turi ištaisyti padarytos žalos pasekmes, remdamasi būtent nacionalinės teisės normomis dėl atsakomybės, o nacionalinės teisės aktuose dėl žalos atlyginimo nustatytos sąlygos negali būti mažiau palankios už tas, kurios susijusios su panašiais vidaus skundais. Tuo remiantis darytina išvada, kad tuo atveju, kai pagal valstybės narės vidaus teisę netiesioginio priežastinio ryšio tarp nacionalinių valdžios institucijų padaryto pažeidimo ir asmens patirtos žalos buvimas laikomas pakankamu valstybės atsakomybei kilti, pagal lygiavertiškumo principą toks netiesioginis priežastinis ryšys tarp šiai valstybei narei priskiriamo Sąjungos teisės pažeidimo ir asmens patirtos žalos taip pat turi būti pripažintas pakankamu kilti tos valstybės narės atsakomybei už šį Sąjungos teisės pažeidimą.

4. Viešieji pirkimai

2019 m. liepos 11 d. Sprendime **Telecom Italia** (C-697/17) Teisingumo Teismas pateikė paaiškinimą *dėl sąlygų, kuriomis ekonominės veiklos vykdytojams leidžiama pateikti pasiūlymą, kai vykdoma riboto konkurso procedūra dėl viešojo prekių ir darbų pirkimo, kuriai taikoma Direktyva 2014/24*¹⁵³. Dėl šių sąlygų Teisingumo Teismas nurodė, kad, atsižvelgiant į šioje direktyvoje numatytą išankstinę atranką įveikusių ekonominės veiklos vykdytojų ir tų, kurie pateikė pasiūlymus, teisinio ir faktinio tapatumo reikalavimą, atranką įveikęs kandidatas, kuris pagal sujungimo susitarimą, sudarytą laikotarpiu nuo išankstinės atrankos etapo pabaigos iki pasiūlymų pateikimo etapo pabaigos ir įvykdytą jau pasibaigus šiam pateikimo etapui, įsipareigoja prisijungti kitą iš anksto atrinktą kandidatą, gali pateikti pasiūlymą.

2016 m. gegužės mėn. bendrovė *Infratel*, veikdama Ekonomikos plėtros ministerijos vardu, pradėjo riboto konkurso procedūrą, siekdama sudaryti viešojo pirkimo sutartis dėl viešojo ultraplačiajuosčio ryšio pasyviojo tinklo statybos, priežiūros ir valdymo keliuose Italijos regionuose. Vykstant šiai procedūrai dėl penkių pirkimo dalių paraiškas dalyvauti konkurse pateikė bendrovė *Telecom Italia* ir, be kita ko, *Metroweb Sviluppo Srl* ir *Enel OpEn Fiber SpA*. Nors *Metroweb Sviluppo* įveikė išankstinę atranką, nepateikė galutinio pasiūlymo.

2017 m. sausio mėn. *Infratel* paskelbė dalyvių, kuriems leista dalyvauti, sąrašą ir preliminarų konkurso laimėtojų eilės sąrašą. Visose penkiose konkurso dalyse pirmą vietą užėmė *OpEn Fiber*, o *Telecom Italia* – antrą vietą, išskyrus 4 konkurso dalį, kurioje liko trečia. Kadangi atitinkamo konkurso rezultatai *Telecom Italia* netenkino, pirmiausia ji pateikė prašymą leisti susipažinti su šio konkurso dokumentais. Iš šių dokumentų iš esmės matyti, kad nuo išankstinės atrankos etapo pabaigos iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos *Metroweb Sviluppo* buvo prijungta prie *OpEn Fiber*, o Europos Komisija šiam prijungimui neprieštaravo. Paskui *Telecom Italia* atitinkamų penkių dalių konkurso rezultatus užginčijo Italijos teismuose.

Pirmiausia priminęs, kad pagal Direktyvos 2014/24 28 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį pasiūlymus gali teikti tik tie ekonominės veiklos vykdytojai, kuriuos perkančioji organizacija pakvietė tai padaryti, įvertinusi pateiktą informaciją, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši nuostata reikalauja teisinio ir faktinio išankstinę atranką įveikusių ekonominės veiklos vykdytojų ir tų, kurie pateikė pasiūlymus, tapatumo. Ši taisyklė taikoma ribotam

¹⁵³ | 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014, p. 65).

konkursui, kuris vykdomas keliais etapais, be kita ko, išankstinės atrankos ir pasiūlymų pateikimo etapams. Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šioje nuostatoje nenumatyta taisyklių dėl galimų išankstinę atranką įveikusio kandidato struktūros ar ekonominio ir techninio pajėgumo pokyčių.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad analogiškai dėl Direktyvos 2004/17¹⁵⁴ nagrinėjo klausimą dėl tokių pokyčių poveikio vykstant derybų procedūrai dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo Sprendime *MT Højgaard ir Züblin*¹⁵⁵. Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei vykstant derybų procedūrai nebeliko išankstinę atranką įveikusios grupės, kurią sudarė du ekonominės veiklos vykdytojai, vienas iš jų gali užimti šios grupės vietą ir toliau dalyvauti toje procedūroje, ir dėl to lygybės principas nepažeidžiamas. Vis dėlto turi būti nustatyta, kad šis vienas ekonominės veiklos vykdytojas atitinka perkančiosios organizacijos iš pradžių nustatytus reikalavimus (pirmas kriterijus) ir jo tolesnis dalyvavimas minėtoje procedūroje nepablogina kitų dalyvių konkurencinės padėties (antras kriterijus).

Šiuo atveju dėl pirmojo kriterijaus laikymosi Teisingumo Teismas nurodė, kad bendrovė *OpEn Fiber* ir toliau tenkina iš pradžių perkančiosios organizacijos nustatytus reikalavimus, nes dėl prijungtos *Metroweb Sviluppo* jos materialinis pajėgumas padidėjo.

Kalbant apie antrąjį kriterijų, pažymėtina, kad prijungimas, kaip antai *Metroweb Sviluppo* prijungimas, Teisingumo Teismo teigimu, turi būti įvykdytas laikantis Sąjungos teisės aktų, be kita ko, Reglamento Nr. 139/2004¹⁵⁶. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad vadovaudamasi šiuo reglamentu 2016 m. gruodžio 15 d. sprendimu Komisija nutarė neprieštarauti *OpEn Fiber* ir *Metroweb Sviluppo* susijungimui. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, kad kitomis Sąjungos teisės nuostatomis nei tos, kuriomis reglamentuojami viešieji pirkimai, konkrečiai siekiama užtikrinti, kad sujungimo sandoris, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nekeltų grėsmės laisvai ir neiškraipytai konkurencijai vidaus rinkoje. Vadinasi, jei ekonominės veiklos vykdytojo veiksmai atitinka šias konkrečias taisykles, negalima pripažinti, kad dalyvaudamas tokia sandoryje jis gali pabloginti kitų dalyvių konkurencinę padėtį vien dėl to, kad susijungęs subjektas turės didesnę ekonominę ir techninę pajėgumą.

5. Maisto produktai

2019 m. lapkričio 12 d. Sprendime *Organisation juive européenne ir Vignoble Psagot* (C-363/18, [EU:C:2019:954](#)) dėl Reglamento (ES) Nr. 1169/2011¹⁵⁷ išaiškinimo Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, kad *ant iš Izraelio valstybės kilusių maisto produktų turi būti nurodyta kilmės teritorija, o tais atvejais, kai šie maisto produktai kilę iš vienos ar kelių vietovių, sudarančių toje teritorijoje esančių Izraelio gyvenvietę, būtina pateikti informaciją apie tokią kilmę*.

154| 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (OL L 134, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 19). Ši direktyva nebegalioja.

155| 2016 m. gegužės 24 d. Sprendimas *MT Højgaard ir Züblin* (C-396/14, [EU:C:2016:347](#)).

156| 2004 m. sausio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 24, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 40).

157| 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1169/2011 dėl informacijos apie maistą teikimo vartotojams, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 1924/2006 ir (EB) Nr. 1925/2006 bei kuriuo panaikinami Komisijos direktyva 87/250/EEB, Tarybos direktyva 90/496/EEB, Komisijos direktyva 1999/10/EB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/13/EB, Komisijos direktyvos 2002/67/EB ir 2008/5/EB bei Komisijos reglamentas (EB) Nr. 608/2004 (OL L 304, 2011, p. 18, klaidų ištaisymas OL L 266, 2016, p. 7).

Pagrindinėje byloje nagrinėjamas *Organisation juive européenne* ir *Vignoble Psagot Ltd* ginčas su Prancūzijos ekonomikos ir finansų ministru kilo dėl pranešimo teisėtumo dėl prekių, kilusių iš teritorijų, kurias nuo 1967 m. birželio mėn. yra okupavusi Izraelio valstybė, kilmės nurodymo; tame pranešime reikalaujama ant maisto produktų pateikti minėtas nuorodas. Šis pranešimas paskelbtas po to, kai Europos Komisija paskelbė aiškinamąjį komunikatą dėl iš šių teritorijų kilusių prekių kilmės nurodymo¹⁵⁸.

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis Reglamento Nr. 1169/2011 9 ir 26 straipsniais, maisto produkto kilmės šalis ar kilmės vieta turi būti nurodyta tais atvejais, kai tokios informacijos nepateikimas gali klaidinti vartotojus, nes leidžia jiems manyti, kad šio maisto produkto kilmės šalis ar kilmės vieta yra kita nei tikroji jo kilmės šalis ar kilmės vieta. Jis taip pat pažymėjo, kad tuomet, kai ant maisto produkto nurodoma kilmės šalis ar vieta, ši nuoroda neturi klaidinti.

Antra, Teisingumo Teismas patikslino sąvokos „kilmės šalis“¹⁵⁹ ir žodžių „šalis“ ir „teritorija“, kaip jie suprantami pagal Reglamentą Nr. 1169/2011, aiškinimą. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad ši sąvoka apibrėžta minėto reglamento 2 straipsnio 3 dalyje darant nuorodą į Sąjungos muitinės kodeksą¹⁶⁰, pagal kurį tam tikros „šalies“ ar „teritorijos“ kilmės prekėmis laikomos prekės, kurios visos buvo pagamintos šioje šalyje ar teritorijoje arba kurių paskutinis esminis perdirbimas ar apdorojimas atliktas toje šalyje ar teritorijoje¹⁶¹.

Dėl žodžio „šalis“, kuris ESS ir SESV daug kartų vartojamas kaip žodžio „valstybė“ sinonimas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, siekiant užtikrinti nuoseklų Sąjungos teisės aiškinimą, šiam žodžiui Sąjungos muitinės kodekse, taigi, ir Reglamente Nr. 1169/2011, teiktina tokia pat reikšmė. „Valstybė“ reiškia suverenų subjektą, sienų ribojamoje savo geografinėje erdvėje įgyvendinantį visus pagal tarptautinę teisę pripažįstamus įgaliojimus. Dėl žodžio „teritorija“ Teisingumo Teismas nurodė, kad iš pačios Sąjungos muitinės kodekso formuluotės¹⁶² matyti, kad jis žymi kitus subjektus nei „šalys“, taigi, ir kitus nei „valstybės“. Tokiomis aplinkybėmis ant maisto produktų esanti nuoroda, kad jų „kilmės šalis“ yra Izraelio valstybė, nors iš tikrųjų šie maisto produktai kilę iš vienos iš teritorijų, priklausančių ribotai Izraelio valstybės, kaip okupacinės valdžios, jurisdikcijai, tačiau turinčių savo tarptautinį statusą, atskirą nuo šios valstybės statuso, gali klaidinti vartotojus. Todėl Teisingumo Teismas nusprendė, kad, siekiant išvengti situacijų, kai vartotojai gali būti klaidinami dėl to, kad Izraelio valstybė šiose teritorijose laikoma okupacine valdžia, o ne suvereniu subjektu, būtina nurodyti aptariamų maisto produktų kilmės teritoriją, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1169/2011.

Galiausiai, trečia, dėl sąvokos „kilmės vieta“¹⁶³ Teisingumo Teismas konstatavo, kad ji turi būti suprantama kaip reiškianti maisto produkto kilmės šalyje ar teritorijoje esančią konkrečią geografinę erdvę, išskyrus gamintojo adresą. Taigi nuoroda, kad maisto produktas kilęs iš „Izraelio gyvenvietės“, esančios vienoje iš „Izraelio okupuotų teritorijų“, gali būti laikoma „kilmės vietos“ nuoroda, su sąlyga, kad žodis „gyvenvietė“ reiškia konkrečią geografinę vietą.

158| Aiškinamasis komunikatas dėl prekių iš Izraelio nuo 1967 m. birželio mėn. okupuotų teritorijų kilmės nurodymo (OL C 375, 2015, p. 4).

159| Reglamento Nr. 1169/2011 9 straipsnio 1 dalies i punktas ir 26 straipsnio 2 dalies a punktas.

160| 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013, p. 1).

161| Reglamento Nr. 952/2013 60 straipsnis.

162| Reglamento Nr. 952/2013 60 straipsnis.

163| Reglamento Nr. 1169/2011 9 straipsnio 1 dalies i punktas ir 26 straipsnio 2 dalies a punktas.

Be to, dėl klausimo, ar nuoroda „Izraelio gyvenvietė“, kaip kilmės vietos nurodymas, yra privaloma, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, jog kai kuriose Izraelio valstybės okupuotose teritorijose įkurtos naujakurių gyvenvietės pasižymi tuo, kad jose įgyvendinama gyventojų perkėlimo politika, kurią ši valstybė vykdo už savo teritorijos ribų, taip pažeisdama tarptautinės humanitarinės teisės normas¹⁶⁴. Tada Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokios nuorodos nepateikimas, t. y. vien kilmės teritorijos nurodymas, gali klaidinti vartotojus. Iš tiesų, nesant jokios aiškios informacijos šiuo klausimu, vartotojai negali žinoti, kad maisto produktas kilęs iš vietovės ar vietovių grupės, sudarančios naujakurių gyvenvietę, kuri vienoje iš minėtų teritorijų įkurta pažeidžiant tarptautinės humanitarinės teisės normas. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Reglamento Nr. 1169/2011¹⁶⁵ nuostatas informacijos teikimas vartotojams turi jiems leisti rinktis turint pakankamai informacijos, atsižvelgiant ne tik į sveikatos, ekonominius, aplinkos, socialinius, bet ir etinius aspektus, taip pat susijusius su tarptautinės teisės laikymusi. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad šie aspektai gali daryti įtaką vartotojų sprendimui dėl pirkimo.

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Exportslachterij J. Gosschalk ir kt.** (C-477/18 ir C-478/18, [EU:C:2019:1126](#)) Teisingumo Teismas turėjo galimybę išplėtoti jurisprudenciją dėl skerdyklų mokamų rinkliavų už kompetentingų valdžios institucijų atliekamą oficialią veterinarijos kontrolę. Paprašytas išaiškinti Reglamentą Nr. 882/2004¹⁶⁶, jis nusprendė, viena vertus, kad *valdžios institucijos turi teisę skerdykloms perkelti darbuotojų, kurie konkrečiai neatlieka kontrolės, atlyginimus ir išlaidas, skaičiuojamus proporcingai laikui, kuris tiems administracijos darbuotojams objektyviai reikalingas su kontrolės vykdymu neatsiejamai susijusiai veiklai*. Kita vertus, jis nusprendė, kad tam tikromis sąlygomis valdžios institucijos gali į sąskaitą faktūrą įtraukti rinkliavas už skerdyklos rezervuotą, tačiau faktiškai nepanaudotą, kompetentingos valdžios institucijos kontrolei skiriamą laiką, net jeigu tą kontrolę atlikti turi laikinai įdarbinti oficialiai paskirti veterinarijos gydytojai, kuriems nemokamas atlygis už nepanaudotą kontrolei atlikti skirtą laiką.

Pagrindinėse bylose kelios Nyderlandų skerdyklos ginčijo Nyderlandų valdžios institucijų išrašytas sąskaitas faktūras už veterinarinius patikrinimus jų patalpose. Tokius patikrinimus atlieka kompetentingoje valdžios institucijoje dirbantys veterinarijos gydytojai ir padėjėjai arba privačiai bendrovei priklausantys laikinai dirbantys padėjėjai. Praktiškai skerdykla valdžios institucijai pateikia prašymą, jame nurodo, kiek kontrolierių ir kiek laiko reikia kontrolei atlikti. Jei patikrinimo darbai baigiami anksčiau, nei numatyta, skerdykla vis tiek privalo mokėti už prašyme nurodytą, tačiau nepanaudotą kontrolei atlikti skirtą laiką.

Pasak skerdyklų, nepanaudotas laikas neturėtų būti įtrauktas į sąskaitą faktūrą, o administracijos ir pagalbinių darbuotojų atlyginimai ir išlaidos taip pat neturėtų būti įtraukti į jų mokamos rinkliavos dydį. Skerdyklos taip pat ginčijo laikinai dirbančių veterinarijos gydytojų, su kuriais valdžios institucija atsiskaito skirtingai, atliekamiems darbams taikomus tarifus. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių dėl to, ar apskaičiuojant rinkliavos dydį galima atsižvelgti į privačios bendrovės, kuriai priklauso pagalbiniai darbuotojai, rezervo sudarymo išlaidas, nes tas rezervas skirtas darbuotojų užmokesčiui ligos protrūkio atveju, kad jie galėtų vėl grįžti į darbą protrūkiui pasibaigus.

164| 1949 m. rugpjūčio 12 d. Ženevos konvencijos dėl civilių apsaugos karo metu 49 straipsnio šešta pastraipa.

165| Reglamento Nr. 1169/2011 3 ir 4 konstatuojamosios dalys ir 3 straipsnio 1 dalis.

166| 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 882/2004 dėl oficialios kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, gyvūnų sveikatos ir gerovės taisyklių (OL L 165, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 45 t., p. 200 ir klaidų ištaisymas OL L 252, 2013, p. 51).

Dauguma šių klausimų susiję su Nyderlandų teisės aktų suderinamumu su Reglamento Nr. 882/2004 reikalavimu, kad rinkliavos gali būti renkamos finansuoti tik toms išlaidoms, kurias kompetentinga valdžios institucija realiai patyrė dėl atliktų oficialios kontrolės darbų¹⁶⁷. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad oficialios kontrolės veiksmingumo reikalavimas yra pagrindinis Sąjungos teisės aktų leidėjo rūpestis. Atsižvelgdamas į šį veiksmingumo reikalavimą, jis pažymėjo, pirma, kad administracijos ir pagalbiniai darbuotojai taip pat prisideda prie kontrolės veiksmingumo. Iš tiesų tie darbuotojai atlaisvina veterinarijos gydytojus nuo patikrinimo darbų logistinio organizavimo ir prisideda prie kontrolės stebėsenos. Taigi į tų darbuotojų atlyginimus ir išlaidas gali būti atsižvelgta apskaičiuojant rinkliavos dydį, tačiau tik proporcingai darbo laikui, kuris reikalingas su oficialios kontrolės vykdymu neatsiejamai susijusiai veiklai.

Antra, Teisingumo Teismas nusprendė, kad galima išrašyti sąskaitą faktūrą už realiai nepanaudotą kontrolei atlikti skirtą laiką, jeigu tokios rinkliavos nesurinkimas galėtų daryti neigiamą įtaką kontrolės sistemos veiksmingumui. Vis dėlto skerdyklos turi turėti galimybę informuoti kompetentingą valdžios instituciją apie pageidavimą sutrumpinti kontrolės trukmę, palyginti su iš pradžių numatyta trukme, jeigu tas pageidavimas pareiškiamas per šios valdžios institucijos tam tikslui nustatytą protingą terminą.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad nepanaudoto kontrolei atlikti skirto laiko įtraukimui į sąskaitą faktūrą taikomos papildomos sąlygos, kai patikrinimą atlieka laikinai dirbantys veterinarijos gydytojai, kuriems neatlyginama už nepanaudotą kontrolei atlikti skirtą laiką. Tokiu atveju valdžios institucija daugių daugiausia gali į sąskaitą faktūrą įtraukti tokią rinkliavos dydį atitinkančią sumą, iš kurios būtų atimtos laikinai dirbantiems veterinarijos gydytojams mokamo atlyginimo sąnaudos. Be to, taip gautas rinkliavos likutis turi iš tikrųjų atitikti reglamente numatytas bendrąsias išlaidas.

Beje, dėl atsižvelgimo apskritai į laikinai dirbančių veterinarijos gydytojų, kuriems mokama mažiau nei kompetentingos valdžios institucijos įdarbintiems veterinarijos gydytojams, atlyginimus Teisingumo Teismas pažymėjo, kad fiksuoto dydžio rinkliavos, kurioms Reglamentas Nr. 882/2004 iš principo neprieštarauja, taip pat gali būti taikomos, kai kontrolę atlieka laikinai dirbantys veterinarijos gydytojai. Tačiau šios rinkliavos įprastai negali viršyti valdžios institucijos patiriamų sąnaudų. Todėl, jeigu valdžios institucija konstatuoja, kad konkrečiu laikotarpiu gavo pelno, ji privalo peržiūrėti ir sumažinti fiksuoto dydžio rinkliavos paskesnį laikotarpį.

Galiausiai Teisingumo Teismas atmetė galimybę apskaičiuojant rinkliavos dydį atsižvelgti į privačios bendrovės, į kurią valdžios institucija kreipiasi samdydama padėjėjus, rezervo sudarymo išlaidas. Iš tiesų rinkliavos skirtos padengti tik išlaidoms, kurių realiai patiriama atliekant kontrolę maisto sektoriaus įmonėse.

6. Transporto priemonių draudimas

2019 m. birželio 20 d. Sprendime *Línea Directa Aseguradora* (C-100/18) Teisingumo Teismas išaiškino sąvoką „transporto priemonių [eismas]“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2009/103¹⁶⁸ dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo, ir nusprendė, kad į šią sąvoką patenka situacija, kai dėl automobilio, stovėjusio privačiame pastato garaže 24 valandas, kilo gaisras, kurio priežastis – automobilio elektros sistema ir kuris padarė žalos šiam nekilnojamajam turtui.

¹⁶⁷ Reglamento Nr. 882/2004 27 straipsnio 1 dalis ir 4 dalies b punktas.

¹⁶⁸ 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/103/EB dėl motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimo ir privalomojo tokios atsakomybės draudimo patikrinimo (OL L 263, 2009, p. 11).

2013 m. rugpjūčio mėn. automobilis, kuris privačiame pastato garaže stovėjo daugiau kaip 24 valandas, užsidegė ir padarė žalos. Gaisro priežastis buvo transporto priemonės elektros sistema. Transporto priemonės savininkas buvo apsidraudęs motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu bendrovėje *Línea Directa*. Pastatas buvo apdraustas bendrovėje *Segurcaixa*, kuri už padarytą žalą atlygino bendrovei šio pastato savininkei 44 704,34 EUR.

2014 m. kovo mėn. *Segurcaixa* pareiškė ieškinį *Línea Directa*, kad iš jos būtų priteista atlyginti sumokėtą žalos kompensaciją dėl to, kad žala kilo dėl „eismo įvykio“ (kaip tai suprantama pagal Ispanijos teisę), kuriam taikomas motorinių transporto priemonių draudimas. *Segurcaixa* prašymas buvo atmestas pirmojoje instancijoje. Vykstant apeliaciniam procesui *Línea Directa* buvo priteista sumokėti *Segurcaixa* prašomą kompensaciją. *Línea Directa* padavė kasacinį skundą *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija). Kadangi šis teismas abejojo dėl Direktyvoje 2009/103 esančios sąvokos „transporto priemonių [eismas]“ aiškinimo, jis nusprendė pateikti Teisingumo Teismui kelis prejudicinius klausimus.

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad sąvoka „transporto priemonių [eismas]“, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą¹⁶⁹, yra savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kurios išaiškinimo negalima palikti kiekvienai valstybei narei. Jis taip pat pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjo tikslas apsaugoti per transporto priemonių sukeltus įvykius nukentėjusius asmenis yra nuolatinis ir jo tvirtai siekiama.

Atsižvelgdamas į savo jurisprudenciją¹⁷⁰, Teisingumo Teismas priminė, kad sąvoka „transporto priemonių [eismas]“ apima ne tik kelių eismo situacijas, bet ir bet kokį transporto priemonės naudojimą, kuris atitinka įprastą šios transporto priemonės funkciją, t. y. jos, kaip transporto priemonės, naudojimą. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, viena vertus, kad dėl to, jog su eismo įvykiu susijusi transporto priemonė nevažiavo, kai atsitiko įvykis, negalima atmesti galimybės, kad tuo momentu šios transporto priemonės naudojimas gali atitikti įprastą šios transporto priemonės funkciją. Be to, klausimas, ar transporto priemonės variklis veikė eismo įvykio metu, nėra lemiamas. Kita vertus, nė iš vienos Direktyvos 2009/103 nuostatos nematyti, kad draudimo pareiga ir apsauga, kurią šia pareiga siekiama suteikti per motorinių transporto priemonių sukeltus įvykius nukentėjusiems asmenims, apimtų tik atvejus, kai tokios transporto priemonės naudojamos tam tikruose žemės sklypuose ar tam tikruose keliuose.

Taigi remdamasis tuo Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad sąvoka „transporto priemonių [eismas]“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2009/103, nepriklauso nuo teritorijos, kur ši transporto priemonė naudojama, ir nuo aplinkybės, kad atitinkama transporto priemonė yra įvykio momentu pastatyta stovėjimo aikštelėje. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas manė, kad transporto priemonės stovėjimas ir nejudėjimo laikotarpis yra natūralūs ir būtini etapai, kurie sudaro jos, kaip transporto priemonės, naudojimo dalį. Taigi transporto priemonė yra naudojama pagal savo, kaip transporto priemonės, funkciją, iš esmės ir tada, kai ji stovi tarp dviejų judėjimo momentų.

Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad transporto priemonės pastatymas privačiame garaže yra jos naudojimas, kuris atitinka jos, kaip transporto priemonės, funkciją. Šia išvada negalima abejoti dėl to, kad ji stovėjo daugiau kaip 24 valandas tame garaže.

169| Direktyvos 2009/103 3 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta, kad kiekviena valstybė narė, laikydama šios direktyvos 5 straipsnio, imasi visų tinkamų priemonių užtikrinti, kad būtų apdrausta transporto priemonių, kurių įprasta buvimo vieta yra jos teritorijoje, valdytojų civilinė atsakomybė.

170| Žr., be kita ko, 2017 m. gruodžio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Núñez Torreiro* (C-334/16, [EU:C:2017:1007](#)) ir 2018 m. lapkričio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimą *BTA Baltic Insurance Company* (C-648/17, [EU:C:2018:917](#)).

Kalbėdamas apie tai, kad pagrindinėje byloje aptariamas įvykis kilo dėl transporto priemonės elektros sistemos, Teisingumo Teismas nurodė: kadangi šio įvykio kilmė atitinka „transporto priemonės“ apibrėžtį, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2009/103¹⁷¹, nereikia nei iš transporto priemonės detalių išskirti tos, dėl kurios kilo žalą sukėlusią aplinkybę, nei nustatyti funkcijų, kurias ši detalė užtikrina.

7. Ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolė

2019 m. gruodžio 3 d. Sprendimu **Čekijos Respublika / Parlamentas ir Taryba** (C-482/17, [EU:C:2019:1035](#)) Teisingumo Teismas *atmetė ieškinį, kuriuo reikalauta visiškai arba iš dalies panaikinti Direktyvą 2017/853*¹⁷² (toliau – *ginčijama direktyva*), kuria Europos Parlamentas ir Taryba iš dalies pakeitė Tarybos direktyvą 91/447/EEB *dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės*¹⁷³ (toliau – *Šaunamųjų ginklų direktyva*). Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamoje Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje įtvirtintos priemonės nėra Čekijos Respublikos grindžiant ieškinį nurodyti įgaliojimų suteikimo, proporcingumo, teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir nediskriminavimo principų pažeidimai.

Siekiant panaikinti tikrinimus kertant sienas Šengeno erdvėje, direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų nustatytas minimalus suderintas pagrindas, kuriuo reglamentuojamas šaunamųjų ginklų laikymas, įsigijimas ir jų perdavimas tarp valstybių narių. Tuo tikslu šioje direktyvoje numatytos nuostatos dėl sąlygų, kuriomis įvairių kategorijų šaunamieji ginklai gali būti įsigijami ir laikomi, kartu visuomenės saugumo sumetimais numatant, kad turi būti draudžiama įsigyti tam tikrų tipų šaunamųjų ginklų.

Po įvykdytų tam tikrų teroro išpuolių Europos Parlamentas ir Taryba 2017 m. priėmė ginčijamą direktyvą, siekdami nustatyti griežtesnes taisykles, taikytinas pavojingiausiems, deaktyvuotiems ir pusiau automatiniais šaunamiesiems ginklams. Kartu šia direktyva siekiama palengvinti tam tikrų ginklų laisvą judėjimą įtvirtinant žymėjimo taisykles.

Dėl iš esmės draudžiamų automatinio šaunamųjų ginklų, perdirbtų į pusiau automatinius šaunamuosius ginklus, ginčijamoje direktyvoje numatyta nukrypti leidžianti nuostata, kurios taikymo sąlygas atitinka tik Šengeno erdvei priklausanti Šveicarija, kuriai taikoma direktyva dėl šaunamųjų ginklų. Šiuo atveju kalbama apie sąlygą, kad esama visuotinė karo prievole grindžiamos karinės sistemos, pagal kurią pastaruosius 50 metų kariuomenę paliekantys asmenys turi galimybę pasilikti karinius šaunamuosius ginklus.

Čekijos Respublika pareiškė ieškinį Teisingumo Teisme, prašydama visiškai arba iš dalies panaikinti ginčijamą direktyvą. Vykstant šiam procesui Čekijos Respubliką palaikė Vengrija ir Lenkija, o Europos Parlamentą ir Tarybą – Prancūzija ir Europos Komisija.

Nagrinėdamas tariamą įgaliojimų suteikimo principo pažeidimą Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad net tada, kai SESV 114 straipsniu pagrįstu teisės aktu, kaip antai Šaunamųjų ginklų direktyva, jau pašalintos bet kokios prekybos kliūtys jo suderintoje srityje, iš Sąjungos teisės aktų leidėjo negalima atimti galimybės

171| Direktyvos 2009/103 1 straipsnio 1 dalis.

172| 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/853, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 137, 2017, p. 22).

173| 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvos 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (OL L 256, 1991, p. 51; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 11 t., p. 3).

remiantis šia nuostata pritaikyti šį aktą prie pasikeitusių aplinkybių, atsižvelgiant į jam tenkančią pareigą užtikrinti Sutartimis pripažintus bendruosius interesus. Vieni iš šių interesų yra kova su tarptautiniu terorizmu ir sunkiais nusikaltimais, taip pat visuomenės saugumo užtikrinimas.

Toliau kalbėdamas apie teisės normas, kuriomis pakeičiamos esamos teisės normas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, siekiant nustatyti jų priėmimo teisinį pagrindą, svarbu atsižvelgti į jomis keičiamas esamas teisės normas, visų pirma į jų tikslą ir turinį. Iš tikrųjų, jei teisės aktas, kuriuo daromi pakeitimai, būtų vertinamas atskirai, galėtų būti pasiektas paradoksalus rezultatas, t. y. kad jis negalėtų būti priimtas remiantis SESV 114 straipsniu, nors Sąjungos teisės aktų leidėjas galėtų pasiekti tokį patį norminį rezultatą panaikindamas pirminį aktą ir, remdamasis šia nuostata, jo naują redakciją išdėstydamas naujame akte. Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad teisinį pagrindą, kuriuo remiantis turėjo būti priimta ginčijama direktyva, reikėjo nustatyti atsižvelgiant tiek į kontekstą, kurį sudaro Šaunamųjų ginklų direktyva, tiek į teisės normas, atsiradusias dėl ginčijama direktyva padarytų jos pakeitimų.

Galiausiai palyginęs Šaunamųjų ginklų direktyvos ir ginčijamos direktyvos tikslus ir turinį Teisingumo Teismas konstatavo, kad šiomis dviem direktyvomis siekiama užtikrinti, kad būtų derinamos valstybių narių teisės nuostatos laisvo šaunamųjų ginklų, naudojamų civiliniams tikslams, judėjimo srityje, kartu šią laisvę apribojant saugumo garantijomis, atitinkančiomis šių prekių pobūdį, ir kad ginčijama direktyva šiuo atveju tik siekiama pakoreguoti Šaunamųjų ginklų direktyvoje įtvirtintą šių dviejų tikslų pusiausvyrą, ją pritaikant prie pasikeitusių aplinkybių.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad aspektų, susijusių su prekių saugumu, suderinimas yra vienas iš esminių elementų siekiant užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą, nes šioje srityje priimti nesuderinti teisės aktai gali sukurti prekybos kliūčių. Kadangi šaunamųjų ginklų ypatybė yra jų pavojingumas ne tik jų naudotojams, bet ir plačiai visuomenei, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad į visuomenės saugumo sumetimus būtina atsižvelgti nustatant šių prekių įsigijimo ir laikymo reglamentavimą.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas neviršijo jam pagal SESV 114 straipsnį suteiktos diskrecijos, kai ginčijamą direktyvą priėmė remdamasis šia nuostata.

Spręsdamas dėl tariamo proporcingumo principo pažeidimo Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pagal Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros¹⁷⁴ Komisija turėjo formalią pareigą atlikti ginčijamoje direktyvoje numatomų priimti priemonių poveikio vertinimą, kad būtų galima įvertinti šių priemonių proporcingumą. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad poveikio vertinimo parengimas yra teisėkūros proceso etapas, kuris paprastai turi būti vykdomas, kai teisėkūros iniciatyva gali turėti didelį ekonominį, aplinkosauginį ar socialinį poveikį. Vis dėlto pareiga atlikti tokį vertinimą bet kuriuo atveju neišplaukia iš šio susitarimo nuostatų.

Taigi tai, kad nebuvo atliktas poveikio vertinimas, negali būti laikoma proporcingumo principo pažeidimu, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas yra ypatingoje situacijoje, kai būtina šio vertinimo išvengti, su sąlyga, kad vis dėlto jis turi pakankamai informacijos, leidžiančios įvertinti numatomų priimti priemonių proporcingumą.

Toliau sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjui buvo pateikta daug analizių ir rekomendacijų, apimančių visus klausimus, kuriuos Čekijos Respublika nurodė savo argumentuose, ir, priešingai, nei teigė ši valstybė narė, iš tų analizių ir rekomendacijų negalima daryti išvados, kad kritikuojamos priemonės yra akivaizdžiai netinkamos, atsižvelgiant į tikslus užtikrinti Sąjungos piliečių viešąjį saugumą ir palengvinti šaunamųjų ginklų, naudojamų civiliniams tikslams, vidaus rinkos veikimą.

¹⁷⁴ 2016 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl geresnės teisėkūros (OL L 123, 2016, p. 1).

Teisingumo Teismas nusprendė, kad nagrinėjamu atveju Sąjungos institucijos neviršijo plačios diskrecijos, kuri joms suteikiama, kai reikia atlikti tokius kompleksinius politinio, ekonominio ar socialinio pobūdžio vertinimus. Galiausiai Teisingumo Teismas dar kartą atmetė Čekijos Respublikos argumentus, kuriais kritikuojamos tam tikros ginčijamos direktyvos nuostatos, kurias ši valstybė narė kvalifikavo kaip prieštaraujančias proporcingumo, teisinio saugumo ir tam tikrų kategorijų ginklų, kuriems tariamai ginčijamoje direktyvoje nustatytas griežtesnis reglamentavimas, savininkų ar turėtojų teisėtų lūkesčių ir galiausiai nediskriminavimo principams.

Dėl pastarojo principo Teisingumo Teismas, be kita ko, nusprendė, kad nukrypti leidžiančia nuostata, kuri taikoma Šveicarijai, atsižvelgiama tiek į šios valstybės kultūrą ir tradicijas, tiek į tą faktą, kad dėl šių tradicijų ši valstybė turi patirtį ir įrodytą gebėjimą nustatyti ir prižiūrėti atitinkamus asmenis ir ginklus, o tai leidžia preziumuoti, kad ginčijama direktyva siekiami visuomenės saugumo tikslai, nepaisant šios nukrypti leidžiančios nuostatos, bus pasiekti. Kadangi nė vienos Europos Sąjungos valstybės narės padėtis nėra panaši į Šveicarijos padėtį, diskriminacijos nėra.

XIV. Internetas ir elektroninė prekyba

Šiame skyriuje verta paminėti įvairius sprendimus – tris asmens duomenų apsaugos srityje ir vieną elektroninė prekybos srityje. Be to, 2019 m. liepos 29 d. priimti sprendimai **Funke Medien NRW** (C-469/17) ir **Spiegel Online** (C-516/17) susiję su išimtinių autorių teisių apsauga tais atvejais, kai jų kūriniai atgaminami ir viešai skelbiami internete. Šie du sprendimai buvo aptarti XIII skyriaus 1 skirsnyje „Autorių teisės“.

1. Asmens duomenų apsauga

Asmens duomenų apsaugos srityje Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) priėmė tris itin svarbius sprendimus. Dviejuose sprendimuose Teisingumo Teismas paaiškino, viena vertus, paieškos sistemos eksploatuotojo pareigas pašalinant nuorodas į neskelbtinus duomenis. Trečiasis sprendimas susijęs su interneto svetainės naudotojo sutikimu saugoti informaciją ar suteikti galimybę naudotis informacija pasinaudojant slapukais.

2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendime **GC ir kt. (Nuorodų į neskelbtinus duomenis pašalinimas)** (C-136/17, [EU:C:2019:773](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) paaiškino *paieškos sistemos eksploatuotojo pareigas, kai šis nagrinėja prašymą pašalinti nuorodas į neskelbtinus duomenis*.

Google netenkinio keturių asmenų prašymų iš rezultatų sąrašo, paieškos sistemoje rodomo atlikus paiešką pagal jų asmenvardžius, pašalinti įvairias nuorodas į trečiųjų asmenų skelbiamus tinklalapius, be kita ko, į spaudos straipsnius. Gavusi šių keturių asmenų skundus *Commission nationale de l'informatique et des libertés* (Nacionalinė informatikos ir laisvių komisija, CNIL) (Prancūzija) atsisakė nurodyti Google pašalinti prašomas nuorodas. Bylą nagrinėjanti *Conseil d'État* (Valstybės Taryba, Prancūzija) kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu patikslinti pareigas, pagal Direktyvą 95/46¹⁷⁵ tenkančias paieškos sistemos eksploatuotojui nagrinėjant prašymą pašalinti nuorodas.

175| 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 281, 1995, p. 31; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 15 t., p. 355). Nuo 2018 m. gegužės 25 d. ši direktyva panaikinta 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (OL L 119, 2016, p. 1 ir klaidų ištaisymas OL L 127, 2018, p. 2).

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad, išskyrus tam tikras išimtis ir nukrypti leidžiančias nuostatas, draudžiama tvarkyti asmens duomenis, atskleidžiančius rasinę ar etninę kilmę, politines pažiūras, religinius ar filosofinius įsitikinimus ar narysę profesinėse sąjungose, taip pat tvarkyti sveikatos duomenis ir duomenis apie lytinį gyvenimą¹⁷⁶. Kiek tai susiję su duomenų apie nusikalstamas veikas, apkaltinamuosius nuosprendžius arba kardomąsias priemones tvarkymu, tokius duomenis iš principo galima tvarkyti tik prižiūrint valdžios institucijai arba jeigu nacionalinėje teisėje yra numatytos tinkamos ir specialios apsaugos priemonės¹⁷⁷.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad draudimas ar apribojimai, susiję su šių specialių kategorijų asmens duomenų tvarkymu, taikomi paieškos sistemos eksploatuotojui, kaip ir visiems kitiems asmens duomenų valdytojams. Šiais draudimais ir apribojimais siekiama užtikrinti didesnę apsaugą nuo tokių duomenų tvarkymo, kuris dėl ypatingo minėtų duomenų neskelbtinumo gali itin stipriai suvaržyti pagrindines teises į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą¹⁷⁸.

Vis dėlto paieškos sistemos eksploatuotojas yra atsakingas ne dėl to, kad asmens duomenys nurodyti trečiųjų asmenų paskelbtame tinklalapyje, o dėl nuorodos į šį puslapį teikimo. Tokiomis aplinkybėmis neskelbtinų duomenų tvarkymo draudimas ir apribojimai šiam eksploatuotojui taikomi tik dėl nuorodos teikimo, todėl įgyvendinami pagal duomenų subjekto pateiktą prašymą atliekant patikrinimą, prižiūrimą kompetentingų nacionalinių institucijų.

Antra, Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad tais atvejais, kai eksploatuotojas gauna prašymą panaikinti nuorodas į neskelbtinus duomenis, jis iš esmės privalo, išskyrus tam tikras išimtis, tokį prašymą patenkinti. Dėl šių išimčių pasakytina, kad eksploatuotojas gali, be kita ko, netenkinti tokio prašymo, kai konstatuoja, jog nuorodos nukreipia į duomenų subjekto akivaizdžiai paviešintus duomenis¹⁷⁹, jeigu tokių nuorodų teikimas atitinka kitas asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygas, nebent šis asmuo dėl priešasčių, susijusių su jo konkrečia padėtimi, turi teisę prieštarauti dėl minėto nuorodų teikimo¹⁸⁰.

Bet kuriuo atveju, gavęs prašymą pašalinti nuorodą, paieškos sistemos eksploatuotojas turi patikrinti, ar nuorodos į tinklalapį, kuriame paskelbti neskelbtini duomenys, įtraukimas į rezultatų sąrašą, rodomą atlikus paiešką pagal to asmens asmenvardį, yra neišvengiamai būtinas siekiant apsaugoti internetautų¹⁸¹, potencialiai suinteresuotų atlikus tokią paiešką gauti prieigą prie šio tinklalapio, informacijos laisvę. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors teisė į privataus gyvenimo gerbimą ir teisė į asmens duomenų apsaugą paprastai yra viršesnės už internetautų informacijos laisvę, vis dėlto ši pusiausvyra tam tikrais atvejais gali priklausyti nuo atitinkamos informacijos pobūdžio ir jos neskelbtinumo, galinčio turėti įtakos duomenų subjekto privačiam gyvenimui, taip pat nuo visuomenės intereso susipažinti su šia informacija, kuris gali skirtis, nelygu, koks šio asmens vaidmuo viešajame gyvenime.

Trečia, Teisingumo Teismas nusprendė, kad gavęs prašymą pašalinti nuorodą į duomenis apie baudžiamąjį teismo procesą prieš duomenų subjektą, susijusius su ankstesniu šio proceso etapu ir nebeatitinkančius tikrosios padėties, paieškos sistemos eksploatuotojas, atsižvelgdamas į visas konkrečias atvejo aplinkybes, privalo įvertinti, ar minėtas asmuo turi teisę reikalauti, kad atitinkama informacija šiuo metu nebebūtų

176| Direktyvos 95/46 8 straipsnio 1 dalis ir Reglamento 2016/679 9 straipsnio 1 dalis.

177| Direktyvos 95/46 8 straipsnio 5 dalis ir Reglamento 2016/679 10 straipsnis.

178| Teisę į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą užtikrina Chartijos 7 ir 8 straipsniai.

179| Direktyvos 95/46 8 straipsnio 2 dalies e punktas ir Reglamento 2016/679 9 straipsnio 2 dalies e punktas.

180| Direktyvos 95/46 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas ir Reglamento 2016/679 21 straipsnio 1 dalis.

181| Teisė į saviraiškos ir informacijos laisvę įtvirtinta Chartijos 11 straipsnyje.

siejama su jo asmenvardžiu rezultatų sąrašė, rodomame atlikus paiešką pagal jo asmenvardį. Tačiau net jeigu taip nėra dėl to, kad atitinkamos nuorodos įtraukimas yra neišvengiamai būtinas siekiant suderinti teisę į duomenų subjekto privataus gyvenimo gerbimą ir teisę į asmens duomenų apsaugą su potencialiai suinteresuotų internetų informacijos laisve, eksploatuotojas privalo ne vėliau kaip gavęs prašymą pašalinti nuorodą pakeisti rezultatų sąrašą taip, kad pagal jį sudarytas bendras vaizdas internetui parodytų aktualią teisminę padėtį, o tam reikia, be kita ko, kad nuorodos į tinklalapius su informacija tuo klausimu atsirastų pirmoje šio sąrašo vietoje.

2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendime **Google (Nuorodų pašalinimo teritorinė taikymo sritis)** (C-507/17, [EU:C:2019:772](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad *paieškos sistemos eksploatuotojas paprastai privalo pašalinti nuorodas tik iš savo paieškos sistemos versijų, apimančių visas valstybes nares.*

Commission nationale de l'informatique et des libertés (Nacionalinė informatikos ir laisvių komisija, CNIL) (Prancūzija) *Google* oficialiai įspėjo, kad tenkindama prašymą pašalinti nuorodas ši bendrovė iš rezultatų sąrašo, rodomo atlikus paiešką pagal duomenų subjekto asmenvardį, turi ištrinti nuorodas į tinklalapius, kuriuose pateikiami su šiuo asmeniu susiję asmens duomenys, iš visų savo paieškos sistemos domeno vardo plėtinių. *Google* atsisakius atsižvelgti į šį oficialų įspėjimą, CNIL skyrė šiai bendrovei 100 000 EUR baudą. *Conseil d'État* (Valstybės Taryba), į kurią kreipėsi *Google*, Teisingumo Teismo paprašė patikslinti paieškos sistemos eksploatuotojo pareigos pagal Direktyvą 95/46 įgyvendinti teisę reikalauti pašalinti nuorodas teritorinę apimtį.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Sąjungos teisę fiziniai asmenys gali remtis savo teise reikalauti pašalinti nuorodas prieš paieškos sistemos eksploatuotoją, turintį vieną ar kelis padalinius Sąjungos teritorijoje, nepaisant to, ar asmens duomenys tvarkomi (konkrečiu atveju teikiamos nuorodos į tinklalapius, kuriuose yra su asmeniu, kuris remiasi tokia teise, susijusių asmens duomenų) Sąjungoje, ar už jos ribų¹⁸².

Kiek tai susiję su teisės reikalauti pašalinti nuorodas apimtimi, Teisingumo Teismas nusprendė, kad paieškos sistemos eksploatuotojas turi pašalinti nuorodas ne iš visų savo sistemos versijų, o tik iš tų, kurios apima visas valstybes nares. Šiuo klausimu jis nurodė, kad nors universalus nuorodų pašalinimas, atsižvelgiant į interneto ir paieškos sistemų charakteristikas, galėtų visiškai atitikti Sąjungos teisės aktų leidėjo tikslą užtikrinti aukštą asmens duomenų apsaugos lygį visoje Sąjungoje, iš Sąjungos teisės visiškai nematyti¹⁸³, kad siekdamas įgyvendinti šį tikslą teisės aktų leidėjas būtų suteikęs teisei reikalauti pašalinti nuorodas apimtį, kuri išeitų už valstybių narių teritorijos ribų. Konkrečiai kalbant, nors Sąjungos teisėje nustatytas valstybių narių priežiūros institucijų bendradarbiavimo mechanizmas, leidžiantis priimti bendrą sprendimą, kuris būtų grindžiamas teisės į privataus gyvenimo gerbimą ir į asmens duomenų apsaugą ir įvairių valstybių narių visuomenės intereso turėti prieigą prie informacijos pusiausvyra, šiuo metu tokio mechanizmo, kiek tai susiję su nuorodų pašalinimo už Sąjungos ribų apimtimi, nenumatyta.

Pagal šiuo metų galiojančią Sąjungos teisę paieškos sistemos eksploatuotojas turi pašalinti prašyme nurodytas nuorodas ne tik iš vienos paieškos sistemos versijos, kuri apima asmens, dėl kurio atliekamas toks pašalinimas, gyvenamosios vietos valstybę narę, bet ir iš paieškos sistemos versijų, kurios apima valstybes nares, būtent tam, kad būtų užtikrintas vienodas ir aukštas apsaugos lygis visoje Sąjungoje. Be to, jei reikia, toks eksploatuotojas turi imtis pakankamai veiksmingų priemonių, kad interneto Sąjungoje vartotojams būtų užkirstas kelias arba bent jau jie būtų labai atgrasyti turėti prieigą atitinkamais atvejais iš paieškos sistemos versijos, kuri apima trečiąją valstybę, prie nuorodų, kurias prašoma pašalinti, o nacionalinis teismas turi patikrinti, ar eksploatuotojo nustatytos priemonės tenkina šį reikalavimą.

¹⁸²| Direktyvos 95/46 4 straipsnio 1 dalies a punktas ir Reglamento 2016/679 3 straipsnio 1 dalis.

¹⁸³| Direktyvos 95/46 12 straipsnio b punktas, 14 straipsnio pirmos pastraipos a punktas ir Reglamento 2016/679 17 straipsnio 1 dalis.

Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nors pagal Sąjungos teisę nereikalaujama, kad paieškos sistemos eksploatuotojas pašalintų nuorodas iš visų savo paieškos sistemos versijų, tai nėra draudžiama. Taigi valstybės narės priežiūros arba teisminė institucija išlaiko kompetenciją, atsižvelgdama į nacionalinius pagrindinių teisių apsaugos standartus, nustatyti pusiausvyrą tarp, viena vertus, duomenų subjekto teisės į privataus gyvenimo gerbimą ir į jo asmens duomenų apsaugą, ir, kita vertus, teisės į informacijos laisvę, ir tai atlikdama prireikus nurodyti tokios paieškos sistemos eksploatuotojui pašalinti nuorodas iš visų tokios sistemos versijų.

2019 m. spalio 1 d. Sprendime **Planet49** (C-673/17, [EU:C:2019:801](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pripažino, kad nėra duotas galiojantis sutikimas išsaugoti informaciją arba prieiti prie informacijos pasitelkiant slapukus, įdiegtus interneto svetainės naudotojo galiniame įrenginyje, kai leidimas gaunamas pagal iš anksto paslaugos teikėjo pažymėtą žymimąjį langelį, neatsižvelgiant į tai, ar ši informacija yra, ar nėra asmens duomenys. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad *paslaugų teikėjas interneto svetainės naudotojui turi nurodyti slapukų veikimo trukmę ir galimybę (arba ne) tretiesiems asmenims turėti prieigą prie šių slapukų*.

Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su **Planet49** organizuota loterija interneto svetainėje [www.dein-macbook.de](#). Kad galėtų joje dalyvauti, interneto vartotojai turėjo nurodyti savo pavardę ir adresą interneto puslapyje, kuriame buvo žymimieji langeliai. Langelis, pagal kurį leidžiama įdiegti slapukus, buvo pažymėtas iš anksto. Gavęs Vokietijos vartotojų asociacijų federacijos skundą *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) suabejojo dėl naudotojų sutikimo, gauto panaudojant iš anksto pažymėtą langelį, galiojimo ir dėl paslaugos teikėjui tenkančios pareigos suteikti informaciją apimties.

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą iš esmės buvo susijęs su Direktyvoje dėl privatumo ir elektroninių ryšių¹⁸⁴, siejamoje su Direktyva 95/46¹⁸⁵ ir Bendruoju duomenų apsaugos reglamentu¹⁸⁶, numatytos sutikimo sąvokos aiškinimu.

Pirma, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyvos 95/46 2 straipsnio h punkte, į kurį daroma nuoroda Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 2 straipsnio f punkte, sutikimas apibrėžiamas kaip reiškiantis „bet kurį savanoriškai ir žinomai duotą konkretų duomenų subjekto pareiškimą [valios pareiškimą], kuriuo duomenų subjektas nurodo savo sutikimą, kad būtų tvarkomi su juo susiję [jo asmens] duomenys“. Jis nurodė, kad reikalavimas dėl duomenų subjekto valios „pareiškimo“ akivaizdžiai reiškia aktyvius, o ne pasyvius veiksmus. Reikia pažymėti, kad sutikimas, duotas pasitelkiant iš anksto pažymėtą žymimąjį langelį, neapima aktyvių interneto svetainės naudotojo veiksmų. Be to, Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 5 straipsnio 3 dalies, kurioje po pakeitimų, padarytų Direktyva 2009/136, numatyta, kad naudotojas turi būti davęs „sutikimą“ įdiegti slapukus, genezė rodo, kad nuo šiol naudotojo sutikimas negali būti preziumuojamas ir turi kilti iš aktyvaus jo elgesio. Galiausiai nuo šiol aktyvus sutikimas yra numatytas Bendrajame duomenų apsaugos reglamente¹⁸⁷, kurio 4 straipsnio 11 punkte reikalaujamas valios pareiškimas, be kita ko, „vienareikšmiai veiksmais“, o jo 32 konstatuojamojoje dalyje aiškiai nurodyta, kad sutikimu negali būti laikoma „tyla, iš anksto pažymėti langeliai arba neveikimas“.

184| 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) (OL L 201, 2002, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 29 t., p. 514), iš dalies pakeistos 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/136/EB (OL L 337, 2009, p. 11), 2 straipsnio f punktas ir 5 straipsnio 3 dalis.

185| 2 straipsnio h punktas.

186| Reglamento 2016/679 6 straipsnio 1 dalies a punktas.

187| Reglamento 2016/679 6 straipsnio 1 dalies a punktas.

Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad nėra duota galiojančio sutikimo, kai išsaugoti informaciją arba prieiti prie informacijos, saugomos interneto svetainės naudotojo galiniame įrenginyje, leidžiama pagal iš anksto pažymėtą žymimąjį langelį, kurio žymėjimą naudotojas turi pašalinti, norėdamas atsisakyti duoti sutikimą. Jis pridūrė, jog to, kad naudotojas aktyvuoja dalyvavimo nurodytoje loterijoje mygtuką, negali pakakti, kad būtų galima manyti, jog jis davė galiojantį sutikimą įdiegti slapukus.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvos dėl privatumo ir elektroninių ryšių 5 straipsnio 3 dalį naudotoją siekiama apsaugoti nuo bet kokio kišimosi į jo privatų gyvenimą, neatsižvelgiant į tai, ar šis kišimasis susijęs su asmens duomenimis, ar ne. Vadinasi, sutikimo sąvoka neturi būti aiškinama skirtingai, atsižvelgiant į tai, ar interneto svetainės naudotojo galiniame įrenginyje saugoma arba naudojama informacija yra (arba nėra) asmens duomenys.

Trečia, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal tą pačią nuostatą reikalaujama, kad naudotojas būtų davęs sutikimą, pateikęs jam aiškią ir išsamią informaciją, visų pirma apie tvarkymo tikslus. Aiški ir išsami informacija turi leisti naudotojui lengvai nustatyti savo duodamo sutikimo pasekmes ir užtikrinti, kad šis sutikimas būtų duotas žinant visas aplinkybes. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad slapukų veikimo trukmė ir galimybė (arba ne) tretiesiems asmenims turėti prieigą prie šių slapukų, yra dalis aiškos ir detalios informacijos, kurią paslaugų teikėjas turi pateikti interneto svetainės naudotojui.

2. Elektroninė prekyba

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Airbnb Ireland** (C-390/18, [EU:C:2019:1112](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) konstatavo, pirma, kad tarpininkavimo paslauga, kurios tikslas – per elektroninę platformą už atlyginimą suvesti potencialius nuomininkus su profesionaliais ar neprofesionaliais nuomotojais, siūlančiais trumpalaikio apgyvendinimo paslaugas, kartu su šia tarpininkavimo paslauga teikiant ir tam tikras papildomas paslaugas, turi būti laikoma „informacinės visuomenės paslauga“, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2000/31 dėl elektroninės komercijos¹⁸⁸. Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad privatus asmuo gali prieštarauti tam, kad baudžiamojoje byloje, kurioje pareikštas civilinis ieškinys, jam būtų taikomos valstybės narės priemonės, ribojančios laisvą tokios paslaugos, kurią jis teikia iš kitos valstybės narės, judėjimą, jeigu apie minėtas priemones nebuvo pranešta pagal tos pačios direktyvos 3 straipsnio 4 dalies b punkto antrą įtrauką.

Ginčas pagrindinėje byloje kilo nagrinėjant baudžiamąją bylą, Prancūzijoje iškeltą pagal *Association pour un hébergement et un tourisme professionnels* skundą ir pareiškus civilinį ieškinį bendrovei *Airbnb Ireland*. *Airbnb Ireland* yra pagal Airijos teisę įsteigta bendrovė, administruojanti elektroninę platformą, kuri sudaro galimybę už tarpininkavimo mokestį suvesti, be kita ko, Prancūzijoje profesionalius nuomotojus ir privačius asmenis, siūlančius trumpalaikio apgyvendinimo paslaugas, su tokiose vietose apsigyventi norinčiais asmenimis. Be to, *Airbnb Ireland* siūlo minėtiems nuomotojams papildomas paslaugas, pavyzdžiui, šabloną, kuriame apibrėžiamas jų pasiūlymo turinys, civilinės atsakomybės draudimą, įrankį, skirtą jų nuomojamo būsto kainai įvertinti, ar mokėjimo paslaugas, susijusias su šiomis paslaugomis.

¹⁸⁸ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) (OL L 178, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 25 t., p. 399).

Skundą prieš *Airbnb Ireland* pateikusi asociacija teigė, kad ši bendrovė ne tik suveda dvi šalis, naudodamasi to paties pavadinimo platforma, bet ir vykdo nekilnojamojo turto agento veiklą, neturėdama profesinio pažymėjimo, todėl pažeidžia vadinamąjį *Hoguet* įstatymą, kuris Prancūzijoje taikomas nekilnojamojo turto agentų veiklai. *Airbnb Ireland* savo ruožtu tvirtino, kad pagal Direktyvą 2000/31 tokios teisės nuostatos bet kuriuo atveju yra draudžiamos.

Paklaustas visų pirma apie bendrovės *Airbnb Ireland* teikiamos tarpininkavimo paslaugos kvalifikavimą Teisingumo Teismas, remdamasis Sprendimu *Asociación Profesional Elite Taxi*¹⁸⁹, priminė, kad, nors tarpininkavimo paslauga atitinka Direktyvos 2015/1535¹⁹⁰ 1 straipsnio 1 dalies b punkte, į kurį daroma nuoroda Direktyvos 2000/31 2 straipsnio a punkte, nurodytas sąlygas, t. y. teikiama už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškų paslaugų gavėjo prašymu, iš esmės tai yra „informacinės visuomenės paslauga“, atskira nei vėlesnė paslauga, su kuria ji susijusi. Vis dėlto kitaip turi būti tuomet, jeigu paaiškėja, kad ši tarpininkavimo paslauga yra bendros paslaugos, kurios pagrindinis elementas yra paslauga, kuriai taikomas kitas teisinis kvalifikavimas, sudedamoji dalis.

Nagrinētu atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad tarpininkavimo paslauga, kokią teikia *Airbnb Ireland*, atitinka šias sąlygas ir kad dėl tarp tarpininkavimo paslaugos ir apgyvendinimo paslaugos egzistuojančių ryšių pobūdžio negalima atmesti galimybės minėtą tarpininkavimo paslaugą laikyti „informacinės visuomenės paslauga“, todėl taikyti jai Direktyvą 2000/31.

Siekdamas pabrėžti tokios tarpininkavimo paslaugos neatsiejamumą nuo apgyvendinimo paslaugų, su kuriomis ji yra susijusi, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, pirma, šia paslauga siekiama ne tik iškart suteikti tokias paslaugas, bet iš esmės pateikti nuomojamų būstų pristatymo ir paieškos priemonę, palengvinančią nuomos sutarčių sudarymą ateityje. Todėl tokia paslaugų rūšis negali būti laikoma paprastu bendros apgyvendinimo paslaugos priedu. Antra, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokia paslauga, kaip teikiama bendrovės *Airbnb Ireland*, nėra būtina apgyvendinimo paslaugoms teikti, nes nuomininkai ir nuomotojai tam turi daug kitų kanalų (kai kurie iš jų egzistuoja jau ilgą laiką). Galiausiai, trečia, Teisingumo Teismas pabrėžė, kad nė viename bylos medžiagos dokumente nenurodyta, jog *Airbnb* fiksuotų nuomos kainas, kurių prašo jos platforma besinaudojantys nuomotojai, arba nustatytų didžiausias jų ribas.

Teisingumo Teismas dar nurodė, kad šios išvados negali paneigti bendrovės *Airbnb Ireland* teikiamos kitos paslaugos, nes šios įvairios paslaugos yra teikiamos paprasčiausiai papildomai prie šios bendrovės teikiamos tarpininkavimo paslaugos. Be to, jis nurodė, kad, skirtingai nuo tarpininkavimo paslaugų, nagrinėtų sprendimuose *Asociación Profesional Elite Taxi* ir *Uber France*¹⁹¹, nei bendrovės *Airbnb Ireland* siūloma tarpininkavimo paslauga, nei papildomos paslaugos neleidžia konstatuoti, kad ši bendrovė daro lemiamą įtaką apgyvendinimo paslaugoms, su kuriomis susijusi jos veikla; taip yra, kalbant tiek apie prašomų nuomos kainų nustatymą, tiek apie nuomotojų ar jos platformoje nuomotis siūlomų būstų atranką.

Antra, Teisingumo Teismas išnagrinėjo, ar *Airbnb Ireland* gali pagrindinėje byloje prieštarauti tam, kad jai būtų taikomas įstatymas, apribojantis laisvę teikti informacinės visuomenės paslaugas, kurias ūkio subjektas teikia iš kitos valstybės narės, kaip antai *Hoguet* įstatymas, motyvuodama tuo, kad Prancūzija apie šį įstatymą nepranešė pagal Direktyvos 2000/31 3 straipsnio 4 dalies b punkto antrą įtrauką. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, jog dėl to, kad minėtas įstatymas priimtas anksčiau, nei įsigaliojo Direktyva 2000/31, Prancūzijos Respublika negalėjo būti atleista nuo pareigos pranešti. Be to, remdamasis Sprendimu *CIA Security*

189| 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Asociación Profesional Elite Taxi* (C-434/15, [EU:C:2017:981](#)) 40 punktas.

190| 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisykles teikimo tvarka (OL L 241, 2015, p. 1).

191| 2018 m. balandžio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Uber France* (C-320/16, [EU:C:2018:221](#)).

*International*¹⁹² motyvais jis nusprendė, kad turi būti pripažinta, jog minėta pareiga, kuri yra procesinis esminio pobūdžio reikalavimas, veikia tiesiogiai. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad privatus asmuo gali remtis valstybės narės padarytu pareigos pranešti apie tokią priemonę pažeidimu ne tik vykdant prieš jį nukreiptą baudžiamąjį persekiojimą, bet ir nagrinėjant prašymą atlyginti žalą, kurį pateikė privatus asmuo, pareiškęs civilinį ieškinį baudžiamojoje byloje.

XV. Socialinė politika

Socialinės politikos srityje verta aptarti kelis sprendimus. Jie susiję su vienodo požiūrio principu užimtumo ir socialinės apsaugos srityje, su darbo laiko organizavimu, teise į mokamas kasmetines atostogas ir darbuotojų apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam.

1. Vienodas požiūris užimtumo ir socialinės apsaugos srityje

Verta aptarti keturis sprendimus, kuriuose vienu ar kitu aspektu nagrinėjami skirtingo požiūrio dėl lyties ar seksualinės orientacijos ir dėl religijos atvejai. Penktajame sprendime, priimtame 2019 m. lapkričio 5 d. byloje **Komisija / Lenkija (Bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomumas)** (C-192/18, [EU:C:2019:924](#)), Teisingumo Teismas patenkino Lenkijos Respublikai pareikštą Komisijos ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo ir konstatavo, kad ši valstybė narė neįvykdė įsipareigojimų pagal Sąjungos teisę, nes, pirma, nustatė skirtingą pensinį amžių Lenkijos teisėjams ir prokurorams – vyrams ir moterims ir, antra, sumažino bendrosios kompetencijos teismų teisėjų pensinį amžių ir suteikė teisingumo ministrui teisę pratęsti šių teisėjų įgaliojimų vykdymo terminą¹⁹³.

2019 m. sausio 15 d. Sprendime **E. B.** (C-258/17, [EU:C:2019:17](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė poziciją dėl *Direktyvos 2000/78*¹⁹⁴ (toliau – *Kovos su diskriminacija direktyva*) taikymo 1975 m. drausminėje byloje priimtam sprendimui, kuriuo buvo nurodyta išleisti pareigūną į išankstinę pensiją kartu 25 % sumažinant jo pensijos dydį. Ši drausminė nuobauda buvo paskirta Austrijos policijos pareigūnui už tai, kad jis buvo nuteistas už bandymą tenkinti lytinę aistrą su tos pačios lyties nepilnamečiais. 2009 m. šis asmuo pateikė pensijų institucijai prašymus, kuriais, be kita ko, siekė ginčyti minėto sprendimo drausminėje byloje teisinius padarinius. Nagrinėdamas tą bylą prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas konstatavo, kad kvestionuotas sprendimas drausminėje byloje buvo grindžiamas skirtingu vertinimu dėl seksualinės orientacijos, nes tuo metu, kai klostėsi faktinės aplinkybės, taikytuose nacionalinės teisės aktuose numatyta sankcija būtų buvusi nepalyginamai švelnesnė, jeigu nebūtų buvę vyriškos lyties asmens lytinės aistros tenkinimo su tos pačios lyties asmeniu, už kurį buvo paskirta bausmė, nusikaltimo sudėties elementų. Todėl jis nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimais dėl Kovos su diskriminacija direktyvos nuostatų taikymo tokioje byloje, kaip pagrindinė, ir prireikus dėl pareigų, pagal šią direktyvą tenkančių nacionaliniam teismui.

192| 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimas *CIA Security International* (C-194/94, [EU:C:1996:172](#)).

193| Šis sprendimas aptartas I skyriaus 1 skirsnyje „Teisė kreiptis į nešališką teismą ir į teisingą bylos nagrinėjimą“.

194| 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė, kad tokia situacija, kokia susiklostė buvusį policijos pareigūną išleisus į išankstinę pensiją, patenka į Kovos su diskriminacija direktyvos taikymo sritį *ratione materiae*, jeigu šiam buvusiam pareigūnui mokėta pensija patenka į „užmokesčio“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal SESV 157 straipsnį. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar ši pensija pagal nacionalinę teisę laikoma užmokesčiu, toliau mokamu remiantis tarnybos santykiais, kurie tęsiasi suteikus pareigūnui teisę gauti pensijos išmokas.

Dėl Kovos su diskriminacija direktyvos taikymo *ratione temporis* Teisingumo Teismas toliau priminė, kad nauja teisės norma taikoma ne teisinėms situacijoms, atsiradusioms ir galutinai susiklosčiusioms galiojant ankstesniam įstatymui, o tik būsimoms jų pasekmėms ir naujoms teisinėms situacijoms. Tai reiškia, kad drausminė nuobauda – buvusio policijos pareigūno išleidimas į išankstinę pensiją, – kuri grindžiama skirtingu vertinimu dėl seksualinės orientacijos ir lemianti tiesioginę diskriminaciją, kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktą, negali būti kvestionuojama remiantis šia direktyva, nes ji tapo galutinė prieš pasibaigiant šios direktyvos perkėlimo terminui ir visi teisiniai padariniai pasibaigė jos įsigaliojimo momentu. Kovos su diskriminacija direktyvos taikymas nuo jos perkėlimo termino pabaigos savo ruožtu įpareigoja nacionalinį teismą už laikotarpį nuo tos dienos peržiūrėti diskriminacinę sankciją, kuria buvusiam pareigūnui reguliariai mokamos pensijos dydis buvo sumažintas 25 %, kad būtų nustatyta suma, kurią šis pareigūnas būtų gavęs, nesant diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos.

2019 m. sausio 22 d. Sprendime **Cresco Investigation** (C-193/17, [EU:C:2019:43](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) *pripažino, kad Austrijos teisės aktai, pagal kuriuos Didysis penktadienis yra apmokama švenčių diena ir „švenčių dienos kompensacija“, kai dirbama tą dieną, skiriama tik tiems darbuotojams, kurie yra tam tikrų krikščionių bažnyčių nariai, nesuderinama su Chartijos 21 straipsniu, kuriuo galima remtis kilus ginčams tarp privačių asmenų, ir su Kovos su diskriminacija direktyva.*

Pagrindinėje byloje ginčas kilo tarp privačios detektyvų agentūros ir vieno iš jos darbuotojų, kuris Didįjį penktadienį dirbo be „švenčių dienos kompensacijos“, pagal nacionalinę teisę skiriamos tik tam tikrų bažnyčių nariams. Manydamas, kad yra diskriminuojamas dėl religijos, darbuotojas paprašė darbdavio sumokėti minėtą kompensaciją. Šią bylą nagrinėjantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su klausimais dėl Austrijos teisės aktų suderinamumo su Chartijos 21 straipsniu ir Kovos su diskriminacija direktyva.

Teisingumo Teismas nusprendė, pirma, kad tuose teisės aktuose įtvirtinta tiesioginė diskriminacija dėl religijos, kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 2 dalies a punktą. Nacionalinės teisės aktuose nustatytas tiesioginis skirtingas požiūris dėl darbuotojų religijos. Be to, toks skirtingas požiūris taikomas darbuotojų, kurių situacija panaši, kategorijoms. Tiek apmokoma švenčių diena Didįjį penktadienį, tiek švenčių dienos kompensacija darbuotojams, kurie yra vienos iš nurodytų bažnyčių nariai, suteikiama vien dėlto, kad tokie darbuotojai formaliai priklauso vienai iš šių bažnyčių. Taigi šie darbuotojai gali laisvai pasirinkti, kaip praleisti tą švenčių dieną, pavyzdžiui, ją skirti poilsiui ar laisvalaikiui, o kiti darbuotojai, norintys Didįjį penktadienį turėti laiko poilsiui ar laisvalaikiui, negali pasinaudoti atitinkama švenčių diena. Be to, minėtoms bažnyčioms priklausančys darbuotojai turi teisę į švenčių dienos kompensaciją, jeigu dirbo Didįjį penktadienį, nejausdami pareigos ar poreikio švęsti šią religinę šventę. Todėl jų situacija nesiskiria nuo kitų darbuotojų, kurie dirbo tą dieną, tačiau neturi teisės į tokią kompensaciją, situacijos.

Antra, pažymėjęs, kad nagrinėjamų Austrijos teisės aktų tikslą – atsižvelgti į ypatingą Didžiojo penktadienio svarbą atitinkamų bažnyčių nariams – apima religijos laisvės apsauga, Teisingumo Teismas atmetė galimybę juose įtvirtintą tiesioginę diskriminaciją pateisinti remiantis Kovos su diskriminacija direktyvos 2 straipsnio 5 dalimi arba jos 7 straipsnio 1 dalimi. Austrijos teisėje į darbuotojų, kurie nepriklauso nagrinėjamuose teisės aktuose nurodytoms krikščioniškoms bažnyčioms, galimybę švęsti religinę šventę, nesutampanti su viena iš švenčių dienų, atsižvelgiama ne suteikiant papildomą švenčių dieną, o numatant darbdavių rūpestingumo pareigą darbuotojų atžvilgiu, pagal kurią pastariesiems prireikus gali būti suteikta teisė nebūti darbe tiek

laiko, kiek būtina tam tikroms religinėms apeigoms atlikti. Tai reiškia, kad pagrindinėje byloje nagrinėjami teisės aktai nėra būtini siekiant apsaugoti religijos laisvę, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio 5 dalį. Dėl tos pačios priežasties šie teisės aktai taip pat negali būti laikomi nustatančiais, laikantis proporcingumo principo ir juo labiau – lygybės principo, konkrečias priemones, skirtas atitinkamų darbuotojų profesinės veiklos nepatogumams kompensuoti, kaip tai suprantama pagal Kovos su diskriminacija direktyvos 7 straipsnio 1 dalį.

Kiek tai susiję su diskriminacijos dėl religijos draudimo, kylančio iš Sąjungos teisės, įgyvendinimu pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismas patvirtino, kad Kovos su diskriminacija direktyva negali būti remiamasi esant privačių asmenų ginčui, siekiant netaikyti valstybės narės teisės normų, kai, kaip nagrinėjamu atveju, jos negali būti aiškinamos taip, kad atitiktų minėtą direktyvą. Vis dėlto pačioje šioje direktyvoje neįtvirtintas vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje principas, kildinamas iš įvairių tarptautinės teisės dokumentų ir valstybės narės bendrų konstitucinių tradicijų. Be to, bet kokios diskriminacijos dėl religijos ar įsitikinimų draudimas privalomas kaip bendrasis Sąjungos teisės principas ir yra įtvirtintas Chartijos 21 straipsnio 1 dalyje.

Vadinasi, vien šio draudimo pakanka, kad privatiems asmenims būtų suteikta teisė, kuria galima remtis esant ginčui su kitu privatu asmeniu srityje, kuriai taikoma Sąjungos teisė. Taigi nacionalinis teismas privalo užtikrinti pagal šį straipsnį darbuotojams suteikiamą teisinę apsaugą, kad šis straipsnis būtų visiškai veiksmingas. Jis turi netaikyti jokios diskriminuojančios nacionalinės nuostatos ir neprivalo prašyti ar laukti, kad įstatymų leidėjas ją pirma panaikintų.

Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad, kol Austrijos teisės aktų leidėjas priims vienodą požiūrį atkuriančias priemones, darbdaviai privalo pagal Chartijos 21 straipsnį užtikrinti, kad požiūris į vienai iš šių bažnyčių, nurodytų pagrindinėje byloje nagrinėjamose nacionalinėse nuostatose, nepriklausančius darbuotojus būtų toks pat, koks pagal tas nuostatas taikomas darbuotojams, priklausantiems vienai iš šių bažnyčių.

2019 m. birželio 20 d. priimtaime Sprendime **Hakelbracht ir kt.** (C-404/523, [EU:C:2019:523](#)) Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl *Direktyvos 2006/54*¹⁹⁵ (toliau – *Moterų ir vyrų lygių galimybių direktyva*) 24 straipsnyje numatytos apsaugos nuo atsakomųjų priemonių taikymo darbuotojams, kuriuos nepalankiai vertina jų darbdavys dėl to, kad jie palaikė asmenį, kuris buvo diskriminuojamas dėl lyties, apimties ir, be kita ko, dėl valstybės narės galimybės taikyti tą apsaugą tik oficialiems liudytojams.

Šis sprendimas priimtas nagrinėjant darbuotojos ir jos buvusio darbdavio ginčą siekiant gauti kompensaciją dėl atleidimo iš darbo praėjus devyniems mėnesiams po to, kai ji prieštaravo darbdavio atsisakymui įdarbinti kandidatę dėl šios nėštumo. Darbuotoja buvo kaltinama tuo, kad dėl jos minėta kandidatė pateikė skundą Moterų ir vyrų lygybės institutui, nes ji suinteresuotąją informavo, kad jos kandidatūra nebuvo pasirinkta dėl jos nėštumo.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių direktyvos 24 straipsnį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos, esant situacijai, kai asmuo, manantis, kad yra diskriminuojamas dėl lyties, pateikė skundą, darbuotojas, kuris jį šiomis aplinkybėmis palaikė, yra apsaugotas nuo atsakomųjų priemonių, kurių imasi darbdavys, tik tada, jei dalyvauja kaip liudytojas tiriant tą skundą ir jeigu jo parodymai atitinka tuose teisės aktuose įtvirtintus formalius reikalavimus.

¹⁹⁵ 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/54 dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (OL L 204, 2006, p. 23).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad darbuotojų kategorija, turinti teisę į šioje nuostatoje numatytą apsaugą, turi būti suprantama plačiai, nes, remiantis minėtos nuostatos formuluote, apsauga nėra taikoma vien tiems darbuotojams, kurie pateikė skundą, ar jų atstovams, arba darbuotojams, kurie atitinka tam tikrus formalius reikalavimus, taikomus pripažįstant tam tikrą statusą, pavyzdžiui, liudytojo.

Atsižvelgdamas į Moterų ir vyrų lygių galimybių direktyvos tikslą Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad pagal šios direktyvos 17 straipsnį teisminės arba administracinės procedūros, skirtos šioje direktyvoje įtvirtintų pareigų vykdymui užtikrinti, turi būti prieinamos visiems asmenims, manantiems, kad nukentėjo, nes jiems nebuvo taikomas vienodo požiūrio principas. Teisingumo Teismo teigimu, ši nuostata yra konkreti veiksmingos teisminės gynybės principo, patvirtinto Chartijos 47 straipsnyje, išraiška.

Remdamasis tuo Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių direktyvą reikalaujama apsauga nuo diskriminacijos dėl lyties nebūtų užtikrinta, jei neapimtų priemonių, kurių darbdavys galėtų imtis prieš darbuotojus, kurie oficialiai ar neoficialiai gynė saugomą asmenį arba liudijo jo naudai. Iš tiesų tokie darbuotojai galėtų būti atgrasyti veikti to asmens naudai, bijodami nebūti apsaugoti, jeigu neatitiks tam tikrų formalių reikalavimų, o tai gali sudaryti rimtų kliūčių Moterų ir vyrų lygių galimybių direktyva siekiamam tikslui įgyvendinti ir sumažinti tikimybę, kad diskriminacijos dėl lyties atvejai bus nustatyti ir išspręsti.

2019 m. spalio 7 d. Sprendime **Safeway** (C-171/18, [EU:C:2019:839](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nagrinėjo priemonės, kuria siekiama nutraukti 1990 m. gegužės 17 d. Teisingumo Teismo sprendime **Barber** (C-262/88, [EU:C:1990:209](#); toliau – Sprendimas **Barber**) konstatuotą diskriminaciją, atitiktį EB sutarties 119 straipsnyje¹⁹⁶ numatytam vienodo darbo užmokesčio darbuotojams vyrams ir darbuotojoms moterims principui. Šią diskriminaciją sudarė tai, kad nustatytas įprastas pensinis amžius (toliau – ĮPA) skyrėsi pagal lytį, t. y. 65 metai vyrams ir 60 metų moterims. Siekiant nutraukti šią diskriminaciją, pagal pensijų sistemą atgaline data visiems jos dalyviams buvo suvienodintas ĮPA, nustatant 65 metus. Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal EB sutarties 119 straipsnį, nesant objektyvaus pateisinimo, draudžiama tokia suvienodinimo priemonė laikotarpiu nuo pranešimo apie šią priemonę iki jos priėmimo, net jeigu tokia priemonė yra leidžiama pagal nacionalinę teisę ir šią pensijų sistemą sukuriantį dokumentą.

Pagrindinėje byloje nagrinėjama pensijų sistema buvo sukurta *Safeway Ltd* patikos forma 1978 m. Priėmus Sprendimą *Barber*, už pensijų sistemos valdymą atsakingos *Safeway* ir *Safeway Pension Trustees Ltd* 1991 m. rugsėjo ir gruodžio mėn. pranešė, kad nuo 1991 m. gruodžio 1 d. ĮPA visiems dalyviams bus suvienodintas iki 65 metų. Vis dėlto ši suvienodinimo priemonė kaip patikos dokumentas buvo priimta tik 1996 m. gegužės 2 d., numatant, kad ji įsigalioja nuo 1991 m. gruodžio 1 d. Tuomet Jungtinės Karalystės teismuose buvo pradėtas procesas, kuriame keltas klausimas dėl to, ar šis ĮPA pakeitimas atgaline data atitinka Sąjungos teisę.

Visų pirma Teisingumo Teismas priminė, kad Sprendime *Barber* konstatuotos diskriminacijos pasekmės skiriasi, atsižvelgiant į atitinkamus darbo laikotarpius. Kalbant apie šiai bylai reikšmingus darbo laikotarpius, t. y. darbo laikotarpius nuo minėto sprendimo priėmimo iki vienodą vertinimą atkuriančių priemonių pagal pensijų sistemą priėmimo, pažymėtina, kad blogesnėje padėtyje buvusiai asmenų kategorijai (šiuo atveju – vyrams) turi būti suteiktos tos pačios lengvatos kaip ir tos, kuriomis naudojasi privileijuotoji asmenų kategorija (šiuo atveju – moterys).

Antra, Teisingumo Teismas išvardijo reikalavimus, kuriuos turi tenkinti priemonės, priimtose siekiant nutraukti EB sutarties 119 straipsniui prieštaraujančią diskriminaciją, tam, kad jos galėtų būti laikomos atkuriančiomis šioje nuostatoje reikalaujamą vienodą vertinimą. Viena vertus, šioms priemonėms iš principo neturi būti

¹⁹⁶ | Nuostata taikytina klostantis faktinėms aplinkybėms pagrindinėje byloje; ji atitinka dabar galiojantį SESV 157 straipsnį.

taikomos sąlygos, dėl kurių, nors ir laikinai, išlieka diskriminacija. Kita vertus, jomis turi būti paisoma teisinio saugumo principo, nes vien praktikos, neturinčios privalomo teisinio poveikio atitinkamiems asmenims, nustatymas nėra leidžiamas. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šiuos reikalavimus atitinkančių priemonių pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamą pensijų sistemą buvo imtasi tik 1996 m. gegužės 2 d. priėmus patikos dokumentą, bet ne tuomet, kai už šią sistemą atsakingi asmenys dalyviams paskelbė pranešimus 1991 m. rugsėjo ir gruodžio mėn.

Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, jog leisti, kad priemone atgaline data (nagrinėtu atveju nuo 1991 m. gruodžio 1 d.) būtų suvienodintas JPA iki anksčiau blogesnėje padėtyje buvusių asmenų kategorijos JPA lygio, t. y. 65 metų, prieštarautų ne tik darbo sąlygų suvienodinimo jas gerinant tikslui, įtvirtintam EB sutarties preambulėje ir jos 117 straipsnyje, bet ir teisinio saugumo principui ir reikalavimams, išplaukiantiems iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos, susijusios, be kita ko, su EB sutarties 119 straipsniu.

Vis dėlto Teisingumo Teismas priminė, kad priemonės, kuriomis siekiama nutraukti Sąjungos teisei prieštaraujančią diskriminaciją, išimtiniais atvejais gali būti taikomos atgaline data, jei faktiškai atitinka privalomąjį bendrojo intereso pagrindą. Nors didelis pavojus pensijų sistemos finansinei pusiausvyrai gali būti toks privalomasis bendrojo intereso pagrindas, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagrindinėje byloje nagrinėjama priemonė atitinka tikslą išvengti tokio pavojaus.

2. Darbo laiko organizavimas

2019 m. gegužės 14 d. Sprendime **CCOO** (C-55/18, [EU:C:2019:402](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė poziciją dėl *priemonių, kurių turi imtis valstybės narės, siekdamos užtikrinti, kad būtų paisoma darbuotojų teisės į tai, kad būtų apribotas maksimalus darbo laikas, ir teisės į dienos ir savaitės poilsį, ir visų pirma dėl keltų klausimo, ar, siekiant paisyti šios teisės, būtina įdiegti sistemą, leidžiančią nustatyti kiekvieno darbuotojo atlikto kasdienio darbo laiko trukmę*. Šis sprendimas susijęs su darbuotojų profesinės sąjungos ir vieno darbdavio ginču, siekiant, kad teismas priimtų sprendimą, kuriuo pripažįstama darbdavio pareiga įdiegti jo darbuotojų kasdienio darbo laiko apskaitos sistemą, leidžiančią patikrinti, ar laikomasi, pirma, numatytų darbo grafikų ir, antra, pareigos pateikti profsąjungų atstovams informaciją apie kiekvieną mėnesį išdirbtus viršvalandžius.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 2003/88¹⁹⁷ 3, 5 ir 6 straipsniai, siejami su Chartijos 31 straipsnio 2 dalimi ir Direktyvos 89/391¹⁹⁸ 4 straipsnio 1 dalimi, 11 straipsnio 3 dalimi ir 16 straipsnio 3 dalimi, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiami teisės aktai, kurie, kaip matyti iš nacionalinių teismų praktikoje pateikiamo aiškinimo, nenumato darbdavių pareigos įdiegti sistemą, leidžiančią apskaičiuoti kiekvieno darbuotojo atlikto kasdienio darbo laiko trukmę.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad Direktyvos 2003/88 nuostatose išsamiau reglamentuota kiekvieno darbuotojo pagrindinė teisė į tai, kad būtų apribotas maksimalus darbo laikas, ir teisė į dienos ir savaitės poilsio laiką, aiškiai įtvirtintos Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje, todėl jos turi būti aiškinamos atsižvelgiant į šią nuostatą.

¹⁹⁷ | 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381).

¹⁹⁸ | 1989 m. birželio 12 d. Tarybos direktyva 89/391/EEB dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo (OL L 183, 1989, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 349).

Toliau konkrečiai dėl sistemos, leidžiančios apskaičiuoti kiekvieno darbuotojo atlikto kasdienio darbo laiko trukmę, įdiegimo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nesant tokios sistemos, neįmanoma objektyviai ir patikimai nustatyti nei darbuotojo darbo valandų skaičiaus ir jų išdėstymo laikotarpiais, nei darbo valandų, viršijančių įprastą darbo trukmę, t. y. viršvalandžių, skaičiaus. Tokiomis aplinkybėmis darbuotojams itin sudėtinga ar net praktiškai neįmanoma pasiekti, kad būtų paisoma pagal Sąjungos teisės aktus jiems suteiktų teisių ir kad jiems realiai būtų taikoma šioje direktyvoje numatyta ribota savaitės darbo trukmė ir minimalus dienos ir savaitės poilsio laikas.

Objektyvus ir patikimas kasdienio ir savaitės darbo valandų skaičiaus nustatymas yra esminis siekiant nustatyti, pirma, ar buvo laikomasi Direktyvos 2003/88 6 straipsnyje apibrėžtos maksimalios savaitės darbo trukmės, apimančios, kaip matyti iš šio straipsnio, viršvalandžių, per šios direktyvos 16 straipsnio b punkte arba 19 straipsnyje nurodytą referencinį laikotarpį, ir, antra, ar minimalių dienos ir savaitės poilsio laikotarpių, atitinkamai nustatytų minėtos direktyvos 3 ir 5 straipsniuose, buvo laikomasi per kiekvieną 24 valandų periodą, kiek tai susiję su kasdiniu poilsiu, arba per tos pačios direktyvos 16 straipsnio a punkte nurodytą referencinį laikotarpį, kiek tai susiję su savaitės poilsiu.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad, atsižvelgiant į tai, jog valstybės narės privalo imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų minimalaus poilsio laiko paisymą ir užkirstų kelią bet kokiame maksimalios savaitės darbo trukmės viršijimui, siekdamas užtikrinti visišką Direktyvos 2003/88 veiksmingumą, nacionalinės teisės aktas, kuris nenumato pareigos įdiegti priemonę, leidžiančią objektyviai ir patikimai nustatyti kasdienio ir savaitės darbo valandų skaičių, negarantuoja pagal Chartijos 31 straipsnio 2 dalį ir šią direktyvą suteiktų teisių veiksmingumo, nes darbdaviams ir darbuotojams nesuteikiama galimybė patikrinti, ar paisoma šių teisių, dėl to gali būti nepasiektas minėtos direktyvos tikslas užtikrinti geriausią darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugą.

Galiausiai Teisingumo Teismas pridūrė, kad tai, jog darbuotojas pagal nacionalines procesines taisykles gali naudotis kitomis įrodinėjimo priemonėmis, kaip antai liudininkų parodymais, elektroninių laiškų pateikimu, mobiliųjų telefonų ar kompiuterių patikrinimu, kad pateiktų informacijos apie minėtų teisių pažeidimą, ir taip perkelti įrodinėjimo pareigos našta, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės. Tokios įrodinėjimo priemonės neleidžia objektyviai ir patikimai nustatyti darbuotojo atlikto kasdienio ar savaitės darbo valandų skaičiaus. Konkrečiai dėl liudininkų parodymų Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į darbuotojo, kaip silpnesnės šalies darbo santykiuose, padėtį. Be to, Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad alternatyva minėtai sistemai, leidžiančia apskaičiuoti kiekvieno darbuotojo atlikto kasdienio darbo laiko trukmę, negali būti laikomi pagal nacionalinės teisės aktus tokiems kontrolės organams, kaip Darbo inspekcija, suteikti įgaliojimai atlikti tyrimą ir skirti sankcijas, nes, nesant tokios sistemos, šios tarnybos neturi veiksmingos priemonės, kuri leistų gauti objektyvius ir patikimus duomenis apie kiekvienos įmonės darbuotojų atlikto darbo laiko trukmę ir kuri būtina tam, kad jos galėtų vykdyti joms suteiktus kontrolės ir tam tikrais atvejais sankcijų skyrimo įgaliojimus.

Be to, Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad valstybės narės turi diskreciją nustatyti konkrečius tokios sistemos įgyvendinimo būdus, ypač jos formą, atsižvelgdamos prireikus į kiekvieno atitinkamo sektoriaus arba tam tikrų įmonių ypatybes, visų pirma jų dydį.

3. Teisė į mokamas kasmetines atostogas

2019 m. lapkričio 19 d. Sprendime **TSN ir AKT** (sujungtos bylos C-609/17 ir C-610/17, [EU:C:2019:981](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, pirma, kad *Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 daliai, kurioje įtvirtinta teisė į mažiausiai keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas*, neprieštarauja nacionalinės teisės aktai ir kolektyvinės sutartys, numatantys suteikti mokamų kasmetinių atostogų dienų, viršijančių šį minimalų

laikotarpį, bet nenumatančios galimybės dėl ligos perkelti šias atostogų dienas. Antra, Teisingumo Teismas pripažino, kad Chartijos 31 straipsnio 2 dalis, kurioje numatyta kiekvieno darbuotojo teisė į mokamas kasmetines atostogas, tokiems nacionalinės teisės aktams ir kolektyvinėms sutartims netaikoma.

Abi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamos bylos susijusios su darbuotojais, pagal jų profesinės veiklos sektoriuose taikomas kolektyvines sutartis turėjusiais teisę į mokamas kasmetines atostogas, kurių trukmė viršija Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalų keturių savaitių laikotarpį, t. y. į septynių savaitių (byloje C-609/17) ir penkių savaitių atostogas (byloje C-610/17). Kadangi šie darbuotojai per mokamas kasmetines atostogas dėl ligos buvo nedarbingi, jie savo darbdavių paprašė perkelti tą kasmetinių atostogų dalį, kuria negalėjo pasinaudoti. Vis dėlto darbdaviai šių prašymų netenkino tiek, kiek jie buvo susiję su mokamų kasmetinių atostogų dalimi, viršijančia Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalų keturių savaitių laikotarpį.

Pirma, dėl Direktyvos 2003/88 Teisingumo Teismas priminė, kad pagal Direktyvą 2003/88 nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, suteikiančios darbuotojams teisę į ilgesnes nei keturių savaitių kasmetines mokamas atostogas, numatytas šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje. Vis dėlto tokiu atveju teisės į mokamas kasmetines atostogas, viršijančias šį minimalų laikotarpį, reglamentuoja ne ši direktyva, o nacionalinė teisė, visų pirma kiek tai susiję su šių papildomų atostogų dienų suteikimo ir praradimo sąlygomis. Todėl valstybės narės gali pasirinkti, ar numatyti teisę perkelti visas papildomas šių atostogų dienas, ar jų dalį, kai darbuotojas per kasmetines atostogas dėl ligos yra nedarbingas, jeigu teisė į mokamas kasmetines atostogas, faktiškai priklausančias darbuotojui, lieka bent jau lygi Direktyvoje 2003/88 numatytam minimaliam keturių savaitių laikotarpiui.

Antra, dėl Chartijos, kurios taikymo sritis apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, Chartijos nuostatos valstybėms narėms skirtos tik tuomet, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Priimdama nacionalinės teisės aktus arba leisdamas sudaryti kolektyvines sutartis, numatančias suteikti kasmetinių atostogų dienų, viršijančių pagal Direktyvą 2003/88 užtikrinamą minimalų keturių savaitių laikotarpį, bet nenumatančias galimybės dėl ligos perkelti šias dienas, valstybė narė neįgyvendina šios direktyvos, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, taigi Chartija, visų pirma jos 31 straipsnio 2 dalis, netaikoma.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad Direktyva 2003/88, kuri buvo priimta remiantis EB 137 straipsnio 2 dalimi (dabar – SESV 153 straipsnio 2 dalis), tik nustato būtiniausius saugos ir sveikatos reikalavimus dėl darbo laiko organizavimo. Vadovaujantis SESV 153 straipsnio 4 dalimi, tokie minimalūs reikalavimai nekliudo jokiai valstybei narei ir toliau laikytis arba imtis griežtesnių apsaugos priemonių, atitinkančių Sutartis. Taigi valstybės narės, įgyvendindamos socialinės politikos srityje turimą kompetenciją, gali laisvai nuspręsti, ar priimti tokias normas, kurios būtų griežtesnės už nustatytas Sąjungos teisės aktų leidėjo, jeigu jos nekenkia tos nustatytos tvarkos nuoseklumui.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad tuomet, kai valstybės narės pripažįsta arba socialiniams partneriams leidžia suteikti teisę į mokamas kasmetines atostogas, viršijančias Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalią keturių savaitių trukmę, tokios teisės arba galimo jų perkėlimo dėl ligos per atostogas sąlygos priklauso valstybių narių turimai kompetencijai ir jų ši direktyva nereglamentuoja. Vis dėlto, jeigu Sąjungos teisės nuostatos atitinkamoje srityje nereglamentuoja tam tikro aspekto arba nenustato valstybėms narėms jokios specialios pareigos dėl konkrečios situacijos, dėl to aspekto valstybės narės priimti nacionalinės teisės aktai nepatenka į Chartijos taikymo sritį.

4. Darbuotojų apsauga darbdaviui tapus nemokiam

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Pensions-Sicherungs-Verein** (C-168/18, [EU:C:2019:1128](#)) Teisingumo Teismas, aiškindamas *Direktyvos 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam*¹⁹⁹ 8 straipsnį, nusprendė, kad buvusiam darbuotojui mokamų profesinės pensijos išmokų sumos sumažinimas, jo buvusiam darbdaviui tapus nemokiam, laikomas akivaizdžiai neproporcingu, jei šis buvęs darbuotojas jau gyvena arba dėl šio sumažinimo turi gyventi žemiau skurdo rizikos ribos. Teisingumo Teismo teigimu, kitaip yra tuo atveju, jeigu suinteresuotasis asmuo gauna ne mažiau kaip pusę išmokų, kurias lemia jo įgytos teisės, sumos.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nagrinėjamoje byloje Vokietijos pilietis nuo 2000 m. gruodžio mėn. gavo profesinę pensiją, kurią sudarė mėnesinis pensijos priedas ir metinė pensinė kalėdinė išmoka, kuriuos suteikė tiesiogiai buvęs darbdavys, taip pat pensiją, mokamą Vokietijos pensijos kasos remiantis šio buvusio darbdavio įmokomis. 2003 m. minėta pensijos kasa susidūrė su ekonominiais sunkumais ir, gavusi Federalinės finansinių paslaugų priežiūros institucijos leidimą, sumažino mokamų išmokų dydį. Buvęs darbdavys kompensavo šį sumažinimą iki 2012 m., kuriais buvo pradėta jo bankroto procedūra. Nuo tada buvęs darbuotojas nebegauna kompensacijos už sumažinimą, nes privatinės teisės subjektas, kuris Vokietijoje paskirtas profesinių pensijų bankroto garantijų įstaiga, įsipareigojo mokėti tik mėnesinį pensijos priedą ir metinę pensinę kalėdinę išmoką, tačiau ne šią kompensaciją.

Pirmiausia Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija susijusi su buvusiu darbuotoju, kurio buvęs darbdavys tapo nemokus, ir su tuo, kad jo nemokumo atsiradimo dieną ir dėl nemokumo buvo pažeistos įgytos teisės gauti senatvės išmokas. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad Direktyvos 2008/94 8 straipsnis yra taikytinas situacijai, kaip antai nagrinėjamai šiuo atveju.

Be to, kiek tai susiję su aplinkybėmis, kuriomis reikia pripažinti, kad darbuotojo profesinės pensijos išmokų sumos sumažinimas yra akivaizdžiai neproporcingas, dėl ko valstybėms narėms kyla pareiga užtikrinti darbuotojams tam tikrą apsaugą, Teisingumo Teismas priminė, kad valstybės narės, į nacionalinę teisę perkeldamos Direktyvos 2008/94 8 straipsnį, turi plačią diskreciją ir privalo garantuoti tik pagal šią nuostatą reikalaujamą minimalią apsaugą. Šiuo klausimu jis priminė, kad buvęs darbuotojas, darbdaviui tapus nemokiam, turi gauti ne mažiau kaip pusę senatvės išmokų, kurias lemia jo įgytos teisės, sumos, tačiau tai neužkertą kelio tam, kad, net ir esant šiai minimalios apsaugos garantijai, patirti nuostoliai tam tikromis aplinkybėmis gali būti pripažinti akivaizdžiai neproporcingais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad senatvės išmokų sumažinimas turi būti laikomas akivaizdžiai neproporcingu, jeigu būtų labai pakenkta suinteresuotojo asmens gebėjimui patenkinti savo poreikius. Taip būtų tuomet, kai senatvės išmokos sumažinamos buvusiam darbuotojui, kuris jau gyvena arba dėl šio sumažinimo turi gyventi žemiau Eurostato atitinkamai valstybei narei nustatytos skurdo rizikos ribos; tokiu atveju ši valstybė narė turi garantuoti kompensacijos dydį, kuris, nors ir nepadengtų visų patirtų nuostolių, panaikintų jų akivaizdžiai neproporcingą pobūdį.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyvos 2008/94 8 straipsnyje, kiek pagal jį valstybės narės įpareigojamos užtikrinti minimalią buvusio darbuotojo, kuriam buvo akivaizdžiai neproporcingai sumažintos senatvės išmokos, apsaugą, nustatyta aiški, tiksli ir besąlygiška pareiga, kuria siekiama suteikti teisių privatiems asmenims. Todėl šia nuostata galima remtis prieš privatinės teisės subjektą, kurį atitinkama valstybė narė paskyrė darbdavių bankroto garantijų įstaiga profesinių pensijų srityje, jei atsižvelgiant į jam patikėtą uždavinį ir į sąlygas, kuriomis šis uždavinys įgyvendinamas, šis subjektas gali būti priskirtas valstybei, su sąlyga, kad jam patikėtas uždavinys būti garantu iš tiesų apima senatvės išmokų, dėl kurių reikalaujama suteikti šiame straipsnyje numatytą minimalią apsaugą, rūšis.

¹⁹⁹ | 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam (OL L 283, 2008, p. 36).

5. Darbuotojų komandiravimas

2019 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Dobersberger** (C-16/18, [EU:C:2019:1110](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė, kad *Direktyva 96/71²⁰⁰ netaikoma valstybėje narėje įsteigtos įmonės samdomiems darbuotojams, teikiantiems paslaugas kelionės metu, valymo ir maitinimo paslaugas tarptautiniuose traukiniuose, kertančiuose valstybės narės, kurioje įsteigta atitinkama geležinkelio įmonė, teritoriją*, kai šie darbuotojai atlieka didelę darbo dalį, susijusią su šiomis paslaugomis, jų įmonės įsisteigimo valstybės narės teritorijoje, kur jie pradeda arba baigia savo darbą.

M. Dobersberger vadovauja Vengrijoje įsteigta įmonei, kuri pagal įvairias subrangos sutartis su Austrijoje ir Vengrijoje įsteigtomis bendrovėmis kelionės metu teikė paslaugas tam tikruose *Österreichische Bundesbahnen* (Austrijos federalinė geležinkelių bendrovė) traukiniuose. Šie traukiniai važiuodavo per Austrijos teritoriją, o jų pradinė ar galinė stotis buvo Budapeštas (Vengrija). Paslaugas teikė darbuotojai, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Vengrijoje ir kurių daugumą įmonei buvo perleidusi kita Vengrijos įmonė. Visų darbuotojų interesų centras buvo Vengrijoje, ten jie taip pat turėdavo pradėti ir baigti savo darbą. Be to, jie paimdavo patiekalų ir gėrimų Budapešte ir ten juos pakraudavo į traukinius. Budapešte jie taip pat turėdavo atlikti atsargų inventorizaciją ir apskaičiuoti apyvartą.

Atlikus patikrinimą Austrijoje, M. Dobersberger buvo paskirtos administracinės baudžiamojo pobūdžio sankcijos už Austrijos socialinės teisės akto, susijusio su darbuotojų komandiravimu į šios valstybės narės teritoriją, pažeidimą. Austrijos valdžios institucijų teigimu, Vengrijos darbuotojai buvo komandiruoti į Austrijos teritoriją, todėl M. Dobersberger privalėjo įvykdyti tam tikrus administracinius įpareigojimus. Prieš savaitę iki darbo pradžios jis turėjo pateikti deklaraciją apie šių darbuotojų įdarbinimą ir darbo vietoje laikyti partikrinti paruoštus vokiečių kalba parengtus šiuos dokumentus: šių darbuotojų darbo sutartis ir įvairius dokumentus apie šiems darbuotojams išmokėtus darbo užmokesčius, taip pat dokumentus, liudijančius tai, kad minėti darbuotojai yra apdrausti socialiniu draudimu.

Tokiomis aplinkybėmis kyla klausimas, ar *Direktyva 96/71*, kuri į nacionalinę teisę perkeliama Austrijos socialinės teisės aktais, taikoma paslaugoms kelionės metu, kurias tarptautiniame traukinyje teikia vienoje valstybėje narėje įsteigtos įmonės darbuotojai, vykdydami sutartį, sudarytą su kitoje valstybėje narėje įsisteigusia geležinkelio įmone, kai traukinys kerta šios kitos valstybės narės teritoriją.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas visų pirma pažymėjo, kad traukiniuose teikiamos paslaugos kelionės metu, valymo ir maitinimo paslaugos nėra neatsiejamos nuo keleivių vežimo traukiniais paslaugos. Todėl šioms paslaugoms taikomi ne SESV 90–100 straipsniai, susiję su transportu, o SESV 56–62 straipsniai (išskyrus SESV 58 straipsnio 1 dalį), susiję su paslaugomis. Darytina išvada, kad šioms paslaugoms gali būti taikoma *Direktyva 96/71*, kuri buvo priimta remiantis pirminės teisės nuostatomis dėl paslaugų.

Siekdamas nustatyti, ar nagrinėjamos paslaugos patenka į šios direktyvos taikymo sritį, Teisingumo Teismas išnagrinėjo sąvoką „komandiruotasis darbuotojas“, kaip ji suprantama pagal šią direktyvą. Jis nusprendė, kad darbuotojas negali būti laikomas komandiruotu į valstybės narės teritoriją, jeigu jo atliekamas darbas nėra pakankamai glaudžiai susijęs su šia teritorija. Darbuotojai, kurie didelę savo darbo dalį atlieka valstybėje narėje, kurioje yra įsteigta įmonė, įdarbinusi juos teikti paslaugų tarptautiniuose traukiniuose, ir kurie šioje valstybėje narėje pradeda ar baigia savo darbą, nėra pakankamai susiję su valstybės narės ar valstybių narių teritorija, kurią kerta šie traukiniai, kad juos būtų galima laikyti „komandiruotais“ darbuotojais, kaip tai suprantama pagal *Direktyvą 96/71*. Taigi tokiems darbuotojams ši direktyva netaikoma.

200| 1996 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 431).

Teisingumo Teismas pridūrė, kad šiuo klausimu nesvarbu, ar paslaugos pagal įvairias subrangos sutartis teikiamos remiantis sutartimi, sudaryta su įmone, kuri įsteigta toje pačioje valstybėje narėje kaip ir geležinkelio įmonė ir kuri saistoma sutartinių santykių su pastarąja įmone. Taip pat nesvarbu, ar įmonė šioms paslaugoms teikti samdė darbuotojus, kuriuos jai išnuomojo toje pačioje valstybėje narėje įsteigta kita įmonė.

XVI. Visuomenės sveikata

2019 m. rugsėjo 18 d. Sprendime **VIPA** (C-222/18, [EU:C:2019:751](#)) Teisingumo Teismas konstatavo, kad valstybė narė gali uždrausti vaistinei išduoti (parduoti) receptinius vaistus pagal užsakymą, parengtą sveikatos priežiūros specialisto, turinčio teisę skirti vaistus ir verstis veikla kitoje valstybėje narėje, jeigu tokiam užsakyme nenurodyta konkretaus paciento pavardė.

VIPA, pagal Vengrijos teisę įsteigta komercinė bendrovė, valdanti vaistinę, išduodavo (parduodavo) receptinius vaistus pagal užsakymus, parengtus Jungtinėje Karalystėje įsteigtos sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios bendrovės ir Austrijoje praktikuojančio gydytojo, kurie neturėjo Vengrijos sveikatos apsaugos įstaigos išduoto leidimo verstis sveikatos priežiūros veikla. Todėl Vengrijos nacionalinis farmacijos ir mitybos institutas skyrė VIPA 45 000 000 Vengrijos forintų (HUF) (apie 140 000 eurų) baudą, uždraudė jai neteisėtai atitinkamoje vaistinėje išduoti (parduoti) vaistus ir panaikino jos leidimą verstis veikla.

Budapešto administracinis ir darbo teismas (Vengrija), kuriam VIPA pateikė skundą, Teisingumo Teismui pateikė klausimą, ar Direktyvos 2011/24²⁰¹ 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta pareiga pripažinti kitoje valstybėje narėje išduotus receptus taikoma užsakymams, kuriuose nenurodyta paciento, kuriam skirti užsakomi vaistai, pavardė.

Visų pirma Teisingumo Teismas nurodė, kad Direktyvos 2011/24 3 straipsnio k punkte, kuriame apibrėžta sąvoka „receptas“, nepamirėta, ar jame turi būti nurodyta konkretaus paciento pavardė. Vis dėlto, išskyrus Direktyvos 2011/24 11 straipsnio 1 dalies versijas vengrų ir portugalų kalbomis, visose kitose šios nuostatos kalbinėse versijose iš esmės aiškiai nurodomas receptas, skirtas įvardytam pacientui. Be to, įgyvendinimo direktyva 2012/52²⁰² – kurios 3 straipsnyje, siejamame su jos priedu, numatyta, kad Direktyvos 2011/24 11 straipsnio 1 dalyje nurodytuose receptuose turi būti nurodyti paciento tapatybės duomenys, – parodo, kad receptų pripažinimo pareiga, įtvirtinta minėtoje 11 straipsnio 1 dalyje, netaikoma užsakymams, kuriuose nenurodyta konkretaus paciento pavardė.

Tokį aiškinimą patvirtina ir Direktyva 2011/24 siekiami tikslai; šioje direktyvoje numatytos taisyklės, skirtos sudaryti palankesnes sąlygas pacientams asmeniškai pasinaudoti saugiomis ir aukštos kokybės tarpvalstybinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis²⁰³. Tačiau, viena vertus, tokie užsakymai, kaip nagrinėti, neleidžia užtikrinti paciento, kuriam atiteks užsakytas vaistas, saugos ir sveikatos ir, kita vertus, jie rengiami ne tam, kad vaistus gautų pacientas, o tam, kad juos gautų sveikatos priežiūros specialistas. Todėl Teisingumo

201| 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/24/ES dėl pacientų teisių į tarpvalstybines sveikatos priežiūros paslaugas įgyvendinimo (OL L 88, 2011, p. 45).

202| 2012 m. gruodžio 20 d. Komisijos įgyvendinimo direktyva 2012/52/ES, kuria nustatomos priemonės, skirtos kitoje valstybėje narėje išrašytų vaistų receptų pripažinimui palengvinti (OL L 356, 2012, p. 68).

203| Direktyvos 2011/24 1 straipsnio, siejamo su šios direktyvos 10 ir 11 konstatuojamosiomis dalimis, 1 ir 2 dalys.

Teismas nusprendė, kad Direktyva 2011/24 siekiamais tikslams prieštarautų, jeigu būtų pripažinta, kad užsakymams, kuriuose nenurodyta konkretaus paciento pavardė, taikytina šioje direktyvoje nustatyta pareiga pripažinti receptus.

Be to, nors Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėtas nacionalinės teisės aktas laikytinas SESV 35 straipsniu draudžiamu laisvo prekių judėjimo apribojimu, tokį apribojimą galima pateisinti remiantis SESV 36 straipsniu, būtent žmonių sveikatos ir gyvybės apsaugos pagrindais. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas konstatavo, kad nagrinėjamas nacionalinės teisės aktas yra tinkamas užtikrinti, kad receptiniai vaistai bus skirti valstybės narės, kurioje įsteigta vaistus išduodanti (parduodanti) vaistinė, gyventojams, o tai padės užtikrinti nuolatinį, saugų ir kokybišką šios valstybės narės gyventojų aprūpinimą receptiniais vaistais. Iš esmės, jeigu pagal tokius užsakymus, kaip nagrinėjami pagrindinėje byloje, būtų galima eksportuoti receptinius vaistus (įskaitant didelį kiekį), skirtus pacientams gydyti kitos valstybės narės teritorijoje, vaistinės galėtų būti nepakankamai aprūpinamos receptiniais vaistais ir atitinkamai tam tikros valstybės narės pacientų poreikiai, susiję su tokiais vaistais, galėtų būti nepakankamai patenkinami, o dėl to būtų nepaisoma Direktyvos 2001/83²⁰⁴ 81 straipsnio antroje pastraipoje numatytos pareigos.

Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas nusprendė, kad SESV 35 ir 36 straipsniams neprieštarauja nagrinėtas nacionalinės teisės aktas, jeigu jis yra pateisinamas tikslu apsaugoti žmonių sveikatą ir gyvybę, yra tinkamas užtikrinti, kad šis tikslas bus pasiektas, ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

XVII. Vartotojų apsauga

Vartotojų apsaugos srityje reikia aptarti keturis sprendimus. Pirmasis susijęs su sąvokų „vartotojas“ ir „pardavėjas ar tiekėjas“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 93/13 dėl nesąžiningų sąlygų²⁰⁵, aiškinimu vykdant nekilnojamojo turto paskolos, kurią bendrovė suteikė vienam iš savo darbuotojų ir jo sutuoktinei, sutartį. Du kiti sprendimai susiję su hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sąlygos dėl teisės reikalauti įsipareigojimų įvykdymo prieš terminą, pripažintos nesąžininga, palikimu iš dalies galioti ir su išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūros, pradėtos taikant tą sąlygą, tęsimu. Paskutinis ketvirtasis sprendimas, be kita ko, susijęs su sąvokų „vartotojas“ ir „neužsakytas tiekimas“, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2011/83 dėl vartotojų teisių²⁰⁶, aiškinimu atsižvelgiant į nacionalinės teisės nuostatas šilumos energijos tiekimo srityje. Be to, reikia išskirti Sprendimą **Kanyeba ir kt.** (sujungtos bylos C-349/18–C-351/18), susijusį su nesąžininga vežimo sutarties sąlyga²⁰⁷.

204| 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/83/EB dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio žmonėms skirtus vaistus (OL L 311, 2001, p. 67; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 69), iš dalies pakeista 2011 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/62/EB (OL L 174, 2011, p. 74; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 34 t., p. 262). Šios direktyvos 81 straipsnio antroje pastraipoje leidimo prekiauti vaistu turėtoji ir minėto vaisto, faktiškai pateikto valstybės narės rinkai, platintojams nustatyta pareiga pagal jų atsakomybę užtikrinti tinkamą ir nuolatinį to vaisto tiekimą vaistinėms ir asmenims, turintiems leidimą išduoti (parduoti) vaistus, kad būtų patenkinti šios valstybės narės pacientų poreikiai.

205| 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288).

206| 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64), 27 straipsnis.

207| Šis sprendimas aptartas X skyriuje „Transportas“.

2019 m. kovo 21 d. Sprendime **Pouvin ir Dijoux** (C-590/17, [EU:C:2019:232](#)) Teisingumo Teismas, nagrinėdamas bylą dėl reikalavimo sumokėti likusias sumas pagal bendrovės vienam iš savo darbuotojų ir jo sutuoktinei suteiktą pagrindiniam gyvenamajam būstui įsigyti skirtą paskolą, išaiškino sąvokas „vartotojas“ ir „pardavėjas ar tiekėjas“, kaip jos apibrėžtos Direktyvoje 93/13.

Pagal šios paskolos sutarties sąlygas sutartis automatiškai nutraukiama tą dieną, kai paskolos gavėjas, nepriklausomai nuo priežasties, nustoja būti šios bendrovės darbuotojas. Darbuotoją atleidus iš darbo, jis ir jo sutuoktinė nustojo mokėti paskolos grąžinimo įmokas. Pagal minėtą sąlygą bendrovė iš paskolos gavėjų pareikalavo sumokėti sumą, kurią sudaro paskolos likutis ir skaičiuojamos palūkanos, taip pat netesybas.

Nagrinėdamas šią bylą pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad sąlyga dėl automatiško paskolos sutarties nutraukimo yra nesąžininga. Šis sprendimas vėliau buvo panaikintas apeliacinio teismo, kuris konstatavo, kad nagrinėta paskolos sutartis buvo automatiškai nutraukta darbuotojo atleidimo dieną. Teigdami, kad jie veikė kaip vartotojai ir kad sąlyga, kaip antai nagrinėjama pagrindinėje byloje, numatanti paskolos sutarties pasibaigimą dėl išorinių, su paskolos sutartimi nesusijusių priežasčių, yra nesąžininga, darbuotojas ir jo sutuoktinė padavė kasacinį skundą.

Pirma, dėl „vartotojo“ sąvokos²⁰⁸ Teisingumo Teismas nusprendė, kad įmonės darbuotojas ir jo sutuoktinis, su šia įmone sudarę paskolos sutartį, kurią iš esmės gali sudaryti tik minėtos įmonės darbuotojai, skirtą finansuoti privataus nekilnojamojo turto įsigijimui, patenka į šios sąvokos taikymo sritį. Jis pažymėjo, kad aplinkybė, jog fizinis asmuo sudaro sutartį, kuri nėra darbo sutartis, su darbdaviu, savaime nėra kliūtis laikyti tokį asmenį „vartotoju“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 93/13. Dėl to, kad darbo sutartys nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį, jis nusprendė, kad sutartis dėl nekilnojamojo turto kredito, kurį darbdavys suteikė savo darbuotojui ir jo sutuoktiniui, negali būti laikoma „darbo sutartimi“, nes ja neregamentuojami nei darbo santykiai, nei darbo sąlygos.

Antra, kiek tai susiję su „pardavėjo ar tiekėjo“ sąvoka²⁰⁹, Teisingumo Teismas konstatavo, kad į šią sąvoką patenka įmonė, kuri su vienu iš savo darbuotojų ir jo sutuoktiniu, vykdydama savo profesinę veiklą, sudaro kredito sutartį, kurią iš esmės gali sudaryti tik šios įmonės darbuotojai, net jeigu kreditų teikimas nėra jos pagrindinė veikla. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad nors tokio darbdavio pagrindinė veikla yra ne siūlyti finansines priemones, bet tiekti energiją, šis darbdavys turi informaciją, techninius gebėjimus, žmogiškuosius ir materialinius išteklius, kurių fizinis asmuo, tai yra kita sutarties šalis, paprastai neturi. Jis pridūrė, jog tai, kad tokia kredito sutartis siūloma savo darbuotojams, šitaip suteikiant jiems lengvatinę galimybę įsigyti nekilnojamąjį turtą, naudojama siekiant pritraukti ir išsaugoti kvalifikuotus bei kompetentingus darbuotojus, taip palengvinant darbdavio profesinės veiklos vykdymą. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas pažymėjo, jog tai, kad šis darbdavys pagal tokią sutartį gauna arba negauna tiesioginių pajamų, nėra svarbu siekiant pripažinti minėtą darbdavį „pardavėju ar tiekėju“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 93/13. Taigi Teisingumo Teismas pabrėžė, kad plačiai aiškinant sąvoką „pardavėjas ar tiekėjas“ prisidedama įgyvendinant šios direktyvos tikslą – apsaugoti vartotoją kaip silpnesnę sutarties su pardavėju ar tiekėju šalį ir atkurti sutarties šalių lygybę.

2019 m. kovo 26 d. sprendime sujungtose bylose **Abanca Corporación Bancaria** (C-70/17, [EU:C:2019:250](#)) ir **Bankia** (C-179/17, [EU:C:2019:250](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius.

208| Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas.

209| Direktyvos 93/13 2 straipsnio c punktas.

Ginčai pagrindinėse bylose buvo susiję su ieškovais, Ispanijoje sudariusiais hipoteka užtikrintas paskolas sutartis su įtvirtinta sąlyga, pagal kurią galima reikalauti, kad sutartis būtų nutraukta prieš terminą, be kita ko, kai nesumokama tik viena mėnesinė įmoka.

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai į Teisingumo Teismą kreipėsi siekdami išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad, viena vertus, kai hipoteka užtikrintos paskolos sutarties sąlyga dėl teisės reikalauti įsipareigojimų įvykdymo prieš terminą pripažįstama nesąžininga, ji gali būti iš dalies paliekama galioti, pašalinant aspektus, dėl kurių ji tampa nesąžininga, ir, kita vertus, kad, priešingu atveju, išieškojimo iš hipoteka įkeisto turto procedūra, pradėta taikant tokią sąlygą, gali būti tęsiama vietoj šios sąlygos taikant nacionalinės teisės normą, jeigu negalėjimas tęsti šios procedūros būtų nepalankus vartotojų interesams.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniai visų pirma turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama hipoteka užtikrintos paskolos sutarties nesąžininga pripažintą sąlygą iš dalies palikti galioti, panaikinus aspektus, dėl kurių ji tampa nesąžininga, jei toks panaikinimas reikštų minėtos sąlygos turinio persvarstymą ir būtų daroma įtaka jos esmei. Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal tuos pačius straipsnius nedraudžiama nacionaliniam teismui ištaisyti tokios nesąžiningos sąlygos negaliojimą ją pakeičiant naujos redakcijos teisės nuostata, kuria remiantis minėta sąlyga buvo suformuluota ir kuri taikoma sutarties šalims su tuo sutinkant, jeigu nagrinėta hipoteka užtikrinta paskolos sutartis negali būti toliau vykdoma panaikinus minėtą nesąžiningą sąlygą ir jei visos sutarties panaikinimo padariniai būtų ypač nepalankūs vartotojui.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas iš tiesų priminė, kad jei pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudarytoje sutartyje esančią nesąžiningą sąlygą nacionalinis teismas pripažįsta negaliojančia, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos valstybės narės teisės nuostatos, pagal kurias nacionalinis teismas gali papildyti šią sutartį, pakeisdamas šios sąlygos turinį. Jei nacionaliniam teismui būtų leidžiama keisti tokių sutarčių nesąžiningų sąlygų turinį, tokia galimybė galėtų kliudyti siekti Direktyvos 93/13 7 straipsnyje nurodyto ilgalaikio tikslo. Iš tikrųjų ši galimybė padėtų panaikinti atgrasomąjį poveikį, kurį pardavėjams ar tiekėjams sukuria visiškai tokių nesąžiningų sąlygų netaikymas vartotojui, nes jie vis dar būtų linkę naudoti šias sąlygas, žinodami, kad net jas pripažinus negaliojančiomis, nacionalinis teismas vis dėlto gali tiek, kiek būtina, papildyti sutartį, ir taip būtų užtikrinti šių pardavėjų ar tiekėjų interesai.

Vis dėlto tais atvejais, kai pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo sudaryta sutartis nebegali būti vykdoma panaikinus nesąžiningą sąlygą, pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniam teismui, taikančiam sutarčių teisės principus, nedraudžiama panaikinti nesąžiningą sąlygą ir ją pakeisti nacionalinės teisės nuostata tais atvejais, kai dėl nesąžiningos sąlygos pripažinimo negaliojančia teismas būtų priverstas panaikinti visą sutartį ir dėl to vartotojui galėtų atsirasti tokių pasekmių, dėl kurių jis nukentėtų.

Toks pakeitimas visiškai pagrįstas atsižvelgiant į Direktyvos 93/13 paskirtį. Iš tiesų jis atitinka šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalies tikslą, nes šia nuostata siekiama pakeisti sutartimi nustatytą formalią sutarties šalių teisių ir pareigų pusiausvyrą realia pusiausvyra, galinčia atkurti šios sutarties šalių lygybę, o ne panaikinti visas sutartis, kuriose yra nesąžiningų sąlygų.

Jei nesąžiningą sąlygą būtų draudžiama pakeisti dispozityvia nacionalinės teisės nuostata ir jei dėl to teismas būtų priverstas panaikinti visą sutartį, vartotojui galėtų kilti ypač neigiamų padarinių, kurie galėtų sumažinti sutarties panaikinimo atgrasomąjį poveikį. Kalbant apie paskolos sutartį, pažymėtina, kad dėl tokio panaikinimo likusi negrąžinta paskolos dalis, kurios dydis gali viršyti vartotojo finansines galimybes, iš principo taptų mokėtina nedelsiant, o tokia situacija neigiamai paveiktų veikiau vartotoją, o ne paskolos davėją, kuris dėl to nebūtų atgrasytas nuo nesąžiningų sąlygų įtraukimo į siūlomas sutartis.

Dėl analogiškų motyvų Teisingumo Teismas nusprendė, kad, esant situacijai, kai hipoteka užtikrinta paskolos sutartis, sudaryta pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo, negali būti toliau vykdoma panaikinus nesąžiningą sąlygą, kuri suformuluota remiantis teisės nuostata, taikoma sutarties šalims su tuo sutinkant, pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį nacionaliniam teismui, siekiančiam išvengti šios sutarties negaliojimo, nedraudžiama pakeisti tokią sąlygą naujos redakcijos dispozityvia teisės nuostata, įtvirtinta po sutarties sudarymo, jeigu sutarties panaikinimo padariniai būtų ypač nepalankūs vartotojui.

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai, remdamiesi nacionalinės teisės normomis, turi objektyviai patikrinti, ar, panaikinus šias sąlygas, hipoteka užtikrintos paskolos sutartys nebegali toliau galioti.

Tokiu atveju prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai turėtų patikrinti, ar pagrindinėse bylose nagrinėjamų hipoteka užtikrintų paskolos sutarčių panaikinimo padariniai būtų ypač nepalankūs vartotojams. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, jog iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad toks panaikinimas daugiausia paveiktų nacionalinėje teisėje numatytą procedūrinę tvarką, pagal kurią bankai gali teisėtai reikalauti iš vartotojų grąžinti visą likusią paskolos sumą.

2019 m. gruodžio 5 d. Sprendime **EVN Bulgaria Toplofikatsia ir Toplofikatsia Sofia** (C-708/17 ir C-725/17, [EU:C:2019:1049](#))²¹⁰ Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą 2011/83 dėl vartotojų teisių²¹¹ ir Direktyvą 2005/29 dėl nesąžiningos komercinės veiklos²¹² nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose numatyta, kad bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, esančių butų savininkai privalo prisidėti dengiant išlaidas, patirtas dėl bendrojo naudojimo patalpose ir pastato vidaus įrenginyje suvartotos šilumos energijos, nors jie asmeniškai neužsakė tiekti šilumos ir jos nevartoja savo butuose. Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad pagal direktyvas 2006/32²¹³ ir 2012/27²¹⁴, reglamentuojančias energijos vartojimo efektyvumą, nedraudžiamos tos pačios nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias kiekvienam bendraturčiams priklausančiame pastate esančio buto savininkui sąskaitos už tokį suvartojimą išrašomos proporcingai šildomam jo buto plotui.

Pagrindinės bylos iškeltos pareiškus du ieškinius dėl sąskaitų, išrašytų bendraturčiams priklausančiame pastate esančių butų savininkams ir susijusių su šilumos energijos suvartojimu šio pastato vidaus įrenginyje ir bendrojo naudojimo patalpose, sumokėjimo. Šie savininkai atsisakė sumokėti tas sąskaitas ir teigė, kad nors šilumos energija į jų pastatą centralizuoto šilumos tiekimo tinklu tiekama remiantis tarp bendraturčių ir šilumos energijos tiekėjo sudaryta tiekimo sutartimi, jie asmeniškai neužsakė centralizuoto šilumos tiekimo ir šilumos nenaudoja savo butuose.

210| Šis sprendimas taip pat susijęs su energijos vartojimo efektyvumo sritimi. Žr. XIX skyrių „Energetika“.

211| Direktyvos 2011/83 27 straipsnis.

212| 2005 m. gegužės 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/29/EB dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 („Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva“) (OL L 149, 2005, p. 22), 5 straipsnio 1 ir 5 dalys.

213| 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų, panaikinančios Tarybos direktyvą 93/76/EEB (OL L 114, 2006, p. 64), 13 straipsnio 2 dalis.

214| 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2009/125/EB ir 2010/30/ES bei kuria panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB (OL L 315, 2012, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 113, 2013, p. 24), 10 straipsnio 1 dalis.

Teisingumo Teismas visų pirma nagrinėjo sąvoką „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvą 2011/83²¹⁵, ir nusprendė, kad į šią sąvoką, kaip energijos tiekėjo klientai, patenka bendraturčiams priklausančiame pastate, prijungtame prie centralizuoto šilumos tiekimo, esančio buto savininkai ir daiktinės teisės į jo naudojimą turėtojai, jeigu jie yra komercinės ar ūkinės veiklos nevykdantys fiziniai asmenys. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad centralizuoto šilumos tiekimo sutartys priskirtinos prie prekyautojų ir vartotojų sudarytų sutarčių, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/83 3 straipsnio 1 dalį, kategorijos.

Be to, Teisingumo Teismas paaiškino prekės „neužsakyto tiekimo“ sąvoką, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2011/83 27 straipsnį, nurodydamas, kad vidaus įrenginio (taigi ir bendraturčiams priklausančio pastato bendrojo naudojimo patalpų) aprūpinimas šilumos energija šio pastato bendraturčiams priėmus sprendimą prijungti jį prie centralizuoto šilumos tiekimo tinklo, remiantis nacionaline teise, neturi būti laikomas neužsakytu centralizuotu šilumos tiekimu.

Galiausiai Teisingumo Teismas pareiškė poziciją dėl sąskaitų už šilumos energijos suvartojimą bendraturčiams priklausančiame pastate išrašymo metodo. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad pagal Direktyvą 2006/32²¹⁶ valstybės narės užtikrina, kad būtų elektros energijos ir centralizuotai tiekiamos šilumos galutiniams vartotojams būtų pateikiami individualūs skaitikliai, tiksliai rodantys jų faktinį suvartojimą, jei tai techniškai įmanoma. Vis dėlto, Teisingumo Teismo teigimu, sunku įsivaizduoti, kad būtų galima visiškai individualizuoti šildymo sąskaitas bendraturčiams priklausančių pastatų atveju, ypač kiek tai susiję su vidaus įrenginiu ir bendrojo naudojimo patalpomis, turint omenyje, kad butai tokiam pastate nėra savarankiški vieni nuo kitų šildymo požiūriu, nes šiluma cirkuliuoja tarp šildomų ar mažiau šildomų arba iš viso nešildomų patalpų. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į valstybių narių turimą plačią diskreciją dėl šilumos energijos suvartojimo bendraturčiams priklausančiame pastate apskaičiavimo metodo, pagal direktyvas 2006/32 ir 2012/27 nedraudžiama tai, kad tokio pastato vidaus įrenginio išskirta šiluma būtų apskaičiuojama proporcingai šildomam kiekvieno buto plotui.

XVIII. Aplinka

Aplinkos apsaugos srityje išskirtini keli sprendimai. Pirmasis susijęs su atsargumo principo taikymu augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką srityje. Antrajame sprendime nagrinėta galimybė nacionaliniuose teismuose remtis Direktyva 91/676 dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių. Be to, reikia paminėti tris kitus sprendimus: pirmasis susijęs su pirmą kartą atliktu Buveinių direktyvos išaiškinimu, o kiti du – su Direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo taikymu²¹⁷.

²¹⁵ | Direktyvos 2011/83 2 straipsnio 1 dalis.

²¹⁶ | Direktyvos 2006/32 13 straipsnio 2 dalis.

²¹⁷ | Be to, reikia paminėti 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimą **Deutsche Umwelthilfe** (C-752/18), jame Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl nacionalinių teismų atliekamo vykdymo priemonių, skiriančių areštą, patvirtinimo nacionalinių valdžios institucijų vadovų, kurie nuolat atsisako vykdyti teismo sprendimą, įpareigojantį juos vykdyti pareigas pagal Direktyvą 2008/50 dėl aplinkos oro kokybės, atžvilgiu. Šis sprendimas aptartas IV skyriuje „Sąjungos teisė ir nacionalinė teisė“.

1. Atsargumo principas

2019 m. spalio 1 d. Sprendime **Blaise ir kt.** (C-616/17, [EU:C:2019:800](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) pateikė poziciją dėl 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką²¹⁸ galiojimo, atsižvelgiant į atsargumo principą. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą, iškeltą D. Blaise ir dvidešimčiai kitų kaltinamųjų, dėl svetimo turto sunaikinimo arba sugadinimo veikiant grupėje. Šie asmenys užėjo į Arježo (Prancūzija) departamente esančią parduotuvę ir sugadino herbicidinių produktų, kurių sudėtyje yra glifosato, pakuotes ir stiklines vitrinas. Siekdami pateisinti savo veiksmus, kuriais siekta įspėti parduotuves ir jų klientus apie pavojų, keliamą pesticidų, kurių sudėtyje yra glifosato, kaltinamieji rėmėsi atsargumo principu. Siekdamas nuspręsti dėl šio argumento pagrįstumo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad yra poreikis priimti sprendimą dėl Reglamento Nr. 1107/2009 galiojimo, atsižvelgiant į šį atsargumo principą, ir kreipėsi į Teisingumo Teismą šiuo klausimu.

Patikslindamas šio principo apimtį, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas privalo jo laikytis, kai priima teisės normas, reglamentuojančias augalų apsaugos produktų pateikimą rinkai. Kadangi Reglamentu Nr. 1107/2009 siekiama nustatyti augalų apsaugos produktų autorizavimo ir juose esančių veikliųjų medžiagų patvirtinimo, siekiant juos tiekti rinkai, taisykles, Sąjungos teisės aktų leidėjas turėjo nustatyti norminę sistemą, leidžiančią kompetentingoms valdžios institucijoms, jeigu jos priima sprendimą dėl tokios autorizacijos ir tokio patvirtinimo, turėti pakankamai informacijos, kad galėtų tinkamai įvertinti dėl šių veikliųjų medžiagų ir šių augalų apsaugos produktų naudojimo kylantį pavojų sveikatai. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, kad dėl būtinybės suderinti kelis tikslus ir principus, taip pat dėl sudėtingo reikšmingų kriterijų įgyvendinimo teismo kontrolė turi neišvengiamai apimti tik klausimą, ar Sąjungos teisės aktų leidėjas nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, jog su atsargumo principu nėra nesuderinama tai, kad sąvoka „veiklioji medžiaga“ reglamente neapibrėžta. Pateikdamas paraišką dėl augalų apsaugos produkto autorizacijos pareiškėjas iš tikrųjų privalo nurodyti bet kokią medžiagą, patenkančią į šio produkto sudėtį ir atitinkančią reglamento kriterijus. Taigi pareiškėjas neturi teisės savo nuožiūra pasirinkti, kuri minėto produkto sudedamoji dalis turi būti laikoma veikliąja medžiaga. Nustatęs tokias pareiškėjo pareigas identifikuoti veikliąsias medžiagas teisės aktų leidėjas nepadarė jokios akivaizdžios vertinimo klaidos.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad reglamentas suderinamas su atsargumo principu tiek, kiek juo įpareigojama atsižvelgti į augalų apsaugos produkto sudedamųjų dalių bendrą poveikį. Numatyta, kad per veikliųjų medžiagų patvirtinimo procedūrą ir augalų apsaugos produktų autorizacijos procedūrą paraiškų vertinimas apima galimo produkto kenksmingo poveikio vertinimą, įskaitant atsiradusį dėl produkto sudedamųjų dalių sąveikos. Šiuo klausimu reglamente taip pat nepadaryta akivaizdžios vertinimo klaidos.

Ta pati išvada buvo padaryta dėl bandymų, tyrimų ir analizių, į kuriuos atsižvelgta per augalų apsaugos produkto autorizacijos procedūrą, patikimumo. Teisingumo Teismo nuomone, aplinkybė, kad bandymus, tyrimus ir analizes, kurių reikia veikliosios medžiagos patvirtinimo ir augalų apsaugos produkto autorizacijos procedūroms, atlieka pareiškėjas ir kad neatliekama nepriklausoma priešpriešinė analizė, nelemia atsargumo principo pažeidimo. Šiuo klausimu reglamente nustatyta pareiškėjo pareiga pateikti įrodymų, kad produktai nekenksmingi, apibrėžti pateiktų bandymų ir analizių kokybės reikalavimai ir įtvirtinta kompetentingų institucijų, į kurias buvo kreiptasi su paraiška, pareiga atlikti objektyvų ir nepriklausomą įvertinimą. Šiomis aplinkybėmis šios institucijos turi atsižvelgti ne tik į pareiškėjo pateiktus, bet ir į kitus reikšmingus įrodymus,

²¹⁸ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką ir panaikinant Tarybos direktyvas 79/117/EEB ir 91/414/EEB (OL L 309, 2009, p.1).

konkrečiai kalbant, į patikimiausius mokslo duomenis ir naujausius tarptautinių tyrimų rezultatus, ir neturi visais atvejais suteikti lemiamą reikšmę pareiškėjo pateiktoms studijoms. Galiausiai Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal reglamentą pareiškėjas neatleidžiamas nuo pareigos pateikti atitinkamo produkto kancerogeniškumo ir toksiškumo testus. Iš tiesų toks produktas gali būti autorizuos tik tuomet, jei kompetentingos institucijos atmeta tiesioginio arba ilgalaikio kenksmingo poveikio žmonių sveikatai pavojaus galimybę.

Taigi nenustatyta nieko, kas galėtų paveikti Reglamento Nr. 1107/2009 galiojimą.

2. Vandenų apsauga nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių

2019 m. spalio 3 d. Sprendime **Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland ir kt.** (C-197/18, [EU:C:2019:824](#)) Teisingumo Teismas pirmą kartą patvirtino, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems požeminių vandenų tarša daro tiesioginį poveikį, gali nacionaliniuose teismuose remtis tam tikromis Direktyvos 91/676 dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių²¹⁹ (toliau – Nitrataų direktyva) nuostatomis.

Šis sprendimas priimtas nagrinėjant pareiškėjų Šiaurės Burgenlando (Austrija) vandens tiekimo įmonės, Austrijos savivaldybės, eksploatuojančios savivaldybės šulinį, ir privataus asmens, prie namo esančio šulinio savininko, ginčą su Austrijos federaline tvarumo ir turizmo ministerija. Pareiškėjai skundžiasi požeminių vandenų tarša savo regione; nitrataų kiekis šiuose vandenyse nuolat viršija Nitrataų direktyvoje numatytą 50 mg/l ribą. Šiomis aplinkybėmis jie pateikė prašymus imtis priemonių nitrataų kiekiui šiuose vandenyse sumažinti. Ministerija savo ruožtu ginčijo pareiškėjų teisę reikalauti imtis tokių priemonių. Taigi Teisingumo Teismo paprašyta patikslinti, ar tokie fiziniai ir juridiniai asmenys, kaip šie trys pareiškėjai, gali remtis Nitrataų direktyvos nuostatomis, reikalaudami patvirtinti arba pakeisti šioje direktyvoje numatytas nacionalines priemones nitrataų kiekiui požeminiuose vandenyse sumažinti.

Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad, siekiant išsaugoti direktyvų privalomąjį pobūdį ir jų veiksmingumą, nacionalinė teisė iš esmės negali atimti iš asmenų galimybės remtis šių Sąjungos teisės aktų nuostatomis. Fiziniai ar juridiniai asmenys, kuriems direktyvos nuostatų pažeidimas daro tiesioginį poveikį, turi galėti bent reikalauti kompetentingų valdžios institucijų, prireikus kreipiantis į kompetentingus teismus, laikytis atitinkamų įsipareigojimų.

Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad nitrataų kiekis, kuris požeminiame vandenyje viršija arba gali viršyti Nitrataų direktyvoje numatytą ribą – 50 mg/l, prieštarauja pagrindiniam šios direktyvos tikslui. Šia direktyva siekiama leisti asmenims teisėtai naudoti požeminį vandenį. Jei nesilaikoma šios ribos, vandenys laikytini užterštais. Rizika, kad bus viršyta 50 mg/l riba, jau kliudo įprastai naudoti vandenį ir dėl jos šulinių savininkai turi imtis priemonių taršai pašalinti. Taigi Nitrataų direktyvos pagrindinio tikslo nesilaikymas šiems asmenims daro tiesioginį poveikį ir jie turi galėti kreiptis į nacionalines valdžios institucijas ir teismus, reikalaudami laikytis pagal šią direktyvą valstybėms narėms tenkančių pareigų.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad jei iš žemės ūkio patenkančios nitratai reikšmingai prisideda prie vandenų taršos, taikoma Nitrataų direktyva ir valstybės narės privalo įgyvendinti veiksmų programas ir imtis visų būtinų priemonių nitrataų kiekiui sumažinti, kad būtų išvengta situacijų, kai nitrataų kiekis vandenyje

²¹⁹ 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyva 91/676/EEB dėl vandenų apsaugos nuo taršos nitratais iš žemės ūkio šaltinių (OL L 375, 1991, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 68).

viršija ar gali viršyti 50 mg/l. Šiuo tikslu valstybės narės taip pat turi atidžiai stebėti vandenų būklę, taikydamos stebėsenos programas, ir pasirinkti matavimo taškus, atsižvelgdamos į turimus geriausius mokslo ir technikos duomenis.

Valstybėms narėms tenkanti pareiga patvirtinti Nitratų direktyvoje numatytas priemones, būtinas nitratų kiekiui požeminiuose vandenyse sumažinti, yra aiški, tiksli ir besąlygiška, todėl ja asmenys gali tiesiogiai remtis prieš valstybes nares.

Remdamasis šiais motyvais Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu žemės ūkio veikla reikšmingai prisideda prie požeminių vandenų taršos, fiziniai ar juridiniai asmenys, kuriems trukdoma teisėtai naudotis savo vandens šaltiniais, turi galėti reikalauti iš kompetentingų nacionalinių institucijų pakeisti esamą veiksmų programą arba imtis kitų Nitratų direktyvoje numatytų priemonių, kai nesiėmus šių priemonių nitratų kiekis požeminiuose vandenyse viršija arba gali viršyti 50 mg/l.

3. Buveinių direktyva

2019 m. spalio 10 d. Sprendime *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, [EU:C:2019:851](#)), priimtaime dėl 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43 dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos²²⁰ (toliau – Buveinių direktyva) išaiškinimo, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) paaiškina visas sąlygas, kuriomis valstybės narės gali imtis priemonių, nukrypstančių nuo draudimo tyčia žudyti griežtai saugomų rūšių individus²²¹, šiuo atveju – vilkus (*canis lupus*).

Dviem 2015 m. gruodžio 18 d. priimtais sprendimais Suomijos laukinės faunos tarnyba leido laikotarpiu nuo 2016 m. sausio 23 d. iki vasario 21 d. Šiaurės Savo regione sumedžioti septynis vilkus. Pagrindinis šio leidimo tikslas – išvengti neteisėtos medžioklės, t. y. brakonieravimo. Dėl šių sprendimų Suomijos aplinkos apsaugos asociacijos pateiktus apeliacinius skundus nagrinėjantis Suomijos Aukščiausiasis administracinis teismas iš esmės prašė Teisingumo Teismo nustatyti, ar pagal Buveinių direktyvą draudžiama priimti tokius sprendimus.

Teisingumo Teismas atsakė, kad Buveinių direktyvą reikia aiškinti taip: pagal ją draudžiama priimti tokius sprendimus, jeigu jie neatitinka visų toje direktyvoje nurodytų sąlygų.

Pirma, taikant išimtis reikia aiškiai, tiksliai ir pagrįstai nurodyti jomis siekiamus tikslus ir remiantis nuosekliais mokslo duomenimis įrodyti, kad jos tinkamos tiems tikslams pasiekti. Nagrinėjamu atveju Teisingumo Teismas mano, kad kovą su brakonieravimu galima laikyti tikslu, kurį apima direktyva, bet tik jei leidimas iš tikrųjų gali sumažinti neteisėtą medžioklę tiek, kad padarytų bendrą teigiamą poveikį vilkų populiacijos apsaugos būklei.

Antra, turi būti tiksliai ir tinkamai įrodyta, kad siekiamo tikslo negalima įgyvendinti kitu tinkamu būdu. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas pažymi, kad neužtenka vien to, kad esama neteisėtos veiklos, kaip antai brakonieravimo, ar sunkumų ją kontroliuoti. Atvirkščiai, pirmenybę reikia teikti tokios neteisėtos veiklos griežtai ir veiksmingai kontrolei.

Trečia, Buveinių direktyvos 16 straipsnyje primenama, kad išimtis galima taikyti, tik jei išlaikoma

220| 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 102; klaidų ištaisymas, OL L 81, 2015, p. 5).

221| Buveinių direktyvos 12 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta, kad valstybės narės imasi reikiamų priemonių sukurti į IV priedo a punktą įrašytų gyvūnų rūšių griežtos apsaugos jų paplitimo areale sistemą, draudžiančią bet kokia forma tyčia gaudyti ar žudyti šių rūšių individus gamtoje.

palanki atitinkamos rūšies populiacijų apsaugos būklė jų natūralaus paplitimo areale. Todėl jos turi būti grindžiamos kriterijais, apibrėžtais taip, kad būtų užtikrintas ilgalaikis atitinkamos rūšies populiacijos kintamumo ir stabilumo išsaugojimas. Be to, vertinant išimčių taikymą, reikia įvertinti minėtą apsaugos būklę ir galimą išimčių taikymo poveikį jai. Pagal atsargumo principą valstybės narės taip pat turi netvirtinti arba netaikyti tokių išimčių, jei kyla abejonių, ar tokia išimtis nepakenks atitinkamos nykstančios rūšies populiacijų apsaugos palankios būklės palaikymui ar atkūrimui.

Galiausiai, ketvirta, valstybės narės turi laikytis Buveinių direktyvos 16 straipsnio 1 dalies e punkte apibrėžtų specialių sąlygų. Pirmą, jos turi nustatyti ribotą konkretų individų, dėl kurių galima taikyti išimtį, skaičių, kad būtų išvengta bet kokio didelio neigiamo poveikio atitinkamos populiacijos struktūrai. Antra, šiuos individus jos turi apibrėžti atrankos būdu ir ribotais kiekiais, o tai gali reikšti konkretų individų nurodymą. Trečia, jos turi užtikrinti, kad tiek šių išimčių patvirtinimas, tiek jų taikymas būtų veiksmingai ir laiku kontroliuojamas.

4. Tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimas

Šioje srityje reikia aptarti du sprendimus. 2019 m. lapkričio 12 d. Sprendimu *Komisija / Airija (Derrybrien vėjo jėgainės)* (C-261/18, [EU:C:2019:955](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) skyrė Airijai pinigines sankcijas už tai, kad ji nesiėmė konkrečių priemonių 2008 m. liepos 3 d. Sprendimui *Komisija / Airija*²²² įvykdyti; tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo Direktyvos 85/337²²³ dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo pažeidimą. Šis sprendimas aptartas V skyriaus 1 skirsnio 1 poskirsnyje „Ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo“.

2019 m. liepos 29 d. Sprendime *Inter-Environnement Wallonie ir Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen* (C-411/17, [EU:C:2019:622](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) išaiškino Direktyvą 92/43 dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos ir Direktyvą 2011/92 dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo²²⁴. Šis sprendimas priimtas nagrinėjant dviejų asociacijų – *Inter-Environnement Wallonie ASBL* ir *Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL* – kurių veiklos tikslas yra aplinkos ir gyvenamųjų vietovių apsauga, ir Ministrų Tarybos (Belgija) ginčą dėl įstatymo, kuriuo Belgijos Karalystė numatė, pirma, beveik dešimčiai metų atnaujinti elektros energijos pramoninę gamybą išjungtoje atominėje elektrinėje ir, antra, dešimčiai metų nukelti nustatytą pradinį veikiančios atominės elektrinės uždarymo ir elektros energijos pramoninės gamybos joje nutraukimo terminą. Šios asociacijos iš esmės kaltina Belgijos valdžios institucijas tuo, kad priėmė šį įstatymą, nepaisydamos minėtose direktyvose nustatytų išankstinio vertinimo reikalavimų.

Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad priemonės, dėl kurių kilo ginčas ir kurios susijusios elektros energijos pramoninės gamybos atominėje elektrinėje tęsimu, yra „projektas“, kaip tai suprantama pagal direktyvas 2011/92 ir 92/43, nes jos neišvengiamai apima plataus masto darbus, fiziškai paveikiančius atitinkamas vietas. Iš esmės prieš patvirtinant šias priemones šiam projektui turi būti taikomas poveikio aplinkai ir atitinkamoms saugomos teritorijoms vertinimas. Tai, kad tų priemonių įgyvendinimas apima tolesnių aktų priėmimą, pavyzdžiui, naujo individualaus leidimo gaminti elektros energiją pramoniniais tikslais išdavimą vienai iš atitinkamų elektrinių, šiuo klausimu neturi lemiamos reikšmės. Su minėtomis

222| 2008 m. liepos 3 d. Sprendimas *Komisija / Airija* (C-215/06, [EU:C:2008:380](#)).

223| 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 248).

224| 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/92/ES dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 26, 2012, p. 1).

priemonėmis neatsiejamai susijusiems darbams taip pat turi būti taikomas toks vertinimas iki šių priemonių patvirtinimo, jeigu tuo etapu galima pakankamai nustatyti jų pobūdį ir galimą poveikį aplinkai ir saugomoms teritorijoms.

Valstybei narei leidžiama pagal Direktyvą 2011/92 netaikyti tokiam projektui poveikio aplinkai vertinimo, siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo šalyje saugumą, tik jeigu ji visų pirma įrodo, kad grėsmė tokio tiekimo saugumui yra pagrįstai tikėtina ir kad atitinkamas projektas yra toks skubus, kad galima pateisinti tokio vertinimo nebuvimą. Tačiau tokia galimybė taikyti išimtį nedaro poveikio pareigai atlikti aplinkosauginį vertinimą projektams, kurie, kaip antai nagrinėjamas pagrindinėje byloje, daro tarpvalstybinį poveikį.

Be to, nors tikslas bet kuriuo metu užtikrinti elektros energijos tiekimo valstybėje narėje saugumą yra imperatyvus viršesnio viešojo intereso pagrindas, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 92/43, pateisinantis projekto įgyvendinimą, nepaisant neigiamo vertinimo ir nesant alternatyvių sprendimų, kitaip yra tuomet, kai saugomoje teritorijoje, kurią gali neigiamai paveikti projektas, yra prioritetas natūralių buveinių tipas arba prioritetas rūšis. Tokiu atveju tik būtinybė užkirsti kelią realiai ir didelei grėsmei, kad atitinkamoje valstybėje narėje bus nutrauktas elektros energijos tiekimas, gali būti viešojo saugumo priežastis, kaip tai suprantama pagal direktyvą, ir gali būti toks pateisinimas. Galiausiai Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinis teismas gali, jeigu tai leidžiama pagal nacionalinę teisę, išimties tvarka palikti galioti padarinius, sukeltus tokių priemonių, kaip aptariamų pagrindinėje byloje, kurios buvo priimtose pažeidžiant direktyvose 2011/92 ir 92/43 nustatytas pareigas, jeigu tokį palikimą galioti pateisina imperatyvūs pagrindai, susiję su būtinybe užkirsti kelią realiai ir didelei grėsmei, kad atitinkamoje valstybėje bus nutrauktas elektros energijos tiekimas, ir tam negalima užkirsti kelio kitais būdais ir alternatyvomis, visų pirma vidaus rinkos srityje. Vis dėlto palikti galioti minėtus padarinius galima tik tol, kol to neišvengiamai reikia tokiam neteisėtumui pašalinti.

5. Atsinaujinančiųjų išteklių energija

2019 m. spalio 24 d. Sprendime *Prato Nevoso Termo Energy* (C-212/18, [EU:C:2019:898](#)) Teisingumo Teismas patvirtino, kad *Italijos teisės aktai, reglamentuojantys leidimą skystuosius bioproduktus, gautus apdorojus augalinio aliejaus atliekas, naudoti kaip energijos gamybos jėgainės kurą, iš principo neprieštarauja nei Direktyvai 2008/98²²⁵ dėl atliekų, nei Direktyvai 2009/28²²⁶ dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją.*

Nagrinėtu atveju *Prato Nevoso Termo Energy Srl* (toliau – bendrovė *Prato Nevoso*), kuri valdo šiluminės ir elektros energijos gamybos jėgainę, kreipėsi į Kuneo provinciją (Italija) su prašymu išduoti leidimą metaną, naudojamą kaip jos jėgainės kurą, pakeisti skystuoju bioproduktu, šiuo atveju – augaliniu aliejumi iš surinkto ir chemiškai apdoroto panaudoto kepamojo aliejaus. Kompetentinga nacionalinė valdžios institucija, remdamasi taikytiniais Italijos teisės aktais, ši prašymą atmetė, motyvuodama tuo, kad minėtas augalinis aliejus nebuvo nurodytas nacionaliniame sąraše, kuriame nurodytos iš biomasės pagaminto kuro kategorijos, leidžiamos naudoti įrenginiuose, kuriuose susidaro į atmosferą išmetami teršalai, nesant būtinybės laikytis taisyklių, reglamentuojančių energiją iš atliekų. Todėl Italijos teisės aktai lemia, kad skystąjį bioproduktą, gautą

225| 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinti kai kurias direktyvas (OL L 312, 2008, p. 3).

226| 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinti direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB (OL L 140, 2009, p. 16), iš dalies pakeista 2015 m. rugsėjo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/1513 (OL L 239, 2015, p. 1).

chemiškai apdorojus panaudotą keпамąjį aliejų, reikia laikyti atliekomis, o ne kuru. Gavęs bendrovės *Prato Nevoso* skundą dėl šio nepalankaus sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė prejudicinį klausimą, ar tokie nacionalinės teisės aktai neprieštarauja minėtų direktyvų nuostatoms.

Be kita ko, remdamasis 2019 m. kovo 28 d. Sprendimu *Tallinna Vesi*²²⁷ Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagal Direktyvą 2008/98 dėl atliekų valstybei narei iš principo nedraudžiama nacionalinės teisės nuostatų energijos iš atliekų srityje taikyti iš atliekų gautam skystajam bioproductui, naudojamam kaip kuras, motyvuojant tuo, kad jis nepriskirtinas prie jokios kategorijos, įtrauktos į leidžiamo kuro įrenginyje, kuriame susidaro į atmosferą išmetami teršalai, sąrašą. Teisingumo Teismo teigimu, šios išvados nepaneigia Direktyvoje 2009/28 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją įtvirtintos nuostatos, susijusios su nacionalinėmis leidimų procedūromis, nes jos netaikomos atliekų statuso pabaigos kriterijų nustatymo procedūroms.

Vis dėlto Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiu atveju reikia išnagrinėti, ar nepadarydamos akivaizdžios vertinimo klaidos nacionalinės valdžios institucijos galėjo prieiti prie išvados, kad aptariamas skystasis bioproductas turėjo būti laikomas atliekomis. Remdamasis Direktyvos 2008/98 tikslais ir savo teise prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikti visas naudingas gaires, kad šis galėtų išspręsti nagrinėjamą ginčą, Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2008/98 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog tam tikros atliekos nustoja būti tokios, kai su jomis atliekama naudojimo operacija, įskaitant perdirbimą, ir jos atitinka konkrečius kriterijus, kurie turi būti valstybių narių parengti laikantis kelių sąlygų, tarp kurių yra „bendro neigiamo poveikio aplinkai ar žmonių sveikatai nebuvimas“. Atsižvelgdamas į Italijos vyriausybės pateiktus argumentus Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tam tikro lygio mokslinis netikrumas dėl pavojaus aplinkai, susijusio su medžiagos, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamo skystojo bioproducto, atliekų statuso pabaiga, gali lemti valstybės narės sprendimą neįtraukti šios medžiagos į įrenginiuose, kuriuose susidaro į atmosferą išmetami teršalai, leidžiamo kuro sąrašą. Pagal SESV 191 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą atsargumo principą, jei išnagrinėjus geriausius turimus mokslo duomenis išlieka netikrumas, ar konkrečiomis aplinkybėmis medžiagos, gautos apdorojus atliekas, naudojimas nekelia jokio neigiamo pavojaus aplinkai ir žmonių sveikatai, valstybė narė turi susilaikyti nuo šios medžiagos atliekų statuso pabaigos kriterijų nustatymo arba galimybės priimti individualų sprendimą, kuriuo konstatuojama šio statuso pabaiga.

XIX. Energetika

Šiame skirsnyje reikia paminėti du sprendimus. Pirmasis – 2019 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *EVN Bulgaria Toplofikatsia ir Toplofikatsia Sofia* (C-708/17 ir C-725/17, [EU:C:2019:1049](#)), kuriame Teisingumo Teismas nagrinėjo nacionalinės teisės nuostatų šilumos energijos tiekimo srityje suderinamumą su Sąjungos teise²²⁸.

Antrasis – 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimas *GRDF* (C-236/18, [EU:C:2019:1120](#)), kuriame Teisingumo Teismas pateikė poziciją dėl nacionalinėms reguliavimo institucijoms suteiktų įgaliojimų priimti sprendimus, vykdant savo pareigą spręsti ginčus gamtinių dujų rinkoje pagal Direktyvos 2009/73 dėl gamtinių dujų vidaus rinkos²²⁹ 41 straipsnio 11 dalį, taikymo laiko atžvilgiu.

227| 2019 m. kovo 28 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Tallinna Vesi* (C-60/18, [EU:C:2019:264](#)).

228| Šis sprendimas aptartas XVII skyriuje „Vartotojų apsauga“.

229| 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009, p. 94).

Ši byla iškelta kilus ginčui tarp dviejų gamtinių dujų tiekėjų ir GRDF, gamtinių dujų skirstymo sistemos Prancūzijoje operatorės, dėl 2005 m. ir 2008 m. jų sudarytose gamtinių dujų perdavimo skirstymo sistema sutartyse esančios sąlygos galiojimo. Pagal šią sąlygą tiekėjos turėjo su galutiniais vartotojais sudarytų sutarčių pagrindu surinkti sumas, mokėtinas pagal GRDF skirstymo paslaugų tarifą, ir perduoti jas GRDF taip pat ir tuomet, kai galutiniai vartotojai jų nesumokėjo. 2014 m. Energetikos reguliavimo komisijos (toliau – CRE) ginčų sprendimo organo sprendimu konstatuota, kad atitinkamos sutartys yra nesuderinamos su Direktyva 2009/73 nuo jų sudarymo dienos. Kadangi šis sprendimas buvo patvirtintas apeliacinėje instancijoje, GRDF kreipėsi į *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija); jis nusprendė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kad iš esmės būtų nustatyta, ar pagal Direktyvą 2009/73 draudžiama, kad reguliavimo institucijos sprendimas sukeltų pasekmių laikotarpiu iki šalių ginčo atsiradimo.

Teisingumo Teismas nusprendė, jog pagal šią direktyvą nedraudžiama, kad reguliavimo institucija, veikianti kaip ginčų sprendimo institucija, priimtų sprendimą, kuriuo sistemos operatorius įpareigojamas suderinti su tiekėja sudarytą gamtinių dujų perdavimo sutartį su Sąjungos teise už visą sutarties laikotarpį, įskaitant laikotarpį iki šalių ginčo atsiradimo. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Direktyvos 2009/73 41 straipsnio 11 dalyje nenurodyta, koks yra reguliavimo institucijos, veikiančios kaip ginčų sprendimo institucija, priimtų sprendimų galiojimas laiko atžvilgiu. Toliau aiškindamas šią nuostatą pagal Direktyvos 2009/73 tikslą ir kontekstą Teisingumo Teismas pažymėjo, kad remiantis šios direktyvos 41 straipsnio 1 dalies b punktu reguliavimo institucijos pareiga yra užtikrinti, kad skirstymo sistemos operatoriai laikytųsi pagal šią direktyvą jiems tenkančių įpareigojimų, tarp jų – taikyti trečiųjų šalių prieigos prie skirstymo sistemos tvarką objektyviai ir nediskriminuojant sistemos naudotojų. Tai reiškia, kad valstybės narės privalo užtikrinti, jog reguliavimo institucija pagal Direktyvos 2009/73 41 straipsnio 10 dalį turėtų įgaliojimus priimti gamtinių dujų įmonėms privalomus sprendimus, prireikus įpareigodama jas pakeisti prijungimo ir prieigos prie sistemos sąlygas, įskaitant tarifus, kad jie būtų proporcingi ir taikomi nediskriminaciniu būdu. Reguliavimo institucijos, veikiančios kaip ginčų sprendimo institucija, priimto sprendimo taikymo laiko atžvilgiu apribojimas taip, kad jis būtų taikomas tik laikotarpiu po šalių ginčo atsiradimo, prieštarautų Direktyvos 2009/73 tikslams ir pakenktų jos veiksmingumui.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad tokio Direktyvos 2009/73 41 straipsnio 11 dalies aiškinimo nepaneigia nei teisinio saugumo principas, nei teisėtų lūkesčių apsaugos principas. Viena vertus, nors laikantis Teisingumo Teismo nustatytų sąlygų nacionaliniam teismui gali būti išimtinai leidžiama palikti galioti tam tikrus panaikinto nacionalinio akto padarinius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo atveju nenurodė konkrečių aplinkybių, galinčių patvirtinti konkrečią teisinio nesaugumo riziką. Kita vertus, nors GRDF nurodė, kad dėl nagrinėjamų perdavimo sutarčių buvo deramasi remiant ir kontroliuojant CRE, ji neįrodė, kad CRE suteikė jai konkrečių garantijų dėl ginčijamos sąlygos atitikties, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

XX. Užjūrio šalys ir teritorijos

2019 m. spalio 31 d. sprendimuose **Komisija / Jungtinė Karalystė** (C-391/17, [EU:C:2019:919](#)) ir **Komisija / Nyderlandai** (C-395/17, [EU:C:2019:918](#)) Teisingumo Teismas nusprendė, kad *Jungtinė Karalystė ir Nyderlandų Karalystė neįvykdė įsipareigojimų pagal ESS 4 straipsnio 3 dalį*, nes nekompensavo nuosavų išteklių, prarastų dėl to, kad pagal sprendimus dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos ekonominės bendrijos / Europos

bendrijos asociacijos²³⁰ (toliau – UŠT sprendimai) Angilijos valdžios institucijos neteisėtai išdavė sertifikatus EXP, kiek tai susiję su šios UŠT kilmės aliuminio importu 1999–2000 m. laikotarpiu, o Kiurasao ir Arubos valdžios institucijos – judėjimo sertifikatus EUR.1, kiek tai susiję su Kiurasao kilmės pieno miltelių ir ryžių importu 1997–2000 m. laikotarpiu ir su Arubos kilmės kruopų ir rupinių importu 2002–2003 m. laikotarpiu.

Kiek tai susiję su UŠT, pažymėtina, kad pagal EB sutartį valstybės narės sutarė įsteigti Sąjungos asociaciją su ne Europos šalimis ir teritorijomis, kurios palaiko ypatingus santykius su tam tikromis valstybėmis narėmis, tarp kurių yra Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė ir Nyderlandų Karalystė. Taigi pagal Sutartį atitinkamoms UŠT taikomas specialus joje apibrėžtas asociacijos režimas. Šis specialus režimas, be kita ko, reiškia, kad UŠT kilmės importas, įvežant prekes į valstybes nares, visiškai atleidžiamas nuo muitų. Minėtuose asociacijos sprendimuose šis atleidimas paaiškintas taip, kad UŠT kilmės prekes ir – esant tam tikroms sąlygoms – ne UŠT kilmės prekes, esančias laisvoje apyvartoje UŠT ir kaip tokias reeksportuojamas į Sąjungą, leidžiama į Sąjungą įvežti be muitų ir lygiavėčio poveikio mokesčių. Be to, iš UŠT sprendimų matyti, kad į Sąjungos veiksmus įgyvendinant tuos sprendimus, be Komisijos, yra įtrauktos ir valstybės narės, ir kompetentingos UŠT institucijos.

Įrodymas to, kad laikytasi su minėtu atleidimu susijusių nuostatų, yra eksportuojančios UŠT muitinės įstaigos išduotas sertifikatas. Išleidus prekes, šį sertifikatą gali patikrinti importuojančios valstybės muitinės įstaigos. Tokiais atvejais su tuo susiję ginčai perduodami komitetui, kuriam pirmininkauja Komisijos atstovas ir kurį sudaro valstybių narių atstovai, o eksportuojančios UŠT vietos valdžios institucijos jame nedalyvauja.

Byloje C-391/17 viena Angilijoje įsteigta bendrovė 1998 m. pradėjo taikyti perkrovimo sistemą, pagal kurią trečiųjų šalių kilmės aliuminio importas buvo deklaruojamas Angilijos muitinėje, o vėliau aliuminis gabenamas į Sąjungą. Angilijos valdžios institucijos išdavė eksporto sertifikatus dėl aptariamo reeksporto ir tuo pat metu suteikė Sąjungos importuotojams transportavimo pagalbą.

Byloje C-395/17 1997–2000 m. laikotarpiu į Vokietiją buvo importuota Kiurasao kilmės pieno miltelių ir ryžių. Be to, 2002 ir 2003 m. į Nyderlandus buvo importuota Arubos kilmės kruopų ir rupinių. Kiurasao ir Arubos valdžios institucijos šioms prekėms išdavė judėjimo sertifikatus, nors jos neatitiko reikalavimų, kad galėtų būti laikomos šių UŠT kilmės prekėmis, kurioms netaikomi muitai ir lygiavėčio poveikio mokesčiai.

Abiejose bylose buvo atlikti tyrimai. Juos atlikus, Komisija, konstatavusi patikrintų sertifikatų neteisėtumą, priėmė sprendimus, juose padaryta išvada, kad, išleidus prekes, reikia į apskaitą neįtraukti muitų, susijusių su pateikus šiuos sertifikatus importuotomis prekėmis. Remdamosi tais sprendimais, atitinkamas Angilijos, Kiurasao ir Arubos kilmės prekes importavusios valstybės narės, išleidusios prekes, neįtraukė minėtų muitų į apskaitą. Tuomet Komisija pareikalavo, kad Jungtinė Karalystė ir Nyderlandų Karalystė kompensuotų Sąjungos nuosavų išteklių praradimą dėl atitinkamų sertifikatų išdavimo. Kadangi šios valstybės narės atmetė bet kokią atsakomybę šiuo klausimu, Komisija nusprendė joms pareikšti ieškinius dėl įsipareigojimų neįvykdymo.

Teisingumo Teismas išnagrinėjo šiuos ieškinius, atsižvelgdamas į lojalaus bendradarbiavimo principą, įtvirtintą ESS 4 straipsnio 3 dalyje.

Pirma, Teisingumo Teismas priminė, kad pagal SESV 198 straipsnio pirmą pastraipą abi atitinkamos valstybės narės yra tarp valstybių narių, kurios palaiko ypatingus santykius su UŠT, ir kad tuo metu, kai buvo išduoti atitinkami sertifikatai, specialus asociacijos režimas buvo grindžiamas šiais ypatingais santykiais. Šiems santykiams būdinga tai, kad minėtos UŠT nėra nepriklausomos valstybės, bet priklauso nuo valstybės narės,

230| 1991 m. liepos 25 d. Tarybos sprendimas 91/482/EEB dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos ekonominės bendrijos asociacijos (OL L 263, 1991, p. 1) ir 2001 m. lapkričio 27 d. Tarybos sprendimas 2001/822/EB dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos bendrijos asociacijos (Užjūrio asociacijos sprendimas) (OL L 314, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 38 t., p. 319).

kuri, be kita ko, užtikrina jų atstovavimą tarptautiniu lygiu. Vadovaujantis minėtu straipsniu, specialus asociacijos režimas taikomas tik šalims ir teritorijoms, palaikančioms ypatingus santykius su atitinkama valstybe nare, kuri yra paprašiusi, kad joms būtų taikomas specialus asociacijos režimas.

Be to, Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčytų sertifikatų išdavimas buvo reglamentuotas UŠT sprendimais, taigi, Sąjungos teisėje, ir kad dėl to UŠT valdžios institucijos privalėjo laikytis tuose sprendimuose nustatytų reikalavimų. Minėtuose sprendimuose numatytos ginčų ar problemų šioje srityje procedūros rodo didelę svarbą, kurią asociacijos režimui turi ypatingi santykiai tarp atitinkamos UŠT ir valstybės narės, kuriai ji priklauso. Dėl šių ypatingų santykių gali kilti speciali valstybės narės atsakomybė Sąjungai, kai UŠT valdžios institucijos, pažeisdamos minėtus sprendimus, išduoda sertifikatus. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad preferencinis ir išimtinis muitinės režimo, kuriuo naudojasi atitinkamos prekės abiejose bylose, pobūdis reiškia, kad su lojalumo principu susijusi valstybių narių pareiga imtis visų priemonių, galinčių užtikrinti Sąjungos teisės galiojimą ir veiksmingumą, nagrinėtu atveju taikoma ypač griežtai. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad abi atitinkamos valstybės narės yra atsakingos Sąjungai už bet kokią jų UŠT valdžios institucijų išduodant atitinkamus sertifikatus padarytą klaidą.

Galiausiai Teisingumo Teismas pažymėjo: kadangi toks išdavimas pažeidžiant UŠT sprendimus užkerta kelią importuojančiai valstybei narei rinkti muitus, kuriuos ji būtų turėjusi surinkti nesant tokių sertifikatų, su tuo susijęs nuosavų išteklių praradimas yra neteisėta Sąjungos teisės pažeidimo pasekmė. Ši pasekmė įpareigoja valstybę narę, kuri yra atsakinga Sąjungai už neteisėtą sertifikatų išdavimą, kompensuoti tokį praradimą. Pareiga kompensuoti yra tik konkreti iš lojalaus bendradarbiavimo principo išplaukiančios valstybių narių pareigos imtis visų priemonių, būtinų Sąjungos teisės pažeidimui pašalinti ir panaikinti neteisėtas jo pasekmes, išraiška. Prie šio praradimo turi būti pridamos palūkanos, skaičiuojamos nuo dienos, kurią Komisija paprašė kompensuoti praradimą, nes vien muitų, kurie negalėjo būti surinkti, sumos kompensavimo nepakanka, kad būtų pašalintos neteisėtos teisės aktų neatitinkančio atitinkamų sertifikatų išdavimo pasekmės.

XXI. Tarptautiniai susitarimai

2019 m. balandžio 30 d. Nuomonėje **ES ir Kanados IEP susitarimas** (Nuomonė 1/17, [EU:C:2019:341](#)) Teisingumo Teismas (plenarinė sesija) pareiškė, kad *Kanados ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarimo (IEPS) 8 skyriaus F skirsnis, kuriame siekiama nustatyti investuotojų ir valstybių ginčų dėl investicijų sprendimo mechanizmą (toliau – IVGS mechanizmas), yra suderinamas su Europos Sąjungos pirmine teise*. Pagal šį mechanizmą, be kita ko, ketinama įsteigti Ginčų sprendimo kolegiją ir Apeliacinę ginčų sprendimo kolegiją, taip pat numatyta vėliau įsteigti daugiašalę investicinių ginčų sprendimo kolegiją.

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad tarptautinis susitarimas gali būti suderinamas su Sąjungos teise tik jeigu nekelia grėsmės jos teisinės sistemos autonomijai. Ši autonomija, kuri tiek valstybių narių teisės, tiek tarptautinės teisės atžvilgiu kyla iš esminių Sąjungos ir jos teisės ypatumų, grindžiama tuo, kad Sąjunga turi savo konstitucinius pagrindus.

Visų pirma Teisingumo Teismas konstatavo, kad numatomas IVGS mechanizmas nepriklauso Sąjungos teismų sistemai. IEPS numatyta teisminė institucija skiriasi nuo Kanados nacionalinių, Sąjungos ir jos valstybių narių teismų. Todėl jis nusprendė, kad Sąjungos teisei neprieštarauja nei tai, kad IEPS numatyta įsteigti ginčų sprendimo kolegijas, nei tai, kad joms suteikiama jurisdikcija aiškinti ir taikyti susitarimo nuostatas. Kita vertus, šioms kolegijoms negali būti suteikti įgaliojimai aiškinti ar taikyti Sąjungos teisės nuostatas, kitas nei numatytos IEPS, arba priimti sprendimus, kurie galėtų trukdyti Sąjungos institucijoms veikti laikantis jos konstitucinių pagrindų.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas, viena vertus, pažymėjo, kad IEPS nesuteikia numatomoms kolegijoms jokios jurisdikcijos aiškinti ar taikyti Sąjungos teisę, išskyrus jurisdikciją, susijusią su šio susitarimo nuostatų aiškinimu ar taikymu. Kita vertus, kalbant apie poveikio Sąjungos institucijų veikimui laikantis jos konstitucinių pagrindų nebuvimą, pažymėtina, jog jis konstatavo, kad šių kolegijų jurisdikcija pažeistų Sąjungos teisinės sistemos autonomiją, jeigu ji būtų tokia, kad tos kolegijos, vertindamos pretenzijoje nurodytus laisvės užsiimti verslu apribojimus, galėtų paneigti viešojo intereso, kuriuo vadovaudamasi Sąjunga nustatė tokius apribojimus visiems ūkio subjektams, apsaugos lygį. Iš IEPS matyti, kad numatytų kolegijų diskrecija nėra tokia plati, kad joms leistų paneigti demokratine tvarka Sąjungos nustatytą viešojo intereso apsaugos lygį. Todėl Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad IEPS 8 skyriaus F skirsnis nepažeidžia Sąjungos teisinės sistemos autonomijos.

Kiek tai susiję su IVGS mechanizmo suderinamumu su bendruoju vienodo požiūrio principu, prašyme pateikti nuomonę nurodomas nevienodas vertinimas atsiranda dėl to, kad valstybių narių įmonės ir fiziniai asmenys, kurie investuoja Sąjungoje, negali ginčyti Sąjungos priemonių IEPS numatytose kolegijose, o Kanados įmonės ir fiziniai asmenys, investuojantys į Sąjungą, šias priemones galės ginčyti tose kolegijose. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad pagal lygybės prieš įstatymą principą, įtvirtintą Chartijos 20 straipsnyje, nenumatyta jokio aiškaus jo taikymo srities apribojimo, taigi jis taikomas visiems atvejams, kuriuos reglamentuoja Sąjungos teisė, kaip antai patenkantiems į Sąjungos sudaryto tarptautinio susitarimo taikymo sritį. Be to, ši pagrindinė teisė suteikiama visiems asmenims, kurių padėčiai taikoma Sąjungos teisė, neatsižvelgiant į jų kilmę. Lygybės prieš įstatymą garantija įtvirtina vienodo požiūrio principą, pagal kurį reikalaujama, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai. Vis dėlto Teisingumo Teismas konstatavo, kad Sąjungoje investuojančių Kanados įmonių ir fizinių asmenų padėtis nėra panaši į Sąjungoje investuojančių valstybių narių įmonių ir fizinių asmenų padėtį, todėl prašyme dėl nuomonės nurodytas skirtingas vertinimas nėra diskriminacija.

Dėl IVGS mechanizmo suderinamumo su teise kreiptis į nepriklausomą teisumą Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Sąjunga turi laikytis Chartijos 47 straipsnio antros ir trečios pastraipų nuostatų, kuriose įtvirtinta minėta teisė. Taigi, nors Chartijoje įtvirtintos garantijos nėra privalomos Kanadai, jos privalomos Sąjungai, todėl ji negali, nesuteikdama minėtų garantijų, sudaryti susitarimo, pagal kurį įsteigiami teismai, turintys jurisdikciją priimti Sąjungai privalomus sprendimus ir nagrinėti Sąjungos teisės subjektų ginčus, dėl kurių jie kreipėsi į tuos teismus. Be to, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad numatant susitariančiųjų šalių teismų sistemoms nepriklausančio mechanizmo sukūrimą siekiama užtikrinti, kad užsienio investuotojai taip pat pasitiktų institucija, turinčia jurisdikciją konstatuoti, kad jų investicijas priimanti valstybė pažeidė IEPS 8 skyriaus C ir D skirsnius. Taigi numatomų kolegijų nepriklausomumas ir užsienio investuotojų teisė kreiptis į šias kolegijas yra neatsiejamai susiję su ESS 3 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu ir IEPS siekiamu laisvos ir sąžiningos prekybos tikslu. Dėl galimybės kreiptis į numatomas kolegijas Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, nesant tvarkos, pagal kurią fiziniams asmenims ir mažosioms bei vidutinėms įmonėms būtų užtikrintos finansinės galimybės kreiptis į kolegijas, galėtų kilti grėsmė, kad IVGS mechanizmu faktiškai galės pasinaudoti tik investuotojai, turintys didelių finansinių išteklių. Be to, jis nurodė, kad IEPS nėra jokių įsipareigojimų, pagal kuriuos Chartijos 47 straipsnyje reikalaujamą galimybės kreiptis į teismą užtikrinimo lygį leidžianti pasiekti tvarka bus nustatyta įsteigus šias kolegijas. Tačiau Pareiškime Nr. 36, kuris yra neatsiejamas nuo aplinkybių, kuriomis Taryba priima sprendimą suteikti įgaliojimus Sąjungos vardu pasirašyti IEPS, numatyta, kad Komisija ir Taryba įsipareigoja užtikrinti galimybę kreiptis į numatomas kolegijas mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Teisingumo Teismas konstatavo, jog šio įsipareigojimo pakanka, kad būtų galima daryti išvadą, jog IEPS yra suderinamas su galimybės kreiptis į minėtas kolegijas užtikrinimo reikalavimu.

Galiausiai Teisingumo Teismas konstatavo, kad tiek dėl nepriklausomumo reikalavimo išorinio aspekto, kuris suponuoja, kad minėtos kolegijos visiškai savarankiškai vykdys savo funkcijas, tiek dėl jo vidinio aspekto, susijusio su jų narių vienodu atsiribojimu nuo bylos šalių ir jokio asmeninio suinteresuotumo bylos baigtimi nebuvimu, IEPS yra pakankamai garantijų, kad numatytos kolegijos atitiks nepriklausomumo reikalavimą.

XXII. Europos Sąjungos viešoji tarnyba

2019 m. kovo 26 d. Sprendime *Ispanija / Parlamentas* (C-377/16, [EU:C:2019:249](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), išnagrinėjęs ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, panaikino Europos Parlamento paskelbtą kvietimą pareikšti susidomėjimą siekiant sudaryti kandidatų, kurie gali būti įdarbinti kaip sutartininkai vairuotojų pareigoms eiti, duomenų bazę; šiame kvietime buvo numatyta, kad atrankos procedūros „antrąją kalbą“ buvo galima rinktis tik iš anglų, prancūzų ir vokiečių kalbų ir kad per procedūrą buvo galima bendrauti tik šiomis kalbomis.

2016 m. balandžio 14 d. Europos Parlamentas, siekdamas sudaryti kandidatų, kurie gali būti įdarbinti kaip sutartininkai vairuotojų pareigoms eiti, duomenų bazę, paskelbė kvietimą pareikšti susidomėjimą. Šio kvietimo IV antraštinėje dalyje buvo nurodyta, kad į šias pareigas įdarbinama, jeigu tenkinamas reikalavimas „patenkinamai mokėti vokiečių, anglų arba prancūzų kalbą kaip „antrąją kalbą“. Parlamento teigimu, šis apribojimas atitiko tarnybos interesą, reikalaujantį, kad „įdarbinti nauji darbuotojai sugebėt[ų] dirbti iš karto ir veiksmingai bendrauti kasdienėje veikloje“, nes šioje institucijoje daugiausia vartojamos šios trys kalbos. Be to, kandidatai turėjo pateikti savo paraiškas, naudodami elektroninę registracijos formą, prieinamą Europos personalo atrankos tarnybos (EPSO) interneto svetainėje tik šiomis trimis kalbomis.

Dėl kandidatų ir EPSO bendravimo kalbų pasirinkimo per nagrinėjamą atrankos procedūrą apribojimo Teisingumo Teismas nusprendė, jog negalima atmesti galimybių, kad iš kandidatų buvo atimta galimybė vartoti oficialiąją kalbą pagal jų pasirinkimą teikiant kandidatūrą, ir dėl to jiems taikytas nevienodas požūris dėl kalbos. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas, be kita ko, priminė, kad pagal Reglamento Nr. 1/58²³¹ 2 straipsnį valstybės narės jurisdikcijai priklausantis asmuo Sąjungos institucijoms siunčiamus dokumentus rengia bet kuria iš šio reglamento 1 straipsnyje nurodytų oficialių kalbų siuntėjo pasirinkimu. Ši teisė iš oficialių Sąjungos kalbų pasirinkti bendravimo su institucijomis kalbą yra esminė Sąjungos kalbų įvairovės, apie kurios svarbą primenama ESS 3 straipsnio 3 dalies ketvirtoje pastraipoje ir Chartijos 22 straipsnyje, užtikrinimo principo dalis ir turi pagrindinės teisės pobūdį. Vis dėlto vykstant Sąjungos personalo atrankos procedūroms institucijos gali nustatyti oficialių kalbų vartojimo apribojimus, jeigu jie, kaip matyti iš Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų (toliau – Tarnybos nuostatai) 1d straipsnio 6 dalies, taikomos sutartininkams pagal Kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygų (KTJS)²³² 80 straipsnio 4 dalį, objektyviai ir tinkamai pateisinami teisėtu bendrojo intereso tikslu įgyvendinant personalo politiką ir yra proporcingi siekiamam tikslui. Nagrinėtu atveju Europos Parlamentas nenurodė jokio motyvo, kuriuo remiantis galima įrodyti, kad egzistuoja teisėtas bendrojo intereso tikslas, galintis pateisinti bendravimo kalbų apribojimą anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

Dėl galimybių per atrankos procedūrą „antrąją kalbą“ rinktis tik iš minėtų kalbų Teisingumo Teismas konstatavo, kad iš kandidatų, kurie dėl kalbos žinių negalėjo atitikti šio reikalavimo, buvo atimta galimybė dalyvauti šioje atrankos procedūroje, net jeigu, atsižvelgiant į KTJS 82 straipsnio 3 dalies e punkte nustatytus reikalavimus, jie pakankamai mokėjo bent dvi oficialiąsias Sąjungos kalbas. Šis apribojimas gali reikšti nevienodą požūrį dėl kalbos. Nors vadovaujantis tarnybos interesais dėl teisėto bendrojo intereso tikslo galima reikalauti, kad įdarbinti asmenys mokėtų konkrečias kalbas, institucija, kuri riboja kalbų vartojimą per atrankos procedūrą

231| 1958 m. balandžio 15 d. Tarybos reglamentas Nr. 1, nustatantis kalbas, kurios turi būti vartojamos Europos ekonominėje bendrijoje (OL L 17, 1958, p. 385; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 3), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 517/2013 (OL L 158, 2013, p. 1).

232| 1968 m. vasario 29 d. Tarybos reglamentas (EEB, Euratomas, EAPB) Nr. 259/68, nustatantis Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatus ir kitų Europos Bendrijų tarnautojų įdarbinimo sąlygas bei Komisijos pareigūnams laikinai taikomas specialias priemones (OL L 56, 1968, p. 1), su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES, Euratomas) Nr. 1023/2013 (OL L 287, 2013, p. 15).

ir kuri tuo klausimu turi plačią diskreciją, turi įrodyti, kad toks apribojimas iš tikrųjų gali atitikti realų su įdarbintų asmenų atliktinomis užduotimis susijusį poreikį, ir šis apribojimas turi būti proporcingas šiam interesui ir grindžiamas aiškiais, objektyviais ir nuspėjamais kriterijais tam, kad kandidatai galėtų suprasti tokio apribojimo motyvus, o Sąjungos teismai – patikrinti jo teisėtumą.

Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad kvietimo pareikšti susidomėjimą IV antraštinėje dalyje pateiktų motyvų savaime neužtenka įrodyti, kad, norint dirbti vairuotoju Europos Parlamente, būtina mokėti vieną iš šių trijų kalbų, o ne kurią nors kitą oficialiąją Sąjungos kalbą. Be to, kadangi Europos Parlamentas pagal Reglamento Nr. 1/58 6 straipsnį nepriėmė vidaus taisyklių dėl kalbų vartojimo tvarkos, neatsižvelgus į užduotis, kurias įdarbinti asmenys konkrečiai turės atlikti, negalima teigti, kad šių trijų kalbų mokėjimas neabejotinai yra naudingiausias einant bet kokias pareigas toje institucijoje. Teisingumo Teismas nusprendė, jog aplinkybės, kad užduočių, kurias turės atlikti įdarbinti vairuotojai, aprašyme buvo nurodyta, kad jie jas turės atlikti daugiausia Briuselyje, Liuksemburge ir Strasbūre, t. y. trijuose valstybių narių, kurių viena iš oficialiųjų kalbų yra prancūzų arba vokiečių kalba, miestuose, nepakanka nagrinėjamam apribojimui pateisinti. Parlamentas neįrodė, kad galimybės rinktis kalbą apribojimas tik viena iš kalbų, kuri nurodyta kaip atrankos procedūros „antroji kalba“, yra objektyviai ir tinkamai pateisinamas užduočių, kurias reikės atlikti, ypatybėmis ir kodėl nebuvo galima rinktis iš kitų oficialiųjų kalbų, kurių mokėjimas gali būti reikšmingas atliekant tokias užduotis.

Galiausiai, kalbant apie kvietimo pareikšti susidomėjimą panaikinimo padarinius, pažymėtina, kad Teisingumo Teismas panaikino šiuo tikslu sudarytą duomenų bazę. Jis nusprendė, kad į šią duomenų bazę įrašyti kandidatai negavo jokios garantijos, kad bus įdarbinti, ir kad vien dėl kandidatų įtraukimo į tą duomenų bazę negali atsirasti teisėtų lūkesčių, dėl kurių reikia palikti galioti panaikinto kvietimo pareikšti susidomėjimą padarinius. Be to, panaikinimas neturėjo įtakos galimoms jau baigtoms įdarbinimo procedūroms.

2019 m. kovo 26 d. Sprendimu **Komisija / Italija** (C-621/16 P, [EU:C:2019:251](#)) Teisingumo Teismas (didžioji kolegija), išnagrinėjęs apeliacinį skundą, paliko galioti *Bendrojo Teismo sprendimą*²³³, kuriuo, remiantis Tarybos nuostatų 1d ir 28 straipsniais ir šių nuostatų III priedo 1 straipsnio 2 dalimi ir Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1/58 1 straipsniu, buvo panaikinti du Europos personalo atrankos tarnybos (EPSO) pranešimai apie viešąjį konkursą dėl administratorių rezervo sąrašų sudarymo. Šiuose pranešimuose nurodyta, kad atrankos procedūros antroji kalba gali būti tik anglų, prancūzų ir vokiečių ir kad tik šios kalbos gali būti vartojamos kaip bendravimo su EPSO kalbos.

Pirma, dėl ieškinio priimtumo pirmojoje instancijoje Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad ieškinys dėl panaikinimo gali būti pareikštas dėl institucijų priimtų bet kokių nuostatų, galinčių sukelti privalomų teisinių padarinių, neatsižvelgiant į jų formą. Be to, jis nusprendė, kad, atsižvelgęs į ginčijamų pranešimų apie konkursą teisinį pobūdį, Bendrasis Teismas padarė teisingą išvadą, kad jie yra ne viešiesiems konkursams taikytinų bendrųjų taisyklių patvirtinamieji aktai ar išimtinai jų vykdymo aktai, o aktai, „sukeliantys privalomų teisinių padarinių, kiek tai susiję su atitinkamų konkursų kalbų vartojimo tvarka“, todėl dėl jų galima pareikšti ieškinį. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad konkurso organizavimo tvarka nustatoma pranešime, kuriame nurodytos jo esminės sąlygos, kaip antai kalbų, kurios būtinos dėl konkretaus laisvų pareigų pobūdžio, mokėjimas, laikantis Pareigūnų tarnybos nuostatų III priedo. Šiame pranešime nustatytas nagrinėjamo konkurso „norminis pagrindas“, atsižvelgiant į paskyrimų tarnybos nustatytą tikslą, todėl jis sukelia privalomų teisinių padarinių. Tokį pranešimų apie konkursą teisinio pobūdžio vertinimą šiuo atveju patvirtina EPSO nustatytų Viešiesiems konkursams taikytinų bendrųjų taisyklių ir pačių ginčijamų pranešimų apie konkursus formuluočių.

233| 2016 m. rugsėjo 15 d. Sprendimo **Italija / Komisija** (T-353/14 ir T-17/15, [EU:T:2016:495](#)).

Antra, dėl Bendrojo Teismo atliekamos teisminės kontrolės vykdymo ir intensyvumo Teisingumo Teismas priminė, kad Sąjungos institucijos turi turėti plačią diskreciją, kai organizuoja savo tarnybų veiklą, ir, konkrečiai kalbant, kai nustato laisvoms pareigoms eiti keliamus tinkamumo kriterijus, o pagal šiuos kriterijus ir vadovaudamasi tarnybos interesais – konkurso organizavimo sąlygas ir tvarką. Vis dėlto ši diskrecija yra apribota imperatyvių Pareigūnų tarnybos nuostatų 1d straipsnio nuostatų, kuriose draudžiama bet kokia diskriminacija dėl kalbos ir numatyta, kad nevienodas požiūris dėl kalbos, atsirandantis dėl konkurso kalbos vartojimo apribojimo nedideliu oficialiųjų kalbų skaičiumi, galimas tik tuo atveju, jeigu toks apribojimas yra objektyviai pateisinamas ir proporcingas realioms tarnybos poreikiams. Be to, bet koks reikalavimas mokėti konkrečią kalbą turi būti grindžiamas aiškiais, objektyviais ir nuspėjamais kriterijais tam, kad kandidatai galėtų suprasti tokio reikalavimo motyvus, o Sąjungos teismai – patikrinti jo teisėtumą.

Kadangi apribojimo teisėtumas priklauso nuo to, ar tas apribojimas yra pateisinamas ir proporcingas, Bendrasis Teismas šiuo atveju galėjo pagrįstai *in concreto* išnagrinėti klausimą, ar ginčijamuose pranešimuose apie konkursus, Viešiesiems konkursams taikytinose bendrosiose taisyklėse ir Komisijos pateiktuose įrodymuose yra „konkrečios informacijos“, kuri leistų objektyviai nustatyti tarnybos intereso, galinčio pateisinti konkurso antrosios kalbos pasirinkimo apribojimą, buvimą. Bendrasis Teismas turi patikrinti ne tik nurodytų įrodymų faktinį teisingumą, patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar šie įrodymai apima visus esminius duomenis, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant sudėtingą situaciją, ir ar jie gali pagrįsti jais remiantis padarytas išvadas.

Trečia, dėl kandidatų ir EPSO bendravimo kalbų pasirinkimo apribojimo Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrojo Teismo motyvai, jog Reglamente Nr. 1/58 yra reglamentuojamas bet koks EPSO ir konkursuose dalyvaujančių kandidatų bendravimui nustatytų oficialiųjų kalbų apribojimas, yra klaidingi. Šiuo klausimu jis konstatavo, kad nors, žinoma, Sprendime *Italija / Komisija* (C-566/10 P)²³⁴ nuspręsta, kad, nesant pareigūnams ir tarnautojams taikytinų specialiųjų reglamentuojamojo pobūdžio nuostatų, įtvirtintų su toje byloje nagrinėtais pranešimais apie konkursus susijusių institucijų darbo tvarkos taisyklėse, santykiai tarp šių institucijų ir jų pareigūnų bei tarnautojų nėra visiškai pašalinti iš Reglamento Nr. 1/58 taikymo srities, ši išvada taikoma ne EPSO ir kandidatų bendravimo kalboms, o pranešimų apie konkursus paskelbimo kalboms. Todėl per Sąjungos personalo atrankos procedūras nevienodas požiūris dėl konkursų kalbų vartojimo tvarkos gali būti leidžiamas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 1d straipsnio 6 dalį. Vis dėlto šiuo atveju Teisingumo Teismas nusprendė, kad Bendrasis Teismas teisingai konstatavo, kad bendravimo kalbų pasirinkimui pagrįsti pateiktais motyvais negalima pateisinti, kaip tai suprantama pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 1d straipsnio 1 ir 6 dalis, bendravimo su EPSO kalbų pasirinkimo apribojimo, nes ginčijamuose pranešimuose apie konkursą nenurodyta, kokia objektyviai patikrinama informacija grindžiamas šis apribojimas, kuris turi būti proporcingas realioms tarnybos poreikiams.

2019 m. gruodžio 19 d. paskelbtame Sprendime *HK / Komisija* (C-460/18 P, [EU:C:2019:1119](#)) Teisingumo Teismas *panaikino 2018 m. gegužės 3 d. Bendrojo Teismo sprendimą HK / Komisija*²³⁵ ir, priimdamas galutinį sprendimą byloje, atmetė tiek apelianto ieškinį dėl Europos Komisijos sprendimo neskirti jam, kaip našliu likusiam pareigūno sutuoktiniui, maitintojo netekimo pensijos, tiek ieškinį dėl tariamai patirtos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo.

Ši byla susijusi su apelianto prašymu skirti jam maitintojo netekimo pensiją, kaip Europos Komisijos pareigūnės, kuri mirė 2015 m. balandžio 11 d. ir su kuria apeliantas buvo susituokęs nuo 2014 m. gegužės 9 d., našliu likusiam sutuoktiniui. Nuo 1994 m. pora nesusituokusi gyveno kartu. Apeliantas iš savo partnerės nuolat gaudavo pinigų dėl sveikatos problemų, dėl kurių jis negalėjo dirbti ar mokytis.

234| 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Italija / Komisija* (C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#)).

235| T-574/16, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2018:252](#).

Teisingumo Teismas pirmiausia panaikino Bendrojo Teismo sprendimą atmesti apelianto ieškinį, motyvuodamas tuo, kad Bendrasis Teismas pažeidė pareigą motyvuoti. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad skundžiamo sprendimo motyvuose nėra aiškiai ir suprantamai išdėstyti Bendrojo Teismo argumentai dėl asmenų, kuriems gali būti skiriama maitintojo netekimo pensija pagal Tarnybos nuostatų VIII priedo 17 straipsnio pirmą pastraipą, nustatymo, o tai svarbu sprendžiant klausimą, ar situacijos, kurios lyginamos siekiant patikrinti šios Tarnybos nuostatų nuostatos suderinamumą su bendruoju nediskriminavimo principu, yra panašios.

Konstatavęs, kad esamoje bylos stadijoje buvo galima priimti galutinį sprendimą, Teisingumo Teismas nurodė, kad Komisija galėjo pagrįstai atsisakyti skirti apeliantui maitintojo netekimo pensiją dėl to, kad jis neatitiko Pareigūnų nuostatų VIII priedo 17 straipsnio pirmoje pastraipoje nustatytos sąlygos dėl minimalios vienu metų santuokos su mirusiu pareigūnu trukmės.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nei dėl to, jog minėta nuostata netaikoma sugyventiniams, nei dėl to, jog joje nustatyta tokia minimali santuokos trukmė, kad našliu likęs sutuoktinis gautų maitintojo netekimo pensiją, ši nuostata netampa akivaizdžiai netinkama, atsižvelgiant į maitintojo netekimo pensijos tikslą, ir nepažeidžia bendrojo nediskriminavimo principo.

Teisingumo Teismo nuomone, teisė į maitintojo netekimo pensiją nėra susijusi su galimu sutuoktinio finansiniu priklausomumu nuo mirusiojo. Atvirkščiai, šios pensijos gavėją su mirusiu pareigūnu turėjo būti sieję civiliniai santykiai, pavyzdžiui, santuoka arba tam tikromis sąlygomis registruota nesantuokinė partnerystė, dėl kurių tarp šių asmenų atsirado visuma teisių ir pareigų.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad viena iš šių sąlygų, be kita ko, yra tai, kad pora pateikia valstybės narės ar valstybės narės bet kurios kompetentingos institucijos pripažintą oficialų dokumentą, patvirtinantį nesantuokinių partnerių, statusą, ir kad ji neturi teisinių galimybių susituokti.

Teisingumo Teismas nusprendė, kad įstatyme nepripažinta jokio faktinės sąjungos, kaip antai gyvenimo kartu nesusituokus, statuso, todėl ji neatitinka reikalaujamų sąlygų, ir, kiek tai susiję su maitintojo netekimo pensija, sugyventinių situacija nėra panaši į sutuoktinių ar registruotą partnerystę sudariusių asmenų, atitinkančių sąlygas, reikalingas norint gauti šią pensiją, situaciją.

Be to, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, siekdamas kovoti su piktnaudžiavimu ar sukčiavimu, Sąjungos teisės aktų leidėjas turi diskreciją nustatyti teisę į maitintojo netekimo pensiją, o sąlyga, kad našliu likęs sutuoktinis gali gauti maitintojo netekimo pensiją, tik jei santuoka truko bent vienus metus, skirta įsitikinti atitinkamų asmenų tarpusavio santykių realumu ir stabilumu.

Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ieškinys dėl tariamai patirtos turtinės ar neturtinės žalos atlyginimo taip pat turi būti atmestas kaip nepagrįstas, nes apelianto reikalavimai šiuo klausimu glaudžiai susiję su reikalavimais dėl panaikinimo, kurie buvo atmesti kaip nepagrįsti.

C | Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla 2019 m.

Parengė kanclerio pavaduotojas **Marc-André Gaudissart**

Nors Teisingumo Teismo kanceliarijai patikėta daug ir įvairių užduočių, pirmiausia dėl jos ypatingos vietos daugiakalbės institucijos, kokia yra Teisingumo Teismas, struktūroje ir tarpininkavimo tarp, viena, valstybių narių teismų ir šalims atstovaujančių asmenų, ir, kita, teisėjų kabinetų ir institucijos tarnybų, vaidmens, pagrindinė jos užduotis neabejotinai yra užtikrinti sklandžią proceso eigą ir tinkamą teismo gautų bylų tvarkymą nuo dokumento dėl bylos iškėlimo įregistravimo kanceliarijos registre iki sprendimo ar nutarties, kuriais užbaigiamas procesas, įteikimo šalims arba teismui, kuris kreipėsi į Teisingumo Teismą. Taigi Teisingumo Teismo gautų ir baigtų bylų skaičius daro tiesioginį poveikį kanceliarijos darbo krūviui ir jos gebėjimui įveikti jai tenkančius uždavinius įvairiausiose srityse.

Kadangi praėję metai vėl buvo labai intensyvūs tiek dėl gautų, tiek dėl baigtų bylų skaičiaus, dėl šios priežasties toliau bus aptariamos pagrindinės statistikos tendencijos, o ne kitos kanceliarijos užduotys, nors joms įvykdyti 2019 m. buvo sutelkta didelė dalis jos išteklių, visų pirma siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi teisės aktuose įtvirtintų su asmens duomenų apsauga susijusių reikalavimų, ir vykdant darbus bei organizuojant diskusijas, susijusias su integruotos bylų tvarkymo sistemos sukūrimu.

I. Gautos bylos

Nors buvo galima manyti, kad istorinė riba buvo pasiekta 2018 m., kai per vienus metus gauta 849 bylos, statistika dar kartą paneigė visas prognozes, nes praėjusiais metais gautų bylų skaičius padidėjo net 14 %, t. y. 2019 m. **Teisingumo Teismui pateiktos nagrinėti net 966 bylos**. Dar niekada teismas nebuvo gavęs tiek daug bylų. Kaip ir dviem ankstesniais metais, padidėjimą iš esmės paaiškina tai, kad padaugėjo prašymų priimti prejudicinį sprendimą: iš viso gautas 641 prašymas, tai sudarė du trečdalius visų 2019 m. gautų bylų, t. y. pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą skaičius padidėjo du kartus, palyginti su prieš dešimt metų Teisingumo Teismo gautu skaičiumi (2009 m. gauti 302 prašymai priimti prejudicinį sprendimą), ir tai, kad gerokai padaugėjo apeliacinių skundų. Apeliaciniai skundai, apeliaciniai skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, apeliaciniai skundai dėl įstojimo į bylą – iš viso 266 – sudarė daugiau nei 27 % 2019 m. gautų bylų (2018 m. – šiek tiek daugiau nei 23 %). Šį padidėjimą iš esmės galima paaiškinti tuo, kad 2018 m. Bendrasis Teismas priėmė daugiau sprendimų, visų pirma dėl padidėjusio jo narių skaičiaus.

Savo ruožtu 2019 m. labai sumažėjo ieškinių dėl įsipareigojimų neįvykdymo (gautos 35 bylos, palyginti su 57 bylomis 2018 m.), tačiau dar per anksti daryti išvadas dėl šio fakto, nes tokį sumažėjimą taip pat galėjo lemti ypatingas praėjusių metų institucinis kontekstas: baigėsi J.-C. Junkerio Komisijos kadencija, sudaryta nauja Komisija, kuri gali pasirinkti kitokią nei ankstesnės Komisijos strategiją ginčams spręsti. Galiausiai praėję metai įsimintini tuo, kad ieškinį pareiškė Audito Rūmai, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 286 straipsnio 6 dalimi, be to, Europos Parlamentas, remdamasis tos pačios sutarties 218 straipsnio 11 dalimi, pateikė prašymą dėl nuomonės (1/19), klausdamas, be kita ko, ar Sąjungos prisijungimas prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija) atitinka Sutartį.

Dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą reikia pažymėti, kad 2019 m. visų valstybių narių, be jokių išimčių, teismai kreipėsi į Teisingumo Teismą. Kaip ir 2018 m., Vokietija, Italija ir Ispanija toliau pirmauja pagal „geografinį“ 2019 m. pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą suskirstymą – praėjusiais metais šių valstybių narių teismai atitinkamai pateikė 114, 70 ir 64 prašymus priimti prejudicinį sprendimą. Tiesa, skaitytojams labiausiai galėtų būti įdomus prašymų, kuriuos pateikė 2004, 2007 ar 2013 m. į Europos Sąjungą įstojusių valstybių teismai, skaičius, taip pat tai, kad pakankamai daug tokių prašymų pateikė Jungtinė Karalystė (iš viso 18), nepaisant jos priimto sprendimo išstoti iš Europos Sąjungos.

Pagal geografinį prašymų priimti prejudicinį sprendimą, pateiktų 2019 m., suskirstymą Rumunija ir Lenkija su atitinkamai 49 ir 39 prašymais buvo ketvirta ir penkta ir aplenkė valstybes steigėjas, kaip antai Belgiją, Prancūziją ir Nyderlandus (2019 m. jų teismai į Teisingumo Teismą kreipėsi atitinkamai 38, 32 ir 28 kartus). Be to, gerokai daugiau prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikė Bulgarijos teismai (24 prašymai), Kroatijos teismai (10 prašymų), Latvijos teismai (12 prašymų), Slovakijos teismai (10 prašymų) ir Slovėnijos teismai (5 prašymai). Šie pokyčiai neabejotinai patvirtina Teisingumo Teismo ir visų valstybių narių teismų užmegztą tvirtą dialogą, nors kartais tokio dialogo priežastis „tylus susirūpinimas“: Teisingumo Teismui pateikiami kai kurie klausimai susiję su labai jautriais dalykais, pavyzdžiui, ar valstybėse narėse paisoma pagrindinių teisinės valstybės taisyklių ir principų, reguliuojančių teisėjų skyrimo tvarką ar jų pensinį amžių, ar egzistuoja nepriklausomos ir nešališkos drausminės procedūros, ar užtikrinamos minimalios garantijos prieglobsčio prašytojams ar asmenims, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga.

Be to, Teisingumo Teisme 2019 m. pradėtos bylos – gavus prašymus priimti prejudicinį sprendimą, tiesioginius ieškinius arba apeliacinius skundus – apėmė įvairiausias sritis, o tai rodo Sąjungos teisės reglamentuojamų sričių mastą ir įvairovę: privalomas minimalių poilsio laikotarpių suteikimas ir vienodo darbuotojų vyrų ir moterų, kurių situacija panaši, darbo užmokesčio užtikrinimas, kompensacijos keleiviams skrydžio atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atvejais, būtinybė užtikrinti tinkamą visuomenės informavimą pateikiant rinkai tam tikrus augalų apsaugos produktus ar vartotojų informavimą apie įsigyjamų maisto produktų sudėtį ar tikslią jų geografinę kilmę. Kaip ir 2018 m., vėl daugiausia gauta trijų rūšių bylų, t. y. susijusių su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve (105 naujos bylos), mokesčiais (74 bylos) ir intelektine bei pramonine nuosavybe (taip pat 74 bylos). 2019 m. pradžioje nemažai apeliacinių skundų pateikta dėl Bendrojo Teismo 2018 m. gruodžio mėn. priimtų sprendimų valstybės pagalbos ir konkurencijos srityse, o tai paaiškina ypač didelį naujų bylų šiose dviejose srityse skaičių (atitinkamai 59 ir 42 naujos bylos).

Galiausiai pažymėtina, kad praėjusiais metais vėl pateikta nemažai prašymų dėl pagreitinotos procedūros taikymo, jos prašyta bent 58 bylose (2018 m. – 36 bylose, 2017 m. – 31 byloje), o taikyti prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą prašyta (arba siūlyta taikyti) 20-tyje bylų (t. y. viena byla daugiau nei 2018 m. ir penkiomis bylomis daugiau nei 2017 m.). Nors ne visi šie prašymai buvo patenkinti, Teisingumo Teismas buvo įpareigotas per trumpą laiką išnagrinėti kiekvienu atveju nurodytas aplinkybes tam, kad įvertintų būtinybę taikyti vieną iš šių dviejų procedūrų. Atlikus tokį nagrinėjimą nuspręsta, kad skubos procedūra buvo taikyta 11 bylų ir trims byloms taikyta pagreitinata procedūra.

II. Baigtos bylos

Nors praėjusiais metais gauta itin daug bylų, laimei, šį padidėjimą vėl sušvelnino precedento neturintis baigtų bylų skaičius. **2019 metais išnagrinėjęs 865 bylas** Teisingumo Teismas pasiekė naują rekordą (ankstesnis rekordas pasiektas 2018 m. užbaigus 760 bylų). Baigtų bylų padidėjo net 14 %.

Nedetalizuojant 2019 m. baigtų bylų ir jų turinio – jurisprudencijos naujovės bus aptartos šio skyriaus antroje dalyje – reikia pažymėti, kad iš toliau pateikiamų skaičių ir statistikos skaitytojas išskirs tris svarbius dalykus.

Pirma, neabejotinai atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2019 m. daug bylų užbaigta priėmus nutartį. Palyginti su 2018 m., kai Teisingumo Teismas priėmė 218 nutarčių, 2019 m. buvo priimtose 293 nutartys (visų rūšių bylos). Šį padidėjimą lėmė dvi priežastys.

Pirma, dažniau buvo naudojamosi visomis Procedūros reglamento suteikiamomis galimybėmis greitai išnagrinėti Teisingumo Teisme gautas bylas, visų pirma šio reglamento 99 straipsniu, leidžiančiu Teisingumo Teismui motyvuota nutartimi pateikti greitą atsakymą į jam pateiktus prejudicinius klausimus, kai šie tapatūs klausimui, dėl kurio Teisingumo Teismas jau yra priėmęs sprendimą, atsakymą į tokį klausimą galima aiškiai nustatyti iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos arba atsakymas į klausimą, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nekelia jokių pagrįstų abejonų (remiantis šia nuostata 2019 m. baigtos 57 bylos).

Antra, 2019 m. gegužės 1 d. įsigaliojo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2019/629¹, kuriuo nustatyta tam tikrų kategorijų apeliacinių skundų išankstinio priėmimo tvarka; jos paskirtis suteikti galimybę Teisingumo Teismui priimti tokius apeliacinius skundus (visus ar jų dalį) tik jeigu juose keliamas klausimas yra svarbus Sąjungos teisės vienovei, darnai ar raidai. Nusprendęs, kad ši sąlyga neįvykdyta – arba apeliantai nepakankamai pagrindė, kad ji įvykdyta, – Teisingumo Teismas 2019 m. priėmė nemažai nutarčių nepriimti apeliacinio skundo (iš viso 27), o tai prisidėjo prie nutarčių, kuriomis užbaigiamas procesas, skaičiaus padidėjimo.

Be to, įdomu nurodyti, kad pirmą kartą taikytas Procedūros reglamento 182 straipsnis, leidžiantis Teisingumo Teismui pripažinti apeliacinį skundą akivaizdžiai pagrįstu, kai jis jau yra sprendęs dėl vieno ar kelių teisės klausimų, tapačių apeliacinio skundo pagrinduose keliamiems klausimams.

Kalbant apie konkrečių sudėčių teismo išnagrinėtų bylų pasiskirstymą, reikia paminėti 2019 m. balandžio 30 d. Teisingumo Teismo plenarinės sesijos priimtą Nuomonę (1/17) dėl Kanados ir Europos Sąjungos bei jos valstybių narių išsamaus ekonomikos ir prekybos susitarime (IEPS) nustatyto investuotojų ir valstybių ginčų dėl investicijų sprendimo mechanizmo suderinamumo su Sąjungos teise, taip pat didelį Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos priimtų sprendimų skaičių (2019 m. ji išnagrinėjo 82 bylas). Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad padaugėjo trijų teisėjų kolegijų priimtų sprendimų. 2019 m. Teisingumo Teismo trijų teisėjų kolegijos išnagrinėjo 351 bylą, priimdamos sprendimą arba nutartį, palyginti su 251 byla 2018 m. Atsižvelgiant į didelį darbo krūvį, šį esminį padidėjimą iš dalies paaiškina Teisingumo Teismo noras geriau išnaudoti tokios sudėties teismą paskiriant jam atitinkamas bylas, kartu prireikus generaliniam advokatui pateikiant savo išvadą (kiek tai susiję su tokios sudėties teismui skiriamomis bylomis, anksčiau tai būdavo retas atvejis). 2019 m. šiek tiek padidėjo sprendimų, kuriuos priėmė penkių teisėjų kolegijos: praėjusiais metais jos išnagrinėjo 343 bylas, palyginti su 323 bylomis 2018 m.

Galiausiai dėl proceso trukmės reikia pažymėti, kad apskritai ji nesikeitė, netgi sutrumpėjo, nepaisant to, kad bylų gerokai padaugėjo. 2019 m. bylos dėl prejudicinio sprendimo priėmimo vidutiniškai buvo nagrinėjamos 15,5 mėn. (3,7 mėn. taikant prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą), palyginti atitinkamai su 16 ir 3,1 mėn. 2018 m., o tiesioginių ieškinių ir apeliacinių skundų nagrinėjimas vidutiniškai truko 19,1 ir 11,1 mėn. (2018 m. – atitinkamai 18,8 ir 13,4 mėn.). Kaip nurodyta, šių rezultatų iš esmės pasiekta vis daugiau priimant nutartis, konkrečiai intelektinės ir pramoninės nuosavybės srityse, kuriose daug apeliacinių skundų atmesta remiantis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 170a arba 170b straipsniais (naujoji apeliacinių skundų priėmimo tvarka) arba jo 181 straipsniu.

1) O L L 111, 2019 m. balandžio 25 d., p. 1.

III. Dar neišnagrinėtos bylos

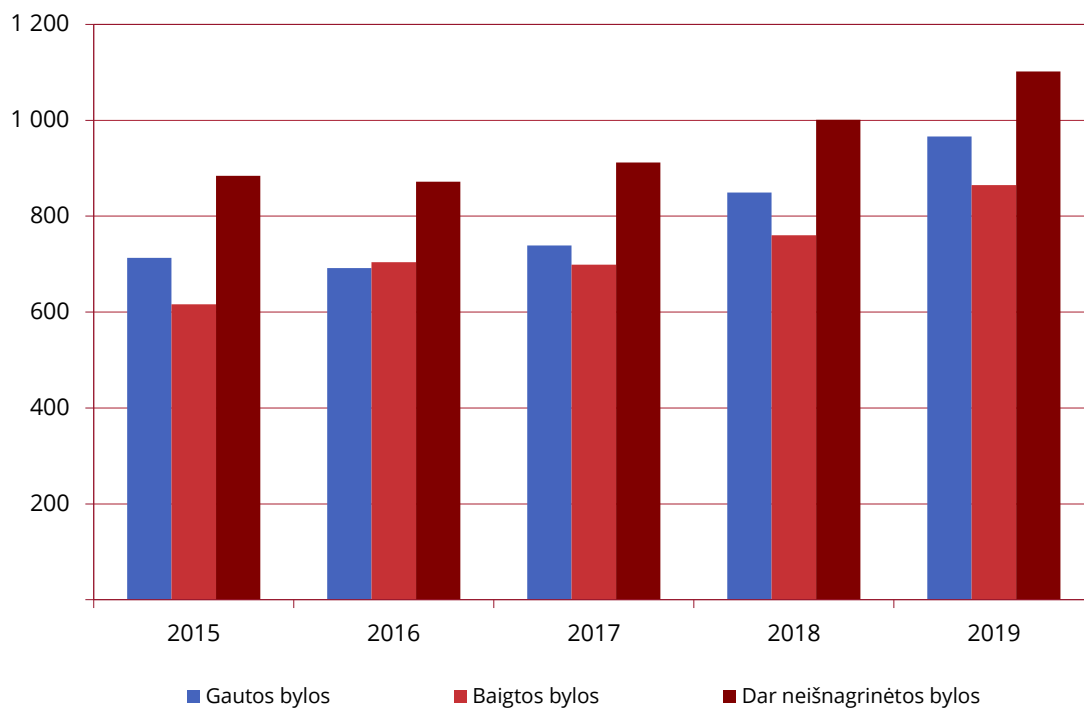
Atsižvelgiant į tai, kad 2019 m. buvo gauta daugiau bylų (šis skaičius didesnis nei baigtų bylų skaičius), palyginti su 2018 m., padidėjo ir dar neišnagrinėtų bylų skaičius: 2019 m. gruodžio 31 d. jų buvo **1 102** (1 013 bylų, atsižvelgiant į jų sujungimą dėl tarp jų esančio ryšio).

Būtent tokiomis aplinkybėmis 2019 m. gegužės 1 d. įsigaliojo apeliacinių skundų išankstinio priėmimo tvarka ir praėjusiais metais Teisingumo Teismas iš dalies pakeitė savo Procedūros reglamentą, Rekomendacijas nacionaliniams teismams dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą pateikimo ir Praktinius nurodymus šalims dėl Teisingumo Teisme nagrinėjamų bylų. Šiais pakeitimais, kurių turinys aprašytas pirmoje šio skyriaus dalyje, siekta procesą Teisingumo Teisme reglamentuojančias nuostatas padaryti aiškesnes, paprastesnes arba jas papildyti ir išsamiau apibrėžti šio teismo santykius su nacionaliniais teismais ir šalims atstovaujančiais asmenimis. Jie turėtų kažkiek padėti Teisingumo Teismui susidoroti su padidėjusiu gaunamų bylų skaičiumi, neatmetant galimybės, kad, jeigu gaunamų bylų skaičius ir toliau didės, tam tikru momentu gali prireikti imtis ir kitų priemonių, siekiant tam tikrų bylų nagrinėjimą padaryti paprastesnį arba užtikrinti naują Teisingumo Teismo ir Bendrojo Teismo kompetencijų pusiausvyrą.

D | Teisingumo Teismo teisminės veiklos statistika

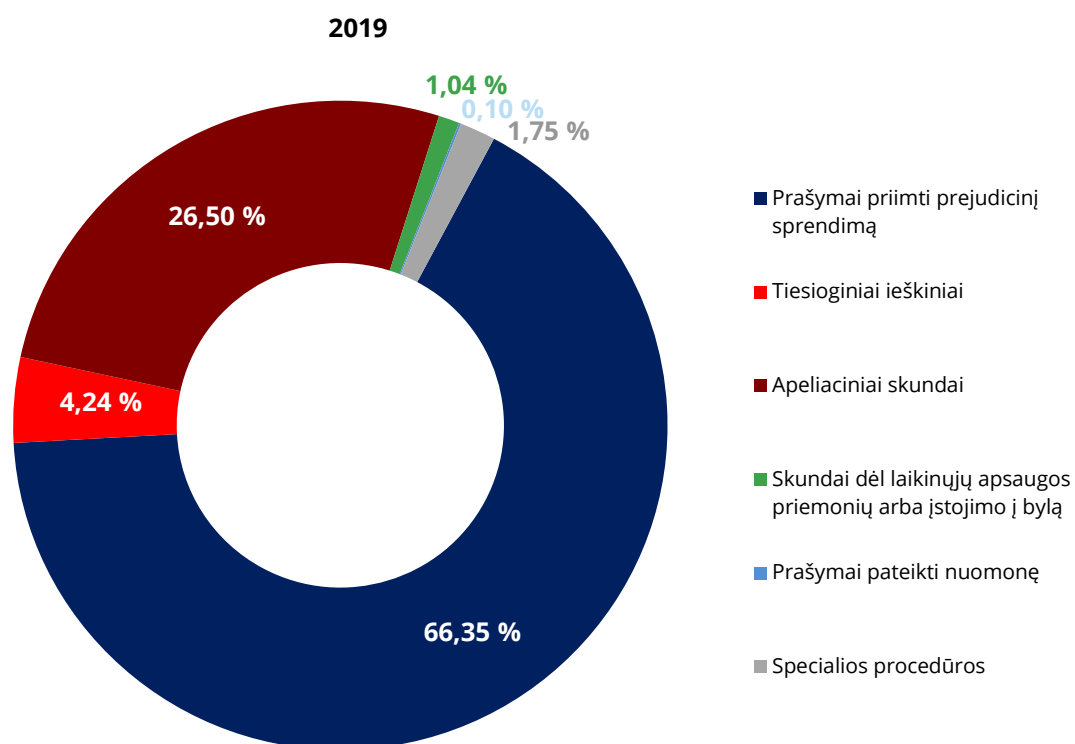
I. Bendrieji Teisingumo Teismo veiklos duomenys – Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2015–2019)	147
II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	148
III. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)	149
IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2019 m.)	150
V. Gautos bylos – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę (2015–2019)	151
VI. Gautos bylos – Ieškiniai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo (2015–2019)	152
VII. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	153
VIII. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Teismo sudėtis (2015–2019)	154
IX. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Teismo sudėtis (2015–2019)	155
X. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)	156
XI. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Ieškinio dalykinė sritis (2019)	157
XII. Baigtos bylos – Sprendimai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo: sprendimo esmė (2015–2019)	158
XIII. Baigtos bylos – Apeliaciniai skundai: sprendimo esmė (2015–2019)	159
XIV. Baigtos bylos – Proceso trukmė, skaičiuojama mėnesiais (2015–2019)	160
XV. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	161
XVI. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)	162
XVII. Pagreitinios procedūros (2015–2019)	163
XVIII. Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros (2015–2019)	164
XIX. Laikinosios apsaugos priemonės (2015–2019)	165
XX. Statuto (2019 m.) 58a straipsnyje nurodyti apeliaciniai skundai	166
XXI. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) – Gautos bylos ir sprendimai bei nuomonės	167
XXII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę ir metus	169
XXIII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę ir teismą	171
XXIV. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) – Valstybėms narėms pareikšti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo	174
XXV. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2019)	175

**I. Bendrieji Teisingumo Teismo veiklos duomenys –
Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2015–2019)**

	2015	2016	2017	2018	2019
Gautos bylos	713	692	739	849	966
Baigtos bylos	616	704	699	760	865
Dar neišnagrinėtos bylos	884	872	912	1 001	1 102

II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	436	470	533	568	641
Tiesioginiai ieškiniai	48	35	46	63	41
Apeliaciniai skundai	206	168	141	193	256
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	9	7	6	6	10
Prašymai pateikti nuomonę	3		1		1
Specialios procedūros ¹	11	12	12	19	17
Iš viso	713	692	739	849	966
Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	2	3	3	6	6

1| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

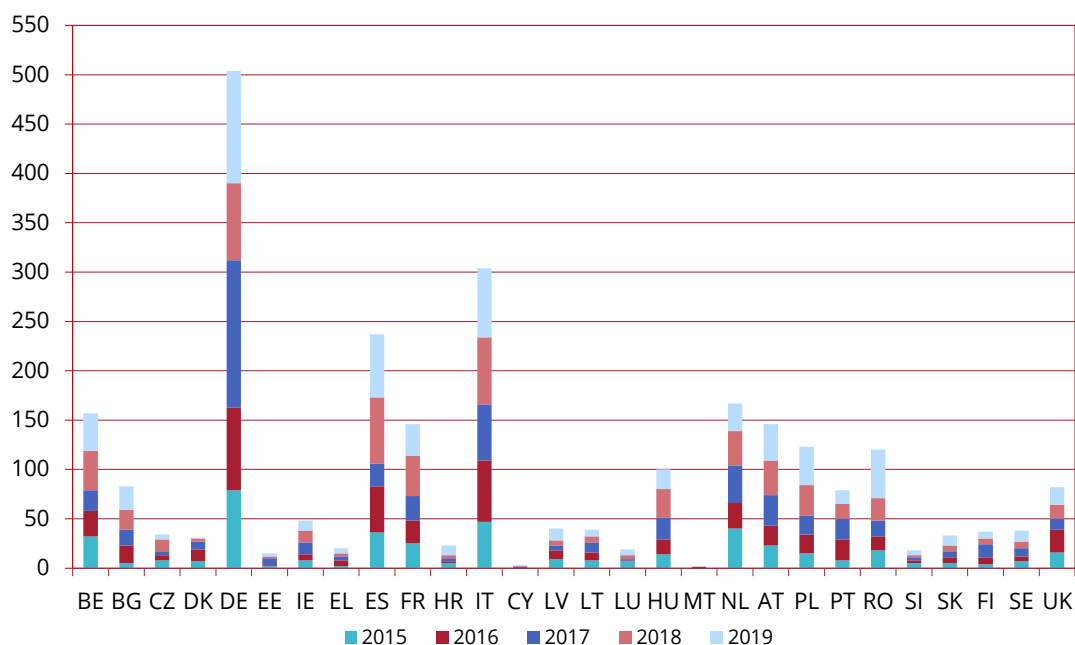
III. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Aplinka	47	30	40	50	47
Arbitražinė išlyga			5	2	3
Asociacija su užjūrio šalimis ir teritorijomis	1				
Bendra užsienio ir saugumo politika	12	7	6	7	19
Bendra žuvininkystės politika	1	3	1	1	1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	5	2	2	1	3
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	7	10	7	14	2
Ekonominė ir pinigų politika	11	1	7	3	11
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	3		2		1
Energetika	1	3	2	12	6
Europos Sąjungos išorės veiksmai	3	4	3	4	4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	6	3	6	6	8
Institucinė teisė	24	22	26	34	38
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	88	66	73	92	74
Įmonių teisė	1	7	1	2	3
Įsisteigimo laisvė	12	16	8	7	8
Konkurencija	40	35	8	25	42
Laisvas asmenų judėjimas	15	28	16	19	41
Laisvas kapitalo judėjimas	6	4	12	9	6
Laisvas prekių judėjimas	8	3	6	4	8
Laisvė teikti paslaugas	24	15	18	37	12
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	53	76	98	82	106
Mokesčiai	49	70	55	71	73
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	1	3	3	1	
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	29	13	14	14	18
Naujų valstybių įstojimas			1		
Pramonės politika	11	3	6	4	7
Prekybos politika	15	20	8	5	10
Sąjungos pilietybė	6	7	8	6	8
Sąjungos teisės principai	13	11	12	29	33
Socialinė politika	32	33	43	46	41
Susipažinimas su dokumentais	7	6	1	10	5
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas			2		
Teisės aktų derinimas	22	34	41	53	29
Transportas	27	32	83	39	54
Valstybės pagalba	29	39	21	26	59
Vartotojų apsauga	40	23	36	41	73
Viešieji pirkimai	26	19	23	28	27
Visuomenės sveikata	10	1	1	4	6
Žemės ūkis	17	27	14	26	24
SESV	702	676	719	814	910
Saugumo kontrolė				1	
Gyventojų apsauga				1	1
AE sutartis				2	1
Sąjungos teisės principai				1	1
ES sutartis				1	1
Institucinė teisė				2	
Pareigūnų tarnybos nuostatai		1	8	16	35
Privilegijos ir imunitetai	2	2		2	3
Procesas	9	13	12	12	16
Kita	11	16	20	32	54
IŠ VISO BENDRAI	713	692	739	849	966

IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2019 m.)

	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Specialios procedūros
Aplinka	30	12	5			47	
Arbitražinė išlyga			3			3	
Bendra užsienio ir saugumo politika			19			19	
Bendra žuvininkystės politika		1				1	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)			3			3	
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	2					2	
Ekonominė ir pinigų politika	3		8			11	
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda			1			1	
Energetika	4	1	1			6	
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2		1		1	4	
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	7	1				8	
Institucinė teisė	2	4	30	1		38	1
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	15	1	58			74	
Įmonių teisė	2		1			3	
Įsisteigimo laisvė	8					8	
Konkurencija	12		27	3		42	
Laisvas asmenų judėjimas	40	1				41	
Laisvas kapitalo judėjimas	5	1				6	
Laisvas prekių judėjimas	8					8	
Laisvė teikti paslaugas	12					12	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	103	3				106	
Mokesčiai	67	5		1		73	
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	18					18	
Pramonės politika	6	1				7	
Prekybos politika	5		5			10	
Sąjungos pilietybė	8					8	
Sąjungos teisės principai	32	1				33	
Socialinė politika	40		1			41	
Susipažinimas su dokumentais			4	1		5	
Teisės aktų derinimas	25	1	3			29	
Transportas	51	3				54	
Valstybės pagalba	17	1	39	2		59	
Vartotojų apsauga	72		1			73	
Viešieji pirkimai	25	1	1			27	
Visuomenės sveikata	3		2	1		6	
Žemės ūkis	14	1	8	1		24	
SESV	638	39	221	10	1	910	1
Gyventojų apsauga		1				1	
AE sutartis		1				1	
Sąjungos teisės principai	1					1	
ES sutartis	1					1	
Privilegijos ir imunitetai	1	1				3	1
Procesas			1			16	15
Pareigūnų tarnybos nuostatai	1		34			35	
Kita	2	1	35			54	16
IŠ VISO BENDRAI	641	41	256	10	1	966	17

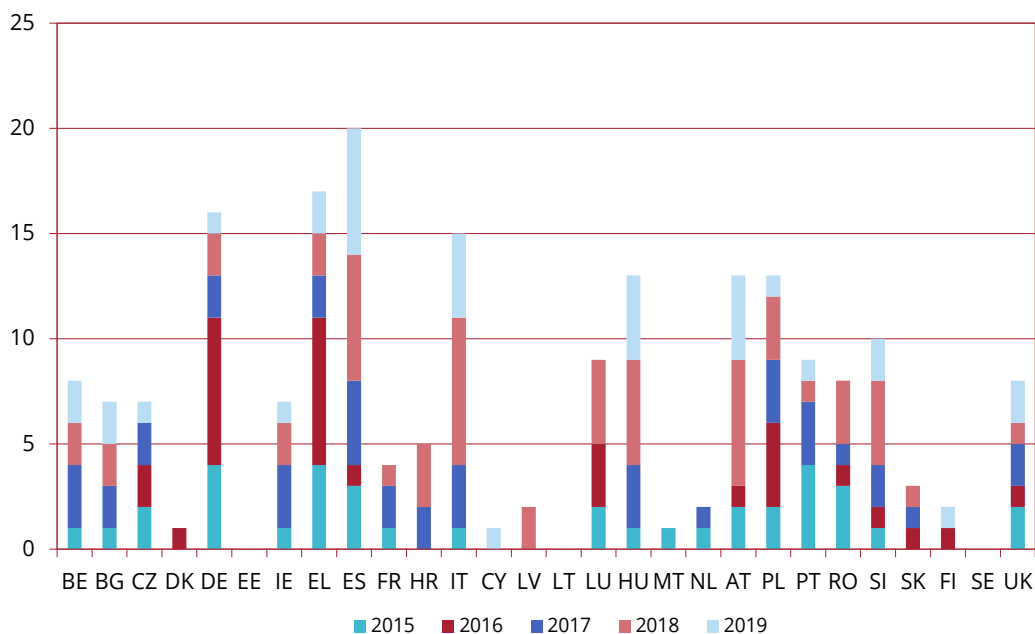
V. Gautos bylos – Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Belgija	32	26	21	40	38	157
Bulgarija	5	18	16	20	24	83
Čekijos Respublika	8	5	4	12	5	34
Danija	7	12	8	3	1	31
Vokietija	79	84	149	78	114	504
Estija	2	1	7	2	3	15
Airija	8	6	12	12	10	48
Graikija	2	6	4	3	5	20
Ispanija	36	47	23	67	64	237
Prancūzija	25	23	25	41	32	146
Kroatija	5	2	3	3	10	23
Italija	47	62	57	68	70	304
Kipras				1	1	2
Latvija	9	9	5	5	12	40
Lietuva	8	8	10	6	7	39
Liuksemburgas	7	1	1	4	6	19
Vengrija	14	15	22	29	20	100
Malta		1			1	2
Nyderlandai	40	26	38	35	28	167
Austrija	23	20	31	35	37	146
Lenkija	15	19	19	31	39	123
Portugalija	8	21	21	15	14	79
Rumunija	18	14	16	23	49	120
Slovėnija	5	3	3	2	5	18
Slovakija	5	6	6	6	10	33
Suomija	4	7	13	6	7	37
Švedija	7	5	8	7	11	38
Jungtinė Karalystė	16	23	11	14	18	82
Kita ¹	1					1
Iš viso	436	470	533	568	641	2 648

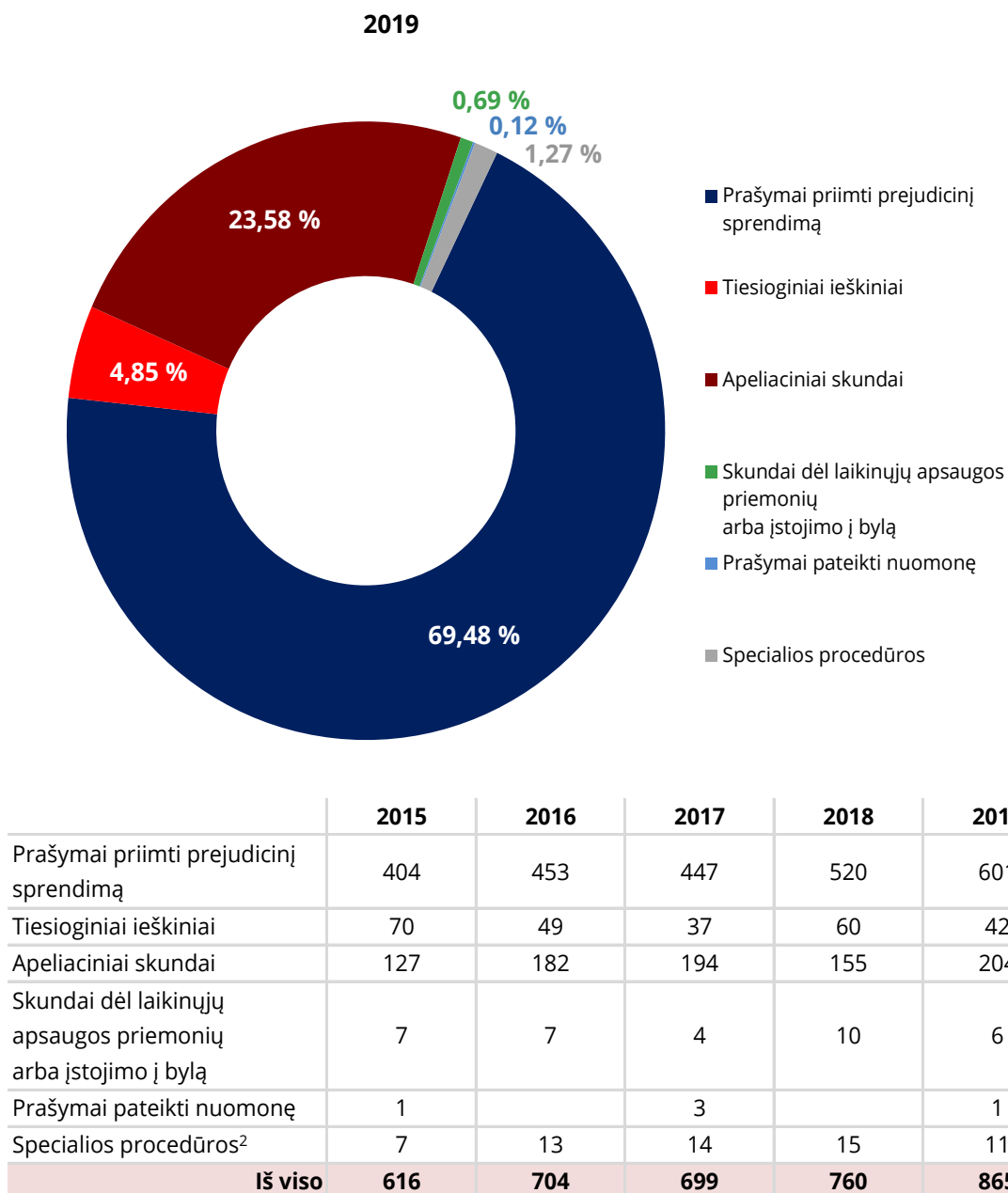
1| Byla C-169/15, *Montis Design* (Beniliukso Teisingumo Teismas / *Benelux Gerechtshof*).

VI. Gautos bylos – ieškiniai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Belgija	1		3	2	2	8
Bulgarija	1		2	2	2	7
Čekijos Respublika	2	2	2		1	7
Danija		1				1
Vokietija	4	7	2	2	1	16
Estija						
Airija	1		3	2	1	7
Graikija	4	7	2	2	2	17
Ispanija	3	1	4	6	6	20
Prancūzija	1		2	1		4
Kroatija			2	3		5
Italija	1		3	7	4	15
Kipras					1	1
Latvija				2		2
Lietuva						
Liuksemburgas	2	3		4		9
Vengrija	1		3	5	4	13
Malta	1					1
Nyderlandai	1		1			2
Austrija	2	1		6	4	13
Lenkija	2	4	3	3	1	13
Portugalija	4		3	1	1	9
Rumunija	3	1	1	3		8
Slovėnija	1	1	2	4	2	10
Slovakija		1	1	1		3
Suomija		1			1	2
Švedija						
Jungtinė Karalystė	2	1	2	1	2	8
Iš viso	37	31	41	57	35	201

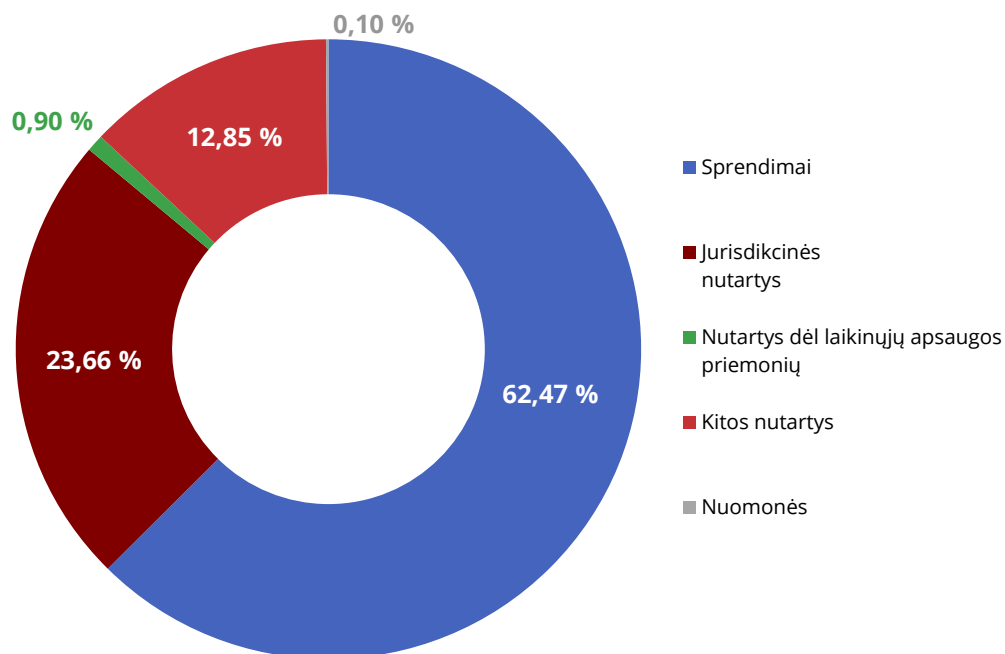
VII. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)¹

1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

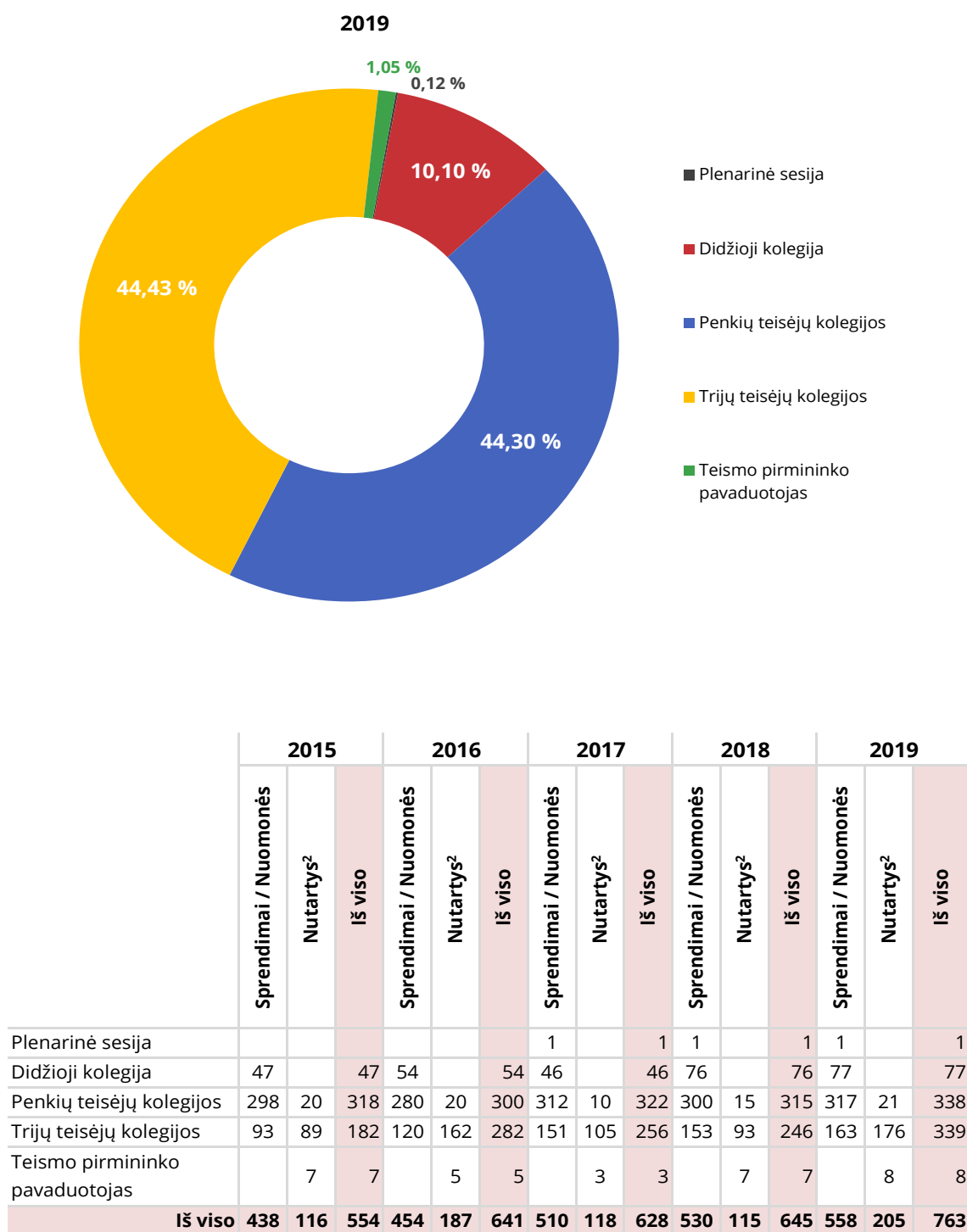
VIII. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi – Teismo sudėtis (2015–2019)¹

	Sprendimai	Jurisdikcinės nutartys ²	Nutartys dėl laikinųjų apsaugos priemonių ³	Kitos nutartys ⁴	Nuomonės	Iš viso
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	375	70		83		528
Tiesioginiai ieškiniai	32			9		41
Apeliaciniai skundai	84	106	1	8		199
Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą			6			6
Prašymai pateikti nuomonę					1	1
Specialios procedūros		10		1		11
Iš viso	491	186	7	101	1	786

- 1| Skaičiai (neto) nurodyti atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).
- 2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.
- 3| Nutartys, priimtos pateikus prašymą pagal SESV 278, 279 arba 280 straipsnį arba atitinkamas EAEBS nuostatas arba apskundus nutartį dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar dėl įstojimo į bylą.
- 4| Nutartys dėl proceso užbaigimo, kai byla išbraukiama iš registro, nėra pagrindo priimti sprendimą arba byla perduodama Bendrajam Teismui.

**IX. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi –
Teismo sudėtis (2015–2019)¹**

1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

**X. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi –
ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)¹**

	2015	2016	2017	2018	2019
Aplinka	27	53	27	33	50
Arbitražinė išlyga				3	2
Bendra užsienio ir saugumo politika	6	11	10	5	8
Bendra žuvininkystės politika	3	1	2	2	2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	1	1	7	1	1
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	14	5	6	10	12
Ekonominė ir pinigų politika	3	10	2	3	7
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	4	2		1	
Energetika	2		2	1	9
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	5	1	3	4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	1	2	7	2	6
Institucinė teisė	27	20	27	28	28
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	51	80	60	74	92
Įmonių teisė	1	1	4	1	1
Įsisteigimo laisvė	17	27	10	13	5
Konkurencija	23	30	53	12	20
Laisvas asmenų judėjimas	13	12	17	24	25
Laisvas kapitalo judėjimas	8	7	1	13	8
Laisvas prekių judėjimas	9	5	2	6	2
Laisvė teikti paslaugas	17	14	13	21	23
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	49	52	61	74	85
Mokesčiai	55	41	62	58	68
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	1	3	2	3	1
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	20	27	19	12	12
Naujų valstybių įstojimas		1		1	
Pramonės politika	9	10	8	2	7
Prekybos politika	4	14	14	6	11
Sąjungos pilietybė	4	8	5	10	7
Sąjungos teisės principai	12	13	14	10	17
Socialinė politika	30	23	26	42	36
Susipažinimas su dokumentais	3	4	9	2	5
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	1		2		
Teisės aktų derinimas	24	16	29	28	44
Transeuropiniai tinklai		1			
Transportas	9	20	17	38	25
Užimtumas	1				
Valstybės pagalba	26	26	33	29	20
Vartotojų apsauga	29	33	20	19	38
Viešieji pirkimai	14	31	15	22	20
Visuomenės sveikata	5	4	5		6
Žemės ūkis	20	13	22	15	23
SESV	544	626	614	627	730
Gyventojų apsauga	1				1
AE sutartis	1				1
Sąjungos teisės principai					1
ES sutartis					1
Institucinė teisė					2
Pareigūnų tarnybos nuostatai	3		1	7	18
Privilegijos ir imunitetai	2	1		1	
Procesas	4	14	13	10	11
Kita	9	15	14	18	31
IŠ VISO BENDRAI	554	641	628	645	763

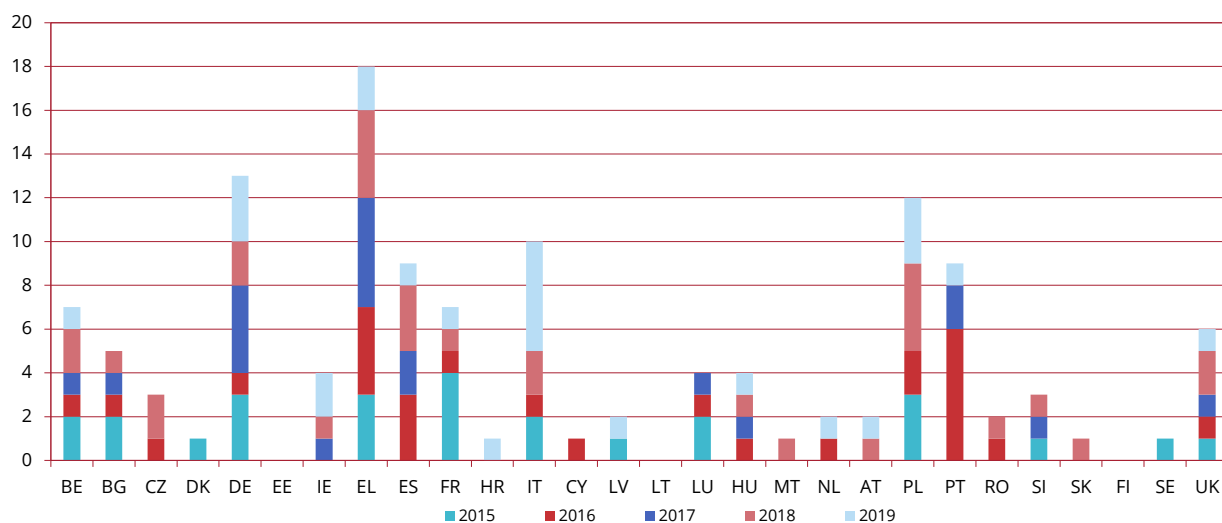
1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

**XI. Bylos, baigtos sprendimu, nuomone arba jurisdikcine nutartimi –
ieškinio dalykinė sritis (2019)¹**

	Sprendimai / Nuomonės	Nutartys ²	Iš viso
Aplinka	48	2	50
Arbitražinė išlyga	2		2
Bendra užsienio ir saugumo politika	7	1	8
Bendra žuvininkystės politika	2		2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	1		1
Darbuotojų migrantų socialinė apsauga	11	1	12
Ekonominė ir pinigų politika	7		7
Energetika	8	1	9
Europos Sąjungos išorės veiksmai	4		4
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė programa, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu ir kt.)	6		6
Institucinė teisė	8	20	28
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	31	61	92
Įmonių teisė		1	1
Įsisteigimo laisvė	5		5
Konkurencija	16	4	20
Laisvas asmenų judėjimas	16	9	25
Laisvas kapitalo judėjimas	4	4	8
Laisvas prekių judėjimas	2		2
Laisvė teikti paslaugas	18	5	23
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	73	12	85
Mokesčiai	61	7	68
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	1		1
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	12		12
Pramonės politika	7		7
Prekybos politika	11		11
Sąjungos pilietybė	7		7
Sąjungos teisės principai	10	7	17
Socialinė politika	28	8	36
Susipažinimas su dokumentais	2	3	5
Teisės aktų derinimas	35	9	44
Transportas	21	4	25
Valstybės pagalba	12	8	20
Vartotojų apsauga	29	9	38
Viešieji pirkimai	15	5	20
Visuomenės sveikata	6		6
Žemės ūkis	19	4	23
SESV	545	185	730
Gyventojų apsauga	1		1
AE sutartis	1		1
Sąjungos teisės principai	1		1
ES sutartis	1		1
Institucinė teisė	2		2
Pareigūnų tarnybos nuostatai	9	9	18
Procesas		11	11
Kita	11	20	31
IŠ VISO BENDRAI	558	205	763

- 1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).
- 2| Nutartys dėl proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimo ar bylos perdavimo Bendrajam Teismui pagrindais.

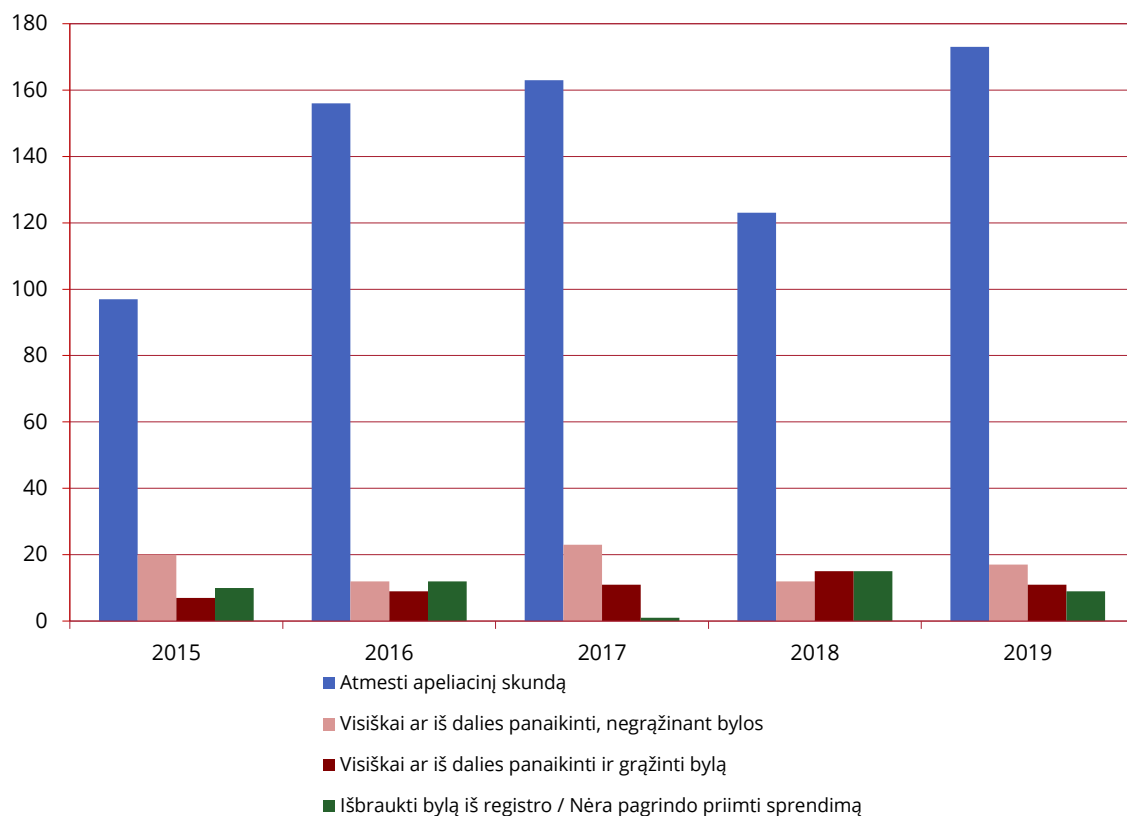
XII. Baigtos bylos – Sprendimai dėl valstybės įsipareigojimų neįvykdymo: sprendimo esmė (2015–2019)¹

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį	Tenkinti ieškinį	Atmesti ieškinį
Belgija	2		1		1		2		1	
Bulgarija	2		1		1		1			
Čekijos Respublika			1				2			1
Danija	1							1		
Vokietija	3		1		4		2	1	3	
Estija										
Airija		1			1		1		2	
Graikija	3		4		5		4		2	
Ispanija			3		2		3		1	1
Prancūzija	4		1				1		1	
Kroatija									1	
Italija	2		1				2		5	1
Kipras			1							
Latvija	1								1	
Lietuva										
Liuksemburgas	2		1		1				1	
Vengrija			1		1				1	
Malta				1			1			
Nyderlandai			1	1					1	
Austrija				1			1	1	1	
Lenkija	3	1	2				4		3	
Portugalija			6		2				1	
Rumunija			1				1			
Slovėnija	1				1		1			
Slovakija		2					1			
Suomija										
Švedija	1									
Jungtinė Karalystė	1	1	1	1	1		2		1	
Iš viso	26	5	27	4	20		30	3	25	3

1| Skaičiai (neto) nurodyti atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

XIII. Baigtos bylos – Apeliaciniai skundai: sprendimo esmė (2015–2019)^{1 2} (sprendimai ir jurisdikcinės nutartys)

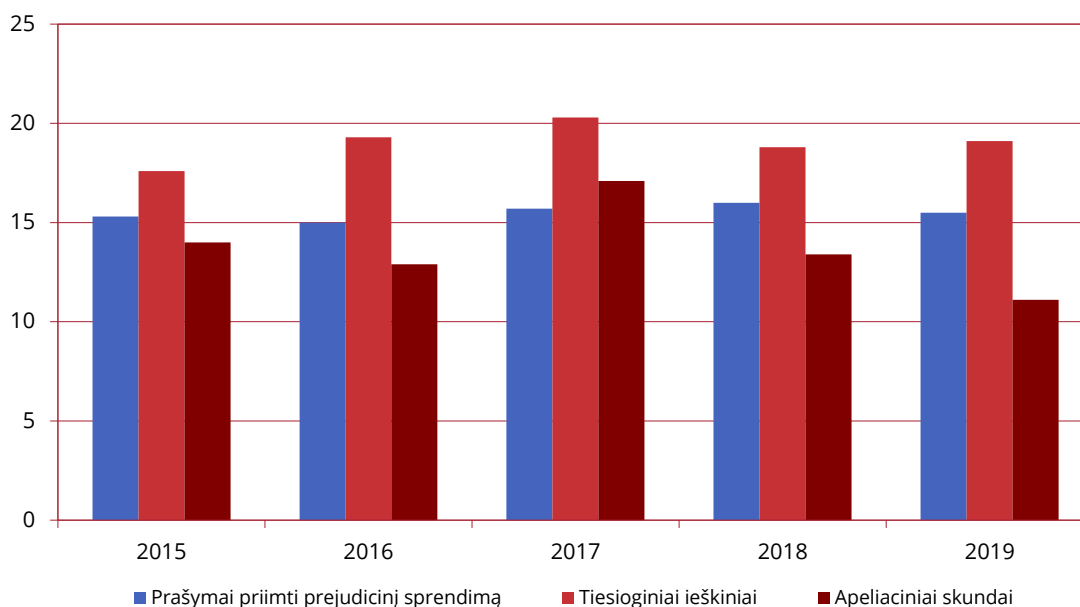

	2015			2016			2017			2018			2019		
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Atmesti apeliacinį skundą	37	60	97	63	93	156	103	60	163	59	64	123	63	110	173
Visiškai ar iš dalies panaikinti, negrąžinant bylos	19	1	20	12		12	23		23	11	1	12	17		17
Visiškai ar iš dalies panaikinti ir grąžinti bylą	6	1	7	9		9	11		11	14	1	15	9	2	11
Išbraukti bylą iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą		10	10		12	12		1	1		15	15		9	9
Iš viso	62	72	134	84	105	189	137	61	198	84	81	165	89	121	210

1| Išsamesnė informacija apie apeliacinius skundus dėl Bendrojo Teismo sprendimų pateikiama kartu su šio teismo teisminės veiklos statistika.

2| Minimi skaičiai (bruto) rodo bendrą bylų skaičių, neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla). Jie taip pat apima Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 58a punkte nurodytus apeliacinius skundus, pripažintus nepriimtinais arba nepriimtus pagal Procedūros reglamento 170a ar 170b straipsnius. Išsamiau dėl Statuto 58a straipsnyje nurodyto mechanizmo žr. šio pranešimo XX lentelę.

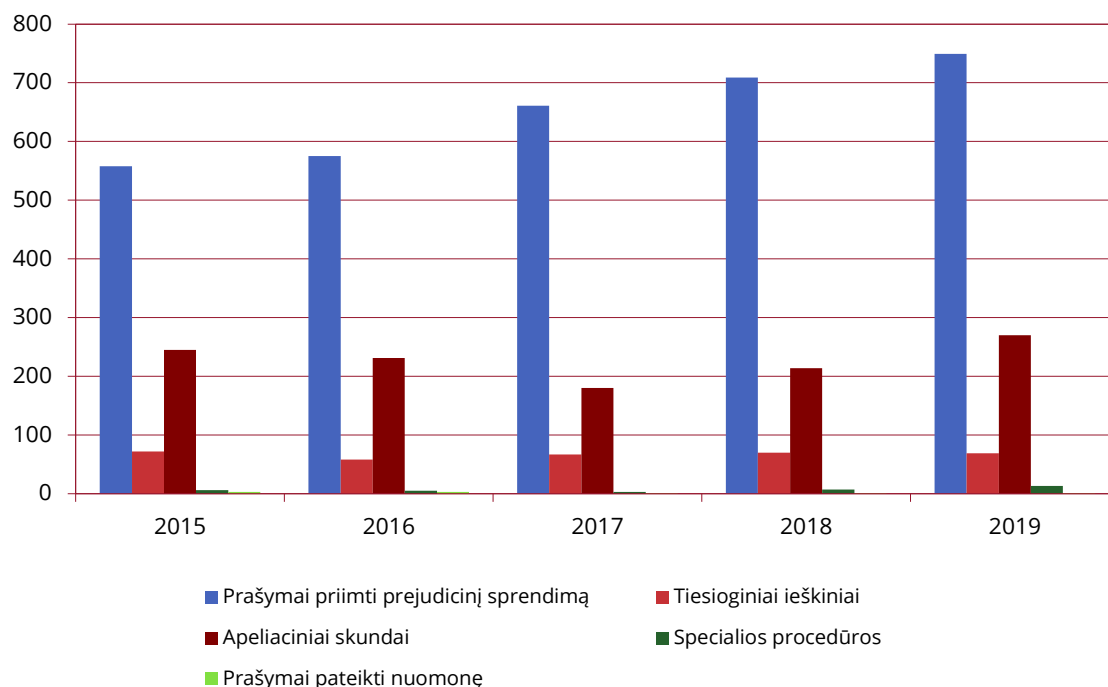
XIV. Baigtos bylos – Proceso trukmė, skaičiuojama mėnesiais (2015–2019)¹
(sprendimai ir jurisdikcinės nutartys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	15,3	15	15,7	16	15,5
Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros	1,9	2,7	2,9	3,1	3,7
Pagreitintos procedūros	5,3	4	8,1	2,2	9,9
Tiesioginiai ieškiniai	17,6	19,3	20,3	18,8	19,1
Pagreitintos procedūros				9	10,3
Apeliaciniai skundai	14	12,9	17,1	13,4	11,1
Pagreitintos procedūros		10,2			

1| Skaičiuojant proceso trukmę neatsižvelgta į: bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas arba imtasi pasirengimo nagrinėti bylą priemonių; nuomones; specialias procedūras (t. y. dėl nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, sprendimo išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų); bylas, kurios užbaigtos nutartimi dėl bylos išbraukimo iš registro, dėl pagrindo priimti sprendimą nebuvimo arba dėl bylos perdavimo Bendrajam Teismui; laikinųjų apsaugos priemonių taikymo procedūras arba skundų dėl laikinųjų apsaugos priemonių ar įstojimo į bylą nagrinėjimo procedūras.

XV. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)¹

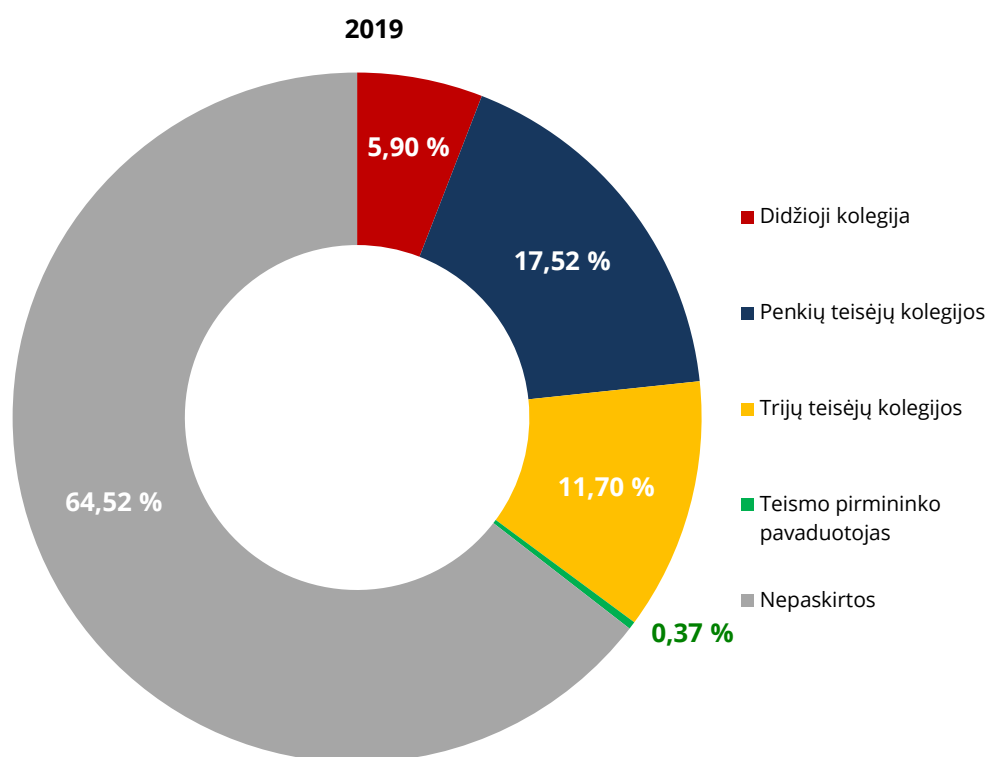

	2015	2016	2017	2018	2019
Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	558	575	661	709	749
Tiesioginiai ieškiniai	72	58	67	70	69
Apeliaciniai skundai	245	231	180	214	270
Specialios procedūros ²	6	5	3	7	13
Prašymai pateikti nuomonę	3	3	1	1	1
Iš viso	884	872	912	1 001	1 102

1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

2| „Specialiomis“ laikomos procedūros dėl: nemokamos teisinės pagalbos suteikimo, atlygintinų išlaidų nustatymo, klaidų ištaisymo, protesto dėl už akių priimto sprendimo, trečiojo asmens skundo, išaiškinimo, bylos atnaujinimo, pirmojo generalinio advokato pasiūlymo peržiūrėti Bendrojo Teismo sprendimą nagrinėjimo, turto suvaržymo ir imunitetų.

XVI. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)¹

	2015	2016	2017	2018	2019
Plenarinė sesija		1		1	
Didžioji kolegija	38	40	76	68	65
Penkių teisėjų kolegijos	203	215	194	236	192
Trijų teisėjų kolegijos	54	75	76	77	130
Teismo pirmininko pavaduotojas	2	2	4	1	4
Nepaskirtos	587	539	562	618	711
Iš viso	884	872	912	1 001	1 102

1| Skaičiai (bruto) nurodyti neatsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (vienas bylos numeris = viena byla).

XVII. Pagreitintos procedūros (2015–2019)

Prašymai taikyti pagreitintą procedūrą¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Prašymai priimti prejudicinį	18	20	30	33	50	151
Tiesioginiai ieškiniai			1	3	3	7
Apeliaciniai skundai		1		1	4	6
Specialios procedūros					1	1
Iš viso	18	21	31	37	58	165

Prašymai taikyti pagreitintą procedūrą – sprendimo esmė²

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Patenkinti prašymą	1	4	4	9	3	21
Atmesti prašymą	23	12	30	17	56	138
Palikti nenagrinėtą ³		4	1	3	1	9
Sprendimas dar nepriimtas	3	4		8	6	21
Iš viso	27	24	35	37	66	189

- 1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.
- 2| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti pagreitintą procedūrą skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.
- 3| Formaliai nebuvo būtina priimti sprendimo dėl prašymo, nes byla buvo išbraukta iš registro arba baigta priėmus sprendimą ar nutartį.

XVIII. Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros (2015–2019)

Prašymai nagrinėti bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose	4		5	5		14
Teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose	5	7	6	8	10	36
Policijos bendradarbiavimas					4	4
Sienos, prieglobstis ir migracija	2	5	4	5	5	21
Kita				1	1	2
Iš viso	11	12	15	19	20	77

Prašymai nagrinėti bylą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą – sprendimo esmė²

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Patenkinti prašymą	5	9	4	12	11	41
Atmesti prašymą	5	4	11	7	7	34
Sprendimas dar nepriimtas	1				2	3
Iš viso	11	13	15	19	20	78

- 1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.
- 2| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti nagrinėjimo skubos tvarka procedūrą skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.

XIX. Laikinosios apsaugos priemonės (2015–2019)

Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Aplinka		1	1			2
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)					1	1
Institucinė teisė				2		2
Konkurencija	2			1	3	6
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas		1				1
Pramonės politika			1			1
Sjungos teisės principai				1		1
Valstybės pagalba				2	1	3
Viešieji pirkimai			1			1
Žemės ūkis		1			1	2
Iš viso	2	3	3	6	6	20

Laikiniųjų apsaugos priemonių taikymas – sprendimo esmė²

	2015	2016	2017	2018	2019	Iš viso
Patenkinti prašymą		2	1	5	1	9
Atmesti prašymą		3		3	4	10
Sprendimas dar nepriimtas	2		2		1	5
Iš viso	2	5	3	8	6	24

- 1] Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į su prašymu susijusios bylos pradėjimo metus.
- 2] Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais priimtų sprendimų dėl prašymų taikyti laikinąsias apsaugos priemones skaičių, neatsižvelgiant į tokio prašymo gavimo metus.

XX. Statuto (2019 m.) 58a straipsnyje nurodyti apeliaciniai skundai

Apeliaciniai skundai, pateikti dėl Bendrojo Teismo sprendimo, priimto dėl nepriklausomos apeliacinės tarybos sprendimo

	2019
Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba	36
Bendrijos augalų veislių tarnyba	2
Iš viso	38

Sprendimai dėl apeliacinio skundo priėmimo¹

	2019
Priimti apeliacinį skundą	
Nepriimti apeliacinio skundo	27
Pripažinti apeliacinį skundą nepriimtinu	2
Palikti nenagrinėtą	
Iš viso	29

1| Šioje lentelėje minimi skaičiai nurodo atitinkamais metais gautų prašymų skaičių, neatsižvelgiant į metus, kuriais pradėta su prašymu susijusi byla.

XXI. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) – Gautos bylos ir sprendimai bei nuomonės

Metai	Gautos bylos ¹							Sprendimai / Nuomonės ²
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1 218				1 324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174

>>>

- 1| Šioje lentelėje minimi skaičiai susiję su visomis Teisingumo Teisme pradėtomis bylomis, neskaitant specialių procedūrų.
- 2| Šioje skiltyje minimi skaičiai nurodo Teisingumo Teismo priimtų sprendimų ar nuomonių skaičių, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

Metai	Gautos bylos ¹							Sprendimai / Nuomonės ²
	Prašymai priimti prejudicinį sprendimą	Tiesioginiai ieškiniai	Apeliaciniai skundai	Skundai dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą	Prašymai pateikti nuomonę	Iš viso	Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
2017	533	46	141	6	1	727	3	466
2018	568	63	193	6		830	6	462
2019	641	41	256	10	1	949	6	491
Iš viso	11 358	9 134	2 653	144	28	23 317	379	12 443

1) Šioje lentelėje minimi skaičiai susiję su visomis Teisingumo Teisme pradėtomis bylomis, neskaitant specialių procedūrų.

2) Šioje skiltyje minimi skaičiai nurodo Teisingumo Teismo priimtų sprendimų ar nuomonių skaičių, atsižvelgiant į tai, kad kai kurios bylos sujungtos dėl tarpusavio ryšio (sujungtų bylų grupė = viena byla).

XXII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) –

Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę ir metus

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos ¹	Iš viso
1961																			1											1
1962																			5											5
1963																1			5											6
1964												2							4											6
1965					4					2									1											7
1966																			1											1
1967	5				11					3						1			3											23
1968	1				4					1		1							2											9
1969	4				11					1						1														17
1970	4				21					2		2							3											32
1971	1				18					6		5				1			6											37
1972	5				20					1		4							10											40
1973	8				37					4		5				1			6											61
1974	5				15					6		5							7									1		39
1975	7			1	26					15		14				1			4									1		69
1976	11				28					8		12							14									1		75
1977	16			1	30					14		7							9									5		84
1978	7			3	46					12		11							38									5		123
1979	13			2	33					18		19							11									8		106
1980	14			2	24					14		19							17									6		99
1981	12			1	41					17		11				4			17									5		108
1982	10			1	36					39		18							21									4		129
1983	9			4	36					15		7							19									6		98
1984	13			2	38					34		10							22									9		129
1985	13				40					45		11				6			14									8		139
1986	13			4	18			2	1	19		5				1			16									8		91
1987	15			5	32			2	17	1		5				3			19									9		144
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179
1989	13			2	47			1	2	2		10				1			18			1						14		139
1990	17			5	34			4	2	6		25				4			9			2						12		141
1991	19			2	54			2	3	5		36				2			17			3						14		186
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162

>>>

1| Byla C-265/00, **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).
 Byla C-196/09, **Miles ir kt.** (Europos mokyklų skundų taryba).
 Byla C-169/15, **Montis Design** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kitos¹	Iš viso	
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237	
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216	
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210	
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15		1	2			4	11	12		221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12		2	3		1	5	2	10		251	
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20		7	3	1		1	5	6	16		265
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25		4	1			4	7	14		288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15		10	3	1	2	1	2	5	28	1	302
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15		8	10	17	1	5	6	6	29		385
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24		11	11	14	1	3	12	4	26		423
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23		6	14	13		9	3	8	16		404
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19		11	14	17	1	4	4	12	14		450
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18		14	8	28	4	3	8	3	12		428
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23		15	8	18	5	5	4	7	16	1	436
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20		19	21	14	3	6	7	5	23		470
2017	21	16	4	8	149	7	12	4	23	25	3	57		5	10	1	22		38	31		19	21	16	3	6	13	8	11		533
2018	40	20	12	3	78	2	12	3	67	41	3	68	1	5	6	4	29		35	35		31	15	23	2	6	6	7	14		568
2019	38	24	5	1	114	3	10	5	64	32	10	70	1	12	7	6	20	1	28	37		39	14	49	5	10	7	11	18		641
Iš viso	919	161	74	196	2 641	30	125	190	591	1 052	24	1 583	9	77	68	102	207	4	1 076	593	197	203	211	27	60	128	152	655	3	11 358	

1] Byla C-265/00, **Campina Melkunie** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).

Byla C-196/09, **Miles ir kt.** (Europos mokyklų skundų taryba).

Byla C-169/15, **Montis Design** (Cour de justice Benelux / Benelux Gerichtshof).

XXIII. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) –

Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pagal valstybę narę ir teismą

			Iš viso
Belgija	Cour constitutionnelle	42	
	Cour de cassation	100	
	Conseil d'État	95	
	Kiti teismai	682	919
Bulgarija	Върховен касационен съд	6	
	Върховен административен съд	24	
	Kiti teismai	131	161
Čekijos Respublika	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	10	
	Nejvyšší správní soud	33	
	Kiti teismai	31	74
Danija	Højesteret	36	
	Kiti teismai	160	196
Vokietija	Bundesverfassungsgericht	2	
	Bundesgerichtshof	248	
	Bundesverwaltungsgericht	149	
	Bundesfinanzhof	336	
	Bundesarbeitsgericht	44	
	Bundessozialgericht	77	
	Kiti teismai	1 785	2 641
Estija	Riigikohus	14	
	Kiti teismai	16	30
Airija	Supreme Court	39	
	High Court	46	
	Kiti teismai	40	125
Graikija	Άρειος Πάγος	13	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	61	
	Kiti teismai	116	190
Ispanija	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	107	
	Kiti teismai	483	591
Prancūzija	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	140	
	Conseil d'État	149	
	Kiti teismai	762	1 052
Kroatija	Ustavni sud		
	Vrhovni sud	1	
	Visoki upravni sud	1	
	Visoki prekršajni sud		
	Kiti teismai	22	24

>>>

Italija	Corte Costituzionale	4	
	Corte suprema di Cassazione	170	
	Consiglio di Stato	204	
	Kiti teismai	1 205	1 583
Kipras	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Kiti teismai	5	9
Latvija	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa	2	
	Kiti teismai	54	77
Lietuva	Konstitucinis Teismas	2	
	Aukščiausiasis Teismas	23	
	Vyriausiasis administracinis teismas	25	
	Kiti teismai	18	68
Liuksemburgas	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	28	
	Cour administrative	33	
	Kiti teismai	40	102
Vengrija	Kúria	31	
	Fővárosi Ítéltábla	8	
	Szegedi Ítéltábla	4	
	Kiti teismai	164	207
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Kiti teismai	4	4
Nyderlandai	Hoge Raad	301	
	Raad van State	131	
	Centrale Raad van Beroep	69	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	166	
	Tariefcommissie	35	
	Kiti teismai	374	1 076
Austrija	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	137	
	Verwaltungsgerichtshof	111	
	Kiti teismai	340	593
Lenkija	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	29	
	Naczelny Sąd Administracyjny	53	
	Kiti teismai	114	197
Portugalija	Supremo Tribunal de Justiça	16	
	Supremo Tribunal Administrativo	65	
	Kiti teismai	122	203
Rumunija	Înalta Curte de Casație și Justiție	22	
	Curtea de Apel	102	
	Kiti teismai	87	211

>>>

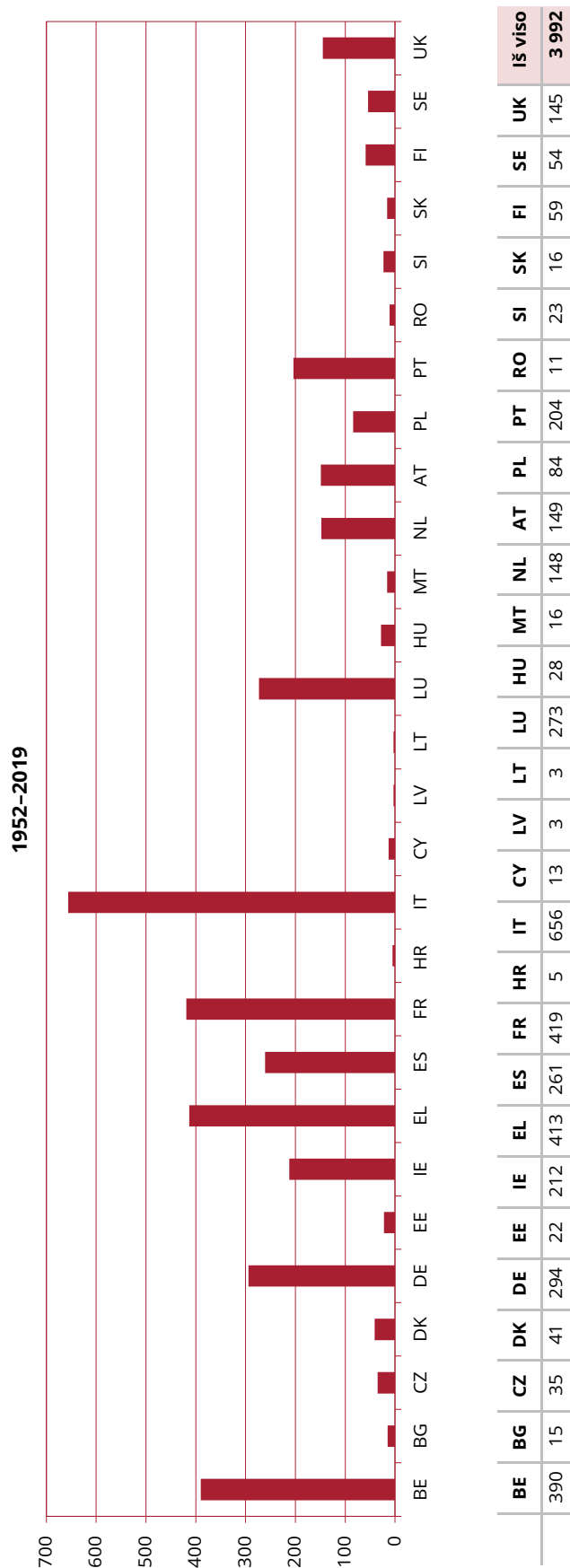
Slovėnija	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	19	
	Kiti teismai	7	27
Slovakija	Ústavný súd	1	
	Najvyšší súd	22	
	Kiti teismai	37	60
Suomija	Korkein oikeus	26	
	Korkein hallinto-oikeus	63	
	Työtuomioistuin	5	
	Kiti teismai	34	128
Švedija	Högsta Domstolen	25	
	Högsta förvaltningsdomstolen	37	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Kiti teismai	81	152
Jungtinė Karalystė	House of Lords	40	
	Supreme Court	18	
	Court of Appeal	94	
	Kiti teismai	503	655
Kita	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Europos mokyklų skundų taryba ²	1	3
Iš viso			11 358

1| Byla C-265/00, *Campina Melkunie*.
Byla C-169/15, *Montis Design*.

2| Byla C-196/09, *Miles ir kt.*

XXIV. Bendroji teisminės veiklos raida (1952–2019) –

Valstybėms narėms pareikšti ieškiniai dėl įsipareigojimų neįvykdymo

XXV. Teisingumo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2019)

Veiksmų rūšis	2015	2016	2017	2018	2019
Kanceliarijos registre užregistruoti dokumentai	89 328	93 215	99 266	108 247	113 563
Per e-Curia pateikti procesiniai dokumentai (procentinė dalis)	69 %	75 %	73 %	75 %	80 %
Sušaukti ir surengti teismo posėdžiai, kuriuose byla nagrinėta iš esmės	256	270	263	295	270
Sušaukti ir surengti teismo posėdžiai, kuriuose pateikta generalinio advokato išvada	239	319	301	305	296
Šalims įteikti sprendimai, nuomonės ir nutartys, kuriais užbaigiamas procesas	570	645	654	684	785
Teismo posėdžių (bylos nagrinėjimas, išvadų ir sprendimų skelbimas) protokolai	894	1 001	1 033	1 062	1 058
OL pranešimai apie gautas bylas	639	660	679	695	818
OL pranešimai apie baigtas bylas	546	522	637	661	682

E | Teisingumo Teismo sudėtis

(Vyresniškumo tvarka 2019 m. gruodžio 31 d.)

Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę:

pirmasis generalinis advokatas M. Szpunar, kolegijų pirmininkai M. Vilaras ir A. Arabadjiev, pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, pirmininkas K. Lenaerts, kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, kolegijos pirmininkė A. Prechal, kolegijų pirmininkai E. Regan ir M. Safjan

Antroje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjas M. Ilešič, generalinė advokatė J. Kokott, kolegijos pirmininkė L. S. Rossi, kolegijų pirmininkai S. Rodin, P. G. Xuereb ir I. Jarukaitis, teisėjai E. Juhász ir J. Malenovský

Trečioje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai F. Biltgen, D. Šváby, T. von Danwitz ir L. Bay Larsen, generalinė advokatė E. Sharpston, teisėja C. Toader, teisėjas C. Vajda, teisėja K. Jürimäe

Ketvirtoje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjas N. J. Piçarra, generaliniai advokatai M. Bobek ir M. Campos Sánchez-Bordona, teisėjas C. Lycourgos, generaliniai advokatai H. Saugmandsgaard Øe, E. Tanchev ir G. Hogan

Penktoje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjas N. Jääskinen, generaliniai advokatai P. Pikamäe ir G. Pitruzzella, teisėjai A. Kumin ir N. Wahl, kancleris A. Calot Escobar

1. Teisingumo Teismo sudėties pasikeitimai 2019 m.

2019 m. vasario 6 d. iškilmingas posėdis

2019 m. vasario 1 d. sprendimu valstybių narių vyriausybės atstovai laikotarpiui nuo 2019 m. vasario 5 d. iki 2024 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo generaliniu advokatu paskyrė Priit Pikamäe, jis pakeitė Nils Wahl.

2019 m. vasario 6 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas Nils Wahl išvykimo baigus eiti pareigas ir Priit Pikamäe priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

2019 m. kovo 20 d. iškilmingas posėdis

2019 m. kovo 6 d. sprendimu valstybių narių vyriausybės atstovai laikotarpiui nuo 2019 m. kovo 20 d. iki 2024 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo teisėju paskyrė Andreas Kumin, jis pakeitė Maria Berger.

2019 m. kovo 20 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas Maria Berger išvykimo baigus eiti pareigas ir Andreas Kumin priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

2019 m. birželio 9 d.

Mirė Yves Bot, Teisingumo Teismo generalinis advokatas nuo 2006 m. spalio 7 d.

2019 m. birželio 17 d.

2019 m. gegužės 29 d. Latvijos Respublikos parlamentas išrinko Egils Levits, Teisingumo Teismo teisėją nuo 2004 m. gegužės 11 d., Latvijos Respublikos prezidentu. Todėl Egils Levits nuo 2019 m. birželio 17 d. atsistatydino iš Teisingumo Teismo teisėjo pareigų.

2019 m. spalio 7 d. iškilmingas posėdis

2019 m. vasario 1 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. spalio 7 d. iki 2021 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo generaliniu advokatu paskirtas Niilo Jääskinen, jis pakeitė Allan Rosas.

Be to, 2019 m. liepos 10 d. sprendimu Nils Wahl buvo paskirtas Teisingumo Teismo teisėju laikotarpiui nuo 2019 m. spalio 7 d. iki 2024 m. spalio 6 d., jis pakeitė Carl Gustav Fernlund.

2019 m. spalio 7 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas, pirma, Allan Rosas ir Carl Gustav Fernlund išvykimo baigus eiti pareigas ir, antra, Niilo Jääskinen ir Nils Wahl priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

2. Vyresniškumo tvarka

2019 m. gruodžio 31 d.

Pirmininkas K. LENAERTS
Pirmininko pavaduotoja R. SILVA de LAPUERTA
Pirmosios kolegijos pirmininkas J.-C. BONICHOT
Antrosios kolegijos pirmininkas A. ARABADJIEV
Trečiosios kolegijos pirmininkė A. PRECHAL
Ketvirtosios kolegijos pirmininkas M. VILARAS
Penktosios kolegijos pirmininkas E. REGAN
Pirmasis generalinis advokatas M. SZPUNAR
Šeštosios kolegijos pirmininkas M. SAFJAN
Devintosios kolegijos pirmininkas S. RODIN
Septintosios kolegijos pirmininkas P. G. XUEREB
Aštuntosios kolegijos pirmininkė L. S. ROSSI
Dešimtosios kolegijos pirmininkas I. JARUKAITIS
Generalinė advokatė J. KOKOTT
Teisėjas E. JUHÁSZ
Teisėjas M. ILEŠIČ
Teisėjas J. MALENOVSKÝ
Teisėjas L. BAY LARSEN
Generalinė advokatė E. SHARPSTON
Teisėjas T. von DANWITZ
Teisėja C. TOADER
Teisėjas D. ŠVÁBY
Teisėjas, C. VAJDA
Teisėjas F. BILTGEN
Teisėja K. JÜRIMÄE
Teisėjas C. LYCOURGOS
Generalinis advokatas M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
Generalinis advokatas H. Saugmandsgaard ØE
Generalinis advokatas M. BOBEK
Generalinis advokatas E. TANCHEV
Teisėjas N. PIÇARRA
Generalinis advokatas G. HOGAN
Generalinis advokatas G. PITRUZZELLA
Generalinis advokatas P. PIKAMÄE
Teisėjas A. KUMIN
Teisėjas N. JÄÄSKINEN
Teisėjas N. WAHL

Kancleris A. CALOT ESCOBAR

3. Buvę Teisingumo Teismo nariai

(pagal datą, kada pradėtos eiti pareigas)

Teisėjai ir generaliniai advokatai

Massimo PILOTTI, teisėjas (1952–1958 m.), pirmininkas (1952–1958 m.) (†)
Petrus SERRARENS, teisėjas (1952–1958 m.) (†)
Otto RIESE, teisėjas (1952–1963 m.) (†)
Louis DELVAUX, teisėjas (1952–1967 m.) (†)
Jacques RUEFF, teisėjas (1952–1959 m. ir 1960–1962 m.) (†)
Charles Léon HAMMES, teisėjas (1952–1967 m.), pirmininkas (1964–1967 m.) (†)
Adrianus VAN KLEFFENS, teisėjas (1952–1958 m.) (†)
Maurice LAGRANGE, generalinis advokatas (1952–1964 m.) (†)
Karl ROEMER, generalinis advokatas (1953–1973 m.) (†)
Rino ROSSI, teisėjas (1958–1964 m.) (†)
Nicola CATALANO, teisėjas (1958–1961 m.) (†)
Andreas Matthias DONNER, teisėjas (1958–1979 m.), pirmininkas (1958–1964 m.) (†)
Alberto TRABUCCHI, teisėjas (1962–1972 m.), vėliau – generalinis advokatas (1973–1976 m.) (†)
Robert LECOURT, teisėjas (1962–1976 m.), pirmininkas (1967–1976 m.) (†)
Walter STRAUSS, teisėjas (1963–1970 m.) (†)
Riccardo MONACO, teisėjas (1964–1976 m.) (†)
Joseph GAND, generalinis advokatas (1964–1970 m.) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS, teisėjas (1967–1984 m.), pirmininkas (1980–1984 m.) (†)
Pierre PESCATORE, teisėjas (1967–1985 m.) (†)
Hans KUTSCHER, teisėjas (1970–1980 m.), pirmininkas (1976–1980 m.) (†)
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, generalinis advokatas (1970–1972 m.) (†)
Henri MAYRAS, generalinis advokatas (1972–1981 m.) (†)
Cearbhall Ó DÁLAIGH, teisėjas (1973–1974 m.) (†)
Max SØRENSEN, teisėjas (1973–1979 m.) (†)
Jean-Pierre WARNER, generalinis advokatas (1973–1981 m.) (†)
Alexander J. MACKENZIE STUART, teisėjas (1973–1988 m.), pirmininkas (1984–1988 m.) (†)
Gerhard REISCHL, generalinis advokatas (1973–1981 m.) (†)
Aindrias O'KEEFFE, teisėjas (1974–1985 m.) (†)
Francesco CAPOTORTI, teisėjas (1976 m.), vėliau – generalinis advokatas (1976–1982 m.) (†)
Giacinto BOSCO, teisėjas (1976–1988 m.) (†)
Adolphe TOUFFAIT, teisėjas (1976–1982 m.) (†)
Thijmen KOOPMANS, teisėjas (1979–1990 m.) (†)
Ole DUE, teisėjas (1979–1994 m.), pirmininkas (1988–1994 m.) (†)
Ulrich EVERLING, teisėjas (1980–1988 m.) (†)
Alexandros CHLOROS, teisėjas (1981–1982 m.) (†)
Seras Gordon SLYNN, generalinis advokatas (1981–1988 m.), vėliau – teisėjas (1988–1992 m.) (†)
Simone ROZÈS, generalinė advokatė (1981–1984)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, generalinis advokatas (1981–1986 m.) (†)
Fernand GRÉVISSE, teisėjas (1981–1982 m. ir 1988–1994 m.) (†)
Kai BAHLMANN, teisėjas (1982–1988 m.) (†)
G. Federico MANCINI, generalinis advokatas (1982–1988 m.), vėliau – teisėjas (1988–1999 m.) (†)

Yves GALMOT, teisėjas (1982–1988 m.) (†)

Constantinos KAKOURIS, teisėjas (1983–1997 m.) (†)

Carl Otto LENZ, generalinis advokatas (1984–1997 m.)

Marco DARMON, generalinis advokatas (1984–1994 m.) (†)

René JOLIET, teisėjas (1984–1995 m.) (†)

Thomas Francis O'HIGGINS, teisėjas (1985–1991 m.) (†)

Fernand SCHOCKWEILER, teisėjas (1985–1996 m.) (†)

Jean MISCHO, generalinis advokatas (1986–1991 ir 1997–2003) (†)

José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, teisėjas (1986–2000 m.)

José Luís da CRUZ VILAÇA, generalinis advokatas (1986–1988 m.), teisėjas (2012–2018 m.)

Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, teisėjas (1986–2003 m.), pirmininkas (1994–2003 m.) (†)

Manuel DIEZ de VELASCO, teisėjas (1988–1994 m.) (†)

Manfred ZULEEG, teisėjas (1988–1994 m.) (†)

Walter VAN GERVEN, generalinis advokatas (1988–1994 m.) (†)

Francis Geoffrey JACOBS, generalinis advokatas (1988–2006 m.)

Giuseppe TESAURO, generalinis advokatas (1988–1998 m.)

Paul Joan George KAPTEYN, teisėjas (1990–2000 m.)

Claus Christian GULMANN, generalinis advokatas (1991–1994 m.), vėliau – teisėjas (1994–2006 m.)

John L. MURRAY, teisėjas (1991–1999 m.)

David Alexander Ogilvy EDWARD, teisėjas (1992–2004 m.)

Antonio Mario LA PERGOLA, teisėjas (1994 m. ir 1999–2006 m.), generalinis advokatas (1995–1999 m.) (†)

Georges COSMAS, generalinis advokatas (1994–2000 m.)

Jean-Pierre PUISSOCHET, teisėjas (1994–2006 m.)

Philippe LÉGER, generalinis advokatas (1994–2006 m.)

Günter HIRSCH, teisėjas (1994–2000 m.)

Michael Bendik ELMER, generalinis advokatas (1994–1997 m.)

Peter JANN, teisėjas (1995–2009 m.)

Hans RAGNEMALM, teisėjas (1995–2000 m.) (†)

Leif SEVÓN, teisėjas (1995–2002 m.)

Nial FENNELLY, generalinis advokatas (1995–2000 m.)

Melchior WATHELET, teisėjas (1995–2003), generalinis advokatas (2012–2018)

Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, generalinis advokatas (1995–2009 m.) (†)

Romain SCHINTGEN, teisėjas (1996–2008 m.)

Krateros IOANNOU, teisėjas (1997–1999 m.) (†)

Siegbert ALBER, generalinis advokatas (1997–2003 m.)

Antonio SAGGIO, generalinis advokatas (1998–2000 m.) (†)

Vassilios SKOURIS, teisėjas (1999–2015 m.), pirmininkas (2003–2015 m.)

Fidelma O'KELLY MACKEN, teisėja (1999–2004 m.)

Ninon COLNERIC, teisėja (2000–2006 m.)

Stig von BAHR, teisėjas (2000–2006 m.)

Antonio TIZZANO, generalinis advokatas (2000–2006 m.), vėliau – teisėjas (2006–2018 m.), pirmininko pavaduotojas (2015–2018 m.)

José Narciso da CUNHA RODRIGUES, teisėjas (2000–2012 m.)

Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, teisėjas (2000–2010 m.)

Leendert A. GEELHOED, generalinis advokatas (2000–2006 m.) (†)

Christine STIX-HACKL, generalinė advokatė (2000–2006) (†)

Allan ROSAS, teisėjas (2002–2019 m.)

Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, generalinis advokatas (2003–2009 m.)

Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, teisėjas (2004–2012 m.)

Jerzy MAKARCZYK, teisėjas (2004–2009 m.)

Pranas KŪRIS, teisėjas (2004–2010 m.)
George ARESTIS, teisėjas (2004–2014 m.)
Anthony BORG BARTHET, teisėjas (2004–2018 m.)
Ján KLUČKA, teisėjas (2004–2009 m.)
Uno LÖHMUS, teisėjas (2004–2013 m.)
Egils LEVITS, teisėjas (2004–2019 m.)
Aindrias Ó CAOIMH, teisėjas (2004–2015 m.)
Paolo MENGOLZI, generalinis advokatas (2006–2018 m.)
Pernilla LINDH, teisėja (2006–2011 m.)
Yves BOT, generalinis advokatas (2006–2019 m.) (†)
Ján MAZÁK, generalinis advokatas (2006–2012 m.)
Verica TRSTENJAK, generalinė advokatė (2006–2012 m.)
Jean-Jacques KASEL, teisėjas (2008–2013 m.)
Maria BERGER, teisėja (2009–2019 m.)
Niilo JÄÄSKINEN, generalinis advokatas (2009–2015 m.)
Pedro CRUZ VILLALÓN, generalinis advokatas (2009–2015 m.)
Egidijus JARAŠIŪNAS, teisėjas (2010–2018 m.)
Carl Gustav Fernlund, teisėjas (2011–2019 m.)
Nils WAHL, generalinis advokatas (2012–2019 m.)

Pirmininkai

Massimo PILOTTI (1952–1958 m.) (†)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964 m.) (†)
Charles Léon HAMMES (1964–1967 m.) (†)
Robert LECOURT (1967–1976 m.) (†)
Hans KUTSCHER (1976–1980 m.) (†)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984 m.) (†)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988 m.) (†)
Ole DUE (1988–1994 m.) (†)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS (1994–2003 m.) (†)
Vassilios SKOURIS (2003–2015 m.)

Kancleriai

Albert VAN HOUTTE (1953–1982 m.) (†)
Paul HEIM (1982–1988 m.)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994 m.)
Roger GRASS (1994–2010 m.)

II Skyrius

Bendrasis Teismas

A | Bendrojo Teismo veikla 2019 m.

Parengė Bendrojo Teismo pirmininkas **Marc van der Woude**

2019 m. Bendrajam Teismui daugeliu atžvilgių buvo ypač svarbūs.

Pirma, 2019 m. Bendrasis Teismas šventė savo trisdešimtmetį. Pirmieji Bendrojo Teismo, įsteigto 1988 m. spalio 24 d. Tarybos sprendimu, nariai savo pareigas pradėjo eiti 1989 m. rugsėjo 25 d. Norėdamas pažymėti šį jubiliejų Bendrasis Teismas surengė kolokviumą „Europos Sąjungos Bendrasis Teismas skaitmeninėje eroje“, kuriame buvo nagrinėjamos dvi temos: „Teisingumo prieinamumas“ ir „Veiksmingas ir kokybiškas teisingumas“. Į šį renginį Bendrasis Teismas pakvietė nemažai Europos, nacionalinių ir tarptautinių institucijų atstovų, teisės profesorių, teisėjų ir advokatų iš visų valstybių narių. Šio aukštos kokybės kolokviumo dokumentus galima rasti *Curia* interneto svetainėje.

Antra, Bendrajame Teisme įvyko didelių sudėties pokyčių. Taip atsitiko dėl dalinio teismo sudėties atnaujinimo ir trečiojo institucijos teisminės struktūros reformos etapo įgyvendinimo. Pirmiausia 2019 m. kovo 20 d. pareigas pradėjo eiti teisėja R. Frendo, kuri pakeitė teisėją P. G. Xuereb, 2018 m. spalio 8 d. paskirtą Teisingumo Teismo teisėju. Per 2019 m. rugsėjo 26 d. vykusią ceremoniją Bendrasis Teismas pagerbė aštuonis instituciją paliekančius teisėjus: I. Pelikánová, G. Berardis, E. Bieliūnā, L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín, A. Dittrich, E. Perillo, M. Prek, Prek ir I. Ulloa Rubio. Per tą pačią dieną vykusį išskilmingą posėdį Bendrasis Teismas į savo tarpą priėmė keturiolika naujų teisėjų: T. Perišin, O. Porchia, T. R. Pynnä, P. Škvařilová-Pelzl, M. Stancu, G. Steinfatt, G. Hesse, J. Ch. Laitenberger, R. Mastroianni, J. Martín y Pérez de Nanclares, I. Nömm, R. Norkų, M. Sampol Pucurull ir L. Truchot. 2019 m. gruodžio 31 d. Bendrąjį Teismą sudarė 52 nariai.

Trečia, kad pasirengtų įgyvendinti šį trečiąjį reformos etapą, Bendrasis Teismas ėmėsi kelių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti kokybišką teisingumą per protingą terminą. Pirmoji priemonė yra susijusi su Bendrojo Teismo kolegijų skaičiumi, kuris dėl padidėjusio teisėjų skaičiaus turėjo būti padidintas nuo devynių iki dešimties, į kiekvieną kolegiją paskiriant po penkis teisėjus¹. Be to, siekiant užtikrinti keitimąsi idėjomis tarp šių kolegijų teisėjų, jie posėdžiauja nebe dviejose mažesnėse trijų teisėjų kolegijose, kurioms pirmininkauja tas pats kolegijos pirmininkas, bet šešiose mažesnėse kolegijose rotacijos tvarka.

Antroji priemonė, įgyvendinta 2019 m. rugsėjo 30 d., susijusi su tam tikros specializacijos nustatymu intelektinės nuosavybės ir viešosios tarnybos srityse. Buvo nuspręsta, kad šešioms kolegijoms bus pavesta nagrinėti pirmosios kategorijos bylas, o keturioms – antrosios kategorijos bylas. Visų kitų kategorijų bylos ir toliau bus skirstomos visoms kolegijoms. Be to, visos bylos tiek tose specializuotose srityse, tiek kitose srityse ir toliau bus skirstomos kolegijoms pagal rotacijos sistemą, tačiau jos veikimas gali būti derinamas siekiant atsižvelgti į darbo krūvį ir bylų sąsają. Pastaroji išimtis reiškia, kad bylos dėl to paties ginčijamo akto arba bylos, kuriose nagrinėjamos panašios problemos, iš principo priskiriamos tai pačiai kolegijai ar net tam pačiam teisėjui pranešėjui.

Trečioji priemonė susijusi su didžiosios kolegijos sudėtimi. Ji buvo iš dalies modifikuota, kad teisėjai, kurie nėra kolegijų pirmininkai, galėtų daugiau posėdžiauti šioje 15 teisėjų kolegijoje. Nuo 2019 m. rugsėjo 26 d. didžiąją kolegiją sudaro pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, keli kolegijų pirmininkai, kolegijos, kuriai byla buvo paskirta iš pradžių, teisėjai ir kiti teisėjai, pasirinkti alternatyviai pagal vyresniškumą ir atvirkštinį vyresniškumą.

1| Prireikus dviejose iš šių kolegijų galės būti šeši teisėjai.

Ketvirta, Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikia pirmininką ir pirmininko pavaduotoją labiau įtraukti į teisminę veiklą, kartu atsižvelgiant į ypatingas jų funkcijas, kurios yra nesuderinamos su posėdžiaujančio teisėjo veikla. Taigi, pirmininkas pakeičia teisėjus, kurie negali posėdžiauti išplėstinėje penkių teisėjų kolegijoje, o pirmininko pavaduotojas posėdžiauja išplėstinėse penkių teisėjų kolegijose, tačiau per metus negali nagrinėti daugiau nei vienos bylos toje pačioje kolegijoje. Reikia pabrėžti, kad Bendrasis Teismas patvirtino, jog pagrindinė pirmininko pavaduotojo užduotis yra užtikrinti jurisprudencijos nuoseklumą ir kokybę.

Visos šios priemonės turėtų leisti Bendrajam Teismui užtikrinti, kad paskutinis reformos etapas duotų rezultatų, ypač kiek tai susiję su siekiu sumažinti bylų nagrinėjimo trukmę ir sistematiškiau perduoti bylas išplėstinėms penkių arba penkiolikos teisėjų kolegijoms.

Penkta, nepaisant iššūkių, atsiradusių įgyvendinant paskutinį reformos etapą ir iš dalies atnaujinus Bendrojo Teismo sudėtį, Bendrasis Teismas pasiekė neblogų rezultatų. Statistiniu požiūriu gautų bylų skaičius (939) ir baigtų bylų skaičius (874), atsižvelgiant į tai, kad metų pabaigoje buvo gautas didelis susijusių bylų kiekis, bendrai paėmus yra santykinai vienodas, o nagrinėjamų bylų yra 1 398. Ši patenkinama situacija atsispindi bylų nagrinėjimo terminuose, kurie ir toliau trumpėja. Sprendimu ir nutartimi užbaigtų bylų nagrinėjimo trukmė 2019 m. buvo 17 mėnesių, palyginti su 20 mėnesių 2018 m. ir maždaug 26 mėnesiais pirmaisiais pastarojo dešimtmečio metais. Šis reikšmingas pagerėjimas yra vienas iš Sąjungos teisminės struktūros reformos rezultatų. Kitas teigiamas dalykas yra tas, kad Bendrasis Teismas, atsižvelgęs į bylų specifiką, gali dažniau jas nagrinėti penkių teisėjų kolegijose ir taip padidinti savo sprendimų autoritetą. Nuo 2016 m. bylų, išnagrinėtų išplėstinės sudėties kolegijose, skaičius yra ties maždaug 60 bylų per metus riba, palyginti su mažiau nei dešimčia bylų šio dešimtmečio pradžioje.

B | 2019 m. Bendrojo Teismo jurisprudencija

Parengė pirmininko pavaduotojas **Savvas Papasavvas**

Jurisprudencijos tendencijos

Per 2019 m. Bendrojo Teismo priimtų sprendimų analizė dar kartą leidžia konstatuoti aptartų sričių įvairovę ir išnagrinėtų bylų svarbą. Siekdamas susidoroti su šiais iššūkiais Bendrasis Teismas, kaip ir praėjusiais metais, reguliariai ir dažnai pasinaudojo jam Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 50 straipsnio suteikta galimybe posėdžiauti iš penkių teisėjų susidedančiose kolegijose. Kalbant apie nagrinėtus klausimus, pažymėtina, kad Bendrasis Teismas buvo priverstas kelis kartus bausti už Europos Sąjungos teisėje įtvirtintų principų ir pagrindinių teisių pažeidimus. 2019 metais jis taip pat turėjo galimybę patikslinti kai kuriuos procesinius klausimus. Be to, kaip pirmosios instancijos teismas, jis turėjo nagrinėti naujus klausimus, taip pat bylas, kurios ypač svarbios teisiniu ir ekonominiu požiūriais.

Bendrasis Teismas, kaip Sąjungos teisės principų laikymosi garantas, 2019 m. sausio 10 d. Sprendimu **RY / Komisija** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)) dėl laikinojo tarnautojo teisės būti išklausytam, įtvirtintos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punkte, pažeidimo panaikino Europos Komisijos sprendimą, kuriuo buvo nutraukta pasitikėjimą praradusio tarnautojo neterminuota sutartis. Be to, 2019 m. liepos 11 d. sprendimais **Yanukovych / Taryba** (T-244/16 ir T-285/17, [EU:T:2019:502](#)) ir **Klymenko / Taryba** (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)) Bendrasis Teismas panaikino kelis Europos Sąjungos Tarybos aktus¹ dėl ribojamųjų priemonių, priimtų atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje, nes ieškovų – buvusio Ukrainos prezidento ir buvusio Ukrainos pajamų ir mokesčių ministro – pavardės buvo paliktos asmenų, subjektų ir įstaigų, kuriems taikomos šios ribojamosios priemonės, sąrašė. Taikydamas jurisprudencijoje – 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Azarov / Taryba** (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#)) – nustatytus principus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad nebuvo įrodyta, jog prieš priimdama ginčijamus aktus Taryba patikrino, ar Ukrainos teisminės institucijos paisė ieškovų teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Todėl remdamasis šiuo motyvu jis panaikino ginčijamus aktus.

Be to, Bendrasis Teismas turėjo pateikti paaiškinimų dėl tam tikrų aspektų, susijusių su ieškinių priimtinumu. 2019 m. balandžio 30 d. Nutartyje **Rumunija / Komisija** (T-530/18, pateiktas apeliacinis skundas², [EU:T:2019:269](#)) Bendrasis Teismas paaiškino, nuo kada skaičiuojamas ieškinio dėl individualiai taikomo akto panaikinimo pareiškimo terminas tais atvejais, kai apie šį aktą ne tik buvo pranešta jo adresatui, bet jis buvo ir paskelbtas. Bendrasis Teismas nusprendė, kad data, į kurią reikia atsižvelgti nustatant šio termino eigos pradžią, yra paskelbimo Oficialiajame leidinyje diena, kai paskelbimas, kuris lemia akto įsigaliojimą, yra numatytas SESV, ir pranešimo diena kitais SESV 297 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje numatytais atvejais, tarp kurių yra sprendimų su nurodytais jų adresatais atvejais. Taikydamas šiuos principus Bendrasis Teismas nusprendė,

1] Nagrinėjamu atveju byloje T-244/16 ir T-285/17 buvo prašoma panaikinti 2016 m. kovo 4 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2016/318 (OL L 60, 2016, p. 76) ir 2016 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2016/311 (OL L 60, 2016, p. 1), 2017 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2017/381 (OL L 58, 2017, p. 34) bei 2017 m. kovo 3 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2017/374 (OL L 58, 2017, p. 1), o byloje T-274/18 – 2018 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2018/333 (OL L 63, 2018, p. 48) ir 2018 m. kovo 5 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2018/326 (OL L 63, 2018, p. 5).

2] Byla **Rumunija / Komisija** (C-498/19 P).

kad 2018 m. rugsėjo 7 d. Rumunijos ieškinys pareikštas pavėluotai ir jį reikia atmesti kaip nepriimtina. Be to, 2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendime **Venesuela / Taryba** (T-65/18, pateiktas apeliacinis skundas³, [EU:T:2019:649](#)) Bendrasis Teismas išnagrinėjo trečiųjų valstybių pareikšto ieškinio priimtumo klausimą. Konstatavęs, kad Venesuelos Bolivarų Respublika, kaip valstybė, nėra aiškiai ir konkrečiai nurodyta ginčijamose nuostatose, be to, negali būti prilyginta ūkio subjektui, kuris paprastai verčiasi ekonomine veikla, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamos nuostatos nedaro tiesioginio poveikio šios valstybės teisei padėčiai, ir atmetė ieškinį kaip nepriimtina.

Bendrasis Teismas taip pat nagrinėjo naujus teisės klausimus, pavyzdžiui, 2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendime **Lenkija / Komisija** (T-883/16, pateiktas apeliacinis skundas⁴, [EU:T:2019:567](#)), kuriuo patenkino Lenkijos Respublikos pareikštą ieškinį dėl Komisijos sprendimo patvirtinti Vokietijos reguliavimo institucijos pasiūlytus OPAL dujotiekio eksploatavimo išimtinės tvarkos pakeitimus⁵ panaikinimo dėl SESV 194 straipsnio 1 dalyje apibrėžto energetinio solidarumo principo, kurį jis nagrinėjo pirmą kartą, nepaisymo. Be to, 2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimu **Conte / EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, pareikštą dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinės tarybos sprendimo, kuriuo buvo atsisakyta įregistruoti prekių ženklą CANNABIS STORE AMSTERDAM dėl prieštaravimo viešajai tvarkai. Bendrasis Teismas dar niekada nebuvo nagrinėjęs prekių ženklo, kuris gali būti suvokiamas kaip nurodantis neteisėtas narkotines medžiagas pagal Reglamento 2017/1001⁶ 7 straipsnio 1 dalies f punktą. Be to, 2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendime **BASF Grenzach / ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)) Bendrasis Teismas pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Europos cheminių medžiagų agentūros (ECHA) Apeliacinės komisijos uždavinių ir kompetencijos. Konkrečiau kalbant, Bendrasis Teismas nustatė šios komisijos vykdomos kontrolės apimtį ir intensyvumą nagrinėjant jai pateiktą apeliacinį skundą dėl ECHA sprendimo, kuriuo pagal Reglamentą (EB) 1907/2006⁷ prašoma pateikti papildomos informacijos, susijusios su triklozano vertinimu. Galiausiai reikia paminėti ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą **Stemcor London ir Samac Steel Supplies / Komisija** (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)); juo Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, kuriuo buvo prašoma panaikinti įgyvendinimo reglamentą (ES) 2016/1329⁸, kuriame numatyta atgaline data taikyti galutinį antidempingo muitą tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės plokščiems šaltai valcuotiems plieno produktams. Tame sprendime Bendrasis Teismas pirmą kartą išsakė savo poziciją dėl pagrindinio reglamento antidempingo srityje⁹ 10 straipsnio 4 dalyje numatyto mechanizmo, pagal kurį

3| Byla **Venesuela / Taryba** (C-872/19 P).

4| Byla **Vokietija / Lenkija** (C-848/19 P).

5| 2016 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas C(2016) 6950 *final*, kuriuo peržiūrimos sąlygos, kuriomis pagal Direktyvą 2003/55/EB OPAL dujotiekiai netaikomos taisyklės dėl trečiųjų šalių prieigos ir tarifų reglamentavimo.

6| 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta, kad neregistruojami prekių ženklai, prieštaraujantys viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams.

7| 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinantį Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1; klaidų ištaisymas OL L 136, 2007, p. 3, OL L 141, 2008, p. 22 ir OL L 36, 2009, p. 84).

8| 2016 m. liepos 29 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1329, kuriuo surenkamas registruotiems tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės plokščiems šaltai valcuotiems plieno produktams nustatytas galutinis antidempingo muitas (OL L 210, 2016, p. 27).

9| 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (OL L 176, 2016, p. 21).

Komisijai leidžiama, esant tam tikroms sąlygoms, atgaline data taikyti antidempingo muitą produktams, įvežtiems vartoti likus ne daugiau kaip 90 dienų iki laikinųjų priemonių taikymo pradžios (bet ne anksčiau kaip iki tyrimo pradžios).

Galiausiai Bendrasis Teismas nagrinėjo vadinamąsias „tax rulings“ bylas. 2019 m. vasario 14 d. Sprendime **Belgija ir Magnetrol International / Komisija** (T-131/16 ir T-263/16, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰, [EU:T:2019:91](#)) nagrinėdamas pagal SESV 263 straipsnį pareikštą ieškinį jis panaikino Sprendimą 2016/1699, kuriuo tarptautinėms įmonių grupėms priklausančių Belgijos subjektų pelno perviršio neapmokestinimo schema, Belgijos taikyta nuo 2004 m., buvo pripažinta neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba, todėl buvo nurodyta ją susigrąžinti¹¹. Tačiau 2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendimu **Liuksemburgas ir Fiat Chrysler Finance Europe / Komisija** (T-755/15 ir T-759/15, [EU:T:2019:670](#)) Bendrasis Teismas kaip nepagrįstus atmetė Didžiosios Liuksemburgo Hercogystės ir įmonės Fiat Chrysler Finance Europe pareikštus ieškinius dėl Komisijos sprendimo, kuriuo išankstinis sprendimas dėl mokesčių buvo pripažintas Liuksemburgo mokesčių administratoriaus įmonei Fiat Chrysler Finance Europe suteikta valstybės pagalba¹², panaikinimo.

I. Teismo procesas

1. Akto, dėl kurio galima pareikšti ieškinį, sąvoka

2019 m. kovo 15 d. Nutartimi **Silgan Closures ir Silgan Holdings / Komisija** (T-410/18, pateiktas apeliacinis skundas¹³, [EU:T:2019:166](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, kuriuo buvo prašoma panaikinti Komisijos sprendimą pagal Reglamento Nr. 773/2004¹⁴ 2 straipsnio 1 dalį pradėti SESV 101 straipsnio taikymo procedūrą kelioms metalinių pakuočių sektoriuje veikiančioms bendrovėms, įskaitant ieškoves. Bendrasis Teismas pripažino pagrįstu Komisijos pareikštą nepriimtinumą grindžiamą prieštaravimą ir nusprendė, kad ginčijamas sprendimas yra teisinių pasekmių ieškovėms nesukeliantis parengiamasis aktas, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį.

Visų pirma Bendrasis Teismas priminė, kad ginčijamo sprendimo padariniai ir teisinis pobūdis turi būti vertinami atsižvelgiant į jo funkciją vykstant procedūrai dėl sprendimo priėmimo pagal Reglamento Nr. 1/2003¹⁵ III skyrių.

10| Byla **Komisija / Belgija ir Magnetrol International** (C-337/19 P).

11| 2016 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/1699 dėl valstybės pagalbos schemos, susijusios su pelno perviršio neapmokestinimu SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN), kurią įgyvendino Belgija (OL L 260, 2016, p. 61).

12| 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/2326 dėl valstybės pagalbos SA.38375 (2014/C, ex 2014/NN), kurią Liuksemburgas suteikė bendrovei „Fiat“ (OL L 351, 2016, p. 1).

13| Byla C-418/19 P, **Silgan Closures ir Silgan Holdings / Komisija**.

14| 2004 m. balandžio 7 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 773/2004 dėl bylų nagrinėjimo Komisijoje pagal [SESV 101 ir 102] straipsnius tvarkos (OL L 123, 2004, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 3 t., p. 81).

15| 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

Konkrečiai dėl Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalyje numatytos pasekmės, t. y. kad, pradėjus ginčijamame sprendime nurodytą procedūrą, valstybių narių konkurencijos institucijos netenka kompetencijos taikyti SESV 101 straipsnio faktinėms aplinkybėms, kurios nagrinėjamos vykdant tokią procedūrą, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ši pasekmė nepažeidžia ieškovių interesų, bet dėl jos užkertamas kelias tam, kad tokios institucijos ieškoves paraleliai patrauktų atsakomybėn.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši išvada taikoma ne tik tada, kai nėra viena nacionalinė valdžios institucija nepradeda procedūros šiuo klausimu, bet juo labiau ir tuo atveju, kai tokia institucija pradeda tokią procedūrą ir turi ją nutraukti pagal Reglamento Nr. 1/2003 11 straipsnio 6 dalį. Nors sprendimas pradėti procedūrą pagal SESV 101 straipsnį neturi įtakos atitinkamos įmonės teisei padėčiai, kai dėl jos iki šiol nepradėta jokia kita procedūra, tai juo labiau taikoma tuo atveju, kai dėl tokios įmonės nacionalinė valdžios institucija jau yra pradėjusi tyrimą.

Taigi, Bendrojo Teismo teigimu, ieškovės nepagrįstai remiasi SESV 104 ir 105 straipsniais, kuriuose numatyta tam tikra Komisijos ir valstybių narių kompetencijos taikant, be kita ko, SESV 101 straipsnį sąveika. Iš tikrųjų šios nuostatos susijusios tik su atvejais, kurie nenumatyti pagal SESV 103 straipsnį priimtame reglamente dėl SESV 101 straipsnio taikymo, koks yra Reglamentas Nr. 1/2003.

Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, viena vertus, niekas ieškovėms netrukdo prašyti taikyti Komisijos pranešimo dėl atleidimo nuo baudų ir baudų sumažinimo kartelių bylose. Kita vertus, kartelio, kuris gali daryti įtaką konkurencijai keliuose valstybėse narėse ir dėl to lemti skirtingų nacionalinių konkurencijos priežiūros institucijų ir Komisijos įsikišimą, atveju įmonė, kuri nori būti atleista nuo baudos ar kad ji jai būtų sumažinta, yra suinteresuota prašymus atleisti nuo baudos pateikti ne tik nacionalinėms valdžios institucijoms, kurios gali būti kompetentingos taikyti SESV 101 straipsnį, bet ir Komisijai.

Taigi, tokiu atveju atitinkama įmonė, norinti, kad jai būtų pritaikyta minėta programa, turi imtis veiksmų, kurių reikia tam, kad Komisijai įgyvendinant savo kompetenciją pagal Reglamentą Nr. 1/2003 būtų minimaliai arba visai nebūtų padaryta neigiama įtaka naudai, kurią tokia įmonė gali gauti, prašydama atleisti nuo baudos arba ją sumažinti.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad senaties termino nutraukimas, kurį lėmė ginčijamo sprendimo priėmimas, nesukėlė padarinių, kurie būtų didesni už procesinio dokumento, turinčio įtakos tik įmonės, dėl kurios pradėtas tyrimas, procesinei, bet ne teisei padėčiai, sukeliamus padarinius. Šis tik su procesiniu tokių padarinių pobūdžiu susijęs vertinimas taikomas ne tik Reglamento Nr. 1/2003 25 straipsnyje numatytų senaties terminų nutraukimui, bet ir nacionalinių valdžios institucijų turimų įgaliojimų skirti galimai nacionalinėje teisėje nustatytas sankcijas įgyvendinimo sustabdymui.

Byloje, kurioje priimta 2019 m. gegužės 6 d. Nutartis **ABLV Bank / ECB** (T-281/18, pateiktas apeliacinis skundas¹⁶, [EU:T:2019:296](#)), į Bendrąjį Teismą kreiptasi su ieškiniu dėl ECB sprendimų, kuriuose pripažinta, kad ieškovas ir jo patronuojamoji bendrovė *ABLV Bank Luxembourg SA* žlunga arba gali žlugti, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 806/2014¹⁷ 18 straipsnio 1 dalį. Nagrinėjant šią bylą ECB pateikė du nepriimtiniū grindžiamus prieštaravimus. Pirmajame nepriimtiniū grindžiamame prieštaravime ECB iš esmės nurodė, kad vertinimas dėl žlugimo arba galimo žlugimo yra parengiamoji priemonė, kuri nėra privaloma, ir kad nurodytame reglamente nenumatyta galimybė pateikti ieškinį dėl žlugimo arba galimo žlugimo vertinimo panaikinimo. Be to, jis nurodė, kad minėto reglamento 86 straipsnio 2 dalyje aiškiai nurodyta, kad Bendros pertvarkymo

16| Byla C-551/19 P, **ABLV Bank / ECB**.

17| 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 (OL L 225, 2014, p. 1).

valdybos (BPV) sprendimai gali būti ieškinio dalykas. Antrajame nepriimtiniu grindžiamame prieštaravime ECB nurodė, kad vertinimas dėl žlugimo ar galimo žlugimo nėra tiesiogiai susijęs su ieškovu, nes, viena vertus, toks vertinimas neturėjo tiesioginio poveikio jo teisei padėti ir, kita vertus, pagal jį atitinkamoms institucijoms palikta visiškai jo įgyvendinimo laisvė.

Dėl pirmojo nepriimtiniu grindžiamo prieštaravimo Bendrasis Teismas visų pirma primena savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią fiziniai ar juridiniai asmenys gali ginčyti tik privalomų padarinių sukeliančius teisės aktus, kurie gali turėti įtakos ieškovo interesams ir iš esmės pakeisti jo teisinę padėtį. Be to, kai kalbama apie aktus, kurie parengiami per kelias vidaus procedūros stadijas, iš esmės ginčijami gali būti tik tie aktai, kuriais įtvirtinama galutinė institucijos pozicija procedūros pabaigoje, neapimant tarpinių priemonių, kurių tikslas parengti galutinį sprendimą ir kurių neteisėtumas galėtų būti veiksmingai ginčijamas pareiškiant dėl jo ieškinį. Tačiau dėl tarpinio akto negalima pareikšti ieškinio, jei nustatyta, jog šiame akte esantys pažeidimai gali būti nurodyti grindžiant ieškinį dėl galutinio sprendimo, kurio parengiamasis aktas jis yra. Tokiomis aplinkybėmis ieškinys, pareikštas dėl sprendimo, kuriuo užbaigiama procedūra, užtikrins pakankamą teisminę apsaugą.

Toliau Bendrasis Teismas pažymi, kad ginčijamuose aktuose įtvirtintas ECB vertinimas dėl žlugimo ar galimo žlugimo ir kad ECB neturi įgaliojimų priimti sprendimo pagal taisykles, kurios numato pertvarkymo schemos patvirtinimą. Iš tiesų pagal Reglamento Nr. 806/2014 26 konstatuojamąją dalį, nors ECB ir BPV turi galėti įvertinti, ar kredito įstaiga žlunga ar galėtų žlugti, tik BPV gali įvertinti pertvarkymui keliamas sąlygas ir patvirtinti pertvarkymo schemą, jeigu mano, kad įvykdytos visos sąlygos. Be to, Bendrasis Teismas mano, kad iš Reglamento Nr. 806/2014 18 straipsnio 1 dalies aiškiai matyti, kad būtent BPV turi įvertinti, ar įvykdytos šioje nuostatoje numatytos trys sąlygos. Tiesa, ECB turi kompetenciją pranešti apie pirmosios sąlygos dėl žlugimo ar galimo žlugimo vertinimą, tačiau tai tik vertinimas, kuris visiškai neprivalomas BPV.

Galiausiai Bendrasis Teismas nurodo, kad ginčijami aktai turi būti laikomi parengiamosiomis priemonėmis vykstant procedūrai, kuria siekiama sudaryti galimybę BPV priimti sprendimą dėl nurodytų bankų pertvarkymo, todėl jie negali būti ieškinio dėl panaikinimo dalykas. Jie nepakeičia ieškovo teisinės situacijos. Iš tiesų juose pateiktas ECB atliktas faktinių aplinkybių vertinimas, kiek tai susiję su klausimu dėl ieškovo ir jo patiriamojo žlugimo arba galimo žlugimo, kuris nėra privalomas, bet sudaro BPV pagrindą patvirtinti pertvarkymo schemą arba priimti sprendimus, nustatančius, kad pertvarkymo nereikia atsižvelgiant į viešąjį interesą. Taigi ginčijami aktai nėra aktai, dėl kurių galima pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį, todėl Bendrasis Teismas atmeta visą ieškinį kaip nepriimtina, nesant reikalo nagrinėti ECB pateikto antrojo nepriimtiniu grindžiamo prieštaravimo.

Nutartyje **RATP / Komisija** (T-422/18, [EU:T:2019:339](#)) Bendrasis Teismas atmetė kaip nepriimtina ieškinį dėl pirminio Komisijos sprendimo leisti susipažinti su dokumentais dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo ir jo pakeitimo iki ieškinio pareiškimo.

2018 m. kovo 5 d. Komisijos Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas pirminį prašymą leisti susipažinti su dokumentais pateikusiai asmeniui leido iš dalies susipažinti su *Régie autonome des transports parisiens* (RATP) generalinio direktoriaus raštais Komisijai. Gavęs kartotinį prašymą leisti susipažinti su dokumentais, 2018 m. birželio 7 d. Komisijos generalinis sekretorius priėmė sprendimą, juo atsisakė atskleisti atitinkamus dokumentus.

Susipažinusi su pradiniu prašymu leisti susipažinti su dokumentais ir sužinojusi, kad prašymą pateikusiai asmeniui leista susipažinti su ginčijamų dokumentų versija, iš kurios pašalinta tam tikra informacija, 2018 m. liepos 6 d. RATP pateikė ieškinį dėl pirminio sprendimo leisti susipažinti su dalimi minėtų dokumentų panaikinimo.

Bendrasis Teismas nusprendė: kadangi ginčijamas sprendimas buvo tik pirmoji Komisijos pozicija, kuri buvo visiškai pakeista 2018 m. birželio 7 d. sprendimu, būtent juo užbaigta procedūra, todėl jis turi sprendimo galią. Taigi ieškinio pareiškimo momentu 2018 m. birželio 7 d. sprendimas jau buvo pakeitęs ginčijamą sprendimą ir jį pašalinęs iš Sąjungos teisinės sistemos, todėl jis nebekėlė pasekmių. Vadinasi, šis ieškinyje jo pareiškimo dieną neturėjo dalyko ir turi būti pripažintas nepriimtiniu.

Be to, ieškovė neturėjo suinteresuotumo pareikšti ieškinį, nes ginčijamo sprendimo panaikinimas nepašalintų ginčijamų dokumentų atskleidimo pasekmių.

Vis dėlto Bendrojo Teismo sprendimas atmesti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo kaip nepriimtina, nesant dalyko, nedaro įtakos ieškovės galimybei pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo.

2. *Locus standi*

2019 m. vasario 14 d. Nutartimi **Associazione GranoSalus / Komisija** (T-125/18, pateiktas apeliacinis skundas¹⁸, [EU:T:2019:92](#)) Bendrasis Teismas atmetė prašymą panaikinti Įgyvendinimo reglamentą 2017/2324¹⁹.

Ši byla pradėta dėl to, kad Europos Komisija atnaujino glifosato (veikliosios medžiagos, naudojamos visų pirma kaip herbicido) patvirtinimą. Ieškovė – asociacija, kurią sudaro kviečių augintojai, vartotojai ir jų teisių apsaugos asociacijos, – Bendrojo Teismo prašė panaikinti Įgyvendinimo reglamentą 2017/2324 ir nurodyti taikyti tyrimo priemonę, kuria siekiama, kad būtų pateiktos Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) ataskaitos ištraukos, kuriose iš naujo vertinami tyrimai dėl galimo glifosato poveikio žmogaus sveikatai, siekiant juos palyginti su kitais dokumentais, susijusiais su nagrinėjama tema.

Pirma, dėl to, ar egzistuoja pačios ieškovės suinteresuotumas, kuriuo ji galėtų remtis, Bendrasis Teismas nusprendė: kadangi ieškovė nenurodė, kad dalyvavo ruošiant Įgyvendinimo reglamentą 2017/2324 ar kad turi specifinių teisių, susijusių su šio akto priėmimo procedūra, ieškovė neturi suinteresuotumo, kuris jai leistų savo vardu pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme.

Dėl ieškovės narių teisės pareikšti ieškinį Bendrasis Teismas konstatavo, kad šiuo atveju ieškovės nariai negali būti laikomi Įgyvendinimo reglamento 2017/2324 adresatais, nes nebuvo nurodyti šiame akte kaip jo adresatai. Dėl tariamos tam tikrų ieškovės narių, kaip Sąjungos vartotojų ir piliečių apskritai, konkrečios sąsajos su šiuo aktu Bendrasis Teismas nusprendė, kad minėtas aktas yra susijęs su ieškovės nariais dėl to, kad jie objektyviai yra vartotojai, Sąjungos piliečiai ar kviečių augintojai, kaip bet kuris kitas vartotojas, Sąjungos pilietis arba kviečių augintojas, kurio padėtis yra ar potencialiai gali būti tokia pati. Dėl Įgyvendinimo reglamento 2017/2324 kvalifikavimo kaip reglamentuojamojo pobūdžio akto, dėl kurio nereikia priimti įgyvendinamųjų priemonių, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad glifosatas turi būti vertinamas dviem etapais. Iš pradžių šią medžiagą patvirtina Komisija. Paskui kiekviena valstybė narė leidžia pateikti rinkai produktus, kurių sudėtyje yra šios medžiagos. Tas pats taikytina ir medžiagos patvirtinimo atnaujinimui. Iš šios procedūros matyti, kad Įgyvendinimo reglamento 2017/2324 poveikis pasireiškia, kai pratęsimi nacionalinių institucijų išduoti leidimai pateikti rinkai, kurie ir yra įgyvendinamosios priemonės.

18| Byla C-313/19 P, **Associazione GranoSalus / Komisija**.

19| 2017 m. gruodžio 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/2324, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką pratęsiamas veikliosios medžiagos glifosato patvirtinimo galiojimas ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 540/2011 priedas (OL L 333, 2017, p. 10).

2019 m. liepos 11 d. Sprendime **Air France / Komisija** (T-894/16, [EU:T:2019:508](#)) Bendrasis Teismas kaip nepriimtina atmetė oro transporto bendrovės *Air France* pareikštą ieškinį dėl Komisijos sprendimo dėl valstybės pagalbos, susijusios su tam tikromis priemonėmis, kurias Prancūzijos valdžios institucijos taikė Marselio Provanso oro uostui ir šį oro uostą naudojančioms oro transporto bendrovėms²⁰.

Marselio Provanso oro uostas yra vienas didžiausių Prancūzijos oro uostų. 2004 m. siekdamas padidinti transporto srautą ir plėtrą vykdyti naujomis kryptimis Europoje šis oro uostas nusprendė šalia pagrindinio terminalo pastatyti naują „pigiams skrydžiams“ skirtą terminalą. Operatorius šio naujo terminalo statybai finansuoti iš Prancūzijos valstybės gavo investicijų dotaciją. Be to, dėl naujo terminalo buvo priimti specialūs teisės aktai, numatantys sumažintus keleivio mokesčius. Galiausiai penkeriems metams, numatant galimybę pratęsti, buvo sudaryta reklamos vietos pirkimo sutartis dėl Marselio krypties reklamos, siekiant pritraukti daugiau keleivių.

Išnagrinėjusi šias įvairias priemones pagal valstybės pagalbos teisę Komisija nusprendė, kad Marselio Provanso oro uostas gavo investicinę pagalbą, kuri suderinama su vidaus rinka, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies c punktą. Kalbant apie naujame terminale, skirtame „pigiams skrydžiams“, taikomus sumažintus mokesčius ir reklamos vietos pirkimo sutartį, pažymėtina, kad Komisija vis dėlto nusprendė, kad tai nėra pagalba, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. *Air France* pareiškė ieškinį dėl šio Komisijos sprendimo panaikinimo, nurodydama, kad „pigių skrydžių“ oro transporto bendrovės, kaip antai *Ryanair*, naudodamosi nauju šiems skrydžiams skirtu terminalu, įgyja konkurencinį pranašumą.

Vis dėlto Bendrasis Teismas atmetė *Air France* ieškinį kaip nepriimtina, nes ji neturėjo *locus standi* pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pirmiausia pabrėžė, kad pagal minėtą nuostatą ieškovė, kaip antai *Air France*, turi būti tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su ginčijamu sprendimu. Pagal suformuotą jurisprudenciją konkreti *Air France* sąsaja galėtų būti patvirtinta tik jei ši bendrovė konkuruotų su pagalba, dėl kurios priimtas Bendrajame Teisme ginčijamas sprendimas, gavėju, o pagalbos priemonės darytų didelį poveikį jos padėčiai rinkoje.

Atsižvelgdamas į šiuos principus Bendrasis Teismas pažymėjo, kad investicijų dotacija, skirta Marselio Provanso oro uosto naujo terminalo statybai finansuoti, buvo suteikta tik šio oro uosto operatoriui, kuris yra vienintelis jos gavėjas. Nesant konkurencinio ryšio tarp to operatoriaus ir *Air France*, Komisijos sprendimas, kuriuo ši dotacija pripažįstama suderinama su vidaus rinka, nėra konkrečiai susijęs su *Air France*.

Dėl naujajame „pigių skrydžių“ terminale taikomų mažesnių mokesčių ir reklamos vietos pirkimo sutarties Bendrasis Teismas galiausiai pažymėjo, kad atitinkamą rinką, kuriai šių priemonių poveikis turėjo būti vertinamas, sudaro visi maršrutai iš šio oro uosto ir į jį, neatsižvelgiant į tai, kuriuo terminalu naudojamas. Todėl *Air France*, kaip ieškovė, turėjo įrodyti, kad mažesniais mokesčiais ir reklamos vietos pirkimo sutartimi buvo daromas didelis poveikis jos konkurencinei padėčiai. Net darant prielaidą, kad tos priemonės turėjo tiesioginį poveikį *Air France* konkurencinei padėčiai atitinkamoje rinkoje, atsižvelgiant į jos konkurenciją su *Ryanair*, ji nepateikė įrodymų, leidžiančių daryti išvadą, kad poveikis buvo esminis. Todėl jos visas ieškinys turėjo būti atmetas kaip nepriimtinas.

20| 2014 m. vasario 20 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/1698 dėl priemonių SA.22932 (11/C) (ex NN 37/07), kurias Prancūzija taikė Marselio Provanso oro uostui ir juo besinaudojantiems oro vežėjams (OL L 260, 2016, p. 1).

Sprendime **Venesuela / Taryba** (T-65/18, pateiktas apeliacinis skundas²¹, [EU:T:2019:649](#)), paskelbtame 2019 m. rugsėjo 20 d., Bendrasis Teismas pripažino nepriimtiniu ieškinį dėl panaikinimo, kurį Venesuelos Bolivaro Respublika (toliau – Venesuela) pateikė dėl trijų Tarybos aktų, kuriais, atsižvelgiant į padėtį Venesueloje, bendros užsienio ir saugumo politikos (BUSP) srityje buvo nustatytos ribojamosios priemonės²².

Priminęs, kad SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje, be kita ko, numatyta, jog tam, kad sprendimas, dėl kurio panaikinimo pareikštas ieškinys, būtų priimtinas, jis turi būti tiesiogiai susijęs su fiziniu ar juridiniu asmeniu, Bendrasis Teismas pažymi, kad nagrinėjamu atveju nurodytos ginčijamų aktų nuostatos (toliau – ginčijamos nuostatos) įtvirtina draudimą parduoti ar tiekti bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui, subjektui ar organizacijai Venesueloje tam tikrus ginklus, įrangą ir technologijas, taip pat draudimą teikti tam tikras paslaugas šiems fiziniams ar juridiniams asmenims, subjektams ir organizacijoms Venesueloje. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas atkreipia dėmesį į tai, kad minėti draudimai taikomi Sąjungos teritorijoje, valstybės narės pilietybę turintiems fiziniams asmenims ir juridiniams asmenims, įsteigtiems pagal vienos iš valstybių narių teisę, taip pat juridiniams asmenims, subjektams ir organizacijoms, kurių visa verslo veikla arba jos dalis vykdoma Sąjungoje. Galiausiai Bendrasis Teismas pažymi, kad Venesuela, kaip valstybė, nėra aiškiai ir konkrečiai nurodyta ginčijamose nuostatose.

Be to, Bendrasis Teismas mano, kad Venesuela negali būti prilyginama ūkio subjektui, kuris paprastai verčiasi ekonomine veikla. Venesuela, kaip valstybė, turi vykdyti viešosios valdžios prerogatyvas, ypač tvarkydama valstybinius reikalus, pavyzdžiui, vykdydama gynybos, policijos ir stebėjimo veiklą.

Be to, priešingai nei ūkio subjektas, kurio galimybės riboja jo veiklos tikslas, Venesuelos, kaip valstybės, veikimo sritis yra labai plati ir pasireiškia didele įvairove. Ši itin plati kompetencija skiria ją nuo ūkio subjekto, kuris paprastai verčiasi konkrečia ekonomine veikla. Bendrasis Teismas pažymi, kad Eurostato parengti duomenys, kuriuos jam pateikė Venesuela ir kurie susiję su bendra komercinių sandorių dėl prekių, kurioms taikomos ginčijamos nuostatos, vertė, negali įrodyti, kad pirkdama nurodytas prekes ir paslaugas Venesuela veikė kaip subjektas, prilyginamas atitinkamose rinkose veikiančiam ūkio subjektui, o ne vykdė savo valstybinę veiklą. Tai, kad ginčijamomis nuostatomis Sąjungoje įsisteigusiems ūkio subjektams draudžiama palaikyti ekonominius ir finansinius santykius su bet kuriuo fiziniu ar juridiniu asmeniu, subjektu ar organizacija Venesueloje, neleidžia daryti išvados, kad šios nuostatos yra tiesiogiai susijusios su Venesuela, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Be to, kadangi ginčijamos nuostatos tiesiogiai nedraudžia Venesuelai pirkti ir importuoti atitinkamos įrangos ir gauti nurodytų paslaugų, taip pat neturi įtakos jos galimybėms naudotis suverenėmis teisėmis į jos jurisdikcijai priklausančias viešąsias erdves ir nuosavybę, Bendrasis Teismas mano, kad niekas neleidžia manyti, jog Taryba ketino sumažinti Venesuelos teisinį veiksnumą, todėl minėtos nuostatos negali būti vertinamos kaip darančios poveikį Venesuelos teisei padėti.

Galiausiai dėl Venesuelos argumento, kad nepripažinus jos *locus standi* ir nesant nacionalinių įgyvendinimo priemonių ji negalėtų kreiptis į valstybių narių teismus ir netektų bet kokios teisminės gynybos, Bendrasis Teismas primena, kad SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje numatytos priimtinumą sąlygos, be abejo, turi būti aiškinamos atsižvelgiant į teisę į veiksmingą teisminę gynybą, tačiau ši teisė negali paneigti minėtų sąlygų, kurios aiškiai numatytos SESV.

21| Byla C-872/19 P, **Venesuela / Taryba**.

22| Nagrinėjamu atveju buvo prašoma panaikinti 2017 m. lapkričio 13 d. Tarybos reglamentą (ES) 2017/2063 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 295, 2017, p. 21), 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2018/1653, kuriuo įgyvendinamas Reglamentas 2017/2063 (OL L 276, 2018, p. 1), ir 2018 m. lapkričio 6 d. Tarybos sprendimą (BUSP) 2018/1656, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas (BUSP) 2017/2074 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į padėtį Venesueloje (OL L 276, 2018, p. 10).

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas daro išvadą, kad visas ieškinys yra nepriimtinas tiek, kiek jis pareikštas dėl ginčijamų aktų.

3. Ieškinio pareiškimo terminai

Byloje, kurioje priimta 2019 m. balandžio 30 d. Nutartis **Rumunija / Komisija** (T-530/18, pateiktas apeliacinis skundas²³, [EU:T:2019:269](#)), Bendrasis Teismas nagrinėjo Rumunijos pareikštą ieškinį dėl Komisijos įgyvendinimo sprendimo dėl valstybių narių patirtų tam tikrų išlaidų nefinansavimo Europos Sąjungos lėšomis iš Europos žemės ūkio fondų dalinio panaikinimo²⁴. Šiuo sprendimu Komisija, be kita ko, pritaikė Rumunijai finansinę pataisą, kurios dydis viršija 90 mln. EUR. Šioje byloje Bendrasis Teismas turėjo galimybę pateikti paaiškinimų dėl ieškinio dėl individualiai taikomo akto, kaip antai pagal SESV 297 straipsnio 2 dalies trečią pastraipą priimto sprendimo, panaikinimo pareiškimo termino eigos pradžios, kai apie šį aktą adresatas buvo informuotas dviem skirtingais būdais. Nagrinėtu atveju 2018 m. birželio 14 d. apie ginčijamą aktą buvo pranešta Rumunijos nuolatinei atstovybei Europos Sąjungoje, o *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* jis buvo paskelbtas 2018 m. birželio 15 d.

Pirmiausia Bendrasis Teismas priminė, kad pagal SESV 263 straipsnio šeštą pastraipą ieškinys dėl panaikinimo turi būti pareiškiamas per du mėnesius nuo ginčijamo akto paskelbimo ar nuo pranešimo apie jį ieškovui dienos arba, jei to nebuvo padaryta, nuo tos dienos, kai ieškovas apie jį sužinojo. Be to, viena vertus, pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 60 straipsnį procesiniai terminai pratęsimi fiksuotu dešimties dienų terminu dėl nuotolių ir, kita vertus, pagal to reglamento 59 straipsnį, jeigu ieškinio dėl institucijos akto pareiškimo terminas pradeda eiti nuo šio akto paskelbimo Oficialiajame leidinyje, jis pradedamas skaičiuoti nuo keturioliktos dienos po šio paskelbimo pabaigos.

Toliau Bendrasis Teismas nurodė, kad data, į kurią atsižvelgiama siekiant nustatyti ieškinio dėl panaikinimo pareiškimo termino eigos pradžią, yra paskelbimo Oficialiajame leidinyje diena, kai šis paskelbimas, kuris lemia akto įsigaliojimą, yra numatytas SESV, ir pranešimo diena kitais SESV 297 straipsnio 2 dalies trečioje pastraipoje nurodytais atvejais, tarp kurių yra sprendimai, kuriuose nurodyti tų sprendimų adresatai. Taigi, kiek tai susiję su aktais, kuriuose nurodyti jų adresatai, autentišku laikomas tik tekstas, apie kurį jiems pranešta, net jeigu šis aktas taip pat buvo paskelbtas Oficialiajame leidinyje. Kadangi nagrinėjamu atveju Rumunija aiškiai nurodyta kaip ginčijamo sprendimo adresatė, šis sprendimas jai įsigaliojo, kai apie jį buvo pranešta. Be to, ieškinio pareiškimo terminas pradėtas skaičiuoti nuo šio pranešimo ir, kadangi negali būti taikomas Procedūros reglamento 59 straipsnis, šis terminas, įskaitant terminą dėl nuotolių, pasibaigė 2018 m. rugpjūčio 24 d. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad 2018 m. rugsėjo 7 d. Rumunijos ieškinys pareikštas pavėluotai ir turi būti atmestas kaip nepriimtinas.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad ieškovės argumentai negali paneigti šios išvados.

Šiuo klausimu, pirma, Rumunija teigė, kad, nesant automatinės sąsajos tarp ieškinio dėl institucijos akto panaikinimo pareiškimo termino eigos pradžios ir dienos, kurią šis aktas įsigalioja arba nuo kurios jis sukelia teisinių padarinių, nagrinėtu atveju ginčijamo sprendimo paskelbimo Oficialiajame leidinyje diena gali būti laikoma šio termino eigos pradžia, net jeigu dėl šio ankstesnio pranešimo šis sprendimas jai jau sukėlė

23| Byla C-498/19 P, **Rumunija / Komisija**.

24| 2018 m. birželio 13 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2018/873 dėl valstybių narių patirtų tam tikrų išlaidų nefinansavimo Europos Sąjungos lėšomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) (OL L 152, 2018, p. 29).

padarinių. Bendrasis Teismas, be kita ko, konstatavo, jog šie argumentai grindžiami tuo, kad painiojamos ieškinio dėl panaikinimo priimtinumą sąlygos, nurodytos SESV 263 straipsnyje, ir sąlygos, susijusios su tokiu ieškiniu ginčijamo akto galiojimu.

Antra, Rumunija rėmėsi tuo, kad egzistuoja ilgalaikė nusistovėjusi Komisijos praktika Oficialiajame leidinyje skelbti sprendimus, kaip antai nagrinėtą šioje byloje, kartu apie juos pranešant jų adresatams. Ji tvirtino, kad, esant tokiai netipinei situacijai, ieškinio pareiškimo termino eigos pradžia turi būti tų sprendimų paskelbimas. Bendrasis Teismas nurodė, jog darant prielaidą, kad egzistuoja tokia praktika, jeigu apie sprendimą buvo pranešta anksčiau, siekiant apskaičiuoti ieškinio pareiškimo terminą reikia atsižvelgti į šią datą, o ne į vėlesnį paskelbimą Oficialiajame leidinyje. Be to, nustačius vieną pranešimo kriterijų kaip ieškinio dėl teisės aktų, kuriuose nurodyti jų adresatai, panaikinimo pareiškimo termino eigos pradžią užtikrinamas teisinis saugumas ir veiksminga teisminė gynyba, priešingai nei taikant mišrų metodą, pagal kurį teisės akto adresatas, kuriam tinkamai apie jį pranešta, dar turėtų išsiaiškinti, ar aktas tikrai bus paskelbtas Oficialiajame leidinyje (nes tai nėra privaloma).

Trečia, dėl argumento, kad yra Oficialiajame leidinyje paskelbto teksto ir teksto, apie kurį buvo pranešta, skirtumų (pastarasis tekstas yra ne visas), Bendrasis Teismas priminė, jog pranešimas yra veiksmas, kuriuo individualiai taikomo teisės akto autorius praneša apie jį jo adresatams ir taip sudaro sąlygas susipažinti su jo turiniu ir motyvais, kuriais jis grindžiamas. Dėl to, kad šie skirtumai yra nedideli, jie negalėjo sutrukdyti Rumunijai pakankamai aiškiai ir tiksliai susipažinti su ginčijamo sprendimo turiniu ir suprasti motyvus, kuriais jis grindžiamas. Todėl jie nedaro poveikio ieškinio dėl panaikinimo pareiškimo termino taikymui.

4. Nemokama teisinė pagalba

2019 m. gegužės 23 d. Nutartimi **OP / Komisija** (T-630/18 AJ, [EU:T:2019:365](#)) Bendrasis Teismas atmetė pareiškėjos pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 147 straipsnį pateiktą nemokamos teisinės pagalbos prašymą, nes nebuvo pateikta pakankamai informacijos ir patvirtinamųjų dokumentų, leidžiančių įvertinti pareiškėjos ekonominę situaciją.

Kiek tai susiję su pareiškėjos ekonominės situacijos nagrinėjimu, kaip matyti iš Procedūros reglamento 147 straipsnio 3 dalies, su nemokamos teisinės pagalbos prašymu pateikiama informacija ir patvirtinamieji dokumentai turi leisti įvertinti, ar, atsižvelgiant į minėtą situaciją, pareiškėja negali visiškai ar iš dalies padengti su konsultacijomis ir atstovavimu Bendrajame Teisme susijusių išlaidų. Bendrasis Teismas nurodo, kad toks vertinimas neišvengiamai reiškia, jog pareiškėja turi pateikti informaciją ir aktualius dokumentus, kurių išdavimo data yra gana arti tos dienos, kai buvo pateiktas prašymas, kad būtų galima objektyviai įvertinti jos finansines galimybes minėtoms išlaidoms padengti.

Šioje byloje Bendrasis Teismas konstatavo, kad pagal nemokamos teisinės pagalbos prašymo anketos nurodymus pareiškėja turėjo pateikti informaciją apie savo 2017 m. ar net 2018 m. pajamas.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad į dokumentus, pateiktus kartu su ankstesniu nemokamos teisinės pagalbos prašymu ir susijusius su 2016 m., negalima atsižvelgti kalbant apie atitinkamą laikotarpį. Be to, Bendrasis Teismas pareiškėjos pareiškimą, kad jos poreikiai būtų patenkinti padengiant einamuoju laikotarpiu patirtas bylinėjimosi išlaidas, pripažino lakonišku ir dviprasmišku, nes šios rūšies pajamos negali būti prilyginamos pajamoms, kuriomis galima užtikrinti kasdienius asmens poreikius. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad savo prašyme pareiškėja nenurodė profesinės veiklos, kurią vykdė atitinkamu laikotarpiu. Nesant jokio paaiškinimo, pareiškėja turi patikslinti materialines ir finansines sąlygas, kuriomis ji vykdė šią veiklą, taip pat pateikti informacijos ir įrodymų, leidžiančių įvertinti jos dabartines pajamas.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas konstatavo, kad neįmanoma nustatyti, iš kokių pajamų atitinkamu laikotarpiu pareiškėja galėjo tenkinti savo poreikius. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad pareiškėja nepakankamai įrodė, jog dėl savo ekonominės situacijos visiškai arba iš dalies negali padengti su konsultacijomis ir atstovavimu Bendrajame Teisme susijusių išlaidų. Šiomis aplinkybėmis, kadangi Procedūros reglamento 146 straipsnio 1 dalyje numatyta sąlyga nėra įvykdyta, Bendrasis Teismas atmetė nemokamos teisinės pagalbos prašymą, nepriėmęs sprendimo dėl to, ar numatytas pateikti ieškinys akivaizdžiai nepriimtinas arba akivaizdžiai teisiškai nepagrįstas.

2019 m. birželio 11 d. priimtame Sprendime **Frank / Komisija** (T-478/16, [EU:T:2019:399](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį, kurį Regine Frank buvo pareiškusi dėl 2016 m. birželio 17 d. ir 2016 m. rugsėjo 16 d. Komisijos sprendimų panaikinimo; šiais sprendimais atitinkamai netiesiogiai ir tiesiogiai buvo atmesta ieškovės paraiška dėl mokslinių tyrimų projekto subsidijos.

Atsiliepdama į kvietimą teikti paraiškas pagal bendrąją programą „Horizontas 2020“²⁵, Regine Frank Europos mokslinių tyrimų tarybos vykdomajai įstaigai (ERCEA) pateikė subsidijos paraišką dėl projekto, susijusio su šviesos perdavimu kvazikristalais ir neperiodinėmis struktūromis. Ieškovė šią paraišką pateikė Kaizerslauterno technikos universiteto vardu. Vis dėlto universitetas nurodė ERCEA neturintis galimybių būti priimančiąja institucija dėl ieškovės siūlomo projekto. Universitetas taip pat pažymėjo, kad ieškovė per 2016 m. kvietimo teikti paraiškas procedūrą be jo sutikimo panaudojo pritarimo raštą, išduotą dėl 2015 m. kvietimo teikti paraiškas. Nesant galiojančio pritarimo rašto, ERCEA subsidijos paraišką atmetė. Komisija šį atmetimą patvirtino iš pradžių netiesiogiai, o vėliau – tiesioginiame atmetimo sprendime.

Pirma, Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl advokato sprendimo nebeatstovauti ieškovui, kuris gauna nemokamą teisinę pagalbą per procesą Bendrajame Teisme, pasekmių. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas 2017 m. vasario 16 d. nutartyje nutarė suteikti ieškovei nemokamą teisinę pagalbą ir patvirtinti jos pasirinktą atstovą. Vis dėlto 2018 m. kovo 5 d. ieškovės atstovas informavo Bendrojo Teismo kanceliariją, kad nebesutinka atstovauti ieškovei. Tuomet Bendrasis Teismas informavo ieškovę, kad ji turi įgalioti kitą advokatą, kuris jai atstovautų per 2019 m. sausio 31 d. teismo posėdį. Teismo posėdžio dieną ieškovė nebuvo įvykdžiusi šio Bendrojo Teismo prašymo. Tuomet ji asmeniškai paprašė taikyti Bendrojo Teismo procedūros reglamento 148 straipsnio 5 dalį, kurioje numatytos sąlygos, kurioms esant advokatas Bendrojo Teismo kanclerio iniciatyva gali būti įgaliotas atstovauti šaliai Bendrajame Teisme.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad tuo atveju, jei suinteresuotasis asmuo pats pasiūlė advokatą, pirma, pagal Procedūros reglamento 148 straipsnio 5 dalį siekiant pakeisti tą advokatą kitu, reikia pateikti naują nemokamos teisinės pagalbos prašymą pagal Procedūros reglamento 147 straipsnio 2 ir 3 dalis. Antra, toks pakeitimas pagal Procedūros reglamento 148 straipsnio 5 dalį galimas, tik jei jis tapo būtinas dėl objektyvių ir nuo suinteresuotojo asmens elgesio ar valios nepriklausančių aplinkybių, kaip antai mirties, išėjimo į pensiją ar advokato profesinių pareigų nevykdymo ar profesinės etikos nesilaikymo. Tai, kad advokatas atsisako atstovauti ginčo šaliai dėl jos elgesio, kuris gali iš esmės apriboti jo, kaip atstovo, įgaliojimų vykdymą, negali būti laikoma tinkama priežastimi, galinčia pateisinti Procedūros reglamento 148 straipsnio 5 dalies taikymą.

Antra, Bendrasis Teismas kaip nepriimtina atmetė prašymą panaikinti netiesioginį Komisijos sprendimą dėl atmetimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodė, kad Komisijos atsakymo nebuvimas reiškia netiesioginį sprendimą atmesti administracinį skundą; dėl šio sprendimo galima pareikšti ieškinį dėl panaikinimo. Vis dėlto, prieš pareiškiant ieškinį Bendrajame Teisme, Komisija priėmė tiesioginį sprendimą atmesti administracinį skundą, taip atšaukdama netiesioginį atmetimo sprendimą.

25| Kvietimas teikti paraiškas ir siūlyti su tuo susijusią veiklą pagal Europos mokslinių tyrimų tarybos (EMTT) 2016 m. darbo programą bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ (2014–2020 m.) rėmuose (OL C 253, 2015, p. 12).

Trečia, dėl subsidijos paraiškos atitikties sąlygoms Bendrasis Teismas priminė, kad šios bylos aplinkybėmis tam, kad ieškovės subsidijos paraiška būtų nagrinėjama, ieškovė turi pateikti galiojantį universiteto pritarimo raštą. Galiausiai Bendrasis Teismas nurodė, kad priimančiosios institucijos tapatybė yra pagrindinis aspektas pateikiant subsidijos paraišką ir ji negali būti pakeista ar prie jos kažkas pridėta, nebent ši paraiška būtų iš esmės pakeista. Todėl ieškovė negali kaltinti ERCEA tuo, kad jai nebuvo leista ieškoti naujos priimančiosios institucijos.

II. Institucinė teisė

2019 m. vasario 14 d. priimtame Sprendime **RE / Komisija** (T-903/16, [EU:T:2019:96](#)) Bendrasis Teismas nusprendė dėl Komisijos darbuotojo prašymo panaikinti raštą, kuriuo atmetas prašymas leisti susipažinti su asmens duomenimis. Nagrinėtu atveju Komisijos Saugumo direktoratas²⁶ pradėjo administracinį tyrimą dėl ieškovo. Šis direktoratas ginčijamu raštu atmetė remiantis Reglamentu Nr. 45/2001²⁷ pateiktą ieškovo prašymą leisti susipažinti su savo asmens duomenimis. Komisija, be kita ko, teigė, kad, pirma, šis raštas yra tik ankstesnį atsisakymą leisti susipažinti su duomenimis patvirtinantis dokumentas, kurio ieškovas neginčijo per ieškinio pareiškimo teismui terminą, ir, antra, ieškovas neturėjo suinteresuotumo pareikšti ieškinį dėl šio rašto, nes jis buvo susijęs su asmens duomenimis, su kuriais jis jau susipažino.

Kiek tai susiję su reikalavimais dėl panaikinimo, Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad pagal Reglamentą Nr. 45/2001 asmuo bet kada gali pateikti naują prašymą leisti susipažinti su asmens duomenimis, su kuriais prieš tai jam nebuvo leista susipažinti. Gavusi tokį prašymą atitinkama institucija privalo išnagrinėti, ar ankstesnis atsisakymas leisti susipažinti su asmens duomenimis vis dar pateisinamas. Taigi atlikus naują analizę, kuria siekiama įvertinti, ar ankstesnis atsisakymas leisti susipažinti su asmens duomenimis vis dar pateisinamas, priimamas aktas, kuris yra ne vien ankstesnį aktą patvirtinantis dokumentas, bet aktas, dėl kurio galima pateikti ieškinį dėl panaikinimo. Viena vertus, iš Reglamento Nr. 45/2001 13 straipsnio c punkto, pagal kurį duomenų subjektui „bet kada“ leidžiama susipažinti su savo asmens duomenimis, matyti, kad toks asmuo turi tęstinę nuolatinę teisę susipažinti su tokiais duomenimis. Kita vertus, Reglamento Nr. 45/2001 20 straipsnio 1 dalyje numatytos išimtys ir apribojimai gali būti taikomi tik tuo laikotarpiu, per kurį jie būtini. Be to, asmens duomenų tvarkymo srityje atitinkamo asmens faktinė ir teisinė padėtis iš esmės keičiasi, tiesiog prabėgus tam tikram laikui tvarkymas gali tapti nenaudingas ar net neteisėtas, palyginti su ankstesne situacija.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad nė viena Reglamento Nr. 45/2001 nuostata atitinkamo asmens neįpareigoja motyvuoti savo prašymo leisti susipažinti su savo asmens duomenimis ar jį pagrįsti. Iš to matyti, kad, kilus prieigos prie asmens duomenų klausimui, ieškovas gali remtis tuo, kad egzistuoja naujų esminių faktinių aplinkybių, pateisinančių naują nagrinėjimą, net jeigu jos neminimos ieškovo prašyme. Šioje byloje, atsižvelgęs į tai, kad ankstesnio atsisakymo leisti susipažinti motyvai buvo susiję su administraciniu tyrimu, kuris pradėtas dėl ieškovo, Bendrasis Teismas nusprendė, kad šio administracinio tyrimo užbaigimas yra nauja ir esminė faktinė aplinkybė, pateisinanti naują ieškovo teisės susipažinti su savo asmens duomenimis analizę. Šią analizę dar labiau pateisino tai, kad prieš pateikdamas naują prašymą leisti susipažinti su savo asmens duomenimis ieškovas leido praeiti protingam terminui (praėjo daugiau kaip šeši mėnesiai).

26| Komisijos Žmoniškųjų išteklių ir saugumo generalinio direktorato Saugumo direktoratas.

27| 2000 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 45/2001 dėl asmenų apsaugos Bendrijos institucijoms ir įstaigoms tvarkant asmens duomenis ir laisvo tokių duomenų judėjimo (OL L 8, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 26 t., p. 102).

Trečia, Bendrasis Teismas konstatavo, kad pagal Reglamentą Nr. 45/2001 duomenų subjektas turi teštinę ir nuolatinę teisę susipažinti su savo asmens duomenimis. Ši teisė jam visų pirma suteikia galimybę pateikti prašymą leisti susipažinti su asmens duomenimis, įskaitant atvejį, kai jis jau galėjo susipažinti su visais šiais duomenimis ar jų dalimi. Tokiomis aplinkybėmis ginčijamo rašto, įskaitant tai, kiek jis susijęs su asmens duomenimis, su kuriais ieškovas jau turėjo galimybę susipažinti, panaikinimas gali turėti jam teisinių pasekmių ir būti naudingas.

Atsižvelgdamas į tai Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikalavimai dėl panaikinimo yra priimtini.

Nagrinėdamas reikalavimų dėl panaikinimo pagrįstumą Bendrasis Teismas pripažino pagrįstu ieškinio pagrindą, susijusį su pareigos motyvuoti pažeidimu. Iš tiesų dėl naujo atsisakymo, kuris turėjo būti konstatuotas atlikus naują analizę, pažymėtina, kad nuoroda į ankstesnius sprendimus negali būti laikoma pakankamu motyvavimu. Taigi Bendrasis Teismas panaikino ginčijamą raštą, kiek juo buvo atmestas ieškovo prašymas leisti susipažinti su tam tikrais jo asmens duomenimis.

2019 m. spalio 24 d. priimtu Sprendimu **EPSU ir Goudriaan / Komisija** (T-310/18, [EU:T:2019:757](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl panaikinimo, pareikštą dėl Komisijos sprendimo atsisakyti pateikti Tarybai sprendimo, kuriuo Sąjungos lygmeniu būtų įgyvendinamas Europos socialinių partnerių pasirašytas susitarimas, pasiūlymą.

2015 m. gruodžio mėn. socialiniai partneriai, remdamiesi SESV 155 straipsnio 1 dalimi, pasirašė susitarimą „Centrinės valdžios institucijų tarnautojų ir darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais bendroji sistema“ (toliau – Susitarimas). Vėliau jie kartu paprašė Komisijos pateikti pasiūlymą dėl Susitarimo įgyvendinimo Sąjungos lygmeniu Tarybos sprendimu, priimamu remiantis SESV 155 straipsnio 2 dalimi. 2018 m. kovo mėn. Komisija socialinius partnerius informavo apie atsisakymą pateikti tokio Tarybos sprendimo pasiūlymą. Šis sprendimas atsisakyti pateikti pasiūlymą buvo grindžiamas motyvais, susijusiais su, pirma, centrinės valdžios institucijų specifiniu pobūdžiu, nes jos vykdo viešosios valdžios funkcijas, antra, nuostatų, susijusių su šių institucijų tarnautojų ir darbuotojų informavimu ir konsultavimusi su jais, buvimu daugelio valstybių narių nacionalinėje teisėje ir, trečia, didelių skirtumų, kiek tai susiję su minėtų institucijų apibrėžimu ir ribomis, buvimu atskirose valstybėse narėse, todėl galimo Tarybos sprendimo, kuriuo įgyvendinamas Susitarimas, taikymo sritis, nelygu valstybė narė, būtų didesnės ar mažesnės apimties.

Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad Komisijos atsisakymas pateikti pasiūlymą yra aktas, kurį galima ginčyti. Viena vertus, jis negalėjo būti laikomas parengiamuoju aktu, kita vertus, galimas didelės diskrecijos buvimas nebuvo kliūtis priimti ieškinį.

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tais atvejais, kai socialiniai partneriai derėjosi dėl susitarimo ir jį sudarė pagal SESV 155 straipsnio 1 dalį, o jį pasirašiusios šalys pateikė bendrą prašymą dėl šio susitarimo įgyvendinimo Sąjungos lygmeniu Tarybos sprendimu, priimamu remiantis SESV 155 straipsnio 2 dalimi, Komisija neprivalo tenkinti šio prašymo ir turi įvertinti, ar reikia pateikti atitinkamą pasiūlymą Tarybai.

Bendrasis Teismas pridūrė, kad Komisija turi ne tik patikrinti tokio susitarimo sąlygų griežtą teisėtumą, bet ir atsižvelgti į bendrąjį Sąjungos interesą ir todėl įvertinti šio susitarimo galimo įgyvendinimo Sąjungos lygmeniu galimybę, taip pat atsižvelgdama į politinio, ekonominio ir socialinio pobūdžio argumentus.

Galiausiai Bendrasis Teismas nurodė, kad Komisija turi didelę diskreciją, o atsisakymo atveju Bendrasis Teismas turi atlikti ribotą Komisijos priimto sprendimo kontrolę.

III. Įmonėms taikomos konkurencijos taisyklės

1. Įnašas SESV 101 straipsnio taikymo srityje

2019 m. kovo 28 d. priimtame Sprendime **Pometon / Komisija** (T-433/16, pateiktas apeliacinis skundas²⁸, [EU:T:2019:201](#)) Bendrasis Teismas, iš dalies panaikinęs Europos Komisijos sprendimą C(2016) 3121 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 53 straipsnį, iš dalies pakeitė tuo sprendimu bendrovei *Pometon SpA* skirtą baudą už dalyvavimą kartelyje, kurį sudarė susitarimai ar suderinti veiksmai su kitomis keturiomis įmonėmis ir kuriuo iš esmės siekta derinti pieno abrazyvų kainas visoje EEE. Ginčijamas sprendimas buvo priimtas po „mišrios“ skirtingu metu vykdytos procedūros, nes dėl kitų keturių įmonių – kartelio šalių, remiantis Reglamento Nr. 1/2003²⁹ 7 ir 23 straipsniais, buvo priimtas Sprendimas dėl susitarimo C (2014) 2074 *final*, o *Pometon* nusprendė pasitraukti iš susitarimo procedūros.

Dėl *Pometon* pateikto kaltinimo, kad Komisija jau iš anksto buvo nusprendusi dėl jos kaltumo, kelis kartus užsimindama apie jos elgesį sprendime dėl susitarimo, pažymėtina, jog Bendrasis Teismas iš pradžių priminė, kad Komisijoje vykdomą administracinę procedūrą kartelių srityje reglamentuoja Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnis ir kad jos 48 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nekaltumo prezumpcijos principas *mutatis mutandis* taikomas ir administracinėms procedūroms dėl Europos konkurencijos taisyklių paaisymo, atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų pobūdį ir su jais siejamų sankcijų pobūdį bei griežtumą. Paskui Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Chartijos 41 straipsnyje įtvirtintos nešališkumo pareigos paaisymas reiškia, jog per mišria tapusią procedūrą Komisija parengia ir motyvuoja sprendimą dėl susitarimo, naudodama visas būtinas redakcines atsargumo priemones, kad tas sprendimas, nors ir nėra skirtas įmonei, pasitraukusiai iš susitarimo procedūros, nepažeistų visų procedūrinių garantijų, kurios turi būti suteiktos šiai įmonei per paskesnę rungimosi principu grindžiamą procedūrą. Todėl Bendrasis Teismas, remdamasis 2014 m. vasario 27 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendime *Karaman prieš Vokietiją* suformuluotais aiškinamaisiais kriterijais, išnagrinėjo, pirma, ar sprendime dėl susitarimo redakcinės atsargumo priemonės, naudotos kalbant apie tam tikrus *Pometon* veiksmus, leido išvengti bet kokio įtarimo, kad Komisija apgalvotai iš anksto nusprendė, jog ta įmonė yra kalta ir atsakinga, ir, antra, ar nuoroda į tuos veiksmus buvo būtina siekiant įrodyti sprendimo dėl susitarimo adresatų atsakomybę. Tą atlikęs Bendrasis Teismas konstatavo, kad su *Pometon* susijusios ginčijamos nuorodos negali būti laikomos nei Komisijos nešališkumo jos atžvilgiu trūkumo, nei nekaltumo prezumpcijos nepaisymo ginčijamame sprendime požymiu.

Priminę taisyklės dėl SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimo įrodinėjimo pareigos ir dėl to įrodymo pateikimo, Bendrasis Teismas patvirtino, kad Komisija teisiškai pakankamai įrodė ir *Pometon* dalyvavimą darant vieną ir tą patį SESV 101 straipsnio 1 dalies pažeidimą, kurį sudaro įvairios nagrinėjamo kartelio dalys, ir jo trukmę. Komisijos išnagrinėtų įrodymų visuma iš tiesų įrodė, kad *Pometon* buvo puikiai žinomos ne tik pagrindinės kartelio, kurio kvalifikavimo kaip vieno ir tą patį pažeidimo ji neginčijo, savybės, bet ir jo geografinė apimtis ir kad ta įmonė ketino dalyvauti kartelyje. Be to, nesant nė menkiausios užuominos apie tai, kad *Pometon* atsiribojo nuo kartelio, Komisija pakankamai teisiškai įrodė, kad ta įmonė nenutraukė dalyvavimo darant aptariamą vieną ir tą patį pažeidimą, nors neturėjo tiesioginių įrodymų apie slaptus ryšius už maždaug šešiolikos mėnesių laikotarpį.

28| Byla C-440/19 P, **Pometon / Komisija**.

29| 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101] ir [102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

Galiausiai Bendrasis Teismas išnagrinėjo prašymą panaikinti ginčijamą sprendimą arba pakeisti *Pometon* skirtą 6 197 000 EUR baudą. Šiuo klausimu *Pometon* tvirtino, kad bazinio baudos dydžio pakeitimas, kurį Komisija nustatė pagal Baudų apskaičiavimo gairių 30 37 punktą, nėra pakankamai motyvuotas ir kad tas pakeitimas neatitinka proporcingumo ir vienodo požiūrio principų.

Dėl prašymo panaikinti Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamo sprendimo motyvuose nepateikta jokios pakankamai tikslios informacijos apie taikytą skaičiavimo metodą ir vertinimo elementus, į kuriuos atsižvelgta diferencijuojant *Pometon* pritaikytą pagrindinio dydžio sumažinimą, palyginti su kitiems kartelio dalyviams, sutikusiems dalyvauti susitarimo procedūroje, pritaikytu sumažinimu, atsižvelgiant į kiekvienos įmonės atsakomybę. Iš tiesų Komisija iš esmės bendrai nurodė skirtumus tarp individualaus *Pometon* ir kitų kartelio dalyvių dalyvavimo ir būtinybę nustatyti tokią baudą, kuri būtų proporcinga šios įmonės padarytam pažeidimui ir pakankamai atgrasanti. Todėl Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijamame sprendime buvo pažeista pareiga motyvuoti, kiek tai susiję su išimtinio sumažinimo dydžiu, suteiktu *Pometon* pagal gairių 37 punktą, ir panaikino jo 2 straipsnį, kuriame buvo nustatytas *Pometon* skirtos baudos dydis.

Kiek tai susiję su prašymu pakeisti baudos dydį, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad gavęs Komisijos raštu pateiktus paaiškinimus jis galėjo susipažinti su ginčijamame sprendime ir sprendime dėl susitarimo Komisijos taikytu skaičiavimo metodu ir kriterijais ir taip, pasinaudodamas neribota jurisdikcija, įvertinti jų tinkamumą. Be to, jis priminė, kad Sąjungos teismas, įgyvendindamas šią jurisdikciją, pagal kurią jam galutinai perduoti įgaliojimai skirti sankcijas, gali pakeisti ginčijamą aktą net jo nepanaikindamas, kad panaikintų, sumažintų arba padidintų skirtą baudą. Todėl Bendrasis Teismas turėjo nustatyti tinkamą baudos dydį, nes jo diskreciją riboja tik tam tikri su pažeidimo sunkumu ir trukme susiję kriterijai, nustatyti Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalyje, ir atitinkamos įmonės visos apyvartos praėjusiais finansiniais metais 10 % riba, jeigu laikomasi proporcingumo, sankcijų individualizavimo ir vienodo požiūrio principų, taip pat pareigos motyvuoti.

Dėl *Pometon* dalyvavimo darant aptariamą vieną ir tęstinį pažeidimą trukmės kriterijaus Bendrasis Teismas iš pradžių nusprendė, kad į šią sąlygą jau buvo tinkamai atsižvelgta Komisijai nustatant bazinį baudos dydį, kurio *Pometon* neginčijo. Dėl teisės aktuose nustatyto pažeidimo sunkumo kriterijaus taikymo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad jis turi nustatyti bazinio baudos dydžio pakeitimą, kuris būtų proporcingas, atsižvelgiant į, kaip jis mano, tinkamus kriterijus, *Pometon* padaryto pažeidimo sunkumui, taip pat būtų pakankamai atgrasantis. Dėl šio aspekto Bendrasis Teismas nusprendė, kad įgyvendindamas neribotą jurisdikciją jis turėtų atsižvelgti pirmiausia į individualią *Pometon* atsakomybę dėl dalyvavimo nagrinėjamame kartelyje, taip pat šios įmonės gebėjimą neteisėtu elgesiu pakenkti konkurencijai plieno abrazyvų rinkoje ir galiausiai – į jos dydį, kiekvieno iš šių skirtingų veiksnių atveju palygindamas *Pometon* atsakomybę ir individualią situaciją su kitų kartelio dalyvių atsakomybe ir individualia situacija. Šios bylos aplinkybėmis dėl tų veiksnių Bendrasis Teismas turėjo *Pometon* pritaikyti išimtinį 75 % bazinio baudos dydžio, pakoreguoto atsižvelgiant į lengvinančias aplinkybes ir nustatyto ginčijamame sprendime, sumažinimą ir nustatyti jai 3 873 375 eurų dydžio baudą.

2019 m. gegužės 23 d. Sprendimu **Recylex ir kt. / Komisija** (T-222/17, pateiktas apeliacinis skundas³¹, [EU:T:2019:356](#)) Bendrasis Teismas atmetė perdirbtą šviną ir kitus produktus gaminančių bendrovių *Recylex SA*, *Fonderie et Manufacture de Métaux SA* ir *Harz-Metall GmbH* (toliau – *Recylex*) ieškinį dėl baudos, kurią Komisija skyrė sprendimu³², susijusiu su SESV 101 straipsnio pažeidimu, sumažinimo. Šis pažeidimas buvo daromas

30| Pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairės (OL C 210, 2006, p. 2).

31| Byla C-563/19 P **Recylex ir kt. / Komisija**.

32| 2017 m. vasario 8 d. Komisijos sprendimas C(2017) 900 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį (byla AT.40018 – Automobilių akumuliatorių perdirbimas).

keturių įmonių grupių susitarimų ar suderintų veiksmų Belgijos, Vokietijos, Prancūzijos ir Nyderlandų teritorijoje forma. Jį sudarė rūgštinių švino automobilių akumuliatorių atliekų, naudojamų perdirbtam švinui gaminti, pirkimo kainų koordinavimas.

Administracinė procedūra, kurioje buvo priimtas ginčijamas sprendimas, buvo pradėta gavus JCI, vienos iš atitinkamų įmonių grupės, prašymą atleisti nuo baudos. Kita įmonių grupė *Eco-Bat* ir galiausiai *Recylex* pateikė prašymus atleisti nuo baudų arba, jeigu jie nebūtų patenkinti, prašymus sumažinti baudas pagal 2006 m. Komisijos pranešimą dėl bendradarbiavimo³³. JCI buvo atleista nuo baudos, o *Eco-Bat* bauda sumažinta 50 %, nes ji buvo pirmoji įmonė, pateikusi didelę papildomą vertę turinčių įrodymų. *Recylex*, antrajai tokių įrodymų pateikusiai įmonei, bauda sumažinta 30 %.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas turėjo priimti sprendimą dėl klausimo, ar tuo atveju, kai dvi įmonės yra pateikusios didelę papildomą vertę turinčių įrodymų, šiuos įrodymus antroji pateikusi įmonė gali užimti pirmosios vietą, jeigu paaiškėjo, kad pastarosios įmonės bendradarbiavimas neatitiko 2006 m. Pranešimo dėl bendradarbiavimo 12 punkto reikalavimų.

Bendrasis Teismas konstatavo, jog iš pačios 2006 m. Pranešimo dėl bendradarbiavimo logikos, be kita ko, matyti, kad siekiamas poveikis yra karteliuose sukurti netikrumo atmosferą ir taip paskatinti juos išduoti Komisijai. Tas netikrumas kyla būtent dėl to, kad kartelio dalyviai žino, kad tik vienam iš jų galės būti pritaikytas atleidimas nuo baudos išdavus kitus kartelio dalyvius, kuriems dėl tos priežasties kyla pavojus, jog bus skirtos baudos. Pagal šią sistemą ir remiantis ta pačia logika greičiausiai suskubusioms bendradarbiauti įmonėms gali būti taikomas didesnis baudų, kurios kitu atveju joms būtų skirtos, sumažinimas nei ne taip greitai pradėjusioms bendradarbiauti įmonėms. Taigi chronologinė tvarka ir kartelio narių bendradarbiavimo greitumas yra pagrindiniai 2006 m. Pranešime dėl bendradarbiavimo nustatytos sistemos elementai.

2019 m. liepos 12 d. paskelbtu Sprendimu ***Hitachi-LG Data Storage ir Hitachi-LG Data Storage Korea / Komisija*** (T-1/16, [EU:T:2019:514](#))³⁴ Bendrasis Teismas atmetė *Hitachi-LG Data Storage, Inc.* ir jos patronuojamosios bendrovės *Hitachi-LG Data Storage Korea Inc.* (toliau – ieškovės) prašymą sumažinti baudos, kuri joms buvo skirta 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimu C(2015) 7135 *final*³⁵ dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo optinių diskų įrenginių (toliau – ODĮ) gamybos ir tiekimo sektoriuje, dydį.

Po to, kai pranešus apie pažeidimą buvo atliktas administracinis tyrimas, Komisija padarė išvadą, kad trylika bendrovių dalyvavo kartelyje ODĮ rinkoje. Ginčijamame sprendime Komisija nurodė, kad bent nuo 2004 m. birželio 23 d. iki 2008 m. lapkričio 25 d. šio draudžiamo kartelio dalyvės derino veiksmus dėl konkurso procedūrų, kurias rengė kompiuterių gamintojai *Dell* ir *Hewlett Packard*. Komisijos teigimu, atitinkamos bendrovės, naudodamos lygiagrečių dvišalių ryšių tinklą, bandė užtikrinti, kad ODĮ produktų kainos būtų didesnės, nei būtų buvusios nesant šių dvišalių ryšių. Taigi Komisija ieškovėms skyrė 37 121 000 EUR baudą už SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą.

Grįsdamos ieškinį dėl šios baudos sumažinimo ieškovės nurodė du pagrindus, susijusius su, pirma, gero administravimo principo pažeidimu ir pareigos motyvuoti pažeidimu ir, antra, teisės klaida, nes Komisija nenukrypo nuo Baudų apskaičiavimo gairėse nustatyto bendro metodo, kad sumažintų ieškovių baudą, atsižvelgdama į šios bylos ypatybes ir jų vaidmenį ODĮ rinkoje. Atsakydamos į Bendrojo Teismo nustatytas

33| Komisijos pranešimas dėl atleidimo nuo baudų ir baudų sumažinimo kartelių bylose (OL C 298, 2006, p. 17).

34| Šiuo klausimu taip pat žr. 2019 m. liepos 12 d. Sprendimą ***Sony ir Sony Electronics / Komisija*** (T-762/15, [EU:T:2019:515](#)) ir 2019 m. liepos 12 d. Sprendimą ***Quanta Storage / Komisija*** (T-772/15, [EU:T:2019:519](#)).

35| 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas C(2015) 7135 *final* dėl procedūros pagal SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (byla AT.39639 – Optinių diskų įrenginiai).

proceso organizavimo priemonės, ieškovės patikslino, kad prašo Bendrojo Teismo pasinaudoti neribota jurisdikcija ir peržiūrėti implicitinį Komisijos sprendimą, kuriuo atmestas jų prašymas sumažinti baudą, ir išnagrinėti šį prašymą iš esmės.

Bendrasis Teismas, pirma, priminė, kad „pasinaudojimas neribota jurisdikcija“ Sutartyje nėra įtvirtintas kaip savarankiška teisių gynimo priemonė, todėl Sąjungos teismai šia neribota jurisdikcija gali pasinaudoti tik vykdydami institucijų aktų kontrolę, o konkrečiau – nagrinėdami ieškinį dėl panaikinimo. Taigi iš pradžių Bendrasis Teismas nustatė, kad ieškinyje buvo pateikti, pirma, reikalavimai iš dalies panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek Komisija atmetė ieškovių prašymą sumažinti skirtą baudą, ir, antra, reikalavimai pakeisti šį sprendimą, t. y. tie, kuriais siekiama, kad Bendrasis Teismas pats patenkintų šį prašymą ir atitinkamai sumažintų šią baudą.

Toliau, kiek tai susiję su pirmuoju pagrindu, Bendrasis Teismas, pirma, atmetė ieškovių argumentus, kad Komisija pažeidė pareigą motyvuoti atsisakymą taikyti Baudų apskaičiavimo gairių 37 punkte numatytą išimtį, kuri leidžia Komisijai nukrypti nuo tų gairių metodo ir kurią taikyti prašė ieškovės. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad ginčijamame sprendime Komisija turėjo pagrįsti tik baudos dydžiui apskaičiuoti taikytą metodą, o ne tai, kodėl atlikdama šį apskaičiavimą neatsižvelgė į tam tikras aplinkybes, ir, konkrečiai kalbant, priežastis, dėl kurių netaikė šių gairių 37 punkte numatytos išimties.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė kaltinimus, grindžiamus gero administravimo principo pažeidimu. Šiuo klausimu jis, be kita ko, patvirtino, kad Komisija per administracinę procedūrą veikė rūpestingai, nes, pirma, iš klausė ieškovės ir išnagrinėjo jų pastabas prieš Konkurenciją ribojančios veiklos ir dominavimo patariamajam komitetui pateikiant raštišką nuomonę dėl preliminaraus sprendimo projekto ir, antra, perdavė šiam komitetui informaciją, turinčią didžiausią reikšmę apskaičiuojant baudos dydį pagal Reglamento Nr. 1/2003 14 straipsnio 3 dalį.

Galiausiai dėl antrojo pagrindo Bendrasis Teismas priminė, kad pagal Baudų apskaičiavimo gairių 37 punktą baudos dydį galima sumažinti tik išimtinėmis aplinkybėmis, kai ypatingos bylos aplinkybės arba būtinybė siekti atgrasomojo poveikio konkrečioje byloje gali pateisinti Komisijos nukrypimą nuo tose gairėse nustatyto baudų dydžio apskaičiavimo bendro metodo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad nė viena iš ieškovių nurodytų aplinkybių nėra reikšminga siekiant pateisinti tokį baudos sumažinimą taikant gairių 37 punkte numatytą išimtį.

2019 m. liepos 12 d. paskelbtame Sprendime **Toshiba Samsung Storage Technology ir Toshiba Samsung Storage Technology Korea / Komisija** (T-8/16, pateiktas apeliacinis skundas³⁶, [EU:T:2019:522](#)) Bendrasis Teismas atmetė *Toshiba Samsung Storage Technology Corp.* ir jos patronuojamosios bendrovės *Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp.* (toliau – ieškovės) reikalavimą panaikinti 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimą C(2015) 7135 *final* (pagrindinis reikalavimas) ir sumažinti joms šiuo sprendimu dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo optinių diskų įrenginių (toliau – ODĮ) gamybos ir tiekimo sektoriuje skirtos baudos dydį (papildomas reikalavimas).

Po to, kai pranešus apie pažeidimą buvo atliktas administracinis tyrimas, Komisija padarė išvadą, kad trylika bendrovių dalyvavo kartelyje ODĮ rinkoje. Ginčijamame sprendime Komisija nurodė, kad bent nuo 2004 m. birželio 23 d. iki 2008 m. lapkričio 25 d. šio draudžiamo kartelio dalyvės derino veiksmus dėl konkurso procedūrų, kurias rengė kompiuterių gamintojai *Dell* ir *Hewlett Packard*. Komisijos teigimu, atitinkamos bendrovės, naudodamos lygiagrečių dvišalių ryšių tinklą, bandė užtikrinti, kad ODĮ produktų kainos būtų didesnės, nei būtų buvusios nesant šių dvišalių ryšių. Taigi Komisija ieškovėms skyrė 41 304 000 EUR baudą už SESV 101 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą.

36| Byla C-700/19 P, **Toshiba Samsung Storage Technology** ir **Toshiba Samsung Storage Technology Korea / Komisija**.

Grįsdamos ieškinius ieškovės nurodė kelis pagrindus, grindžiamus, be kita ko, esminių procedūrinių reikalavimų ir teisės į gynybą pažeidimu, taip pat fakto ir teisės klaidomis, padarytomis nustatant pažeidimo geografinę apimtį ir konstatuojant vieną tęstinį pažeidimą.

Dėl vieno tęstinio pažeidimo sąvokos Bendrasis Teismas priminė, kad ji apima visą įvairių šalių, siekiančių to paties antikonkurencinio ekonominio tikslo, elgesį. Iš pačios vieno tęstinio pažeidimo sąvokos matyti, kad toks pažeidimas apima „visą elgesį arba visus pažeidimus“. Taigi ieškovės neturėjo pagrindo teigti, kad Komisija ginčijamame sprendime pateikė papildomą teisinį kvalifikavimą, kai konstatavo ne tik vieną tęstinį pažeidimą, nurodytą pranešime apie kaltinimus, bet ir tai, kad jį sudarė keli „atskiri pažeidimai“, nes būtent šie atskiri antikonkurenciniai veiksmai sudarė tą vieną pažeidimą.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, jog tai, kad tam tikros kartelio savybės laikui bėgant keitėsi, pavyzdžiui, įsitraukė naujų dalyvių, sumažėjo jų skaičius ar kartelis buvo praplėstas taip, kad būtų įtraukta ir *Hewlett Packard*, negali kliudyti Komisijai šio kartelio pripažinti vienu tęstiniu pažeidimu, nes kartelio tikslas nepasikeitė.

2019 m. rugsėjo 24 d. Sprendimu **Printeos ir kt. / Komisija** (T-466/17, [EU:T:2019:671](#)) Bendrasis Teismas atmetė kelių standartinius iš katalogo užsakomus ir specialiai atspausdintus vokus parduodančių bendrovių (toliau – ieškovės) ieškinį, kuriuo visų pirma prašyta iš dalies panaikinti Europos Komisijos sprendimą³⁷, kuriuo joms skirta bauda už SESV 101 straipsnio pažeidimą (toliau – ginčijamas sprendimas). Šis pažeidimas buvo daromas ieškovių ir keturių kitų įmonių grupių susitarimų arba suderintų veiksmų kelių Europos šalių teritorijoje forma.

Ginčijamas sprendimas buvo priimtas po to, kai dėl motyvavimo stoka buvo iš dalies panaikintas³⁸ ankstesnis Komisijos sprendimas³⁹, kuriuo ieškovėms skirta 4 729 000 EUR bauda ir kuris buvo priimtas pagal susitarimo procedūrą (toliau – pradinis sprendimas). Po šio Bendrojo Teismo sprendimo Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, kuriuo iš dalies pakeistas pradinis sprendimas ir skirta tokio paties dydžio bauda.

Pirmiausia Bendrasis Teismas nusprendė, kad kai teisės akto panaikinimas grindžiamas procedūriniu pažeidimu, kaip antai motyvavimo stoka, ir Sąjungos teismas nepasinaudojo neribota jurisdikcija pakeisti skirtą baudą, Komisija gali priimti naują sprendimą, kuriuo ieškovėms skiriama bauda, ir nėra priežasties jai reikšti ieškinio pagrinde, grindžiamame teisinio saugumo, teisėtų lūkesčių apsaugos ir *ne bis in idem* principų pažeidimu, nurodytų kaltinimų. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad *ne bis in idem* principo taikymas suponuoja tai, kad turėjo būti priimtas teismo sprendimas dėl to, ar iš tikrųjų buvo padarytas pažeidimas, arba kad turėjo būti atlikta jo teisėtumo kontrolė. Todėl *ne bis in idem* principas savaime neužkerta kelio bylos atnaujinimui dėl tos pačios konkurenciją ribojančios veikos, jei pirmasis sprendimas buvo panaikintas dėl procedūros pažeidimų, nepriėmus sprendimo dėl faktinių aplinkybių, kuriomis įmonė kaltinama, esmės, nes tokiu atveju sprendimo dėl panaikinimo negalima laikyti „išteisinamuju“, kaip jis suprantamas baudžiamosiose bylose. Bendrasis Teismas konstatavo, kad šis požiūris taikomas ir tuo atveju, kai dėl nepakankamo motyvavimo panaikinamas sprendimas, kuriuo skiriama bauda, jeigu šis sprendimas buvo priimtas užbaigiant susitarimo procedūrą.

37| 2017 m. birželio 16 d. Komisijos sprendimas C(2017) 4112 *final*, iš dalies keičiantis 2014 m. gruodžio 10 d. Sprendimą C(2014) 9295 *final* dėl bylos nagrinėjimo pagal [SESV 101] straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (AT.39780 – Vokai).

38| 2016 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Printeos ir kt. / Komisija** (T-95/15, [EU:T:2016:722](#)).

39| 2014 m. gruodžio 10 d. Komisijos sprendimas C(2014) 9295 *final* dėl bylos nagrinėjimo pagal [SESV] 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (AT.39780 – Vokai).

Antra, dėl ieškinio pagrindo, grindžiamo vienodo požiūrio principo pažeidimu nustatant baudos dydį, Bendrasis Teismas konstatavo, kad tikrinant, ar laikytasi šio principo, reikia skirti, viena vertus, atitinkamoms įmonėms skirtinų baudų bazinio dydžio nustatymą ir, kita vertus, 10 % ribos pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies antrą pastraipą, kuri gali skirtis atsižvelgiant į atitinkamas atitinkamų įmonių bendras apyvartas, taikymą toms įmonėms. Nors iš tiesų Komisija, vertindama pažeidimo ekonominę svarbą ir santykinę kiekvienos darant pažeidimą dalyvavusios įmonės reikšmę, galėjo laisvai pasirinkti bazinio baudos dydžio apskaičiavimo metodiką, pagrįstą pardavimų verte per vienus pažeidimo metus, ji privalėjo laikytis vienodo požiūrio principo. Tačiau 10 % ribos taikymas nustatant galutinį baudų dydį iš principo nepriklausė nei nuo šios pažeidimo ekonominės svarbos, nei nuo kiekvienos jame dalyvavusios įmonės reikšmės, nei nuo jos padaryto pažeidimo sunkumo ar trukmės, bet buvo taikomas automatiškai, nes buvo susijęs tik su jos bendra apyvarta, todėl minėtas taikymas *ipso facto* atitiko vienodo požiūrio principą.

Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, jog Komisijos vertinimas, kad tarpiniame skirtinų baudų apskaičiavimo etape 10 % ribos taikymo rezultatas *ipso facto* atitinka vienodo požiūrio principą, yra klaidingas. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad laikydamasi tokio požiūrio, kuris nepatenka į Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies taikymo sritį, Komisija naudoja pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairių 37 punkte jai suteikta diskrecija. Išnagrinėjęs taikant šį požiūrį atliktą bazinių dydžių koregavimą įvairioms įmonių grupėms, ginčijamo sprendimo adresatėms, Bendrasis Teismas konstatavo, kad viena iš šių grupių buvo vertinama palankiau be objektyvaus pateisinimo. Tačiau Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovės negali savo naudai remtis neteisėtumu, atsirandančiu dėl tokio skirtingo vertinimo.

Kiek tai susiję su SESV 101 straipsnio ir nacionalinės konkurencijos teisės lygiagrečiu taikymu, nagrinėjamu atveju dėl ieškovių elgesio poveikio Ispanijos teritorijoje (ieškinio trečiojo pagrindo, grindžiamo teisėtumo principo pažeidimu, dalykas) Bendrasis Teismas visų pirma konstatavo, kad ginčijamas sprendimas nesusijęs su šia teritorija ir kad Ispanijos konkurencijos institucija nubaudė už elgesį kitu laikotarpiu. Bendrasis Teismas nusprendė, jog tokiomis aplinkybėmis tam, kad už ieškovių antikonkurencinį elgesį skirta sankcija būtų tinkama ir pakankamai atgrasanti, reikia atsižvelgti į visą minėto elgesio poveikį šiose įvairiose teritorijose, įskaitant ir laiką, todėl Komisija negali būti kaltinama tuo, kad pirminiame ir ginčijamame sprendimuose dėl šių priežasčių nesumažino ieškovėms skirtos baudos.

2. Įnašas koncentracijų srityje

2019 m. gegužės 23 d. priimtame Sprendime **KPN / Komisija** (T-370/17, [EU:T:2019:354](#)) Bendrasis Teismas nusprendė dėl 2016 m. rugpjūčio 3 d. Europos Komisijos sprendimo C(2016) 5165 *final*, kuriuo koncentracija, kurią vykdydamos *Vodafone Group* ir *Liberty Global Europe Holding* („pranešančiosios“ šalys) siekia įgyti Nyderlanduose telekomunikacijų sektoriuje veiklą vykdančios bendros įmonės bendrą kontrolę, pripažinta suderinama su vidaus rinka ir Europos ekonominės erdvės susitarimu. Ieškovė, kuri yra su pranešusiomis šalimis konkuruojanti įmonė, veikianti būtent televizijos paslaugoms skirtų kabelinių tinklų Nyderlanduose sektoriuje, užginčijo tą sprendimą. Jos ieškinys konkrečiai buvo susijęs su vertikalios konkurencijos problemų buvimu visoje televizijos turinio platinimo grandinėje.

Bendrasis Teismas pirmiausia priėmė sprendimą dėl pagrindo dėl akivaizdžios vertinimo klaidos apibrėžiant atitinkamą rinką. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad atsakant į klausimą, ar dvi prekės arba paslaugos priklauso tai pačiai rinkai, reikia nustatyti, ar visų pirma kliento požiūriu jos laikomos sukeičiamomis arba pakeičiamomis dėl savybių, kainos ir naudojimo paskirties. Šiuo atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, dar labiau nesuskirstydama į segmentus didmeninės mokamų televizijos *premium* sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo rinkos, atsižvelgdama į tai, kad šie kanalai gali būti pakaitiniai, kiek tai susiję su mažmeniniais televizijos paslaugų tiekėjais, dėl tų kanalų klientų ir turinio panašumo.

Paskui Bendrasis Teismas išnagrinėjo, ar yra akivaizdi vertinimo klaida, kiek tai susiję su koncentracijos vertikalioju poveikiu, konkrečiai – su kanalo *Ziggo Sport Totaal* galimybės naudotis ištekliais ribojimo poveikiu mokamų televizijos *premium* sporto kanalų tiekimo ir įsigijimo didmeninėje rinkoje. Bendrasis Teismas iš pradžių priminė, kad, remiantis nehorizontaliųjų susijungimų gairių 31 dalimi, galimybė naudotis ištekliais ribojama tada, kai po koncentracijos sandorio atsiradęs naujas subjektas gali riboti prieigą prie prekių ar paslaugų, kurias teiktų, jei koncentracijos sandoris nebūtų įvykęs. Vertindama tikimybę, kad pakenkiant konkurencijai bus ribojama galimybė naudotis ištekliais, Komisija turi išnagrinėti, pirma, ar po koncentracijos sandorio atsiradęs subjektas po susijungimo galės gerokai riboti galimybę naudotis ištekliais, antra, ar ji turės paskatą taip elgtis ir, trečia, ar galimybės naudotis ištekliais ribojimo strategija labai pakenks konkurencijai vartotojų rinkoje. Šios trys sąlygos yra kumuliacinės, todėl vienos iš jų nebuvimo pakanka, kad būtų galima paneigti pavojų, jog pakenkiant konkurencijai bus ribojama galimybė naudotis ištekliais. Pirmoji iš šių sąlygų gali būti įvykdyta tik tuomet, kai vertikaliai integruota po susijungimo sandorio atsiradusi bendrovė turi didelę įtaką aukštesnėje rinkoje, t. y. nagrinėjamu atveju – didmeninėje mokamų televizijos *premium* sporto kanalų tiekimo rinkoje. Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, ginčijamame sprendime padariusi išvadą, kad po koncentracijos atsiradęs subjektas nebus pajėgus vykdyti galimybės naudotis ištekliais ribojimo strategijos, nes jam priklausys mažiau kaip 10 % atitinkamos rinkos dalies.

IV. Valstybės pagalba

1. Priimtinas

2019 m. birželio 19 d. priimtais sprendimais *NeXovation / Komisija* (T-353/15, pateiktas apeliacinis skundas⁴⁰, [EU:T:2019:434](#)) ir *Ja zum Nürburgring / Komisija* (T-373/15, pateiktas apeliacinis skundas⁴¹, [EU:T:2019:432](#)) Bendrojo Teismo pirmoji išplėstinė kolegija atmetė du ieškinius, kuriuose prašoma iš dalies panaikinti Europos Komisijos sprendimą dėl Vokietijoje esančiam kompleksui *Nürburgring* skirtos valstybės pagalbos pramogų parko, viešbučių ir restoranų statybai ir automobilių lenktynių organizavimui⁴².

2002–2012 m. valstybės įmonės, kurioms priklauso kompleksas *Nürburgring* (toliau – pardavėjos), daugiausia iš Reino krašto-Pfalco federalinės žemės (Vokietija) gavo pagalbą. 2012 m. Komisija dėl šios pagalbos pradėjo formalią tyrimo procedūrą pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį. Tais pačiais metais pardavėjos buvo pripažintos nemokiomis ir buvo nuspręsta parduoti jų turtą. Buvo pradėta viešojo konkurso procedūra, per kurią šis turtas buvo parduotas *Capricorn Nürburgring Besitzgesellschaft GmbH* (toliau – *Capricorn*).

Konkurso dalyvė *NeXovation, Inc.* ir Vokietijos automobilių sporto asociacija *Ja zum Nürburgring eV* pateikė skundus Komisijai, motyvuodamos tuo, kad konkurso procedūra nebuvo nei skaidri, nei nediskriminacinė ir per ją nebuvo taikoma rinkos kaina. Savo sprendime Komisija konstatavo tam tikrų pagalbos pardavėjoms priemonių neteisėtumą ir nesuderinamumą su vidaus rinka. Ji taip pat nusprendė, kad galimas pagalbos

40| Byla C-665/19 P, *NeXovation / Komisija*.

41| Byla C-647/19 P, *Ja zum Nürburgring / Komisija*.

42| 2014 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/151 dėl valstybės pagalbos SA.31550 (2012/C) (ex 2012/NN), kurią Vokietija suteikė *Nürburgring* (OL L 34, 2016, p. 1).

sugrąžinimas nesusijęs su *Capricorn* ir kad *Nürburgring* turto pardavimas *Capricorn* nėra valstybės pagalba. Tuo remdamasi Komisija padarė išvadą, kad konkurso procedūra buvo skaidri ir nediskriminacinė. Dėl šio Komisijos sprendimo *NeXovation, Inc.* ir *Ja zum Nürburgring eV* pareiškė ieškinį.

Visų pirma, kiek tai susiję su sprendimu dėl pardavėjų ir *Capricorn* ekonominio tęstinumo, Bendrasis Teismas priminė, kad sprendimas dėl ekonominio tęstinumo turi būti laikomas „papildomu ir pridėtu“ prie anksčiau priimto galutinio sprendimo dėl atitinkamos pagalbos. Kadangi ginčijamas sprendimas yra papildomas ir pridėtas prie sprendimo, priimto pasibaigus formaliai tyrimo procedūrai dėl pagalbos pardavėjoms, ieškovės gali teigti, kad tas sprendimas yra konkrečiai su jomis susijęs tik jeigu šis sprendimas jas individualizuoja taip pat kaip ir tokio sprendimo adresatą, o taip šiuo atveju nebuvo.

Be to, kiek tai susiję su sprendimu dėl turto pardavimo *Capricorn*, t. y. sprendimu, priimtu pasibaigus preliminarus pagalbos tyrimo etapui, o ne formaliai tyrimo procedūrai, Bendrasis Teismas konstatavo, kad iš principo bet kuri įmonė, kuri remiasi faktinės ar potencialios konkurencijos santykiais, gali būti pripažinta suinteresuotąja šalimi, kaip ji suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį. Todėl Bendrasis Teismas dėl šio sprendimo padarė išvadą, kad ieškovės, kaip suinteresuotosios šalys, turi teisę pareikšti ieškinį ir išlaiko suinteresuotumą jį pareikšti tam, kad būtų apsaugotos jų procesinės teisės, kurios joms, kaip suinteresuotosioms šalims, priklauso pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį.

Galiausiai Bendrasis Teismas priminė, kad kai įmonės pardavimas vykdomas taikant atvirą, skaidrią ir besąlyginę konkurso procedūrą, galima preziumuoti, kad rinkos kaina atitinka didžiausią pasiūlytą kainą, tačiau turi būti nustatyta, kad, pirma, pasiūlymas yra įpareigojamojo pobūdžio ir patikimas ir, antra, nėra pagrindo atsižvelgti į kitus ekonominius kriterijus, išskyrus kainą.

2. Valstybės pagalbos sąvoka

a. Ekonominio pranašumo buvimas

2019 m. vasario 26 d. priimtu Sprendimu ***Fútbol Club Barcelona / Komisija*** (T-865/16, pateiktas apeliacinis skundas⁴³, [EU:T:2019:113](#))⁴⁴ Bendrasis Teismas panaikino 2016 m. liepos 4 d. Komisijos sprendimą (ES) 2016/2391 dėl valstybės pagalbos SA.29769 (2013/C) (ex 2013/NN), kurią Ispanija suteikė tam tikriems futbolo klubams, nes Komisija teisiškai pakankamai neįrodė, kad aptariamoms priemonėms gavėjams buvo suteiktas ekonominis pranašumas.

Ginčijamame sprendime nagrinėtas 1990 m. priimtas Ispanijos įstatymas, pagal kurį visi Ispanijos profesionalaus sporto klubai turėjo būti reorganizuoti į ribotos atsakomybės sporto bendroves, išskyrus profesionalaus sporto klubus, kurių veiklos balansas paskutiniaisiais finansiniais metais prieš priimant šį įstatymą buvo teigiamas. Ieškovas *Fútbol Club Barcelona* ir kiti trys profesionalaus futbolo klubai, kurie pateko į šios išimties taikymo sritį, nusprendė toliau veikti kaip pelno nesiekiantys juridiniai asmenys ir dėl to jiems buvo taikoma speciali jų pajamų apmokestinimo norma. Kadangi ši speciali apmokestinimo norma iki 2016 m. buvo mažesnė už ribotos atsakomybės sporto bendrovėms taikomą normą, ginčijamame sprendime Komisija nusprendė, kad

43| Byla C-362/19 P, *Komisija / Fútbol Club Barcelona*.

44| Šiuo klausimu taip pat žr. 2019 m. kovo 20 d. Sprendimą *Hércules Club de Fútbol / Komisija* (T-766/16, [EU:T:2019:173](#)), 2019 m. gegužės 22 d. Sprendimą *Real Madrid Club de Fútbol / Komisija* (T-791/16, [EU:T:2019:346](#)) ir 2019 m. vasario 26 d. Sprendimą *Athletic Club / Komisija* (T-679/16, nepaskelbtas Rink., [EU:T:2019:112](#)).

toks reglamentavimas, kuriuo nustatoma mokesčių privilegija dėl pelno mokesčio keturiems suinteresuotiesiems klubams, yra neteisėta ir nesuderinama valstybės pagalbos schema, ir nurodė Ispanijos Karalystei jos nebetaikyti, taip pat susigrąžinti individualią pagalbą, išmokėtą tos schemos gavėjams.

Sprendime Bendrasis Teismas iš pradžių atmetė pagrindą dėl SESV 49 straipsnio pažeidimo, nes Komisija, ieškovo teigimu, privalėjo konstatuoti, jog profesionalaus sporto klubams nustatyta pareiga reorganizuotis į ribotos atsakomybės sporto bendroves prieštarauja tam straipsniui. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas priminė, kad per pradėtą procedūrą dėl valstybės pagalbos, išskyrus atvejus, kai pagalbos priemonės nesuderinamumas kyla iš SESV 49 straipsnio pažeidimo, Komisija neturi kompetencijos priimti sprendimo, kad yra atskiras SESV 49 straipsnio pažeidimas, ir tuo remdamasi padaryti visas privalomas teisines išvadas.

Paskui Bendrasis Teismas išnagrinėjo pagrindą dėl Komisijos tariamai padarytų klaidų nagrinėjant keturiems suinteresuotiesiems klubams teisės aktais suteiktą pranašumą. Priminę, kad Komisija privalo bendrai įvertinti sudėtingas priemones, kad nustatytų, ar tos priemonės įmonėms gavėjoms suteikia ekonominį pranašumą, kurio jos nebūtų gavusios įprastomis rinkos sąlygomis, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tas pats taikytina ir kalbant apie pagalbos schemos tyrimą. Nors, kalbant apie pagalbos schemą, Komisija gali apsiriboti nagrinėjamos schemos bendrų ir abstrakčių savybių tyrimu ir neprivalo nagrinėti kiekvieno konkretaus taikymo atvejo, kad patikrintų, ar ta schema turi pagalbos elementų, šiame tyrime vis dėlto turi būti pateikta įvairių aptariamos pagalbos schemos gavėjams palankių ir nepalankių pasekmių analizė, kai tariamo pranašumo nevienareikšmiškumas kyla iš pačių schemos savybių.

Kadangi ginčijamame sprendime nagrinėjami nacionalinės teisės aktai gali būti apibendrinti kaip pelno nesiekiantiems subjektams taikomo mokesčių režimo asmeninio taikymo srities susiaurinimas Ispanijos profesionalaus sporto sektoriuje, Bendrasis Teismas išnagrinėjo, ar ginčijamame sprendime Komisija pakankamai teisiškai įrodė, kad dėl pelno nesiekiantiems subjektams taikomo mokesčių režimo, vertinamo kaip visuma, tie subjektai galėjo atsidurti palankesnėje padėtyje, palyginti su padėtimi, kurioje būtų atsidūrę, jei būtų turėję veikti kaip ribotos atsakomybės sporto bendrovės. Tačiau, pasak Bendrojo Teismo, taip nebuvo. Pažymėjęs, kad ginčijamo sprendimo priėmimo metu Komisija turėjo duomenų, pabrėžiančių pelno nesiekiančių subjektų mokesčių režimo specifiką, kiek tai susiję su mažiau palankios mokesčių atskaitos viršutinės ribos nustatymu nenumatyto pelno reinvestavimui, palyginti su ribotos atsakomybės sporto bendrovėms nustatyta riba, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisijos pateikti argumentai neleidžia atmesti tikimybės, kad menkiausia mokesčių atskaitos galimybė pagal pelno nesiekiantiems subjektams taikomą mokesčių režimą gali atsverti naudą, gaunamą dėl šiems subjektams taikomos mažesnės mokesčio nominalios normos. Kadangi Komisija neįvykdė pareigos pakankamai teisiškai įrodyti, kad ginčijama priemonė suteikia pranašumą jos gavėjams, Bendrasis Teismas konstatavo SESV 107 straipsnio 1 dalies pažeidimą ir panaikino ginčijamą sprendimą.

b. Priskyrimas – valstybės išteklių naudojimas

2019 m. kovo 19 d. paskelbtu Sprendimu *Italija ir kt. / Komisija* (T-98/16, T-196/16 ir T-198/16, pateiktas apeliacinis skundas⁴⁵, [EU:T:2019:167](#)) Bendrasis Teismas, nagrinėdamas ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, panaikino Komisijos sprendimą (ES) 2016/1208⁴⁶ dėl valstybės pagalbos, kurią Italija suteikė vienam iš Italijos bankų, būtent *Banca Tercas*, nusprendęs, kad ši institucija nepagrįstai nusprendė, jog ginčytinos priemonės priskirtinos valstybei ir buvo susijusios su valstybės išteklių naudojimu.

45| Byla C-425/19 P, *Komisija / Italija ir kt.*

46| 2015 m. gruodžio 23 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/1208 dėl valstybės pagalbos SA.39451 (2015/C) (ex 2015/NN), kurią Italija suteikė *Banca Tercas* (OL L 203, 2016, p. 1).

2013 m. vienas iš Italijos bankų, būtent *Banca Popolare di Bari (BPB)*, pareiškė susidomėjimą dalyvauti didinant kito Italijos banko – *Banca Tercas* – kapitalą, kuriam nuo 2012 m. po to, kai Italijos Respublikos centrinis bankas *Banca d'Italia* (Italijos bankas) nustatė pažeidimų, buvo taikomas specialusis administravimas. Viena iš BPB iškeltų sąlygų dėl šios operacijos buvo ta, kad *Fondo Interbancario di Tutela dei Depositi (FITD)* visiškai padengs *Banca Tercas*, kurio auditą taip pat buvo reikalaujama atlikti, turtinių įsipareigojimų deficitą. FITD yra pagal privatinę teisę reglamentuojamas savidraudos pobūdžio bankų konsorciumas, turintis teisę įsikišti savo narių naudai ne tik dėl šios teisėta tapusios indėlininkų indėlių garantijos, numatytos vieno iš konsorciumo narių priverstinio likvidavimo administracine tvarka atveju (privalomoji intervencija), bet taip pat pagal jo įstatus savanoriškai, jeigu ši intervencija leidžia sumažinti mokesčius, kuriuos gali tekti sumokėti dėl jos nariams taikomos indėlių garantijos (savanoriškosios intervencijos, įskaitant savanoriškąją paramos arba prevencinę intervenciją, kaip nagrinėjama šioje byloje).

Įsitikinęs, kad intervencija *Banca Tercas* naudai būtų ekonomiškai labiau naudinga negu šio banko saugomų indėlių kompensavimas, 2014 m. FITD nusprendė padengti *Banca Tercas* neigiamą nuosavą kapitalą ir suteikti jam tam tikrų garantijų. Šios priemonės buvo patvirtintos Italijos banko. Europos Komisija dėl šių priemonių pradėjo išsamų tyrimą, nes kilo abejonių dėl jų atitikties Sąjungos taisyklėms valstybės pagalbos srityje. Sprendime 2016/1208, kuris yra ieškinio dalykas šioje byloje, ji padarė išvadą, kad nagrinėjamos priemonės buvo Italijos Respublikos *Banca Tercas* naudai teikiama valstybės pagalba.

Priminęs Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl valstybės pagalbos, kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnį, kvalifikavimo, Bendrasis Teismas pirmiausia išnagrinėjo, ar minėtos priemonės priskirtinos Italijos valstybei, paskui – ar jos buvo finansuojamos iš valstybės išteklių.

Bendrasis Teismas konstatavo, pirma, kad Komisija padarė klaidą, kai nusprendė, jog yra įrodyta, kad Italijos valdžios institucijos, apibrėždamos FITD intervenciją *Banca Tercas* naudai, vykdė esminę viešąją priežiūrą, nes ši institucija pakankamai neįrodė, kad Italijos viešosios valdžios institucijos dalyvavo priimant aptariamą priemonę, taigi ir kad tokią priemonę galima priskirti valstybei, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Priminęs, kad tuo atveju, kai priemonė yra priimta privataus subjekto, pareiga įrodyti, jog buvo pakankamai nuorodų į tai, kad būtų galima daryti išvadą, kad priemonė buvo priimta viešosios valdžios institucijoms darant įtaką ar veiksmingai kontroliuojant, tenka Komisijai, Bendrasis Teismas toliau išnagrinėjo FITD suteikto viešosios valdžios įgaliojimo apimtį ir FITD autonomiškumo tvirtinant intervenciją klausimus.

Dėl pirmojo klausimo jis konstatavo, kad, pirma, FITD paramos intervencijos iš esmės susijusios su jo narių privačių interesų įgyvendinimu ir, antra, jomis neįgyvendinamas joks Italijos teisės aktuose nustatytas viešosios valdžios įgaliojimas. Šiuo klausimu jis konkrečiai pažymėjo, kad pagal Italijos teisę FITD, kaip indėlių garantijos sistemos, suteiktais įgaliojimais tebuvo siekta išmokėti kompensacijas indėlininkams (ne didesnę kaip 100 000 EUR sumą kiekvienam indėlininkui), kai šiam konsorciui priklausantis bankas priverstinai likviduojamas administracine tvarka, ir kad kitais atvejais FITD neveikia siekdamas Italijos teisės aktuose nustatyto viešojo tikslo. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad dėl to paramos intervencijomis buvo siekiama kitokio tikslo nei indėlių grąžinimais priverstinio administracinio likvidavimo atveju ir jomis nebuvo įgyvendinamas viešosios valdžios įgaliojimas.

Antruoju klausimu Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija neįrodė, jog Italijos valdžios institucijos buvo susijusios su aptariamą priemonę priėmimu. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad FITD buvo pagal privatinę teisę reglamentuojamas konsorciumas, kuris, remiantis jo įstatais, veikė savo narių „vardu ir interesais“, ir kad jo vadovaujantieji organai buvo renkami FITD visuotinio narių susirinkimo ir, kaip ir jis pats, buvo sudaryti tik iš bankų atstovų, kurie yra konsorciumo nariai. Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Italijos banko FITD suteiktas leidimas taikyti intervenciją *Banca Tercas* naudai nėra įrodymas, leidžiantis priskirti nagrinėjamą priemonę Italijos valstybei, nes ji vykdyt tik priemonės atitikties teisės aktams kontrolę prudencinės priežiūros tikslais. Jis taip pat konstatavo, kad Italijos banko atstovų dalyvavimas FITD vadovaujamųjų organų posėdžiuose taip pat nėra aptariamą priemonę priskyrimo

valstybei įrodymas, nes jie atlieka tik paprasto stebėtojo vaidmenį be jokios balsavimo teisės ir be jokio patarimojo balso. Jis taip pat nusprendė, kad Komisija nepateikė jokio įrodymo, jog Italijos bankas darė lemiamą įtaką FITD (vienos šalies) ir BPB bei ypatingojo komisaro (kitos šalies) deryboms, nes šios derybos tebuvo teisėto ir normalaus dialogo su kompetentingomis priežiūros institucijomis išraiška ir leido Italijos bankui būti informuotam apie klausimo sprendimo eigą, kad galėtų kuo skubiau priimti savo sprendimą dėl su aptariama priemone susijusio leidimo suteikimo, kai tik tokią priemonę priims FITD vadovaujantieji organai. Be to, Komisija neįrodė, kad kvietimas, kurį Italijos bankas adresavo FITD siekdamas subalansuoto susitarimo su BPB dėl neigiamo *Banca Tercas* kapitalo padengimo, būtų turėjęs bent mažiausią poveikį FITD sprendimui taikyti intervenciją pastarojo naudai. Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad tai, jog ypatingasis komisaras turėjo teisę pradėti procedūrą, galinčią nulemti FITD paramos intervenciją, kai jis šiam konsorciui perdavė neprivalomą prašymą šiuo klausimu, taip pat negali paneigti FITD autonomiškumo, nes pateikęs tokį prašymą FITD neprivalo jo patenkinti, FITD savarankiškai sprendžia dėl tokios intervencijos turinio ir FITD tvirtina, kad gali pats imtis iniciatyvos pradėti intervencijos taikymo procedūrą, ir šiam teiginiui neprieštaruja FITD įstatai arba Italijos teisės aktai.

Antra, nagrinėdamas tris įrodymus, į kuriuos atsižvelgė Komisija, padarydama išvadą, kad FITD intervencija buvo finansuojama iš valstybinių išteklių, Bendrasis Teismas konstatavo, kad institucija neįrodė, jog Italijos valdžios institucijos kontroliavo išteklius, kurie buvo suteikti *Banca Tercas*, taigi, jais disponavo.

Todėl Bendrasis Teismas, pirma, atmetė išvadą, kad FITD veikė pagal viešosios valdžios įgaliojimą ir jo intervencija *Banca Tercas* naudai buvo siekiama apsaugoti indėlininkų indėlius, šiuo klausimu darydamas nuorodą į analizę, atliktą dėl FITD intervencijos priskirtinumo valstybei. Antra, jis nusprendė, kad Komisija nesugebėjo įrodyti, kad Italijos bankas, vykdydamas formalią FITD naudojamų išteklių naudojimo teisėtumo priežiūrą, siekė valdyti FITD suteiktus privačius išteklius. Trečia, jis konstatavo, jog aplinkybė, kad FITD intervencijos finansiniai įnašai buvo privalomi, nes bankai, kurie yra konsorciumo nariai, praktiškai neturi kito pasirinkimo, tik prisijungti prie FITD, ir šie bankai negali vetuoti FITD sprendimų arba atsiriboti nuo jo patvirtintos intervencijos, iš esmės yra teorinė ir neturi poveikio intervencijai. Šiuo klausimu jis konkrečiai pažymėjo, kad FITD intervencijai naudojamos lėšos yra privatūs ištekliai, kuriuos suteikė bankai, kurie yra konsorciumo nariai, kad FITD narių prievolė prisidėti prie intervencijos kyla ne iš teisės aktuose nustatytos, bet iš įstatuose įtvirtintos nuostatos, kuri yra privataus pobūdžio ir apsaugo minėtų narių sprendimų autonomiškumą, ir kad prieš priimant sprendimą dėl intervencijos ir mobilizuojant privačius savo narių išteklius FITD įsitikino, kad šios intervencijos išlaidos yra mažesnės negu išlaidos, kurių būtų patirta likviduojant *Banca Tercas*, taigi pritaikius indėlininkų indėlių įstatyminę garantiją, todėl minėta intervencija buvo suinteresuotas BPB, *Banca Tercas* ir visi FITD nariai.

3. Nacionalinės mokesčių priemonės

a. Nacionaliniams uostams skirtos priemonės

Sprendime **UPF / Komisija** (T-747/17, [EU:T:2019:271](#)), paskelbtame 2019 m. balandžio 30 d., Bendrasis Teismas kaip nepagrįstą atmetė *Union des ports de France (UPF)* ieškinį dėl 2017 m. liepos 27 d. Europos Komisijos sprendimo⁴⁷, kuriuo, remiantis Sutarties nuostatomis dėl esamos valstybės pagalbos⁴⁸, Prancūzijos savo uostams taikyta atleidimo nuo bendrovių mokesčio sistema pripažinta nesuderinama su vidaus rinka ir pareikalauta ateityje ją panaikinti.

Ginčijamame sprendime, priimtame po 2013 m. visose valstybėse narėse atlikto tyrimo, siekiant susidaryti bendrą vaizdą apie jų uostų veikimą ir apmokestinimą, konstatuojama, kad priemonė, susijusi su uostų sektoriuje veikiančių ūkio subjektų atleidimu nuo pelno mokesčio, yra su vidaus rinka nesuderinama esamos valstybės pagalbos schema. Todėl jame nurodyta šią priemonę panaikinti, o jos gavėjų pajamas iš ekonominės veiklos – apmokestinti pelno mokesčiu nuo mokestinių metų, einančių po šio sprendimo priėmimo, pradžios.

Bendrasis Teismas visų pirma mano, kad nors ginčijamas sprendimas negali sukelti teisinių pasekmių pagalbos schemos naudos gavėjams Prancūzijos valdžios institucijoms nepriėmus įgyvendinimo priemonių, vis dėlto UPF, kaip profesinė asociacija, užtikrinanti savo narių gynimą ir atstovavimą, turi teisę pareikšti ieškinį dėl ginčijamo sprendimo, jeigu patys šie nariai nepareiškė ieškinio. Šiuo klausimu jis konstatuoja, kad UPF nariai yra visi Prancūzijos uostai arba didieji jūrų uostai, arba tokius uostus valdantys pramonės ir prekybos rūmai, kurie teisėtai naudojosi atleidimu nuo pelno mokesčio. Be to, kadangi minėti nariai yra dekretu pagal viešąją teisę įsteigti juridiniai asmenys, kurie nebuvo įsteigti privačia iniciatyva, jie priklauso uždarai ūkio subjektų, kuriuos buvo galima nustatyti, kai buvo priimtas ginčijamas sprendimas, grupei, galinčiai remtis esamos pagalbos schemos faktinių naudos gavėjų statusu.

Vis dėlto Bendrasis Teismas mano, kad ginčijamame sprendime nėra jokios teisės klaidos, ir atmeta visus UPF kaltinimus, be kita ko, susijusius su Komisijos tariamai padarytomis klaidomis vertinant Prancūzijos uostų veiklos ekonominį pobūdį ir juos kvalifikuojant kaip įmones. Todėl jis konstatuoja, kad iš ginčijamo sprendimo aiškiai matyti, jog jis taikomas tik asmenų, kurie atleisti nuo mokesčio, pajamoms iš ekonominės veiklos ir kad tik dėl šios veiklos jie buvo laikomi įmonėmis. Jis taip pat mano, kad yra pateisinamas vertinimas, jog Prancūzijos uostų veikla, išskyrus veiklą, vykdomą įgyvendinant viešosios valdžios užduotis, pavyzdžiui, jūrų laivų eismo kontrolę ir saugą ar taršos stebėseną, yra ekonominio pobūdžio. Vien tai, kad vykdydamas dalį savo veiklos subjektas turi viešosios valdžios prerogatyvų, netrukdo jo kvalifikuoti kaip įmonės dėl likusios jo ekonominės veiklos dalies. Be to, jeigu subjekto ekonominė veikla gali būti atskirta nuo jo, kaip viešosios valdžios subjekto, funkcijų vykdymo, šis subjektas, kalbant apie šią veiklos dalį, laikytinas įmone.

Bendrasis Teismas taip pat konstatuoja, kad Komisija, vertindama konkurencijos iškreipimo ir poveikio prekybai sąlygas, nepadarė jokios klaidos. Jis visų pirma konstatuoja, kad net jeigu darytume prielaidą, kad individuali tam tikrų salose esančių ar užjūrio uostų padėtis rodytų, kad šios sąlygos neįvykdytos, pagalbos schemos atveju valstybė narė turi tai išnagrinėti pagalbos susigrąžinimo arba vėlesniame etape, laikydamasi valstybės narės ir Komisijos lojalaus bendradarbiavimo principo.

⁴⁷ 2017 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/2116 dėl pagalbos schemos Nr. SA.38398 (2016/C, ex 2015/E), kurią taikė Prancūzija. Uostų apmokestinimas Prancūzijoje (OL L 332, 2017, p. 24; toliau – ginčijamas sprendimas).

⁴⁸ SESV 107 straipsnio 1 dalis.

Be to, Bendrasis Teismas mano, kad Komisija nepadarė klaidos, vykdydama esamos pagalbos kontrolės procedūrą, kai įpareigojo Prancūzijos valdžios institucijas įrodyti, kad atleidimo nuo mokesčio priemonė yra suderinama su vidaus rinka. Šiuo klausimu jis pažymi, kad nėra jokių priežasčių oficialios tyrimo procedūros etape atskirti naujai pagalbai taikomą procedūrą nuo taikomos esamai pagalbai, ir negalima manyti, jog įrodinėjimo pareiga yra apgręžta, kiek tai susiję su esamos pagalbos schemos suderinamumu su vidaus rinka nagrinėjimu.

Galiausiai Bendrasis Teismas nurodo, kad pradėdama procedūras tik dėl trijų valstybių narių ir nesiėmusi veiksmų dėl kitų su 2013 m. tyrimu susijusių valstybių narių, kurios pripažino savo uostams taikiusios nukrypti leidžiančias mokesčių teisės nuostatas, palyginti su jų bendromis teisės normomis, Komisija nepažeidė gero administravimo principo. Jis, be kita ko, konstatuoja, kad nešališkumo pareiga nereiškia, jog per valstybės pagalbos procedūras Komisija privalo tuo pat metu atlikti tyrimus ar priimti teisiškai privalomus sprendimus. Be to, galimas valstybės narės padarytas įsipareigojimo pagal Sutartį pažeidimas negali būti pateisinamas aplinkybe, kad kitos valstybės narės taip pat nevykdo šio įsipareigojimo.

2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendimu **Havenbedrijf Antwerpen ir Maatschappij van de Brugse Zeehaven / Komisija** (T-696/17, [EU:T:2019:652](#)) Bendrasis Teismas atmetė Antverpeno ir Briugės uostų ieškinį dėl 2017 m. liepos 27 d. Europos Komisijos sprendimo, kuriuo jiems taikoma atleidimo nuo pelno mokesčio sistema buvo pripažinta su Sutartimi nesuderinama valstybės pagalba ir nurodyta ją panaikinti, panaikinimo⁴⁹.

Ginčijamame sprendime, priimtame po 2013 m. visose valstybėse narėse atlikto tyrimo, siekiant susidaryti bendrą vaizdą apie jų uostų veikimą ir apmokestinimą, konstatuota, kad priemonė, kuria nuo pelno mokesčio buvo atleistos Belgijos uostų, paminėtų (1992 m. konsoliduotas Pajamų mokesčių kodeksas, toliau – PMK) 180 straipsnio 2 punkte, bendrovės, yra su vidaus rinka nesuderinama esamos valstybės pagalbos schema. Todėl jame, be kita ko, nurodyta šį atleidimą nuo mokesčio panaikinti, o iš uostų veiklos gautas pajamas – apmokestinti pelno mokesčiu nuo metų, einančių po šio sprendimo priėmimo, pradžios.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas atmetė ieškinį kaip nepagrįstą nusprendęs, jog Komisija padarė teisingą išvadą, kad abu uostus reikia pripažinti įmonėmis, nes jie vykdo ekonominę veiklą, ir kad jiems taikomas atleidimas suteikia jiems pranašumą, kuris dėl to pagal teisės aktus valstybės pagalbos srityje yra atrankusis⁵⁰.

Pirma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija teisingai konstatavo, jog uostai bent iš dalies vykdo ekonominę veiklą, nes savo naudotojams teikia paslaugą, t. y. galimybę laivams naudotis uosto infrastruktūra sumokėjus „uosto rinkliavą“, ir specialias paslaugas už atlygį, pavyzdžiui, laivavedybos, kėlimo, prekių krovimo ar švartavimo, ir suteikia tam tikrą infrastruktūrą ar sklypus įmonėms jų poreikiams tenkinti arba šioms specialioms paslaugoms teikti. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas, viena vertus, pažymėjo, jog vien aplinkybė, kad uostams suteikti neekonominio pobūdžio viešosios valdžios įgaliojimai, pavyzdžiui, jūrų eismo kontrolė ir sauga arba kovos su tarša priežiūra, arba kad jiems patikėta teikti viešojo intereso paslaugas, nekliudo jų pripažinti įmonėmis, nes jie vykdo ir ekonominę veiklą, už atlygį rinkoje tiekdami prekes ar teikdami paslaugas. Kita vertus, jis konstatavo, kad nebuvo įrodyta, jog uostų ekonominė veikla yra tik pagalbinė ir neatsiejama nuo jiems pavestų viešosios valdžios įgaliojimų vykdymo. Galiausiai jis nusprendė, kad net jeigu reikėtų manyti, jog uostai naudojami teisės aktais nustatytu monopoliumi, ir Belgijoje nebūtų privačių uostų operatorių, su kuriais jie konkuruotų, vis dėlto egzistuoja uosto paslaugų rinka, kurioje konkuruoja įvairūs Sąjungos jūrų uostai, visų pirma ties Hamburgo–Roterdamo–Antverpeno ašimi.

49| 2017 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/2115 dėl pagalbos schemos Nr. SA.38393 (2016/C, ex 2015/E), kurią taikė Belgija. Belgijos uostų apmokestinimas (OL L 332, 2017, p. 1; toliau – ginčijamas sprendimas).

50| SESV 107 straipsnio 1 dalis.

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija padarė teisingą išvadą, jog dėl atleidimo nuo pelno mokesčio pagal PMK 180 straipsnio 2 punktą šiems dviem uostams buvo suteiktas atrankusis pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Jis visų pirma priminė, kad kontrolė, kuri turi būti atlikta siekiant nuspręsti dėl atrankumo, reiškia, jog iš pradžių reikia nustatyti referencinį pagrindą, t. y. taikytiną bendrą arba „normalią“ mokesčių sistemą, o paskui įrodyti, kad atitinkama mokestinė priemonė nukrypsta nuo šios bendros sistemos, nes ja diferencijuojami ūkio subjektai, kurių teisinė ir faktinė padėtis yra panaši, atsižvelgiant į šią sistemą siekiamą tikslą.

Šiuo atveju PMK 1 straipsnyje buvo numatyta, kad bendrovės apmokestinamos pelno mokesčiu, o kiti nei bendrovės juridiniai asmenys – juridinių asmenų mokesčiu. Be to, PMK 2 straipsnio 5 punkto a papunktyje bendrovė buvo apibrėžta kaip bet koks subjektas, turintis juridinio asmens statusą ir užsiimantis eksploataavimo ar kita komercinio pobūdžio veikla.

Šiomis aplinkybėmis Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad Komisija padarė pagrįstą išvadą, jog dėl esminės savo veiklos, kuri yra ekonominio pobūdžio, uostai iš principo yra „bendrovės“ ir, nesant PMK 108 straipsnio 2 punkto, jiems būtų taikomas pelno mokestis (nes jie vykdo komercinio pobūdžio veiklą), o ne juridinių asmenų mokestis pagal PMK 1 ir 2 straipsnius. Kadangi PMK 108 straipsnio 2 punkte buvo nustatytas besąlyginis uostų atleidimas nuo pelno mokesčio, nors jie ir užsiėmė eksploataavimo ar kita komercinio pobūdžio veikla, kaip tai suprantama pagal PMK 2 straipsnio 5 punktą, šio kodekso nuostatos neatitiko referencinės sistemos logikos, todėl nukrypo nuo šios sistemos. Toliau jis konstatavo, kad Komisija teisingai nusprendė, jog dėl šios nukrypti leidžiančios nuostatos bendrovės, apmokestinamos pelno mokesčiu, ir uostai yra diferencijuojami, nors, atsižvelgiant į referencinės sistemos tikslą apmokestinti bendrovių, užsiimančių eksploataavimo ar komercinio pobūdžio veikla, pelną, jų padėtis yra panaši. Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad pajamų apmokestinimo sistemos pobūdis ir struktūra nepateisina šios nukrypti leidžiančios nuostatos. Šiuo klausimu jis, be kita ko, pažymėjo: kadangi lemiamas apmokestinimo pelno mokesčiu kriterijus buvo tai, kad atitinkamas subjektas užsiima eksploataavimo ar komercinio pobūdžio veikla, atsižvelgiant į pagrindinius mokesčių sistemos principus to, kad uostai nepaskirsto savo pelno, o jį reinvestuoja, kad jie siekia tikslo, kuris yra platesnis nei jų individualus interesas, kad jų įstatuose nėra nustatytas tikslas siekti pelno, kad jie priklauso valdžios institucijoms ir vykdo viešojo intereso užduotis, nepakanka norint pateisinti jų palankesnę nei kitų bendrovių mokestinį vertinimą.

b. Bendrovių, integruotų į tarptautinę grupę, apmokestinimas

2019 m. vasario 14 d. paskelbtu Sprendimu **Belgija ir Magnetrol International / Komisija** (T-131/16 ir T-263/16, pateiktas apeliacinis skundas⁵¹, [EU:T:2019:91](#)) Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs ieškinį dėl panaikinimo pagal SESV 263 straipsnį, panaikino 2016 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimą (ES) 2016/1699, kuriuo tarptautinių įmonių grupių Belgijos ūkio subjektų pelno perviršio atleidimo nuo mokesčių schema, Belgijoje taikoma nuo 2004 m., pripažinta neteisėta ir su vidaus rinka nesuderinama valstybės pagalba ir todėl nurodyta ją susigrąžinti⁵².

Pagal 1992 m. Pajamų mokesčio kodekso (toliau – CIR 92) 185 straipsnio 2 dalies b punktą, grindžiamą įprastų rinkos sąlygų principu, įtvirtintu Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) pavyzdinės sutarties dėl pajamų ir kapitalo apmokestinimo 9 straipsnyje, Belgijoje apmokestinamų bendrovių, integruotų

51| Byla C-337/19 P, **Komisija / Belgija ir Magnetrol International**.

52| 2016 m. sausio 11 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/1699 dėl valstybės pagalbos schemos, susijusios su pelno perviršio neapmokestinimu SA.37667 (2015/C) (ex 2015/NN), kurią įgyvendino Belgija (pranešta dokumentu Nr. C(2015) 9837) (OL L 260, 2016, p. 61).

į tarptautines bendrovių grupes, mokesčių bazė gali būti patikslinta, t. y. padidinta arba sumažinta konkrečių atveju, remiantis mokesčio mokėtojo pateiktais duomenimis, koreguojant iš grupės viduje sudaromų tarptautinių sandorių gaunamą pelną, kai taikoma sandorių kainodara neatitinka rinkos mechanizmų ir įprastų rinkos sąlygų principo. Teigiamas koregavimas leidžia padidinti tarptautinei grupei priklausančios bendrovės rezidentės pelną, įtraukiant pelną, kurį bendrovė rezidentė būtų turėjusi gauti sudariusi atitinkamą sandorį įprastomis rinkos sąlygomis. Atitinkamai neigiamu koregavimu siekiama išvengti dvigubo apmokestinimo arba jį panaikinti. Belgijos mokesčių institucijos gali patvirtinti šiuos koregavimus išankstiniu sprendimu (*tax ruling*).

Pirmiausia Bendrasis Teismas atmeta ieškinio pagrindą, grindžiamą tariamu Komisijos kišimusi į išimtinę Belgijos kompetenciją tiesioginių mokesčių srityje. Šiuo klausimu jis primena, kad nors, atsižvelgiant į dabar galiojančią Sąjungos teisę, tiesioginiai mokesčiai priklauso valstybių narių kompetencijai, vis dėlto jos turi ją įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės. Priemonė, kuria viešosios valdžios institucijos tam tikroms įmonėms suteikia mokesčių lengvatų, dėl kurių šios įmonės atsiduria palankesnėje finansinėje situacijoje nei kiti apmokestinamieji asmenys, gali būti valstybės pagalba. Kadangi Komisija yra kompetentinga užtikrinti, kad būtų laikomasi su valstybės pagalba susijusių taisyklių, ji negali būti kaltinama tuo, kad viršijo savo įgaliojimus.

Antra, Bendrasis Teismas konstatuoja, kad šiuo atveju Komisija padarė klaidingą išvadą, jog esama pagalbos schemos, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 2015/1589⁵³ 1 straipsnio d punktą. Remiantis šia nuostata, pagalbos schema – „tai bet kuris teisės aktas, pagal kurį bendrai ir abstrakčiai teisės aktuose apibrėžtoms įmonėms, netaikant kitų įgyvendinimo priemonių, galima teikti individualią pagalbą, ir bet kuris teisės aktas, pagal kurį vienai arba kelioms įmonėms gali būti teikiama su konkrečiu projektu nesusijusi ir neribotam laikotarpiui skirta pagalba, ir (arba) neriboto dydžio pagalba“. Anot Bendrojo Teismo, ši apibrėžtis reiškia, kad, pirma, kadangi individuali pagalba teikiama netaikant papildomų įgyvendinimo priemonių, pagrindiniai atitinkamos pagalbos schemos aspektai turi būti numatyti nuostatose, kurios laikomos minėtos schemos pagrindu. Antra, tą schemą taikančios nacionalinės valdžios institucijos neturi diskrecijos dėl atitinkamos pagalbos pagrindinių aspektų nustatymo ir dėl jos suteikimo tikslingumo, nes nacionalinių valdžios institucijų kompetencija turi apsiriboti nuostatų, kurios sudaro atitinkamą pagalbos schemą, techniniu taikymu, jei reikia, patikrinus, ar prašymą pateikę subjektai atitinka iš anksto nustatytas jos taikymo sąlygas. Galiausiai, trečia, aktuose, kuriais grindžiama pagalbos schema, turi būti bendrai ir abstrakčiai apibrėžti pagalbos gavėjai, net jeigu jiems suteikta pagalba lieka neapibrėžta.

Šiuo atveju Bendrasis Teismas konstatuoja, kad, pirma, nors kai kurie pagrindiniai schemos elementai, kuriuos Komisija nurodė Sprendime (ES) 2016/1699, gali būti kildinami iš jos nurodytų dokumentų, to negalima pasakyti apie visus šiuos pagrindinius elementus, įskaitant pelno perviršio apskaičiavimo dviem etapais metodą, kuris apima sandorio grynosios maržos metodą (SGMM), ir reikalavimą dėl investavimo, darbo vietų kūrimo, veiklos Belgijoje centralizavimo arba plėtos. Todėl šių aktų įgyvendinimas, taigi ir tariamos pagalbos suteikimas, būtinai turėtų priklausyti nuo papildomos įgyvendinimo priemonės priėmimo. Antra, Bendrasis Teismas mano, kad Belgijos mokesčių institucijos, priimdamos išankstinius sprendimus dėl pelno perviršio, turėjo diskreciją dėl visų nagrinėjamų atleidimo nuo mokesčio sistemos pagrindinių elementų, kuri joms leido daryti įtaką atleidimo nuo mokesčio ypatybėms, dydžiui ir sąlygoms, o tai irgi neleidžia daryti išvados, kad esama pagalbos schemos. Šiuo klausimu jis konstatuoja, kad kai šios institucijos priėmė sprendimą atlikti neigiamą koregavimą, jos ne techniškai taikė galiojančius teisės aktus, bet, priešingai, kiekybiniu ir kokybiniu požiūriu „konkrečiu atveju“ įvertino kiekvieną prašymą, remdamosi atitinkamo subjekto pateiktomis ataskaitomis ir įrodymais, kad nuspręstų, ar pagrįsta leisti atlikti tokį koregavimą. Trečia, Bendrasis Teismas pažymi, kad Komisijos nustatyti dokumentai, kurie yra pagalbos schemos pagrindas, naudos pagal tariamą

53| 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2015/1589, nustatantis išsamias SESV 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9).

pagalbos schemą, kurioje pagal CIR 92 185 straipsnio 2 dalies b punktą numatyta, kad ji taikoma bendrovėms, integruotoms į tarptautinę grupę, kai jos palaiko tarpusavio tarptautinius santykius, gavėjų bendrai ir abstrakčiai neapibrėžia, todėl juos būtina turi apibrėžti papildomos įgyvendinimo priemonės. Galiausiai, ketvirta, Bendrasis Teismas mano, kad Komisija neįrodė, jog jos nustatyti Belgijos mokesčių institucijų sisteminiai veiksmai atitinka Reglamento Nr. 2015/1589 1 straipsnio d punkto reikalavimus.

2019 m. rugsėjo 24 d. paskelbtu Sprendimu **Luxembourg ir Fiat Chrysler Finance Europe / Komisija** (T-755/15 ir T-759/15, [EU:T:2019:670](#)) Bendrojo Teismo septintoji išplėstinė kolegija kaip nepagrįstus atmetė ieškinius dėl panaikinimo, kuriuos Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ir įmonė *Fiat Chrysler Finance Europe* buvo pateikusias dėl Europos Komisijos sprendimo, kuriuo Liuksemburgo mokesčių institucijų išankstinis sprendimas dėl mokesčių pripažintas valstybės pagalba, suteikta *Fiat Chrysler Finance Europe*⁵⁴.

Fiat Chrysler Finance Europe, buvusi *Fiat Finance and Trade Ltd* (toliau – FFT), priklauso automobilių grupei *Fiat / Chrysler* ir teikia lėšų valdymo ir finansavimo paslaugas Europoje įsteigtoms šios grupės bendrovėms. Turėdama buveinę Liuksemburge, FFT paprašė Liuksemburgo mokesčių institucijų priimti išankstinį sprendimą dėl mokesčių (*tax ruling*) dėl apmokestinimo (toliau – išankstinis sprendimas). Gavusios šį prašymą Liuksemburgo mokesčių institucijos priėmė išankstinį sprendimą ir patvirtino FFT atlygio už kitoms grupės *Fiat / Chrysler* bendrovėms suteiktas paslaugas nustatymo metodą, o tai leido FFT kasmet nustatyti savo pelną, apmokestinamą pelno mokesčiu Liuksemburgo Didžiojoje Hercogystėje.

Ginčijamame sprendime Komisija padarė išvadą, kad šis išankstinis sprendimas yra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį, o konkrečiau – su vidaus rinka nesuderinama pagalba veiklai. Be to, ji konstatavo, kad Liuksemburgo Didžioji Hercogystė jai nepranešė apie atitinkamo išankstinio sprendimo projektą ir nesilaikė įsipareigojimo sustabdyti įgyvendinimą, taip pažeisdama SESV 108 straipsnio 3 dalies nuostatas. Todėl Komisija nurodė susigrąžinti šią neteisėtą ir su vidaus rinka nesuderinamą pagalbą. Liuksemburgo Didžioji Hercogystė ir FFT pareiškė ieškinius dėl šio sprendimo panaikinimo.

Kadangi tiesioginis apmokestinimas priklauso išimtinai valstybių narių kompetencijai, Bendrasis Teismas, pirma, priminė, kad aiškindamasi, ar atitinkamas išankstinis sprendimas atitinka valstybės pagalbos srityje taikomas taisykles, Komisija ne atliko „paslėptą mokesčių derinimą“, bet pasinaudojo jai Europos Sąjungos teisės suteikta kompetencija. Iš tiesų, kadangi Komisija turi kompetenciją užtikrinti SESV 107 straipsnio laikymąsi, jos negalima kaltinti suteiktos kompetencijos ribų peržengimu tuomet, kai ji išnagrinėja atitinkamą išankstinį sprendimą, siekdama patikrinti, ar tai yra valstybės pagalba, ir, jei taip, ar ji suderinama su vidaus rinka.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad tuo atveju, jeigu nacionalinėje mokesčių teisėje siekiama apmokestinti integruotos įmonės ekonominės veiklos pelną taip, lyg jis būtų gautas iš rinkos sąlygomis sudarytų sandorių, Komisija gali taikyti įprastų rinkos sąlygų principą siekdama patikrinti, ar už sandorius grupėje yra atlyginama taip, lyg dėl jų būtų derėjusios savarankiškos įmonės, taigi ar išankstiniu sprendimu dėl mokesčių jo adresatui suteikiamas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad įprastų rinkos sąlygų principas, Komisijos nurodytas ginčijamame sprendime, yra priemonė, jai leidžianti kontroliuoti, kad už sandorius grupėje būtų atlyginama taip, lyg dėl jų būtų derėjusios savarankiškos įmonės. Todėl jis konstatavo, kad, atsižvelgiant į Liuksemburgo mokesčių teisę, ši priemonė pagal SESV 107 straipsnį priklauso Komisijos kompetencijai. Taigi Komisija šiuo atveju galėjo patikrinti, ar grupės vidaus sandorių kainų lygis, patvirtintas nagrinėjamu išankstiniu sprendimu, atitiko tą, dėl kurio būtų susiderėta rinkos sąlygomis.

54| 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas (ES) 2016/2326 dėl valstybės pagalbos SA.38375 (2014/C, ex 2014/NN), kurią Liuksemburgas suteikė bendrovei „Fiat“ (OL L 351, 2016, p. 1).

Trečia, dėl paties pranašumo buvimo įrodymo Bendrasis Teismas laikėsi nuomonės, kad FFT atlygio nustatymo metodas, patvirtintas atitinkamu išankstiniu sprendimu, neleidžia pasiekti įprastomis rinkos sąlygomis grindžiamo rezultato ir kad jis, priešingai, lėmė mažesnį FFT atlygį, kuriuo remiantis nustatomas jos mokėtinas mokestis.

Ketvirta, dėl atitinkamu išankstiniu sprendimu FFT suteikto pranašumo atrankinio pobūdžio nagrinėjimo Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Komisija nepadarė klaidos, kai nusprendė, kad FFT suteiktas pranašumas yra atrankinio pobūdžio, nes šis išankstinis sprendimas buvo laikomas individualia pagalba ir su atrankumo prezumpcija susijusios sąlygos šiuo atveju buvo įvykdytos. Bendrasis Teismas pridūrė, kad bet kuriuo atveju Komisija, remdamasi trijų etapų atrankumo analize, taip pat įrodė, jog nagrinėjama priemonė yra atrankinio pobūdžio.

Penkta, dėl pagalbos susigrąžinimo Bendrasis Teismas patvirtino, kad šiuo atveju pagalbos susigrąžinimas nepažeidžia nei teisinio saugumo principo, nei Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės teisės į gynybą.

2019 m. rugsėjo 24 d. paskelbtu Sprendimu **Nyderlandai ir kt. / Komisija** (T-760/15 ir T-636/16, [EU:T:2019:669](#)) Bendrojo Teismo septintoji išplėstinė kolegija panaikino Europos Komisijos sprendimą, kuriuo išankstinis susitarimas dėl kainų, kurį Nyderlandų mokesčių institucijos sudarė su įmone *Starbucks Manufacturing Emea BV*⁵⁵ (toliau – SMBV), buvo pripažintas valstybės pagalba.

SMBV yra *Starbucks* grupės patronuojamoji bendrovė, šioje grupėje vykdanči tam tikrą gamybos ir platinimo veiklą. 2008 m. balandžio 28 d. Nyderlandų mokesčių institucijos su SMBV sudarė išankstinį susitarimą dėl kainų (toliau – išankstinis susitarimas), kuriuo nustatomas SMBV atlygis už jos veiklą *Starbucks* grupėje. Paskui, remiantis SMBV atlygiu, kasmet buvo nustatomas SMBV pelnas, Nyderlanduose apmokestinamas pelno mokesčiu. 2015 m. spalio 21 d. Komisija priėmė sprendimą, kuriuo, pirma, išankstinis susitarimas buvo pripažintas su vidaus rinka nesuderinama pagalba ir, antra, šią pagalbą nurodyta susigrąžinti. Tiek Nyderlandų Karalystė, tiek *Starbucks Corp.* ir SMBV pareiškė ieškinius dėl šio sprendimo panaikinimo.

Kadangi tiesioginis apmokestinimas priklauso išimtinai valstybių narių kompetencijai, Bendrasis Teismas, pirma, priminė, kad valstybės narės šia kompetencija turi naudotis, laikydamosi Europos Sąjungos teisės. Taigi, nors valstybių narių intervencijos tiesioginių mokesčių srityje buvo priskirtos prie Sąjungoje nesuderintų sričių, jos nebuvo pašalintos iš valstybės pagalbos kontrolę reglamentuojančių teisės aktų taikymo srities. Vadinas, Komisija mokestinę priemonę, kaip antai išankstinį susitarimą, galėjo pripažinti valstybės pagalba, jeigu buvo tenkinamos tokio pripažinimo sąlygos.

Antra, Bendrasis Teismas nurodė, kad jeigu pagal nacionalinę mokesčių teisę planuota integruotos įmonės vykdanč ekonominę veiklą gautą pelną apmokestinti taip, lyg jis būtų gautas iš rinkos kaina sudarytų sandorių, Komisija gali taikyti įprastų rinkos sąlygų principą siekdama patikrinti, ar už grupės vidaus sandorius buvo atlyginama taip, lyg dėl jų būtų derėjusios nepriklausomos įmonės, taigi ar išankstiniu sprendimu dėl mokesčių pagalbos gavėjui buvo suteiktas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad įprastų rinkos sąlygų principas, Komisijos apibūdintas jos sprendime, yra priemonė, leidžianti kontroliuoti, kad už grupės vidaus sandorius būtų atlyginama taip, lyg dėl jų būtų derėjusios savarankiškos įmonės. Todėl jis konstatavo, kad, atsižvelgiant į Nyderlandų mokesčių teisę, ši priemonė apima Komisijos kompetenciją pagal SESV 107 straipsnį. Taigi šiuo atveju Komisija turėjo galimybę nustatyti, ar grupės vidaus sandorių kainų lygis, patvirtintas aptariamu išankstiniu sprendimu, atitinka tą, dėl kurio būtų buvę susiderėta rinkos sąlygomis.

55| 2015 m. spalio 21 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/502 dėl valstybės pagalbos SA.38374 (2014/C, ex 2014/NN), kurią Nyderlandai suteikė bendrovei *Starbucks* (OL L 83, 2017, p. 38).

Trečia, kiek tai susiję su pranašumo buvimo įrodymu, Bendrasis Teismas vis dėlto konstatavo, kad Komisija neįrodė, jog aptariamam išankstiniui sprendimui buvo suteiktas pranašumas, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, sumažinant mokestinę naštą SMBV. Konkrečiau kalbant, Bendrasis Teismas atmetė įvairius Komisijos argumentus, kuriais siekta įrodyti, kad išankstiniui sprendimui, patvirtinant sandorių kainodaros nustatymo metodą, neleidžiantį gauti įprastų rinkos sąlygų rezultato, buvo suteiktas pranašumas SMBV.

Taigi Bendrasis Teismas iš pradžių atmetė argumentus, kad išankstiniui sprendimui SMBV buvo suteiktas pranašumas, nes, pasirinkus grupės vidaus sandorių kainodaros metodą, negaunamas patikimas apytikslis, rinka grindžiamas rezultatas, atitinkantis įprastų rinkos sąlygų principą. Iš tiesų, kadangi vien metodologinių reikalavimų nesilaikymas nebūtinai lemia mokestinės naštos sumažėjimą, dar reikėjo, kad Komisija įrodytų, kad metodologinės klaidos, kurias ji nustatė atitinkamame išankstiniame sprendime, neleido gauti patikimo apytikrio, rinka grindžiamo rezultato ir kad dėl jų buvo sumažintas apmokestinamasis pelnas, palyginti su mokestine našta, kuri tektų panašioje kaip SMBV faktinėje padėtyje esančiai įmonei, vykdančiai veiklą rinkos sąlygomis, pritaikius įprastas nacionalines mokesčių nuostatas. Komisija tokių įrodymų nepateikė.

Bendrasis Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Komisija nepateikė jokių įrodymų, leidžiančių daryti išvadą, jog metodas, kuris išankstiniame sprendime buvo taikomas siekiant nustatyti sandorių kainodarą, t. y. sandorio grynosios maržos metodas (toliau – SGMM), neišvengiamai lemia per mažą rezultatą, o tai suteikė pranašumą SMBV. Bendrasis Teismas taip pat nurodė, kad vien to, kad Komisija padarė išvadą, jog išankstiniame susitarime nebuvo nagrinėjamas atlygis, kurį SMBV sumokėjo *Starbucks* grupės įmonei už naudojimąsi jos intelektinės nuosavybės teisėmis, įskaitant skrudinimo metodus ir kitą praktinę patirtį skrudinimo srityje, nepakanka, siekiant įrodyti, kad tas atlygis iš tikrųjų neatitiko įprastų rinkos sąlygų principo. Kiek tai susiję su bendrovės SMBV mokėtu šio atlygio dydžiu, kaip nurodyta SMBV funkcijų, susijusių su atlygiu, analizėje ir Komisijos išnagrinėtų panašių skrudinimo susitarimų analizėje, Bendrasis Teismas taip pat konstatavo, kad Komisija neįrodė, jog tai lėmė pranašumą, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

Paskui Bendrasis Teismas išnagrinėjo papildomus Komisijos argumentus, kad net jeigu šiuo atveju buvo galima taikyti SGMM siekiant nustatyti sandorio kainodarą, išankstiniui susitarimu buvo suteiktas pranašumas SMBV, nes šio išankstiniui susitarimu patvirtinto metodo taikymo tvarka buvo klaidinga. Šiuo aspektu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisija neįrodė, jog jos nustatytos įvairios SGMM taikymo tvarkos klaidos suteikė pranašumą SMBV, neatsižvelgiant į tai, ar tai yra išankstinio susitarimo paskirti SMBV subjektu, kuriame turi būti patikrintas SGMM taikymas, patvirtinimas, pelno dydžio rodiklio, siekiant taikyti šį metodą, pasirinkimas ar tam tikros šio rodiklio korekcijos.

4. Investicinės subsidijos viešojo transporto įmonėms

2019 m. liepos 12 d. sprendimuose *Keolis CIF ir kt. / Komisija* (T-289/17, [EU:T:2019:537](#)), *Transdev ir kt. / Komisija* (T-291/17, [EU:T:2019:534](#)), *Il de Franso regionas / Komisija* (T-292/17, [EU:T:2019:532](#)), *Optile / Komisija* (T-309/17, [EU:T:2019:529](#)), *Ceobus ir kt. / Komisija* (T-330/17, [EU:T:2019:527](#)) ir *STIF-IDF / Komisija* (T-738/17, [EU:T:2019:526](#)) Bendrasis Teismas atmetė keletą prašymų iš dalies panaikinti 2017 m. vasario 2 d. Komisijos sprendimą dėl dviejų pagalbos schemų, kurias Prancūzija taikė autobusų transporto įmonėms Il de Franso regione⁵⁶.

56| 2017 m. vasario 2 d. Komisijos sprendimas (ES) 2017/1470 dėl pagalbos schemų SA.26763 2014/C (ex 2012/NN), kurias Prancūzija taikė autobusų transporto įmonėms Il de Franso regione (OL L 209, 2017, p. 24).

Visos šios bylos susijusios su dviejų pagalbos schemų suteikimu Il de Franso regiono autobusų transporto įmonėms, iš kurių pirmąją Il de Franso regionas taikė nuo 1994 m. iki 2008 m., o antrąją nuo 2008 m. taikė *Syndicat Transport Île de France (STIF-IDF)*. Pagal šias schemas išmokėta pagalba buvo skirta sudaryti palankesnes sąlygas Il de Franso regiono reguliaraus viešojo transporto įmonėms įsigyti įrangos ir kompensuoti tų įmonių patirtas išlaidas investicijoms.

Bendrajame Teisme užginčytame sprendime Komisija iš pradžių nusprendė, kad šios dvi pagalbos schemos yra suderinamos su vidaus rinka. Paskui ji vis dėlto nusprendė, kad pagal šias schemas suteikta finansinė pagalba buvo neteisėtai įgyvendinta, nes tai buvo „nauja pagalba“, apie kurią jai nebuvo pranešta. Konkrečiau kalbant, šiuo klausimu Komisija konstatavo, kad buvo pažeista SESV 108 straipsnio 3 dalis, kuria valstybėms narėms, ketinančioms teikti ar iš dalies pakeisti valstybės pagalbą, draudžiama įgyvendinti planuojamas priemonės, kol Komisija neatliks išankstinės jų projektų kontrolės. Taigi SESV 108 straipsnio 3 dalyje numatyta *standstill* pareiga, kuri taikoma naujai pagalbai, o ne esamai pagalbai.

Sprendimuose **Keolis CIF ir kt. / Komisija, Transdev ir kt. / Komisija, Optile / Komisija ir Ceobus ir kt. / Komisija** Bendrasis Teismas atmetė keleto keleivinio kelių transporto tinklų eksploatuotojų šio regiono teritorijoje ieškinius, kuriais buvo siekiama panaikinti ginčijamą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su pagalbos schema, kurią 1994–2008 m. įgyvendino Il de Franso regionas. Šiomis aplinkybėmis kelios ieškovės pateikė kaltinimų, susijusių su įvairiais Komisijos padarytais pareigos motyvuoti pažeidimais; visus ieškovių kaltinimus Bendrasis Teismas vis dėlto atmetė. Grįsdamos ieškinius ieškovės taip pat ginčijo subsidijų investicijoms, kurias transporto įmonės gavo pagal atitinkamą pagalbos schemą, kvalifikavimą kaip naujos pagalbos. Be to, kelių transporto tinklų eksploatuotojai rėmėsi Reglamento Nr. 2015/1589 17 straipsnyje nustatytų senaties taisyklių pažeidimu⁵⁷.

Dėl pagalbos schemos, kurią 1994–2008 m. įgyvendino Il de Franso regionas, kvalifikavimo kaip naujos pagalbos Bendrasis Teismas, viena vertus, atmetė kaltinimus pažeidus Reglamento Nr. 2015/1589 1 straipsnio b punkto i papunktį, kuriame nustatyta, kad pagalba, taikyta iki SESV įsigaliojimo atitinkamoje valstybėje narėje, laikoma esama pagalba. Iš tikrųjų ieškovės nepateikė Bendrajam Teismui pakankamų įrodymų, patvirtinančių, kad atitinkama pagalbos schema buvo nustatyta anksčiau nei 1958 m. sausio mėn. 1 d., kai Prancūzijoje įsigaliojo Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. Kita vertus, Bendrasis Teismas atmetė kaltinimus pažeidus Reglamento Nr. 2015/1589 1 straipsnio b punkto v papunktį, pagal kurį bet kokia pagalba, kuri jos taikymo pradžios momentu nebuvo pagalba, o vėliau tapo pagalba dėl vidaus rinkos vystymosi ir nebuvo atitinkamos valstybės narės pakeista, yra laikoma esama pagalba. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pabrėžė, kad suteikta pagalba pasinaudojusios transporto įmonės nuo atitinkamos pagalbos schemos taikymo pradžios galėjo naudoti iš tos pagalbos finansuotą įrangą konkurencijai atvertai transporto veiklai vykdyti. Dėl 1994–2008 m. laikotarpio pažymėtina, kad suinteresuotosios transporto įmonės, be to, neginčijo suteiktų subsidijų kvalifikavimo kaip valstybės pagalbos, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Be to, Komisijos išvada, kad visi šioje nuostatoje numatyti kriterijai tuo laikotarpiu buvo tenkinami, atitinka analizę, esančią keliuose nacionalinių teismų sprendimuose, priimtuose šioje srityje.

Bendrasis Teismas taip pat atmetė kaltinimus dėl Reglamento Nr. 2015/1589 17 straipsnio, kuriame numatytas dešimties metų senaties terminas pagalbos susigrąžinimo srityje, pažeidimo. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šioje nuostatoje įtvirtintos senaties taisyklės susijusios tik su Komisijos įgaliojimais, todėl jos negali būti taikomos tuomet, kai, kaip nagrinėjamu atveju, Komisija pripažino, kad neteisėtai išmokėta pagalba

57| 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2015/1589, nustatantis išsamias SESV 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9).

yra suderinama su vidaus rinka, po tos pagalbos skyrimo. Bendrasis Teismas vis dėlto priminė, kad nacionalinių valdžios institucijų įgaliojimams dėl galimo tokios pagalbos susigrąžinimo taikomos tik nacionaliniame teisme taikytinos nacionalinėje teisėje įtvirtintos senaties termino taisyklės.

Sprendimu **II de Franso regionas / Komisija** Bendrasis Teismas atmetė II de Franso regiono pareikštą ieškinį. Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovas negali kaltinti Komisijos, kad, vertindama pagalbos, kurią jis teikė 1994–2008 m., atrankinį pobūdį ir šios pagalbos gavėjams nepagrįstai suteiktą ekonominį pranašumą, ši pažeidė pareigą motyvuoti. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad nėra pagrindo abejoti ginčijamame sprendime pateiktų vertinimų, susijusių su ekonominiu pranašumo buvimu ir schemos atrankumu, pagrįstumu. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad kitų valstybių narių arba kitų Prancūzijos regionų įmonės neatitiko reikalavimų gauti aptariamas subsidijas, kuriomis pasinaudoti galėjo tik įmonės, veikiančios reguliaraus keleivinio transporto rinkoje ir vykdančios veiklą ieškovo teritorijoje. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė atmesti pagrindą dėl Reglamento Nr. 2015/1589 1 straipsnio b punkto i ir v papunkčių pažeidimo.

Sprendimu **STIF-IDF / Komisija** Bendrasis Teismas atmetė STIF-IDF pareikštą ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, kiek jis susijęs su nuo 2008 m. STIF-IDF įgyvendinta pagalbos schema. Ši ginčijamo sprendimo dalis konkrečiai buvo susijusi su keliomis STIF-IDF ir privačių įmonių, vykdančių reguliaraus viešojo transporto veiklą II de Franso regiono teritorijoje, sudarytomis sutartimis, kuriose numatyta, kad sutartis pasirašiusioms įmonėms STIF-IDF moka finansinį įnašą kaip kompensaciją už su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų, kurie joms nustatyti pagal sutartį, vykdymą.

Grisdama ieškinį dėl panaikinimo, STIF-IDF rėmėsi suformuota jurisprudencija, kurioje nustatyta, kad valstybės intervencija nėra valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnį, jeigu tai yra atlygis už jį gaunančių įmonių teikiamas paslaugas vykdant su viešąją paslauga susijusius įsipareigojimus, nes šios įmonės realiai negauna jokios finansinės naudos ir dėl tos intervencijos jos neatsiduria palankesnėje konkurencinėje padėtyje, palyginti su kitomis su jomis konkuruojančiomis įmonėmis. Tam, kad konkrečiu atveju tokia kompensacija nebūtų kvalifikuota kaip valstybės pagalba, turi būti tenkinami vadinamieji Sprendimo *Altmark*⁵⁸ kriterijai. Pagal ketvirtąjį iš šių kriterijų valstybės intervencijos dydis turi būti nustatytas remiantis išlaidų, kurių gerai valdoma ir pakankamai priemonių įpareigojimams teikti viešąją paslaugą vykdyti turinti vidutinė įmonė būtų patyrusi, vykdydama šiuos įpareigojimus, analize. Ieškinyje STIF-IDF konkrečiai kaltino Komisiją tuo, kad ji ginčijamame sprendime klaidingai nusprendė, jog aptariama pagalbos schema neatitinka šio kriterijaus, ir todėl pažeidė pareigą motyvuoti.

Patvirtinęs, kad Komisija pakankamai išsamiai išdėstė priežastis, dėl kurių nusprendė, kad aptariama pagalbos schema neatitinka ketvirtojo Sprendimo *Altmark* kriterijaus, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad STIF-IDF pateikti įrodymai, kuriais ji grindžia savo kaltinimus, iš esmės buvo sudaryti iš nuorodų į metodines priemones, kuriomis ji naudojosi prieš nustatydamą sutartį pasirašiusioms įmonėms mokėtinų finansinių įnašų dydį, ir į įvairius *ex post* patikrinimus, atliktus siekiant patikrinti tų įmonių padarytas investicijas. Kadangi šie įrodymai nebuvo reikšmingi ar bent pakankami siekiant nustatyti, ar kompensacijos dydis buvo nustatytas laikantis ketvirtojo Sprendimo *Altmark* kriterijaus, Bendrasis Teismas konstatavo, kad STIF-IDF pateikta informacija neleidžia teigti, kad ginčijamame sprendime vertinant ginčijamą pagalbos schemą pagal tą kriterijų buvo padaryta teisės ar vertinimo klaida.

58| Kalbama apie keturis šios jurisprudencijos taikymo kriterijus, kurie buvo suformuluoti 2003 m. liepos 24 d. Sprendime *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, [EU:C:2003:415](#), 88–93 punktai).

5. Valstybės pagalbą reglamentuojančių nuostatų taikymas *ratione temporis*

2019 m. birželio 18 d. paskelbtame Sprendime **Food ir kt. / Komisija** (sujungtos bylos T-624/15, T-694/15 ir T-704/15, pateiktas apeliacinis skundas⁵⁹, [EU:T:2019:423](#)) Bendrasis Teismas panaikino visą 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimą (ES) 2015/1470⁶⁰, kuriame Komisija arbitražo teismo, įsteigto kuruojant Tarptautiniam investicinių ginčų sprendimo centrui (ICSID), sprendimu priteistos kompensacijos mokėjimą kvalifikavo kaip su vidaus rinka nesuderinamą pagalbą.

2002 m. gegužės 29 d. Švedijos Karalystės vyriausybė ir Rumunijos vyriausybė sudarė dvišalę investicijų sutartį dėl investicijų skatinimo ir abipusės apsaugos (toliau – DIS). Šios 2003 m. liepos 1 d. įsigaliojusios sutarties 2 straipsnio 3 punkte buvo nurodyta, kad kiekviena susitariančioji šalis visada užtikrina teisingą ir sąžiningą požiūrį į kitos susitariančiosios šalies investuotojų investicijas. 2005 m., vykstant deryboms dėl Rumunijos stojimo į Europos Sąjungą (ši valstybė galiausiai įstojo 2007 m. sausio 1d.), Rumunijos vyriausybė panaikino nacionalinę paskatų nepalankioje padėtyje esančių regionų investuotojams schemą, priimtą Nepaprastuoju vyriausybės potvarkiu (toliau – NVP) Nr. 24/1998. Manydami, kad panaikinusi šią schemą Rumunija pažeidė savo pareigą užtikrinti teisingą ir sąžiningą požiūrį į Švedijos investuotojus, penki ieškovai, kurie naudojos minėta schema (toliau – ieškovai arbitražinio nagrinėjimo procedūroje), remdamiesi DIS 7 straipsniu, 2005 m. liepos 28 d. kreipėsi į arbitražo teismą. 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo sprendimu minėtas teismas įpareigojo Rumuniją atlyginti ieškovams arbitražinio nagrinėjimo procedūroje žalą, siekiančią apie 178 milijonų eurų. Komisija savo sprendime šį žalos atlyginimą ir palūkanų, priskaičiuotų nuo arbitražo sprendimo priėmimo dienos, mokėjimą kvalifikavo kaip su vidaus rinka nesuderinamą naują valstybės pagalbą ir atitinkamai priėmė ginčijamą sprendimą, siekdama užkirsti kelią Rumunijai vykdyti arbitražo sprendimą. Su minėtu sprendimu tiesiogiai susijusios bendrovės (toliau – ieškovai) pagal SESV 263 straipsnį pareiškė ieškinį dėl panaikinimo.

Dėl ieškovų nurodyto pagrindo, grindžiamo tuo, kad Sąjungos teisė netaikoma iki Rumunijos įstojimo susiklosčiusiai situacijai, Bendrasis Teismas konstatavo, kad visi įvykiai, t. y. paskatų schemos priėmimas ir panaikinimas, DIS įsigaliojimas, Rumunijos padaryti pažeidimai ir ieškovų arbitražinio nagrinėjimo procedūroje kreipimasis į arbitražo teismą, įvyko iki įstojimo ir kad paskatų panaikinimas yra įvykis, sukėlęs žalą, už kurią arbitražo sprendimu buvo priteista aptariama kompensacija. Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad ieškovų arbitražinio nagrinėjimo procedūroje teisė į žalos atlyginimą atsirado tuo metu, kai Rumunija 2005 m. panaikino paskatas, taigi iki jos įstojimo į Sąjungą. Kadangi tuo laikotarpiu Sąjungos teisė Rumunijoje nebuvo taikoma, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija negalėjo įgyvendinti įgaliojimų, pagal Sutartį jai suteiktų valstybės pagalbos srityje. Galiausiai Bendrasis Teismas nurodė, kad nors nauja taisyklė būsims padėties, susiklosčiusios galiojant ankstesnei taisyklei, pasekmės paprastai taikoma nedelsiant, vis dėlto negalima manyti, kad arbitražo sprendimo pasekmės yra būsimos iki stojimo susiklosčiusios padėties pasekmės, nes jis atgaline data sukėlė galutines pasekmes, kurias tik „konstatavo“ dėl praeities, t. y. pasekmes, kurios iš dalies buvo kilusios prieš stojimą, nes, kaip Komisija konstatavo savo sprendime, įgyvendinant arbitražo sprendimą buvo atkurta padėtis, kurioje ieškovai, labiausiai tikėtina, būtų buvę, jei Rumunija nebūtų panaikinusi NVP, ir tai buvo pagalba veiklai.

59| Byla C-638/19 P, **Komisija / European Food ir kt.**

60| 2015 m. kovo 30 d. Komisijos sprendimas (ES) 2015/1470 dėl valstybės pagalbos SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), kurią įgyvendino Rumunija – 2013 m. gruodžio 11 d. arbitražo teismo Sprendimas *Micula prieš Rumuniją* (pranešta Dokumentu Nr. C(2015) 2112) (OL L 232, 2015, p. 43, toliau – ginčijamas sprendimas).

Be to, Bendrasis Teismas priminė, kad kompensacija už patirtą žalą negali būti laikoma pagalba, nebent ja siekiama kompensuoti už neteisėtos arba nesuderinamos pagalbos atšaukimą, todėl atsižvelgiant į tai, kad Sąjungos teisė netaikoma žalos atlyginimui, kuriuo siekiama kompensuoti už paskatų schemos atšaukimą, toks žalos atlyginimas negali būti laikomas kompensacija už neteisėtos arba su Sąjungos teise nesuderinamos pagalbos atšaukimą. Dėl šios priežasties Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad Komisijos sprendimas yra neteisėtas tiek, kiek žalos atlyginimas jame kvalifikuotas kaip nauda ir pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnį.

V. Intelektinė nuosavybė

1. Europos Sąjungos prekių ženklas

a. Absoliutūs atmetimo pagrindai

Byloje, kurioje priimtas 2019 m. vasario 14 d. Sprendimas **Bayer Intellectual Property / EUIPO (Širdies atvaizdas)** (T-123/18, [EU:T:2019:95](#)), į Bendrąjį Teismą buvo kreiptasi su ieškiniu dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) pirmosios apeliacinės tarybos sprendimo atmesti apeliaciją dėl eksperto sprendimo, kuriuo buvo atsisakyta įregistruoti vaizdinį prekių ženklą, vaizduojantį širdį. Apeliacinė taryba nusprendė, kad atitinkama visuomenė suvoks prašomą įregistruoti prekių ženklą kaip širdies vaizdą, taigi kaip nuorodą į tai, kad atitinkamos paslaugos susijusios su kardiologijos sritimi.

Bendrasis Teismas primena, pirma, kad prekių ženklas turi leisti atitinkamai visuomenei, kuri neturi būti ypač pastabi, atskirti juo žymimas prekes nuo kitų įmonių prekių, t. y. išskirtinumo riba, reikalinga norint įregistruoti prekių ženklą, negali priklausyti nuo atitinkamos visuomenės pastabumo lygio.

Antra, Bendrasis Teismas primena, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, EUIPO turi įgyvendinti savo įgaliojimus laikydamasi bendrųjų Sąjungos teisės principų. Nors pagal vienodo požiūrio ir gero administravimo principus EUIPO turi atsižvelgti į sprendimus, kurie jau buvo priimti dėl panašių paraiškų, ir ypatingą dėmesį skirti klausimui, ar reikia priimti tokį patį sprendimą, šių principų taikymas vis dėlto turi būti derinamas su teisėtumo principo laikymusi. Be to, dėl priežasčių, susijusių su teisiniu saugumu ir, konkrečiai kalbant, su geru administravimu, visos registracijos paraiškos turi būti nagrinėjamos griežtai ir išsamiai, siekiant, kad prekių ženklai nebūtų įregistruoti ar anuliuoti nepagrįstai. Būtent todėl toks nagrinėjimas turi būti atliekamas kiekvienu konkrečiu atveju. Iš tikrųjų žymens registracija kaip prekių ženklo priklauso nuo konkrečių kriterijų, kurie taikomi atsižvelgiant į faktines konkrečiau atvejo aplinkybes ir kurie skirti patikrinti, ar atitinkamam žymeniui netaikomas kuris nors atmetimo pagrindas.

Bendrasis Teismas pažymi, kad iš šių principų išplaukia, pirma, kad jeigu apeliacinės tarybos nusprendžia laikytis pozicijos, kuri skiriasi nuo įtvirtintos ankstesniuose sprendimuose, susijusiuose su panašiais jų nagrinėtais prašymais, jos privalo aiškiai motyvuoti, kodėl laikosi pozicijos, kuri skiriasi nuo įtvirtintos minėtuose sprendimuose. Vis dėlto tokia pareiga motyvuoti, esant nukrypimui nuo ankstesnių sprendimų, yra mažiau svarbi tuomet, kai tai susiję tik su prašomo įregistruoti prekių ženklo nagrinėjimu, nei tuomet, kai tai susiję su faktais pagrįstomis išvadomis, kurios nepriklauso nuo šio prekių ženklo. Be to, jis nurodo, jog iš teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad sprendimai dėl žymens įregistravimo kaip Europos Sąjungos

prekių ženklo, kuriuos apeliacinės tarybos priima remdamosi Reglamentu 2017/1001⁶¹, priskiriami ribotai kompetencijai, o ne diskrecijai, todėl šių apeliacinių tarybų sprendimų teisėtumas turi būti vertinamas remiantis tik šiuo reglamentu, atsižvelgiant į tai, kaip jį aiškina Sąjungos teismas. Todėl apeliacinės tarybos negali būti saistomos ankstesnių EUIPO sprendimų.

Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas pažymi, pirma, kad prašomo įregistruoti prekių ženklo skiriamąjo požymio nagrinėjimas priklauso tik nuo paties prekių ženklo, o ne nuo ieškovės nurodytų faktais pagrįstų išvadų. Taigi Apeliacinė taryba galėjo paprasčiausiai nurodyti, kad ieškovė negali pagrįstai remtis ankstesniais EUIPO sprendimais, siekdama paneigti išvadą, kad prašomam įregistruoti prekių ženklui taikomas atsisakymo registruoti pagrindas, nurodytas Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punkte. Be to, Bendrasis Teismas pažymi, kad Apeliacinė taryba bet kuriuo atveju aiškiai pagrindė, kodėl ji nukrypo nuo ieškovės nurodytame ankstesniame sprendime padarytos išvados. Iš tiesų ji iš esmės nusprendė, kad atitinkamos prekės nėra konkrečiai susijusios su kardiologija, todėl tos prekės, priešingai nei šioje byloje nagrinėjamos paslaugos, nėra „tiesiogiai ir iš karto atpažįstamai susijusios su žmogaus širdimi“. Be to, Bendrasis Teismas nurodo, kad ieškovė negali ginčyti šių motyvų pagrįstumo, nekeldama klausimo dėl atsisakymo įregistruoti prašomą prekių ženklą pagrįstumo. Jis teigia, kad Apeliacinė taryba teisingai konstatavo, jog prašomam įregistruoti prekių ženklui taikomas atsisakymo registruoti pagrindas, grindžiamas Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies b punkto pažeidimu.

Sprendimu **adidas / EUIPO – Shoe Branding Europe (trijų lygiagrečių juostų vaizdas)** (T-307/17, [EU:T:2019:427](#)), priimtu 2019 m. birželio 19 d., Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) sprendimo, kuriuo ši pripažino vaizdinio prekių ženklo, vaizduojančio tris juodas lygiagrečias juostas baltame fone, registraciją negaliojančia, nes šis prekių ženklas neturi jokio skiriamąjo požymio, įskaitant įgytą dėl naudojimo.

Šiuo atveju *adidas AG* įregistravo vaizdinį prekių ženklą, sudarytą iš trijų lygiagrečių vienodo pločio ir vienodai viena nuo kitos nutolusių juostų, kuriomis, išdėstytomis bet kuria kryptimi, gali būti žymimos prekės. *Shoe Branding Europe BVBA* pateikė prašymą pripažinti šio prekių ženklo registraciją negaliojančia, remdamasi tuo, kad jis neturi skiriamąjo požymio, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009⁶² 52 straipsnio 1 dalies a punktą, siejamą su to paties reglamento 7 straipsnio 1 dalies b punktu. EUIPO patenkino prašymą pripažinti registraciją negaliojančia, remdamasi tuo, kad aptariamas prekių ženklas neturi nei jam būdingo, nei naudojant įgyto skiriamąjo požymio.

Pirma, Bendrasis Teismas turėjo nustatyti, ar, kalbant apie prekių ženklo naudojimo formas, į kurias gali būti atsižvelgiama, sąvoka prekių ženklo „naudojimas“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 3 dalį ir 52 straipsnio 2 dalį, turi būti aiškinama taip pat, kaip ir šio reglamento 15 straipsnio 1 dalyje esanti sąvoka „naudojimas iš tikrųjų“.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad prekių ženklo naudojimo sąvoką, kaip ji suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 7 straipsnio 3 dalį ir 52 straipsnio 2 dalį, reikia aiškinti kaip apimančią ne tik prekių ženklo naudojimą tokia forma, kuri buvo nurodyta pateikiant paraišką jį įregistruoti, ar, jei taikytina, forma, kuria jis buvo įregistruotas, bet ir prekių ženklo naudojimą tokiomis formomis, kurios tik labai nedaug skiriasi nuo minėtos formos ir dėl to gali būti laikomos iš esmės lygiavertėmis minėtai formai.

61| 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1).

62| 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 207/2009 dėl Bendrijos prekių ženklo (kodifikuota redakcija) (OL L 78, 2009, p. 1).

Antra, Bendrasis Teismas nusprendė, kad itin paprasto prekių ženklo atveju net nedideli šio prekių ženklo pakeitimai gali sudaryti reikšmingus skirtumus, todėl pakeista forma negalės būti laikoma iš esmės lygiaverte įregistruotai minėto prekių ženklo formai. Iš tiesų – kuo paprastesnis prekių ženklas, tuo mažesnė tikimybė, kad jis turi skiriamąjį požymį, ir tuo labiau šio prekių ženklo pakeitimas gali paveikti vieną iš jo esminių savybių ir taip pakeisti tai, kaip atitinkama visuomenė suvokia šį prekių ženklą.

Trečia, Bendrasis Teismas konstatavo, kad nagrinėjamo prekių ženklo įregistruotą formą sudaro trys juodos juostos baltame fone. Iš to jis padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į ypatingą nagrinėjamo prekių ženklo paprastumą ir registruojant naudotos spalvų schemos svarbą, atvirkštinė spalvų schema negali būti suprantama kaip nereikšmingas pakeitimas, palyginti su forma, kuria buvo įregistruotas šis prekių ženklas. Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad EUIPO pagrįstai atmetė įrodymus, kuriuose nurodomas ne nagrinėjamas prekių ženklas, bet kiti žymenys, sudaryti iš trijų baltų (arba šviesių) juostų juodame (arba tamsiame) fone.

2019 m. gruodžio 12 d. Sprendimu **Conte / EUIPO (CANNABIS STORE AMSTERDAM)** (T-683/18, [EU:T:2019:855](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinės tarybos sprendimo atsisakyti įregistruoti prekių ženklą CANNABIS STORE AMSTERDAM, nes jis prieštarauja viešajai tvarkai.

Ieškovė Santa Conte pateikė paraišką įregistruoti vaizdinį žymenį, kuriame yra žodinis elementas CANNABIS STORE AMSTERDAM ir vaizdinis elementas, vaizduojantis kanapių lapus, 30, 32 ir 43 klasių prekėms ir paslaugoms (maistas, gėrimai ir maitinimo paslaugos). EUIPO apeliacinė taryba pagal Reglamento 2017/1001 7 straipsnio 1 dalies f punktą⁶³ atsisakė registruoti žymenį nusprendusi, kad jis prieštarauja viešajai tvarkai.

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad lemiamas žymens prieštaravimo viešajai tvarkai vertinimo kriterijus yra atitinkamos visuomenės suvokimas apie prekių ženklą, kuris gali būti grindžiamas mokslo ar techniniu požiūriu netiksliomis apibrėžtimis, o tai reiškia, kad svarbus yra konkretus ir realus žymens suvokimas, neatsižvelgiant į vartotojo turimos informacijos išsamumą. Pabrėždama, kad „išskirtinė kanapių lapų forma žiniasklaidoje dažnai naudojama kaip marihuanos simbolis“, Apeliacinė taryba teisingai tvirtino, kad kalbama ne apie mokslo faktą, o apie atitinkamos visuomenės suvokimą. Be to, Bendrasis Teismas pritarė Apeliacinės tarybos teiginiui, kad atitinkama visuomenė žodį „amsterdam“ suprantą kaip nurodantį Nyderlandų miestą, kuriame toleruojamas narkotikų vartojimas ir kuris garsėja jame esančiomis „coffee shops“.

Antra, dėl atitinkamos visuomenės Bendrasis Teismas nurodė, kad ją sudaro plačioji Sąjungos visuomenė, kuri nebūtinai turi konkrečių mokslo ar techninių žinių apie narkotines medžiagas apskritai, ir konkrečiai su kanapėmis susijusi visuomenė, net jei ši situacija gali skirtis atsižvelgiant į valstybes nares, kurių teritorijoje yra minėta visuomenė. Be to, kadangi ieškovė prekių ženklo paraiškoje nurodė kasdienio vartojimo prekes ir paslaugas, skirtas plačiai visuomenei, neatsižvelgiant į amžių, nėra jokios pagrįstos priežasties atitinkama visuomene laikyti tik jaunimą.

Trečia, Bendrasis Teismas konstatavo, kad daugelyje Europos Sąjungos šalių produktai iš kanapių, kurių sudėtyje yra daugiau nei 0,2 % tetrahidrokanabinolio (THC), laikomi neteisėtomis narkotinėmis medžiagomis. Kadangi žymenys, kurie gali būti suvokiami kaip prieštaraujantys viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams, nėra tokie patys visose valstybėse narėse būtent dėl kalbinių, istorinių, socialinių ar kultūrinių priežasčių, Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba teisingai atsižvelgė į šių valstybių narių teisės aktus ne dėl jų norminės vertės, bet kaip į faktinius įrodymus, leidžiančius įvertinti tai, kaip konkrečiose valstybėse narėse atitinkama visuomenė suvokia šį žymenį. Be to, Bendrasis Teismas nusprendė,

63| 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1) 7 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta, kad neregistruojami prekių ženklai, prieštaraujantys viešajai tvarkai arba nusistovėjusiems moralės principams.

kad atitinkama angliškai kalbanti visuomenė šį žymenį suvoktų kaip reiškiantį „kanapių parduvė Amsterdamė“, o atitinkama angliškai nekalbanti visuomenė jį suprastų kaip reiškiantį „kanapės Amsterdamė“, o tai abiem atvejais kartu su kanapių lapų vaizdu, kuris žiniasklaidoje naudojamas kaip marihuanos simbolis, daro aiškią ir vienareikšmę aliuziją į narkotinę medžiagą, kuria ten prekiaujama.

Ketvirta, dėl viešosios tvarkos sąvokos Bendrasis Teismas pabrėžė, kad bet koks prieštaravimas įstatymui nebūtinai prilygsta prieštaravimui viešajai tvarkai. Dar reikia, kad šis prieštaravimas turėtų įtakos interesams, kuriuos atitinkama valstybė narė ar valstybės narės laiko svarbiais pagal jų pačių vertybių sistemas. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad valstybėse narėse, kuriose iš kanapių gautos narkotinės medžiagos vartojimas ir naudojimas ir toliau yra uždraustas, kova su jos plitimu yra ypač jautri, o tai atitinka visuomenės sveikatos tikslą – kovoti su tokios medžiagos kenksmingu poveikiu.

Atsižvelgdamas į šiuos argumentus Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad aptariamas žymuo, kurį atitinkama visuomenė suvoktų kaip nuorodą į tai, jog prekių ženklo paraiškoje nurodytuose maisto produktuose ir gėrimuose bei su jais susijusiose paslaugose yra narkotinių medžiagų, kurios kai kuriose valstybėse narėse yra neteisėtos, prieštarauja viešajai tvarkai.

b. Santykiniai atmetimo pagrindai

Byloje, kurioje priimtas 2019 m. vasario 7 d. Sprendimas *Swemac Innovation / EUIPO-SWEMAC Medical Appliances (SWEMAC)* (T-287/17, [EU:T:2019:69](#)), Europos Sąjungos prekių ženklo SWEMAC savininkas kreipėsi į Bendrąjį Teismą su prašymu panaikinti Apeliacinės tarybos sprendimą, kuriuo to prekių ženklo registracija pripažįstama negaliojančia dėl to, kad egzistuoja ankstesnis žymuo, t. y. ankstesnis Švedijos bendrovės pavadinimas „Swemac Medical Appliances AB“.

Šioje byloje, be kita ko, keliamas klausimas, ar, kaip teigia ieškovė, aplinkybė, kad ji gali remtis teise, kuri yra ankstesnė už ankstesnį žymenį, reiškia, kad prašymą dėl registracijos pripažinimo negaliojančia pateikęs asmuo, kuris yra ankstesnio žymens savininkas, neturi teisės uždrausti naudoti vėlesnį Europos Sąjungos prekių ženklą, todėl neįvykdyta Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 4 dalies b punkte nustatyta sąlyga.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nurodo, kad, remiantis jurisprudencija, kai ginčijamo Europos Sąjungos prekių ženklo savininkas turi ankstesnę teisę, dėl kurios ankstesnio prekių ženklo, kuriuo paremtas prašymas pripažinti prekių ženklo registraciją negaliojančia, registracija gali būti panaikinta, prireikus jis privalo kreiptis į kompetentingą nacionalinę instituciją ar teismą, kad pasiektų, jei to nori, kad šio prekių ženklo registracija būtų panaikinta.

Be to, jis primena protesto procedūrų srityje suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią tai, kad ginčijamo prekių ženklo savininkas yra nacionalinio prekių ženklo, ankstesnio už patį ankstesnį prekių ženklą, savininkas, savaime neturi jokios įtakos, nes per Europos lygmeniu vykdomą protesto procedūrą nesiekama išspręsti konfliktų nacionaliniu lygiu.

Iš tikrųjų pagal jurisprudenciją nacionalinio prekių ženklo registracijos galiojimas negali būti ginčijamas per Europos Sąjungos prekių ženklo registravimo procedūrą; tai galima ginčyti tik per atitinkamoje valstybėje narėje pradėtą registracijos pripažinimo negaliojančia procedūrą. Be to, nors Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnyba (EUIPO), remdamasi įrodymais, kuriuos turi pateikti protestą pateikusi šalis, turi patikrinti nacionalinio prekių ženklo, kuriuo grindžiamas protestas, egzistavimą, ji neprivalo spręsti nacionaliniu lygiu kilusio konflikto dėl šio prekių ženklo ir kito prekių ženklo, nes toks konfliktas priklauso nacionalinių institucijų kompetencijai.

Todėl pagal jurisprudenciją tol, kol ankstesnis nacionalinis prekių ženklas yra veiksmingai saugomas, ankstesnė nacionalinė registracija ar kita ankstesnė už jį teisė neturi reikšmės reiškiant protestą dėl paraiškos įregistruoti Europos Sąjungos prekių ženklą, net jei prašomas įregistruoti Europos Sąjungos prekių ženklas yra tapatus ieškovo ankstesniam nacionaliniam prekių ženklui ar kitai teisei, ankstesnei už nacionalinį prekių ženklą, kuriuo grindžiamas protestas.

Bendrasis Teismas pažymi, kad jau turėjo galimybę nuspręsti, kad net jei teisės į ankstesnius domenų vardus būtų prilygintos ankstesnei nacionalinei registracijai, bet kuriuo atveju Bendrasis Teismas neturi spręsti konflikto dėl ankstesnio prekių ženklo ir teisių į ankstesnius domenų vardus, nes toks konfliktas nepriklauso Bendrojo Teismo kompetencijai.

Bendrasis Teismas mano, kad šioje byloje reikia pagal analogiją taikyti šią jurisprudenciją. Šiuo klausimu jis nurodo, kad, nepaisant EUIPO tenkančių pareigų ir Bendrojo Teismo vaidmens, reikia konstatuoti, kad nei EUIPO, nei Bendrasis Teismas per procedūrą dėl Europos Sąjungos prekių ženklo registracijos pripažinimo negaliojančia neturi spręsti nacionaliniu lygiu kilusio konflikto dėl ankstesnio žymens ir kito bendrovės pavadinimo ar neregistruoto prekių ženklo.

Bendrojo Teismo nuomone, iš to matyti, kad ankstesnės teisės klausimas nagrinėjamas atsižvelgiant į ginčijamo Europos Sąjungos prekių ženklo registraciją, o ne į nurodytas ankstesnes teises, kurias ginčijamo Europos Sąjungos prekių ženklo savininkas (šiuo atveju – ieškovė) galėtų turėti prašymą pripažinti registraciją negaliojančia pateikusio asmens, kuris yra ankstesnio žymens savininkas, atžvilgiu. Todėl vienintelė ankstesnė teisė, į kurią reikia atsižvelgti sprendžiant šį ginčą, yra ankstesnis žymuo.

Byla, kurioje 2019 m. gegužės 22 d. priimta Nutartis **Puma / EUIPO – CMS (CMS Italy)** (T-161/16, [EU:T:2019:350](#)), buvo pradėta PUMA pareiškus protestą dėl vaizdinio prekių ženklo „CMS Italy“, kurio pagrindinį vaizdinį elementą sudarė į dešinę šuolį darantis kačių šeimos gyvūnas, registracijos, remiantis įvairiose valstybėse narėse galiojančiais trimis įregistruotais tarptautiniais vaizdiniais prekių ženklais, kurių vienintelis arba pagrindinis elementas yra į kairę šuolį darantis kačių šeimos gyvūnas. Toks protestas buvo grindžiamas Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 5 dalyje (dabar – Reglamento 2017/1001 8 straipsnio 5 dalis) nurodytu pagrindu.

Protestas buvo atmestas motyvuojant tuo, kad nebuvo įrodytas ankstesnių prekių ženklų geras vardas, nes Protestų skyrius, be kita ko, atsisakė atsižvelgti į kelis ankstesnius Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) sprendimus, kuriuose konstatuotas kai kurių iš minėtų prekių ženklų geras vardas ir kuriuos protestą pareiškęs asmuo nurodė kaip įrodymus, motyvuodamas tuo, kad EUIPO sprendimų teisėtumas turi būti vertinamas remiantis Reglamentu Nr. 207/2009, atsižvelgiant į tai, kaip jį aiškina Sąjungos teismas, o ne ankstesniais sprendimais. Apeliacinė taryba atmetė apeliaciją dėl šio sprendimo, ji netiesiogiai pritarė šiam vertinimui ir atmetė įrodymus, kuriuos jai pateikė ieškovė, iš esmės remdamasi tuo, kad tai yra ne papildomi, bet pagrindiniai įrodymai.

Remiantis Procedūros reglamento 132 straipsniu priimtoje motyvuotoje nutartyje Bendrasis Teismas pripažino, kad, atsižvelgiant į 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą **EUIPO / Puma** (C-564/16 P, [EU:C:2018:509](#)), kurio išvadas ji trumpai pristatė, ieškinys yra akivaizdžiai pagrįstas. Visų pirma Bendrasis Teismas priminė, kad kai ankstesni EUIPO sprendimai, kuriais protestą pareiškęs asmuo remiasi kaip įrodymais ir kuriuose konstatuota, kad ankstesnis prekių ženklas, kuriuo grindžiamas jo protestas, turi gerą vardą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 207/2009 8 straipsnio 5 dalį, yra detalūs, kiek tai susiję su įrodymais ir faktais, kuriais grindžiama tokia išvada, tokie sprendimai yra svarbus rodiklis, kad, vykstant protesto procedūrai, toks prekių ženklas taip pat gali būti laikomas turinčiu gerą vardą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Nagrinėtu atveju Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovė kaip ankstesnių prekių ženklų gero vardo įrodymu konkrečiai rėmėsi trimis ankstesniais EUIPO sprendimais, atspindinčiais neseniai suformuotą praktiką, pagal kurią pripažįstamas dviejų iš trijų ankstesnių prekių ženklų geras vardas dėl prekių ir paslaugų, kurios tapačios

nagrinėtu atveju nurodytoms prekėms arba į jas panašios, ir dėl šiuo atveju nurodytų tam tikrų valstybių narių. Taigi Apeliacinė taryba turėjo atsižvelgti į šiuos EUIPO sprendimus ir spręsti, ar reikia priimti tokį patį sprendimą, o neigiamo atsakymo atveju – aiškiai nurodyti tokio skirtingo vertinimo motyvus. Visiškai atmetusi minėtų sprendimų svarbą, Apeliacinė taryba pažeidė gero administravimo principą. Todėl Bendrasis Teismas panaikino ginčytą Apeliacinės tarybos sprendimą.

2019 m. birželio 27 d. Sprendimu **Luciano Sandrone / EUIPO – J. García Carrión (Luciano Sandrone)** (T-268/18, [EU:T:2019:452](#)) Bendrasis Teismas panaikino 2018 m. vasario 26 d. Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) antrosios apeliacinės tarybos sprendimą, kuriuo buvo panaikintas 2017 m. balandžio 12 d. Protestų skyriaus sprendimas atmesti ankstesnio žodinio prekių ženklo DON LUCIANO, įregistruoto „Alkoholiniams gėrimams (išskyrus alų)“, savininko protestą dėl prašymo įregistruoti žodinį prekių ženklą „Luciano Sandrone“ „Alkoholiniams gėrimams, išskyrus alų; preparatams, skirtiems alkoholiniams gėrimams gaminti“.

Kalbant apie žymenų palyginimą pažymėtina, kad Bendrasis Teismas, iš pradžių nagrinėdamas, ar egzistuoja dominuojantis elementas, paneigė Apeliacinės tarybos vertinimą, kad tiek atitinkama Vokietijos, tiek atitinkama Suomijos visuomenė žymenyje, dėl kurio paduota prekių ženklo paraiška, esantį vardą Luciano suvokia kaip retą. Bendrasis Teismas daro skirtumą tarp paties vardo suteikimo ir to, kiek jį žino atitinkama visuomenė, atsižvelgiant į prekybos Sąjungoje srautus ir esamas elektroninės komunikacijos priemones. Jis pažymi, kad nors žinoma, kad vardas Luciano nėra labai paplitęs tarp Vokietijos ir Suomijos gyventojų, vien šis faktas nereiškia, kad jis tose valstybėse narėse bus suvokiamas kaip retas vardas.

Taigi Bendrasis Teismas daro išvadą, kad Apeliacinė taryba turėjo nuspręsti, jog ankstesniame prekių ženkle dominuojantis elementas yra „luciano“ (tą ji teisingai ir padarė), o prašomame įregistruoti prekių ženkle – elementas „sandrone“, nes ši pavardė nėra suvokiama kaip įprasta (tačiau to ji nepadarė).

Dėl konceptualaus palyginimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Apeliacinė taryba nenustatė jokio koncepto, kuris galėtų būti susietas su nagrinėjamu vardu ir pavarde, todėl vien tai, kad atitinkama visuomenė prašomą įregistruoti žymenį susies su vardu ir pavarde, taigi su konkrečiu asmeniu (virtualiu ar realiu), o ankstesnį prekių ženklą suvoks kaip nurodantį asmenį vardu Luciano, neturi reikšmės konceptualiai lyginant žymenis, dėl kurių kilo ginčas. Taigi, jis paneigė Apeliacinės tarybos vertinimą ir, kaip ir EUIPO, kuri savo rašytiniuose dokumentuose nesilaikė Apeliacinės tarybos vertinimo šiuo klausimu, mano, kad šiuo atveju konceptualus palyginimas yra neįmanomas, nes žymenyse, dėl kurių kilo ginčas, esantys vardai ir pavardės nesietini su jokių konceptu.

Dėl galimybės supainioti bendro vertinimo Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Apeliacinė taryba, pirma, padarė klaidų, nes neatsižvelgė į elemento „sandrone“ dominavimą žymenyje, dėl kurio paduota prekių ženklo paraiška, ir į tai, kad neįmanoma atlikti konceptualaus palyginimo. Antra, jis pažymi, kad ji nepagrįstai neatsižvelgė į įvairius atitinkamų produktų ypatumus, pavyzdžiui, tai, kad vyno sektoriuje pavadinimai yra labai svarbūs, nesvarbu, ar tai būtų pavardės, ar ūkių pavadinimai, nes jie naudojami vynams nurodyti ir žymėti. Jis nusprendė, kad identifikuoti ieškovo vynos leis būtent skiriamasis elementas „sandrone“ arba visas pavadinimas, t. y. „luciano sandrone“, bet ne pats vienas elementas „luciano“. Jis pabrėžia, kad Apeliacinė taryba taip pat neatsižvelgė į faktinių arba tariamų ispaniškų ar itališkų vardų ar pavardžių naudojimo dažnumą vyno sektoriuje ir į tai, kad vartotojai yra įpratę prie prekių ženklų, kuriuose yra šie elementai, todėl pastebėję, kad tokio tipo vardas arba pavardė yra prekės ženkle kartu su kitais elementais, jie nemany, jog tai reiškia, kad visos šios prekės, kurioms jis naudojamas, yra to paties gamintojo.

Todėl Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad vyno sektoriuje, kur labai dažnai naudojami iš vardų ar pavardžių sudaryti žymenis, mažai tikėtina, kad vidutinis vartotojas galėtų manyti, jog egzistuoja ekonominiai ryšiai tarp žymenų, dėl kurių kilo ginčas, savininkų vien dėl to, kad juose naudojamas tas pats itališkas vardas

Luciano. Taigi vien ši aplinkybė neleidžia daryti išvados, kad, kiek tai susiję su vynu žyminčiais prekių ženklais, yra galimybė supainioti, nes atitinkama visuomenė nesitikės, kad šis populiarus vardas galėtų būti naudojamas vienintelio gamintojo kaip prekių ženklo elementas.

c. Procesiniai klausimai

2019 m. gegužės 7 d. Sprendime **mobile.de / EUIPO (Automobilio vaizdas figūrinėje išnašoje)** (T-629/18, [EU:T:2019:292](#)) Bendrasis Teismas nusprendė dėl prašymo apriboti prekių ir paslaugų, kurioms buvo prašoma įregistruoti prekių ženklą, sąrašą nagrinėjimo. Šį prašymą ieškovė pateikė vykstant procedūrai Apeliacinėje taryboje po to, kai EUIPO ekspertas iš dalies atsisakė įregistruoti prekių ženklą. Minėtas prašymas apėmė visas prekes ir paslaugas, kurioms buvo atsisakyta įregistruoti prekių ženklą. Užuoat konstatavusi, kad nebereikia priimti sprendimo, Apeliacinė taryba pripažino skundą nepriimtinu, motyvuodama tuo, kad ieškovės pateiktas dokumentas, kuriame nurodytas šis prašymas dėl apribojimo, neatitinka kriterijų, kad galėtų būti laikomas rašytiniu pareiškimu, kuriame nurodomi apeliacijos pagrindai, nes jame nėra jokio argumento, pateisinančio eksperto sprendimo panaikinimą. EUIPO pritarė ieškovės reikalavimams, kuriais siekiama, kad būtų panaikintas Apeliacinės tarybos sprendimas.

Pirma, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad, nepaisant to, jog EUIPO pritarė ieškovės pozicijai, Bendrasis Teismas neatleidžiamas nuo pareigos išnagrinėti ginčijamo sprendimo teisėtumą. Iš tiesų EUIPO apeliacinių tarybų nepriklausomumas neleidžia EUIPO iš dalies pakeisti ar panaikinti Apeliacinės tarybos priimto sprendimo ar net jai duoti nurodymų šiuo klausimu.

Antra, Bendrasis Teismas priminė, kad prekių ženklo paraišką pateikęs asmuo bet kuriuo momentu, taigi ir per apeliacinę procedūrą, gali apriboti savo prekių ženklo paraiškoje nurodytų prekių ir paslaugų sąrašą. Kadangi prašymas apriboti prekes ir paslaugas buvo pateiktas per terminą, per kurį turi būti pateiktas rašytinis pareiškimas, kuriame išdėstyti apeliacijos pagrindai, Apeliacinė taryba privalėjo, neatsižvelgdama į tai, ar toks pareiškimas pateiktas, priimti sprendimą dėl šio prašymo.

Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė taryba, nepriėmusi sprendimo dėl minėto prašymo apriboti sąrašą, pažeidė Reglamento 2017/1001 49 straipsnio 1 dalį, siejamą su Deleguotojo reglamento 2018/625⁶⁴ 27 straipsnio 5 dalimi, ir panaikino ginčijamą sprendimą.

2. Dizainas

2019 m. birželio 6 d. priimtu Sprendimu **Rietze / EUIPO – Volkswagen (Transporto priemonė „VW Caddy“)** (T-192/18, [EU:T:2019:379](#)) Bendrasis Teismas paliko galioti Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) sprendimą, kuriame buvo nurodyta, kad transporto priemonę „VW Caddy“ vaizduojantis dizainas yra naujas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 6/2002⁶⁵ 5 straipsnį, ir turi individualių savybių, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 6 straipsnį. Ši byla buvo pradėta ieškovei, t. y. mažais automobilių modeliais prekiaujančiai Vokietijos bendrovei *Rietze*, inicijavus registracijos pripažinimo negaliojančia procedūrą.

64| 2018 m. kovo 5 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2018/625, kuriuo papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo ir panaikinamas Deleguotasis reglamentas (ES) 2017/1430 (OL L 104, 2018, p. 1).

65| 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142).

Ginčijamas dizainas vaizdavo transporto priemonę „VW Caddy“, kurią Volkswagen pateikė rinkai 2011 m. Tam, kad įrodytų ankstesnio dizaino atskleidimą, ieškovė pasirinkė ankstesniu šios transporto priemonės modeliu, būtent „VW Caddy (2K) Life“, kuris buvo pateiktas rinkai 2004 m.

Pirma, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentą, kad EUIPO turėjo iš pradžių palyginti dizainų, dėl kurių kilo ginčas, savybes, vėliau išanalizuoti jų bendrus aspektus ir galiausiai atskirti jų estetiškes ir technines savybes.

Antra, Bendrasis Teismas atmetė ieškovės argumentus, kad EUIPO neatsižvelgė į tam tikrus įrodymus, kuriuose buvo ankstesnio dizaino paveikslėlis. Bendrasis Teismas priminė, kad būtent asmuo, kuris pateikė prašymą pripažinti registraciją negaliojančia, turi tiksliai ir visapusiškai atgaminti ankstesnį dizainą, ir negalima reikalauti, jog apeliacinė taryba analizuotų skirtingus gaminio, kuriame pritaikytas ankstesnis dizainas, vaizdus arba net pakeistų elementą, kuris matomas daugelyje vaizdų, elementu, kuris matomas tik viename vaizde. Todėl Bendrasis Teismas atmetė ieškinį.

3. Augalų veislės

2019 m. vasario 5 d. Sprendime **Mema / BAVT (Braeburn 78 (11078))** (T-177/16, [EU:T:2019:57](#)) Bendrasis Teismas patikslino nagrinėjimo, kurį turi atlikti Bendrijos augalų veislių tarnybos (BAVT) apeliacinė taryba, apimtį, atsižvelgdamas į panašumus su Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) apeliacinei tarybai tenkančiomis pareigomis. Šioje byloje BAVT apeliacinės tarybos sprendimu buvo patvirtintas BAVT sprendimas atmesti ieškovo pateiktą paraišką suteikti teisinę apsaugą Bendrijoje obuolių veislei 'Braeburn 78'. BAVT iš esmės nusprendė, kad ši veislė nėra pakankamai išskirtinė, palyginti su 'Royal Braeburn' veisle.

Pirma, Bendrasis Teismas priminė, kad BAVT užduotis pasižymi paraiškų suteikti teisinę apsaugą Bendrijoje nagrinėjimo sąlygų moksliniu ir techniniu sudėtingumu, todėl jai turi būti suteikta diskrecija vykdant jai patikėtas funkcijas, kurios apima visų pirma veislės išskirtinumo patikrinimą. Vis dėlto BAVT apeliacinei tarybai taip pat taikomas gero administravimo principas, pagal kurį ji turi rūpestingai ir nešališkai išnagrinėti visas svarbias faktines ir teises jos nagrinėjamos konkrečios bylos aplinkybes. Be to, su BAVT atliekamomis procedūromis susijusios nuostatos *mutatis mutandis* taikomos apeliacinėms procedūroms. Taigi Reglamento Nr. 2100/94⁶⁶ 76 straipsnyje numatytas faktų tyrimo savo iniciatyva principas taip pat taikytinas per tokią procedūrą Apeliacinėje taryboje.

Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 2100/94 72 straipsnis, kuriame nurodyta, kad Apeliacinė taryba gali arba pasinaudoti padalinio, priėmusio sprendimą, įgaliojimais, arba perduoti bylą tam padaliniiui nagrinėti toliau, yra suformuluotas panašiai kaip ir Reglamento 2017/1001⁶⁷ 71 straipsnio 1 dalis. Iš šios nuostatos ir Reglamento 2017/1001 struktūros matyti, kad Apeliacinė taryba, nagrinėdama apeliaciją, turi tokius pačius įgaliojimus kaip ir ginčijamą sprendimą priėmusi instancija ir kad jos nagrinėjimas susijęs su visu ginču, koks jis yra sprendimo priėmimo dieną. Iš šio straipsnio taip pat matyti, kad tarp įvairių EUIPO padalinių ir apeliacinių tarybų egzistuoja funkcinis tęstinumas; tai lemia, kad, nagrinėdamos EUIPO padalinių, priimančių sprendimus kaip pirmoji instancija, sprendimus, apeliacinės tarybos turi pagrįsti savo sprendimą visomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, kurias šalis nurodė arba vykstant procedūrai padalinyje, priėmusiame sprendimą pirmojoje instancijoje, arba per apeliacinę procedūrą. Be to, kiek tai susiję su

66| 1994 m. liepos 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2100/94 dėl augalų veislių teisinės apsaugos Bendrijoje (OL L 227, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 16 t., p. 390).

67| 2017 m. birželio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/1001 dėl Europos Sąjungos prekių ženklo (OL L 154, 2017, p. 1).

nagrinėjimo, kurį turi atlikti EUIPO apeliacinė taryba dėl sprendimo, dėl kurio pateikta apeliacija, apimtimi, pažymėtina, kad ji nepriklauso nuo to, ar padavusi apeliaciją šalis nurodo konkretų pagrindą to sprendimo atžvilgiu, kritikuodama EUIPO padalinio, veikiančio kaip pirmoji instancija, atliktą teisės normos aiškinimą ar taikymą, ar juo labiau jo atliktą įrodymų vertinimą.

Taigi Bendrasis Teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į Reglamento 2017/1001 ir Reglamento Nr. 2100/94 nuostatų panašumus, panašūs principai taikomi BAVT procedūroms.

Galiausiai Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijame sprendime nėra motyvų arba jie bent jau nepakankami, ir nusprendė jį panaikinti.

VI. Bendra užsienio ir saugumo politika – Ribojamosios priemonės

1. Kova su terorizmu

2019 m. kovo 6 d. Sprendime ***Hamas / Taryba*** (T-289/15, pateiktas apeliacinis skundas⁶⁸, [EU:T:2019:138](#)) Bendrasis Teismas nusprendė dėl ieškinio, kuriuo *Hamas*, įrašyta į grupių ir subjektų, kuriems taikomos specialios ribojamosios priemonės, skirtos tam tikriems asmenims ir subjektams, siekiant kovoti su terorizmu, sąrašą, prašė panaikinti Sprendimą (BUSP) 2015/521 ir įgyvendinimo reglamentą (ES) 2015/513⁶⁹. Konkrečiau kalbant, jeigu pirminiuose 2001 m. sąrašuose⁷⁰ buvo tik *Hamas* teroristinis sparnas (*Hamas-Izz al-Din al-Qassem*), nuo 2003 m., atnaujinus 2001 m. dokumentus, buvo įrašytas ir organizacijos politinis padalinys (*Hamas*)⁷¹. Ginčijamų aktų motyvuose Taryba nurodė, kad rėmėsi keturiais nacionaliniais sprendimais, t. y. Jungtinės Karalystės valdžios institucijos priimtu sprendimu (toliau – *Home Secretary* (Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministras) sprendimas) ir trimis Jungtinių Amerikos Valstijų valdžios institucijų priimtais sprendimais.

68] Byla C-386/19 P, ***Hamas / Taryba***.

69] 2015 m. kovo 26 d. Tarybos sprendimas (BUSP) 2015/521, kuriuo atnaujinamas ir iš dalies keičiamas asmenų, grupių ir organizacijų, kuriems taikomi Bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu 2, 3 ir 4 straipsniai, sąrašas ir panaikinamas Sprendimas 2014/483/BUSP (OL L 82, 2015, p. 107); 2015 m. kovo 26 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/513, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalis ir kuriuo panaikinamas įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 790/2014 (OL L 82, 2015, p. 1).

70] Šio teroristinio sparno pavadinimas buvo nurodytas prie 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos bendrosios pozicijos 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu (OL L 344, 2001, p. 93; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 18 sk., 1 t., p. 217) pridėtame sąraše ir 2001 m. gruodžio 27 d. Tarybos sprendimu 2001/927/EB, pateikiančiu Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojančių priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalyje numatytą sąrašą (OL L 344, 2001, p. 83), nustatytame sąraše.

71] 2003 m. rugsėjo 12 d. Tarybos bendroji pozicija 2003/651/BUSP, atnaujinanti Bendrąją poziciją 2001/931/BUSP dėl konkrečių priemonių taikymo kovojant su terorizmu ir panaikinanti Bendrąją poziciją 2003/482/BUSP (OL L 229, 2003, p. 42); 2003 m. rugsėjo 12 d. Tarybos sprendimas 2003/646/EB, kuriuo įgyvendinama Reglamento (EB) Nr. 2580/2001 dėl specialių ribojamųjų priemonių, taikomų tam tikriems asmenims ir subjektams siekiant kovoti su terorizmu, 2 straipsnio 3 dalis ir kuriuo panaikinamas Sprendimas 2003/480/EB (OL L 229, 2003, p. 22).

Atmesdamas šį ieškinį dėl minėtų aktų, Bendrasis Teismas pirmiausia priminė, kad Bendrosios pozicijos 2001/931⁷² 1 straipsnio 4 dalyje esanti sąvoka „kompetentinga institucija“ apima ne tik valstybių narių valdžios institucijas, bet iš principo gali apimti ir trečiųjų valstybių valdžios institucijas, nes Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos 1373 (2001) įgyvendinimas ir kova su terorizmu pasaulio mastu pateisina, be kita ko, tokių glaudų visų valstybių bendradarbiavimą.

Be to, dėl rėmimosi tokių trečiųjų valstybių valdžios institucijų sprendimais Bendrasis Teismas nurodė, kad remdamasi tokio pobūdžio sprendimu Taryba iš anksto turi patikrinti, ar šis sprendimas buvo priimtas paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Konkrečiau kalbant, Taryba privalo savo priimtų aktų motyvuose nurodyti informaciją, leidžiančią manyti, kad ji atliko tokį patikrinimą. Bendrojo Teismo teigimu, šiuo tikslu Taryba pateiktuose motyvuose turi nurodyti priežastis, dėl kurių nusprendė, kad trečiosios valstybės sprendimas, kuriuo ji remiasi, buvo priimtas laikantis teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą principų; tokia informacija prireikus gali būti glausta. Šiuo atveju Bendrasis Teismas nusprendė, kad nuorodos, jog trečiosios valstybės valdžios institucijos sprendimas buvo paskelbtas šios valstybės oficialiajame leidinyje, nepakanka, kad būtų galima nuspręsti, jog Taryba įvykdė šią pareigą patikrinti, ar šioje valstybėje buvo paisoma teisės į gynybą. Taigi, kadangi nuspręsta, jog motyvai dėl JAV sprendimų yra nepakankami, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ginčijami aktai negali būti grindžiami šiais sprendimais. Jis taip pat nurodė, kad pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalį nereikalaujama, kad Tarybos aktai būtų grindžiami keliais kompetentingų institucijų sprendimais, todėl ginčijamuose aktuose galėjo būti pateikta nuoroda tik į *Home Secretary* sprendimą ir padaryta išvada, kad toliau ieškinį reikia nagrinėti tik tiek, kiek ginčijami aktai pagrįsti pastaruoju sprendimu.

Be to, atsižvelgdamas į prieštaravimą, susijusį su šio *Home Secretary* sprendimo administraciniu pobūdžiu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad aplinkybė, jog sprendimas yra administracinis, o ne teismo sprendimas, neturi lemiamos reikšmės taikant Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalį, nes iš pačios šios nuostatos formuluotės aiškiai matyti, kad neteisminė institucija gali būti laikoma kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Net jeigu Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje pirmenybė teikiama teisminių institucijų priimtiems sprendimams, Bendrojo Teismo nuomone, tai nereiškia, kad negalima atsižvelgti į administracinių institucijų priimtus sprendimus, kai, pirma, šioms institucijoms pagal nacionalinę teisę iš tikrųjų suteikta kompetencija priimti sprendimus siekiant kovoti su terorizmu ir, antra, šios institucijos, nors yra tik administracinės, vis dėlto gali būti laikomos „prilygstančiomis“ teisminėms institucijoms, jeigu jų sprendimai gali būti skundžiami teisme. Šioje byloje jis nusprendė, kad ši sąlyga įvykdyta, nes ginčijamas *Home Secretary* sprendimas gali būti peržiūrimas teismine tvarka, taigi ši administracinė institucija turi būti laikoma kompetentinga institucija, kaip tai suprantama pagal minėtą nuostatą.

Bendrasis Teismas taip pat nurodė, kad Tarybai pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalies pirmą pastraipą tenkanti pareiga prieš įtraukiant, remiantis kompetentingų institucijų sprendimais, asmenų pavardes arba subjektų pavadinimus į lėšų įšaldymo sąrašus patikrinti, ar šie sprendimai pagrįsti „rimtais ir patikimais įrodymais ar įkalčiais“, susijusi tik su sprendimais pradėti tyrimus arba baudžiamąjį persekiojimą, bet netaikoma nuosprendžiams. Taigi jis konstatavo, kad šiuo atveju *Home Secretary* sprendimas nėra sprendimas pradėti tyrimus ar baudžiamąjį persekiojimą ir turi būti prilygintas nuosprendžiui, todėl pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalį Taryba ginčijamų aktų motyvuose neturėjo nurodyti rimtų įrodymų ir įkalčių, kuriais pagrįstas šios institucijos sprendimas.

72] Pagal šios nuostatos pirmą sakinį „priede pateiktas sąrašas sudaromas remiantis tikslia informacija ar bylos medžiaga, kuri rodo, kad kompetentinga institucija dėl atitinkamų asmenų, grupių ir organizacijų yra priėmusi sprendimą, remiantis rimtais ir patikimais įrodymais ar įkalčiais, pradėti tyrimą ar baudžiamąjį persekiojimą dėl teroristinio akto, pasikėsimo padaryti, dalyvavimo ar padėjimo darant tokią veiką, arba yra priėmusi nuosprendį dėl tokių veiksmų“.

Galiausiai Bendrasis Teismas nurodė, kad jeigu vien aplinkybė, kad nacionalinis sprendimas, kuriuo buvo grindžiamas pirminis įtraukimas, tebegalioja, neleidžia daryti išvados, kad vis dar egzistuoja pavojus, jog atitinkamas asmuo ar subjektas dalyvaus teroristinėje veikloje, Taryba privalo pagrįsti tokio asmens pavardės ar subjekto pavadinimo palikimą minėtame sąraše, pateikdama naują situacijos įvertinimą, kuriame atsižvelgiama į naujausius faktus, patvirtinančius, kad minėtas pavojus tebeegzistuoja. Šiuo atveju jis nusprendė, kad taip ir yra, nes Taryba sprendimą dar kartą įtraukti ieškovo pavadinimą į aptariamus sąrašus pagrindė pirmiausia tebegaliojančiais sprendimais, kurie laikomi kompetentingų institucijų sprendimais, kaip tai suprantama pagal Bendrosios pozicijos 2001/931 1 straipsnio 4 dalį, ir, antra, faktinėmis aplinkybėmis – naujausia informacija, kuria Taryba rėmėsi savarankiškai ir kuri rodo, kad buvo išlikęs pavojus, jog Hamas susijusi su teroristinėmis organizacijomis.

2. Ukraina

2019 m. liepos 11 d. paskelbtuose sprendimuose **Yanukovych / Taryba** (T-244/16 ir T-285/502, [EU:T:2019:502](#)) ir **Klymenko / Taryba** (T-274/18, [EU:T:2019:509](#)) Bendrasis Teismas panaikino kelis Tarybos teisės aktus⁷³ dėl ribojamųjų priemonių, taikomų atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje, kuriais pratęstas asmenų, subjektų ir įstaigų, kuriems taikomos šios ribojamosios priemonės, sąrašo galiojimas⁷⁴, tiek, kiek jame paliktos buvusio Ukrainos prezidento ir buvusio pajamų ir mokesčių ministro pavardės. Į šį sąrašą ieškovų pavardės buvo įtrauktos dėl to, kad dėl ieškovų Ukrainoje vyko ikiteisminis tyrimas dėl nusikaltimų, susijusių su valstybės lėšų pasisavinimu ir neteisėtu jų pervedimu už Ukrainos ribų, o jų pavardės vėliau paliktos sąraše, nes Ukrainos valdžios institucijos atsakovų atžvilgiu vykdė baudžiamuosius procesus dėl valstybės lėšų ar turto pasisavinimo.

Taikydamas 2018 m. gruodžio 19 d. Sprendime **Azarov / Taryba**⁷⁵ suformuluotus principus, Bendrasis Teismas šiose dviejose bylose visų pirma primena, kad Sąjungos teismai turi tikrinti visų Sąjungos teisės aktų teisėtumą pagrindinių teisių paisymo aspektu. Net jeigu Taryba sprendimą dėl ribojamųjų priemonių priėmimo ar jų palikimo galioti gali grįsti trečiosios valstybės sprendimu, ji turi patikrinti, ar toks sprendimas toje valstybėje priimtas visų pirma paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Pažymėtina, kad net jeigu aplinkybė, kad trečioji valstybė yra prisijungusi prie Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK), reiškia, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) atlieka pagal EŽTK garantuojamų pagrindinių teisių kontrolę, dėl tokios aplinkybės minėtas reikalavimas patikrinti neturi tapti perteklinis. Be to, kad būtų įvykdyta pareigą motyvuoti, iš Tarybos aktų, kuriuose nustatomos ribojamosios priemonės, turi būti matyti, kad ji patikrino, ar trečiosios valstybės sprendimas, kuriuo ji pagrindžia šias priemones, buvo priimtas paisant šių teisių. Taryba šį patikrinimą turi atlikti nepriklausomai nuo bet kokių ieškovų pateiktų įrodymų.

73| Bylose T-244/16 ir T-285/17 prašyta panaikinti 2016 m. kovo 4 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2016/318 (OL L 60, 2016, p. 76), 2016 m. kovo 4 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2016/311 (OL L 60, 2016, p. 1), 2017 m. kovo 3 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2017/381 (OL L 58, 2017, p. 34) ir 2017 m. kovo 3 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2017/374 (OL L 58, 2017, p. 1), o byloje T-274/18 – 2018 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimą (BUSB) 2018/333 (OL L 63, 2018, p. 48) ir 2018 m. kovo 5 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2018/326 (OL L 63, 2018, p. 5).

74| Asmenys, subjektai ir įstaigos, kuriems taikomas 2014 m. kovo 5 d. Tarybos sprendimo 2014/119/BUSB dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų tam tikriems asmenims, subjektams ir įstaigoms atsižvelgiant į padėtį Ukrainoje (OL L 66, 2014, p. 26), iš dalies pakeisto 2015 m. sausio 29 d. Tarybos sprendimu (BUSB) 2015/143 (OL L 24, 2015, p. 16), 1 straipsnis ir 2014 m. kovo 5 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 208/2014 (OL L 66, 2014, p. 1), iš dalies pakeisto 2015 m. sausio 29 d. Tarybos reglamentu (ES) 2015/138 (OL L 24, 2015, p. 1), 2 straipsnis.

75| 2018 m. gruodžio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimas **Azarov / Taryba** (C-530/17 P, [EU:C:2018:1031](#)).

Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, kad net jeigu Taryba teigia, kad atliekant ikiteisminius tyrimus Ukrainoje buvo vykdoma teisminė kontrolė ir kad priimti keli Ukrainos teismų sprendimai įrodo, jog Taryba galėjo patikrinti, ar buvo paisoma šių teisių, tokie sprendimai patys savaime negali įrodyti, kad Ukrainos valdžios institucijų sprendimas vykdyti ikiteisminius tyrimus, kuriais grindžiamas ribojamųjų priemonių tolesnis taikymas, buvo priimtas paisant teisės į gynybą ir teisės į veiksmingą teisminę gynybą. Visi Tarybos nurodyti teismo sprendimai susiję su ikiteisminiais tyrimais, kuriais remiantis ieškovo pavardė įtraukta į sąrašą ir jame palikta, ir yra tik šalutiniai, palyginti su šiais procesais, nes yra arba apsauginio, arba procesinio pobūdžio.

Sprendime **Klymenko / Taryba** (T-274/18) Bendrasis Teismas visų pirma pabrėžė, kad Taryba nepaaiškino, kodėl šie sprendimai leidžia manyti, kad buvo užtikrinta aptariamų teisių apsauga, nors Ukrainoje vykstantis baudžiamasis procesas, kuriuo remiantis 2014 m. patvirtintos ribojamosios priemonės, vis dar buvo pirminio tyrimo stadijoje. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas remiasi EŽTK⁷⁶ ir Pagrindinių teisių chartija⁷⁷, pagal kurias teisė į veiksmingą teisminę gynybą, be kita ko, apima teisę į bylos išnagrinėjimą per protingą terminą. Bendrasis Teismas pabrėžia, kad EŽTT yra nusprendęs, jog šio principo pažeidimas gali būti nustatytas, be kita ko, tuomet, jeigu ikiteisminio tyrimo stadijoje yra tam tikrų neveiklumo etapų, dėl kurių yra kaltos atlikti šį tyrimą kompetentingos institucijos. Bendrasis Teismas taip pat primena, kad jeigu asmeniui kelerius metus taikomos ribojamosios priemonės dėl tam tikroje trečiojoje valstybėje vykdomo baudžiamojo proceso, Taryba turi išsamiau išnagrinėti klausimą dėl valdžios institucijų galbūt padaryto šio asmens pagrindinių teisių pažeidimo. Todėl Taryba turėjo bent jau nurodyti priežastis, kodėl ji galėjo manyti, kad šių teisių buvo paisoma, kiek tai susiję su tuo, ar ieškovo byla buvo išnagrinėta per protingą terminą.

Be to, prieš priimdamas sprendimą dėl esmės Bendrasis Teismas toje pačioje byloje atmetė nepriimtinumą grindžiamą pagrindą, kurį Taryba grindė tuo, kad ieškovas, remdamasis Sprendimu **Azarov / Taryba**, nurodė naują ieškinio pagrindą. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Sprendime **Azarov / Taryba** Teisingumo Teismas, panaikinęs 2017 m. liepos 7 d. Sprendimą **Azarov / Taryba**⁷⁸, nusprendė, jog šioje bylos stadijoje galima priimti sprendimą, ir konstatavęs, kad pažeista pareiga motyvuoti (o tai yra viešąja tvarka grindžiamas pagrindas, kuriuo galima remtis bet kuriuo metu), panaikino ginčijamus aktus. Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad bet kuriuo atveju Sprendimu **Azarov / Taryba** grindžiami ieškovo argumentai yra glaudžiai susiję su kai kuriais jo ieškinio punktais ir todėl taip pat yra priimtini. Trečia, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Teisingumo Teismas paneigė Bendrojo Teismo jurisprudenciją, egzistavusią tuo metu, kai ieškovas pareiškė ieškinį, todėl Sprendimas **Azarov / Taryba** yra teisinė aplinkybė, galinti pagrįsti naujo pagrindo ar kaltinimo pateikimą.

76| 6 straipsnio 1 dalis.

77| 47 straipsnis.

78| 2017 m. liepos 7 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Azarov / Taryba** (T-215/15, [EU:T:2017:479](#)).

VII. Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda

2019 m. kovo 12 d. Sprendimu **Vengrija / Komisija** (T-139/15, [EU:T:2019:156](#)) Bendrasis Teismas atmetė Vengrijos pagal SESV 263 straipsnį pareikštą ieškinį dėl Komisijos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2015/103⁷⁹ panaikinimo; šiuo sprendimu Vengrijai buvo pritaikyta finansinė pataisa, lygi 25 % bendros restruktūrizavimo pagalbos už visišką cukraus gamybos įrenginių išmontavimą, suteiktos Vengrijos cukraus gamintojams pagal laikiną cukraus pramonės restruktūrizavimo schemą, sumos.

Visų pirma Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl to, kuriuo momentu reikia vertinti, ar saugyklos yra gamybos įrenginiai, kuriuos reikia išmontuoti tam, kad būtų skirta restruktūrizavimo pagalba už visišką išmontavimą, ir ar jos patenka į vienos iš 2013 m. lapkričio 14 d. Teisingumo Teismo sprendime **SFIR ir kt.** (C-187/12–C-189/12, [EU:C:2013:737](#)) nustatytą išimčių taikymo sritį.

Bendrojo Teismo teigimu, saugyklų kvalifikavimas turėjo būti vertinamas paraiškos skirti restruktūrizavimo pagalbą pateikimo dieną, o ne pasibaigus restruktūrizavimo procesams. Tam, kad būtų įgyvendintas nagrinėtais teisės aktais siekiamas tikslas sumažinti nepelningos cukraus gamybos pajėgumus Sąjungoje, Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė dvi skirtingas restruktūrizavimo schemas pagal taikomą išmontavimo tipą, t. y. visišką išmontavimą arba dalinį išmontavimą, už kiekvieną skiriant skirtingo dydžio restruktūrizavimo pagalbą. Visiško išmontavimo atveju išimties tvarka galėjo būti išsaugoti visi įrenginiai (kaipantai pakavimo įrenginiai), kurie nėra reikalingi cukraus, izogliukozės ir inulino sirupo gamybai arba kurie nėra tiesiogiai susiję su šių produktų gamyba. Dalinio išmontavimo atveju galėjo būti išsaugoti įrenginiai, kurie yra reikalingi cukraus, izogliukozės ir inulino sirupo gamybai arba kurie yra tiesiogiai susiję su minėtų produktų gamyba, be kita ko, su sąlyga, kad jie nebebus naudojami bendro cukraus rinkos organizavimo sričiai priskiriamų produktų gamybai.

Pirma, jeigu saugyklų kvalifikavimas būtų buvęs nustatytas restruktūrizavimo proceso pabaigoje, tiek visiško išmontavimo, tiek dalinio išmontavimo atveju tai būtų leidę išsaugoti saugyklas, kurios paraiškos skirti pagalbą pateikimo dieną buvo gamybos įrenginiai. Todėl dalies gamybos įrenginių išsaugojimas nebūtų būdingas tik daliniam išmontavimui, tačiau taip pat būtų galimas visiško išmontavimo atveju, nors dėl su šiuo išmontavimu susijusių didelių išlaidų veiklos vykdytojais gautų 25 % didesnę restruktūrizavimo pagalbą nei gaunama dalinio išmontavimo atveju. Antra, saugyklos, kurios paraiškos skirti restruktūrizavimo pagalbą pateikimo dieną hipotetiškai buvo gamybos įrenginiai, restruktūrizavimo plane nebūtų nurodytos kaip gamybos įrenginiai, kurie turi būti išmontuoti, taip pažeidžiant Reglamento Nr. 320/2006⁸⁰ 4 straipsnio 3 dalies c punktą. Trečia, įsipareigojimas išmontuoti visus gamybos įrenginius, kuris turi būti pridėtas prie paraiškos skirti restruktūrizavimo pagalbą už visišką išmontavimą, būtų netinkamas, nes tokiu atveju jis nebūtų susijęs su visais to įsipareigojimo prisiėmimo dieną buvusiais gamybos įrenginiais.

79| 2015 m. sausio 16 d. Komisijos įgyvendinimo sprendimas (ES) 2015/103 dėl valstybių narių patirtų tam tikrų išlaidų nefinansavimo Europos Sąjungos lėšomis iš Europos žemės ūkio garantijų fondo (EŽŪGF) ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) (OL L 16, 2015, p. 33).

80| 2006 m. vasario 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 320/2006, nustatantis laikiną Bendrijos cukraus pramonės restruktūrizavimo schemą ir iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo (OL L 58, 2006, p. 42).

Be to, Bendrasis Teismas išnagrinėjo klausimą, ar, atsižvelgiant į objektyvius nagrinėtų teisės aktų aiškinimo sunkumus, kiek tai susiję su klausimu dėl saugyklų išsaugojimo visiško išmontavimo atveju, Komisija turėjo sumažinti finansinės patalos dydį ar net iš viso netaikyti jokios finansinės patalos laikydamasi gairių, įtvirtintų Dokumente VI/5330/97⁸¹, būtent to dokumento 2 priedo antraštinės dalies „Ribiniai atvejai“ antroje pastraipoje (toliau – ribinis atvejis).

Bendrojo Teismo teigimu, ribinis atvejis yra svarinis veiksnys, kuris automatiškai nesuteikia teisės taikyti šį atvejį. Ribinio atvejo taikymas siejamas su sąlygomis, kad, viena vertus, Komisijos per sąskaitų patvirtinimo procedūrą nustatytas trūkumas atsirado dėl Sąjungos teisės aktų aiškinimo sunkumų ir, kita vertus, nacionalinės valdžios institucijos ėmėsi būtinų veiksmų šiam trūkumui pašalinti po to, kai jį nustatė Komisija.

VIII. Sveikatos apsauga

2019 m. gegužės 16 d. Sprendimu **GMPO / Komisija** (T-733/17, pateiktas apeliacinis skundas⁸², [EU:T:2019:334](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl Komisijos sprendimo dalinio panaikinimo; savo sprendimu Komisija pašalino ieškovės *GMP-Orphan* (GMPO) remiamą vaistą, kurio veiklioji medžiaga trientinas, iš Europos Sąjungos retųjų vaistų registro dėl to, kad jis neatitinka Reglamente Nr. 141/2000⁸³ numatytų kriterijų, t. y. palyginti su kitu panašiu vaistu, dėl kurio jau išduotas leidimas, jis nėra „akivaizdžiai naudingas“ reta liga sergantiems asmenims. Dėl retojo vaisto statuso ieškovė galėjo naudotis rinkos išimtinumu 10 metų nuo tada, kai gavo leidimą prekiauti minėtu vaistu.

Ieškovės pagrindinis argumentas yra tas, kad jos vaistas, dėl kurio buvo pradėta Reglamente Nr. 726/2004⁸⁴ nustatyta centralizuota leidimo pateikti rinkai procedūra, gavus tokį leidimą, *ipso iure* būtų „akivaizdžiai naudingas“ pacientams, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 141/2000, palyginti su kitu panašiu vaistu, dėl kurio leidimas išduotas, bet tik dėl vienos valstybės narės rinkos.

Bendrasis Teismas nurodė, kad nė vienoje Reglamente Nr. 141/2000 ir Reglamente Nr. 847/2000⁸⁵ nuostatoje nenumatyta, jog leidimas prekiauti retuoju vaistu Sąjungos mastu per se yra akivaizdžiai naudingas, palyginti su vaistu, kuris taip pat veiksmingas ir dėl kurio jau išduotas leidimas, nors tik vienoje valstybėje narėje. Be to, Bendrojo Teismo nuomone, rėmėjas negali šiuo tikslu remtis bendro pobūdžio prezumpcijomis ar teiginiais, pavyzdžiui, daryti prielaidą, kad jau egzistuojantys ir valstybėse narėse leidžiami gydymo būdai yra nepakankamai prieinami. Tačiau jis, remdamasis konkrečiais ir pagrįstais įrodymais ir duomenimis, turi įrodyti, kad naujasis vaistas yra naudingas pacientams ir prisideda prie jiems jau teikiamo gydymo. Šiuo klausimu Bendrasis

81| 1997 m. gruodžio 23 d. Komisijos dokumentas VI/5330/97 „Gairės dėl finansinių padarinių apskaičiavimo rengiant EŽUOGF Garantijų skyriaus sąskaitų patvirtinimo sprendimą“.

82| Byla C-575/19 P, **GMPO / Komisija**.

83| 1999 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 141/2000 dėl retųjų vaistų (OL L 18, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 21).

84| 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 726/2004, nustatantis Bendrijos leidimų dėl žmonėms skirtų ir veterinarinių vaistų išdavimo ir priežiūros tvarką ir įsteigiantis Europos vaistų agentūrą (OL L 136, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 34 t., p. 229).

85| 2000 m. balandžio 27 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 847/2000, nustatantis vaisto priskyrimo retųjų vaistų kategorijai kriterijų taikymo nuostatas ir sąvokų „panašus vaistas“ bei „klinikinis pranašumas“ apibrėžimus (OL L 103, 2000, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 5 t., p. 71).

Teismas patikslino, kad šio naujo vaisto pranašumas, palyginti su esamu vaistu, turi viršyti tam tikrą kiekybinę ar kokybinę ribą, kad jį būtų galima laikyti „svarbiu“ ar „dideliu“, kaip tai suprantama pagal atitinkamas teisės nuostatas.

Nagrinėjamu atveju nuomonėje, kuria remdamasi Komisija priėmė ginčijamą sprendimą, Europos vaistų agentūros Retųjų vaistų komitetas nusprendė, kad ieškovė nepateikė pakankamai įrodymų, jog yra problemų dėl jau esamo vaisto prieinamumo. Šiuo klausimu konstatavęs, kad minėto komiteto nuomonėje nėra sudėtingų techninių ar mokslo vertinimų ir kad joje iš esmės remiamasi faktiniais konstatavimais dėl referencinio vaisto prieinamumo Sąjungoje, Bendrasis Teismas atliko išsamią minėtos nuomonės teisėtumo kontrolę. Jis pažymėjo, kad, pirma, komiteto atliktas tyrimas siekiant patikrinti ieškovės nurodytus atvejus turi didelę įrodomąją galią ir, antra, įrodymai, kuriuos ieškovė pateikė tame komitete, buvo tinkamai įvertinti. Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad ginčijamame sprendime, kuriame patvirtinta Retųjų vaistų komiteto nuomonė, nėra padaryta vertinimo klaidos.

IX. Energetika

2019 m. rugsėjo 10 d. priimtu Sprendimu **Lenkija / Komisija** (T-883/16, pateiktas apeliacinis skundas⁸⁶, [EU:T:2019:567](#)) Bendrasis Teismas patenkino Lenkijos Respublikos pareikštą ieškinį dėl Komisijos sprendimo, kuriuo patvirtinamas Vokietijos reguliavimo institucijos pasiūlytas OPAL dujotiekio eksploatavimo išimtinės tvarkos pakeitimas⁸⁷, panaikinimo.

OPAL dujotiekis yra *Nord Stream 1* dujotiekio, kuriuo dujos iš Rusijos į Europą transportuojamos apeinant „tradicines“ tranzito šalis, kaip antai Ukrainą, Lenkiją ir Slovakiją, žemyninės atkarpos dalis. 2009 m. Komisija su tam tikromis sąlygomis patvirtino Vokietijos reguliavimo institucijos sprendimą netaikyti OPAL dujotiekiui Direktyvos 2003/55⁸⁸ (vėliau pakeista Direktyva 2009/73⁸⁹) normų, susijusių su trečiųjų šalių prieiga prie dujotiekių tinklų ir su tarifų taisyklėmis. Kadangi *Gazprom* niekada nebuvo įvykdžiusi vienos iš Komisijos nustatytų sąlygų, nuo 2011 m., kai buvo pradėtas naudoti OPAL dujotiekis, ji galėjo panaudoti tik 50 % šio dujotiekio pajėgumo.

2016 m. Vokietijos reguliavimo institucija *Gazprom* prašymu pranešė Komisijai apie ketinimą pakeisti tam tikras 2009 m. suteikto leidimo nukrypti sąlygas. Iš esmės atlikus numatytą pakeitimą turėjo būti leista eksploatuoti OPAL dujotiekį visu pajėgumu, jeigu bent 50 % šio pajėgumo būtų parduodama aukcione. Komisija patvirtino pakeitimą su tam tikromis sąlygomis. Kadangi šiuo Komisijos sprendimu bendrovei *Gazprom* leista sumažinti dujų tranzito per Ukrainą ir Slovakiją, o galiausiai ir per Lenkiją kiekius, Lenkija Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl minėto sprendimo panaikinimo, be kita ko, nurodydama savo energetinio saugumo susilpnėjimą.

⁸⁶| Byla C-848/19 P, **Vokietija / Lenkija**.

⁸⁷| 2016 m. spalio 28 d. Komisijos sprendimas C(2016) 6950 *final*, kuriuo peržiūrimos sąlygos, kuriomis pagal Direktyvą 2003/55 OPAL dujotiekiui netaikomos taisyklės dėl trečiųjų šalių prieigos ir tarifų reglamentavimo.

⁸⁸| 2003 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/55/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 98/30/EB (OL L 176, 2003, p. 57; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 12 sk., 2 t., p. 230).

⁸⁹| 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55/EB (OL L 211, 2009, p. 94).

Pirmiausia Bendrasis Teismas kaip netinkamą atmetė pagrindą dėl panaikinimo, grindžiamą Direktyvos 2009/73 36 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimu. Pagal šią nuostatą dujų jungiamiesiems vamzdynamics, pateikus prašymą, apibrėžtą laikotarpį gali būti leidžiama netaikyti šios direktyvos nuostatų, susijusių su trečiųjų šalių prieiga prie dujotiekių tinklų, jei laikomasi kelių sąlygų. Kadangi tiekimo saugumo didinimas yra viena iš tų sąlygų, Lenkija apkaltino Komisiją pažeidus šią nuostatą. Tačiau šiuo klausimu Bendrasis Teismas pažymėjo, kad būtent investicija į stambią naują dujų infrastruktūrą, t. y. nagrinėjamu atveju į OPAL dujotiekio tiesimą, turi tenkinti tiekimo saugumo didinimo kriterijų. Todėl priimdama pradinį 2009 m. sprendimą Komisija turėjo įsitikinti, ar numatyta investicija tenkina šį kriterijų. Tačiau Komisija neprivalėjo nagrinėti minėto kriterijaus 2016 m. priimdama ginčijamą sprendimą, kuriuo tik patvirtintas su pradiniu leidimu nukrypti susijusių sąlygų dalinis pakeitimas. Kadangi tame etape nebuvo numatyta atlikti jokios naujos investicijos ir OPAL dujotiekis, kaip infrastruktūra, Vokietijos institucijos pasiūlytais eksploataavimo sąlygų pakeitimais nebuvo pakeistas, 2016 m. į šį klausimą nebuvo galima atsakyti kitaip nei 2009 m.

Antra, Bendrasis Teismas pirmą kartą išnagrinėjo SESV 194 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą energetinio solidarumo principą, kuris, Lenkijos teigimu, buvo pažeistas. Pirmiausia jis pažymėjo, kad šis principas, kaip konkreti bendrojo valstybių narių solidarumo principo išraiška energetikos srityje, apima teises ir pareigas tiek Sąjungai, tiek valstybėms narėms. Be to, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šis principas neapsiriboja savitarpio pagalbos pareigomis susiklosčius išimtinėms tiekimo arba dujų vidaus rinkos veikimo krizių situacijoms. Priešingai, solidarumo principas taip pat apima bendrąją Sąjungos ir valstybių narių pareigą vykdant savo atitinkamus įgaliojimus atsižvelgti į kitų subjektų interesus. Įgyvendinant Sąjungos energetikos politiką tai reiškia, kad vykdydamos savo atitinkamus įgaliojimus pagal šią politiką Sąjunga ir valstybės narės turi stengtis vengti priemonių, galinčių turėti neigiamos įtakos Sąjungos ir kitų valstybių narių interesams, kiek tai susiję su tiekimo saugumu, jo ekonominiu ir politiniu tvarumu bei tiekimo šaltinių diversifikavimu. Todėl įgyvendindamos šią politiką Sąjungos institucijos ir valstybės narės turi atsižvelgti tiek į Sąjungos, tiek į įvairių valstybių narių interesus ir, esant šių interesų konfliktui, užtikrinti jų pusiausvyrą.

Atsižvelgiant į šią solidarumo principo apimtį, 2016 m. priimdama ginčijamą sprendimą Komisija turėjo įvertinti, ar Vokietijos reguliavimo institucijos pasiūlytas OPAL dujotiekio eksploataavimo tvarkos pakeitimas gali daryti poveikį kitų valstybių narių energetikos interesams ir, jeigu taip, palyginti šiuos interesus su Vokietijos Federacinei Respublikai ir prireikus Sąjungai dėl minėto pakeitimo atsirandančiu interesu. Kadangi ginčijamame sprendime to nebuvo išnagrinėta, Bendrasis Teismas jį panaikino.

X. Cheminės medžiagos (REACH)

2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendime **BASF Grenzach / ECHA** (T-125/17, [EU:T:2019:638](#)) Bendrojo Teismo išplėstinė kolegija pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Europos cheminių medžiagų agentūros (ECHA) apeliacinės komisijos uždavinių ir kompetencijos, konkrečiai – dėl kontrolės, kurią pagal Reglamentą Nr. 1907/2006⁹⁰ ši komisija vykdo, nagrinėdama jai pateiktą apeliacinį skundą dėl ECHA sprendimo, kuriame prašoma papildomos informacijos, reikalingos vertinant cheminę medžiagą triklozaną, apimties ir intensyvumo.

Ieškinį pareiškusi bendrovė, gaminanti triklozaną, yra vienintelė šios cheminės medžiagos registruotoja, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą. ECHA priėmus sprendimą, kuriame ieškovės prašoma pateikti papildomos informacijos, pastaroji pateikė apeliacinį skundą šios agentūros Apeliacinei komisijai, tačiau jis buvo iš dalies

⁹⁰ | 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH), įsteigiantis Europos cheminių medžiagų agentūrą, iš dalies keičiantis Direktyvą 1999/45/EB bei panaikinant Tarybos reglamentą (EEB) Nr. 793/93, Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1488/94, Tarybos direktyvą 76/769/EEB ir Komisijos direktyvas 91/155/EEB, 93/67/EEB, 93/105/EB bei 2000/21/EB (OL L 396, 2006, p. 1).

atmestas. Bendrajame Teisme pareikštame ieškinyje ieškovė paprašė panaikinti ECHA apeliacinės komisijos sprendimą remiantis pagrindais, grindžiamais tuo, kad Apeliacinė komisija neįvykdė jai tenkančių kontrolės uždavinių, nes *de novo* neišnagrinėjo mokslinio pobūdžio vertinimų, kuriais buvo grindžiamas pirminis ECHA sprendimas. Kadangi ieškovės argumentams negalima pritarti, Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl toliau nurodytų priežasčių.

Pirma, dėl ECHA apeliacinės komisijos kontrolės apimties Bendrasis Teismas iš karto pažymėjo, kad nė vienoje Reglamento Nr. 1907/2006 arba Reglamento Nr. 771/2008⁹¹ nuostatoje nėra aiškiai numatyta, kad nagrinėdama jai pateiktą apeliacinį skundą dėl ECHA sprendimo, kuriame prašoma papildomos informacijos, reikalingos vertinant cheminę medžiagą, Apeliacinė komisija atlieka, kaip siūlo ieškovė, nagrinėjimą *de novo*, t. y. nagrinėja klausimą, ar jai priimant sprendimą dėl apeliacinio skundo, atsižvelgiant į visas reikšmingas faktines ir teises aplinkybes, visų pirma mokslinio pobūdžio klausimus, gali ar negali būti teisėtai priimtas naujas sprendimas, kurio rezoliucinė dalis tokia pati kaip toje komisijoje skundžiamo sprendimo. Atvirkščiai, iš abiejų reglamentų nuostatų matyti, kad nagrinėdama tokį skundą Apeliacinė komisija tik patikrina, ar remiantis pareiškėjos pateiktais argumentais galima įrodyti, kad padaryta ginčijamam sprendimui įtakos turinti klaida. Bendrasis Teismas konstatavo, jog dėl to, kad procedūra ECHA apeliacinėje komisijoje yra rungimosi principu pagrįsta procedūra, kaip numatyta pagal Reglamentą Nr. 771/2008 įtvirtintas bendrojo pobūdžio procedūros taisyklės, šios procedūros dalykas apibrėžiamas pagrindais, kuriuos ieškovė nurodė pateikdama tai komisijai apeliacinį skundą, todėl tokiu skundu negali būti siekiama tik išnagrinėti, ar remiantis ieškovės pateikta informacija galima įrodyti, jog skundžiamame sprendime yra klaidų.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad iš Reglamento Nr. 1907/2006 struktūros matyti, jog procedūros taisyklės, taikomos ECHA, kai ši priima sprendimą kaip pirmoji instancija, neturi būti tiesiogiai taikomos Apeliacinei komisijai. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad Apeliacinė komisija neprivalo atlikti naujo nagrinėjimo, panašaus į tą, kurį atlieka ECHA, kai priima sprendimą kaip pirmoji instancija. Bendrasis Teismas, be kita ko, nusprendė, kad Apeliacinė komisija neturi pakartotinai atlikti pirminiame ECHA sprendime atlikto mokslo tyrimo, nes, viena vertus, toks vertinimas, kuris turi būti atliktas laikantis atsargumo principo, turi būti patikėtas tik mokslo ekspertams, kita vertus, nė vienoje iš reglamentų Nr. 1907/2006 ir Nr. 771/2008 nuostatų tokio naujo mokslo vertinimo per apeliacinę procedūrą Apeliacinėje komisijoje nėra numatyta.

Antra, dėl ECHA apeliacinės komisijos kontrolės intensyvumo Bendrasis Teismas nusprendė, kad, priešingai nei kontrolė, kurią vykdo Sąjungos teismas, Apeliacinės komisijos vykdoma ECHA sprendime esančių labai sudėtingų faktinių mokslinio pobūdžio aplinkybių vertinimų kontrolė negali apsiriboti akivaizdžių klaidų buvimo patikrinimu. Iš tiesų, turint omenyje atitinkamas ECHA apeliacinės komisijos narių mokslinio ir teisinio pobūdžio žinias, komisija turi pakankamai patirties, kad pati galėtų atlikti tokį vertinimą. Todėl remdamasi savo narių teisinio ir mokslinio pobūdžio žiniomis minėta komisija turi išnagrinėti, ar ieškovės pateikti argumentai gali įrodyti, kad minėtą sprendimą pagrindžiančiuose samprotavimuose yra klaidų.

2019 m. rugsėjo 20 d. Sprendime **Vokietija / ECHA** (T-755/17, [EU:T:2019:647](#)) Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl Europos cheminių medžiagų agentūros (ECHA) apeliacinės komisijos uždavinių ir kompetencijos, konkrečiai – dėl kontrolės, kurią pagal Reglamentą Nr. 1907/2006 ši komisija vykdo, nagrinėdama jai pateiktą apeliacinį skundą dėl ECHA sprendimo, kuriame prašoma papildomos informacijos, reikalingos vertinant cheminę medžiagą BENPAT, pobūdžio ir intensyvumo.

ECHA priėmus sprendimą, kuriame ECHA prašo BENPAT įregistruusias bendroves pateikti papildomos informacijos, pastarosios pateikė apeliacinį skundą šios agentūros Apeliacinei komisijai; jį išnagrinėjus skundžiamas sprendimas buvo iš dalies panaikintas. Bendrajame Teisme pareikštame ieškinyje Vokietijos

⁹¹ 2008 m. rugpjūčio 1 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 771/2008, nustatantis Europos cheminių medžiagų agentūros Apeliacinės komisijos struktūros ir darbo tvarkos taisykles (OL L 206, 2008, p. 5).

Federacinė Respublika paprašė panaikinti ECHA apeliacinės komisijos sprendimą, iš esmės remdamasi tuo, kad Apeliacinė komisija neturi kompetencijos priimti sprendimo dėl pagrindų, kuriais siekiama įrodyti, kad ECHA sprendime yra esminių klaidų. Kadangi ieškinį pareiškusios valstybės narės argumentams negalima pritarti, Bendrasis Teismas iš dalies atmetė ieškinį ir nusprendė, kad ECHA apeliacinė komisija turi kompetenciją nagrinėti tokius pagrindus.

Pirma, atsižvelgdamas, be kita ko, į Apeliacinės komisijos narių paskyrimą remiantis jų patirtimi, taip pat jų mokslo ir teisine kvalifikacija, Bendrasis Teismas priminė, kad komisija turi pakankamai žinių, kad pati atliktų mokslinio pobūdžio aplinkybių vertinimą ir kad šios žinios turi užtikrinti teisiniu ir techniniu požiūriu subalansuoto vertinimo atlikimą. Antra, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nei Reglamente Nr. 1907/2006, nei Reglamente Nr. 771/2008 nenumatyta specialių taisyklių, reglamentuojančių su medžiagų vertinimo sprendimais susijusias teisių gynimo priemones.

Trečia, Bendrasis Teismas nusprendė, jog tikslai, kurių siekiama numatant galimybę pateikti Apeliacinei komisijai apeliacinį skundą dėl ECHA sprendimo, suponuoja išvadą, kad ta komisija turi kompetenciją nagrinėti pagrindus, kuriais siekiama įrodyti, kad tokia sprendime yra esminių klaidų. Bendrasis Teismas nusprendė, jog dėl to, kad ECHA apeliacinės komisijos atliekama kontrolė yra intensyvesnė nei atliekama Sąjungos teismo, šios komisijos kompetencija neapsiriboja akivaizdžių klaidų buvimo patikrinimu; ji taip pat apima sprendimo, kuriuo prašoma papildomos informacijos, patikrinimą techniniu požiūriu. Be to, jei ECHA apeliacinės komisijos kompetencija būtų ribota, ši komisija negalėtų užtikrinti savo funkcijos, būtent – apriboti bylų skaičių Sąjungos teisme, kartu užtikrinant teisę į veiksmingą teisinę gynybą, o tai prieštarautų samprotavimams, kuriais grindžiamas apeliacinių skundų priimtumo bylose, kuriose jau atlikta dviguba kontrolė – iš pradžių toje komisijoje, paskui Bendrajame Teisme, taisyklių nustatymas⁹².

Galiausiai, ketvirta, Bendrasis Teismas nusprendė, kad jei ECHA apeliacinės komisijos kompetencija būtų ribota, nebūtų užtikrinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta teisė į veiksmingą teisminę gynybą. Bendrasis Teismas priminė, kad per rungimosi principu pagrįstą procedūrą Apeliacinė komisija išnagrinėjo tik tai, ar remiantis jai pateiktais argumentais galima įrodyti, jog skundžiamame sprendime padaryta klaida, ir nusprendė, kad jei tokia kompetencija būtų ribota, esminių klaidų buvimu ECHA sprendime grindžiamais pagrindais nebūtų galima veiksmingai remtis nagrinėjant Bendrajame Teisme pareikštą ieškinį dėl minėtos komisijos sprendimo panaikinimo. Be to, jei būtų laikoma, kad Apeliacinės komisijos kompetencija yra ribota, šiai komisijai būtų teikiami nereikalingi apeliaciniai skundai, nes ieškovai, norintys, kad ECHA sprendimas būtų panaikintas remiantis tik pagrindais, grindžiamais šiame sprendime padarytomis esminėmis klaidomis, turėtų kreiptis į Apeliacinę komisiją, nors tokie skundai būtų visuomet atmetami.

XI. Dėpingas

Savo 2019 m. kovo 20 d. Sprendimu **Foshan Lihua Ceramic / Komisija** (T-310/16, [EU:T:2019:170](#)) Bendrasis Teismas atmetė Kinijos eksportuojančio gamintojo *Foshan Lihua Ceramic* (toliau – ieškovas) ieškinį dėl Komisijos sprendimo atmesti jo prašymą suteikti naujojo eksportuojančio gamintojo statusą panaikinimo, kiek tai

⁹² 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2019/629, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 111, 2019, p. 1).

susiję su galutinėmis antidempingo priemonėmis, Tarybos įgyvendinimo reglamentu (ES) Nr. 917/2011⁹³ (toliau – galutinis reglamentas) nustatytomis Kinijos Liaudies Respublikos kilmės keraminėms plytelėms. Kadangi ieškovas nedalyvavo administracinėje procedūroje, po kurios buvo priimtas minėtas reglamentas, jam buvo nustatyta antidempingo maito norma, apskaičiuota atsižvelgiant į didžiausią konstatuotą dempingo skirtumą, susijusį su bendradarbiaujančio eksportuojančio gamintojo tipiniu produktu. Prašymą suteikti naujo eksportuojančio gamintojo statusą Komisija atmetė, nes ieškovas neįrodė tenkinantis šio statuso suteikimo sąlygas.

Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad Reglamento Nr. 1225/2009⁹⁴ (toliau – pagrindinis reglamentas) 11 straipsnio 5 dalis, taikoma tik šio reglamento nuostatų, susijusių su procedūromis ir tyrimais, t. y. to paties reglamento 5 straipsnio 10 ir 11 dalių ir jo 6 straipsnio 7 dalies, peržiūros procedūroms, numatytoms pagrindinio reglamento 11 straipsnio 2–4 dalyse, netaikoma galutinio reglamento 3 straipsniu pagrįstam tyrimui.

Dėl Susitarimo dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VI straipsnio įgyvendinimo (GATT) (toliau – antidempingo susitarimas)⁹⁵ 9.5 straipsnio tariamo pažeidimo Bendrasis Teismas konstatavo, kad nors pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalies pirmos–trečios pastraipų tekstas (išskyrus trečią sąlygą, susijusią su eksportu po pirminiame tyrime vertinto laikotarpio) yra analogiškas antidempingo susitarimo 9.5 straipsnio tekstui, pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalis turi dar ketvirtą pastraipą, pagal kurią šis straipsnis netaikomas, kai institucijos per pirminį tyrimą pasinaudoja atrankos metodu. Šios išimties tikslas – nesuteikti naujiems eksportuojantiems gamintojams geresnių procedūrinių sąlygų nei tiems, kurie bendradarbiavo per pirminį tyrimą, tačiau nebuvo atrinkti. Antidempingo susitarime į tai nėra atsižvelgta. Pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalies ketvirta pastraipa yra Sąjungos teisės aktų leidėjo valios dėl sąlygų pradėti peržiūrą dėl naujų eksportuojančių gamintojų išraiška, kuri būdinga tik Sąjungos teisei sistemai, todėl minėta nuostata negali būti laikoma priemone, skirta konkrečių įsipareigojimų, priimtų pagal Pasaulio prekybos organizacijos susitarimus, įgyvendinimui užtikrinti Sąjungos teisinėje sistemoje. Iš to matyti, kad antidempingo susitarimo 9.5 straipsnis Sąjungos teisinėje sistemoje tiesiogiai netaikomas.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė: kadangi tyrimo pagal galutinio reglamento 3 straipsnį tikslai yra siauresni nei tyrimo pagal pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalį, pagrįsta apie tai, kad pradėtas tyrimas pagal galutinio reglamento 3 straipsnį, informuoti mažiau asmenų. Iš tikrųjų, nors tyrimu pagal pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalį siekiama nustatyti ne tik tai, ar atitinkamas ūkio subjektas yra naujas eksportuojantis gamintojas, bet ir (teigiamo atsakymo į pirmąjį klausimą atveju) jo individualų dempingo skirtumą, tyrimu pagal galutinio reglamento 3 straipsnį siekiama tik patikrinti, ar atitinkamas ūkio subjektas yra naujas eksportuojantis gamintojas. Vykstant šiam tyrimui, tas ūkio subjektas turi įrodyti, kad pirminiame tyrime vertintu laikotarpiu galutinio reglamento 1 straipsnio 1 dalyje nurodytų Kinijos kilmės prekių į Sąjungą neeksportavo, kad jis nesusijęs su eksportuotoju ar gamintoju, kuriam taikomos šiuo reglamentu nustatytos priemonės, ir kad faktiškai eksportavo nagrinėjamas prekes arba prisiėmė neatšaukiamą sutartinį įsipareigojimą

93| 2011 m. rugsėjo 12 d. Tarybos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 917/2011, kuriuo nustatomas galutinis antidempingo maitas ir laikinojo maito, nustatyto importuojamoms Kinijos Liaudies Respublikos kilmės keraminėms plytelėms, galutinis surinkimas (OL L 238, 2011, p. 1).

94| 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 343, 2009, p. 51), paskutinį kartą iš dalies pakeistas 2014 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 37/2014, kuriuo iš dalies keičiami kai kurie su bendra prekybos politika susiję reglamentai dėl tam tikrų priemonių priėmimo procedūrų (OL L 18, 2014, p. 1).

95| Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutarties (OL L 336, 1994, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 82) 1 A priede esantis Susitarimas dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) VI straipsnio įgyvendinimo (OL L 336, 1994, p. 103; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 189).

eksportuoti į Sąjungą didelį kiekį pasibaigus pirminiame tyrime vertintam laikotarpiui. Kadangi šios sąlygos susijusios su konkrečia aptariamo ūkio subjekto situacija, būtent jis, o ne tretieji asmenys gali lengviausiai pateikti reikalingą informaciją.

Galiausiai dėl įrodinėjimo pareigos ir įrodymų apimtys Bendrasis Teismas išaiškino, kad naujo eksportuojančio gamintojo statuso prašytojui pagal galutinio reglamento 3 straipsnį ar pagrindinio reglamento 11 straipsnio 4 dalį tenkanti įrodinėjimo pareiga nėra neįgyvendinama. Informacijos ir išsamių, nuoseklių ir patikimų įrodymų apie visus pardavimus ir grupės struktūrą pateikimas leidžia Komisijai atmesti galimybę (jei dar nebuvo atmesta), kad nagrinėjama prekė buvo eksportuojama į Sąjungą pirminiame tyrime vertintu laikotarpiu, netgi nuspręsti, kad ieškovas nesusijęs su jokių eksportuojančiu gamintoju, kuriam taikomi atitinkami antidempingo muitai.

Pažymėtina, kad Komisija neprivalo nei įrodyti to, kad ieškovas eksportavo nagrinėjamas prekes į Sąjungą ar turėjo ryšių su įmonėmis, kurioms taikomas atitinkamas antidempingo muistas, nei pateikti informacijos šiuo klausimu. Tam, kad prašymas suteikti naujo eksportuojančio gamintojo statusą būtų atmestas, iš esmės pakanka, kad aptariamo ūkio subjekto pateikti įrodymai būtų nepakankami jo tvirtinimams pagrįsti. Tačiau Komisija, atlikdama tyrimą dėl naujo eksportuojančio gamintojo statuso suteikimo, turi visais įmanomais būdais patikrinti jai tokio ūkio subjekto pateiktų pareiškimų ir įrodymų teisingumą.

2019 m. gegužės 8 d. Sprendimu **Stemcor London ir Samac Steel Supplies / Komisija** (T-749/16, [EU:T:2019:310](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl Komisijos reglamento Nr. 2016/1329⁹⁶ (toliau – ginčijamas reglamentas), numatančio galutinio antidempingo muito už tam tikrus importuojamus Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės plokščius šaltai valcuotus plieno produktus surinkimą atgaline data, panaikinimo.

Šiame sprendime Bendrasis Teismas pirmą kartą priėmė sprendimą dėl Pagrindinio antidempingo reglamento⁹⁷ 10 straipsnio 4 dalyje numatyto mechanizmo, kuris leidžia Komisijai atgaline data taikyti antidempingo muitą produktams, įvežtiems vartoti ne anksčiau kaip 90 dienų iki laikinųjų priemonių taikymo dienos (bet ne anksčiau nei inicijuotas tyrimas), jei atitinkamas importas buvo užregistruotas, „atitinkamas produktas anksčiau ilgą laiką [buvo] importuojamas dempingo kaina ar importuotojas [žinojo] ar [turėjo] žinoti apie įtariamą arba nustatytą dempingą, jo ir žalos dydį“ (10 straipsnio 4 dalies c punktas) ir „be importo, tiriamuoju laikotarpiu padariusio žalą, lygio, [yra] tolesnis esminis importo augimas, kuris, atsižvelgiant į šio importo momentą, apimtį ar kitas aplinkybes, [gali] turėti didelę neigiamą įtaką numatomo taikyti galutinio antidempingo muito atstatomajam poveikiui“ (10 straipsnio 4 dalies d punktas).

Kadangi ieškovės pirmiausia nurodė, kad Komisija padarė klaidų, aiškindama ir taikydama pagrindinio reglamento 10 straipsnio 4 dalies c punkte numatytas sąlygas, Bendrasis Teismas atmetė siūlomą aiškinimą, pagal kurį tam, kad pagrindinio reglamento 10 straipsnio 4 dalies c punkte nurodyta sąlyga būtų tenkinama, importuotojų žinojimas turi būti nustatytas atsižvelgiant į „faktinį“, o ne tik į „įtariamą“ dempingą, ir nusprendė, kad terminai „įtariamasis“ ir „nustatytas“ turi būti vertinami kaip susiję tiek su dempingo, tiek su žalos mastu, taip užtikrinant minėtos nuostatos veiksmingumą.

96| 2016 m. liepos 29 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2016/1329, kuriuo surenkamas registruotiems tam tikriems importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Rusijos Federacijos kilmės plokščiems šaltai valcuotiems plieno produktams nustatytas galutinis antidempingo muistas (OL L 210, 2016, p. 27).

97| 2016 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/1036 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Sąjungos narėmis nesančių valstybių (OL L 176, 2016, p. 21).

Bendrasis Teismas taip pat nusprendė, kad nekonfidencialioje skundo versijoje ir pranešime apie tyrimo inicijavimą esantys įrodymai yra pakankami šiuo atveju, kad importuotojai, turintys didelę patirtį, jau nuo tyrimo pradžios sužinotų apie įtariamo dempingo dydį, kaip tai suprantama pagal pagrindinio reglamento 10 straipsnio 4 dalį.

Dėl pagrindinio reglamento 10 straipsnio 4 dalies d punkto Bendrasis Teismas nusprendė, kad vertinant „tolesnį esminį importo augimą“ reikšmingas laikotarpis turi apimti laiką nuo pranešimo apie tyrimo inicijavimą, nes būtent nuo šio momento importuotojai sužinojo apie tai, kad vėliau atgaline data gali būti taikomas muitas registruotam importui, todėl jie galėjo masiškai bandyti importuoti nagrinėjamus produktus, numanydami, kad ateityje gali būti taikomas šis muitas.

Bendrasis Teismas taip pat patikslino, kad tolesnis esminis importo augimas turi būti vertinamas bendrai, kad būtų nustatyta, ar visas importas gali gerokai sumažinti galutinio muito atkuriamąjį poveikį ir sukelti papildomą žalą Sąjungos pramonei, neatsižvelgiant į atitinkamų importuotojų individualią ir subjektyvią situaciją.

Be to, Bendrasis Teismas nusprendė, kad „esminis“ padidėjimas nustatomas kiekvienu konkrečiu atveju ne tik lyginant mėnesinius svertinius importo vidurkius tiriamuoju laikotarpiu ir laikotarpiu nuo pranešimo apie tyrimo inicijavimą iki laikinųjų priemonių nustatymo, bet ir atsižvelgiant į visas kitas reikšmingas aplinkybes, susijusias, be kita ko, su atitinkamų produktų bendro suvartojimo Sąjungoje pokyčiu, atsargų pokyčiu ir rinkos dalių pokyčiu.

Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija galėjo pagrįstai daryti išvadą, kad šis tolesnis esminis importo augimas, atsižvelgiant į jo apimtį, laiką ir kitas aplinkybes, t. y. kainų sumažėjimą ir reikšmingą atsargų išaugimą, darė neigiamą poveikį kainoms ir Sąjungos pramonės rinkos daliai Sąjungoje, taigi turėjo didelę neigiamą įtaką galutinio antidempingo muito atkuriamajam poveikiui.

2019 m. gruodžio 3 d. Sprendimu ***Yieh United Steel / Komisija*** (T-607/15, [EU:T:2019:831](#)) Bendrasis Teismas atmetė *Yieh United Steel Corp.* prašymą panaikinti Komisijos įgyvendinimo reglamentą Nr. 2015/1429, kuriuo importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Taivano kilmės plokštiesiems šaltai valcuotiems nerūdijančiojo plieno produktams nustatomas antidempingo muitas⁹⁸.

Ši byla kilo dėl antidempingo procedūros, kurią Komisija vykdė 2014 ir 2015 m. ir kurią baigus ginčijamame reglamente buvo nustatytas 6,8 % antidempingo muitas importuojamiems plokštiesiems šaltai valcuotiems nerūdijančiojo plieno produktams. Ieškovė yra Taivane įsteigta bendrovė, gaminanti ir platinanti produktus, su kuriais susijęs šis antidempingo muitas.

Ieškovė kreipėsi į Bendrąjį Teismą prašydama panaikinti Įgyvendinimo reglamentą Nr. 2015/1429, kiek jis su ja susijęs, nurodydama, be kita ko, Pagrindinio antidempingo reglamento⁹⁹ 2 straipsnio pažeidimą. Pagal šio straipsnio 2 dalį produktų, su kuriais susijęs šis antidempingo muitas, „normalioji vertė“ paprastai nustatoma remiantis panašaus produkto, skirto vartoti eksporto šalies vidaus rinkoje, pardavimais. Kaip nustatyta minėto straipsnio 1 dalyje, produkto, su kuriuo susijęs šis antidempingo muitas, normalioji vertė paprastai grindžiama kainomis, kurias įprastomis prekybos sąlygomis moka arba turi mokėti nepriklausomi pirkėjai.

98| 2015 m. rugpjūčio 26 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/1429, kuriuo importuojamiems Kinijos Liaudies Respublikos ir Taivano kilmės plokštiesiems šaltai valcuotiems nerūdijančiojo plieno produktams nustatomas galutinis antidempingo muitas (OL L 224, 2015, p. 10).

99| 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1225/2009 dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos bendrijos narėmis nesančių valstybių (OL L 343, 2009, p. 51, ir klaidų ištaisymas OL L 7, 2010, p. 22, OL L 219, 2015, p. 20 ir OL L 44, 2016, p. 20).

Šiuo aspektu ieškovė ginčijo, be kita ko, Komisijos atsisakymą nustatant normaliąją vertę atskaityti perdirbto metalo laužo vertę iš produkto, su kuriuo susijęs antidempingo muitas, gamybos sąnaudų. Be to, Komisija esą klaidingai atsisakė atsižvelgti į tam tikrus jos pardavimus eksportuojančiojoje šalyje nepriklausomam klientui, kuris taip pat yra nagrinėjamo produkto platintojas; anot ieškovės, tai yra vidaus pardavimai, nes ji neskyrė jų eksportui arba nežinojo, kokia yra jų galutinė paskirties vieta. Vis dėlto Komisija atsisakė atsižvelgti į šiuos pardavimus nustatant atitinkamo produkto normaliąją vertę, nes, kaip parodė tyrimas, buvo objektyvių įrodymų, kad šie pardavimai iš tikrųjų yra pardavimai eksportui, o be to, kai kuriems iš jų buvo taikoma eksporto nuolaidų sistema.

Bendrasis Teismas iš pradžių padarė išvadą, kad Komisija galėjo atmesti prašymą atskaityti perdirbto metalo laužo vertę iš produkto, kuriam skirtas antidempingo muitas, gamybos sąnaudų, nes negalėjo tiksliai patikrinti, ar su perdirbto metalo laužo gamyba ir pardavimu susijusios išlaidos buvo tinkamai atspindėtos ieškovės apskaitos dokumentuose.

Dėl prašymo atsižvelgti į plokščių šaltai valcuotų nerūdijančiojo plieno produktų pardavimus nepriklausomam klientui eksportuojančiojoje šalyje Bendrasis Teismas visų pirma pažymėjo, kad nors Pagrindinio antidempingo reglamento 2 straipsnio 2 dalies įvairios kalbinės versijos skiriasi, daugumoje šių versijų pateikiama nuoroda į atitinkamo produkto paskirties vietą, neminint gamintojo ketinimų dėl šios paskirties vietos pardavimo momentu.

Tada Bendrasis Teismas, pirma, pabrėžė, kad GATT antidempingo sutarties¹⁰⁰ 2.1 straipsnio trijose oficialiose kalbinėse versijose atitinkamai vartojami žodžių junginiai „destined for consumption“ (anglų k.), „destinée à la consommation“ (prancūzų k.) ir „destinado al consumo“ (ispanų k.), ir, antra, priminė, kad Pagrindinio antidempingo reglamento nuostatas reikia aiškinti kiek įmanoma atsižvelgiant į atitinkamas šios Antidempingo sutarties nuostatas.

Be to, aiškinimą, kad nebūtina siekti nustatyti pardavėjo „ketinimą“ ar „konkretų žinojimą“ dėl atitinkamo produkto galutinės paskirties vietos, patvirtina Bendrojo Teismo atlikta Pagrindinio antidempingo reglamento 2 straipsnio konteksto analizė.

Šį aiškinimą taip pat patvirtina antidempingo tyrimo tikslas – ieškoti objektyvių įrodymų. Tokiomis aplinkybėmis, jeigu neatsižvelgti į eksportuotų produktų pardavimus nustatant normaliąją vertę būtų galima, tik kai įrodomas pardavėjo ketinimas dėl atitinkamo produkto galutinės paskirties vietos, Bendrojo Teismo manymu, tai reikštų, kad nustatant normaliąją vertę leidžiama atsižvelgti į eksportuotų produktų kainas, galinčias iškraipyti tinkamą normaliosios vertės nustatymą ir jam pakenkti.

Galiausiai Bendrasis Teismas pažymėjo, kad šis aiškinimas taip pat atitinka numatomumo ir teisinio saugumo principus, o taikant kriterijų, grindžiamą pardavėjo ketinimu arba konkrečiu žinomumu, atsižvelgimas į eksportuotų produktų pardavimo kainą nustatant normaliąją vertę priklausytų nuo subjektyvaus elemento, kurio egzistavimą praktikoje būtų sudėtinga ar net neįmanoma nustatyti.

Taigi Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad ieškovė šiuo atveju neįrodė, jog Komisija padarė teisės klaidą ar akivaizdžių faktinių aplinkybių vertinimo klaidą, kai, nustatydamą produkto, su kuriuo susijusi antidempingo procedūra, normaliąją vertę, atsisakė atsižvelgti į ieškovės pardavimus jos nepriklausomam klientui.

¹⁰⁰ 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (GATT) (OL L 336, 1994, p. 103; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 189; pateiktas Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) steigimo sutarties (OL L 336, 1994, p. 3) 1 A priede) VI straipsnis.

XII. Galimybė susipažinti su institucijų dokumentais

2019 m. Bendrasis Teismas turėjo galimybę pateikti paaiškinimų dėl su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką susijusios informacijos sąvokos, su vidaus reikmėms skirtų dokumentų apsauga susijusios išimties ir bendrosios dokumentų, susijusių su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis, konfidencialumo prezumpcijos taikymo srities.

1. Informacijos, susijusios su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką, sąvoka

2019 m. kovo 7 d. priimtame Sprendime *Tweedale / EFSA* (T-716/14, [EU:T:2019:141](#)) Bendrasis Teismas patenkino pagal SESV 263 straipsnį pareikštą A. C. Tweedale ieškinį, kuriuo buvo prašoma iš dalies panaikinti Europos maisto saugos tarnybos (EFSA) sprendimą, kuriuo ši, remdamasi Reglamento Nr. 1049/2001¹⁰¹ 4 straipsnio 2 dalimi, atsisakė leisti jam susipažinti su glifosato toksiškumo tyrimais. EFSA nusprendė, kad nėra viršesnio viešojo intereso atskleisti prašomų tyrimų tam tikrų dalių, nes tai nėra informacija, „susijusi su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 1367/2006¹⁰². Visų pirma ieškovas rėmėsi Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies ir Reglamento Nr. 1367/2006 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl to, kad tyrimai, kurių prašoma, gali būti laikomi informacija, „susijusia su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, kaip tai suprantama pagal pastarąją nuostatą.

Iš pradžių Bendrasis Teismas primena, kad Europos Sąjungos institucija, gavusi prašymą leisti susipažinti su dokumentu, atsisakymo jį atskleisti negali grįsti Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalies pirmoje įtraukoje numatyta išimtimi, susijusia su konkrečios fizinio ar juridinio asmens komercinių interesų apsauga, jei šiame dokumente pateikta informacija yra „susijusi su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1367/2006 6 straipsnio 1 dalį. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad reikia nustatyti, ar tyrimuose, kurių prašoma, esanti informacija yra „susijusi su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Dėl informacijos, „susijusios su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, sąvokos Bendrasis Teismas nusprendė, kad ši sąvoka negali apimti vien informacijos apie faktinį teršalų išmetimą į aplinką, kai augalams arba dirvoje naudojamas augalų apsaugos produktas ar aptariama veiklioji medžiaga; į šią sąvoką taip pat patenka informacija apie numatomą atitinkamo augalų apsaugos produkto ar veikliosios medžiagos teršalų išmetimą į aplinką įprastomis arba realiomis šio produkto arba šios medžiagos naudojimo sąlygomis, atitinkančiomis tas, dėl kurių išduotas leidimas pateikti tą produktą ar medžiagą rinkai, ir vyraujančiomis zonoje, kurioje numatyta naudoti šį produktą ar šią medžiagą.

Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad augalų apsaugos produktuose esanti tokia veiklioji medžiaga, koks yra glifosatas, naudojama įprastai, dėl savo funkcijos yra skirta būti paskleista į aplinką, todėl numatomas jos išmetimas negali būti laikomas visiškai hipotetiniu ar tik nuspėjamu. Kadangi glifosatas leidžiamas

101| 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

102| 2006 m. rugsėjo 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1367/2006 dėl Orhuso konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimanč sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais nuostatų taikymo Bendrijos institucijoms ir organams (OL L 264, 2006, p. 13).

valstybėse narėse nuo 2002 m. ir yra realiai naudojamas augalų apsaugos produktuose, jo patekimas į aplinką yra realus. Todėl tyrimais, kurių prašoma, siekiama nustatyti aplinkoje faktiškai esančios veikliosios medžiagos toksiškumą.

Bendrasis Teismas taip pat pažymėjo, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją informacijos, „susijusios su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, sąvoka apima ne tik informaciją, leidžiančią įvertinti dujų ar teršalų išmetimą, bet ir informaciją, susijusią su šio išmetimo pasekmėmis. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad tyrimais, kurių prašoma, siekiama nustatyti ribas, kurių neviršijant maiste esantis glifosatas trumpesnį ar ilgesnį laiką nesukelia pavojaus žmonių sveikatai, taigi nustatyti įvairias vertes, susijusias su išmetamo glifosato poveikiu žmonių sveikatai. Bendrojo Teismo nuomone, tam, kad tyrimai galėtų būti laikomi informacija, „susijusia su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, svarbu ne šių tyrimų atlikimo sąlygos, t. y. ne tai, ar jie atlikti laboratorijoje, ar ne, bet jų tikslas.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad galimybė ieškovui susipažinti su tyrimais, kurių prašoma, leistų jam suprasti, kaip žmonių sveikatai gali būti pakenkta išmetant glifosatą į aplinką, todėl tyrimai, kurių prašoma, turi būti laikomi informacija, „susijusia su dujų ar teršalų išmetimu į aplinką“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1367/2006 6 straipsnio 1 dalį.

2. Išimtis, susijusi su vidaus naudojimui skirtų dokumentų apsauga

Kiek tai susiję su byla, kurioje buvo priimtas 2019 m. kovo 12 d. Sprendimas *De Masi ir Varoufakis / ECB* (T-798/17, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰³, [EU:T:2019:154](#)), Bendrajame Teisme buvo pareikštas ieškinys dėl Europos Centrinio Banko (ECB) sprendimo, kuriuo ieškovams Fabio de Masi ir Yanis Varoufakis buvo atsisakyta leisti susipažinti su dokumentu „Atsakymai į klausimus dėl Protokolo dėl Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statuto 14.4 straipsnio aiškinimo“, panaikinimo. Šiame dokumente pateiktas išorės patarėjo atsakymas į ECB prašymą dėl teisinės konsultacijos, kiek tai susiję su Valdančiosios tarybos įgaliojimais pagal minėtą 14.4 straipsnį. Tame dokumente nagrinėjami visų pirma draudimai, ribojimai ir sąlygos, kuriuos ši taryba gali nustatyti nacionalinių centrinių bankų funkcijoms, vykdomoms už Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) ribų, jei kyla pavojus, kad šios funkcijos gali neatitikti ECBS tikslų ir uždavinių. ECB atsisakė leisti susipažinti su šiuo dokumentu remdamasis, pirma, Sprendimo 2004/258¹⁰⁴ 4 straipsnio 2 dalies antroje įtraukoje numatyta išimtimi, susijusia su teisinių nuomonių apsauga, ir, antra, to paties sprendimo 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje numatyta išimtimi, susijusia su vidaus naudojimui skirtų dokumentų apsauga.

Dėl išimties, susijusios su vidaus naudojimui skirtų dokumentų apsauga, Bendrasis Teismas nurodė, kad Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos formuluotėje yra skirtumų, palyginti su Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 3 dalies formuluote. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas konstatavo, kad taikant Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje numatytą išimtį nereikalaujama įrodyti didelės žalos sprendimų priėmimo procesui. Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad pagal šio viešojo intereso išimtį siekiama apsaugoti, pirma, ECB galimybę viduje rengti diskusijas, leidžiančias konfidencialiai keistis nuomonėmis su institucijos sprendimų priėmimo organais vykdant svarstymus ir preliminaras konsultacijas,

103| Byla C-342/19 P, *De Masi ir Varoufakis / ECB*.

104| 2004 m. kovo 4 d. Europos Centrinio Banko sprendimas 2004/258/EB dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Centrinio Banko dokumentais (ECB/2004/3) (OL L 80, 2004, p. 42; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 5t., p. 51), iš dalies pakeistas 2011 m. gegužės 9 d. Europos Centrinio Banko sprendimu 2011/342/ES (ECB/2011/6) (OL L 158, 2011, p. 37) ir 2015 m. sausio 21 d. Europos Centrinio Banko sprendimu (ES) 2015/529 (ECB/2015/1) (OL L 84, 2015, p. 64).

ir, antra, ECB ir atitinkamų nacionalinių valdžios institucijų konfidencialų keitimąsi nuomonėmis. Todėl Bendrasis Teismas nusprendė, kad ECB galėjo pagrįstai manyti, jog aptariamas dokumentas yra skirtas vidaus naudojimui, kaip tai suprantama pagal Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 3 dalies pirmą pastraipą, nes manė, kad šis dokumentas skirtas tam, kad būtų pateikta informacijos ir padėta Valdančiajai tarybai per svarstymus įgyvendinant jai Protokolo dėl ECBS ir ECB 14.4 straipsnyje priskirtą kompetenciją.

Dėl argumento, susijusio su viršesnio viešojo intereso, pateisinančio aptariamo dokumento atskleidimą, buvimu, Bendrasis Teismas nusprendė, kad šiuo atveju toks interesas neįrodytas. Bendrasis Teismas konstatavo, kad bet kuriuo atveju interesas susipažinti su dokumentu, kaip tariamam parengiamuoju susitarimu dėl skubios paramos likvidumui padidinti dokumentu, neturėtų būti viršesnis už viešąjį interesą, kuriuo grindžiama Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje numatyta išimtis. Todėl ECB savo atsakymą leisti susipažinti su aptariamu dokumentu galėjo teisėtai grįsti Sprendimo 2004/258 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje numatyta išimtimi, susijusia su vidaus naudojimui skirtais dokumentais.

3. Bendroji dokumentų, susijusių su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis, konfidencialumo prezumpcija

Byloje, kurioje priimtas 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimas ***Commune de Fessenheim ir kt. / Komisija*** (T-751/17, [EU:T:2019:330](#)), Bendrasis Teismas turėjo pateikti poziciją dėl bendrosios dokumentų, susijusių su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis, konfidencialumo prezumpcijos taikymo dokumentams, kuriais pasikeista per išankstinio pranešimo procedūrą.

Nagrinėtu atveju Prancūzijos vyriausybė per išankstinio pranešimo procedūrą perdavė Komisijai kompensacijos *Électricité de France (EDF)* grupei dėl Fesenheimo atominės elektrinės uždarymo protokolą. Pasibaigus šiai procedūrai Komisija pateikė nuomonę dėl šio protokolo atitikties Sąjungos teisei valstybės pagalbos srityje.

Fesenheimo savivaldybė ir kitos vietos valdžios institucijos, susijusios su atominės elektrinės uždarymu, remdamosi Reglamentu Nr. 1049/2001, paprašė Komisijos joms pateikti nuomonę, kuria užbaigiama išankstinio pranešimo procedūra.

Komisija atsisakė suteikti galimybę susipažinti su šiuo dokumentu, remdamasi minėto reglamento 4 straipsnio 2 dalies trečioje įtraukoje numatyta išimtimi, susijusia su tyrimų tikslų apsauga, ir taikė bendrąją dokumentų, susijusių su valstybės pagalbos kontrolės procedūromis, konfidencialumo prezumpciją.

Bendrasis Teismas atmetė dėl Komisijos sprendimo pareikštą ieškinį ir leido taikyti bendrąją konfidencialumo prezumpciją dokumentams, kuriais pasikeista per išankstinio pranešimo procedūrą, dėl dviejų priežasčių.

Viena vertus, pasibaigus susirašinėjimui per išankstinio pranešimo procedūrą gali būti atliktas išankstinis nagrinėjimas, net oficiali tyrimo procedūra pagal Reglamentą Nr. 2015/1589¹⁰⁵. Jeigu dokumentai, kuriais pasikeista per išankstinio pranešimo procedūrą, galėtų būti pateikti tretiesiems asmenims, su kontrolės procedūra, kurios tvarka nustatyta šiame reglamente, susijusiems dokumentams taikoma konfidencialumo prezumpcija taptų neveiksminga, nes dokumentai, kuriems ji taikoma, galėjo būti atskleisti anksčiau.

Kita vertus, susirašinėjimas per išankstinio pranešimo procedūrą turi vykti vyraujant Komisijos ir atitinkamos valstybės narės tarpusavio pasitikėjimui. Jeigu Komisija turėtų suteikti galimybę susipažinti su jautria informacija, valstybių narių pateikta susirašinėjant per išankstinio pranešimo procedūrą, jos galėtų būti

¹⁰⁵ 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (ES) 2015/1589, nustatantis išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9).

nelinkusios ja dalytis, o šis noras bendradarbiauti yra itin svarbus sėkmingam tokiam susirašinėjimui, kuriuo, kaip nurodyta Geriausios praktikos kodekse, siekiama pagerinti pranešimo kokybę ir taip sudaryti geriausias sąlygas parengti sprendimus, leidžiančius ištaisyti atvejus, dėl kurių gali kilti sunkumų Europos Sąjungos teisės, susijusios su valstybės pagalba, požiūriu.

XIII. Viešoji tarnyba

1. Sutarties nutraukimas

2019 m. sausio 10 d. Sprendimu **RY / Komisija** (T-160/17, [EU:T:2019:1](#)) Bendrasis Teismas panaikino Komisijos sprendimą nutraukti neterminuotą laikinojo tarnautojo sutartį dėl pasitikėjimo praradimo, nes buvo pažeista šio tarnautojo teisė būti išklausytam, įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punkte.

Suinteresuotasis asmuo, įdarbintas kaip laikinasis tarnautojas pagal Kitų Europos Sąjungos tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTJS) 2 straipsnio c punktą, ėjo pareigas Komisijos nario kabinete. Komisijai priėmus sprendimą nutraukti jo darbo sutartį, suinteresuotasis asmuo dėl šio sprendimo pateikė skundą sudaryti darbo sutartį įgaliotai Komisijos tarnybai (toliau – SSJT) pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų 90 straipsnio 2 dalį, remdamasis tuo, kad jam nebuvo pranešta apie priežastis, lėmusias jo darbo sutarties nutraukimą, ir nebuvo suteikta galimybė pateikti SSJT savo nuomonę. SSJT atmetė skundą, nes nusprendė, kad pareiga išklausti suinteresuotąjį asmenį prieš atleidžiant netaikoma, jeigu sprendimas nutraukti laikinojo tarnautojo, įdarbinto pagal KTJS 2 straipsnio c punktą, sutartį buvo priimtas dėl pasitikėjimo praradimo.

Bendrasis Teismas visų pirma nusprendė, kad dėl Komisijos nario kabinete vykdomų funkcijų specifinio pobūdžio ir būtinumo išsaugoti tarpusavio pasitikėjimą iš suinteresuotojo darbuotojo negalima atimti teisės būti išklausytam prieš priimant sprendimą vienašališkai nutraukti jo darbo sutartį dėl pasitikėjimo praradimo. Bendrasis Teismas priminė, kad suinteresuotojo asmens teisė būti išklausytam prieš priimant bet koki individualų sprendimą jo nenaudai aiškiai įtvirtinta Pagrindinių teisių chartijos 41 straipsnio 2 dalies a punkte, o Chartija turi tokią pat teisinę galią kaip ir Sutartys. Jis pridūrė, kad teisės būti išklausytam užtikrinimas įgyja dar didesnę svarbą, kai kalbama apie laikinojo tarnautojo neterminuotos sutarties nutraukimą administracijos iniciatyva, nes tokia priemonė, kad ir kokia ji būtų pateisinama, yra aktas, sukeliantis suinteresuotajam asmeniui sunkių pasekmių. Jis nurodė, kad atitinkamas Komisijos narys, suteikęs jo bendradarbiui galimybę pateikti pastabas, galėtų prieiti prie išvados, kad pasitikėjimas nėra galutinai prarastas. Be to, nors SSJT neturi atitinkamo Komisijos nario vertinimo dėl pasitikėjimo praradimo fakto keisti savuoju, vis dėlto SSJT turi pirmiausia įvertinti, ar iš tiesų remiamasi pasitikėjimo nebuvimu ar praradimu, tada įsitikinti faktų tikslumu ir galiausiai įsitikinti, kad, atsižvelgiant į pateiktą motyvą, prašymu nutraukti darbo sutartį nėra pažeistos pagrindinės teisės ar piktnaudžiuojama įgaliojimais. Šiomis aplinkybėmis SSJT, atsižvelgusi į suinteresuotojo asmens pateiktas pastabas, gali nuspręsti, kad ypatingos aplinkybės pateisina kitas priemones nei atleidimas iš darbo.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad jeigu laikinasis tarnautojas ginčija jo išklausymo faktą, būtent SSJT turi pateikti įrodymų, kad suinteresuotajam asmeniui buvo sudaryta galimybė pateikti pastabas dėl Komisijos ketinimo nutraukti jo sutartį dėl pasitikėjimo praradimo.

2019 m. kovo 7 d. paskelbtu Sprendimu **L / Parlamentas** (T-59/17, [EU:T:2019:140](#)) Bendrasis Teismas panaikino Parlamento sprendimą nutraukti akredituoto Europos Parlamento nario padėjėjo (toliau – APNP) sutartį dėl nutrūkusių pasitikėjimo santykių, remdamasis tuo, kad APNP vykdė su jo darbu nesijusią veiklą, nepateikęs išankstinio prašymo išduoti leidimą. Bendrasis Teismas turėjo nuspręsti dėl to, kiek Kitų Europos Sąjungos

tarnautojų įdarbinimo sąlygų (toliau – KTJS) 139 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytas „pasitikėjimas“, atsirandantis dėl darbo santykių tarp Parlamento nario padėjėjo ir Europos Parlamento nario, galėjo išnykti, kaip tai suprantama pagal šį straipsnį, dėl su darbu nesusijusios veiklos, apie kurią nebuvo pranešta, vykdymo, kai iš bylos medžiagos matyti, kad šis Europos Parlamento narys inicijavo šią veiklą.

Bendrasis Teismas nusprendė, kad, pirma, nors Parlamento sudaryti tarnybos sutartis įgaliota tarnyba (toliau – STSJT) negali pakeisti atitinkamo Parlamento nario vertinimo savuoju, kiek tai susiję su pasitikėjimo ryšio nutrūkimu, STSJT vis dėlto turi įsitikinti, kad nurodytas motyvas grindžiamas faktinėmis aplinkybėmis, galinčiomis jį įtikinamai pateisinti, ir, antra, jei institucija, nusprendusi nutraukti APNP sutartį, visų pirma remiasi pasitikėjimo praradimu, dėl kurio priimtas sprendimas nutraukti sutartį, teismas turi patikrinti, ar šis motyvas yra įtikinamas.

Šioje byloje Bendrasis Teismas nusprendė, kad Europos Parlamento narys negalėjo nežinoti, kad ieškovas, be savo APNP funkcijų, užsiėmė teisine veikla, nes iš bylos medžiagos matyti, kad tokia veikla buvo vykdoma remiantis jo nurodymais ir kad Europos Parlamento narys žinojo, jog apie tokią veiklą nebuvo pranešta remiantis Pareigūnų tarnybos nuostatų 12b straipsnio 1 dalimi, nes jo nuomonė dėl minėtos su darbu nesusijusios veiklos nebuvo išklaudyta STSJT, kaip numatyta KTJS VII antraštinės dalies įgyvendinimo priemonių 6 straipsnio 2 dalyje. Bendrasis Teismas, be kita ko, pažymi, kad Europos Parlamento narys negalėjo pagrįstai tikėtis, kad dėl nagrinėjamos su darbu nesusijusios veiklos, atsižvelgiant į jos pobūdį, Parlamentui būtų pateiktas oficialus prašymas išduoti leidimą. Kalbama būtent apie prieglobsčio prašymų pateikimą Rusijoje ir Šveicarijoje tam, kad Europos Parlamento narys galėtų išvengti laisvės atėmimo bausmės, apie Europos Parlamento nario atstovavimą teismuose tais pačiais tikslais ir apie *ad hoc* teismo procesus žmogaus teisių klausimais, siekiant pagerinti Parlamento nario įvaizdį, kad jo įkalinimas dėl jam iškeltos baudžiamosios bylos būtų apsunkintas. Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Europos Parlamento nario motyvas, kuriuo grindžiamas sprendimas nutraukti sutartį, t. y. pasitikėjimo praradimas, neatrodo įtikinamas ir kad dėl to, pritardama Europos Parlamento nario prašymui nutraukti sutartį, STSJT padarė akivaizdžią vertinimo klaidą.

2. Automatiškas išleidimas į pensiją

2019 m. birželio 12 d. priimtame Sprendime **RW / Komisija** (T-170/17, [EU:T:2019:404](#)) Bendrasis Teismas patenkino buvusio pareigūno prašymą panaikinti Komisijos sprendimą išleisti jį atostogų tarnybos labui pagal Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnį ir kartu automatiškai į pensiją pagal šios nuostatos penktą pastraipą.

Visų pirma Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti su Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnio taikymo srities apibrėžimu susijusią problemą, nors ieškovas ir nenurodė jos jokiam ieškinio pagrinde. Bendrasis Teismas nusprendė nagrinėti ją, remdamasis dviem alternatyviais argumentais.

Viena vertus, Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnio taikymo srities apibrėžimas ir galimybės taikyti jį pareigūnui, kuris jau yra sulaukęs „pensinio amžiaus“, nustatymas yra būtinas prieš nagrinėjant ieškovo pateiktus kaltinimus ir kad jis turėjo teisinę pareigą išnagrinėti šią problemą, nes priešingu atveju galbūt būtų priverstas grįsti savo sprendimą klaidingais teisiniais vertinimais. Kita vertus, Bendrasis Teismas papildomai pažymėjo, kad bet kuriuo atveju ieškinio pagrindas dėl teisės akto taikymo srities pažeidimo yra susijęs su viešąja tvarka, todėl jis jį turi nagrinėti savo iniciatyva. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, kad jis akivaizdžiai neatliktų savo funkcijos spręsti dėl teisėtumo, jeigu savo iniciatyva neatkreiptų dėmesio į tai, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas remiantis teisės norma, kuri nagrinėjamu atveju negali būti taikoma, t. y. Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsniu, ir jeigu vėliau nagrinėjamoje byloje jis priimtų sprendimą, taikydamas tokią teisės normą.

Kalbėdamas apie bylos esmę, Bendrasis Teismas, taikydamas pažodinį, kontekstinį ir teleologinį Pareigūnų tarnybos nuostatų 42c straipsnio aiškinimą, padarė išvadą, kad jis negali būti taikomas pareigūnams, kurie, kaip ieškovas, sulaukė „pensinio amžiaus“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

3. Socialinė apsauga

2019 m. balandžio 30 d. priimtu Sprendimu **Wattiau / Parlamentas** (T-737/17, [EU:T:2019:273](#)) Bendrasis Teismas panaikino Europos Sąjungos bendrosios sveikatos draudimo sistemos (RCAM) Liuksemburgo išmokų biuro sprendimą, kuriuo ieškovui – į pensiją išėjusiam buvusiam Sąjungos pareigūnui ir RCAM dalyviui – buvo nurodyta sumokėti 15 % sumos, nurodytos vienos Liuksemburgo ligoninės išrašytoje sąskaitoje faktūroje už ieškovui baro kameroje taikytą deguonies terapiją. Ieškovas manė, kad už nurodytas paslaugas išrašytų sąskaitų faktūrų suma yra per didelė, palyginti su ta, kurią turėtų mokėti nacionalinės sveikatos draudimo sistemos dalyvis. Grįsdamas savo reikalavimus dėl panaikinimo, ieškovas pateikė 1996 m. Europos Bendrijų bei Europos investicijų banko (EIB) ir Liuksemburgo ligoninių aljanso bei Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės sudaryto susitarimo dėl RCAM ir EIB ligonių kasai priklausančių asmenų ligoninėje gautų gydymo paslaugų tarifų nustatymo (toliau – 1996 m. susitarimas) neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą.

Bendrasis Teismas pirmiausia pripažino neteisėtumu grindžiamą prieštaravimą priimtinu. Konkrečiau kalbant, jis nusprendė, kad, pirma, 1996 m. susitarimas ne tik galėjo būti prilygintas Sąjungos institucijų priimtam aktui, kaip tai suprantama pagal SESV 277 straipsnį, bet taip pat buvo visuotinai taikomas aktas. Antra, tarp 1996 m. susitarimo ir ginčijamo sprendimo buvo tiesioginis teisinis ryšys. Iš tikrųjų viena iš ginčijamame sprendime nurodytų sumų buvo grindžiama tarifų lentele, patvirtinta pagal 1996 m. susitarimą ir nurodyta jo priede.

Dėl neteisėtumo grindžiamo prieštaravimo pagrįstumo Bendrasis Teismas nusprendė, kad aptariama sąskaitų faktūrų išrašymo sistema reiškia netiesioginę diskriminaciją dėl pilietybės. Šiuo klausimu Bendrasis Teismas nusprendė, pirma, kad RCAM dalyvių padėtis panaši į Liuksemburgo nacionalinės ligonių kasos dalyvių padėtį, kai abiejų kategorijų dalyviai gauna tas pačias sveikatos priežiūros paslaugas.

Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad RCAM dalyviams taikomi tarifai, nustatomi pagal tarifų lentelę, patvirtintą pagal 1996 m. susitarimą, yra daug didesni už Liuksemburgo nacionalinės ligonių kasos dalyviams taikomus tarifus. Iš tiesų 1996 m. susitarime buvo nustatyta sąskaitų faktūrų išrašymo tvarka, pagal kurią RCAM dalyviai turėjo padengti ir fiksuotąsias, ir kintamąsias išlaidas, susijusias su aptariamomis gydymo ligoninėje paslaugomis, o Liuksemburgo nacionalinės ligonių kasos dalyviai, išrašant sąskaitas faktūras, nepatirdavo jokių išlaidų už tą patį gydymą.

Galiausiai, trečia, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju joks teisėtas tikslas nepateisina skirtingo požiūrio į abiejų sveikatos priežiūros išlaidų grąžinimo sistemų dalyvius, kuris matyti iš tarifų lentelės, pridėtos prie 1996 m. susitarimo.

4. Informatoriai

2019 m. balandžio 4 d. paskelbtu Sprendimu **Rodriguez Prieto / Komisija** (T-61/18, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰⁶, [EU:T:2019:217](#)) Bendrasis Teismas panaikino Europos Komisijos sprendimą atmesti pagalbos prašymą, grindžiamą Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsniu, ir konstatavo, kad buvo pažeista ieškovo teisė į nekaltumo prezumpciją.

Nuo 1996 m. Eurostatas visuomenei teikė statistinius duomenis, surinktus per Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biurą ir prekybos vietų tinklą. 1998 m. ieškovas, kuris yra vieno Eurostato skyriaus vadovas, paprašė atlikti vidaus auditą. Konstatavus pažeidimus ir Europos kovos su sukčiavimu tarnybai (OLAF) atlikus tyrimus, Komisija 2003 m. Prancūzijos valdžios institucijose inicijavo baudžiamąjį procesą, kuriam vykstant ieškovas buvo apklaustas kaip liudytojas, o paskui jam pareikšti įtarimai. Ieškovas pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnį pateikė pirmąjį pagalbos prašymą, kuriame nurodė savo, kaip informatoriaus, statusą ir paprašė Komisijos padengti jo patirtas advokato išlaidas. Šis prašymas buvo atmestas.

Kadangi Prancūzijos teismai priėmė nutartį nutraukti bylą dėl visų įtariamųjų, įskaitant ieškovą, Komisija pateikė apeliacinį skundą, o vėliau – kasacinį skundą; abu jie buvo atmesti. Tuomet ieškovas pateikė antrą pagalbos prašymą siekdamas, kad Komisija padengtų jo advokato išlaidas, patirtas Prancūzijos teismuose. Papildomai jis kaltino Komisiją tuo, kad ši neatsižvelgė į jo, kaip informatoriaus, statusą ir atsisakė suteikti su tuo susijusią apsaugą, taip pažeisdama Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnį, ir prašė atlyginti žalą. Ieškovas Bendrajame Teisme ginčijo Komisijos sprendimus atmesti šiuos prašymus.

Pirmiausia, kiek tai susiję su Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnio taikymu šioje byloje, Bendrasis Teismas priminė, kad šiuo straipsniu siekiama, kad institucija apsaugotų pareigūnus nuo trečiųjų asmenų veiksmų, o ne nuo pačios institucijos veiksmų. Viena vertus, šiuo atveju Prancūzijos teisminių institucijų veiksmai yra įprastos baudžiamojo proceso eigos dalis ir tai nėra *a priori* neteisėti veiksmai, galintys pateisinti pagalbą. Kita vertus, Pareigūnų tarnybos nuostatų 24 straipsnis šiuo atveju netaikytinas, nes iš tikrųjų ieškovas prašė Komisijos pagalbos dėl pačios šios institucijos veiksmų, kuriais prieš jį buvo pradėtas baudžiamasis procesas ir kuriais šis procesas buvo pratęstas.

Kiek tai susiję su ieškovo, kaip informatoriaus, statuso tariamumu nepaisymu, Bendrasis Teismas priminė, kad 2004 m. gegužės mėn. 1 d. įsigaliojusios redakcijos Pareigūnų tarnybos nuostatų 22a straipsnyje nustatyta visų pareigūnų pareiga pranešti apie faktus, kurie gali leisti preziumuoti neteisėtus veiksmus ar rimtą Sąjungos pareigūnų pareigų pažeidimą. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad visi pareigūnai, kurie jau iki šios datos ėmėsi iniciatyvos pranešti savo vadovams apie pažeidimus ar Pareigūnų tarnybos nuostatuose numatytų pareigų nevykdymą, apie kuriuos jie sužinojo ir kurie gali pakenkti Sąjungos finansiniams interesams, jau turėjo teisę į institucijos apsaugą nuo galimų atsakomųjų veiksmų dėl šio atskleidimo ir teisę nepatirti žalos dėl šios institucijos veiksmų, jei veikė sąžiningai. Vis dėlto Bendrasis Teismas nusprendė, kad šia apsauga nesiekama apsaugoti pareigūno nuo tyrimų dėl galimo jo dalyvavimo darant pažeidimus, apie kuriuos pranešta. Jei šie tyrimai patvirtina pareigūno dalyvavimą, jo iniciatyva gali būti nebent lengvinanti aplinkybė per drausmines procedūras. Taigi informatoriaus statusas, kuriuo remiasi ieškovas, negalėjo jo apsaugoti nuo procedūrų.

Šiomis aplinkybėmis buvo keliamas klausimas, ar Komisija padarė pažeidimų inicijavusi baudžiamojo proceso tęsimą po to, kai buvo priimta nutartis nutraukti bylą. Priminęs, kad galimybė ginti savo teises teisme ir su tuo susijusi teisminė kontrolė yra bendrojo teisės principo išraiška ir kad tik esant išimtinėms aplinkybėms

106| Byla C-457/19 P, **Rodriguez Prieto / Komisija**.

tai, kad institucija kreipėsi į teismą, gali būti tarnybinis nusižengimas, Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog šiuo atveju nebuvo padaryta tokio nusižengimo, todėl atmetė prašymą atlyginti žalą, kurią ieškovas tariamai patyrė dėl 2003–2016 m. vykusio baudžiamojo proceso.

Galiausiai priminęs, kad nekaltumo prezumpcijos principas, net ir nesant baudžiamojo persekiojimo, taikomas pareigūnui, kuris kaltinamas pakankamai rimtu tarnybinių pareigų pažeidimu, dėl kurio gali būti pradėtas OLAF tyrimas, į kurį atsižvelgdama administracija galės imtis bet kokių – atitinkamais atvejais griežtų – priemonių, Bendrasis Teismas konstatavo, kad Komisija, atmesdama ieškovo prašymą padengti jo gynybos išlaidas, patirtas per Prancūzijoje vykusį baudžiamąjį procesą, iš esmės dėl to, kad išliko priešingų interesų, nors per šį baudžiamąjį procesą ieškovo baudžiamasis persekiojimas buvo nutrauktas, pažeidė ieškovo teisę į nekaltumo prezumpciją.

5. Sąjungos tarnyboje dirbančių asmenų saugumas

2019 m. lapkričio 20 d. priimtame Sprendime *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija* (T-502/16, [EU:T:2019:795](#)) Bendrasis Teismas patenkino Rabate (Marokas) nužudyto Sąjungos pareigūno Alessandro Missir Mamachi di Lusignano motinos, brolio ir sesers (toliau – ieškovai) pareikštą ieškinį dėl žalos atlyginimo.

Alessandro Missir Mamachi di Lusignano (toliau – Alessandro Missir arba žuvęs pareigūnas) ir jo sutuoktinė buvo nužudyti 2006 m. rugsėjo 18 d. Rabate (Marokas), kur jis turėjo pradėti eiti politinio ir diplomatinio patarėjo pareigas Europos Komisijos delegacijoje. Žmogžudystė įvyko šios delegacijos Alessandro Missir, jo sutuoktinei ir keturiems jų vaikams išnuomotame name su baldais. Ieškovų šioje byloje pareikštas ieškinys susijęs su 2017 m. gruodžio 7 d. Bendrojo Teismo sprendimu *Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija* (T-401/11 P-RENV-RX, [EU:T:2017:874](#)), kuriame Bendrasis Teismas nusprendė dėl žuvusio pareigūno tėvo ir vaikų pateikto prašymo atlyginti žalą. Savo pastabose ieškovai nurodė, kad nors jau priimtais sprendimais buvo atlyginta tam tikra žala, nagrinėjant šį jų ieškinį reikia įvertinti kitą žalą – būtent žuvusio pareigūno motinos, brolio ir sesers patirtą neturtinę žalą. Komisija pareiškė prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad žuvusio pareigūno motinos reikalavimas atlyginti neturtinę žalą yra nepriimtinas, nes pateiktas pavėluotai. Dėl neturtinės žalos, kurią reikalavo atlyginti Alessandro Missir brolis ir sesuo, Komisija teigė, kad, be to, kad jų reikalavimas pateiktas pavėluotai, šių ieškovų negalima laikyti asmenimis, kuriems taikomi Europos Sąjungos pareigūnų tarnybos nuostatai (toliau – Pareigūnų tarnybos nuostatai).

Bendrasis Teismas pirma išsprendė klausimą dėl žuvusio pareigūno brolių ir seserų *locus standi* reikalaujant atlyginti žalą pagal SESV 270 straipsnį. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad pagrindinė naudojimosi šia procesine priemone sąlyga yra tai, kad „asmeniui taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai“ (Pareigūnų tarnybos nuostatų 91 straipsnio 1 dalis). Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnyje numatyta, kad apdraustojo pareigūno mirties atveju jam skirtos išmokos mokamos jo sutuoktiniui ir vaikams, jiems nesant – kitiems pareigūno tiesiosios žemutinės linijos giminaičiams, pastariesiems nesant – pareigūno tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiams, o jeigu jų nėra – institucijai. Kadangi jame neminimi šoninės linijos giminaičiai, Komisija laikėsi nuomonės, kad jie neturi teisės į patirtos žalos atlyginimą. Ji pridūrė, kad, net jeigu šoninės linijos giminaičiai nurodyti PTN 40, 42b ir 55a straipsniuose, šiuo atveju tai neturi reikšmės, nes šie straipsniai netaikomi pareigūnui, kuriam gyvybė atimta dėl to, kad institucija neįvykdė pareigos užtikrinti saugumą. Bendrasis Teismas konstatavo, jog sąlyga, kad „asmeniui taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai“, negali būti laikoma įvykdyta vien dėl to, kad ieškovas nurodytas Pareigūnų tarnybos nuostatuose, nesvarbu koku pagrindu. Reikia, kad ieškovas Pareigūnų tarnybos nuostatuose būtų nurodytas tokiu pagrindu, kuris atspindėtų jo reikšmingą sąsają su aktu, kurį jis ginčija, arba ryšį su pareigūnu, dėl kurio interesų pažeidimo jis galėtų asmeniškai patirti žalos. Bendrasis Teismas pripažino, kad taip yra ne tik pareigūno tiesiųjų aukštutinės ir žemutinės linijų giminaičių, sutuoktinio, bet ir jo brolių ir seserų atveju. Šie asmenys nurodyti „Pareigūnų tarnybos nuostatuose“, ar tai būtų jų 73 straipsnis, ar 40, 42b ir 55a straipsniai, ir taip yra būtent dėl to, kad

teisės aktų leidėjas konkrečiose jų nuostatose norėjo atsižvelgti į jų artimus ryšius su pareigūnu. Vadinas, broliai ir seserys turėjo būti laikomi asmenimis, „kuriems taikomi Pareigūnų tarnybos nuostatai“, siekiant nustatyti teisių gynimo priemonę, kuria jie gali pasinaudoti, kai ketina reikalauti atlyginti neturtinę žalą, patirtą dėl brolio pareigūno ar sesers pareigūnės mirties, už kurią, anot jų, atsakinga institucija.

Antra, Bendrasis Teismas turėjo išspręsti klausimą dėl Komisijos teiginio, kad reikalavimas atlyginti žalą pateiktas pavėluotai, pasibaigus protingam terminui, ir dėl ieškovų prieštaravimo, kad šis nepriimtumo pagrindas Komisijos buvo nurodytas per vėlai. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnio 1 dalyje nustatyto senaties termino laikymasis netikrinamas *ex officio, mutatis mutandis* taikytina senačiai, suėjusiai pasibaigus protingam terminui, per kurį turi būti pateiktas Pareigūnų tarnybos nuostatais grindžiamas reikalavimas atlyginti žalą. Taigi Komisijos nurodytas nepriimtumo pagrindas nėra su viešąja tvarka susijęs klausimas, kurį Bendrasis Teismas turėjo nagrinėti *ex officio*. Todėl Bendrasis Teismas išnagrinėjo ieškovų prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad nepriimtumo pagrindas buvo nurodytas per vėlai, ir atmetė jį kaip nepagrįstą. Be to, nagrinėdamas nepriimtumo pagrindą, grindžiamą tuo, kad ieškinys buvo pareikštas per vėlai, jis taip pat atmetė šį pagrindą, nurodęs, kad nors Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 46 straipsnyje numatytas penkerių metų senaties terminas ieškiniui dėl deliktinės atsakomybės pareikšti netaikytinas Sąjungos ir jos tarnautojų ginčams, pagal suformuotą jurisprudenciją vertinant, ar reikalavimas buvo pateiktas per protingą terminą, į šį terminą reikia atsižvelgti lyginamuoju aspektu.

Trečia, kiek tai susiję su bylos esme, Bendrasis Teismas, remdamasis Sprendime **Missir Mamachi di Lusignano ir kt. / Komisija** (T-401/11 P-RENV-RX) taikytais principais, patenkino žuvusio pareigūno motinos pateiktą reikalavimą atlyginti neturtinę žalą. Dėl žuvusio pareigūno brolio ir sesers reikalavimo atlyginti žalą ir jos atlyginimo sąlygų, t. y. pažeidimo, priežastinio ryšio ir neturtinės žalos, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad Komisijos atsakomybė už Alessandro Missir nužudymą, nustatyta *res judicata* galią įgijusiame teismo sprendime, ir Komisijos atsakomybės *in solidum* už žalą, padarytą dėl šio nužudymo, principas visiškai taikytini šioje byloje. Dėl žuvusio pareigūno brolio ir sesers patirtos neturtinės žalos Bendrasis Teismas konstatavo, kad pagal Pareigūnų tarnybos nuostatų 73 straipsnį, kaip jis išaiškintas jurisprudencijoje, nedraudžiama, kad dėl Sąjungos kaltės žuvusio pareigūno broliams ir seserims tam tikromis aplinkybėmis būtų atlyginta jų dėl šios žūties patirta neturtinė žala. Kadangi Sąjungos teisėje šis klausimas nėra reglamentuotas, Bendrasis Teismas pripažino, kad iš valstybių narių teisės kyla bendrasis principas, pagal kurį panašiomis į nagrinėjamas šioje byloje aplinkybėmis nacionalinis teismas pripažįsta žuvusio darbuotojo brolių ir seserų teisę tam tikrais atvejais prašyti atlyginti neturtinę žalą, patirtą dėl šios žūties.

XIV. Ginčai dėl žalos atlyginimo

2019 m. vasario 12 d. paskelbtame Sprendime **Printeos / Komisija** (T-201/17, pateiktas apeliacinis skundas¹⁰⁷, [EU:T:2019:81](#)) Bendrasis Teismas, išnagrinėjęs ieškinį dėl deliktinės atsakomybės pagal SESV 268 straipsnį, patenkino ieškovės pagrindinį prašymą atlyginti žalą, patirtą dėl to, kad Europos Komisija atsisakė jai sumokėti palūkanas nuo pagrindinės baudos sumos, kuri buvo grąžinta po to, kai buvo panaikintas sprendimas skirti baudą už SESV 101 straipsnio pažeidimą.

2014 m. gruodžio 10 d. Sprendime C(2014) 9295 *final* dėl bylos nagrinėjimo pagal SESV 101 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (AT.39780 – Vokai) (toliau – 2014 m. sprendimas) Europos Komisija konstatavo, kad ieškovė **Printeos** pažeidė SESV 101 straipsnį ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 53 straipsnį, nes

107| Byla C-301/19 P, **Printeos / Komisija**.

dalyvavo kartelyje, veikusiame Europos standartinių iš katalogo užsakomų ir specialiai atspausdintų vokų rinkoje. Todėl Komisija ieškovei bendrai ir solidariai su kai kuriomis jos patronuojamosiomis bendrovėmis skyrė 4 729 000 EUR baudą.

2015 m. vasario 20 d. ieškovė, remdamasi SESV 263 straipsniu, Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį – visų pirma dėl 2014 m. gruodžio 10 d. sprendimo dalinio panaikinimo. 2015 m. kovo 9 d. ieškovė laikinai sumokėjo jai skirtą baudą. 2016 m. gruodžio 13 d. Sprendimu **Printeos ir kt. / Komisija**¹⁰⁸ Bendrasis Teismas patenkino prašymą iš dalies panaikinti 2014 m. gruodžio 10 d. sprendimą. Todėl Komisija ieškovei grąžino pagrindinę baudos sumą, kuri buvo sumokėta laikinai, tačiau remdamasi Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 1268/2012¹⁰⁹ 90 straipsnio 4 dalies a punkto antru sakiniu (toliau – ginčijama nuostata) atsisakė patenkinti jos prašymą sumokėti palūkanas nuo laikinai sumokėtos baudos sumos, nes bendra investicijų į finansinį turtą grąža buvo neigiama. Iš tiesų ginčijama nuostata numato, kad tuo atveju, kai bauda panaikinama arba sumažinama, nepagrįstai gautos sumos, kartu su priskaičiuotomis palūkanomis, išnaudojus visas teises gynimo priemones, turi būti grąžintos atitinkamai trečiajai šaliai, tačiau jei visos laikinai sumokėtos baudos sumos investicijų į finansinį turtą atitinkamo laikotarpio grąža yra neigiama, grąžinama tik nepagrįstai gautos sumos nominalioji vertė.

Priminęs Sąjungos deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygas Bendrasis Teismas nurodo, kad ieškovė remiasi, be kita ko, SESV 266 straipsnio pažeidimu, todėl jis turi patikrinti, ar šios nuostatos pažeidimas yra pakankamai aiškus. Šiuo atveju jis nusprendė, kad SESV 266 straipsnis yra teisės norma, kuria siekiama suteikti tam tikrų teisių privatiems asmenims, nes jame numatyta absoliuti ir besąlyginė institucijos, priėmusios aktą – vėliau panaikintą, – pareiga ieškovo, laimėjusio bylą, atžvilgiu imtis priemonių vykdyti teismo sprendimą dėl panaikinimo, atitinkanti ieškovo teisę į tai, kad šios pareigos būtų visapusiškai laikomasi. Jei sprendimas, kuriuo skirta bauda, panaikinamas, jurisprudencijoje pripažįstama ieškovo teisė, kad jis būtų grąžintas į situaciją, kurioje buvo iki to sprendimo priėmimo, o tai reiškia, kad turi būti grąžinta nepagrįstai pagal panaikintą sprendimą sumokėta pagrindinė suma ir palūkanos. Iš tiesų, skirtingai nuo kompensacinių palūkanų mokėjimo, palūkanų pervedimas yra teismo sprendimo, kuriuo panaikinama bauda, vykdymo priemonė, kaip tai suprantama pagal SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą, nes juo siekiama kompensuoti nuostolius, kuriuos kreditorius patyrė dėl to, kad negalėjo disponuoti jam grąžintina skola, ir paskatinti skolininką kuo greičiau įvykdyti tą teismo sprendimą (2015 m. vasario 12 d. Sprendimo **Komisija / IPK International**, C-336/13 P, [EU:C:2015:83](#), 29 ir 30 punktai; 2006 m. kovo 21 d. Nutarties **Holcim (France) / Komisija**, T-86/03, nepaskelbta Rink., [EU:T:2006:90](#), 30 ir 31 punktai; 2001 m. spalio 10 d. Sprendimo **Corus UK / Komisija**, T-171/99, [EU:T:2001:249](#), 50, 52 ir 53 punktai).

Pabrėždamas, kad, atsižvelgiant į nuostatos reguliavimo aplinką, aiškumą ir joje daromą aiškią nuorodą į teises gynimo priemones, taip pat į sprendimo, kuriuo skirta bauda, panaikinimą, ginčijama nuostata yra skirta SESV 266 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytiems reikalavimams įgyvendinti, todėl ją reikia aiškinti atsižvelgiant į pastarąją nuostatą, Bendrasis Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad Komisijos deleguotajame reglamente Nr. 1268/2012 nedetalizuotas žodžių junginys „kartu su priskaičiuotomis palūkanomis“ ir nenurodyta, ar tai yra „palūkanos“, ar delspinigiai. Todėl priminęs, kad tiesiogiai iš SESV 266 straipsnio pirmos pastraipos išplaukiančios pareigos tikslas yra kompensuoti nuostolius, patirtus dėl negalėjimo disponuoti grąžintina suma, kad būtų laikomasi *restitutio in integrum* principo, Bendrasis Teismas konstatuoja, jog dėl to, kad 2014 m. gruodžio 10 d. sprendimas buvo panaikintas atgaline data, Komisija neišvengiamai vėlavo grąžinti pagrindinę baudos sumą nuo jos laikino sumokėjimo.

108| 2016 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimas **Printeos ir kt. / Komisija** (T-95/15, [EU:T:2016:722](#)).

109| 2012 m. spalio 29 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) Nr. 1268/2012 dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių taikymo taisyklių (OL L 362, 2012, p. 1).

Tuo remdamasis Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad, remiantis SESV 266 straipsnio pirma pastraipa, vykdydama sprendimą byloje T-95/15 Komisija turėjo ne tik atlyginti pagrindinę baudos sumą, bet ir sumokėti palūkanas, kad būtų kompensuotas negalėjimas referenciniu laikotarpiu naudotis ta suma, ir šiuo atžvilgiu Komisija neturi jokios diskrecijos, o šios absoliučios ir besąlyginės pareigos nesilaikymas yra pakankamai aiškus tos nuostatos pažeidimas, galintis lemti Sąjungos deliktinę atsakomybę.

Be to, Bendrasis Teismas mano, jog tai, kad Komisija nesilaikė pareigos mokėti palūkanas pagal SESV 266 straipsnio pirmą pastraipą, turi pakankamai tiesioginį priežastinį ryšį su ieškovės patirta žala, kurią sudaro referenciniu laikotarpiu prarastos palūkanos, kurios laikytinos kompensacija už negalėjimą naudotis tuo laikotarpiu pagrindine baudos suma ir atitinka Europos Centrinio Banko (ECB) refinansavimo normą, padidintą 2 procentiniais punktais, kaip to reikalauja ieškovė.

Todėl Bendrasis Teismas nurodo Europos Sąjungai, atstovaujamai Komisijos, atlyginti žalą, ieškovės patirtą dėl nesumokėtų 184 592,95 EUR palūkanų, kurios turėjo būti skaičiuojamos nuo 2015 m. kovo 9 d. iki 2017 m. vasario mėn. 1 d., kartu su palūkanomis, skaičiuojamomis nuo šio sprendimo paskelbimo iki visiško sumokėjimo, taikant palūkanų normą, kurią ECB taiko savo pagrindinėms refinansavimo operacijoms, padidintą 3,5 procentinio punkto.

2019 m. gegužės 23 d. priimtu Sprendimu **Steinhoff ir kt. / ECB** (T-107/17, pateiktas apeliacinis skundas¹¹⁰, [EU:T:2019:353](#)) Bendrasis Teismas atmetė ieškinį dėl žalos atlyginimo, kuriuo buvo prašoma atlyginti privačių kreditorių žalą, tariamai patirtą Europos Centriniam Bankui (ECB) pateikus nuomonę dėl Graikijos Respublikos išleistų ir garantuotų vertybinių popierių¹¹¹.

2012 m. vasario 2 d. Graikijos Respublika, remdamasi SESV 127 straipsnio 4 dalimi, siejama su SESV 282 straipsnio 5 dalimi, pateikė ECB prašymą pateikti nuomonę dėl Graikijos Respublikos įstatymo Nr. 4050/2012 projekto; jame įtvirtintos nuostatos dėl sąlygų, taikytinų Graikijos Respublikos išleistiems arba garantuotiems antrinę rinką turintiems skolos vertybiniais popieriais sudarius sutartis su jų turėtojais, keitimo siekiant atlikti Graikijos valstybės skolos restruktūrizavimą, grindžiamą, be kita ko, „bendrų veiksmų sąlygomis“ (toliau – BVS). Kadangi ECB pateikė teigiamą nuomonę dėl įstatymo projekto, 2012 m. vasario 23 d. Graikijos Parlamentas šį įstatymą priėmė.

Pagal BVS mechanizmą siūlomi pakeitimai skirti, kad taptų teisiškai įpareigojantys visiems skolos vertybinių popierių, reglamentuojamų Graikijos teisės ir išleistų iki 2011 m. gruodžio 31 d., turėtojams, nustatytiems Ministrų tarybos akte, patvirtinančiame siūlymus dalyvauti privatiems investuotojams (*Private Sector Involvement*, toliau – PSI), jei minėti pakeitimai patvirtinami vertybinių popierių turėtojų, atstovaujančių bent dviem trečdaliams nominaliosios minėtų vertybinių popierių vertės, daugumos. Kadangi kvorumas ir dauguma, būtini numatytam vertybinių popierių keitimui atlikti, buvo pasiekti, visų Graikijos skolos vertybinių popierių turėtojų, įskaitant tuos, kurie nesutiko su šiuo keitimu, vertybiniai popieriai buvo pakeisti taikant įstatymą Nr. 4050/2012, taigi jų vertė sumažėjo. Ieškovai (Graikijos skolos vertybinių popierių turėtojai) dalyvavo restruktūrizuojant Graikijos valstybės skolą, laikantis PSI ir BVS, įgyvendintų remiantis įstatymu Nr. 4050/2012, po to, kai nepriėmė pasiūlymo pakeisti jų vertybinius popierius.

Savo ieškinyje ieškovai iškėlė klausimą dėl ECB atsakomybės už žalą, kurią jie tariamai patyrė dėl to, kad ECB savo nuomonėje neatkreipė Graikijos Respublikos dėmesio į tai, kad Graikijos valstybės skolos restruktūrizavimas, numatytas privalomai keičiant skolos vertybinius popierius, yra neteisėtas.

110| Byla C-571/19 P, **EMB Consulting ir kt. / ECB**.

111| 2012 m. vasario 17 d. ECB nuomonė dėl Graikijos valstybės išleistiems arba garantuotiems vertybiniais popieriais taikomų taisyklių (CON/2012/12).

Dėl ECB deliktinės atsakomybės Bendrasis Teismas pirmiausia pažymėjo, kad ECB nuomonės nacionalinių valdžios institucijų neįpareigoja. Pagal Sprendimo 98/415¹¹² 3 konstatuojamąją dalį ir 4 straipsnį nacionalinės valdžios institucijos turi tik atsižvelgti į šias nuomones ir jos nekenkia šių institucijų uždaviniams srityse, kurios yra atitinkamų projektų tikslas. Iš to darytina išvada, kad nors pareigos konsultuotis su ECB laikymasis reikalauja, jog nacionalinės valdžios institucijos galėtų veiksmingai sužinoti jo požiūrį, jos neprivalo šio požiūrio laikytis. Antra, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ECB, teikdamas savo nuomones, turi plačią diskreciją. ECB turima plati diskrecija reiškia, kad jo deliktinė atsakomybė gali kilti tik dėl akivaizdaus ir sunkaus šios diskrecijos ribų pažeidimo. Todėl ECB deliktinė atsakomybė gali kilti tik dėl pakankamai aiškaus privatiems asmenims teisių suteikiančios teisės normos pažeidimo.

Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovai klaidingai teigia, jog ECB padarė pažeidimą, dėl kurio gali kilti jo deliktinė atsakomybė, nes minėtoje nuomonėje neįspėjo apie principo *pacta sunt servanda* pažeidimą, kurį jų atžvilgiu lemia Įstatymo Nr. 4050/2012 priėmimas. Ieškovams įsigijus aptariamų skolos vertybinių popierių, kuriuos išleido ir garantavo Graikijos Respublika, tarp jų ir Graikijos Respublikos buvo sukurti sutartiniai santykiai. Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės¹¹³ 26 straipsnyje įtvirtintas principas *pacta sunt servanda* šių sutartinių santykių neregamentuoja. Pagal šios konvencijos 1 straipsnį ji taikoma tik sutartims tarp valstybių. Todėl Vienos konvencijos dėl tarptautinių sutarčių teisės 26 straipsnis nėra teisės norma, suteikianti teisių ieškovams.

Be to, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ECB nuomonių gavėjai nėra privatūs asmenys, o jų pagrindinis tikslas nėra sutartiniai santykiai tarp privataus asmens ir valstybės narės šiai valstybei narei išleidus skolos vertybinių popierių. Pagal Sprendimo 98/415 2 straipsnį ECB nuomonės skirtos valstybių narių institucijoms, privalančioms konsultuotis su ECB, bet ne privatiems asmenims. Todėl, kai, kaip šiuo atveju, Graikijos Respublika dėl teisės akto projekto, susijusio su nacionaliniais bankais ir finansų įstaigoms taikytinomis taisyklėmis, turinčiomis didelę įtaką šių įstaigų ir finansų rinkų stabilumui, konsultuojasi su ECB, jis neprivalo išdėstyti nuomonės dėl to, ar ši valstybė narė laikosi bendrojo sutarčių teisės principo *pacta sunt servanda* valstybės skolos vertybinių popierių turėtojų atžvilgiu. Taigi, ECB kompetencija pateikti nuomonę nesuteikia ieškovams teisės į tai, kad ši institucija pripažintų sutartinių teisių, kurias jie, pasirašę Graikijos išleistus ir garantuotus skolos vertybinius popierius, turi Graikijos Respublikos atžvilgiu, pažeidimą.

Todėl Bendrasis Teismas konstatavo, kad ieškovų turimų skolos vertybinių popierių vertės ribojimas nėra neproporcinga priemonė atsižvelgiant į tikslą saugoti Graikijos Respublikos ir euro zonos ekonomiką nuo Graikijos Respublikos mokėjimų nutraukimo ir jos ekonomikos žlugimo pavojaus. Taigi ieškovai klaidingai teigė, kad aptariamoms priemonėms pažeidžia Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 1 dalį.

Be to, Bendrasis Teismas padarė išvadą dėl SESV 63 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto laisvo kapitalo judėjimo pažeidimo nebuvimo ir nagrinėjamo atveju nusprendė, kad Įstatymu Nr. 4050/2012 įgyvendinamos priemonės buvo pateisinamos privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, kadangi šio Įstatymo priėmimo aplinkybės buvo ištis išskirtinės, nes tikėtina, kad neatlikus restruktūrizavimo Graikijos Respublika netrukus būtų nebegalėjusi atlikti mokėjimų (ar bent jau atrankinių mokėjimų). Aptariamomis priemonėmis buvo siekta užtikrinti visos euro zonos bankų sistemos stabilumą. Be to, ieškovai neįrodė, kad aptariamoms priemonėms buvo neproporcingos. Šios priemonės leido atkurti visos euro zonos bankų stabilumą, ir neįrodyta, kad jos viršijo tai, kas būtina šiam stabilumui atkurti. Konkrečiai kalbant, privačių kreditorių dalyvavimas vykdant Graikijos skolos vertybinių popierių keitimą remiantis vien savanoriškumo pagrindu, kaip teigia ieškovai, nebūtų leidęs užtikrinti šių vertybinių popierių keitimo sėkmės. Iš tiesų, neužtikrinus vienodo privačių

112| 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendimas 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais (OL L 189, 1998, p. 42).

113| 1969 m. gegužės 23 d. Vienos konvencija dėl tarptautinių sutarčių teisės (Jungtinių Tautų sutarčių rinkinys, 1155 t., p. 331).

kreditorių vertinimo, retas kuris iš šių kreditorių būtų sutikęs su minėtu keitimu atsižvelgiant į su tuo susijusią moralinę žalą, t. y. kad jie patirtų rizikos, kurią prisiėmė kreditoriai, kurie nedalyvavo keičiant Graikijos skolos vertybinius popierius, pasekmių.

Galiausiai Bendrasis Teismas nusprendė, kad ieškovai klaidingai nurodė neteisėtumo, dėl kurio kyla ECB atsakomybė jų atžvilgiu, buvimą dėl to, kad ECB šiuo atveju nenurodė SESV 124 straipsnio pažeidimo. SESV 124 straipsniu draudžiamos rizikos ribojimu nepagrįstos priemonės, suteikiančios visų pirma valstybėms narėms privilegijuotą prieigą prie finansų institucijų siekiant skatinti valstybės nares laikytis patikimos biudžeto politikos, kad būtų išvengta to, jog valstybės skolos piniginis finansavimas ar privilegijuota viešųjų institucijų prieiga prie finansų rinkų lemtų pernelyg didelį įsiskolinimą arba pernelyg didelį valstybių narių deficitą. Įstatymo Nr. 4050/2012 tikslas yra ne padidinti Graikijos Respublikos įsiskolinimą, bet, priešingai, jį sumažinti, atsižvelgiant į jo perteklinį pobūdį, sumažinant ieškovų turimų vertybinių popierių vertę. Be to, įstatymo projektu siekiama apsaugoti tiek Graikijos valstybės finansus, tiek euro zonos finansų sistemos stabilumą. Bet kuriuo atveju SESV 124 straipsniu nesiekiama apsaugoti ieškovų ir jiems nesuteikiama teisė.

XV. Prašymai taikyti laikinąsias apsaugos priemones

2019 m. sausio 21 d. priimta Nutartimi **Agrochem-Maks / Komisija** (T-574/18 R, [EU:T:2019:25](#)) Bendrojo Teismo pirmininkas atmetė SESV 278 ir 279 straipsniais grindžiamą prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kurį pateikė Kroatijos augalų apsaugos produktų rinkoje veikianti įmonė, siekianti sustabdyti Įgyvendinimo reglamento (ES) 2018/1019, kuriuo nepratęsiamas veiklosios medžiagos oksasulfurono patvirtinimo galiojimas¹¹⁴, vykdymą. Prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo paduotas pareiškiant ieškinį dėl minėto įgyvendinimo reglamento panaikinimo. Įmonė iš esmės nurodė didelę ir nepataisomą žalą, kuri atsirastų dėl neigiamo poveikio jos apyvartai, rinkos dalių praradimo ir įmonės bendros vertės sumažėjimo.

Pirma, dėl skubos ir ypač dėl šioje byloje nurodytos (vien finansinės) žalos didumo Bendrojo Teismo pirmininkas priminė, kad, viena vertus, kiek tai susiję su nuostoliais, kurie sudaro mažiau nei 10 % stipriai reguliuojamoje rinkoje veikiančių įmonių apyvartos, finansiniai sunkumai, kurių gali patirti tokios įmonės, nėra tokie, kad kiltų grėsmė jų egzistavimui, ir, kita vertus, kiek tai susiję su nuostoliais, kurie sudaro beveik du trečdalius šių įmonių apyvartos, pripažįstant, kad joms sukelti finansiniai sunkumai galėtų pakenkti jų egzistavimui stipriai reguliuojamame sektoriuje, kaip antai augalų apsaugos sektoriuje, kuriame dažnai reikia didelių investicijų ir kuriame kompetentingos institucijos gali būti priverstos įsikišti, kai dėl priežasčių, kurias atitinkamos įmonės ne visada gali numatyti, iškyla grėsmė visuomenės sveikatai, šios įmonės privalo būti pasirengusios tokio įsikišimo pasekmėms pasirinkdamos atitinkamą politiką, nebent pačios padengtų dėl tokio įsikišimo patirtus nuostolius. Buvo nurodyta, kad, vertindamas žalos dydį, laikinąsias apsaugos priemones taikantis teisėjas negali mechaniškai ir siaurai vertinti tik atitinkamų apyvartų. Jis taip pat turi atsižvelgti į kiekvienos bylos aplinkybes ir sprendimo priėmimo momentu jas susieti su apyvartai padaryta žala. Bendrojo Teismo pirmininko teigimu, šis siauros ir mechaniškos analizės atsisakymas, kuriuo remiamasi iš esmės siekiant leisti teisėjui įvertinti, ar galima nustatyti nurodomą didelę žalą, nepaisant to, kad apyvarta neviršijo orientacinės 10 % ribos, taip pat turi būti suprantamas kaip reikalaujantis, kad teisėjas patikrintų, ar, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, didelės žalos turėtų būti nenustatyta net ir viršijus šią ribą.

¹¹⁴ 2018 m. liepos 18 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2018/1019, kuriuo, remiantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1107/2009 dėl augalų apsaugos produktų pateikimo į rinką, nepratęsiamas veiklosios medžiagos oksasulfurono patvirtinimo galiojimas ir iš dalies keičiamas Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 540/2011 (OL L 183, 2018 p. 14).

Šiuo klausimu Bendrojo Teismo pirmininkas visų pirma pažymėjo, kad buvimas atitinkamos medžiagos platintoja reiškia, jog nereikia patirti tokių pačių finansinių išlaidų, kokių patiria gamintojas vystydamas veiklą, ir įpareigoja pateikti įrodymų, kad nėra perspektyvių alternatyvų.

Bendrojo Teismo pirmininkas toliau nusprendė turįs atsižvelgti į ieškovės pasirinktą komercinę strategiją, nes ieškovė veikia stipriai reguliuojamoje rinkoje. Atliekant šį vertinimą ir nesant papildomos informacijos dėl galimų priemonių, kurių įmonė ėmėsi, kad neatsidurtų potencialiai rizikingoje situacijoje, atsižvelgiant į aptariamą rinkos pobūdį, vien tai, kad buvo viršyta 10 % orientacinė riba, negali nulemti laikinąsias apsaugos priemonės taikančio teisėjo įsitikinimo, kad nurodoma žala yra didelė.

Šiomis aplinkybėmis priminus, jog teisėtų lūkesčių apsaugos principu galima remtis, tik kai situaciją, kuriai esant jų gali atsirasti, lėmė institucija, kuri turi teisę priimti galutinį sprendimą, taip pat buvo pabrėžta, kad, vykstant augalų apsaugos medžiagos patvirtinimo galiojimo atnaujinimo procedūrai, negali būti vadovaujamasi teisėtų lūkesčių apsaugos principu, kiek tai susiję su valstybės narės ataskaitos rengėjos pateiktos tarpinės ataskaitos rezultatais, nes tokia ataskaita yra tik tarpinis gerai žinomos procedūros etapas ir negali iš anksto nulemti galutinio sprendimo, kurį priims Komisija.

Antra, dėl interesų pusiausvyros ir, konkrečiau kalbant, aptariamą įmonės argumentą, kad atitinkama veikloji medžiaga nekelia žinomo ir įrodyto pavojaus visuomenės sveikatai, Bendrojo Teismo pirmininkas visų pirma pabrėžė, kad aptariama įmonė negali įtikinamai remtis tuo, kad medžiaga Sąjungoje ilgą laiką buvo saugiai naudojama ir niekada nebuvo pranešta apie žmogaus sveikatai kenksmingą poveikį. Iš tiesų mokslo raida augalų apsaugos sektoriuje dažnai suteikia galimybę iš naujo įvertinti medžiagas, atsižvelgiant į naujas žinias ir mokslinius atradimus. Tai yra atnaujinimo procedūrų pagrindas ir leidimų teikti rinkai laikinų apribojimų nustatymo esmė. Taigi lyginant interesus laikinąsias apsaugos priemones taikančio teisėjo vertinimas turi remtis, pirma, šiuo metu nustatytomis grėsmėmis ir, antra, grėsmėmis, kurios negali būti atmestos. Be to, jis neturi atlikti mokslinių duomenų techninio vertinimo, nes taip viršytų savo įgaliojimus. Taigi argumentai, kad nėra pavojaus visuomenės sveikatai, kuriais remiamasi įrodinėjant, kad egzistuoja *fumus boni juris*, yra susiję su procedūros teisėtumo kontrole ir, nesant kitos informacijos, išskyrus išimtį, kai gali būti pripažinta, kad padaryta akivaizdi vertinimo klaida, jie negali lemti laikinąsias apsaugos priemones taikančio teisėjo (kai jis lygina interesus) sprendimo, kad jo argumentai viršesni už ginčijamą vertinimą, kuris iš principo yra kruopštaus ir išsamaus vertinimo rezultatas. Tai juo labiau taikytina, kai nurodoma žala, kiek ji susijusi su visuomenės sveikata, kyla ne dėl surinktų mokslinių duomenų, bet būtent dėl jų nebuvimo. Vis dėlto informacijos trūkumas neleidžia atmesti pavojaus visuomenės sveikatai, į kurį turi būti atsižvelgta vertinant kitus esamus interesus, žinant, kad, pirma, iš principo reikalavimams, susijusiems su visuomenės sveikata, neginčijamai turi būti teikiama pirmenybė ekonominių motyvų atžvilgiu ir, antra, visuomenės sveikatos apsaugos reikalavimų buvimas gali pateisinti apribojimus, turinčius neigiamų pasekmių, netgi rimtų, kai kuriems ūkio subjektams.

2019 m. rugsėjo 10 d. paskelbtoje Nutartyje **Athanasiadou ir Soulantikas / Komisija** (T-762/18 R, [EU:T:2019:574](#)) Bendrojo Teismo pirmininkas, nagrinėdamas prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, atmetė nepriimtino pagrindą, grindžiamą tuo, kad pagrindinėje byloje nebuvo pareikštas ieškinys.

S. Athanasiadou ir K. Soulantikas, gyvenantys Graikijoje, įkūrė civilinę įmonę ECOSE. Ši įmonė su Švietimo, garso ir vaizdo bei kultūros vykdomąja įstaiga sudarė dotacijos susitarimą dėl projekto „Veiklūs vyresnio amžiaus žmonės“ įgyvendinimo. Gavusi audito ataskaitą, kurioje buvo siūloma susigrąžinti 59 696,98 EUR sumą, Komisija priėmė sprendimą dėl šios sumos ir palūkanų išieškojimo iš ECOSE (toliau – ginčijamas sprendimas). Remdamasi Graikijos civilinio proceso kodekso nuostatomis, Komisija ginčijamam sprendimui ir mokėjimo įsakymui įteikti pasitelkė antstolį. 2018 m. spalio 30 d. ieškovo pateiktą skundą Atėnų pirmosios

instancijos vieno teisėjo teismui (Graikija). 2018 m. gruodžio 31 d. šie ieškovai pagal SESV 299 straipsnį¹¹⁵ Bendrajam Teismui pateikė prašymą sustabdyti priverstinį sprendimo vykdymą. Savo pastabose Komisija prašo pripažinti, kad prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemonės yra nepriimtinas, nes nebuvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, todėl buvo pažeisti Bendrojo Teismo procedūros reglamento 156 ir 161 straipsniai¹¹⁶.

Pirma, Bendrojo Teismo pirmininkas priminė savo išimtinę kompetenciją priimti sprendimą sustabdyti priverstinį ginčijamo sprendimo vykdymą, nes atitinkamų nacionalinių teismų jurisdikcija apsiriboja sprendimų vykdymo tinkamumo kontrole¹¹⁷.

Antra, jis pažymėjo, kad Procedūros reglamento 156 straipsnyje numatytos įvairios procedūrinės taisyklės, atsižvelgiant į teisinį pagrindą, kuriuo grindžiamas prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemonės. Šio reglamento 156 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas, pagal kurį prašymo sustabdyti institucijos akto vykdymą priimtumas priklauso nuo to, ar anksčiau arba tuo pačiu metu buvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje dėl šio akto, aiškiai taikomas tik pagal SESV 278 straipsnį ir AE 157 straipsnį pateiktiems prašymams. Taigi šis reikalavimas nebūtinai taikomas nagrinėjamu atveju.

Trečia, Bendrojo Teismo pirmininkas konstatavo, kad dėl tokio reikalavimo patenkinimo ieškovai netektų teisės į veiksmingą teisės gynimo priemonę¹¹⁸. Iš tiesų nagrinėjamos bylos aplinkybėmis tam, kad nacionaliniai teismai galėtų turėti pakankamai laiko su sprendimų vykdymo tinkamumo kontrole susijusiai savo jurisdikcijai pagal SESV 299 straipsnio ketvirtą pastraipą įgyvendinti, turi būti galimybė prašyti Sąjungos teismo (ir tik jo) prireikus priimti sprendimą dėl priverstinio vykdymo sustabdymo.

Šiuo atveju Bendrojo Teismo pirmininkas pabrėžė, kad dėl šios priežasties pagrindai, pateikti įrodinėjant *fumus boni juris* buvimą, turi būti pagrindai, kurie patenka į nacionalinio teismo jurisdikciją ir *prima facie* yra pagrįsti. Pagrindai, susiję su sprendimo teisėtumu, yra netinkami, nebent jie būtų pateikti nagrinėjant SESV 278 straipsniu grindžiamą prašymą, pridedamą prie pagal SESV 263 straipsnį pareikšto ieškinio pagrindinėje byloje, nes vykdomojo sprendimo pagrįstumas gali būti ginčijamas tik teisme, nagrinėjančiame ieškinį dėl panaikinimo, remiantis pastaruoju straipsniu.

Kadangi šiame etape nebūtina priimti sprendimo dėl *prima facie* pagrįstumo, Bendrojo Teismo pirmininkas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju tam tikri ieškovų motyvai, pateikti siekiant pagrįsti *fumus boni juris* sąlygos įvykdymą, yra susiję būtent su priverstinio vykdymo procedūra Graikijoje ir sprendimų vykdymo tinkamumu, todėl priklauso nacionalinio teismo jurisdikcijai. Taigi prašymu taikyti laikinąsias apsaugos priemonės siekiama suteikti galimybę nacionaliniam teismui įgyvendinti savo jurisdikciją pagal SESV 299 straipsnį.

115| Pagal SESV 299 straipsnį Komisijos aktai, kuriais asmenims, išskyrus valstybes, skiriama piniginė prievolė, yra vykdomi privaloma tvarka. Priverstinį vykdymą reglamentuoja civilinio proceso taisyklės, galiojančios vykdymo valstybėje. Vykdomąjį raštą, neatlikdama jokių formalumų, tik patikrinusi sprendimo autentiškumą, prie sprendimo prideda nacionalinė institucija, kurią šiam tikslui paskiria kiekvienos valstybės narės vyriausybė ir apie kurią praneša Komisijai ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismui. Suinteresuotos šalies prašymu atlikus šiuos formalumus, ji gali pradėti sprendimo priverstinio vykdymo procedūrą, pagal nacionalinę teisę kreipdamasi tiesiogiai į kompetentingą instituciją. Priverstinį vykdymą galima sustabdyti tik Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu. Tačiau sprendimų vykdymo tinkamumo kontrolė priklauso nacionalinių teismų jurisdikcijai.

116| Iš Bendrojo Teismo procedūros reglamento 156 straipsnio 1 dalies matyti, kad prašymas sustabdyti bet kurios institucijos priimto akto taikymą pagal SESV 278 straipsnį arba AE 157 straipsnį yra priimtinas tik tada, kai jį pateikusi šalis užginčija tą aktą ieškiniu Bendrajame Teisme.

117| Pagal SESV 299 straipsnį, siejamą su SESV 256 straipsnio 1 dalimi, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 39 straipsnio 1 dalimi ir 53 straipsnio 1 dalimi.

118| Teisė į veiksmingą teisminę gynybą įtvirtinta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje ir garantuojama 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje.

Todėl Bendrojo Teismo pirmininkas padarė išvadą, kad reikia atmesti nepriimtino pagrindą, grindžiamą tuo, kad nebuvo pareikštas ieškinys pagrindinėje byloje. Galiausiai prašymas taikyti laikinąsias apsaugos priemones buvo atmestas dėl skubos nebuvimo.

C | Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla 2019 m.

Parengė Bendrojo Teismo kancleris **Emmanuel Coulon**

2019-ieji dviejų epochų kryžkelėje Bendrajam Teismui ir jo kanceliarijai tapo naujo laikotarpio pradžia.

Šie metai Bendrojo Teismo istorijoje ypatingi – sukako 30 metų¹ nuo tada, kai pareigas pradėjo eiti pirmieji jo nariai, ir užbaigta Europos Sąjungos teismų sistemos reforma, pradėta 2015 m. gruodžio 16 d. priėmus reglamentą². Praėjus 30 metų po to, kai pareigas pradėjo eiti pirmieji dvylika teisėjų ir kancleris, Bendrasis Teismas, kurį nuo 2019 m. rugsėjo mėn. *de jure* sudaro po du teisėjus iš kiekvienos valstybės narės ir kancleris, tapo daugiausia teisėjų pasaulyje turinčiu tarptautiniu teismu.

Toks sudėties išplėtimas, vykdymo priemonės, skirtos teismo priimtų sprendimų ir nutarčių veiksmingumui užtikrinti, pagalba Bendrojo Teismo pirmininkui ruošiantis priimti naujus teisėjus ir nuo 2019 m. rugsėjo mėn. pabaigos pradėti įgyvendinti projektai, kuriuos Teismo pirmininkas M. van der Woude pripažino prioritetiniais, neabejotinai turėjo įtakos Teismo kanceliarijos darbo organizavimui ir veiklai.

Nepaisant to, nuolat prisitaikydama prie naujų aplinkybių ir savo veikloje atsižvelgdama į pokyčius, kanceliarija savo užduotis – pagalbą teisminei veiklai ir administracinę pagalbą – vykdė nepertraukiamai, metodiškai ir su atsidavimu. Jos darbuotojai, puikiai suprantantys didelę šių pertvarkymų reikšmę, prisidėjo prie bendro sėkmingo rezultato. Jie buvo tvirta ašis, į kurią teismas galėjo atsiremti.

Nepaisant daug paeiliui ir greitai vykusių pertvarkymų, kanceliarija įrodė gebanti dirbti su teisėjais, kabinetų darbuotojais ir bendromis institucijos tarnybomis, kad būtų pasiekti visiems naudingi rezultatai. Kanceliarija, dirbdama vyraujant tikrajai tarnybos kultūros atmosferai, vykdė daugiakalbio tarpininko tarp advokatų ir tarnautojų, atstovaujančių šalių interesams Sąjungos teisme iškeltose bylose, vaidmenį.

Rugsėjo mėnesį kanceliarijos, turėjusios biudžete numatytus 72 etatus (55 asistentus ir 17 administratorių), darbuotojų skaičius buvo sumažintas iki 69 vykstant personalo persikirstymui, kad būtų sudaryti papildomų teisėjų kabinetai. Tarnybą padėjo reorganizuoti tai, kad gegužės mėn. pareigas pradėjo eiti teismo kanclerio pavaduotojas. Ši reorganizacija buvo neatidėliotina ir būtina, taigi labai sveikintina.

Kanceliarijos indėlis į teisminę veiklą ir teismo administravimą buvo įvairus.

1] 2019 m. rugsėjo 25 d. vykusio kolokviumo „Europos Sąjungos Bendrasis Teismas skaitmeninėje eroje“ dokumentai ir filmas, skirtas pirmiems nariams ir visiems asmenims, kurie dalyvavo šio teismo veikloje nuo jo įsteigimo, pagerbti, yra prieinami Europos Sąjungos Teisingumo Teismo interneto svetainėje.

2] 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14), ir 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas 2016/1192 dėl jurisdikcijos perdavimo Bendrajam Teismui kaip pirmajai instancijai spręsti Europos Sąjungos ir jos tarnautojų ginčus (OL L 200, 2016, p. 137).

I. Indėlis į teisminę veiklą

Vykdydama Bendrojo Teismo procedūros reglamentu jai pavestą užduotį – padėti vykdyti teisingumą – kanceliarija:

- užtikrino tinkamą proceso eigą ir bylų medžiagos tvarkymą,
- užtikrino šalims atstovaujančių asmenų ir teisėjų bendravimą,
- aktyviai teikė pagalbą teisėjams ir jų kabinetų darbuotojams.

Palyginti su 2018 m. konstatuotu santykinai mažesniu gautų bylų skaičiumi, naujų bylų skaičius vėl padidėjo: pateikti 939 ieškiniai, nors 2016 m. užfiksuotas istorinis rekordas nepasiektas.

Baigtų bylų skaičius išliko didelis, bet sumažėjo, palyginti su 2018 m. 2019 m. Iš viso išnagrinėtos 874 bylos (praėjusiais metais – 1 009 bylos). Tokį nežymų statistikos sumažėjimą iš esmės būtų galima paaiškinti šiais veiksniais: teismą paliko daug buvusių teisėjų, kilo neaiškumų dėl kelių teisėjų kadencijos pratęsimo, pareigas pradėjo eiti 14 naujų teisėjų, visiškai pasikeitė kolegijų sudėtys, teisėjai buvo paskirti į kolegijas ir visos nagrinėjamos bylos (išskyrus bylas, dėl kurių rengti pasitarimai, arba bylas, dėl kurių iki 2019 m. rugsėjo 26 d. buvo nuspręsta priimti sprendimą nerengiant žodinės proceso dalies) buvo perskirtos.

2019 m. gruodžio 31 d. nagrinėjamų bylų buvo 1 398.

Vidutinė proceso trukmė bylose, kurios buvo išnagrinėtos priimant sprendimą arba nutartį, buvo trumpesnė nei 17 mėn., o bylose, kurios buvo išnagrinėtos priimant sprendimą – trumpesnė nei 20 mėn.

a. Bylų medžiagos tvarkymas

Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla, susijusi su bylų medžiagos tvarkymu, kiekybiniu požiūriu išliko tokia pati kaip ir 2018 m.

Kanceliarija užregistravo 54 723 procesinius dokumentus 21 proceso kalba (iš 24 Procedūros reglamente nurodytų kalbų), sutvarkė 939 ieškinius ir 4 446 kitus pareiškimus, kuriuos šalys pateikė nagrinėjamose bylose, įvykdė įvairios sudėties bylas nagrinėjančio teismo priimtus sprendimus skirti proceso organizavimo ar pasirengimo nagrinėti bylą priemonės ir parengė 1 699 pranešimus (jie paskelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje).

Nors, be abejo, neįmanoma apibendrinti visų duomenų, kurie leistų įvertinti kanceliarijos atlikto darbo apimtį, kai kurių iš jų, pirmiausia statistinių duomenų, pakanka kanceliarijos veiklos mastui iliustruoti:

- kanceliarija gavo 9 734 procesinius dokumentus, iš jų 288 prašymus įstoti į bylą ir 251 prašymą užtikrinti konfidencialumą šalių arba visuomenės atžvilgiu,
- ji parengė 11 024 procesinių dokumentų lydraščius (t. y. kas mėnesį daugiau nei 918), kurie buvo persiųsti (skaitmenine forma) teisėjų kabinetams bylų nagrinėjimo tikslais,
- ji įvykdė šimtus proceso organizavimo ir dešimtis pasirengimo nagrinėti bylą priemonių, pirmiausia pateikdama dokumentus, kurių konfidencialumą šalys prašė užtikrinti.

2019 metais teismui gavus kelias grupes ar serijas bylų valstybėms taikomos konkurencijos teisės (valstybės pagalba) ir institucinės teisės srityse, kiekvienoje iš šių bylų kanceliarija turėjo koordinuoti savo darbą ir darbą su kiekviena byla nagrinėjančio teismo sudėtimi nagrinėjant prašymus pratęsti terminą, sujungti bylas, įstoti į bylą, sprendžiant dėl antro pasikeitimo pareiškimais ir tam tikrais atvejais dėl konfidencialaus bylos medžiagoje esančios informacijos tvarkymo. Toks koordinavimas reikalauja tam tikro kanceliarijos padalinių organizacinio lankstumo, kurį kartais sunku suderinti su būtinu proceso kalbų, kuriomis pateiktos šios grupės ar serijos bylų, mokėjimu.

Be to, nagrinėjant tam tikras labai jautrias bylas įmonėms taikomos konkurencijos teisės srityje reikėjo nustatyti taisykles, kad būtų užtikrintas kuo didesnis jose esančių duomenų konfidencialumas ir saugus jų perdavimas pačiame teisme. Šios vidaus procedūros papildo procedūrą, skirtą pagal Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 arba 2 dalį pateiktos informacijos ar įrodymų, t. y. su Sąjungos ar vienos ar kelių valstybių narių saugumu ar jų tarptautiniais santykiais susijusios informacijos ar įrodymų, saugumui užtikrinti³.

11 kanceliarijos administratorių, atsakingų už bylų medžiagos tvarkymą⁴, vykdė jai patikėtas užduotis 334 kolegijų pasitarimuose ir 315 bylų vykusiuose teismo posėdžiuose. Po kiekvienos kolegijos pasitarimų ir kiekvieno teismo posėdžio jie ne tik ruošė bylų medžiagą, bet taip pat rengė protokolus, kuriuos teikė tvirtinti teisėjams.

Vidutinę kanceliarijos tvarkomų bylų medžiagos apimtį parodo du skaičiai. Pirmą, per taikomąją programą *e-Curia* kanceliarija iš viso gavo 749 895 puslapius procesinių dokumentų. Antra, kanceliarijos tvarkomą 1 398 nagrinėjamų bylų medžiagą 2019 m. galima išdėstyti į 636 tiesinius metrus.

Kanceliarijos darbui ir toliau labai naudingos buvo 2015 m. liepos 1 d. įsigaliojusios procedūros taisyklės, ypač intelektinės nuosavybės srityje: kalbų vartojimo tvarkos pakeitimas ir antro pasikeitimo pareiškimais panaikinimas yra priemonės, dėl kurių labai sumažėjo vidutinė proceso trukmė šios srities bylose. Be to, Bendrasis Teismas veiksmingai naudojo galimybę priimti sprendimą bylose nerengiant teismo posėdžio, pirmiausia dėl to, kad šalys neprašė jo rengti (39 % visų bylų ir 52 % intelektinės nuosavybės bylų). Nerengiant teismo posėdžio ne tik nereikėjo rengti trumpo teismo posėdžio pranešimo proceso kalbą, bet, svarbiausia, tapo įmanoma greičiau išnagrinėti bylas priimant sprendimą (vidutiniškai per 15,1 mėn. nerengiant teismo posėdžio, palyginti su vidutiniškai per 22,7 mėn. jį rengiant).

Be to, išaugo tiesioginių ieškinių, dėl kurių pradėtos bylos buvo išnagrinėtos priimant sprendimą antrą kartą nesikeičiant pareiškimais, procentinė dalis (22 %, o 2018 m. – 13 %⁵).

22 % viešosios tarnybos bylų buvo nuspręsta nesikeisti pareiškimais antrą kartą (2018 m. – 32 %). Pažymėtina, kad šioje srityje 2019 m. mėginimai ginčus išspręsti draugiškai du kartus davė teigiamų rezultatų.

Galiausiai, nors kelia nerimą tai, kad trijuose iš penkių ieškinių intelektinės nuosavybės srityje reikėjo prašyti pašalinti trūkumus dėl formos reikalavimų nesilaikymo, reikia pasidžiaugti, kad ir toliau mažėja tiesioginių ieškinių kitose nei intelektinės nuosavybės bylose, kurių trūkumus prašoma pašalinti, skaičius (24 %).

3| 2019 m. remiantis šiomis nuostatomis, kurios įgyvendintos 2016 m. rugsėjo 14 d. Bendrojo Teismo sprendimu (ES) 2016/2387 dėl pagal Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 arba 2 dalį pateiktų informacijos ar įrodymų apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių (OL L 355, 2016, p. 18), nebuvo pateiktas nė vienas dokumentas.

4| Atsižvelgta į AD pareigų grupės darbuotojų kaitą.

5| Šie skaičiai neapima su intelektinės nuosavybės teisėmis susijusių bylų, nes Procedūros reglamente šios kategorijos byloms nenumatytas antras pasikeitimas pareiškimais.

Kanceliarijai taip pat labai naudingas buvo laiku atliktas dokumentų tvarkymo racionalizavimas⁶ įgyvendinus reformą, po kurios nuo 2018 m. gruodžio 1 d. taikomoji programa *e-Curia* tapo vieninteliu teisminių dokumentų keitimosi tarp šalims atstovaujančių asmenų ir Bendrojo Teismo būdu⁷. Šio racionalizavimo nauda ypač pasijuto 2019 m.⁸, nes leido sušvelninti pasekmes, kilusias padaugėjus kanceliarijai teikiamų užklausų, pirmiausia dėl didinamo teisėjų kabinetų skaičiaus.

Kaip žinoma, visus pateiktus procesinius dokumentus ir teismo priimtus sprendimus ir nutartis kanceliarija turi tvarkyti greitai.

Vis dėlto dėl objektyvių priežasčių tam tikrų dokumentų tvarkymui turi būti teikiama pirmenybė, palyginti su kitais dokumentais, pavyzdžiui, kai dokumentai pateikiami likus mažai laiko iki teismo posėdžio arba kai ieškinio atsakoma jau vykstant teismo pasitarimams. Procesiniai dokumentai skubos procedūrose turi būti tvarkomi nedelsiant. Turimi mintyje laikinųjų apsaugos priemonių prašymai, dėl kurių prašoma nuspręsti prieš priimant sprendimą dėl bylos esmės (t. y. dar prieš kitai šaliai pateikiant pastabas), ir pirmininkas turi tai padaryti per kelias valandas nuo jų gavimo. 2019 m. kanceliarija kelis kartus per itin trumpą laiką užtikrino laikinųjų apsaugos priemonių prašymo nagrinėjimą ir labai greitai įteikė dėl jo priimtą pirmininko nutartį.

b. Pagalba nuoseklumui užtikrinti

Kaip matyti iš Bendrojo Teismo nustatytų gairių, kanceliarijos indėlis į teisminę veiklą taip pat apima tiksłą padėti užtikrinti darnią sprendimų priėmimo praktiką ir nuoseklų procedūros taisyklių aiškinimą. Kanceliarija padeda siekti šio tikslo.

Pirma, kanceliarija padeda kabinetams tvarkyti bylas, kol jose neprasidėjo teismo pasitarimai, teikdama ex ante paslaugas. Visų pirma siekiama, kad Teismo pirmininkas, kolegijų pirmininkai ir bylą nagrinėjantis teismas turėtų visą naudingą informaciją, leidžiančią jiems greitai priimti sprendimą.

Atlikdama pirmą Bendrajame Teisme pareikštų ieškinių analizę, kanceliarija nustato bylos dalyką, jos sritį ir galimą ryšį su kitomis bylomis, nesvarbu, kokia proceso kalba buvo pareikštas ieškiny. Šia užduotimi (ją kanceliarija yra užsibrėžusi atlikti per dešimt darbo dienų nuo ieškinio gavimo) siekiama suteikti Bendrojo Teismo pirmininkui galimybę paskirti bylas turint apie jas informacijos. Kartu kanceliarija praneša apie prašymus taikyti pagreitiną procedūrą, prašymus nagrinėti bylą pirmenybės tvarka ir prašymus užtikrinti anonimiškumą. Be to, kanceliarija praneša apie bylas, kurios nepriklauso Bendrojo Teismo jurisdikcijai, arba apie akivaizdžiai nepriimtinus ieškinius.

Tvarkydama pareiškimus, pateiktus nagrinėjamose bylose, kanceliarija perduoda juos teisėjų kabinetams kartu su lydraščiais, kuriuose nurodomi kilę procesiniai klausimai ir kartais siūlomi detalūs jų sprendimai.

6] Suteikus taikomajai programai *e-Curia* privalomąjį pobūdį nebereikia tvarkyti įvairių formų (popierinės ir skaitmeninės) dokumentų, skenuoti pateiktų popierinių dokumentų, o tuo atveju, kai prieš pateikiant popierinės formos dokumentą jis buvo pateiktas telefaksu, nebereikia antrą kartą įvesti informacijos į kanceliarijos tvarkomą procesinių duomenų bazę ir tikrinti pateikto popierinės formos dokumento atitiktį. Taip pat neliko problemų, su kuriomis buvo dažnai susiduriama gaunant arba įteikiant dokumentus, ypač didelės apimties, telefaksu.

7] Ši naujovė palietė visas šalis (ieškovus, atsakovus ir į bylą įstojusias šalis) ir visų rūšių procesus. Vis dėlto laikantis teisės kreiptis į teismą principo buvo numatyta tam tikrų išimčių (tais atvejais, kai naudoti *e-Curia* techniškai neįmanoma arba kai pareiškėjas, kuriam neatstovauja advokatas, prašo suteikti nemokamą teisinę pagalbą).

8] Nors per šią taikomąją programą teikiama ne 100 %, o 93 % procesinių dokumentų, nes kitais būdais, ne per *e-Curia*, teikiama nemokamos teisinės pagalbos prašymai, kai kurie dokumentai, perduodami per teismo posėdžius, į USB atmintukus ar DVD įrašyti priedai, kuriuose yra duomenų, kurių negalima perduoti per *e-Curia*, ir Teisingumo Teismo raštai, kuriais pranešama apie apeliacinio skundo pateikimą arba perduodamas sprendimas arba nutartis, priimti dėl apeliacinio skundo.

Apskritai kalbant, kanceliarijos atstovai kasdien glaudžiai bendradarbiauja su teisėjų kabinetų darbuotojais. Kanceliarijos atstovų dalyvavimas kolegijų administraciniuose susirinkimuose (kolegijų pasitarimuose) skatina informacijos judėjimą ir leidžia užtikrinti greitą įvairios sudėties teismo sprendimų, priimtų procesiniais klausimais, vykdymą pakankamai žinant kontekstą.

Antra, kanceliarija užtikrina keitimąsi informacija, pateikdama teismui tikslinius dokumentus. Informacija procesiniais klausimais reguliariai atnaujinama, šiais klausimais priimtose nutartys prieinamos Nutarčių kataloge ir kiekvieną mėnesį pranešama apie Bendrojo Teismo, Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją procesiniais klausimais. Šiomis analizės, stebėjimo, informavimo priemonėmis ir atskirais klausimais teikiama informacija kanceliarija siekia patenkinti teismo, kuris nuoseklumo užtikrinimą priskyrė prie savo prioritetų, lūkesčius. Šios priemonės priskirtinos prie skirtingos sprendimų priėmimo praktikos ir jurisprudencijos prevencijos ir nustatymo mechanizmų ir konkrečiai apibrėžtoje srityje papildo Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojui pavestą pagrindinę užduotį – plėtoti horizontaliąją teisinę analizę, skirtą jurisprudencijos darnai ir kokybei pagerinti.

c. Prevenciniai veiksmai, susiję su „Brexit“ be susitarimo rizika

Kad padėtų Bendrojo Teismo nagrinėjamosiose bylose dalyvaujantiems advokatams ir kad būtų įvykdyti reikalavimai visais atvejais užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, kanceliarija ėmėsi prevencinių priemonių, susijusių su Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės išstojimo iš Sąjungos nepasirašius susitarimo dėl išstojimo rizika.

Atsižvelgiant į riziką, kad Jungtinės Karalystės baristeriai, solisitoriai ir advokatai (toliau – Jungtinės Karalystės advokatai) gali nebetenkinti Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnyje nustatytų reikalavimų⁹, kad galėtų tinkamai atstovauti šaliai Bendrajame Teisme, jeigu „Brexit“ įvyks be susitarimo dėl išstojimo, šalims atstovaujantiems asmenims šiame teisme nagrinėjamosiose bylose buvo du kartus išsiųsta reikiama informacija. Individualiais laiškais Teismo kancleris atkreipė jų dėmesį į Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos be susitarimo dėl išstojimo procedūrinius padarinius ir paragino juos imtis tinkamų priemonių savo klientų gynybai užtikrinti.

Pirmoji informavimo kampanija surengta tinkamu laiku iki 2019 m. balandžio 12 d., t. y. netrukus po to, kai 2019 m. kovo 29 d. Jungtinės Karalystės Bendruomenių rūmai nusprendė atmesti susitarimo dėl išstojimo projektą.

Antroji informavimo kampanija surengta likus kelioms dienoms iki 2019 m. spalio 31 d. nustatyto termino pabaigos.

Europos Vadovų Tarybai kelis kartus iš eilės pratęsus ESS 50 straipsnio 3 dalyje nustatytą terminą likus kelioms valandoms iki nustatyto termino pabaigos galiausiai buvo išvengta Jungtinės Karalystės išstojimo be susitarimo 2019 m.

9| Protokolo dėl Europos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatyta, kad „[b]ylos šaliai teisme gali atstovauti tik advokatas, turintis leidimą verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, teisme“.

II. Veiksmai, kurių imtasi vykdant trečiąjį reformos etapą

a. Veiksmai, susiję su tuo, kad Bendrąjį Teismą paliko ir kartu pareigas jame pradėjo eiti beprecedentis skaičius teisėjų

2019 m. kovo mėn. Bendrajame Teisme pareigas pradėjo eiti Maltos teisėjas, perėmęs pareigas iš teisėjo, kuris 2018 m. spalio mėn. buvo paskirtas Teisingumo Teismo teisėju.

2019 m. rugsėjo mėn. iš dalies atnaujinus Bendrojo Teismo sudėtį pagal SESV 254 straipsnio antrą pastraipą¹⁰, pareigas nustojo eiti aštuoni teisėjai, o septyni teisėjai davė priesaiką Teisingumo Teisme. Tą pačią dieną Teisingumo Teisme taip pat prisiekė septyni teisėjai, paskirti papildomais teisėjais vykstant trečiajam ir paskutiniam reformos etapui.

Taigi 2019 m. Bendrajame Teisme pareigas pradėjo eiti 15 naujų teisėjų, iš kurių 14 – 2019 m. rugsėjo 26 d. Nuo šios datos Bendrojo Teismo teisėjų skaičius padidėjo nuo 46 iki 52¹¹.

Dėl šių teismo sudėties pokyčių buvo imtasi nemažai priemonių. Bendros institucijos tarnybos, visų pirma Pastatų ir saugumo direktoratas, Žmogiškųjų išteklių ir personalo valdymo direktoratas ir Informacinių technologijų direktoratas, ėmėsi būtinų veiksmų, kuriuos koordinavo Teismo pirmininko kabinetas ir kancleris (dalis jo tarnybos atstovų).

Jos turėjo:

- laiku atlaisvinti patalpas, kuriose būtų galima įrengti naujų Bendrojo Teismo teisėjų ir jų kabinetų sudarančių asmenų biurus ir salę, kurioje galėtų rinktis visi Teismo nariai (teisėjai ir kancleris), kad atliktų plenarinei konferencijai patikėtus darbus pagal Bendrojo Teismo nustatytus poreikius,
- administruoti kabinetų darbuotojų (teisės referentų ir asistentų) įdarbinimą, paskyrimą į kitą darbo vietą ir sutarčių nutraukimą ir siūlyti patvirtinti atitinkamus sprendimus kompetentingoms tarnyboms,
- aprūpinti naujus biurus kompiuterine ir telefonine įranga ir pritaikyti taikomąsias programas, kad būtų atsižvelgta į pasikeitusį kolegijų skaičių ir jų sudarymo tvarką (sudaryta 60 teismo sudėčių, kai teismas posėdžiauja trijų teisėjų sudėties, ir dešimt teismo sudėčių, kai teismas posėdžiauja penkių teisėjų sudėties),
- priimti naujus teisėjus; kad jie susidarytų išsamų vaizdą apie Bendrojo Teismo darbo organizavimą, jo procedūras, kompiuterines taikomąsias programas (susijusias su bylų tvarkymu, dokumentų paieška ir narių veikla) ir jo multimedijos įrangą, nuostatas, kurių reikia laikytis (pavyzdžiui, dėl asmens duomenų apsaugos), ir reikalavimus, kurių reikia paisyti (pavyzdžiui, informacinių technologijų saugumo srityje), Bendrojo Teismo pirmininko kabinetas organizavo tikslinius susitikimus, kuriuos vedė teisės referentai, kanceliarijos ir bendrų tarnybų pareigūnai ir tarnautojai; po jų kancleris organizavo priėmimo programą, per kurią institucijos aukščiausias vadovaujamas pareigas einantys asmenys galėjo pristatyti savo tarnybų veiklą ir jų prioritetus.

10| 2019 m. rugpjūčio 31 d. baigėsi 23 teisėjų kadencija. Pažymėtina, kad Bendrasis Teismas priėmė sprendimą dėl veiklos vykdymo laikotarpiu nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 26 d. (OL C 238, 2019, p. 2).

11| 2019 m. gruodžio 31 d. kelios valstybės narės dar turėjo pasiūlyti kandidatus į teisėjus.

Be to, kadangi trečiasis reformos etapas įvyko nenumačius biudžetė naujų etatų teisėjų kabinetams, visus metus vyko išsamūs svarstymai apie tai, kaip sudaryti iš kadenciją baigusius teisėjų pareigas perimančių teisėjų ir papildomų teisėjų kabinetus. Bendrojo Teismo priimtas sprendimas suteiks galimybę etapais nuo 2020 m. sausio 1 d. atkurti visų Bendrojo Teismo teisėjų kabinetų funkcinę lygybę.

b. Teismo organizacinės priemonės

Pirma, teismo darbo organizavimas peržiūrėtas atsižvelgiant į didesnį teisėjų skaičių. Bendrojo Teismo kolegijų skaičius padidintas nuo devynių iki dešimties. Dabar kiekvieną kolegiją sudaro penki teisėjai paliekant galimybę sudaryti šešių teisėjų kolegijas, kai į pareigas bus paskirti visi teisėjai.

Antra, siekiant sudaryti įvairesnes bylas nagrinėjančio teismo sudėtis, buvo peržiūrėta jų sudarymo tvarka. Iki 2019 m. rugsėjo 26 d. penkių teisėjų kolegija buvo dviejų nuolatinių sudėčių, kurioms pirmininkavo tas pats kolegijos pirmininkas. Nuo 2019 m. rugsėjo 30 d. bylas nagrinėjančio teismo sudėčių skaičius išaugo pradėjus taikyti teisėjų rotacijos sistemą. Taigi iš penkių teisėjų kolegijos gali būti sudarytos šešios bylas nagrinėjančio teismo sudėty.

Trečia, didžiosios kolegijos, kurią sudaro 15 teisėjų, sudarymo tvarka buvo pakeista, kad joje galėtų posėdžiauti teisėjai, kurie nėra kolegijų pirmininkai, kai šiai kolegijai viena po kitos perduodamos nagrinėti bylos. Skirtingai nuo ankstesnės šios kolegijos sudarymo tvarkos, pagal kurią į šios kolegijos sudėtį įėjo Bendrojo Teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, visų kolegijų pirmininkai ir kolegijos, kuriai iš pradžių buvo paskirta byla, teisėjai, nuo 2019 m. rugsėjo 26 d. ją sudaro Bendrojo Teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, ribotas skaičius kolegijų pirmininkų, kolegijos, kuriai iš pradžių paskirta byla, teisėjai ir kiti teisėjai, skiriami pakaitomis laikantis vyresniškumo tvarkos ir atvirkštinės vyresniškumo tvarkos.

Ketvirta, Bendrasis Teismas nusprendė nustatyti tam tikrą kolegijų specializaciją. Nuo 2019 m. rugsėjo 30 d. keturios kolegijos nagrinėja viešosios tarnybos bylas¹² ir šešios kolegijos – intelektinės nuosavybės bylas¹³. Visos kitos bylos paskirstomos visoms kolegijoms.

Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas išsaugojo savo Procedūros reglamente numatytą bylų paskyrimo sistemą, pagrįstą bylų paskyrimo eilės tvarka taisykle, numatydamas galimybę nuo jos nukrypti nustačius ryšį tarp tam tikrų bylų (bylos, turinčios tą patį dalyką arba patenkančios į tą pačią bylų grupę, arba bylos, kuriose keliama panašūs teisiniai klausimai) ir užtikrinant tolygų darbo krūvio padalijimą, bet pritaikė ją prie kolegijų specializacijos.

Penkta, Bendrasis Teismas nusprendė sustiprinti pirmininko ir pirmininko pavaduotojo dalyvavimą teisminėje veikloje. Dėl priežasčių, susijusių su jų įgaliojimų išplėtimu, buvo patvirtinta, kad Bendrojo Teismo pirmininkas ir pirmininko pavaduotojas nebus teisėjai, visapusiškai vykdantys įgaliojimus kaip bylas nagrinėjančio teismo sudėties nariai. Vis dėlto nuo 2019 m. rugsėjo 27 d. Bendrojo Teismo pirmininkas gali pakeisti pareigų negalintį vykdyti teisėją (anksčiau tokį teisėją pakeisdavo pirmininko pavaduotojas). Be to, pirmininko pavaduotojas, kurio pagrindinė užduotis ir toliau yra padėti užtikrinti jurisprudencijos nuoseklumą, posėdžiauja išplėstinės penkių teisėjų sudėties teisme per metus vienoje kiekvienos atskiros kolegijos nagrinėjamoje byloje.

12| Tai yra bylos, iškeltos pareiškus ieškinius pagal SESV 270 straipsnį, ir tam tikrais atvejais pagal Protokolo dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 50a straipsnį.

13| Tai yra bylos, iškeltos pareiškus ieškinius dėl Europos Sąjungos intelektinės nuosavybės tarnybos (EUIPO) ir Bendrijos augalų veislių tarnybos (BAVT) apeliacinių tarybų sprendimų.

Kancleris ir jo tarnybos atstovai dalyvavo svarstymuose, vykusiuose prieš priimant visus šiuos sprendimus, susijusius su padidėjusiu Bendrojo Teismo teisėjų skaičiumi, ir teikė su tuo susijusius pasiūlymus. Visi sprendimai paskelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje ir su jais jau galima susipažinti Curia svetainėje¹⁴.

III. Kitos pagalbos teismui formos

Kanceliarija – kancleris ir kanceliarijos atstovai – teikė pagalbą įvairiems teismo organams (plendarinei konferencijai, kolegijos pirmininkų konferencijai ir Procedūros reglamento komitetui), taip pat kitiems komitetams ir darbo grupėms, atsižvelgdama į poreikius arba nagrinėjamų klausimų pobūdį (etikos, instituciniai klausimai ar klausimai, susiję su informacinėmis technologijomis).

Be to, buvo imtasi veiksmų siekiant užtikrinti su Bendroju Teismu susijusių aktų skelbimą arba sklaidą. Pirma, kancleris rūpinosi, kad Bendrojo Teismo sprendimai, priimti laikantis procedūros taisyklių, būtų skelbiami Jurisprudencijos rinkinyje ir Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje, o su Bendroju Teismu susiję dokumentai būtų skelbiami internete. Interneto svetainės *Curia* Bendrojo Teismo tinklalapis „Procedūra“ buvo visiškai atnaujintas. Antra, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo narių ir buvusių narių elgesio kodekso 8 straipsnio 3 dalies trečią pastraipą buvo priimtos nuostatos, kad institucijos interneto svetainėje būtų skelbiama informacija apie jos narių išorės veiklą, kuriai 2018 m. Bendrasis Teismas suteikė leidimą.

Kadangi su teismo sprendimais galima susipažinti internete, kancleris, kaip už Bendrojo Teismo dokumentų skelbimą atsakingas asmuo, gavo kelis fizinių asmenų prašymus užtikrinti anonimiškumą *ex post*. Šie asmenys, turėję bylos šalies statusą Bendrajame Teisme, išreiškė pageidavimą, kad jų tapatybė būtų pašalinta iš internete visuomenei prieinamų Bendrojo Teismo arba Europos Sąjungos tarnautojų teismo sprendimų. Kancleris, kaip asmens duomenų, esančių sprendimuose, valdytojas užbaigus bylos nagrinėjimą, priėmė sprendimą dėl kiekvieno jam pateikto prašymo.

Bendrasis Teismas, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo priimtą sprendimą¹⁵, priėmė savo sprendimą, kuriame nustatė terminą, per kurį kancleris turi priimti sprendimą dėl atitinkamo prašymo, ir įtvirtino, kad jo sprendimams taikoma nepriklausoma trijų teisėjų komiteto kontrolė¹⁶; tai neturi įtakos galimybei pareikšti ieškinį dėl kanclerio priimto sprendimo teisėtumo. Priimdamas šį sprendimą Bendrasis Teismas laikėsi Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnio 3 dalies, kurioje nustatyta, kad „[n]epriklausoma institucija kontroliuoja, kaip laikomasi [asmens duomenų apsaugos] taisyklių“, ir atsižvelgė į tai, kad Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno priežiūros užduotys neapima Bendrojo Teismo atliekamo asmens duomenų tvarkymo, kai jis vykdo teismines funkcijas¹⁷.

14| Didžiosios kolegijos sudėtis (OL C 172, 2019, p. 2), Bylų paskyrimo kolegijoms kriterijai (OL C 372, 2019, p. 2) ir Pareigų negalintį vykdyti teisėją pakeičiančio teisėjo paskyrimo tvarka (OL C 263, 2019, p. 2).

15| 2019 m. spalio 1 d. Teisingumo Teismo sprendimas dėl vidaus priežiūros mechanizmo, taikomo asmens duomenų tvarkymui Teisingumo Teismui atliekant teismines funkcijas, sukūrimo (OL C 383, 2019, p. 2).

16| 2019 m. spalio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimas dėl vidaus priežiūros mechanizmo, taikomo asmens duomenų tvarkymui Bendrajam Teismui atliekant teismines funkcijas, sukūrimo (OL C 383, 2019, p. 4).

17| 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2018/1725 dėl fizinių asmenų apsaugos Sąjungos institucijoms, organams, tarnyboms ir agentūroms tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 45/2001 ir Sprendimas Nr. 1247/2002/EB (OL L 295, 2018, p. 39), 57 straipsnio 1 dalies a punktas.

IV. Administracinė veikla

Darbo krūvis, susijęs su teismo darbo administravimu, labai padidėjo. Tokį padidėjimą galima logiškai paaiškinti tuo, kad reikėjo rengti reguliarius komitetų ir darbo grupių susirinkimus (rengti dienotvarkes, susirinkimų protokolus ar ataskaitas, nagrinėti dokumentus), ir teismui, kurį 2019 m. gruodžio 31 d. sudarė daugiau kaip 300 asmenų, teko nagrinėti daug įvairių administracinių klausimų.

Be to, darbo krūvis, susijęs su tarnybos administravimu, jos pareigūnų ir tarnautojų valdymu (įdarbinimas, vertinimo procedūros, Pareigūnų tarnybos nuostatuose įtvirtintų teisių vykdymas), kompiuterinių programų plėtros priežiūra, koordinavimu, dokumentacija, informavimu ir komunikacija (įskaitant visiškai pertvarkytą Bendrojo Teismo kanceliarijos vidaus svetainę), išliko didelis.

Kaip administracinė tarnyba kanceliarija atsakė į įvairias kitas užklausas. Laikantis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, buvo imtasi priemonių, skirtų:

- aplinkai apsaugoti, kartu su kitomis institucijos administracinėmis tarnybomis ir teisėjų kabinetais imantis įvairių informavimo priemonių pagal EMAS – *Eco-Management and Audit Scheme* sistemą,
- finansinio reglamentavimo taisyklėmis¹⁸ įgyvendinti,
- užtikrinti, kad būtų laikomasi Reglamento dėl asmens duomenų tvarkymo Sąjungos institucijose, organuose, tarnybose ar agentūrose nuostatų¹⁹,
- visiškai laikytis nuostatų dėl itin jautrios informacijos apsaugos Bendrojo Teismo pirmininko nustatytoje byloje.

Galiausiai kanceliarija skyrė išteklių, kad padėtų Informacinių technologijų direktoratui parengti institucijos informacinio projekto specifikacijas (integruotos informacinės bylų tvarkymo sistemos sukūrimo projektas).

Kanceliarijos dokumentų ir procedūrų atitikties užtikrinimas, taip pat pareigūnų ir tarnautojų įtraukimas į aplinkosaugos, asmens duomenų apsaugos ir informatikos sritis – tai užduotys, kurios turėjo būti vykdomos šalia teikiamos pagalbos teisminei veiklai. Kanceliarija, kuriai taikoma vis daugiau darbo racionalizavimo reikalavimų, nors jos darbui būtinas lankstumas, skyrė išteklių, atsižvelgdama į Bendrojo Teismo esamus poreikius ir prioritetus, taip pat į teisės aktuose jai, kaip administracinei tarnybai, nustatytas pareigas.

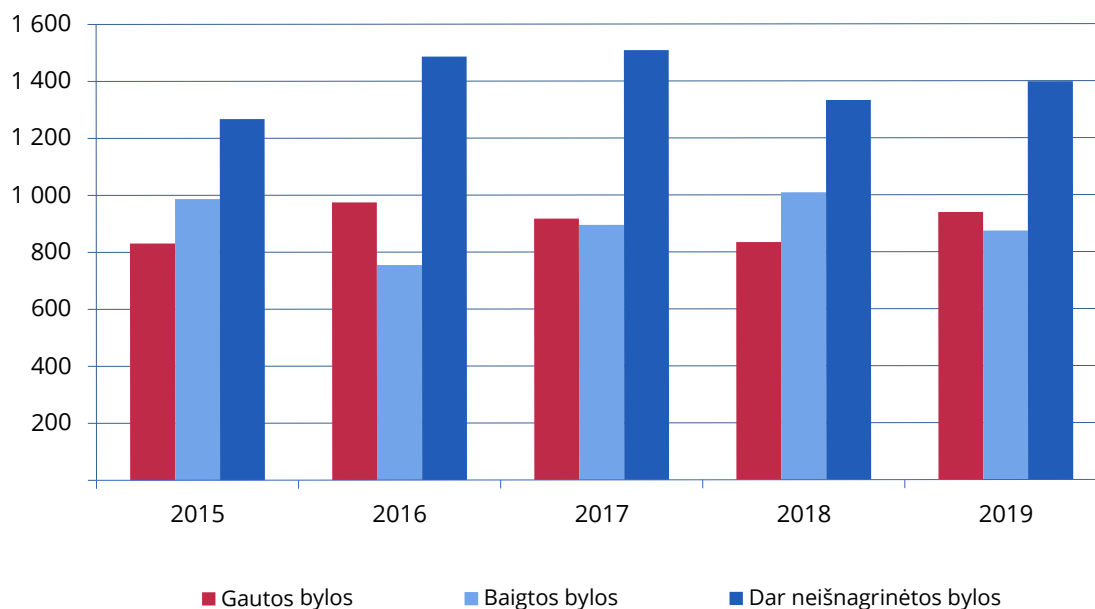
18| 2018 m. liepos 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 2018/1046 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1296/2013, (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 1304/2013, (ES) Nr. 1309/2013, (ES) Nr. 1316/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) Nr. 283/2014 ir Sprendimas Nr. 541/2014/ES, bei panaikinamas Reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 966/2012 (OL L 193, 2018, p. 1).

19| Minėtas Reglamentas Nr. 2018/1725.

D | Bendrojo Teismo teisminės veiklos statistika

I. Bendrieji Bendrojo Teismo veiklos duomenys – Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2015–2019)	265
II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	266
III. Gautos bylos – Ieškinio pobūdis (2015–2019)	267
IV. Gautos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)	268
V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	269
VI. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2019)	270
VII. Baigtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)	271
VIII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)	272
IX. Baigtos bylos – Procesų trukmė mėnesiais (2015–2019)	273
X. Procesų trukmė mėnesiais (2015–2019)	274
XI. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)	275
XII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)	276
XIII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)	277
XIV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2015–2019)	278
XV. Kita – Pagreitinamos procedūros (2015–2019)	279
XVI. Kita – Teisingumo Teismui apskųsti Bendrojo Teismo sprendimai (1990–2019)	280
XVII. Kita – Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų pasiskirstymas pagal procedūros pobūdį (2015–2019)	281
XVIII. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2019)	282
XIX. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2015–2019)	283
XX. Kita – Bendroji raida (1989–2019)	284
XXI. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2019)	285
XXII. Procesinių dokumentų pateikimo Bendrajam Teismui būdas	286
XXIII. Per <i>e-Curia</i> pateikta puslapių (2015–2019)	287
XXIV. Pranešimai <i>Europos Sąjungos oficialiajam leidiniui</i> (2015–2019)	288
XXV. Teismo posėdžiuose nagrinėtos bylos (2015–2019)	289

**I. Bendrieji Bendrojo Teismo veiklos duomenys –
Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos (2015–2019)^{1 2}**

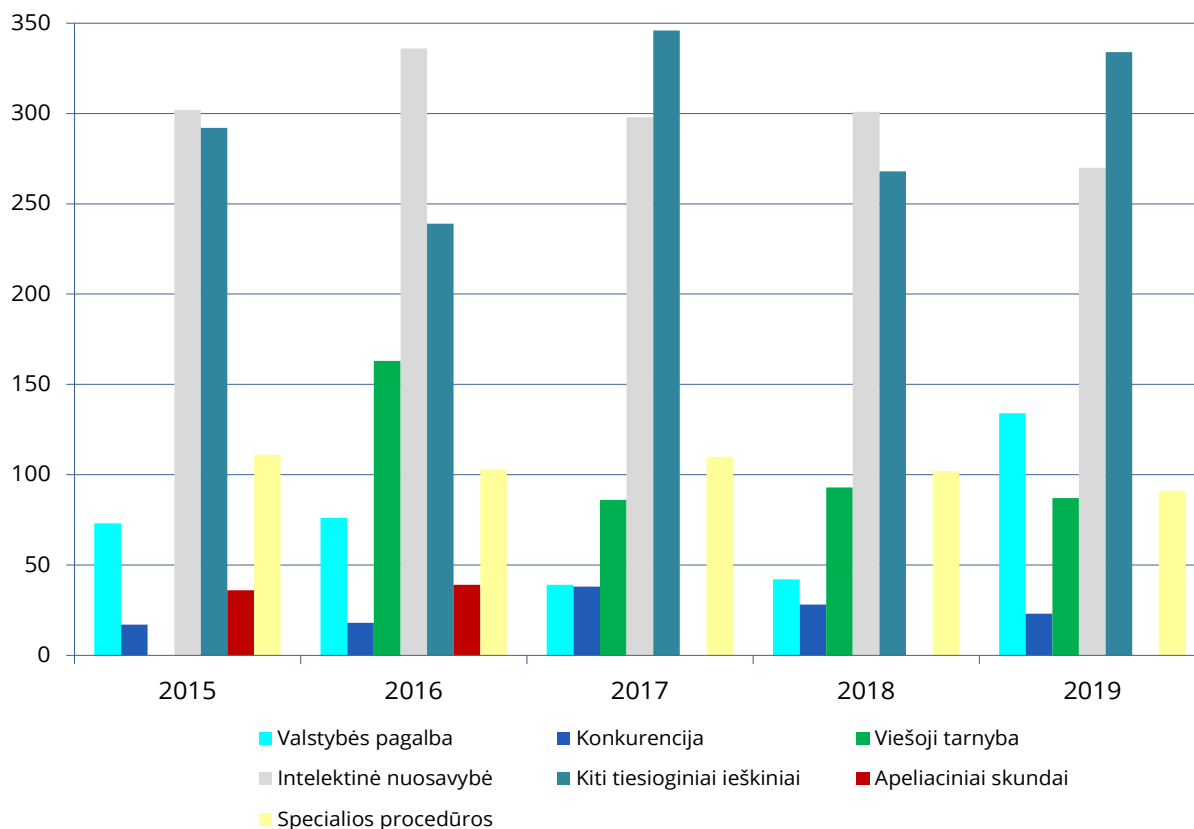
	2015	2016	2017	2018	2019
Gautos bylos	831	974	917	834	939
Baigtos bylos	987	755	895	1 009	874
Dar neišnagrinėtos bylos	1 267	1 486	1 508	1 333	1 398

1| Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse atsižvelgta į specialias procedūras.

Specialiomis procedūromis laikomi: protestas dėl sprendimo už akių panaikinimo (Teisingumo Teismo statuto 41 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 166 straipsnis), procesas pagal trečiojo asmens skundą (Teisingumo Teismo statuto 42 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 167 straipsnis), išaiškinimas (Teisingumo Teismo statuto 43 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 168 straipsnis), bylos atnaujinimas (Teisingumo Teismo statuto 44 straipsnis, Bendrojo Teismo procedūros reglamento 169 straipsnis), nemokamos teisinės pagalbos suteikimas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 148 straipsnis), klaidų ištaisymas (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 164 straipsnis), sprendimo nepriėmimas tam tikru klausimu (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 165 straipsnis) ir ginčas dėl atlygintinių bylinėjimosi išlaidų (Bendrojo Teismo procedūros reglamento 170 straipsnis).

2| Išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šioje lentelėje ir kituose puslapiuose pateikiamose lentelėse neatsižvelgta į procedūras dėl laikinųjų apsaugos priemonių.

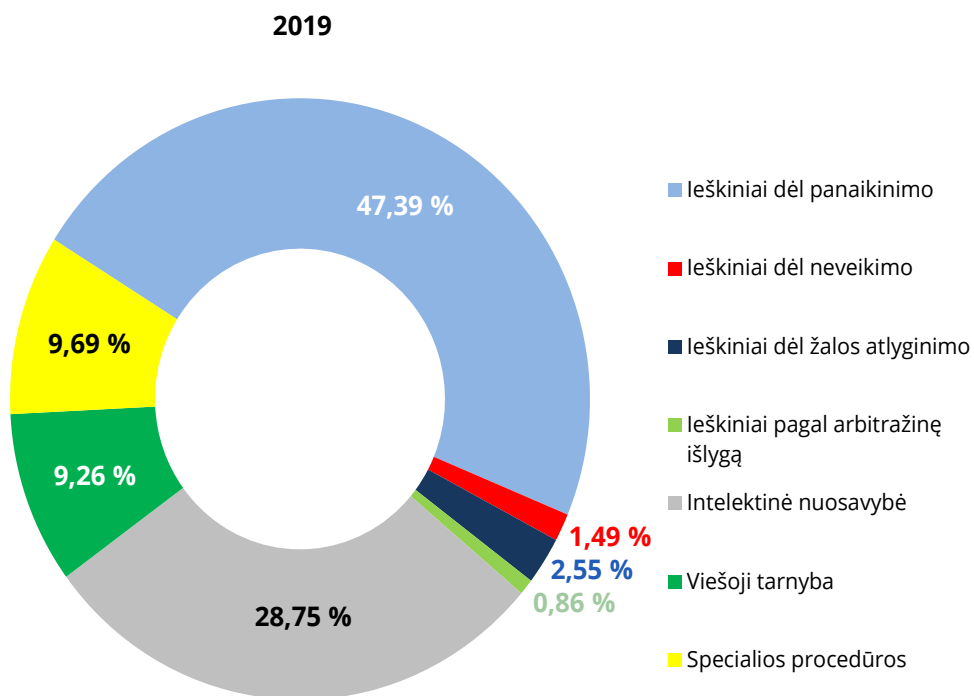
II. Gautos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)

	2015	2016 ¹	2017	2018	2019
Valstybės pagalba	73	76	39	42	134
Konkurencija	17	18	38	28	23
Viešoji tarnyba		163	86	93	87
Intelektinė nuosavybė	302	336	298	301	270
Kiti tiesioginiai ieškiniai	292	239	346	268	334
Apeliaciniai skundai	36	39			
Specialios procedūros	111	103	110	102	91
Iš viso	831	974	917	834	939

1| 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotos 123 viešosios tarnybos bylos ir 16 specialių procedūrų šioje srityje.

III. Gautos bylos – ieškinio pobūdis (2015–2019)

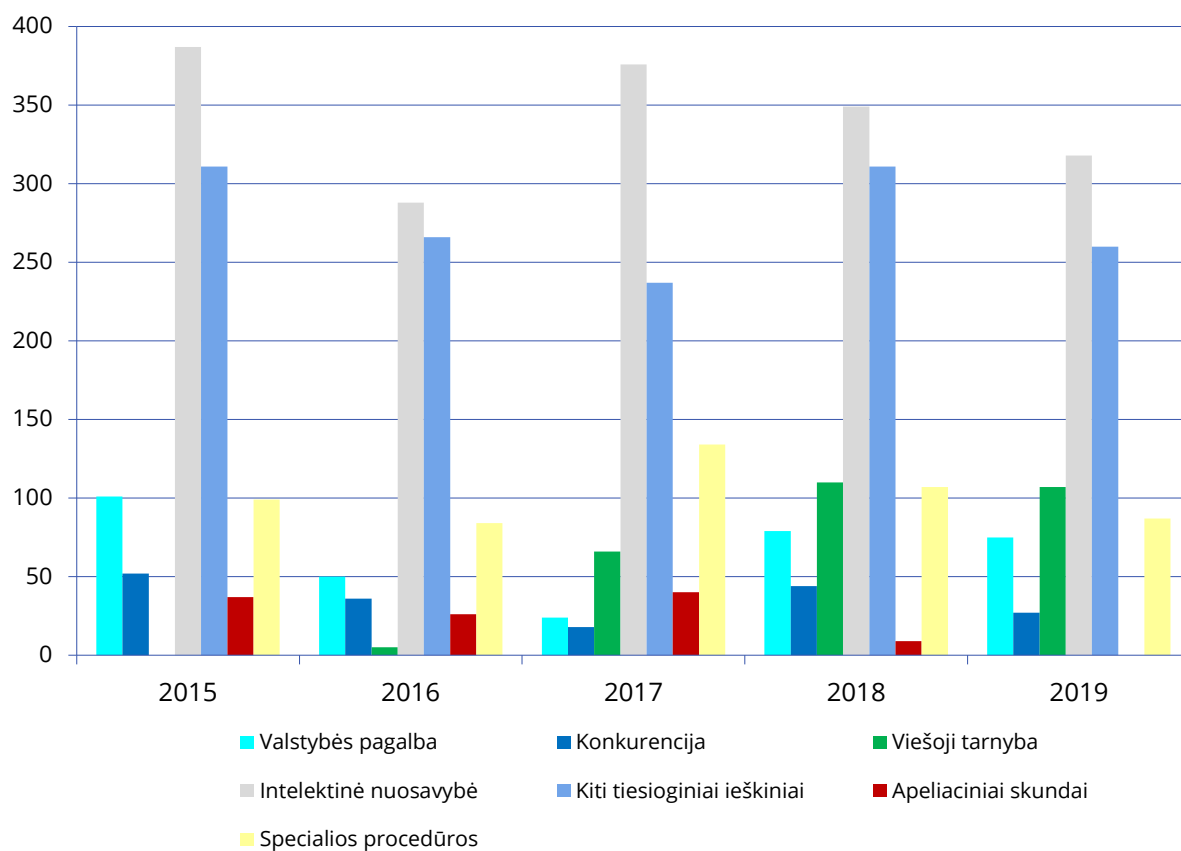

	2015	2016	2017	2018	2019
ieškiniai dėl panaikinimo	332	297	371	288	445
ieškiniai dėl neveikimo	5	7	8	14	14
ieškiniai dėl žalos atlyginimo	30	19	23	29	24
ieškiniai pagal arbitražinę išlygą	15	10	21	7	8
Intelektinė nuosavybė	302	336	298	301	270
Viešoji tarnyba		163	86	93	87
Apeliaciniai skundai	36	39			
Specialios procedūros	111	103	110	102	91
Iš viso	831	974	917	834	939

IV. Gautos bylos – ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Aplinka	5	6	8	7	10
Arbitražinė išlyga	15	10	21	7	8
Bendra užsienio ir saugumo politika		1			1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	5	6	10	4	6
Ekonominė ir pinigų politika	3	23	98	27	24
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	5	2	3		3
Energetika	3	4	8	1	8
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	2	2	2	6
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	7	4	5	4	5
Institucinė teisė	53	52	65	71	148
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	303	336	298	301	270
Įmonių teisė	1				
Įsisteigimo laisvė				1	
Konkurencija	17	18	38	28	23
Kultūra		1			
Laisvas asmenų judėjimas	1	1	1	1	2
Laisvas kapitalo judėjimas	2	1		1	
Laisvas prekių judėjimas	2	1			
Laisvė teikti paslaugas		1			
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė		7		2	1
Mokesčiai	1	2	1	2	
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	10	8	2	1	3
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas		3	1		2
Prekybos politika	6	17	14	15	13
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	55	28	27	40	42
Sąjungos pilietybė					1
Socialinė politika		1		1	1
Susipažinimas su dokumentais	48	19	25	21	17
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	3	1		1	1
Teisės aktų derinimas	1	1	5	3	2
Transeuropiniai tinklai			2	1	1
Transportas				1	1
Valstybės pagalba	73	76	39	42	134
Vartotojų apsauga	2	1		1	1
Viešieji pirkimai	23	9	19	15	10
Visuomenės sveikata	2	6	5	9	5
Žemės ūkis	37	20	22	25	12
Žuvininkystės politika		1	2	3	
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	684	669	721	638	761
Pareigūnų tarnybos nuostatai	36	202	86	94	87
Specialios procedūros	111	103	110	102	91
IŠ VISO BENDRAI	831	974	917	834	939

V. Baigtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Valstybės pagalba	101	50	24	79	75
Konkurencija	52	36	18	44	27
Viešoji tarnyba		5	66	110	107
Intelektinė nuosavybė	387	288	376	349	318
Kiti tiesioginiai ieškiniai	311	266	237	311	260
Apeliaciniai skundai	37	26	40	9	
Specialios procedūros	99	84	134	107	87
Iš viso	987	755	895	1 009	874

VI. Baigtos bylos – ieškinio dalykinė sritis (2019)

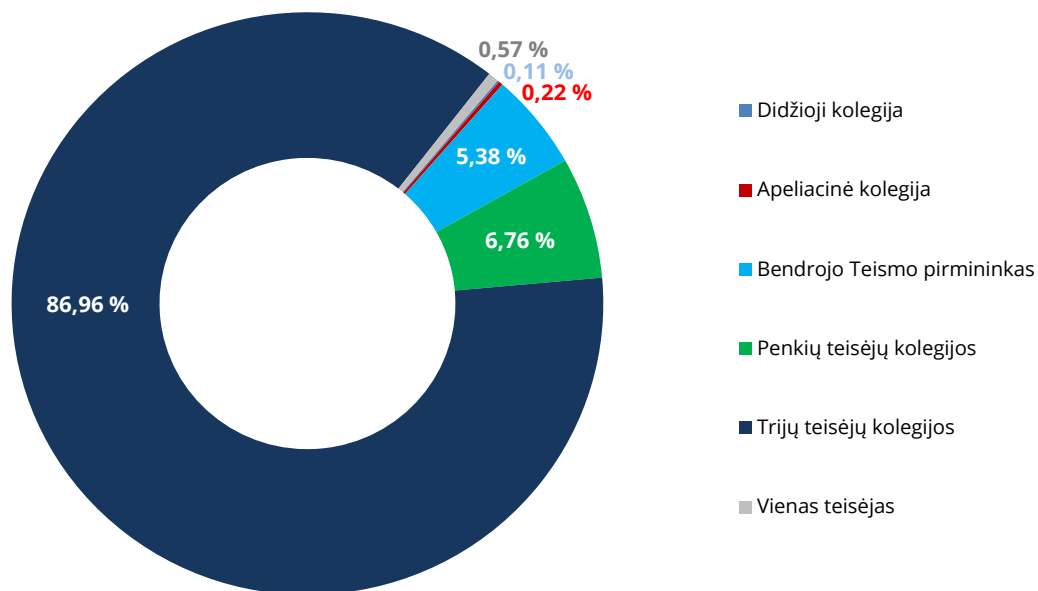
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Aplinka		6	6
Arbitražinė išlyga	13		13
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	9	1	10
Ekonominė ir pinigų politika	7	6	13
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	2		2
Energetika	3		3
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1	2	3
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	1	3	4
Institucinė teisė	23	48	71
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	260	58	318
Įmonių teisė	1		1
Įsisteigimo laisvė		1	1
Konkurencija	18	9	27
Laisvas asmenų judėjimas		1	1
Laisvas kapitalo judėjimas		1	1
Mokesčiai		2	2
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2	1	3
Prekybos politika	10	2	12
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	29	1	30
Sąjungos pilietybė		1	1
Socialinė politika	1		1
Susipažinimas su dokumentais	10	7	17
Teisės aktų derinimas	2	2	4
Transeuropiniai tinklai	1	1	2
Valstybės pagalba	50	25	75
Vartotojų apsauga		1	1
Viešieji pirkimai	13	4	17
Visuomenės sveikata	3	4	7
Žemės ūkis	23	10	33
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	482	197	679
Pareigūnų tarnybos nuostatai	71	37	108
Specialios procedūros	1	86	87
IŠ VISO BENDRAI	554	320	874

VII. Baigtos bylos – ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)
(Sprendimai ir nutartys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Aplinka	18	4	3	11	6
Arbitražinė išlyga	2	17	17	7	13
Bendra užsienio ir saugumo politika	1			1	
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	9	8	4	4	10
Ekonominė ir pinigų politika	9	2	6	16	13
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	6	1	12	4	2
Energetika	1	3	3	6	3
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2		4	2	3
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	5	1	5	5	4
Institucinė teisė	58	46	54	64	71
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	388	288	376	349	318
Įmonių teisė	1				1
Įsisteigimo laisvė	1				1
Konkurencija	52	36	18	44	27
Kultūra		1	1		
Laisvas asmenų judėjimas	1		2	1	1
Laisvas kapitalo judėjimas	2	1			1
Laisvas prekių judėjimas	2	1			
Laisvė teikti paslaugas		1			
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė			5	3	
Mokesčiai	1		3		2
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	2	6	12	7	3
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	4	3	5	1	
Naujų valstybių įstojimas	1				
Pramonės politika	2				
Prekybos politika	24	21	15	10	12
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	60	70	26	42	30
Sąjungos pilietybė					1
Socialinė politika		1		1	1
Susipažinimas su dokumentais	21	13	14	67	17
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas		1		3	
Teisės aktų derinimas		1	2	1	4
Transeuropiniai tinklai		2		1	2
Transportas	3			1	
Valstybės pagalba	101	50	24	79	75
Vartotojų apsauga	2	1	1	1	1
Viešieji pirkimai	22	20	16	20	17
Visuomenės sveikata	15	3	3	5	7
Žemės ūkis	32	34	21	25	33
Žuvininkystės politika	3	2	2	2	
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	851	638	654	783	679
Pareigūnų tarnybos nuostatai	37	33	107	119	108
Specialios procedūros	99	84	134	107	87
IŠ VISO BENDRAI	987	755	895	1 009	874

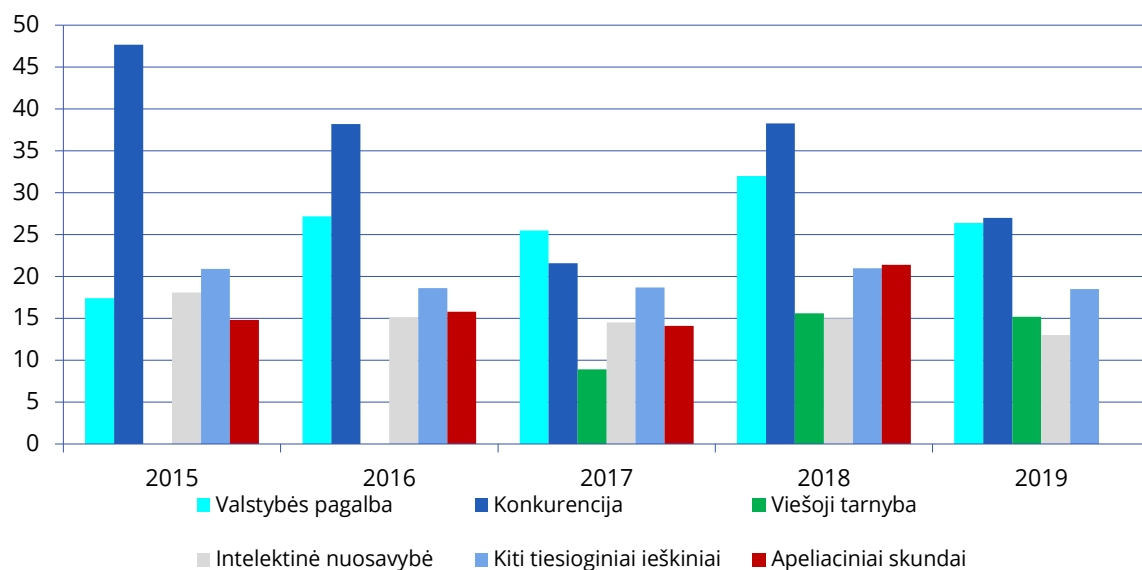
VIII. Baigtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)

2019

	2015			2016			2017			2018			2019		
	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso	Sprendimai	Nutartys	Iš viso
Didžioji kolegija													1		1
Apeliacinė kolegija	23	14	37	25	13	38	29	17	46	9	2	11	2		2
Bendrojo Teismo pirmininkas		44	44		46	46		80	80		43	43		47	47
Penkių teisėjų kolegijos	8	3	11	10	2	12	13	5	18	84	3	87	50	9	59
Trijų teisėjų kolegijos	538	348	886	408	246	654	450	301	751	546	317	863	499	261	760
Vienas teisėjas	1	8	9	5		5				5		5	5		5
Iš viso	570	417	987	448	307	755	492	403	895	644	365	1 009	554	320	874

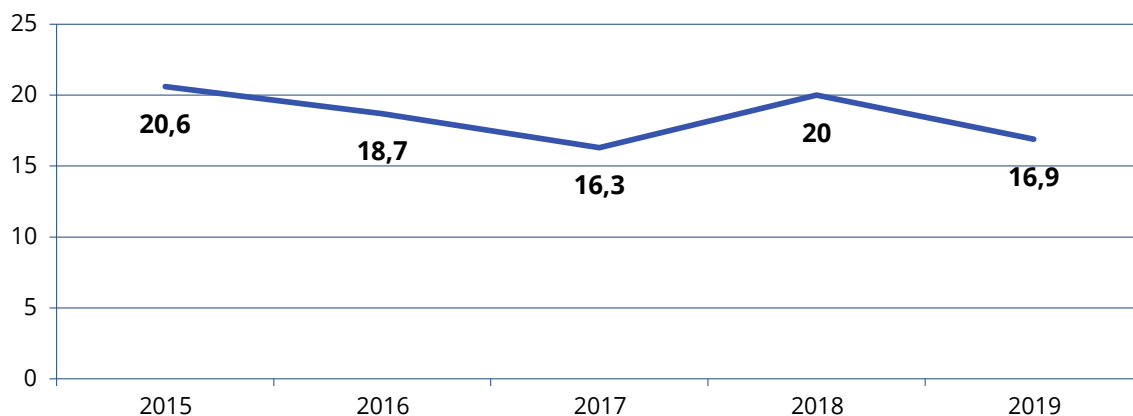
IX. Baigtos bylos – Proceso trukmė mėnesiais (2015–2019)¹ (Sprendimai ir nutartys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Valstybės pagalba	17,4	27,2	25,5	32	26,4
Konkrencija	47,7	38,2	21,6	38,3	27
Viešoji tarnyba			8,9	15,6	15,2
Intelektinė nuosavybė	18,1	15,1	14,5	15	13
Kiti tiesioginiai ieškiniai	20,9	18,6	18,7	21	18,5
Apeliaciniai skundai	14,8	15,8	14,1	21,4	
Visos bylos	20,6	18,7	16,3	20	16,9

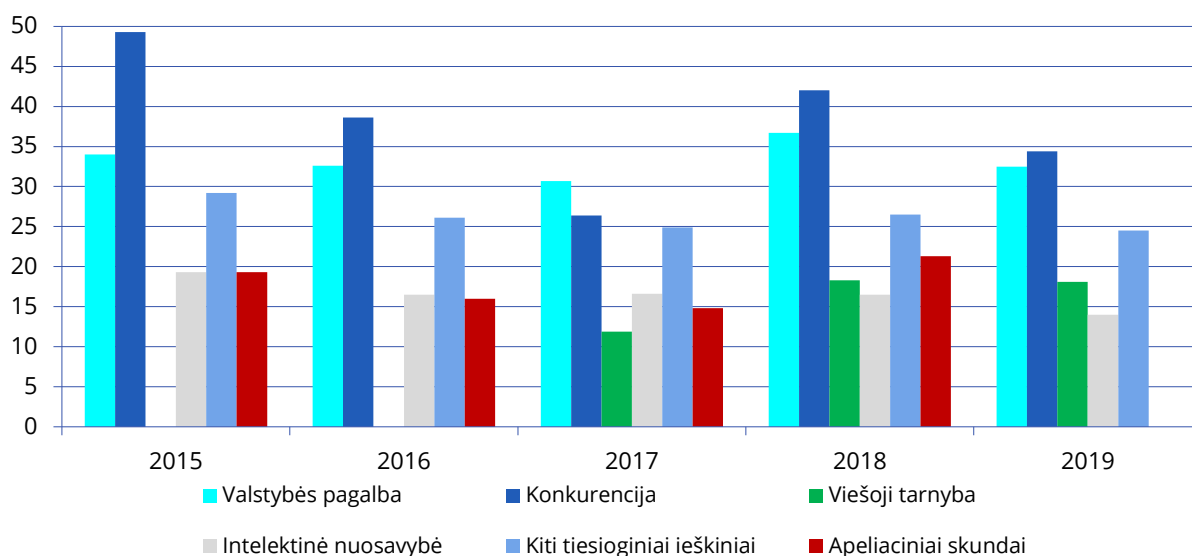
Proceso trukmė (mėnesiais)

Visos bylos, išspręstos priimant sprendimą arba nutartį

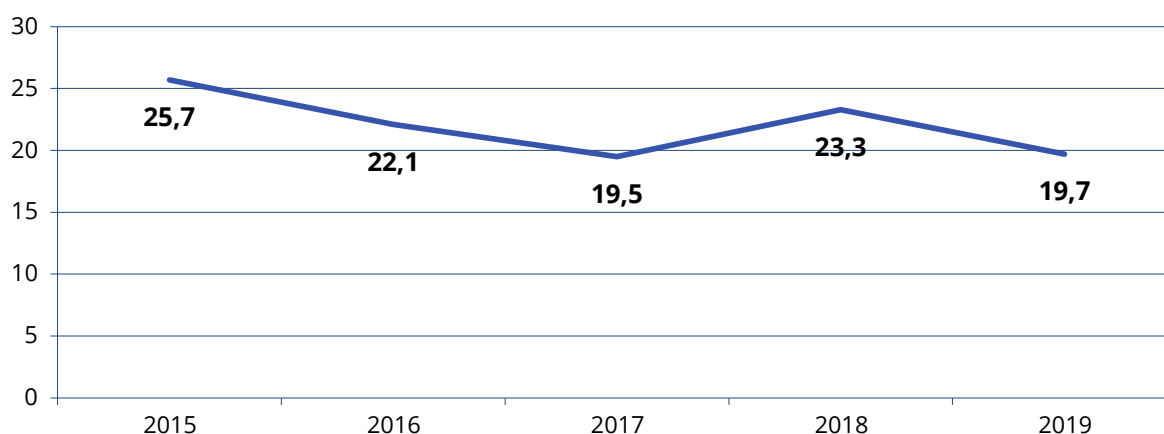
1| Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas. Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą arba nutartį, nagrinėjimo trukmė yra 20,7 mėnesio (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

X. Proceso trukmė mėnesiais (2015–2019)¹ (Sprendimai)

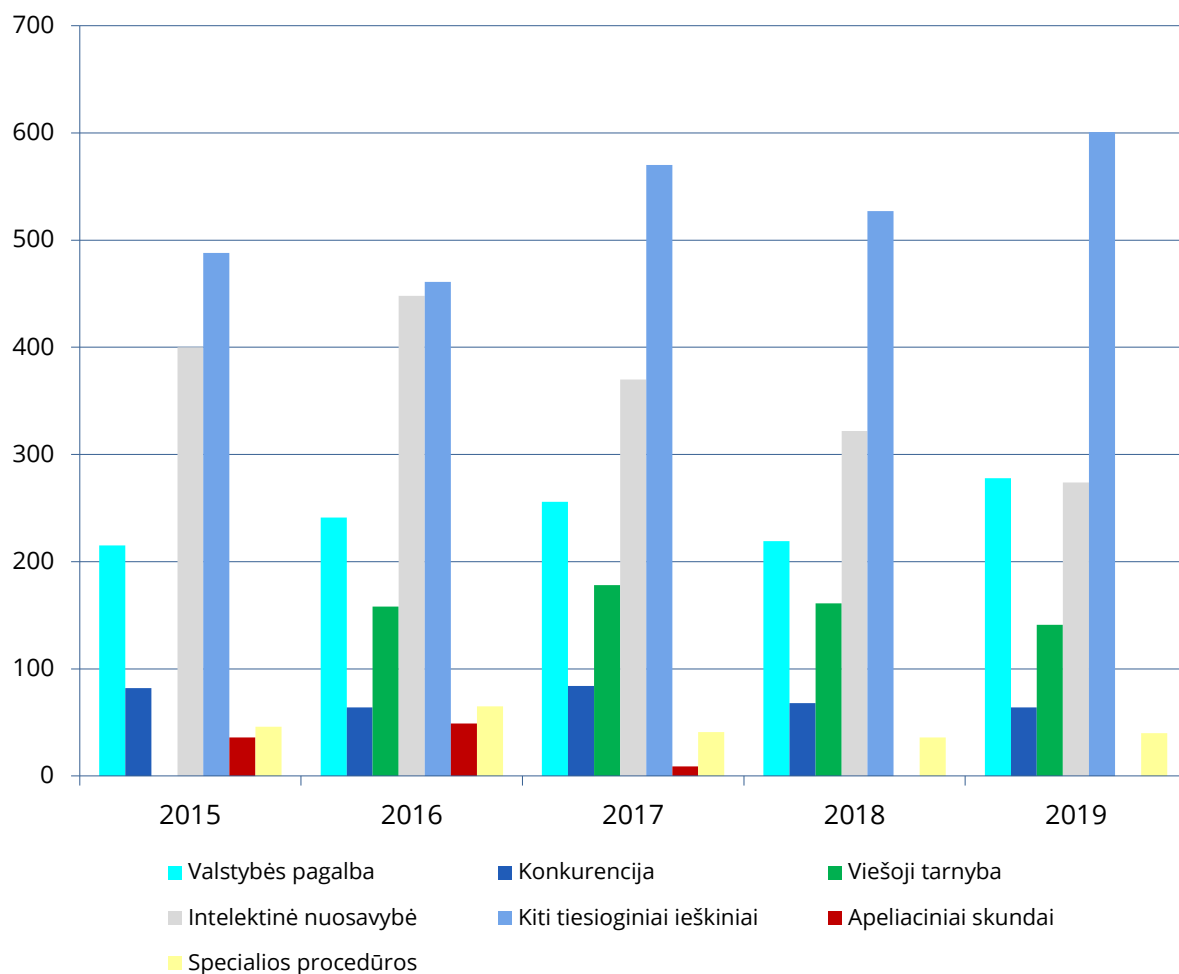
	2015	2016	2017	2018	2019
Valstybės pagalba	34	32,6	30,7	36,7	32,5
Konkurencija	49,3	38,6	26,4	42	34,4
Viešoji tarnyba			11,9	18,3	18,1
Intelektinė nuosavybė	19,3	16,5	16,6	16,5	14
Kiti tiesioginiai ieškiniai	29,2	26,1	24,9	26,5	24,5
Apeliaciniai skundai	19,3	16	14,8	21,3	
Visos bylos	25,7	22,1	19,5	23,3	19,7

Proceso trukmė (mėnesiais) Visos bylos, išspręstos priimant sprendimą

1| Trukmė nurodyta mėnesiais ir dešimtosiomis mėnesio dalimis. Apskaičiuojant vidutinę proceso trukmę neatsižvelgta į bylas, kuriose priimtas tarpinis sprendimas, specialias procedūras, skundus dėl laikinųjų apsaugos priemonių arba įstojimo į bylą, 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotas viešosios tarnybos bylas. Vidutinė 2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotų viešosios tarnybos bylų, kurias Bendrasis Teismas išnagrinėjo priimdamas sprendimą, nagrinėjimo trukmė yra 23,7 mėnuo (įskaitant laikotarpį Tarnautojų teisme ir laikotarpį Bendrajame Teisme).

XI. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Procedūrų pobūdis (2015–2019)

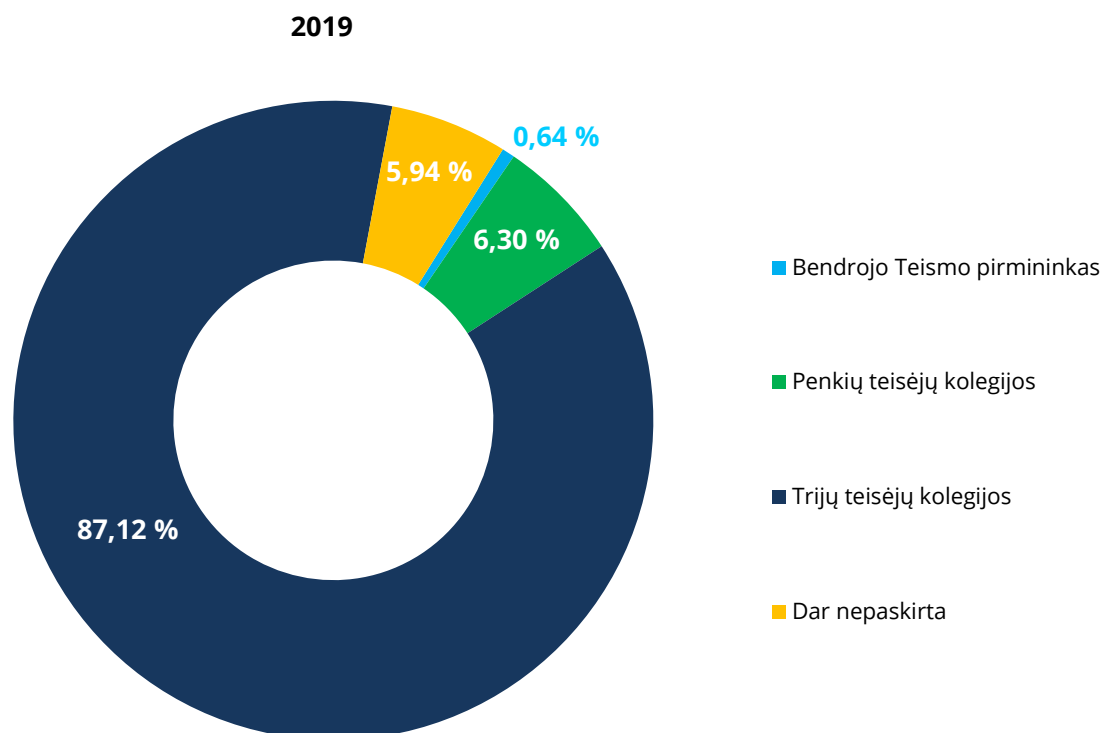

	2015	2016	2017	2018	2019
Valstybės pagalba	215	241	256	219	278
Konkurencija	82	64	84	68	64
Viešojo tarnyba		158	178	161	141
Intelektinė nuosavybė	400	448	370	322	274
Kiti tiesioginiai ieškiniai	488	461	570	527	601
Apeliaciniai skundai	36	49	9		
Specialios procedūros	46	65	41	36	40
Iš viso	1 267	1 486	1 508	1 333	1 398

XII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – ieškinio dalykinė sritis (2015–2019)

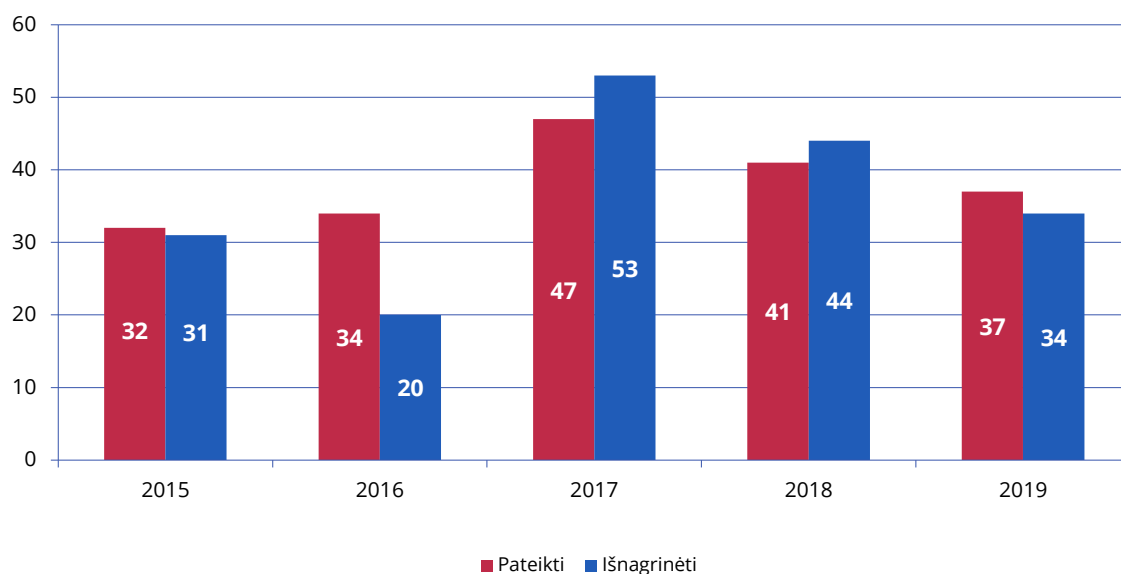
	2015	2016	2017	2018	2019
Aplinka	5	7	12	8	12
Arbitražinė išlyga	30	23	27	27	22
Bendra užsienio ir saugumo politika		1	1		1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	10	8	14	14	10
Ekonominė ir pinigų politika	3	24	116	127	138
Ekonominė, socialinė ir teritorinė sanglauda	14	15	6	2	3
Energetika	3	4	9	4	9
Europos Sąjungos išorės veiksmai	2	4	2	2	5
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)	7	10	10	9	10
Institucinė teisė	79	85	96	103	180
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	400	448	370	322	274
Įmonių teisė	1	1	1	1	
Įsisteigimo laisvė				1	
Konkurencija	82	64	84	68	64
Kultūra	1	1			
Laisvas asmenų judėjimas		1			1
Laisvas kapitalo judėjimas				1	
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė		7	2	1	2
Mokesčiai		2		2	
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas	17	19	9	3	3
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	5	5	1		2
Prekybos politika	40	36	35	40	41
Ribojamosios priemonės (Išorės veiksmai)	103	61	62	60	72
Socialinė politika	1	1	1	1	1
Susipažinimas su dokumentais	59	65	76	30	30
Švietimas, profesinis mokymas, jaunimas ir sportas	3	3	3	1	2
Teisės aktų derinimas	1	1	4	6	4
Transeuropiniai tinklai	2		2	2	1
Transportas					1
Valstybės pagalba	215	241	256	219	278
Vartotojų apsauga	2	2	1	1	1
Viešieji pirkimai	35	24	27	22	15
Visuomenės sveikata	4	7	9	13	11
Žemės ūkis	56	42	43	43	22
Žuvininkystės politika	2	1	1	2	2
Iš viso pagal EB sutartį / SESV	1 182	1 213	1 280	1 135	1 217
Pareigūnų tarnybos nuostatai	39	208	187	162	141
Specialios procedūros	46	65	41	36	40
IŠ VISO BENDRAI	1 267	1 486	1 508	1 333	1 398

XIII. Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos – Teismo sudėtis (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Didžioji kolegija				1	
Apeliacinė kolegija	48	51	11	1	
Bendrojo Teismo pirmininkas	12	12	1	1	9
Penkių teisėjų kolegijos	6	23	100	77	88
Trijų teisėjų kolegijos	1 099	1 253	1 323	1 187	1 218
Vienas teisėjas	1			2	
Dar nepaskirta	101	147	73	64	83
Iš viso	1 267	1 486	1 508	1 333	1 398

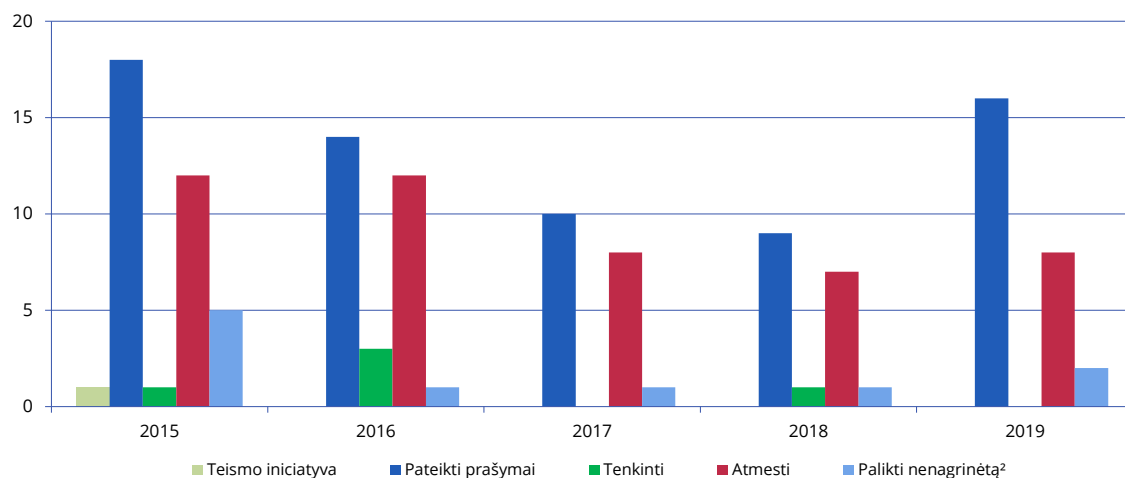
XIV. Kita – Prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių (2015–2019)

2019

	Pateikti prašymai	Išnagrinėti prašymai	Sprendimo esmė		
			Tenkinti	Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Netenkinti
Aplinka	1	1			1
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	2	1			1
Ekonominė ir pinigų politika	1	1			1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)		1			1
Institucinė teisė	6	4		1	3
Konkurencija	2	1			1
Laisvas asmenų judėjimas	1				
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė	1	1			1
Muitų sąjunga ir bendrasis muitų tarifas	1				
Pareigūnų tarnybos nuostatai	5	6			6
Valstybės pagalba	4	3		1	2
Viešieji pirkimai	6	3			3
Visuomenės sveikata	3	4			4
Žemės ūkis	4	8		1	7
Iš viso	37	34		3	31

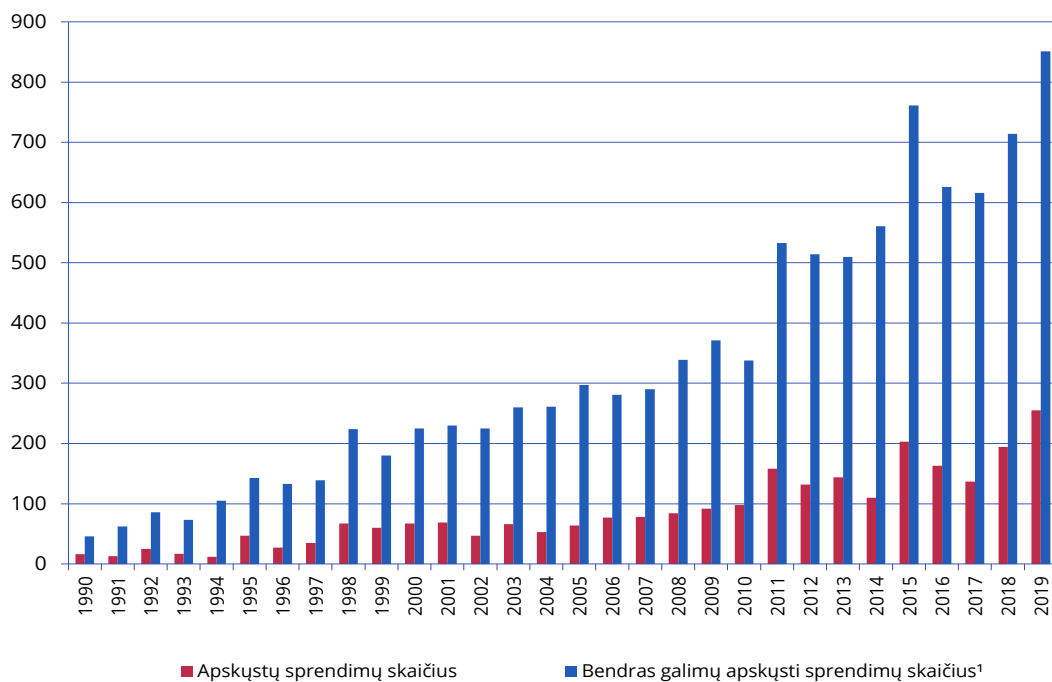
XV. Kita – Pagreitinotos procedūros (2015–2019)¹

	Teismo iniciatyva	Pateikti prašymai	2015			2016			2017			2018			2019		
			Sprendimo esmė			Sprendimo esmė			Sprendimo esmė			Sprendimo esmė			Sprendimo esmė		
			Tenkinti	Atmesti	Palikti nenagrinėtą²	Tenkinti	Atmesti	Palikti nenagrinėtą²	Tenkinti	Atmesti	Palikti nenagrinėtą²	Tenkinti	Atmesti	Palikti nenagrinėtą²	Tenkinti	Atmesti	Palikti nenagrinėtą²
Aplinka			1														
Ekonominė ir pinigų politika	1			1								1	1				
Europos Sąjungos išorės veiksmai	1			1													
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)															1		
Institucinė teisė	2				2	2	2		5	4	1				2	1	1
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė															5		
Konkurencija						1	1		1	1		3	1	2	2	1	
Laisvas kapitalo judėjimas	2				2												
Laisvas prekių judėjimas						1		1									
Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė						3	3					1		1			
Pareigūnų tarnybos nuostatai	1		1			1	1		1	1		2	2				
Prekybos politika						1	1								1	1	
Ribojamosios priemonės (išorės veiksmai)	4			4		1	1								1	1	
Susipažinimas su dokumentais	2		2			2	2		2	1			1		2	2	
Valstybės pagalba	3		2				2								2	2	
Vartotojų apsauga												1					1
Viešieji pirkimai	1	1			1	1	1		1	1							
Visuomenės sveikata						1	1										
Žemės ūkis	1		1									1	1				
Iš viso	1	18	1	12	5	14	3	12	1	10	8	1	9	1	7	1	16

- 1) Byla Bendrajame Teisme gali būti sprendžiama taikant pagreintą procedūrą pagal pagrindinės šalies prašymą, o nuo 2015 m. liepos 1 d. – Bendrojo Teismo iniciatyva.
- 2) Prie „palikti nenagrinėtą“ kategorijos priskiriami atvejai, kai atsiimamas prašymas, atsisakoma ieškinio arba kai byla išsprendžiama nutartimi dar prieš prašymo dėl pagreintotos procedūros nagrinėjimą.

XVI. Kita – Teisingumo Teismui apskųsti Bendrojo Teismo sprendimai (1990–2019)

	Apskųstų sprendimų skaičius	Bendras galimų apskųsti sprendimų skaičius ¹	Apskųstų sprendimų procentinė išraiška
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	225	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	78	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	338	29 %
2011	158	533	30 %
2012	132	514	26 %
2013	144	510	28 %
2014	110	561	20 %
2015	203	761	27 %
2016	163	626	26 %
2017	137	616	22 %
2018	194	714	27 %
2019	255	851	30 %

1) Bendras galimų apskųsti sprendimų – teismo sprendimų, taip pat nutarčių dėl laikinųjų apsaugos priemonių, prašymo leisti įstoti į bylą atmetimo ir proceso užbaigimo kitais nei bylos išbraukimo iš registro ar perdavimo kitam teismui pagrindais, – kurių apskundimo terminas pasibaigė arba kurie buvo apskųsti, skaičius.

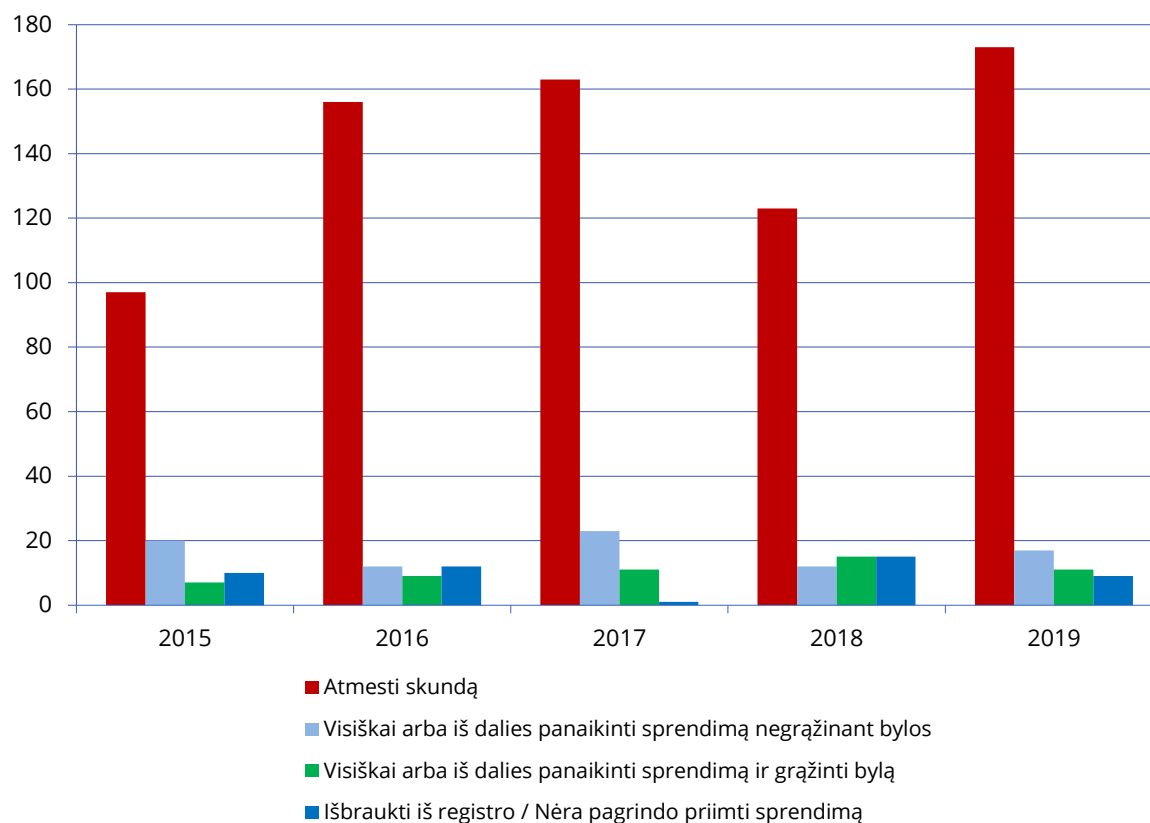
XVII. Kita – Teisingumo Teismui pateiktų apeliacinių skundų pasiskirstymas pagal procedūros pobūdį (2015–2019)

	2015			2016			2017			2018			2019		
	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %	Apskųsti sprendimai	Galimi apskųsti sprendimai	Apeliacinių skundų %
Valstybės pagalba	22	75	29 %	23	56	41 %	8	25	32 %	20	55	36 %	38	86	44 %
Konkurencija	32	61	52 %	17	41	41 %	5	17	29 %	21	35	60 %	28	40	70 %
Viešoji tarnyba							8	37	22 %	15	79	19 %	32	110	29 %
Intelektinė nuosavybė	64	333	19 %	48	276	17 %	52	298	17 %	68	295	23 %	57	315	18 %
Kiti tiesioginiai ieškiniai	85	290	29 %	75	253	30 %	61	236	26 %	69	249	28 %	97	297	33 %
Apeliaciniai skundai		2													
Specialios procedūros							3	3	100 %	1	1	100 %	3	3	100 %
Iš viso	203	761	27 %	163	626	26 %	137	616	22 %	194	714	27 %	255	851	30 %

XVIII. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2019)
(Sprendimai ir nutartys)

	Atmesti skundą	Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą negražinant bylos	Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą ir gražinti bylą	Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	Iš viso
Aplinka	3				3
Arbitražinė išlyga	2				2
Bendra užsienio ir saugumo politika	3	2	2		7
Cheminių medžiagų registracija, įvertinimas, autorizacija ir apribojimai (REACH reglamentas)	1				1
Ekonominė ir pinigų politika	3		3		6
Energetika	3				3
Europos Sąjungos išorės veiksmai		1			1
Finansinės nuostatos (biudžetas, finansinė perspektyva, nuosavi ištekliai, kova su sukčiavimu)			1		1
Institucinė teisė	24	1	2		27
Intelektinė ir pramoninė nuosavybė	75	2		4	81
Konkurencija	14	1			15
Laisvas asmenų judėjimas	1				1
Mokslo tyrimai, technologijų plėtra ir kosmosas		1			1
Pareigūnų tarnybos nuostatai	15	2		2	19
Prekybos politika	5	2	1		8
Procedūra	1				1
Socialinė politika	1				1
Susipažinimas su dokumentais	4	1		1	6
Teisės aktų derinimas	1				1
Valstybės pagalba	8	1	1	2	12
Vartotojų apsauga	1				1
Viešieji pirkimai	1				1
Visuomenės sveikata	1	1			2
Žemės ūkis	6	2	1		9
Iš viso	173	17	11	9	210

XIX. Kita – Apeliacinių skundų nagrinėjimo Teisingumo Teisme rezultatai (2015–2019)
(Sprendimai ir nutartys)

	2015	2016	2017	2018	2019
Atmesti skundą	97	156	163	123	173
Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą negrąžinant bylos	20	12	23	12	17
Visiškai arba iš dalies panaikinti sprendimą ir grąžinti bylą	7	9	11	15	11
Išbraukti iš registro / Nėra pagrindo priimti sprendimą	10	12	1	15	9
Iš viso	134	189	198	165	210

XX. Kita – Bendroji raida (1989–2019)**Gautos, baigtos, dar neišnagrinėtos bylos**

	Gautos bylos¹	Baigtos bylos²	Gruodžio 31 d. dar neišnagrinėtos bylos
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
2011	722	714	1 308
2012	617	688	1 237
2013	790	702	1 325
2014	912	814	1 423
2015	831	987	1 267
2016	974	755	1 486
2017	917	895	1 508
2018	834	1 009	1 333
2019	939	874	1 398
Iš viso	16 147	14 749	

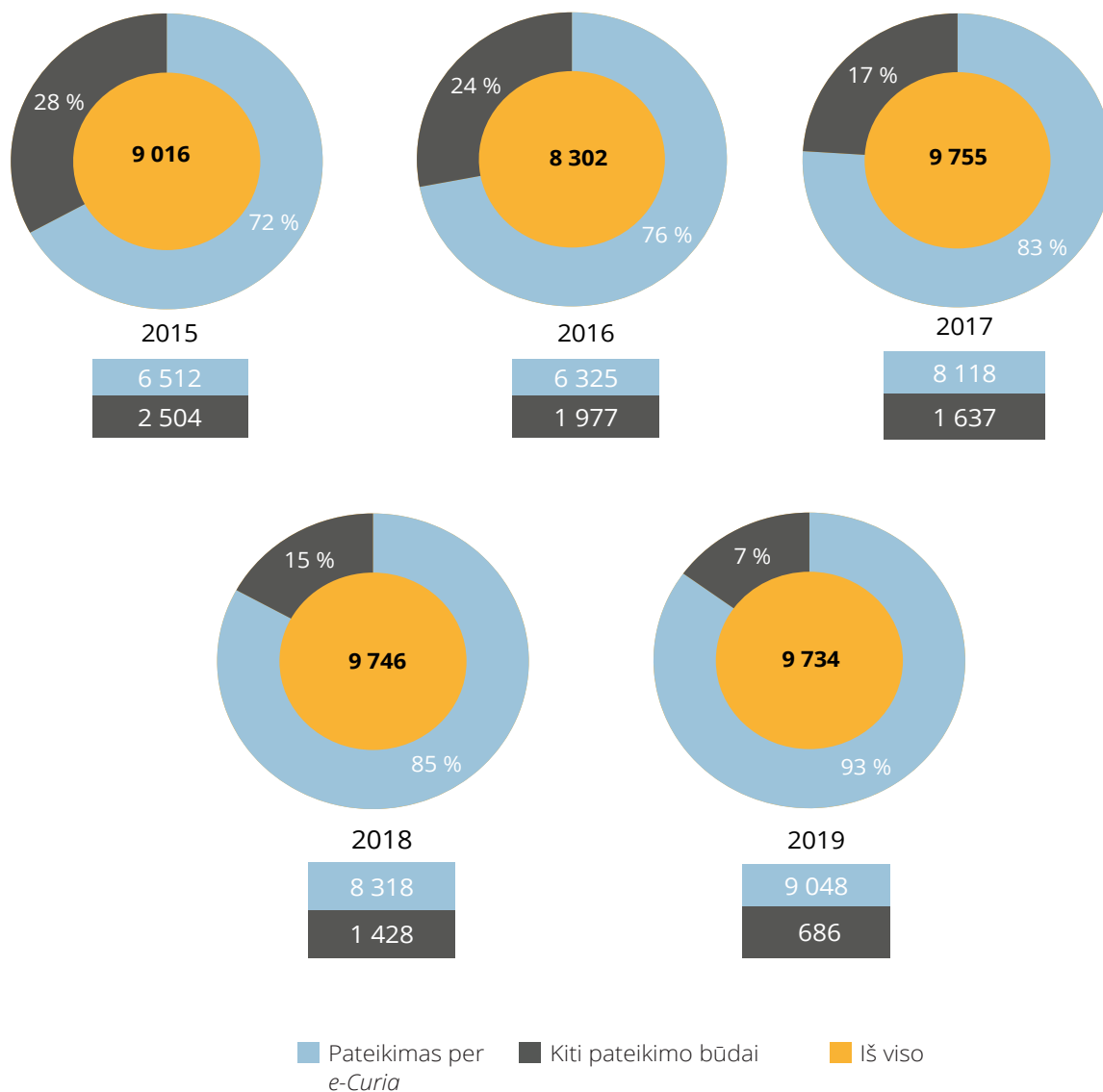
- 1| 1989 m. naujai sukurtam Pirmosios instancijos teismui (dabar – Bendrasis Teismas) Teisingumo Teismas perdavė 153 bylas.
1993 m. pirmą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 451 bylą.
1994 m. antrą kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 14 bylų.
2004–2005 m. trečią kartą išplėtus šio teismo jurisdikciją, Teisingumo Teismas jam perdavė 25 bylas.
2016 m. rugsėjo 1 d. Bendrajam Teismui perduotos 139 viešosios tarnybos bylos.
- 2| 2005–2006 m. Pirmosios instancijos teismas (dabar – Bendrasis Teismas) perdavė 118 bylų naujai sukurtam Tarnautojų teismui.

XXI. Bendrojo Teismo kanceliarijos veikla (2015–2019)

Veiksmų rūšis	2015	2016	2017	2018	2019
Kanceliarijos registre užregistruoti procesiniai dokumentai ¹	46 432	49 772	55 069	55 389	54 723
Ieškiniai ²	831	835	917	834	939
Bendrajam Teismui perduotos tarnautojų bylos ³	–	139	–	–	–
Ieškinių trūkumų ištaisymo procentinė dalis ⁴	42,50 %	38,20 %	41,20 %	35,85 %	35,04 %
Rašytiniai pareiškimai (ne ieškiniai)	4 484	3 879	4 449	4 562	4 446
Prašymai įstoti į bylą	194	160	565	318	288
Prašymai dėl konfidencialaus (procesiniuose dokumentuose esančių duomenų) tvarkymo ⁵	144	163	212	197	251
Kanceliarijos paruošti nutarčių projektai ⁶ (akivaizdus nepriimtinas iki įteikimo, bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, nepriimtiniu grindžiamo reikalavimo svarstymas nagrinėjant bylą iš esmės, neužginčytas įstojimas į bylą, išbraukimas iš registro, pagrindo priimti sprendimą nebuvimas intelektinės nuosavybės bylose, žodinės proceso dalies atnaujinimas ir klaidų ištaisymas)	521	241	317	285	299
Kolegijų posėdžiai (padedant kanceliarijai)	303	321	405	381	334
Teismo posėdžių protokolai ir pranešimai apie sprendimo paskelbimą	873	637	812	924	787

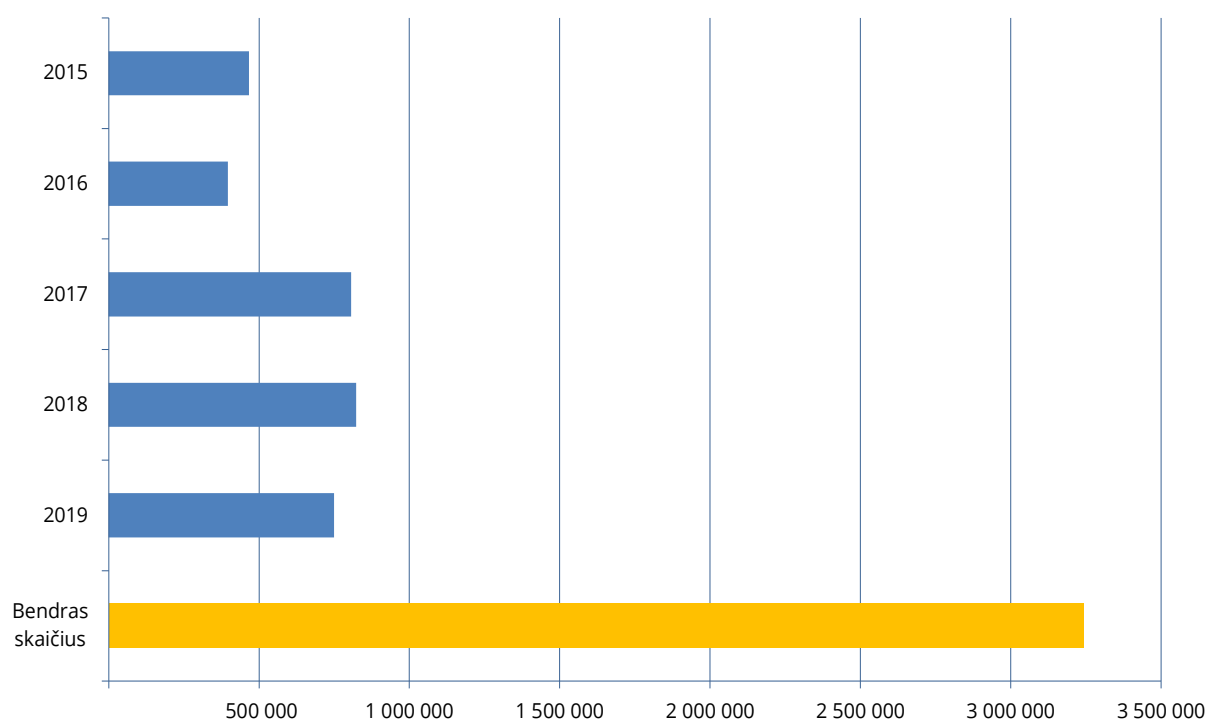
- 1| Šis skaičius rodo tarnybos darbų apimtį, nes kiekvienas gautas ar išduotas dokumentas įrašomas į registrą. Į registrą įrašytų procesinių dokumentų skaičius turi būti vertinamas atsižvelgiant į jį šiame teisme vykdomų procedūrų pobūdį. Kadangi tiesioginių ieškinių atveju ginčo šalių skaičius yra ribotas (ieškovas, atsakovas ir prirėkęs įstojusi (-ios) į bylą šalis (-ys)), dokumentai įteikiami tik šioms šalims.
- 2| Kiekvienas pateiktas rašytinis pareiškimas (įskaitant ieškinį) turi būti įtrauktas į registrą, pridėtas prie bylos medžiagos, prirėkęs ištaisyti jo trūkumus, apie jį turi būti pranešta teisėjų kabinetams kartu su lydraščiu (kartais išsamiau), vėliau prirėkęs jis turi būti išverstas ir galiausiai įteiktas šalims.
- 3| 2016 m. rugsėjo 1 d.
- 4| Kai ieškinyje (tai galioja ir visiems kitiems rašytiniams pareiškimams) nesilaikoma tam tikrų reikalavimų, kanceliarija imasi priemonių ištaisyti jo trūkumus, kaip numatyta Procedūros reglamente.
- 5| Prašymų konfidencialiai tvarkyti duomenis skaičius nesusijęs su viename ar daugiau rašytinių pareiškimų esančių duomenų, kuriuos prašoma tvarkyti konfidencialiai, skaičiumi.
- 6| Nuo 2015 m. liepos 1 d. – naujojo Bendrojo Teismo procedūros reglamento įsigaliojimo dienos – kai kurie sprendimai, kurie anksčiau buvo priimami kaip nutartys (bylos nagrinėjimo sustabdymas / atnaujinimas, bylų sujungimas, valstybės narės ar institucijos įstojimas į bylą neprašant konfidencialiai tvarkyti duomenis) priimami kaip paprastas sprendimas, kuris pridėdamas prie bylos medžiagos.

XXII. Procesinių dokumentų pateikimo Bendrajam Teismui būdas¹

1| Nuo 2018 m. gruodžio 1 d. visuose Bendrajame Teisme vykstančiuose procesuose dokumentais su bylos šalių atstovais privalomai keičiamasi per e-Curia (nepažeidžiant teisės aktuose numatytų išimčių).

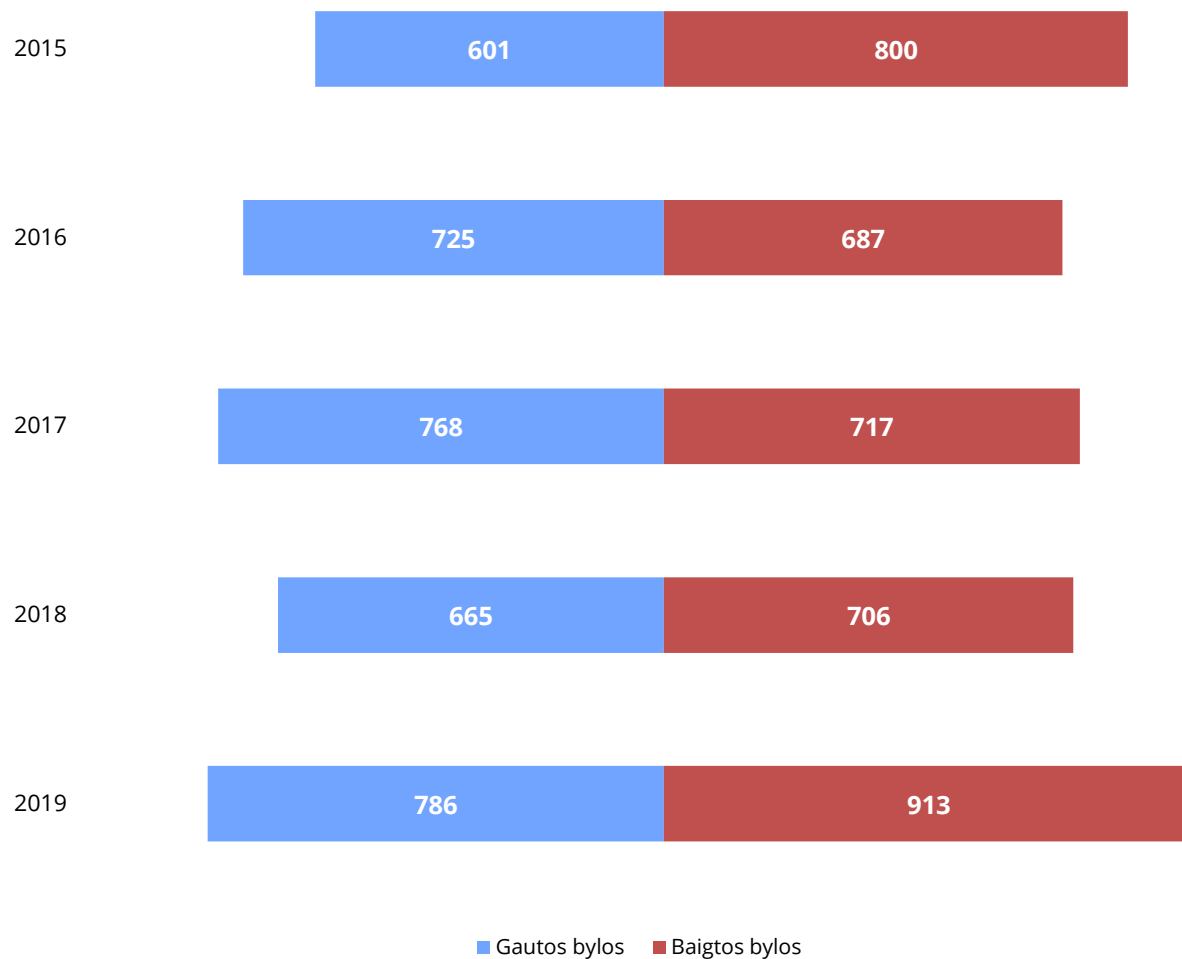
XXIII. Per *e-Curia* pateikta puslapių (2015–2019)¹

	2015	2016	2017	2018	2019	Bendras skaičius
Per <i>e-Curia</i> pateikta puslapių	466 875	396 072	805 768	823 076	749 895	3 241 686

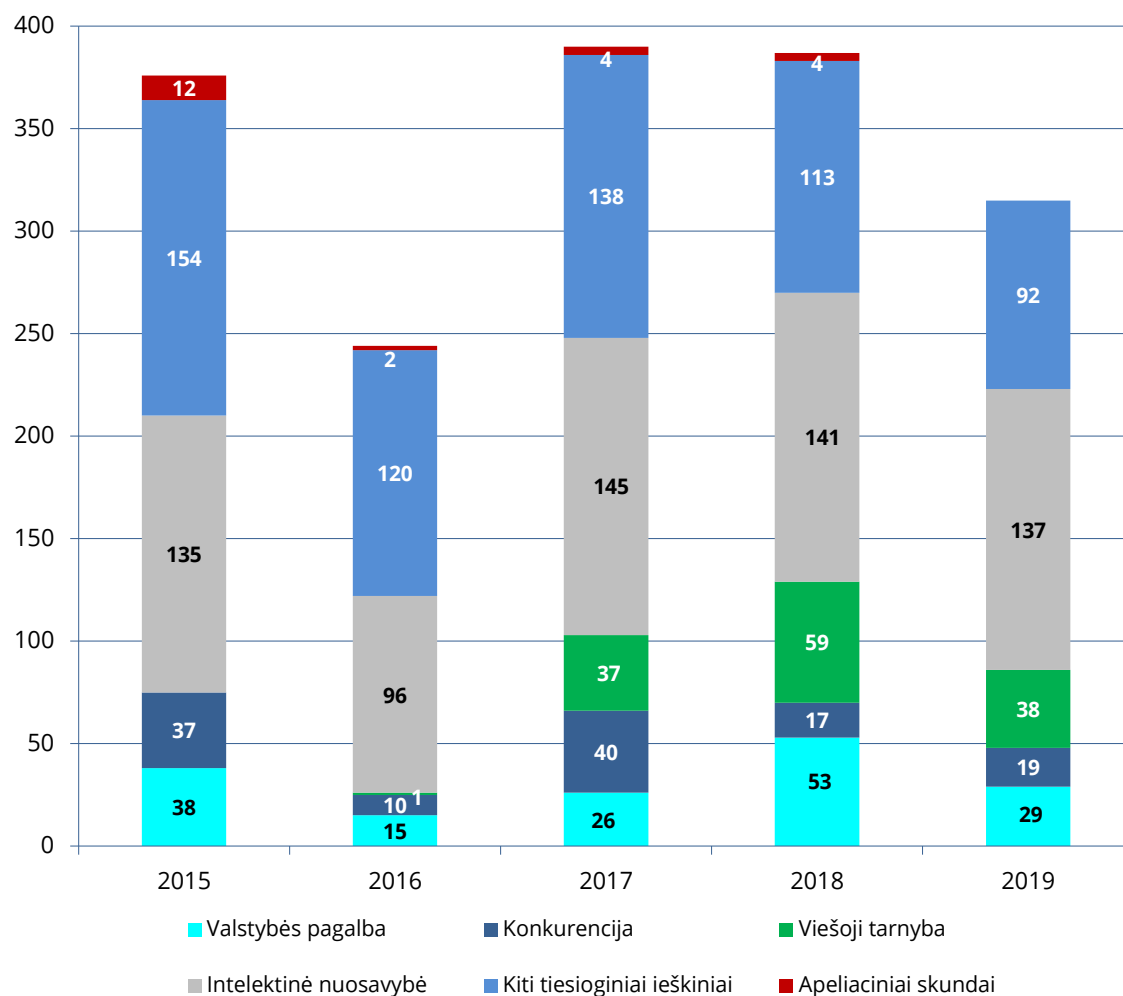
1| Kiek tai susiję su 2015–2016 m., duomenys neapima bylos iškėlimo dokumentų puslapių skaičiaus.

XXIV. Pranešimai *Europos Sąjungos oficialiajam leidiniui* (2015–2019)

1| Pagal Procedūros reglamentą (79 ir 122 straipsniai) *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* turi būti skelbiami pranešimai apie naujus ieškinius ir sprendimus (nutartis), kuriais užbaigiamas procesas.

XXV. Teismo posėdžiuose nagrinėtos bylos (2015–2019)

	2015	2016	2017	2018	2019
Iš viso	376	244	390	387	315

E | Bendrojo Teismo sudėtis

(Vyresniškumo tvarka 2019 m. gruodžio 31 d.)

Pirmoje eilėje iš kairės į dešinę:

kolegijos pirmininkas A. Kornezov, kolegijos pirmininkas J. Senningsen, kolegijos pirmininkė A. Marcoulli, kolegijos pirmininkas S. Gervasoni, kolegijos pirmininkė V. Tomljenović, Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas S. Pappasavvas, Bendrojo Teismo pirmininkas M. van der Woude, kolegijos pirmininkas H. Kanninen, kolegijos pirmininkas A. M. Collins, kolegijos pirmininkas D. Spielmann, kolegijos pirmininkas R. da Silva Passos, kolegijos pirmininkė M. J. Costa, teisėjas M. Jaeger

Antroje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai C. Iliopoulos, L. Madise, E. Buttigieg, D. Gratsias ir S. Frimodt Nielsen, teisėja I. Labucka, teisėjas J. Schwarcz, teisėja M. Kancheva, teisėjai V. Kreuschitz ir I. S. Forrester

Trečioje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėja O. Spineanu-Matei, teisėjai B. Berke, R. Barents, F. Schalin, Z. Csehi ir V. Valančius, teisėjos N. Póltorak ir I. Reine, teisėjai P. Nihoul ir U. Öberg

Ketvirtoje eilėje iš kairės į dešinę:

teisėjai J. Martín y Pérez de Nanclares ir J. Laitenberger, teisėja T. Pynnä, teisėjas G. De Baere, teisėja K. Kowalik-Bańczyk, teisėjai J. Passer ir C. Mac Eochaidh, teisėja R. Frenco, teisėjai L. Truchot ir R. Mastroianni

Penktoje eilėje iš kairės į dešinę:

kancleris E. Coulon, teisėjai R. Norkus ir I. Nömm, teisėja M. Stancu, teisėjas G. Hesse, teisėja O. Porchia, teisėjas M. Sămpol Pucurull, teisėjos P. Škvařilová-Pelzl, G. Steinfatt ir T. Perišin

1. Bendrojo Teismo sudėties pasikeitimai 2019 m.

2019 m. kovo 20 d. iškilmingas posėdis

Kadangi Peter George Xuereb buvo paskirtas Teisingumo Teismo teisėju, 2019 m. kovo 6 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai likusiam Peter George Xuereb kadencijos laikui, t. y. nuo 2019 m. kovo 12 d. iki 2019 m. rugpjūčio 31 d., Bendrojo Teismo teisėja paskyrė Ramona Frendo.

2019 m. kovo 20 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas šios naujos Bendrojo Teismo teisėjos priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

2019 m. rugsėjo 26 d. iškilmingas posėdis

Iš dalies atnaujinant Bendrojo Teismo sudėtį, 2019 m. vasario 1 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai Bendrojo Teismo teisėjais laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. paskyrė Stéphane Gervasoni, Mariyana Kancheva, Alexander Kornezov, Ulf Öberg, Inga Reine ir Fredrik Schalin.

Iš dalies atnaujinant Bendrojo Teismo sudėtį, 2019 m. gegužės 29 d. sprendimu Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai Bendrojo Teismo teisėjais laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. paskyrė Eugène Buttigieg, Anthony Collins, Ramona Frendo, Colm Mac Eochaidh, Jan Passer ir Vesna Tomljenović.

Įgyvendinant trečiąjį teismų sistemos reformos etapą, pagal kurį numatyta, be kita ko, padidinti Bendrojo Teismo teisėjų skaičių¹, Europos Sąjungos valstybių narių vyriausybių atstovai paskyrė 14 naujų Bendrojo Teismo teisėjų.

- 2019 m. vasario 1 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju paskirtas Laurent Truchot ir laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėja paskirta Mirela Stancu.
- 2019 m. kovo 6 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėja paskirta Tuula Pynnä.
- 2019 m. gegužės 29 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėjais paskirti Johannes Laitenberger, José Martín y Pérez de Nanclares, Rimvydas Norkus, Tamara Perišin, Miguel Sampol Pucurull, Petra Škvařilová-Pelzl ir Gabriele Steinfatt ir laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju paskirtas Iko Nömm.
- 2019 m. liepos 10 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. iki 2025 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėjais paskirti Roberto Mastroianni ir Ornella Porchia.
- 2019 m. rugsėjo 4 d. sprendimu laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 6 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d. Bendrojo Teismo teisėju paskirtas Gerhard Hesse

1| 2015 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2015/2422, kuriuo iš dalies keičiamas Protokolas Nr. 3 dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (OL L 341, 2015, p. 14).

2019 m. rugsėjo 26 d. Teisingumo Teisme įvyko iškilmingas posėdis, surengtas, pirma, Bendrojo Teismo sudėties dalinio atnaujinimo ir, antra, keturiolikos naujų teisėjų priesaikos davimo ir pareigų ėjimo pradžios proga.

2019 m. rugsėjo 27 d. sprendimu Bendrasis Teismas išrinko Marc van der Woude Bendrojo Teismo pirmininku laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 27 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d., o Savvas Papasavvas – Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotoju laikotarpiui nuo 2019 m. rugsėjo 27 d. iki 2022 m. rugpjūčio 31 d.

2. Vyresniškumo tvarka

2019 m. gruodžio 31 d.

Bendrojo Teismo pirmininkas M. van der WOUDE
Bendrojo Teismo pirmininko pavaduotojas S. PAPASAVVAS
Kolegijos pirmininkas H. KANNINEN
Kolegijos pirmininkė V. TOMLJENović
Kolegijos pirmininkas A. M. COLLINS
Kolegijos pirmininkas S. GERVASONI
Kolegijos pirmininkas D. SPIELMANN
Kolegijos pirmininkė A. MARCOULLI
Kolegijos pirmininkas R. da SILVA PASSOS
Kolegijos pirmininkas J. SVENNINGSSEN
Kolegijos pirmininkė M. J. COSTEIRA
Kolegijos pirmininkas A. KORNEZOV
Teisėjas M. JAEGER
Teisėja I. LABUCKA
Teisėjas S. FRIMODT NIELSEN
Teisėjas J. SCHWARCZ
Teisėjas D. GRATSIAS
Teisėja M. KANCHEVA
Teisėjas E. BUTTIGIEG
Teisėjas V. KREUSCHITZ
Teisėjas L. MADISE
Teisėjas I. S. FORRESTER
Teisėjas C. ILIOPOULOS
Teisėjas V. VALANČIUS
Teisėjas Z. CSEHI
Teisėja N. PÓŁTORAK
Teisėjas F. SCHALIN
Teisėja I. REINE
Teisėjas R. BARENTS
Teisėjas P. NIHOUL
Teisėjas B. BERKE
Teisėjas U. ÖBERG
Teisėja O. SPINEANU-MATEI
Teisėjas J. PASSER
Teisėja K. KOWALIK-BAŃCZYK
Teisėjas C. MAC ECHAIDH
Teisėjas G. DE BAERE
Teisėja R. FREND
Teisėja T. PYNŃ
Teisėjas L. TRUCHOT
Teisėjas J. LAITENBERGER
Teisėjas R. MASTROIANNI
Teisėjas J. MARTÍN Y PÉREZ DE NANCLARES
Teisėja O. PORCHIA

Teisējas G. HESSE
Teisējas M. SAMPOL PUCURULL
Teisēja M. STANCU
Teisēja P. ŠKVAŘILOVÁ-PELZL
Teisējas I. NÕMM
Teisēja G. STEINFATT
Teisējas R. NORKUS
Teisēja T. PERIŠIN

Kancleris E. COULON

3. Buvę Bendrojo Teismo nariai

(pagal datą, kada pradėtos eiti pareigos)

Teisėjai

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996 m.) (†)
Antonio SAGGIO (1989–1998 m.), pirmininkas (1995–1998 m.) (†)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992 m.)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997 m.) (†)
Christos YERARIS (1989–1992 m.)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996 m.)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998 m.)
José Luís DA CRUZ VILAÇA (1989–1995 m.), pirmininkas (1989–1995 m.)
Bo VESTERDORF (1989–2007 m.), pirmininkas (1998–2007 m.)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007 m.)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995 m.)
Koen LENAERTS (1989–2003 m.)
Christopher William BELLAMY (1992–1999 m.)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998 m.)
Virpi TIILI (1995–2009 m.)
Pernilla LINDH (1995–2006 m.)
Josef AZIZI (1995–2013 m.)
André POTOCKI (1995–2001 m.)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003 m.)
John D. COOKE (1996–2008 m.)
Jörg PIRRUNG (1997–2007 m.) (†)
Paolo MENGOSZI (1998–2006 m.)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010 m.)
Michail VILARAS (1998–2010 m.)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015 m.)
Hubert LEGAL (2001–2007 m.)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016 m.)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016 m.)
Ena CREMONA (2004–2012 m.)
Ottó CZÚCZ (2004–2016 m.)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016 m.) (†)
Irena PELIKÁNOVÁ (2004–2019 m.)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009 m.)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013 m.)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013 m.)
Verica TRSTENJAK (2004–2006 m.)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011 m.)
Nils WAHL (2006–2012 m.)
Miro PREK (2006–2019 m.)
Teodor TCHIBEV (2007–2010 m.)
Valeriu CIUCĂ (2007–2010 m.)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013 m.)

Laurent TRUCHOT (2007–2013 m.)
Alfred DITTRICH (2007–2019 m.)
Kevin O’HIGGINS (2008–2013 m.)
Andrei POPESCU (2010–2016 m.)
Guido BERARDIS (2012–2019 m.)
Carl WETTER (2013–2016 m.)
Egidijus BIELŪNAS (2013–2019 m.)
Ignacio ULLOA RUBIO (2013–2019 m.)
Ezio PERILLO (2016–2019 m.)
Peter George XUEREB (2016–2018 m.)
Leopoldo CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN (2019–2019 m.)

Pirmininkai

José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995 m.)
Antonio SAGGIO (1995–1998 m.) (†)
Bo VESTERDORF (1998–2007 m.)
Marc JAEGER (2007–2019 m.)

Kancleris

Hans JUNG (1989–2005 m.) (†)

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS

Komunikacijos direktoratas
Elektroninių leidinių ir spaudos skyrius

